

**REDACTIONEEL GEDEELTE.****„Dienstdoende“.**

De vraag of een militair, die een krijgstuchtelijke straf of voorlopig arrest ondergaat „dienstdoende“ is, is in de na-oorlogse jurisprudentie verschillend beantwoord. Er bestaat thans neiging om deze vraag bevestigend te beantwoorden: een militair, die een hem opgelegd arrest violeert, wordt de laatste tijd gewoonlijk veroordeeld volgens de strafverzwarende omstandigheid van artikel 99, 4° W.M.Sr.

De kwestie van het al of niet „dienstdoende“ zijn komt ook naar voren bij het zich verwijderen terwijl de schuldige behoort tot enige wacht.

Het kan zijn nut hebben, bij deze vraag stil te staan en wij zouden daartoe allereerst de aandacht willen vestigen op een vonnis van 22 December 1925 van de toenmalige krijgsraad voor de landmacht te 's-Hertogenbosch, die besliste dat een met verzaamd arrest gestrafte militair, die zich schuldig maakt aan opzettelijk ongeoorloofde aanwezigheid, dat feit pleegt, „terwijl hij is dienstdoende“. De toenmalige redactie van dit tijdschrift gaf in een uitvoerig onderschrift van een andere zieiswijze blijk (M.R.T. XXI blz. 478 e.v.). Deze zieiswijze van de redactie is sindsdien door de vooroorlogse jurisprudentie gehonoreerd. Verwezen wordt naar de sententie van het hoog militair gerechtshof van Nederlands-Indië van 7 Augustus 1936 (M.R.T. XXXII, blz. 368), in welke sententie het Hof overwoog dat blijkens artikel 56 W.K. het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf wordt beschouwd als dienst en dat beklaagde derhalve op het ogenblik, dat hij het misdrijf van desertie beging, dat pleegde „in dienst“. Het Hof hechtte in het vervolg zijner overwegingen aan de term „dienstdoende“ een minder ruime betekenis dan aan de uitdrukking „in dienst“, vermits onder eerstgenoemde term verstaan moet worden het bezig zijn met de vervulling van een bepaalde dienstverrichting, als hoedanig het ondergaan van straf niet is aan te merken.

Deze interpretatie sluit volledig aan bij hetgeen de Regeeringscommissaris Mr H. VAN DER HOEVEN met betrekking tot de betekenis van deze strafverzwarende omstandigheid in artikel 99, 4° W.M.Sr. heeft gezegd en met welke uiteenzetting de Kamer het blijkbaar eens was.

„Er is werkelijk“ – aldus VAN DER HOEVEN – „naar het mij „voorkomt, een zeer sprekend onderscheid tussen het zijn „in

„„dienst' en het geval, dat de militair is „dienstdoende". Het „laatste is enger" . . .

„Een militair die bijvoorbeeld deel uitmaakt van de hoofdwacht hier [te 's-Gravenhage, Red.] deserteert, terwijl hij dus „in dienst is, want zo lang hij aan de hoofdwacht is, is hij daar „in dienst, maar de inansdappen van die wacht zijn daarom nog „niet steeds allen „dienstdoende".

„Dienstdoende is de schildwacht, die voor de hoofdwacht „staat en nu vind ik het veel erger als die schildwaclit deser- „teert dan wanneer een van de manschappen van de wacht dat „doet" (VAN DER HOEVEN I, blz. 604 en 605).

Kennelijk kende de vader van onze codificatie van het militair straf- en tuchtrecht een beperkte betekenis toe aan: „terwijl „hij is dienstdoende". Dit valt ook af te leiden uit de verdubbeling van het maximum der in de art. 97 en 98 W.M.Sr. gestelde straffen (art. 99, 4<sup>o</sup> W.M.Sr.). De wet bevat echter geen omschrijving van „dienstdoende".

De na-oorlogse jurisprudentie heeft echter deze gevestigde en op de duidelijke bedoeling van de wetgever terug te voeren opvatting niet steeds gevolgd. Het begon bij liet vonnis van de toenmalige <sup>1)</sup> krijgsraad te velde Noord van 14 Februari 1947. Deze krijgsraad beschouwde in dat vonnis opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl de schuldige met licht arrest was gestraft, als gepleegd onder de verzwarende omstandigheid, „terwijl hij is dienstdoende" (M.R.T. XL blz. 642 met uitvoerig naschrift van W.H.V.). Reeds korte tijd later kwam deze raad echter bij zijn vonnis van 22 April 1947 in een geval van desertie tijdens het ondergaan van licht arrest op zijn zienswijze terug; anders de auditeur-militair bij die raad in zijn omstandig omschreven en in het vonnis opgenomen conclusie van eis. (M.R.T. XLI blz. 538).

De krijgsraad te velde West verklaarde in zijn vonnis van 26 Mei 1954 (M.R.T. deel XLVII (1954) blz. 690) bewezen, dat beklaagde, terwijl hij zich als met verzwaaard arrest gestrafte in een der cellen van zijn onderdeel bevond, zijn onderdeel eigendunkelijk heeft verlaten, enz. en qualificeerde dit feit als desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, „terwijl hij is dienstdoende". Hetzelfde was bet geval bij zijn vonnis van 4 November 1953 (M.R.T. XLVII blz. 405) en bij zijn vonnis van 28 Maart 1951 (M.R.T. XLIV blz. 696).

De krijgsraad te velde Zuid besliste bij vonnis van 11 Maart

<sup>1)</sup> De krijgsraad te velde Noord is 1 Juli 1948 opgeheven.

1947, dat ongeoorloofde verwijdering, terwijl de schuldige was gestraft met licht arrest, niet valt onder de verzwarende vorm „terwijl hij is dienstdoende“, zulks in afwijking van de opvatting van de auditeur-militair bij die krijgsraad (M.R.T. XL blz. 649). Dit standpunt handhaafde deze krijgsraad bij vonnis varr 30 Augustus 1950 (M.R.T. XLV blz. 347); het hoog militair gerechtshof was het met die qualificatie echter niet eens en wijzigde haar in: desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt „terwijl hij is dienstdoende“ (M.R.T. XLV blz. 349). Het Hof overwoog hierbij, „dat de ten-„lasteleggung en de bewezenverklaring wél inhouden, dat be-„klaagde het misdrijf van „desertie in tijd van oorlog“ beging „onder de verzwarende omstandigleied genoemd in artikel 99, „4° van het Wetboek van Militair Strafrecht, *daar beklagde*, „toen hij *zich* in arrest bevond, krachtens *artikel 56 van de Wet „op de Krijgstucht „dienstdoende“* was“. (curs. Red.).

Op 23 Augustus 1950 vonniste de krijgsraad te velde Oost een geval van opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid, terwijl de schuldige de krijgstuhtelijke straf van licht arrest onderging en qialificeerde het bewezen feit als „opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid in tijd van oorlog gepleegd“, zonder de hier besproken verzwarende omstandigheid (M.K.T. XLIV blz. 382). Ook in een andere samenstelling besliste deze raad in een soortgelijk geval in dezelfde zin. (Niet gepubliceerd.). De krijgsraad te velde Oost volgde evenals de krijgsraad te velde Zuid het voetspoor van het H.M.G. van N.I., in diens sententie van 7 Augustus 1936 (M.R.T. XXXII, blz. 368), en de vooroorlogse jurisprudentie.

De hiervoren aangehaalde uiteenlopende jurisprudentie was aanleiding tot nadere beschouwing van de uitdrukking „in „dienst“ en „dienstdoende“.

De beailtwording van de vraag of er in een concreet geval sprake is van „in dienst“ of van „dienstdoende“ is niet alleen van academisch belang, maar vooral ook van groot practisch belang, immers de ernst van een gedraging vindt haar weerspiegeling in de qualificatie en de strafmaat <sup>2)</sup>. Zoals bekend is, is de maximum strafbedreiging van opzettelijke ongeoorloofde afwezig-

II

Een soortgelijk geval doet zich ook voor met het ai of niet aannemen van „tijd van oorlog“. Het H.M.G. is van oordeel, dat er nog steeds „tijd van oorlog“ aanwezig is. Men leze de consequentie daarvan in het opstel „*Tijd van oorlog*“ in de *militaire rechtspraak* door J. N. J. van de Mey, Kapitein-Luitenant ter Zee [M.R.T. XLVI blz. 587. zie ook M R T XLVII blz. 64, M.R.T. XLVIII blz. 74].

heid en van desertie in tijd van oorlog (artikel 99, laatste lid, W.M.Sr.) verdubbeld, indien de schuldige dat misdrijf pleegt „terwijl hij is dienstdoende" (artikel 99, 4<sup>o</sup> W.M.Sr.). Bovendien is krijgstucltelijke afdoening uitgesloten indien daartoe anders mogelijk terneii zouden bestaan (artikel 2, 2e W.K.).

Het H.M.G. beroept zich in zijn hiervoren aangehaalde sober gemotiveerde sententie (M.R.T. XLV, blz. 349) op art. 56 W.K. Dit artikel zegt, dat zowel het ondergaan als het doen ondergaan van straf of van voorlopig arrest „als dienst" is te beschouwen. Art. 56 W.K. bepaalt echter niet, dat het ondergaan van straf of van voorlopig arrest *als dienstdoen* wordt beschouwd, terwijl het H.M.G. van N.I. in 1937 duidelijk uiteenzette, waarioin het laatste niet het geval is. Een meer overtuigende weerlegging dan uitsluitend verwijzing naar art. 56 W.K. ware dus wel gewenst geweest. De eerste uitdrukking is immers van wijdere betekenis ;).

Vóór de invoering van de militaire straf- en tuchtwetten (1 Januari 1923) werden de vragen of het willig ondergaan van straf of voorlopig arrest. het tenuitvoerleggen van straf of het doen ondergaan van voorlopig arrest als dienstaangelegenheid waren te beschouwen, wel eens in verschillende zin beantwoord. Art. 56 W.K. heeft alleen ten doel om aan deze twijfel een einde te maken. Het niet willen ondergaan van straf of van voorlopig arrest, het door de gestrafte weigeren zich te gedragen naar de voor het ondergaan van arrest gestelde regelen, valt onder de bepalingen van art. 114 W.M.Sr. Genoemd art. 56 W.K. was voor de zee krijgsraad te Soerabaja <sup>4)</sup> de basis om een arrestant te veroordelen wegens opzettelijke ongehoorzaamheid, toen hij weigerde gevolg te geven aan een hem verstrekte opdracht om de cel te verlaten en te luchten.

Zo zal ook het verzet tegen een meerdere bij gelegenheid van de tenuitvoerlegging van arrest opleveren „feitelijke insubordinatie" <sup>5)</sup>, derhalve in de vorm van de vooronderstelde dienstverliouding en niet in de geprivilegeerde vorin van artikel 121 W.M.Sr. („buiten dienst gepleegd). Zie in dit verband het von-

<sup>3)</sup> Wij wijzen ook op de uitdrukking „in dienst" in artikel 76 W.M. Sr. Het regeringsantwoord op het verslag der Tweede Kamer der Statzn-Generaal over art. 60 W. M.Sr. (thans art. 76) zegt, dat „in dienst" is tijdens de uitoefening ener functie of de verrichting ener handeling „die men als militair verplicht is uijt te oefenen of te verrichten". Hieruit valt af te leiden, dat een militair die diersldoende is wel in dienst is, maar dat de militair die in dienst is nog niet dienstdoende behoeft te zijn.

<sup>4)</sup> Een tijdens de bezetting van Nederland gewezen vonnis, hetwelk tengevolge van de oorlogshandelingen als verloren moet worden beschouwd.

<sup>5)</sup> Aldus ook de M.v.T. op artikel 56 W.K. Zie VAN DEK HOEVEN III, blz. 140. 350, II blz. 290 al. 3.



nis van de krijgsraad bij de zeemacht in het Oosten van **13 Mei 1949**, M.R.T. XLII blz. 444, inzake een arrestant die ingesloten zullende worden, zijn voet tussen de celdeur zette, waardoor de celdeur niet gesloten kon worden en die aldus opzettelijk een meerdere dwong tot het nalaten van een dienstverrichting.

Kennelijk heeft ook de wetgever het ondergaan van straf niet als het verrichten van dienst beschouwd. Art. 8 laatste lid W.K. bepaalt, dat de militair die licht arrest ondergaat, niet is uitgesloten van het verrichten van dienst. Soortgelijke regelen zijn gesteld voor wat betreft het ondergaan van verzaamd en van streng arrest. (art. 9 laatste 2 leden, art. 10 laatste lid W.K.). Loopt een militair in een boze bui weg, terwijl zijn commandant hem de straf van mondelinge berisping geeft, en blijft hij daarna enige dagen weg, dan zou zulks in het systeem van het H.M.G. en de krijgsraad te velde West, o.i. opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid, terwijl hij is dienstdoende, opleveren. Dit zou weinig bevredigend zijn <sup>6)</sup>.

Bovendien <sup>7)</sup> is het een algemeen beginsel in het Nederlandse strafrecht dat niemand aan zijn eigen bestraffing behoeft mede te werken. Dit beginsel komt o.a. tot uiting in het feit dat zelfbevrijding van een gedetineerde of veroordeelde niet strafbaar is. Afwijking, in het militair strafrecht, van algemeen-strafrechtelijke beginselen is slechts gereclitvaardigd als de specifiek militaire belangen zulks vorderen en uit niets blijkt dat zulks ten deze het geval is: straffeloosheid van zelfbevrijding geldt ook in het militaire strafrecht. Het zou in strijd met dit beginsel zijn om in geval van ongeoorloofde afwezigheid het feit van de zelfbevrijding wèl strafbaar te stellen, n.l. in de vorm van strafverzwaring van die ongeoorloofde afwezigheid.

Op vorenstaande gronden blijven wij nog iininer de mening toegedaan, dat het ondergaan van straf en van voorlopig arrest. alsook het ingedeeld zijn bij enige wacht, zonder doende te zijn met een bepaalde wachtverrichting, niet is „dienstdoen”, zodat ongeoorloofde verwijdering, onder dergelijke omstandigheden o.i. behoort te worden gequalificeerd zonder de verzwarende omstandigheid, „terwijl hij is dienstdoende”.

---

<sup>6)</sup> De Red. M.R.T. schreef (1925) onder het hiervoren aangehaalde vonnis van de krijgsraad voor de landmacht te s-Hertogenbosch: „De met arrest gestrafte „militair is volgens bovenstaand, karig gemotiveerd vonnis. dienstdoende. De „omstandigheid, dat hij gestraft is, heeft zulks tengevolge . . . ook al doet hij „helemaal niets. De omstandigheid maakt hem actief. . . zelfs als hij **slaapt**. „O.i. gaat deze opvatting taalkundig en juridisch in tegen de bedoeling van de „uitdrukking „dienstdoende”.

<sup>7)</sup> Dit argument geldt echter alleen voor onze stelling t.a.v. het violeren van arrest; zij kan niet dienen ter adstructie van onze stelling t.a.v. afwezigheid tijdens de wacht.

## INGEKOMEN BIJDLAGEN.

### De leer van het onaantastbare besluit en de militair der zeemacht

door

F. O. VAN KREGTEN,  
Kapitein-luitenant ter zee van administratie,

#### 1. INLEIDING.

Zowel de gepensioneerde Hoofdofficier van Administratie der 1e klasse Mr. A. VAN HOUTE als de Luitenant-kolonel der Militaire Administratie J. B. LUDWIG hebben in het M.R.T. deel XLVII resp. op blz. 174 en blz. 373 onder het hoofd „*Terugbetaling van te veel genoten salaris*” commentaar geleverd op een aantal uitspraken van de Centrale Raad van Beroep en enige belangwekkende beschouwingen gewijd aan de conclusies, welke uit deze uitspraken kunnen worden getrokken.

Deze materie is niet nieuw. Blijkens het Academisch proefschrift van: Mr. A. M. DONNER: „De rechtskracht van administratieve beschikkingen”, is dit onderwerp reeds in de dertiger jaren enige malen aan de orde gekomen. Na de oorlogsjaren kwam deze materie bij de afwikkeling van de z.g. „oorlogsschulden” van de rijksambtenaren opnieuw in het brandpunt van de belangstelling te staan. Niet het minst heeft hiertoe medegewerkt het geruchtmakende artikel van de huidige griffier van de Centrale Raad van Beroep, Mr. E. H. NUVER: „Is terugverdering van te veel betaald salaris geoorloofd?”, opgenomen in het Tijdschrift voor overheidsadministratie dd. 15 Mei 1952. Betrokken magistraat is de schepper, althans de vertolker van de z.g. „*Leer van het onaantastbare besluit*”, welke leer in het kort wordt weergegeven door de stelling:

„dat besluiten, onaantastbaar geworden (doordat de beroepstermijn is verstreken), de betrokkenen binden en dat, *tenzij in de desbetreffende algemeen verbindende voorschriften uitdrukkelijk het tegendeel is bepaald*, ook fouten of vergissingen, begaan in die eenmaal genomen besluiten, over afgelopen periodes niet kunnen worden hersteld, zonder medewerking van hem, op wie het besluit betrekking heeft”;

m.a.w.: na het verstrijken van de beroepstermijn is het: „eens betaald - blijft betaald”, tenzij de betrokken ambtenaar met verrekening instemt.

Deze leer, die in zijn algemeenheid kennelijk uit de boezem van de Centrale Raad van Beroep voortspuit, en sindsdien middels de uitspraken van dit college dd. 28 October, 16 en 30 December 1952 e.v. nog is geperfectionneerd, heeft *dermate verstrekkende consequenties* voor de administratieve overheid, meer in het bijzonder de betalingsorganen, dat het in vele gevallen *noodzakelijk zal zijn de hier en daar verouderde dienstvoorschriften aan deze leer — voor zover toepasselijk — aan te passen.*

Teneinde tot een juist begrip van de tegenstellingen te geraken, die

aanleiding zijn geweest tot voornoeinde ambtenarenzaken, is het wellicht dienstig om te memoreren welke algemene rechtsbeginselen hierbij in het geding zijn,

a) *van de zijde van de administratieve overheid:*

art. 1395 B.W., luidende:

„Iedere betaling doet eene schuld vooronderstellen: hetgeen „zonder verschuldigd te zijn betaald is, kan teruggevorderd „worden“.

b) *van de zijde van de ambtenaar:*

het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid. Blijkens de uitspraak van de C.R. dd. 2 October 1951 (Adm. en recht. besl. 1952 blz. 190) „acht de Raad het in strijd met het „algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid, waarop de ambtenaar aanspraak heeft, indien de besluiten tot vaststelling van „zijn salaris met terugwerkende kracht te zijnen ongunste „worden herzien.“ Dit beginsel *is niet in enige wet verankerd*. Vanaf 1935 heeft de Centrale Raad van Beroep echter besluiten, waartegen door de ambtenaar beroep werd ingesteld, getoetst aan het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid, waarop een ambtenaar aanspraak kan maken. Bij de uitspraak van de C.R. dd. 2 October 1951 (Adm. en Recht. Besl. 1952, blz. 190) overwoog de C.R. „dat het besluit tot inhouding „op gedaagde's salaris terecht nietig was verklaard wegens „strijd met een algemeen rechtsbeginsel (dat der rechtszekerheid) *te rekenen tot de toepasselijke algemeen verbindende „voorschriften*“. De ambtenaar wordt hier alzo ook toegestaan zich te beroepen op strijd met een algemeen rechtsbeginsel, *ook al is dit ongeschreven*. Terzake van deze materie moge voorts worden verwezen naar het artikel van de huidige griffier van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, Mr. B. L. DE RECT, „De verhouding tussen het algemene rechtsbeginsel „der rechtszekerheid, waarop een ambtenaar aanspraak heeft „en de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften“, voorkomende in het Nederlandsch Juristenblad dd. 20 Januari 1953.

De praktijk heeft uitgewezen dat beide rechtsbeginselen veelvuldig niet met elkaar verenigbaar zijn en welk rechtsbeginsel behoort alsdan te prevaleren?

De C.R. heeft bij haar uitspraak op 30 December 1952 (Adm. en Recht. Besl. 1953, blz. 477) enige principiële overwegingen terzake gepubliceerd, t.w.,

„Overwegende, dat de Raad de bepaling, dat hetgeen zonder „verschuldigd te zijn is betaald kan worden teruggevorderd, in „art. 1395 BW. vastgelegd voor het burgerlijk recht, *erkent als „algemeen rechtsbeginsel, van toepassing ook in het administratieve recht*, en wel als een algemeen rechtsbeginsel, in *principe „van gelijke waarde als dat van de rechtszekerheid“*;

voorts:

„dat, indien beide rechtsbeginselen in een bepaald geval niet met „elkaar verenigbaar zijn, van de *bijzondere omstandigheden* van „het geval afhangt aan welk rechtsbeginsel de voorrang moet „worden gegeven.”

De *bijzondere omstandigheden* geven alzo de doorslag voor de beslissing omtrent het al dan niet terugvorderen van het te veel genoten salaris, en het valt te betreuren dat het administratieve rechtscollege ten aanzien van deze bijzondere omstandigheden haar uitspraak dikwijls op *supposities* zal dienen te baseren.

Een van de elementaire „bijzondere omstandigheden" wordt gevormd door de factor, dat de ontvanger der betaling de onverschuldigdheid ervan kende of redelijkerwijze had kunnen onderkennen. Het zal echter zelden voorkomen dat de ambtenaar erkent te hebben geweten te veel salaris te hebben ontvangen, zodat de administratieve rechter zich telkenmale zal dienen te verdiepen in „*waarschijnelijkheden*”, en omstandigheden zal dienen *aan te nemen*, zonder dat formeel bewijs hiervoor aanwezig is.

Terzake zijn mede van belang de overwegingen van de C.R. bij haar uitspraak dd. 16 December 1952, luidende:

„dat bovendien een terugvordering van teveel betaald salaris naar „'s Raads oordeel niet geoorloofd is te achten, indien aan de „ambtenaar, die teveel heeft ontvangen, terzake *in redelijkheid* „*een verwijt kan worden gemaakt*”

en

„dat dat laatste het geval kan zijn o.m., indien de ambtenaar van „het hem uitbetaalde bedrag een behoorlijke *specificatie* heeft „ontvangen, zodat hem de gelegenheid wordt geboden, de juistheid „van het uitbetaalde bedrag na te gaan, en hij hiertoe, ondanks „een zekere ingewikkeldheid der salarisvoorschriften, dan rede- „lijkerwijs ook in staat moet worden geoordeeld”;

terwijl de overwegingen bij een latere uitspraak dd. 5 Januari 1954 (Adm. en Recht. Besl. 1954, blz. 245) o.m. een zelfde terrein bestrijken:

„dat de Raad hierbij voorts onder de aandacht van gedaagde „brengt, dat de door hem gevreesde en zijns inziens ongewenste „consequenties van 's Raads jurisprudentie op het onderwerpelijke „terrein van terugvordering van ten onrechte genoten salaris zich „althans in de regel niet zullen voordoen, indien gelijk in 's Raads „bedoelde jurisprudentie meermalen is overwogen, aan de betrok- „ken ambtenaar een behoorlijke *specificatie* van de berekening „van het uitbetaalde bedrag is verstrekt;

„dat toch de ambtenaar, ook al zouden de salarismaximeringen „en berekeningen van ingewikkelde aard zijn — hetgeen met be- „trekking tot de salarissen der onderwijzers veelal het geval is — „wanneer hem zodanige specificatie is gegeven, als regel in staat „moet worden geacht na te gaan, of het voor hem *vastgestelde* „*dan wel aan hem uitbetaalde bedrag* is berekend in overeen- „stemming met de terzake toepasselijke algemeen verbindende „voorschriften;

„dat uit het vorenstaande volgt, dat het te dezen gemaakte, „en bestreden voorbehoud (van terugvordering wegens eventueel „verkeerde berekening) althans in de regel overbodig is, voor „zoverre aan de ambtenaren een behoorlijke specificatie bij de „salarisuitbetaling is gegeven;" —

Over de waarde van het verstrekken van een zodanige specificatie lopen de meningen zeer uiteen. Waar bij de burgerambtenaren in het algemeen de *salarisbetaling een definitief karakter draagt, is dit bij de militaire ambtenaar bepaaldelijk niet het geval, en kan dit uit hoofde van de variatie in de dislocatie van mobiele eenheden en tal van andere, in punt 2 van deze verhandeling beschreven redenen ook niet het geval zijn. Waar bij de Civiele Departementen de begrippen „vast- „gesteld bedrag en uitbetaald bedrag" vrijwel identiek kunnen worden geacht, lopen deze bij de militaire Departementen zeer uiteen.*

De overweging, welke aan de uitspraak van de C.R. dd. 5 Januari 1954 ten grondslag ligt:

„dat toch ook een betaling onder zodanig algemeen luidend voor- „behoud (van terugvordering wegens eventueel verkeerde bere- „kening) een geheel ander — namelijk niet definitief — karakter „draagt dan de normale betaling, welke in beginsel wel van defi- „nitieve aard is",

mag in zijn algemeenheid van toepassing zijn voor de burger-ambte- naar, voor de militaire ambtenaar kan dit niet het geval zijn, zulks uit hoofde van de „bijzondere omstandigheid" dat overwegingen van mili- tair-organisatorische aard de betalingsapparaten van de militaire departementen nopen tot het doen van voorlopige salarisbetalingen door „vooruitgeschoven posten", waarbij het salaris zo juist mogelijk *voor- lopig wordt berekend en uitbetaald* onder nadere goedkeuring (verificatie) en vaststelling van het juiste bedrag.

Deze *uitzonderlijke positie* is. althans voor wat het Ministerie van Oorlog betreft, door de Centrale Raad erkend bij haar uitspraak dd. 23 September 1952. Par. 12 van art. 86 van het Reglement van Administratie bij de Koninklijke Landmacht (blz. 294), luidende:

- „1. De geldelijke verantwoordingen, hiervoren in de par. 9 en 10 „bedoeld, worden bij het Departement van Defensie nagezien „en de bedenkingen, waartoe dit nazien aanleiding mocht geven, „worden rechtstreeks schriftelijk met de administrateurs behan- „deld en tot oplossing gebracht.
- 2 De bedenkingen worden in de regel ter kennis van de admini- „strateur van het korps gebracht door middel van een nota. „op half blad geschreven. Daarin worden de bedenkingen op- „genomen in volgorde van de onderwerpen van dienst. Deze „nota's worden door de administrateur zodra mogelijk beant- „woord en in originali teruggezonden. De antwoorden, voor „elke opmerking afzonderlijk en daarnaast te stellen, moeten „beknopt en zakelijk zijn en alles inhouden, wat nodig is, om „de zaak in geschil tot klaarheid te brengen."

heeft de Centrale Raad aanleiding gegeven tot de in voornoemde uitspraak aangehaalde overweging:

„dat uit het bepaalde in genoemde paragraaf, waarin mede de „terugbetaling van teveel uitbetaalde bedragen is voorzien, blijkt, „dat de door de korps-administrateur vóór de verificatie op het „ministerie verrichte salarisbetalingen *slechts* een voorlopig karakter „ter dragen.”

Bij de Koninklijke Marine ligt de figuur in wezen hetzelfde, hoewel het verschil in bezoldigingsadministratie tot consequentie heeft dat bij de Kon. Landmacht en Kon. Luchtnacht de correcties op salarisbetalingen plaats vinden door middel van nota's van bedenkingen op de *kasverantwoordingen*, doch bij de Kon. Marine de z.g. „opmerkingsbladen” meer op voorlopige correctie van foutief gestelde *mutaties* betrekking hebben en *daadwerkelijke verificatie* der uitbetaalde salarisbedragen eerst later plaats vindt, d.w.z. nadat alle mutaties (waarvan vele dikwijls met aanzienlijke terugwerkende kracht) verrekeningen, enz. zijn „bezonden”.

Dat dit systeem *zelfs in het belang van de ambtenaar* is, bleek uit een in 1953 bij de verificatie-sectie van het Ministerie van Marine bijgehouden statistiek, aan de hand waarvan kwam vast te staan, dat over een willekeurig genomen bepaald tijdvak f 2729,84 te veel, doch j 5733,58 te weinig was uitbetaald.

In dit verband moge ik een passage aanhalen van eerdervermeld artikel van Mr. E. H. NUVER, luidende:

„Anderzijds moge bedacht worden, dat de leer van het onaantastbare besluit werkt als een *tweesnijdend zwaard*, welks scherpte „ook dooi de ambtenaar kan worden gevoeld en ook bij herhaling „gevoeld is. Zeer talrijk toch zijn de uitspraken van de ambtenarenrechter, waarbij de ambtenaar zijn beroep zag stranden op „de leer, dat een bepaald besluit (of een bepaalde fictieve weigering), waartegen het beroep was gericht, in wezen niets anders „bevatte dan een besluit of fictieve weigering om terug te komen „op vroegere besluiten of weigeringen. Met name ook ten aanzien „van salarisbetalingen treffen we dergelijke uitspraken aan.”

Wanneer de leer van het onaantastbare besluit over voornoemd willekeurig genomen tijdvak was toegepast, had menig militair zijn (destijds) rechtmatige aanspraken niet gehonoreerd gezien.

Het valt deswege zeer te betwijfelen of de militaire ambtenaar in het algemeen met toepassing van de leer van het onaantastbare besluit is gediend. Men is over het algemeen te zeer geneigd deze leer uitsluitend te bezien door het oog van de ambtenaar, die zich door terugvordering van te veel uitbetaald salaris bedreigd voelt en te weinig door het oog van de ambtenaar, die door foutieve berekeningen „niet „aan zijn trekken komt”.

Het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid van de militair der zeemacht althans, is meer gebaat bij een vaststelling van het bezoldigingsbedrag, dat hem toekomt over een bepaald tijdvak, nadat de

mutaties over dat tijdvak „bezonken” zijn, m.a.w. een *deugdelijke* afrekening nadat *deugdelijke verificatie* heeft plaats gevonden.

Met de Kol. VAN HOUTE ben ik het geheel eens, waar hij in zijn naschrift op het artikel van de Lt. Kol. LUDWIG op blz. 378 stipuleert, dat „wel in het oog dient te worden gehouden, dat elke specificatie „pas waarde heeft, en eerst van belang is, wanneer de bezoldiging is „vastgesteld”.

Persoonlijk acht ik de specificaties van het uit te betalen salarisbedrag, zoals deze ook bij de Koninklijke Marine bij verschillende onderdelen, bij wijze van „service” bij elke uitbetaling worden verstrekt, dan ook van nul en generlei waarde. De verstrekking berust ook niet op enig voorschrift.

Aan de hand van legio voorbeelden uit de praktijk is onomstotelijk komen vast te staan, dat het veelvuldig voorkomt, dat de militair der zeemacht in onwetendheid verkeert omtrent de juistheid van het hem uitbetaalde bedrag. Veelvuldige mutaties van allerlei aard doen het te ontvangen bedrag even zovele malen variëren. Bovendien worden de inlichtingen bij „reclames” steeds verstrekt door *dezelfde instanties* als die, welke de specificaties hebben opgemaakt, met als gevolg dat eventuele verkeerde toepassing van de voorschriften resulteren in verkeerde inlichtingen, waarvan men „niets wijzer wordt”.

Wat de Koninklijke Marine betreft ligt het kernpunt van de gehele materie in het feit dat er *een rekening-courant verhouding* bestaat *tussen het Rijk en de militair der zeemacht* (zie 3 VKM I art. 40), zodat alle betalingen slechts voorschotten zijn (zie punt 2 in deze verhandeling). Volgens de huidige voorschriften is de leer van het onaan-tastbare besluit dan ook niet op de militair der zeemacht van toepassing en zou *formeel* te allen tijde en over elk tijdvak verrekening van te veel genoten salaris over afgelopen jaren moeten plaats vinden.

Waar, naar mijn mening, enerzijds aan de voorschriften van de Koninklijke Marine wel degelijk het recht tot terugvordering van door de militair der zeemacht teveel genoten salaris kan worden ontleend, doch anderzijds het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid niet zonder meer terzijde mag worden gesteld, zal zowel de Koninklijke Marine zelve, als de daarbij dienende militair zijn gediend bij een wijziging der marinevoorschriften, waarbij beide rechtsbeginselen *gelijktijdig en in gelijke mate* worden gewaarborgd.

Voorshands werd voor de Koninklijke Marine een afrekenings-systeem ontworpen, dat, rekening houdende met de strekking van de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep, aan de tijd is aangepast en berust op een *jaarlijkse verstrekking* van *saldo-biljetten* aan alle militairen der zeemacht, vermeldende o.m. het *eindsaldo hunner bezoldigingsrekening op de 1 e Januari van het jaar voorafgaande aan dat van uitreiking van het saldo-biljet*.

Dit biljet bevat in wezen een *deugdelijke afrekening* over een afgesloten kalenderjaar (bij ontslag enz. uiteraard korter) met de waarborg, dat geen onverwachte verrekeningen met toekomstig salaris meer zullen plaatsvinden. De marine-administratie heeft alsdan de tijd gehad

eventueel nog lopende vorderingen op de militair af te wikkelen, alsmede berekeningen en betalingen afdoende te verifiëren.

Een overzicht van dit systeem en de beweegredenen, die tot het ontwerpen daarvan hebben geleid, zijn in het kort samengevat in de punten 2 t/m 4 van deze verhandeling.

Hoewel deze leer van het onaantastbare besluit uiteraard voor alle ambtenaren van belang is, noodzaken utiliteitsoverwegingen mij dit artikel grotendeels tot de militaire ambtenaren te beperken en wel in het bijzonder tot die behorende tot de zeemacht. Blijkens art. 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 vallen hieronder:

- 1) de beroepsmilitairen;
- 2) het KMR-personeel;
- 3) het gewezen beroeps- en KMR-personeel voor zover uit de Mil. Ambt. Wet niet het tegendeel blijkt.

De *dienstplichtigen* vallen voorshands geheel buiten dit betoog. De dienstplichtige beschikt niet over een administratieve beroepsmogelijkheid tegen beslissingen van de minister, doch hij kan wegens de naar zijn mening onrechtmatige inhouding op zijn bezoldiging een *civiele procedure* bij de burgerlijke rechter tegen de Staat aanhangig maken, indien de vordering wegens aldus te weinig uitbetaalde bezoldiging ingevolge art. 1 van de Wet van 31 October 1924 (Stb. 482) nog niet is verjaard (5 jaar na de 31ste December van het jaar, waarin de schuld opvorderbaar is geworden).

De civiele rechter zal zich, naar alle waarschijnlijkheid, door de uitspraken van de C.R. laten leiden en de leer van het onaantastbare besluit min of meer analoog toepassen, doch dit is een aangelegenheid, waarop ik t.z.t. in een ander artikel nog eens hoop terug te komen.

## 2. INHOUDING/VERREKENING.

Onder inhoudingen wordt in deze versiaan, *verrekening* van te veel uitbetaald salaris, met latere salarisbetalingen. Hoewel de dienstvoorschriften van de Koninklijke Marine de term *salaris* niet kennen, aangezien de Bezoldigingsregeling Militairen Zeemacht 1947 gewaagt van „Bezoldiging en verdere inkomsten van de militairen „der zee-„macht“ (nauwkeurig gedefiniëerde begrippen), terwijl het daadwerkelijk uit te betalen bedrag met de benaming „contant“ wordt aangeduid, wordt gemakshalve de kortere en overigens voor iedereen begrijpelijke term „salaris“ in dit artikel gebezigd.

Uit de redactie van verschillende uitspraken van de C.R. heb ik menen te mogen concluderen, dat de C.R. onderscheid maakt tussen liet begrip „*wedde*“, zijnde het in de dienstvoorschriften vastgelegde bedrag, waaraan de militair zijn aanspraken ontleent (abstracte begrip) en „*salaris*“, zijnde het bedrag dat bij de daadwerkelijke uitbetaling in het geding is (het concrete begrip).

De militair der zeemacht is sedert jaar en dag aan verrekening van te veel en te weinig genoten salaris gewoon, doch het lijdt geen twijfel, dat deze verrekeningen vóór de oorlog aanzienlijk *minder* en tot *klei-*



*nere* bedragen voorkwamen. De huidige situatie wordt bepaaldelijk ongunstig beïnvloed, door de volgende factoren:

- a) het aantal administratieve fouten van allerlei aard is groter dan vroeger;
- b) de met de rectificaties gemoeide bedragen liggen verhoudingsgewijs hoger.

Hiervoor zijn allerlei oorzaken aan te wijzen, o.a. oorspronkelijke vereenvoudiging van de bezoldigingsadministratie ten koste van de controle daarop, terwijl naderhand de bezoldigingsadministratie ten gevolge van vele maatregelen uit hoofde van personeelsbeleid weer steeds ingewikkelder werd.

Hoewel de uitbetaling bij de Koninklijke Marine niet zoals bij de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht zeer vaak is toevertrouwd aan verlofspersoneel (zie M.R.T. Deel XLVII, blz. 374), heeft de Koninklijke Marine, naast het gebrek aan voldoende ervaren en deugdelijke schrijvers, dikwijls nog het inconvenient, dat de schrijvers uit hoofde van hun bezit van een of meer specialistenbrevetten zijn ingedeeld bij de „alarmrol” en aan boord een of meer nevenfuncties bekleden, waardoor zij veelvuldig aan de eigenlijke schrijverstaak worden onttrokken.

Dientengevolge worden de uit te betalen salarisbedragen nogal eens verkeerd berekend, met tot dusverre als consequentie een latere verrekening, waarin de betrokken militair „berustte”<sup>m</sup>, a.w.z. als vanzelfsprekend accepteerde. Tegenwoordig is er een kentering merkbaar, in dien zin, dat men zich, — bewust van de strekking van voornoemde jurisprudentie — steeds minder willig neerlegt bij de verrekening van „schulden”<sup>m</sup> met toekomstig tegoed aan salaris, wanneer deze schulden blijken te zijn ontstaan door foutieve berekeningen van de administratieve instanties, ook al waren deze het gevolg van onjuiste basisgegevens (b.v. onjuiste diensttijd voor de bezoldiging, door het verloren gaan van gegevens tijdens de laatste oorlog).

De inhouding van teveel genoten salaris berust au fond op de toepasselijkheid van artt. 116(1) en 120(2) van de Ambtenarenwet 1929, luidende:

„op de door den Staat en de openbare lichamen verschuldigde „bezoldigingen en pensioenen kan worden ingehouden, hetgeen „de ambtenaar *aan* hen zelf verschuldigd is,  
resp.  
„Bezoldiging en pensioen zijn tot de helft vatbaar voor inhou-  
„ding, beslag en korting tot verhaal van hetgeen op de bezoldiging  
„of het pensioen is *vooruitbetaald, voorgeschoten* of te veel *be-  
„taald.*”

De wetgever heeft hier nadrukkelijk het recht tot verrekening (terugvordering) van te veel (lees: ten onrechte) genoten salaris met naderhand uit te betalen salarisbedragen vastgelegd, doch blijkens de reeds eerder aangehaalde jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep wordt dit op het in 1395 B.W. neergelegde algemene rechtsbeginsel

gebaseerde recht tot verrekening meer en meer getoetst aan het algemene rechtsbeginsel der rechtszekerheid.

Menige administratieve overheidsinstantie heeft getracht de consequenties van de jurisprudentie te omzeilen, enerzijds door het *vaststellen* van bezoldigingen „onder voorbehoud van herziening en verrekening bij onjuiste vaststelling” (waarbij dus zelfs aan de *aanspraken* op een bepaalde *wedde* kan worden getornd), anderzijds door het doen van salarisbetalingen bij *wijze van voorschot*. De C.R. heeft niet nagelaten hierover instantelijk haar mening kenbaar te maken, door in haar uitspraken dd. 18 November 1952 en 16 December 1952 vrijwel gelijklopend te overwegen, *dat uitbetaling bij wijze van voorschot ongeoorloofd is*,

„*doch dat in de praktijk onder bepaalde omstandigheden, zoals bijvoorbeeld bij wijziging van de bezoldigingsvoorschriften of in geval van indiensttreding, veelal salarissen worden uitbetaald, zonder dat tevens de wedden zijn vastgesteld, omdat niet of nog niet wordt beschikt over de gegevens en opgaven, welke voor de berekening der wedden onontbeerlijk zijn, onder welke bijzondere omstandigheden een betaling bij wijze van voorschot geoorloofd moet worden geacht*”.

Deze bijzondere omstandigheden zijn bij de Koninklijke Marine zeer zeker aanwezig, al was het alleen al uit hoofde van het feit dat:

- a) de vaststelling van de *aanspraken* op het zuivere bedrag der wedde („netto verdiend”) over afgelopen perioden dikwijls eerst na geruime tijd mogelijk is, omdat de mutaties hiervoor benodigd, afhankelijk van de aard dezer mutaties, plaatsing van de militair, enz., op ongeregelde tijden bij de administraties worden ontvangen;
- b) de berekening van het uit te betalen salarisbedrag veelvuldig afhankelijk is van verrekeningsposten, zoals inhoudingen t.g.v. disciplinaire strafoplegging, pensiekosten, schulden. schade-verbaal, waarvan de gegevens veelal eerst na geruime tijd bij de desbetreffende administratie bekend worden;

in verband met de *samenstelling* van de bemanningen van Hr. Ms. oorlogsschepen en inrichtingen der zeemacht, en de neven-werkzaamheden (t.b.v. de bedrijfs- en oorlogsgereedheid van deze schepen en inrichtingen) van het schrijverspersoneel, aan de bezoldigingsadministratie op de vloot *slechts geringe eisen* kunnen worden gesteld (althans zeker niet die eisen, die men kan stellen aan een stationnair betalingsapparaat van de burgerlijke overheid, dat geheel daarop is ingesteld), en deswege het aantal fouten in berekeningen enz. zodanig groot is, dat vaststelling van het de militair toekomstende bedrag eerst later (na grondige verificatie) *definitief* kan plaats vinden.

De onder a) en b) genoemde feiten zijn ooi~aakvan de eerste bijzondere oinstandigheid: „dat nog niet wordt beschikt over de gegevens en opgaven, welke voor „de berekening der wedden onontbeerlijk zijn;”

punt c) is een tweede bijzondere omstandigheid, voortspuitende uit militaire noodzaak.

Deze onvermijdelijke factoren bestaan reeds lang, doch hebben vooral in en na de oorlog hun schadelijke uitwerking eerst goed doen kennen. Zij hebben dan ook geleid tot de in het bij Kon. besluit van 7 November 1934, no 33, vastgestelde „Regl. B.K.N.” (3 VKM I) neergelegde rekening-courant verhouding van de militair der zeemacht tot het Rijk:

Art. 40(1)

„Ieder officier heeft een rekening-courantboekje, ieder schepe-  
ling een zakboekje, waarin de rekening van den betrokkene met  
het Rijk wordt aangehouden.”

Hoewel het rekening-courantboekje en het zakboekje in de oorlogsjaren door de z.g. „financiële kaart” zijn vervangen, is de rekening-courant-verhouding onverminderd blijven voortbestaan. *Formeel* bestaat derhalve de mogelijkheid tot terugvordering (verrekening) van teveel genoten bezoldiging van jaren her, doch het algemene rechtsbeginsel der rechtszekerheid wordt alsdan (aannemende dat de militair te goeder trouw is geweest) wel dermate aangetast, dat *de noodzaak tot het bepalen van een grens* aan de voorlopige betalingen wel overduidelijk aan het licht komt.

De cardinale punten, waarop eerder genoemde algemene rechtsbeginselen met elkaar in contact komen en waarvan bij het ontwerpen van een voor het rechtsgevoel van beide partijen bevredigende regeling dient te worden uitgegaan, zijn:

- 1e) Wanneer moet de militair kunnen aannemen, dat zijn „wedde<sup>o</sup> definitief is vastgesteld? (m.a.w. wanneer behoeft de militair — behoudens enkele nauwkeurig omschreven uitzonderingen — bijv. reservering — geen terugvordering van ten onrechte genoten salaris meer te duchten, doch tevens geen uitbetaling van achterstallig salaris meer te verwachten?)
- 2e) Wanneer is het de militaire administratie *redelijkerwijs mogelijk deze wedde definitief vast te stellen en de salarisbetaling daarnaar te regelen?*

De beroepstermijn buiten beschouwing gelaten, zullen beide tijdstippen in de beoogde regeling dienen *samen te vullen*. Bij het bepalen van dit tijdstip is enerzijds voor de militair wel van belang, dat dit tijdstip zo vroeg mogelijk wordt gesteld, doch hij is anderzijds, naar de practijk heeft geleerd, allermint gediend met een overhaaste afrekening, waaraan nog allerlei fouten kleven, die alsdan na het verstrijken van de beroepstermijn niet, dan met medewerking van beide partijen zijn te herstellen. Ogenschijnlijk heeft de militaire administratie slechts belang bij een zo lang mogelijke termijn van verrekeningsmogelijkheid, doch verkorting van deze termijn opent de mogelijkheid tot het uitdunnen van financiële dossiers, terwijl reclames over afgesloten tijdvakken, met de daaraan verbonden onproductieve tijd en arbeid, niet meer in behandeling zullen behoeven te worden genomen.

Het vorenstaande leidt onvermijdelijk tot de conclusie, dat, bij de Koninklijke Marine althans, behoefte werd gevoeld aan invoering van een geschikt formulier waarvan de inhoud als „definitief besluit” (nopens de vaststelling van de wedde van de militair), kan dienen en dat aan bepaalde in punt 3 van deze verhandeling vermelde principiële voorwaarden voldoet.

Een zodanig „definitief besluit” wordt volgens de huidige jurisprudentie na het verstrijken van de beroepstermijn *voor beide partijen onaantastbaar*, in dien zin, dat dit slechts met goedkeuring van beide partijen kan worden gewijzigd. Dit houdt alzo in, dat achterstallige bezoldiging over afgesloten perioden niet à priori als „verloren” behoeft te worden beschouwd, doch het aan het (intern) beleid van de minister wordt overgelaten, de uitbetaling al dan niet onder eventueel door hem te stellen voorwaarden alsnog te doen plaats vinden.

Anderzijds beschermt de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep de overheid genoegzaam tegen de sporadisch voorkomende gevallen, dat ten gevolge van „*kwade trouw*” van de zijde van de militair te veel salaris werd uitbetaald.

Hierbij doel ik o.m. op het geval dat de militair willens en wetens onjuiste mutaties heeft opgegeven, c.q. opzettelijk mutaties heeft *verzwegen*, teneinde een te hoge betaling te verkrijgen, c.q. te behouden. Dit wil een enkele maal nog wel eens voorkomen bij echtscheidingen zonder wettelijke onderhoudsplicht, waarbij de militair weder op de lagere bezoldiging als ongehuwde terugvalt. Het inag verleidelijk lijken deze mutatie te verzwijgen, doch de militair vergeet alsdan, dat hij bij een opvolgend huwelijk toch onherroepelijk tegen de lamp loopt.

In deze gevallen komt het algemene rechtsbeginsel van de rechtszekerheid van de zijde van de militair niet eens ter sprake en doet zich dan ook geen conflict van algemene rechtsbeginselen voor, weshalve, ongeacht welk besluit ook, terugvordering op grond van art. 1395 BW, j”. artt. 116(1) en 120(2) Ambt.Wet 1929 zal kunnen plaats vinden.

### 3. HET „DEFINITIEVE BESLUIT”

Welke handeling of welk geschrift kan nu eigenlijk als het z.g. „*definitieve besluit*” worden aangemerkt?

De reeds aangehaalde uitspraak van de C.R. dd. 4 Januari 1954 geeft duidelijk aan, dat *de normale betaling* in beginsel *van definitieve aard* is. Uit de dienstvoorschriften voor de militaire departementen blijkt genoegzaam dat de militair slechts „*abnormale*” betalingen kent, d.w.z. betalingen, met een *voorlopig* karakter, en dan rijst onmiddellijk de vraag, welke handeling of welk geschrift alsdan als definitief kan worden aangemerkt.

Uit de uitspraak van de C.R. dd. 23 Sept. 1952 mag n.m.m. gevoegelijk de conclusie worden getrokken, dat bij de Koninklijke Landmacht in het algemeen de *nota van bedenkingen* als bedoeld in het R.V.A. art. 86 paragraaf 12(2) als definitief wordt aangemerkt.

*Elke* geldelijke verantwoording van de korpsadministrateur wordt

gevolgd door een nota, ook indien er geen bedenkingen zijn. (Zie M.R.T. Deel XLVII, Afl. 6 blz. 380, laatste alinea).

Ook bij de Koninklijke Marine worden met de nota's van bedenkingen overeenkomende „nota's van opmerkingen" verzonden, blijkens VVKM 13, art. 53, luidende:

„Nota's van opmerkingen naar aanleiding van verantwoordingen van het kasbeheer moeten bij voorrang worden beantwoord.  
„Alle bijlagen van de nota worden bij het antwoord teruggezonden. Het antwoord wordt ingediend door tussenkomst van de „betrokken intendant."

In deze nota's van opmerkingen bij de Kon. Marine komen echter *nimmer* opmerkingen voor over uitbetaalde salarissen, aangezien deze post *niet als zodanig* in de verantwoording van kasgelden voorkomt, doch in de vorm van een reçu met het hoofd van het bureau militaire bezoldiging van het ministerie van marine.

Met is niet mijn bedoeling te veel in de administratief-technische details terzake af te dalen, doch het voorgaande stipuleert reeds genoegzaam dat de marine-bezoldigingsadministratie op een gans andere leest is geschoeid dan die van de Kon. Landmacht en Kon. Luchtmacht en de nota's van opmerkingen van de Kon. Marine als definitief besluit t.a.v. salarisbetalingen gevoegelijk buiten beschouwing kunnen worden gelaten.

Uiteraard worden bij de Kon. Marine ook terzake van de bezoldigingsadministratie opmerkingen aan de betrokken officieren van administratie verzonden, doch het zwaartepunt ligt hier in de correctie van foutief opgegeven mutaties. Blijkens circulaire voor de Zesmacht nr. 2086 is de personele en financiële berichtgeving in één zelfde systeem verenigd tot een *dagelijkse* berichtgeving aan het ministerie van marine *per militair, per mutatie*. Correctie van foutief gestelde mutaties vindt, ingevolge CZ 2086 punt 11, telkenmale per afzonderlijk „opmerkingsblad" plaats, *soms onmiddellijk*, zonder dat **als** regel nog van enige uitbetaling sprake is geweest, *soms eerst na maanden* van foutieve uitbetaling aan de hand van de foutief gestelde mutatie.

Afgezien nog van het feit, dat *geen termijn is vastgesteld*, waarbinnen een dergelijk opmerkingsblad dient te worden opgemaakt en de militair in kennis dient te worden gesteld van foutieve mutaties, hetzij ten gunste, hetzij ten ongunste, doet zich nog het vraagpunt voor, welke handeling als definitief kan worden aangemerkt, indien (zoals normaal) *geen „opmerkingsblad"* volgt. Aan dit vraagpunt zal voorshands worden voorbijgegaan, aangezien zich hier geen conflict van algemene rechtsbeginselen zal voordoen.

De tijdstippen, waarop bij de Koninklijke Marine de z.g. „opmerkingsbladen" aan de administratieve rollen worden gezonden, lopen zeer uiteen en zijn volkomen afhankelijk van de aanleiding tot het maken van de desbetreffende opmerking. De noodzaak tot correctie komt lang niet altijd reeds aan het licht bij de verificatie van de „veranderingsbladen" (mutatie-opgaven) of de uitbetalingsstaten, doch men komt fouten dikwijls langs gans andere wegen op het spoor.

Zo is bijvoorbeeld bij vergelijking van diensttijd-gegevens tussen de centrale bezoldigingsadministratie van het Ministerie van Marine en de Pensioenraad gebleken, dat verschillende diensttijd-gegevens, die in de jaren 1945 en 1946 onder zeer ongunstige omstandigheden (verloren gaan van officiële bescheiden gedurende de oorlog, waardoor dikwijls op mondelinge opgaven van belanghebbende diende te worden afgegaan) noodgedwongen inderhaast in een „diensttijd-gegevens" systeem waren bijeengebracht, onjuist waren, met als consequentie, dat, voortbordurend op deze onjuiste gegevens, jaren lang enkele militairen teveel, andere weer te weinig salaris hadden genoten.

Hier trof niemand enige blaam; men had destijds naar beste weten gehandeld bij het (toen) nog ontbreken van de vereiste officiële gegevens. Uiteraard moesten de bezoldigingsrekeningen van de betrokken militairen worden gecorrigeerd, doch welke handeling of welk geschrift vormt *hier* dan het „definitieve besluit"?

Uit liet vorenstaande volgt, dat, bij de Koninklijke Marine althans, *nòch de uitbetalingshandeling* (die bij de militaire departementen immers een voorlopig karakter draagt), *noch het* al dan niet opgemaakt en verzonden „*opmerkingsblad*" als definitief besluit kan worden aangemerkt, doch dat hiervoor een afzonderlijk geschrift dient te worden gecreëerd, dat aan de volgende principiële voorwaarden voldoet:

- 1e. Het besluit dient „*tastbaar*" te zijn; m.a.w. een *geschrift*, door, dan wel namens de minister ondertekend, waarbij de militair zelf periodiek op de hoogte wordt gesteld, omtrent de stand van zijn rekening aan het einde van een afrekeningsperiode, met welk geschrift *een periode*, waarin aan de militair slechts voorschotten werden verstrekt en eventuele correcties werden verwerkt, *definitief wordt afgesloten*.
- 2e. Het besluit dient binnen een voor beide partijen (het Rijk en de militair) *redelijke termijn* te zijn genomen en ter kennis van belanghebbende te worden gebracht.

#### 4. HET SALDO-BILJET.

Uit het uit twee delen bestaande saldo-biljet (de eigenlijke afrekening en het ontvangstbewijs) dient o.m. te blijken:

- a) op welke militair
  - b) op welk afgesloten tijdvak
  - c) de oorzaken van het ontstaan van een eventueel (negatief of positief) saldo;
  - d) op welke wijze dit saldo eventueel reeds werd verrekend;
  - e) welk bedrag van een eventueel saldo tegoed tot nader order renteloos dient te blijven gereserveerd ter dekking van nog te verwachten vorderingen, wegens betalingen aan of voor de militair gedaan over het afgesloten tijdvak;
- (Deze met name genoemde reservering doet aan het definitieve karakter van het saldo-biljet niets af.)

f) *de definitieve* aard van dit „besluit“, hetgeen ware aan te geven door de mededeling:

- (1) „dat fouten en/of mutaties, welke van invloed zijn geweest, „resp. zouden zijn geweest, op de berekening van de bezoldiging over het afgesloten berekeningstijdvak, die na de dagtekening van het saldo-biljet ter kennis van het bureau militaire bezoldiging komen, buiten beschouwing worden gelaten „en derhalve geen wijziging meer vermogen te brengen in de „desbetreffende opgave, en voorts
- (2) „dat vorderingen uit hoofde van betalingen aan of ten behoeve „van de militair der zeemacht, of diens wettig gezin gedaan „over het afgesloten berekeningstijdvak, waarvoor geen reservering heeft plaats gevonden, onverminderd vereffening langs „andere weg, niet dan met toestemming van de militair via „zijn bezoldigingsrekening over een later tijdvak worden verrekend.”

De punten a) t/m d) zijn informatief en vereisen geen nadere toelichting. Punt e) is eveneens informatief, waarbij meer in het bijzonder de aandacht wordt gevestigd op de renteloze reservering, niet alleen van het te verrekenen bedrag, doch ook van het eventueel te veel gereserveerde. Dit berust op art. 1286 B.W., luidende:

„In verbintenissen die alleen betrekkelijk zijn tot de betaling „van eene zekere geldsom, bestaat de vergoeding van kosten, „schade en interessen, uit vertraging in de uitvoering voortkomende, alleenlijk in de bij de wet bepaalde interessen, behoudens „bijzondere wettelijke voorschriften.”

„Zij is alleenlijk verschuldigd van de dag dat **dezelve** in regten „gevorderd is, uitgezonderd de gevallen, waarin de wet die van „regtswege doet loopen.”

De mededelingen genoemd onder f) bepalen het definitieve karakter van het saldo-biljet en impliceren:

- I. dat in principe geen verrekeningen, *anders dan wegens het aangegeven saldo* meer zullen plaats vinden met het tegoed aan bezoldiging over een later berekeningstijdvak, zodat het algemene rechtsbeginsel van de rechtszekerheid is gewaarborgd. De militair wordt enerzijds gevrijwaard voor onverwachte navorderingen van allerlei aard, doch daar staat tegenover, dat hij ook geen aanspraak meer kan maken op eventuele (eveneens onverwachte) uitkeringen over het afgesloten berekeningstijdvak;
- II. dat de terugwerkende kracht, die aan wijzigingen van de bezoldigingsregeling wordt verleend, in principe beperkt zal dienen te worden tot maximum een jaar (in de praktijk werd dit maximum bij mijn weten nog nimmer overschreden). Een eventuele wijziging van de belasting-voorschriften — uiteraard ten gunste van de militair — met groter terugwerkende kracht dan een jaar (zeld-

zaam) wordt buiten de bezoldigingsrekening van de militair om afgehandeld, door restitutie, rechtstreeks van de ontvanger der belastingen aan de militair zelf;

III. dat schulden van *niet meer in dienst zijnd marinepersorzeel*, blijkende uit een onherroepelijk geworden saldo-biljet („onaantastbaar besluit“) *feitelijk bestaan*, en deswege bij weigering van vrijwillige aanzuivering, in rechte zullen kunnen worden ingevorderd.

Tot zover de *vorm* van het afrekeningsgedeelte. Thans volgen enkele overwegingen t.a.v. de *termijn*.

Bij het bepalen van een *redelijke* — zowel voor de militair, als voor het Rijk *aanvaardbare* — termijn, waarbinnen het definitieve besluit in de vorm van een saldo-biljet ter kennis van de militair moet zijn gebracht om te kunnen stellen, dat aan het algemene rechtsbeginsel der rechtszekerheid redelijkerwijs is voldaan, spelen de volgende factoren een rol:

- a) de tijd vereist, om *mutaties* te verwerken, te controleren en te corrigeren;
- b) de tijd vereist, om *verrekeningen* te bewerkstelligen van betalingen door andere instanties aan — dan wel ten behoeve van — de militair gedaan (bijv. door consuls, of zelfs in geallieerd verband door de Royal Navy of U.S. Navy verstrekte voorschotten);
- c) de tijd, die de betrokken verificatie-sectie nodig heeft om de afrekeningen samen te stellen en de saldo-biljetten te vervaardigen en te distribueren;
- d) de tijd, gedurende welke de militair noodgedwongen salarisbetalingen bij wijze van voorschot ontvangt.

T.a.v. *factor a*) is gebleken, dat het bij het Ministerie van Marine — in vredestand althans — zelfs onder de meest ongunstige omstandigheden uitvoerbaar is de vereiste werkzaamheden binnen een jaar op *deugdelijke* wijze te verrichten.

T.a.v. *factor h*) is men dikwijls afhankelijk van omstandigheden, waarop door de marine-administratie geen of slechts weinig invloed kan worden uitgeoefend. De normale („interne“) voorschotten, door marine- of aanverwante betalingsorganen verstrekt, kunnen alle binnen het jaar zijn verrekend, doch voor de verrekening van de z.g. „externe“ voorschotten valt eenvoudig geen termijn te stellen. Als typisch voorbeeld moge worden aangehaald, dat onlangs bij het ministerie van marine nog een claim van de Director of Navy Accounts van de Britse Marine arriveerde, wegens door de Royal Navy gedurende het jaar 1946 gedane partiële salarisbetalingen aan een telkens voor korte perioden bij die Marine gedetacheerde luitenant ter zee. Op de bezoldigingsafrekening was niets gereserveerd, doordat de Ned. marineadministratie niet met de verstrekking van deze voorschotten op de hoogte was, terwijl de militair geheel te goeder trouw in de mening verkeerde, dat deze bedragen destijds in 1946 automatisch met het hem toekomende en uitbetaalde salaris waren verrekend.



Het behoeft welhaast geen betoog, dat met verrekening van dit soort vorderingen, die momenteel tamelijk zeldzaam zijn, doch die wellicht t.z.t. in NATO-verband frequenter zullen voorkomen, veelal geruime tijd is gemoeid, en dat hier noodgedwongen *steeds een reservering tegenover zal moeten staan*; vandaar de vermelding van het bedrag van een eventuele reservering op het saldo-biljet,

In de dienstvoorschriften zal een bepaling dienen voor te komen, die de militair verplicht de ontvangst van dergelijke „externe” voorschotten onverwijld schriftelijk aan de daartoe aangewezen instantie van de Koninklijke Marine te rapporteren, teneinde bij latere salarisbetalingen door de Koninklijke Marine hiermede rekening te houden, d.w.z. een evenredig bedrag voor latere verrekening te reserveren. Blijft de militair in gebreke, dan zal, ondanks liet gemis aan reserve, terugvordering van het alsdan te veel betaalde salaris ook na verstrekking van het saldo-biljet over een reeds afgesloten periode rechtens kunnen plaats vinden.

Combinatie van de factoren a) en b) resulteert in een *afrekenings-tijdvak van één jaar*, terwijl met het samenstellen van de afrekening en distributie van het saldo-biljet eerst na afloop van dat jaar zal kunnen worden aangevangen.

*Factor c)* impliceert, dat de bezetting van de desbetreffende verificatie-sectie steeds zodanig zal dienen te zijn, dat met de afrekening van alle militairen der zeemacht I X per jaar niet meer dan een jaar is gcmocid. De eerste saldo-biljetten komen reeds de eerste week van het jaar voor distributie in aanmerking, de laatste eerst in December. Door graduele verschuiving van prioriteit in de verificatie over de letters van het alfabet kan het tijdstip waarop de militair zijn saldo-biljet ontvangt van jaar tot jaar naar billijkheid worden gevarieerd.

Zodoende komt men dus tot verstrekking van saldo-biljetten gedurende een jaar *naar de toestand van de 1e Januari van het daaraan voorafgaande jaar*.

*T.a.v. factor d)* werd reeds eerder betoogd, dat het weliswaar voor de militair belangrijk is zo spoedig mogelijk te weten waar hij aan toe is, doch dat hij meer gediend is met een deugdelijke afrekening op een later tijdstip, dan met een spoedige twijfelachtige afrekening.

De militair der zeemacht, die tot dusverre nog steeds *nimmer* zeker was, niet op een onzalig moment te worden „aangesproken” wegens teveel uitbetaalde bezoldiging, gaat er bij het vorenbeschreven systeem *op het stuk van rechtszekerheid reeds aanzienlijk op vooruit* <sup>1)</sup>.

---

<sup>1)</sup> Vorenstaand systeem is in zijn algemeenheid ook in oorlogstijd uitvoerbaar. m.d.v., dat in bepaalde gevallen de *afrekeningstermijn* zal dienen te worden verlengd. Het zal niet mogelijk zijn aan bepaalde categorieën van militairen een definitieve afrekening te verstrekken, ui: hoofde van het ontbreken van de voor een juiste berekening van het salaris benodigde gegevens, bijv. uitbetalingen aan gezinsleden in bezet gebied. Ofschoon het thans reeds meer dan een decennium geleden is, dat de Koninklijke besluiten dd. 15 April 1941 en 12 Juni 1941, resp. opgenomen in de Staatsbladen nr. B 34 en B 53 (inzake de reservering van salaris ter latere verrekeiing van uitbetalingen aan in bezet gebied achtergebleven verwanten) het licht zagen, ligt oni de afiekeningsperiode 1940-1945, waarbij ge-

Thans nog een enkele beschouwing t.a.v. het *ontvangstbewijs-gedeelte* van het saldo-biljet.

Het saldo-biljet is van geen waarde, indien niet op een of andere wijze kan worden aangetoond, dat de militair dit biljet *heeft ontvangen* en deswege tegen dit besluit beroep heeft kunnen instellen. Vermelding van de datum en plaats van ontvangst is noodzakelijk ter bepaling van aanvang en einde van de beroepstermijn.

Hoewel de in de praktijk eenvoudigste werkwijze een door de betrokken officier van administratie te ondertekenen „bewijs van uitreiking” zou zijn, stuit de uitvoering hiervan op het bezwaar, dat genoemd „bewijs” van uitreiking, volgens art. 1918 B.W., geen 100 % bewijs oplevert; immers bepaalt genoemd artikel:

„Registers en huisselijke papieren leveren geen bewijs op ten voordeele van dengenen, die derzelve geschreven heeft; zij strekken tot bewijs tegen hem:

„1<sup>o</sup>. In alle gevallen, waarin die stukken stellig melding maken van eene ontvangene betaling

„2<sup>o</sup>. Wanneer zij uitdrukkelijke melding maken, dat de aantekening geschied is om een gebrek in den titel aan te vullen, ten behoeve van dengenen, te wiens voordeele zij eene verbintenis aanduiden.

„In alle andere gevallen zal de regter daarop zoodanig acht slaan, als hij zal vermeenen te behooren.”

Deswege valt niet te ontkomen aan het doen tekenen van een ontvangstbewijs. Voor zover de uitreiking der saldo-biljetten aan boord van Hr. Ms. schepen of bij inrichtingen der zeemacht geschiedt, kunnen de getekende ontvangstbewijzen meteen door de betrokken officier van administratie worden ingenomen en aan het ministerie van marine worden teruggezonden.

Voor zover de uitreiking van het saldo-biljet niet aan boord of bij de inrichting der zeemacht kan geschieden (bijv. bij geval van miliciens met groot verlof e.d.), zal het biljet als AANGETEKEND stuk aan de — al dan niet gewezen — militair dienen te worden toegezonden.

Wordt het ontvangstbewijs in dit geval door de betrokken militair niet ondertekend en/of niet ingezonden, dan is dit *geen* bezwaar. Blijkt art. 18 van de Postwet,

„wordt op verlangen van den afzender van een aangeteekend stuk, hem, tegen vooruitbetaling van een door Ons te bepalen recht, een bewijs van uitreiking of een bericht, vermeldende de redenen, waarom de uitreiking niet heeft kunnen plaats hebben, verstrekt.”

Het hiervoren genoemde bewijs van uitreiking heeft thans wel wet-

---

noemde K.B.'s zulk een belangrijke rol hebben gespeeld, nog vers in het geheugen.

Het behoeft geen nader betoog, dat onder oorlogsomstandigheden, met verbroken verbindingen voor bepaalde categorieën van ambtenaren *geen sprake kan zijn van enig definitief besluit totdat men de beschikking heeft gekregen over de juiste gegevens, benodigd voor de berekening van het salaris.*

telijke bewijskracht voor de ontvangst door geadresseerde in verband met het bepaalde in art. 11(2) van genoemde Postwet, luidende:

„De uitreiking van een aangetekend stuk geschiedt slechts tegen „afgifte van een door den geadresseerde of zijn gemachtigde „onderteekend bewijs van ontvang.”

#### 5. SLOTCONCLUSIE.

De lezer zal mij dienen te vergeven, indien hier en daar ietwat uitvoerig op een en ander werd ingegaan. Deze materie is echter dermate intricant, dat men slecht een onderdeel kan beschrijven, zonder dit in het algemeen verband te bezien. Voorts wil het mij voorkomen, dat in dit geval noch het Rijk, noch de ambtenaar een dienst wordt bewezen met een aannemen van een zuivere *receptieve*, dan wel uitsluitend *contemplatieve* houding t.a.v. de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep.

Waar dit college, na een aanvankelijk ietwat tasten op de duistere weg der rechtsbeginselen-conflicten, meer en meer gedetailleerde richtlijnen op het stuk van de bevoegdheid tot terugvordering van ten onrechte uitbetaald salaris heeft gegeven, is zowel het Rijk als de ambtenaar gebaat bij een *constructieve* instelling van de administratieve overheid t.o.v. deze materie.

Wellicht dat dit artikel reeds enigszins kan bijdragen tot verheldering van de wettelijke bepalingen en de bij deze omvangrijke materie betrokken dienstvoorschriften, alsmede de uitvoeringsmogelijkheden daarvan, en aldus medewerken aan de convergentie van de beide onderhavige rechtsbeginselen.

---

### Artikel 135 Wetboek van Militair Strafrecht

door

Mr H. J. F. BLIJVOET.

Ofschoon reeds verschillende schrijvers dit merkwaardige artikel uit ons militair strafwetboek onder de loupe namen, lijkt het mij niet ondienstig, deze materie nogmaals onder de aandacht te brengen, zulks met name omdat het vertrouwen in de militaire rechtspraak geschaad dreigt te worden door wat de laatste jaren met betrekking tot dit artikel te zien geweest is.

In 1928 werd door Mr VAN HEUVEN in M.R.T. dl. XXIV, pag. 445 v. op heldere wijze uiteengezet, dat art. 135 W.M.S. in zijn huidige vorm een grove inbreuk vormt op het stelsel van onze grondwet, zoals zich dat in de loop der vorige eeuw heeft uitgekristalliseerd. Wijzend op de analogie met de artt. 100, 2e lid en 443 W.v.S. gaf de auteur in dat betoog toe, dat deze inbreuk onder uitzonderlijke omstandigheden, als tijd van oorlog, kan en moet worden getolereerd. Dat de auteur bij dit „tijd van oorlog” iets anders voor de geest zweefde als ons heden ten dage, zal wel niemand hem kwalijk kunnen nemen.

In die tijd echter lag art. 135 W.M.S. veilig opgeborgen, daar waar het thuis behoorde: op de rommelzolder; kwam het daar onverhoopt ooit vandaan, dan was er altijd nog het H.M.G. om de onmogelijke situatie daardoor ontstaan te „redden”, zij het dan ook, zoals in het geval van de marinier, die ex. art. 135 W.M.S. vervolgd werd wegens het niet brengen van de militaire groet, met een kunstgreep waarvan juristen de haren te berge rezen. (M.R.T. XXVIII, 296).

Ik meen, dat wel allen het er over eens zijn, dat het hier behandelde artikel, waar dit niet uitsluitend gekoppeld is aan uitzonderingstoestan- den, sedert het jaar 1879 en zeker sedert de grondwetswijziging van 1887, een staatsrechtelijk monstrum en een anachronisme is, dat sterke herinneringen wekt aan het jaar 1818.

Jaren later werd de materie nog eens belicht door Mr FRANKEN (M.R.T. XLI, 627 v.) waarbij betoogd werd, dat, gegeven het bestaan van art. 135 W.M.S., de Kroon, bij het uitvaardigen van dienstvoor- schriften er tegen dient te waken daarmede regelingen van hogere orde te schenden. Aanleiding tot dit betoog vormde een suggestie van de redactie M.R.T. bij K.B. de legitimatieplicht van meerderen tegenover minderen der Koninklijke Marechaussee, doende in de uitvoering van hun opsporingstaak, vast te stellen, zulks als voorlopige maatregel in afwachting van een regeling bij de wet. Mr FRANKEN had tegen zulk een K.B. ernstige bezwaren, omdat dit in strijd zou zijn met het be- ginsel der bekentenisvrijheid, dat volgens hem in de Regtspleging Land- magt was neergelegd. De auteur maakte van deze gelegenheid gebruik om in dat verband heftig te fulmineren tegen het befaamde K.B. van 19 September 1947. Dit K.B., daar kwam het in feite op neer, opende de mogelijkheid tot veroordeling tot maximum 2 jaar gevangenisstraf wegens het plegen van onbenullige verkeersovertredingen onder om- standigheden, die juist voor de wetgever aanleiding waren geweest straffeloosheid te waarborgen. Duidelijker strijd van A.M.v.B. met de wet kon men zich nauwelijks denken.

Al werd de rechtsgeldigheid van het later inderdaad verschenen K.B. betreffende deze legitimatieplicht van andere zijde verdedigd, het moest toch langzamerhand voor een ieder wel duidelijk zijn geworden dat hantering van art. 135 W.M.S. in normale tijden tot de meest absurde resultaten kon leiden, en dat het dan ook dringend noodzakelijk was dit artikel slechts met de grootste schroom te benaderen.

Nu was het een geluk, dat de rechter zich meestal kon terugtrekken achter het gevorderde opzet; zo deed de Krijgsraad te Velde „Oost” in 1948 (M.R.T. XLII, 519), toen beklagde werd vrijgesproken op grond van de redenering: „Een voorschrift dat men niet kent, kan men „onmogelijk opzettelijk nalaten op te volgen”. Deze wijze van lezen van het artikel was verankerd in naar het scheen muurvaste jurispru- dentie. Toch bleek uit het onderschrift bij dit vonnis, dat W.H.V. het er niet mee eens was; hij betoogde, dat de gronden van die uitspraak uit gingen van de eis van gekleurd opzet. Met deze opmerking zou men kunnen instemmen, wanneer de krijgsraad de norm van art. 135 als het ware elimineerde en het vereiste opzet rechtstreeks betrok op de over-

treden verder liggende norm. Maar dat deed de krijgsraad nu juist niet! De krijgsraad stelde vast, dat er geen opzet was tot nalaten op te volgen. Wanneer hier gesproken mag worden van gekleurd opzet, dan ligt dat alleen aan de tekst van de wet; deze eist gekleurd opzet tot handelen, dus handelen met de wetenschap dat zulks verboden is; zo las men vanouds het woord „opzet” en de krijgsraad deed niet anders; geen nieuws dus onder de zon.

W.H.V., die dit uiteraard ook wel inzag, plaatste dan ook bij zijn opmerking een voetnoot luidend: „Ik kan mij niet voorstellen, dat dat „de consequentie zou zijn van het woord „opzettelijk” in art. 135”.

Zulk een argument is moeilijk te bestrijden, en men proeft daarin de gedachte: „Ja, tegen de redenering van de krijgsraad is niet veel „in te brengen, maar ik vind het resultaat onbevredigend”, en daarmee kan men het desnoods eens zijn. Overigens kan ik mij zeer wel voorstellen, dat dat de consequentie zou zijn van het woord opzettelijk; vooral sedert ik in de M.v.T. bij art. 8 van het ontwerp Wet Oorlogsstrafrecht las:

„De eis, dat de overtreding van de geschreven of ongeschreven norm, men een opzettelijke moet zijn, is niet gesteld. Het zou onbevredigend „zijn, als de dader vrijuit zou gaan in die gevallen, waarin hij de geschonden norm weliswaar niet kende, doch die onkunde te wijten is „aan grove onverschilligheid . . .”

welke zinsnede gedurende de gehele behandeling van het ontwerp niet aangevallen werd.

Wanneer enkele jaren later in een geval enigszins gelijkend op het hier behandelde de Hoge Raad de aloude lezing van de woorden „opzettelijke overtreding van” overboord gooit en in deze een nieuwe, zwak gemotiveerde leer introduceert bij de arresten van 18 Maart 1952, (N.J. 1952, nrs. 314 en 315) is dit geheel in de lijn van W.H.V. en deze kan indeedaad zeggen, dat hij het bij het rechte eind gehad heeft, als korte tijd later het H.M.G. van dezelfde opvatting blijkt geeft, zij het geheel zonder motieven te geven. Blijft echter de vraag of er reden tot juichen was.

Ik wil voorop stellen, dat deze rechtspraak van het H.M.G. geenszins is te beschouwen als een noodzakelijke en logische consequentie van de uitspraken van de Hoge Raad en, waar de meeste schrijvers deze laatste hevig aanvielen, lijkt mij, dat tegen de betrokken sententie van het H.M.G. nog wel meer is aan te voeren. Er was nl. nogal enig verschil in de beide gevallen. Om enkele punten te noemen:

Bij de Hoge Raad ging het om bepalingen van de Economische Wetgeving. Strafsanctie en norm (wanneer men met deze scheiding genoegen wil nemen) lagen vlak bijeen; in het eerste arrest in respectievelijk art. 31 en 21 Deviezenbesluit 1945; in het tweede arrest in respectievelijk art. 12 en 2 Bedrijfsvergunningenbesluit 1941. Het betrof hier regeling van een beperkte, afgeronde materie, zodat van een ieder die zich op het betrokken gebied bewoog, licht kennis dezer bepalingen kon worden verondersteld. De strafsanctie tenslotte betrof slechts reeds bestaande normen.

Bij het H.M.G. lagen norm en sanctie ver uiteen. De normen kunnen hier alle mogelijke, zeer uiteenlopende onderwerpen behandelen, waarbij dus veel minder te rekenen is op bekendheid ervan bij de justitiabelen. Het enige, dat norm en sanctie bindt is het feit, dat zij zich beide richten tot militairen. De strafsancie betreft bestaande en nog niet bestaande normen.

Alsof de militaire rechter op deze twee arresten van de Hoge Raad met smart had zitten wachten om de werkingssfeer van art. 135 W.M.S. te kunnen uitbreiden, zo prompt werd de nieuwe leer ook op dit artikel toegepast. De eerste maal geschiedde dit door de Krijgsraad te Velde „West“ bij vonnis van 25 Juni 1952 (M.R.T. XLVI, 568 j° M.R.T. XLV 701). Een officier, die als inkoper in 1951 een gift aannam zonder goedvinden van de militaire autoriteiten, schond daarmee art. 87 R.M.A.K.L. Het verweer van beklaagde 1), dat hij met dat voorschrift niet bekend was, werd door de krijgsraad terzijde gesteld met slechts deze overweging, dat hij de bepaling maar had moeten kennen. Met dit laatste kan men het gaarne eens zijn. Blijven echter twee vragen over:

Ten eerste. Was hiermee vastgesteld dat de delictsinhoud van art. 135 W.M.S. was voltooid?

Wanneer de krijgsraad dit wilde aannemen, dan diende deze afwijking van een tientallen jaren oude opvatting toch wel deugdelijk gemotiveerd te zijn. Dat was ze echter in het geheel niet, terwijl ook het Hof, dat bevestigde, in alle talen zweeg.

Ten tweede. Was art. 87 R.M.A.K.L. verbindend?

Mijns inziens niet. Het stond de Kroon niet vrij een bepaling als deze, via art. 135 W.M.S. door straffen te handhaven, in deze vorm uit te vaardigen, aangezien hierdoor een ontoelaatbare uitbreiding werd gegeven aan de artikelen 362 en 363 W.v.S. Wel was het op zijn plaats geweest in het Reglement betreffende de Krijgstucht. Dat de bevoegdheid van de Kroon bij toepassing van art. 100, 2e lid W.v.S. (en laten wij aannemen ook van art. 135 W.M.S.) geen voorwerp van onderzoek door de rechter mag zijn, zoals SIMONS en NOYON betoogd hebben, kan ik met Mr VAN HEUVEN — zie diens bovengenoemde bijdrage — niet aannemen. Ten allen tijde moet de rechter bindende regelingen van een lagere wetgever toetsen aan die van een hogere, zo goed wanneer de afdwingbaarheid van die lagere regeling gevolg is van een blanketwet, als in het normale geval, wanneer nl. die afdwingbaarheid berust op de wet, waarvan de lagere regeling een uitvoering is. Het tegengestelde zou tot de meest dwaze dingen kunnen leiden; stel U voor een K.B., luidend: „Het is de militair verboden dienstbevelen op „te volgen“. Toegegeven dat dit klinkklare nonsens is; toch niet zoveel nonsensicaler dan het K.B. van 19 September 1947; beiden zijn lijnrecht in strijd met de wet en dienen derhalve door de rechter onverbindend verklaard te worden.

---

1) Terzake van de telastegelegde overtreding van art. 363 en 362 W.v.S. werd beklaagde vrijgesproken!

Los van deze juridische overwegingen rest dan nog de vraag, waarvoor deze rechtspraak nodig is geweest en waarom niet volstaan is met disciplinaire afdoening.

Ik kan geen enkel steekhoudend argument vinden voor de opvatting, dat een militair, die in 1951 in Nederland een gift aanneemt, op een wijze, die, ware het feit op dezelfde wijze gepleegd door onverschillig welke burger-ambtenaar, deze strafrechtelijk vrijuit had doen gaan, strafrechtelijk moest worden gecorrigeerd. Wat is eigenlijk het mysterieuze onderscheid op dit gebied tussen een inkoop-officier ressorterend onder het M.v.O. en een soortgelijke functionaris van het Ministerie van Binnenlandse Zaken? Beiden kopen op een gegeven ogenblik uniformstof, schoenen, wapens; slechts achter de officier zou de strafrechter staan. Natuurlijk zijn de spelregels voor militairen en burgers fundamenteel verschillend. Op dit gebied echter ook?

Mijn conclusie kan niet anders zijn, dan dat de jongste rechtspraak inzake art. 135 W.M.S. om verschillende theoretische en praktische redenen uiterst ongelukkig is geweest. Dat het bestaan van art. 135 W.M.S. in zijn huidige vorm onjuist is, werd er op treffende wijze door gedemonstreerd; dit zou men nog een lichtzijde van de gewraakte jurisprudentie kunnen noemen. Inmiddels zijn er echter reeds enkelen de dupe van geworden, en dan wordt het wel moeilijk om nog van lichtzijden te kunnen spreken.

Nogmaals: de hier uiteengezette bezwaren gelden niet tegen art. 135, indien dit alleen zou zijn gekoppeld aan uitzonderingstoestanden. Ook zijn de bedenkingen die zijn aan te voeren tegen de in de nieuwe leer vastgelegde betekenis van woorden als „opzettelijk overtreden” en soortgelijke uitdrukkingen, m.i. niet doorslaggevend, en ik kan met deze leer zelfs wel vrede hebben; maar het trof toch wel bijzonder ongelukkig, dat deze leer in de militaire rechtspraak werd geïntroduceerd bij de toepassing van art. 135 W.M.S.

Bij het afwegen van pro en contra van deze leer mogen wij overigens wel in het oog houden, dat wat een man uit de praktijk als Mr PLANFENGA schreef in zijn artikel, opgenomen in M.R.T. XLV, 145 v., t.w. „dat in die tijd een blanketbepaling van wijder strekking dan „art. 135 W.M.S. node werd gemist”. De woorden „die tijd” sloegen op de jaren van onze strijd in Indonesië na de tweede wereldoorlog. Ik veronderstel, dat „wijder strekking” met name doelt op de beperkende werking van het woord opzettelijk.

Het gaat mij slechts om art. 135 onder normale omstandigheden, de huidige tijd van oorlog daaronder begrepen.

Het gaat er mij uiteindelijk om stelling te nemen tegen het feit, dat militairen van overheidswege worden bestempeld tot tweederangsburgers. Door bovenbedoelde jurisprudentie en door verschillende dienstvoorschriften, neen, door het bestaan van 135 W.M.S. zelf reeds is deze bestempeling een feit.

---

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht Oost.

Vonnis van 26 Maart 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde; *Leden:* Luitenant-Kolonel Jhr Mr R. W. C. Wittert van Hoogland en Majoor-Vlieger H. H. Peeters.  
*Raadsman:* Kapitein-Vlieger J. W. Hoxel.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door een eerste-luitenant-vlieger, als bestuurder van een straalvliegtuig, door, na verkregen opdracht tot het maken van een instrumentvlucht en een terreinverkenningsvlucht, in strijd met de „bepaling verkeersleiding No 2 betreffende „vliegverkeersregels in het Nederlandse verkeersgebied”, boven de bebouwde kom ener gemeente te vliegen op een hoogte van 400 d 500 ft.*

*Gedeeltelijk voorwaardelijke militaire detentie (zie de strafoverwegingen) en bepaling dat het vonnis zal worden uitgelezen voor het vliegend personeel van de vliegbasis Leeuwarden.*

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 114, 135).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geb. 29 Juli 1923, le-Lt.-Vlieger, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als eerste-luitenant-vlieger in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „1 September 1953 te of nabij Noordbroek, althans in de luchtruimte „boven Nederland, nadat zijn meerdere de Eerste-Luitenant-vlieger „L. Deibel hem door middel van het zgn. „authorisatieboek” schriftelijk opdracht had gegeven als bestuurder met de Gloster Meteor „trainer M.K. 7, gekenmerkt I. 7, een zgn. „instrumentenvlucht” en „een zgn. terreinverkenningsvlucht uit te voeren, welke opdracht door „hem voor gezien was gearafeerd, en welke opdracht naar hij — door „middel van de „bepaling verkeersleiding nr. 2 betreffende vliegverkeersregels in het Nederlandse verkeersgebied” — wist onder meer „inhiel, dat hij niet mocht laag vliegen, aangezien hij niet was uitgeboekt voor zgn. „lowflying”, eigendunkelijk dan wel uit grove „onachtzaamheid voormelde opdracht heeft overschreden, door toen „aldaar, na ontvangst van voormelde opdracht, als bestuurder van „voormeld vliegtuig boven de bebouwde kom van de gemeente Noordbroek, althans boven de gemeente Noordbroek opzettelijk met het „door hem bestuurde vliegtuig te vliegen op een hoogte van omstreeks „30 meter, althans een hoogte van omstreeks 400 à 500 voet”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:



dat hij op 1 September 1953, toen hij als 1e-Luitenant-Vlieger in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en was ingedeeld bij het 325e Squadron op de Vliegbasis te Leeuwarden, van de plaatsvervangend Commandant van dat squadron, de 1e-Luitenant-vlieger Deibel, schriftelijk opdracht kreeg tezamen met de sergeant Hoekstra met de Gloster-Meteor trainer M.K. 7, gekenmerkt 1.7 een zogenaamde instrumentvlucht en een zogenaamde terreinvlucht te maken; dat hij deze opdracht, welke gesteld was in het „authorisatieboek”, heeft gearafaerd; dat hij tijdens de vlucht, die hij ingevolge deze schriftelijke opdracht op die 1e September 1953 maakte, op een hoogte van 400 à 500 voet heeft gevlogen boven de gemeente Noordbroek en wel dwars over de weg, waaraan het huis van de dierenarts Eisenga staat; dat hij daarna op een hoogte van 30 meter over open weiland vliegend, het huis van die Eisenga is genaderd en op een afstand van circa 150 meter voor dat huis zijn toestel heeft opgetrokken tot een hoogte van 1000 voet; dat hij dit laatste heeft herhaald en vervolgens ten afscheid met de vleugels heeft gewenkt; dat hij bekend was met de „Bepaling ver-„keersleiding no. 2 betreffende de vliegverkeersregels in het Neder-„landse verkeersgebied" en wist, dat het alleen was toegestaan om laag te vliegen als het betrekkelijke vliegtuig was uitgeboekt voor „low-„flying”; dat dit niet het geval was tijdens de hier vermelde vlucht;

*Post alia:*

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een fotocopie van de betrekkelijke pagina uit bovengenoemd autorisatieboek;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklagde het hem ten laste gelegde op 1 September 1953 te Noordbroek opzettelijk heeft gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad enerzijds het bewezen verklaarde een zeer ernstig delict achtende, niet slechts omdat beklagde als officier zich stipt aan zijn opdracht had behoren te houden, doch bovendien, omdat beklagde door zijn handelwijze wel een zeer slecht voorbeeld heeft gegeven aan de hem vergezellende mindere, anderzijds bij de bepaling van de straf rekening wil houden met de omstandigheid, dat beklagde sedert 1 October 1953 door de Commandant van de Vliegbasis Leeuwarden vliegverbod is opgelegd, tengevolge van hetwelk hij aanzienlijk financieel nadeel heeft ondervonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad het, zulks teneinde te bereiken, dat dit vonnis zal strekken tot lering en waarschuwing van hen, die in de verleiding mochten komen om, evenals beklaagde deed, van de hun gegeven opdracht af te wijken teneinde met hun vlieggkunde verwanten of bekenden te epateren, noodzakelijk oordeelt, dat het ten dezen te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandant van de Vliegbasis Leeuwarden te houden appel voor het vliegend personeel van die basis;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken, met bevel, dat een gedeelte, groot drie weken, voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoergelegd, met een proeftijd van 2 jaren, en met bepaling „dat dit vonnis openlijk zal worden uitgelezen op een nader in overleg met de Commandant van de Vliegbasis Leeuwarden te houden appel voor liet vliegend personeel van die basis" — *Red.*]

#### NASCHRIFT.

*Evenals zulks het geval was met de zaak, berecht bij vonnis van de Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid van 29 Juli 1954 en sententie H.M.G. van 14 September 1954 (zie M.R.T. XLVII, 702) rijst bij bovenstaande zaak de vraag of beklaagde in feite niet schuldig staat aan ongehoorzaamheid aan een dienst-voorschrift in stede van aan een dienst-bevel, en dan een straffeloze ongehoorzaamheid, vermits het betrof een dienstvoorschrift van een lagere autoriteit dan de kroon (artikel 135 W.M.Sr.).* W. H. V.

#### Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 Augustus 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor P. Ridder.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Sibben.

#### Onbevoegdlijk gegeven bevel.

*Het gegeven bevel om in de laadbak van een DAF-truck te stappen waarin reeds 16 man gezeten waren is in strijd met het bedieningsvoorschrift voor dit type vrachtwagen, inhoudende dat daarmee mogen worden vervoerd 18 man, inclusief de chauffeur en degene die naast deze in de cabine zit. Het gegeven bevel is mitsdien geen „dienstbevel". Vrijpraak wegens niet-strafbaarheid van het bewezen feit.*

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. A. J., geb. 23 April 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:  
 „dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 26 Juni 1954, in tijd van oorlog, te Alkmaar, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de sergeant-majoor instructeur C. Buis, die belast was met de functie van controle-onderofficier over de te bewaken objecten van de onderafdeling Alkmaar van het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht gegeven dienstbevel om in een motorrijtuig zich te begeven teneinde naar zijn wacht te worden gebracht, onder het uiten van de woorden: „Nee Majoor, ik ga zo niet mee”, althans van woorden van een dergelijke strekking, hebbende hij, beklagde, vervolgens opzettelijk zich niet in bedoeld motorrijtuig begeven”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring d.d. 1 Juni 1954 opgemaakt door de Commandant 2e Afdeling Bewakingskorps Koninklijke Landmacht te Amstelveen blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 6 Augustus 1953 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 26 Juli 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Onderafdeling Alkmaar van de 2e Afdeling Bewakingskorps Koninklijke Landmacht en gelegerd in het R.O.G. gebouw te Alkmaar; dat hem op 26 Juni 1954 te Alkmaar door de sergeant-majoor-instructeur C. Buis die belast was met de functie van contrôle-onderofficier over de te bewaken objecten van de onderafdeling Alkmaar van het Bewakingskorps Koninklijke Landmacht opdracht werd gegeven om in een truck plaats te nemen, teneinde naar zijn wacht te worden gebracht; dat hij toen aldaar heeft geweigerd om in die truck plaats te nemen, zeggende: „Nee Majoor, ik ga zo niet mee”, en zich opzettelijk niet in bedoeld motorrijtuig heeft begeven;

Overwegende, dat het rapport van de sergeant-majoor-instructeur C. Buis, die belast was met de functie van contrôle-onderofficier over de te bewaken objecten van de onderafdeling Alkmaar van het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht, gerapporteerd d.d. 26 Juni 1954, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat op 26 Juni 1954, gedurende zijn dienst als contrôle-onderofficier te Alkmaar te omstreeks 14.00 uur, na de wachtparade, de dpl. soldaat J., H. A. A., bij hem kwam met het verzoek: „Majoor of U even bij de wachtwagen wou komen”, althans woorden van gelijke strekking; dat hij zich naar de wagen, die klaar stond om de nieuwe wacht naar hunne objecten te brengen, begaf; dat bij onderzoek wat er eigenlijk gaande was bleek, dat voornoemde soldaat, die ook bij de wachthebbers behoorde, bezwaren had om in de volgens deze overvolle wagen mee te gaan; dat zijns inziens genoemde soldaat nog wel mee kon en hij, rapporteur, hem daarom te kennen gaf, toch in de wagen te stappen, om zodoende toch op wacht te trekken, waarop genoemde soldaat als antwoord gaf: „Nee, Majoor ik ga zo niet mee”, althans woorden van gelijke strekking.

Overwegende, dat blijkens de door beklaagde ten processe afgelegde verklaring hem op 26 Juni 1954 bevel werd gegeven in een militaire truck, type BAF, te stappen, waarmede drie wachtploegen, tezamen 18 man sterk, moesten worden vervoerd;

Overwegende, dat het geldend bedieningsvoorschrift voor dit type wagen inhoudt, dat daarmede mogen worden vervoerd 18 man inclusief de chauffeur en degene die naast deze in de cabine zit;

Overwegende, dat derhalve, toen aan beklaagde bevel werd gegeven in de laadbak van de DAF te stappen, terwijl daarin reeds zestien man waren gezeten, dit bevel, als in strijd met vorenbedoeld bedieningsvoorschrift, als onbevoegdlijk gegeven moet worden beschouwd;

overwegende, dat hieruit volgt, dat het aan beklaagde gegeven bevel niet was een dienstbevel in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve op grond van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten, dat beklaagde, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 26 juni 1954, in tijd van oorlog, te Alkmaar, heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem door de sergeant-majoor instructeur C. Buis, die belast was met de functie van contrôle-onderofficier over de te bewaken objecten van de onderafdeling Alkmaar van het Bewaliingskorps der Koninklijke Landmacht, gegeven bevel om in een motorrijtuig zich te begeven teneinde naar zijn wacht gebracht te worden, onder het uiten van de woorden: „Nee Majoor, ik ga zo niet mee”, althans van woorden van een dergelijke strekking, hebbende hij, beklaagde, vervolgens opzettelijk zich niet in bedoeld motorrijtuig begeven;

Overwegende, dat het hierboven bewezen verklaarde feit niet strafbaar is krachtens artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, noch ook bij enige andere strafbepaling strafbaar is gesteld;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling dient te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Overwegende toch, dat de Krijgsraad van mening is, dat beklaagde in de gegeven omstandigheden aan het bevel gehoor had dienen te geven, nu hij zich niet op het bovenvermelde voorschrift beriep en het militair belang met zich meebracht, dat beklaagde te bestemder plaatse behoorde aanwezig te zijn voor het verrichten van wachtdiensten;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Spreekt beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere

behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

#### NASCHRIFT

*Naast de „Boeimeersententie” (H.M.G. 1 November 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 436 v.) hebben wij thans een „DAF-vonnis”. De onderlinge gelijkenis is treffend: in de Boeimeersententie betrof het een bevel om te water te gaan in een open zweminrichting, terwijl bleek dat op grond van een garnizoensorder (gebaseerd op een Ministeriële beschikking) het zwemmen in open water niet verplicht gesteld mocht worden in verband met besmettingsgevaar der „Weilse Ziekte”; hier betreft het een bevel als 19e man in een truck plaats te nemen, terwijl er een voorschrift blijkt te bestaan inhoudende dat dit type truck slechts 18 man mag vervoeren. Wij kunnen de lezers dan ook in hoofdzaak verwijzen naar twee uitvoerige commentaren op de Boeimeersententie: het naschrift van Dr A. SPRUYT (M.R.T. XXXIV, blz. 437 v.) en FRANKEN-BRUNNER, blz. 271 v.*

*Wij voegen hier nog enkele opmerkingen aan toe:*

*In de eerste plaats dat dit DAF-vonnis de constructie van de Boeimeersententie, welke (implicite, door bevestiging van het vonnis a quo, óók voor wat de bewezen- en schuldigverklaring betreft) het gegeven „dienstbevel” bewezen achtte en vervolgens overwoog dat het bewezene niet onder het bereik van artikel 114 W.M.Sr. viel, heeft omzeild. Hoewel ook hier de tenlastelegging (minder juist) van „dienst”-bevel spreekt, bevat de bewezenverklaring alleen het woord „bevel”.*

*In de tweede plaats valt het op dat ook hier het bevel verklaard wordt een onbevoegdlijk gegeven bevel te zijn. Het wil mij voorkomen dat het ten deze niet ging om de bevoegdheid maar om de vraag of er strijdigheid was met het dienstbelang<sup>1)</sup>). Het lijdt m.i. geen twijfel dat de bewuste meerdere, die belast was met de functie van contrôle-onderofficier over de te bewaken objecten, bevoegd was om aan een soldaat die op post moest komen, last te geven bij de andere wachthebbenden plaats te nemen in de auto, welke hem naar zijn post zou brengen. Men kan de vraag stellen of een dergelijke order wellicht vreemd was aan de belangen van de dienst, een vraag waaraan de Krijgsraad door de vrijpraak op „onbevoegdheid” te baseren, niet toekwam. Daardoor werd ook niet beantwoord de primaire vraag of, wanneer de opvolging van een bevel een botsing van dienstbelangen teweegbrengt, het bevel geacht kan worden gegeven te zijn in een aangelegenheid, welke vreemd is aan de belangen van de dienst. Bij bevestigende beantwoording daarvan zou dan nog in het onderzoek betrokken dienen te worden de objectieve afweging der daarbij betrokken dienstbelangen en voorts de subjectieve afweging, zowel vanuit het gezichtspunt van de meerdere als vanuit het gezichtspunt van de mindere.*

W. H. V.

<sup>1)</sup> Voor het onderscheid zie men mijn verhandeling „Elementen van het dienstbevel” in M.R.T. XLIII, blz. 569 v.

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 2 September 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Kapitein Mr D. J. R. Buisman.

*Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*Zaakbeschadiging: het uit wraak stuksnijden van (dienst)schoenen van een meerdere.*

*Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke boete.*

(W.Sr. art. 350).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. v. T., dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 934e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal in het Wallaardt Sacrékamp te „Huis ter Heide, gemeente Zeist, aldaar, althans in Nederland, op „21 Juli 1954 opzettelijk en wederrechtelijk, een paar hoge zwarte „schoenen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan „een ander dan aan hem, beklaagde, en in gebruik bij de dienstplichtig „wachtmeester-titulair J. G. Blom, met een mes, althans met een scherp „voorwerp heeft stukgesneden en zodoende heeft vernield, beschadigd, „althans onbruikbaar heeft gemaakt;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in Juli 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat en ingedeeld bij de 934e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal; dat hij op de 21e Juli des avonds in het Wallaardt Sacrékamp te Huis ter Heide, waar hij was gelegerd, terugkeerde en het plan opvatte om een paar schoenen van een der wachtmeesters kapot te snijden om zich te wreken voor het wegraken van een van zijn eigen schoenen kort tevoren; dat hij naar de kamer van de wachtmeesters is gegaan en een paar hoge zwarte dienstschoenen, die onder het bed van een slapende wachtmeester stonden heeft weggenomen; dat hij met die schoenen naar zijn eigen kamer is gegaan en met een mes die schoenen aan flarden heeft gesneden; dat hij geen recht of vergunning had die schoenen te vernielen; dat hij, toen hij de vernielde schoenen weer terug wilde brengen, door de Kornet van der Toorn op de gang is aange troffen;

Overwegende, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

*Johannes Cornelis Tromp:*

dat in Juli 1954 beklaagde en hij op dezelfde kamer in het Wallaardt Sacrékamp gelegerd waren: dat op een avond in de 2e helft dier maand,

beklaagde die kamer binnen kwam met een paar dienstshoenen en zei: „Ik ga ze kapot snijden“; dat beklagde daarop de schoenen aan flarden sneed;

*Johannes Gesinius Blom:*

dat hij in Juli 1954 als dienstplichtig wachtmeester was gelegd in het Wallaardt Sacrékamp te Huis ter Heide; dat hij op 22 Juli 1954 bij het opstaan een paar schoenen miste, die hij de avond tevoren onder zijn bed had gezet; dat dit rijksschoenen waren, die hij voor de duur van zijn dienstdienst in bruikleen had gekregen; dat hij later op de dag bedoelde schoenen op het bureau van de Batterijcommandant heeft teruggezien; dat zij geheel kapot gesneden waren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklagde de schoenen heeft vernield;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„OPZETTELIJK EN WEDERRECHTELIJK EENIG GOED, DAT GEHEEL OF TEN DEELE AAN EEN ANDEK TOEBEHOORT, VERNIELEN“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 14 dagen gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren, en geldboete van f 10 (subs. 5 dagen hechtenis), onvoorwaardelijk — *Red.*]

---

### Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 28 April 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. A. Gimbrère.

*Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst.*

(W.M.Sr. art. 150).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. v. Z., geb. 16 Januari 1932, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij te 's-Hertogenbosch, als dienstplichtige van de lichte 1953 „opzettelijk, in tijd van oorlog, niet heeft voldaan aan een te zijnen „aanzien gedane wettige oproeping in werkelijke dienst tegen 6 Augustus 1953, bij welke oproeping was bepaald, dat hij zich op die datum „moest aanmelden bij Commandant Regiment Technische Troepen, „Isabellakazerne te 's-Hertogenbosch“;

Overwegende, dat beklagde blijkens een zich bij de processtukken

bevindende justitiële verklaring d.d. 4 Maart 1954 opgemaakt door de Kapitein K. W. van Haastert, Commandant 3e Compagnie (T.D.) 4e Dépôt Infanterie, Regiment Infanterie „Chassé” te Maastricht, is opgeroepen als dienstplichtige van de lichter 1952/1953-I uit de gemeente Steenwijkerwold, op 9-4-1953 buiten tegenwoordigheid is ingelijfd bij het Regiment Technische Troepen en op 21 Januari 1954 voor eerste oefening in werkelijke dienst is gekomen;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in Juli 1953 per post een kaart kreeg, die naar hij begreep een oproeping in werkelijke dienst moest zijn; dat die kaart echter met zijn goedgevonden als onbestelbaar werd teruggezonden; dat hij op 22 Augustus 1953 wederom een kaart ontving, gelijk aan die, welke hij bij de stukken gemerkt A2 ziet liggen, welke kaart voor hem een wettige oproeping in werkelijke dienst tegen 6 Augustus 1953 inhield en bij welke oproeping was bepaald, dat hij zich op die datum moest aanmelden bij de Commandant Regiment Technische Troepen, Isabella-kazerne te 's-Hertogenbosch; dat hij willens en wetens niet aan bovenbedoelde oproeping heeft voldaan;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend voor eensluidend afschrift door de Secretaris van Steenwijkerwold getekend afschrift-oproeping in werkelijke dienst voor eerste oefening bij de Landmacht d.d. 14 Juli 1953, getekend door de burgemeester van Steenwijkerwold en gemerkt A2, onder meer zakelijk inhoudt:

dat ter kennis van beklagde wordt gebracht, dat hij wordt opgeroepen om op 6 Augustus 1953 voor eerste oefening in werkelijke dienst te komen en dat hij zich moet melden bij de Commandant van het Regiment Technische Troepen te 's-Hertogenbosch, Isabella-kazerne;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het getekend afschrift van de wettige oproeping in werkelijke dienst slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat het feit gepleegd is op 6 Augustus 1953;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Als militair opzettelijk niet voldoen aan eene wettige oproeping „voor de werkelijke dienst, gepleegd in tijd van oorlog”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van veertien dagen, voorwaardelijk, proeftijd één jaar — *Red.*]



## **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 12 Augustus 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Mr S. A. l'Honoré Naber, J. C. van Epen, F. O. van Kregten en A. van der Moer.

*Raadsman:* Mr Spaargaren.

### **Bevel zonder dienstbelang.**

*Be meerdere was in het bezit van het legitimatiebewijs van de mindere (die hij had aangehouden wegens het lopen met de handen in de zakken), waaruit hij alle gegevens kon putten, nodig voor een eventueel op te stellen rapport. De meerdere had de bevoegdheid, beklaagde voorlopig arrest aan te zeggen en deze arrestaanzegging te effectueren, doch nu de meerdere van deze bevoegdheid geen gebruik maakte is niet in te zien welk dienstbelang vorderde dat beklaagde naar het brigadebureau der Koninklijke Maréchaussée moest worden opgebracht, te meer nu beklaagde door deze overbrenging een trein zou missen en te laat zou arriveren op de plaats waar hij zich ter vervulling zijner dienstverplichtingen behoorde te bevinden.*

*Vrijspraak.*

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen G. J. S., oud 23 jaren, gedetineerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 1e klasse bij de Afd. Mariniers te Doorn,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 27 Juli 1954, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e: . . . enz.;

„2e: dat hij, dienende als marinier 1e klasse bij de Afdeling Mariniers te Doorn, op 27 Juni 1954, in tijd van oorlog te Groningen, toen de „in uniform geklede adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee B., die hem op het perron van het station Groningen met beide „handen in de zakken lopende had aangetroffen en hem naar aanleiding „daarvan had bevolen zijn handen uit zijn zakken te halen, waaraan „hij, beklaagde, eerst na derde sommatie had voldaan en die hem ver- „volgens had gelast zijn legitimatiebewijs te tonen, waaraan hij eerst „op tweede sommatie had voldaan, hem had bevolen zich met de de „adjudant vergezellende marechaussee 2e klasse Westerhof naar het „Brigade Bureau der Koninklijke Marechaussee te Groningen te be- „geven, heeft geweigerd dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat doe „,„ik niet, want ik wil met de trein mee“, althans woorden van gelijke „weigerende strekking bezigende“;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woor-

den: „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element, omdat deze woorden in de telastlegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat G. J. S., oud 23 jaar, ten processe als beklaagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

a.: . . . enz.;

b.: dat toen hij op 27 Juni 1954 omstreeks 21.15 uur, dienende als marinier 1e klasse bij de Afdeling Mariniers te Doorn, met beide handen in de zakken van zijn broek liep op het eerste perron van het station te Groningen, een in uniform geklede adjudant-onderofficier van de Koninklijke Marechaussee, terwijl deze ongeveer 5 meter van hem af was op luide toon tegen hem zei: „Zeg eens, wat denk je wel, die je „bent, om zo met je handen in je zakken te staan tot aan je ellebogen”, en toen deze dichter bij hem kwam daaraan toevoegde: „Haal je handen „uit je zakken”, waarna hij zijn handen uit zijn zakken heeft gehaald; dat de adjudant vervolgens vroeg: „Heb je je legitimatiebewijs bij je”, en toen hij daarop bevestigend had geantwoord, deze zei: „Laat het „dan eens zien”, waarop hij de adjudant zijn legitimatiebewijs getoond heeft en het vervolgens weer in zijn zak heeft gestoken; dat de adjudant toen zei: „Nee, ik moet het zelf hebben” waarna hij het deze heeft overhandigd; dat toen de adjudant zijn legitimatiebewijs in diens zak stak hij deze vroeg of hij dat van deze terug mocht hebben, waarop deze zeide: „Nee, het is nu afgelopen”; dat hij nog tegen de adjudant zei: „Ik moet met die trein mee, anders kom ik telaar op mijn plaat- „sing”; dat de adjudant toen zei: „Nee, je gaat met mij mee naar de „Marechaussee-kazerne te Groningen”; dat hij toen nogmaals heeft gezegd: „Nee, ik moet met die trein mee”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a.: . . . enz.;

b.: een door B., Adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee dd. 28 Juni 1954 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende dat relatant op 27 Juni 1954 te omstreeks 21.45 uur op het eerste perron van het Station der Nederlandse Spoorwegen te Groningen zag, dat aldaar een militair met beide handen in diens broekzakken rondliep; dat na deze opdracht te hebben gegeven, dat deze diens handen uit diens broekzakken moest halen deze kennelijk met lijdelijk verzet na derde sommatie daaraan voldeed; dat op zijn vordering oin diens legitimatiebewijs aan hem te tonen door deze pas na zijn tweede vordering werd voldaan; dat hij deze daarna opdracht gaf, dat deze zich met de hem vergezellende marechaussee 2e klasse Westerhof naar de brigade moest begeven, waaraan deze weigerde te voldoen met de woorden: „Dat doe ik niet, want ik wil met de trein „mee”.

Overwegende (post *alia*) dat door de inhoud der verklaring van beklagde onder b en de inhoud van het proces-verbaal onder b van het de beklagde onder 2e te laste gelegde wettig en overtuigend is be- wezen met zijn schuld eraan:

„dat hij dienende als marinier 1e klasse bij de Afdeling Mariniers

„te Doorn op 27 Juni 1954, in tijd van oorlog, te Groningen, toen de „in uniform geklede adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee B., die hem op het perron van het Station Groningen met „beide handen in de zakken lopende had aangetroffen en hem naar „aanleiding daarvan had bevolen zijn handen uit zijn zakken te halen, „waaraan hij, beklaagde had voldaan en die hem vervolgens had gelast „zijn legitimatiebewijs te tonen, waaraan hij had voldaan, hem had be- „volen zich met de de adjudant vergezellende marechaussee 2e klasse „Westerhof naar het Brigade bureau der Koninklijke Marechaussee te „Groningen te begeven, heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen, „zeggende: „Dat doe ik niet, want ik wil met de trein mee“, althans „woorden van gelijke weigerende strekking“;

behoevende telkens volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog“ of „dreigend oor- „logsgevaar“ niet te worden bewezen, vermits terzake kan worden volstaan met de overweging, dat het immers van algemene bekendheid is, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene onder 2e niet onder artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden gebracht, vermits niet is in te zien, dat het bevel van de adjudant aan beklaagde gegeven om zich met de de adjudant vergezellende Marechaussee 2e klasse Westerhof naar het Brigadebureau der Koninklijke Marechaussee te begeven eens dienstbelang tot grondslag had;

dat immers de adjudant in het bezit was van het legitimatiebewijs van beklaagde en daaruit alle gegevens kon putten, welke hij voor een eventueel op te stellen rapport betreffende beklaagde nodig had en eventueel de adjudant de bevoegdheid had om op grond van artikel 3 der Rechtspleging bij de Zeemacht althans artikel 4 der Rechtspleging bij de Landmacht cy. krachtens artikel 44 der Wet op de Krijgstucht beklaagde arrest aan te zeggen en deze arrestaanzegging te effectueren, doch nu de adjudant van deze bevoegdheid geen gebruik heeft geïnaakt, niet is in te zien, welk dienstbelang vorderde, dat beklaagde naar het Brigadebureau moest worden opgebracht te meer niet nu beklaagde door deze overbrenging de trein zou missen en niet op tijd zou arriveren op de plaats, waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen moest bevinden;

dat het bewezene onder 2e al evenmin in enig ander wettelijk voorschrift strafbaar is gesteld, weshalve beklaagde van het bewezene onder 2e behoort te worden vrijgesproken;. . . enz.

#### NASCHRIFT.

*De Krijgsraad acht het gegeven bevel niet een „dienstbevel“, vermits niet is in te zien dat het bevel een dienstbelang tot grondslag had. Zn de nadere uitwerking van deze stelling voegt de Krijgsraad daar nog uan toe dat zulks te meer niet het geval is, nu beklaagde door te voldoen aan het bevel niet op tijd zou arriveren ter plaatse waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen moest*

bevinden. De vraag rijst of die toevoeging moet worden beschouwd als een overweging ten overvloede dan wel als een element van 's Raads standpunt.

Het dienstbelang kan men als element puren uit het woord „dienstbevel of uit artikel 140 W.M.Sr., hetwelk de meerdere strafbaar stelt o.a. wegens het geven van een bevel „in een aangelegenheid die vreemd „is aan de belangen van de dienst“. Ik meen dat uit voormeld artikel 140 de betekenis en de strekking van het element „dienstbelang“ afgeleid dient te worden en dat het beschouwd moet worden als een element, hetwelk verondersteld wordt en niet ten laste gelegd behoeft te worden. Voor de motivering van deze mening verwijs ik naar mijn opstel „Elementen van het dienstbevel“ in M.R.T. XLIII, blz. 569 v., inzonderheid blz. 575. Ik zette daar uiteen dat, wanneer blijkt dat het dienstbelang vreemd is geweest aan het gegeven bevel, het geen „dienstbevel“ is.

Mijns inziens wordt er dan ook, alvorens men een bevel als „dienstbevel“ kan disqualificeren, meer geëist dan alleen dat niet is in te zien dat het bevel enig dienstbelang ten grondslag had: het dienstbelang moet er vreemd aan zijn geweest. In deze opvatting is dus de toevoeging dat het bevel zelfs tot resultaat gehad zou hebben dat beklagde, door te gehoorzamen, te laat zou arriveren op de plaats waar hij zich behoorde te bevinden, een noodzakelijke schakel in het betoog, dat hier geen dienstbevel aanwezig is geweest.

Aangezien als basis voor de militaire samenleving geldt dat (behoudens uitzonderingen) elke mindere aan elk bevel van elke meerdere dient te gehoorzamen, acht ik het noodzakelijk om het vreemd zijn van het bevel aan de belangen van de dienst niet te licht aan te nemen en dit element te lezen als „strijdig met het dienstbelang“ of „louter „particulier belang betreffend.

W. H. V.

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 12 Augustus 1954.

President: Mr D. B. A. Franken; Leden: Mr S. A. l'Honoré Naber, 3. C. van Epen, F. O. van Kregten, A. van der Moer.

Raadsman: Mr A. van Houte, advocaat te 's-Gravenhage.

De „Marcandi“-toko aan boord van Hr Ms „Tromp“ is een filiaal van de privaatrechtelijke stichting „Marine Cantine Dienst“; haar kas is derhalve niet een openbare kas. Het als verkoper in de „Marcandi“-toko vorderen, ontvangen en/of terughouden van hogere prijzen dan de voorgeschrevene levert niet het misdrijf „knevelarij“, noch enig ander misdrijf op.

Verwijzing van de zaak, een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp opleverend naar de tot straffenbevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 366).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. J. M., oud 24 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als matroos 1e klasse a/b Hr. Ms. „Hertog „Hendrik”,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 27 Juli 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „„Tromp” in de periode van omstreeks eind Augustus 1953 tot 12 Mei „1954, in zijn functie als 2e verkoper in de Marcandi-toko aldaar en „terwijl hij als zodanig van de kopers van cantine-goederen geen hogere „geldsbedragen daarvoor mocht vorderen dan door de Stichting Marine „Cantinedienst waren vastgesteld, in strijd daarmee als verschuldigd „aan hem als verkoper, althans aan de kas van die toko bij de verkoop „van een doosje zwarte schoensmeer merk „Erdal”, een pakje sigaret- „tenpapier inerk „Mascotte” en „Rizzla”, een reep „Mars” chocolade, „een „Jumbo” koek en „Hero” limonade dranken diverse smaken, „althans van diverse toko-artikelen in plaats van de officieel vastgestelde „prijzen respectievelijk van f 0,23, f 0,08, f 0,18, f 0,08, f 0,21 c.q. „f 0,20, respectievelijk telkens f 0,25, f 0,10, f 0,20, f 0,10, f 0,25, „althans hogere prijzen heeft gevorderd, ontvangen en/of teruggehouden van de respectievelijke kopers, zulks terwijl hij wist dat slechts „de eerstgenoemde bedragen, althans lagere bedragen, verschuldigd „waren”;

*Post alia:*

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende voornoemde prijslijsten als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „aan hem als verkoper, althans”, „een „doosje zwarte schoensmeer merk „Erdal””, „f 0,23”, „f 0,21 c.q.”, en „f 0,25”.

Overwegende, ten aanzien van de strafbaarheid van het bewezen verklaarde, dat P. R. d'Arnaud Gerkens, Marine-Officier, toegevoegd aan de Hoofdintendant Zeemacht, die door die autoriteit belast is met het ontwerpen van nieuwe toko- en cantinereglementen, waarin de rechtspositie van de scheepstoko's en de Marinecantine's duidelijk tot uiting moet komen, ten processe als getuige-deskundige heeft verklaard:

dat een Marcandi-toko aan boord van een van Hr. Ms. Oorlogsschepen of bij een inrichting der Zeemacht een filiaal is van de Stichting Marcandi; dat de Stichting Marcandi is een privaatrechtelijke rechtspersoon, hetgeen hij concludeert uit het feit, dat bij notariële acte J. H. Siegers namens de Minister van Marine een vermogen van f 100, — heeft afgezonderd tot het in artikel 2 van de Stichtingsbrief genoemde doel; dat dit artikel 2 luidt: „De Stichting heeft ten doel, „financiële steun te verlenen aan charitatieve e.a. niet-commerciële „marine-instellingen en te voorzien in de stoffelijke behoeften van de „militairen der Zeemacht voor zover dit niet door de Koninklijke

„Marine zelf geschiedt"; dat de initiatiefnemers tot deze stichting hun doel bij de toenmalige Minister van Marine in een commissoriaal rapport aldus hebben gemotiveerd (zie punt 8 van het betreffende rapport): „Zoals uit het bovenstaande reeds blijkt, streeft de commissie er naar „een zoveel mogelijk zelfstandige en los van de Koninklijke Marine „staande private stichting te ontwerpen";

Overwegende, dat op grond van het feit, dat de Marcandi een privaatrechtelijke rechtspersoon is, een kas van een filiaal dier stichting niet enige openbare kas kan worden genoemd, weshalve het bewezene niet onder artikel 366 van het Wetboek van Strafrecht is te brengen en al evenmin in enige andere Wet of verordening is strafbaar gesteld;

Overwegende, dat het tenlastegelegde bewezen, doch niet in enige strafwet omschreven feit, wel oplevert een krijgstuuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving, weshalve ingevolge artikel 58 dier wet de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier behoort te worden verwezen;

Overwegende, dat A. J. M., oud 24 jaar, ten processe als beklaagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat hij in de periode van omstreeks October 1953 tot 12 Mei 1954, dienende als matroos 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>m</sup> te Den Helder, was belast met de functie van 2e verkoper in de Marcanditoko van dat schip in welke toko de verschillende daarin aanwezige artikelen moesten worden verkocht tegen de door de Marcandi vastgestelde prijzen; dat van de kopers van die cantinegoederen geen hogere geldsbedragen mochten worden gevorderd dan door de stichting Marcandi was vastgesteld; dat hij in strijd met deze verplichting in genoemde periode telkens bij de verkoop van diverse artikelen hogere prijzen heeft gevorderd en ontvangen dan door de Marcandi was vastgesteld t.w. voor een pakje sigarettenpapier merk Mascotte en Rizzla, een reep Mars chocolade, een Jumbokoek en Hero-limonadedranken, diverse smaken in plaats van de officieel vastgestelde prijs respectievelijk van f 0,08, f 0,18, f 0,08, f 0,20 respectievelijk telkens f 0,10, f 0,20, f 0,10 en f 0,25, terwijl hij wist dat slechts de eerstgenoemde bedragen verschuldigd waren.

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door R. Spruyt, en F. Bonthond, respectievelijk Sergeant-majoor en Sergeant van Speciale Diensten, beiden onbezoldigd Rijksveldwachter dd. 31 Mei 1954 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaringen van na te noemen personen, door deze te overstaan van relatant afgelegd en luidende zakelijk gerelateerd, die van J. W. Dros, oud 39 jaar:

dat hij sedert October 1953 regelmatig zijn rookartikelen zoals shag en vloeit betrekt uit de toko aan boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>n</sup> te Den Helder; dat de Matroos 1e klasse M. in deze toko 2e verkoper was en hij van deze verschillende keren een pakje shag en een pakje vloeit merk Mascotte of Rizzla heeft gekocht; dat de prijs van zo'n

pakje shag f 0,85 was; dat wanneer hij met f 1,— betaalde hij steeds 5 cent terug kreeg en wanneer hij met f 2,50 betaalde hij j 1,55 terug ontving; dat naast de toonbank van de toko duidelijk zichtbaar een prijslijst was opgehangen, waarop hij nooit gekeken heeft; dat hij genoemde prijzen betaalde, omdat hij niet beter wist dat dat de officieel vastgestelde verkoopprijzen waren.

die van H. J. Stevenhaagen, oud 17 jaar: dat hij sedert Maart 1954 uit de scheepstoko aan boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>n</sup> te Den Helder bij de verkoper in die toko, een matroos 1e klasse, verschillende malen een reep Mars chocolade voor f 0,20 heeft gekocht; dat hij nimmer naar de prijs heeft gevraagd; dat hij er op vertrouwde, dat hij de officieel vastgestelde verkoopprijs voor zo'n reep Mars chocolade betaalde;

die van P. W. Olthof, oud 23 jaar: dat hij sedert December 1953 zijn tokoartikelen zoals Jumbo's (wafelkoeken) en flesjes Hero-vruchtenlimonade, zoals cerise, kersen en frambozen kocht in de toko aan boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>v</sup> te Den Helder; dat de matroos 1e klasse M. 2e verkoper in die toko was en hij deze voor een Jumbo desgevraagd f 0,10 en voor een flesje Hero-vruchtenlimonade desgevraagd 35 cent (inclusief statiegeld) betaalde; dat hoewel er naast de toonbank duidelijk zichtbaar een prijslijst was opgehangen hij er nooit op gekeken heeft, daar hij in deze op de verkopers vertrouwde;

die van J. Peetoom, oud 55 jaar: dat hij is controleur van de Marcanditoko's aan boord van Hr. Ms. Schepen en inrichtingen te Den Helder, waartoe o.a. behoort de toko aan boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>u</sup> te Den Helder, waar de matroos 1e klasse M. 2e verkoper was; dat de officiële verkoopprijzen van de tokoartikelen door de Directeur van de Marcandi worden vastgesteld, dat iedere beheerder in het bezit is van een prijscourant, waarin de verkoopprijs van elk artikel staat aangegeven en welke voor een ieder duidelijk zichtbaar bij de toko moet worden opgehangen; dat hij namens de Directeur van de Marcandi kan verklaren, dat deze nimmer aan een verkoper in een Marcanditoko toestemming heeft gegeven om hogere dan de door deze vastgestelde verkoopprijzen van de koper te vorderen of te ontvangen;

Gezien de artikelen: 2 onder 1e en 58 der Wet op de Krijgstucht; 185, 188 en 189 Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het de beklagde telastegelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen.

Verklaart hem daaraan schuldig;

Verklaart het bewezene niet strafbaar;

Bevindt, dat de aan zijn kennismening onderworpen zaak een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende Officier.

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

## **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van **30** September 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* W. H. de Graaff, Mr S. A. l'Honoré Naber, J. C. van Epen en F. O. van Kregten.  
*Raadsman:* Kapt. d. Mars. A. J. v. Bork.

*Na belediging verzet tegen politie-agenten door te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting aan die, waarin zij beklaagde wilden voeren. Geen wederspanningheid, aangezien ten processe gebleken is dat de agenten beklaagde niet wilden leiden voor de Commissaris van Politie, hetgeen rechtmatig zou zijn (ook al geleidden zij beklaagde in afwachting van de komst van de Commissaris naar het Politiebureau, waar de Commissaris toen niet aanwezig was) maar dat zij hem wilden leiden naar het Politiebureau en hem aldaar (ter beschikking van de Commissaris) in arrest wilden stellen, hetgeen onrechtmatig was, vermits die bevoegdheid niet aan opsporingsambtenaren is toegekend doch slechts aan (hulp-)officieren van justitie.*

*Vrijspraak (in zoverre).*

(W.Sr. art. 180, 266, 267; W.Sv. art. 53, 57).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen P. J. L., oud 22 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als marinier 2e klasse,  
Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 14 September 1954, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier 2e klasse bij de Afdeling Mariniers „te Doorn, op 31 Mei in de gemeente Heerlen:

„1e. opzettelijk beledigend de in uniform geklede brigadier van „politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, L. J. Janssen en de „evenseens in uniform geklede agent van politie, tevens onbezoldigd „rijksveldwachter, P. van den Aker die hem even tevoren wegens deel- „name aan een vechtpartij en ordeverstoring in het café Coriovallum „met enkele burgers uit dat café hadden verwijderd en op het bureau „van politie hadden ondervraagd en die hem, toen hij op genoemd bu- „reau nog niet tot rede te brengen bleek, van het bureau hadden ver- „wijderd, op de openbare weg, de Akerstraat, heeft toegeschreeuwd de „woorden: „Dieven, flikkers, klerenlijders en hoerenjagers“, althans „woorden van gelijke beledigende strekking waardoor genoemde po- „litieambtenaren zich in hun eer en goede naam aangetast gevoelden;

„2e. nadat genoemde Janssen en Van den Aker hem op de Aker- „straat terzake van het in sub 1 vermelde feit hadden aangehouden en „hem voor de Commissaris van Politie te Heerlen wilden leiden, zich „met geweld tegen hun heeft verzet door te rukken en te trekken in een „richting, tegenovergesteld aan die, waarin zij hem wilden voeren;



*Post alia:*

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen, een door D. Brethouwer, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee dd. 3 Juni 1954 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van na te noemen personen, door dezen te overstaan van relatant afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

1e. die van L. J. Janssen, oud 38 jaar; (*post alia:*)

b. dat hij terzake van het vorenstaande tezamen met Van den Aker bedoelde militair wilde aanhouden en overbrengen naar het politiebureau Akerstraat te Heerlen en deze ter beschikking van de Commissaris van Politie te Heerlen, in arrest wilde stellen; dat tegen deze aanhouding, welke plaatsvond in de Akerstraat te Heerlen, bedoelde militair zich hevig verzette door te rukken en te trekken in een richting tegengesteld aan die, waarin hij deze wilde hebben;

2e. die van P. van den Aker, oud 36 jaar; (*post alia:*)

b. dat hij in verband met het vorenstaande tezamen met brigadier Janssen die militair wilde aanhouden om deze daarna in arrest te stellen ter beschikking van de Commissaris van politie te Heerlen; dat bedoelde militair zich tegen deze aanhouding verzette en rukte en trok in een richting tegenovergesteld aan die, waarin hij deze wilde hebben;

Overwegende, dat L. J. Janssen, oud 38 jaar, ten processe als *getuige* heeft verklaard:

dat op 31 Mei 1954, toen L. niet goedschiks het wachtlokaal in het bureau van politie te Heerlen wilde verlaten, hij geholpen door agent Van den Aker, L. met geweld het bureau heeft uitgegooid; dat L., terwijl deze bezig was de voordeur, die tot het politiebureau toegang gaf, binnen te komen, schreeuwde: „Jelui bent een stel dieven, flikkers, „klerenlijers, hoerenjagers“, althans woorden van deze zin; dat toen L. aldus scheldende het portaal van het politiebureau binnenkwam, hij deze bij de kraag wilde vatten, en op het politiebureau in een cel wilde stoppen; dat L. zich echter wist los te rukken en wegholde; dat hij een patrouillewagen heeft opgehaald en daarmee achter L. is aangegaan; dat Van den Aker L. te voet was gevolgd; dat hij ongeveer 150 tot 200 meter van het bureau L. inhaalde en deze beetgreep; dat L. zich op zeer hardhandige wijze tegen hem verzette; dat Van den Aker inmiddels bij hem was gekomen en ook deze hem hielp L. te overmeesteren, waarbij zij van de gummiknuppels gebruik maakten; dat toen zij L. een meter of vijf in de richting van de politieauto hadden gesleept, deze ineens zei: „Ik ga mee“ en ook gewillig in de patrouilleauto ging; dat zij L. terugbrachten naar het politiebureau, alwaar zij deze in het wachtlokaal fouilleerden en vervolgens hebben overgebracht naar de cellen, alwaar L. in een cel is ingesloten;

Overwegende, dat door de inhoud der verklaring van beklaagde aanhef en onder a en de inhoud van voornoemd proces-verbaal onder 1e aanhef en a en onder 2e aanhef en a wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem onder aanhef en onder 1e is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „be-

„ledigend", „deelname aan een vechtpartij en", „beledigende" en „en goede naam";

Overwegende, dat het iemand toeschreeuwen van de woorden: „Dieven, flikkers, klerenlijers en hoerenjagers" voor deze beledigend is en het opzet om te beledigen blijkt uit het bezigen dier woorden zelve; dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als: „EENVOUDIGE BELEDIGING AANGEDAAN AAN EEN AMBTENAAR TERZAKL VAN DE RECHTMATIGE UITOEFENING ZIJNER **BEDIENING**, **TWEEMALEN GE- PLEEGD**, BEIDE FEITEN ALS EEN VOORTGEZETTE HANDELING **BESCHOUWD**;"

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder aanhef en onder 2e ten laste gelegde heeft begaan, met name niet dat de politiedienaren beklaagde hadden aangehouden en hem voor de Commissaris van Politie te Heerlen wilden leiden, hetgeen rechtmatig was, ook al geleidden zij hem in afwachting van de komst van die Commissaris naar een politiebureau, alwaar die Commissaris momenteel niet aanwezig was, maar ten processe is gebleken, dat de agenten de beklaagde wilden leiden naar het politiebureau teneinde hem aldaar ter beschikking van die commissaris *in arrest te stellen*, hetgeen onrechtmatig was, vermits die bevoegdheid niet aan opsporingsambtenaren is toegekend, doch wel aan de officieren en hulpofficieren van Justitie;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een geldboete ad. f 25,— subsidiair 15 dagen hechtenis passend is: . . . enz. (*Red.*)

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van **16** September 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* W. H. de Graaff, Mr S. A.

l'Honoré Naber, J. C. van Epen en J. L. Dencher.

*Raadsman:* Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam.

### **Interregionaal recht,**

*Meineed, afgelegd in een civiel proces op het eiland Curaçao.*

*Het verweer dat, waar op grond van artikel 2 W.M.Sr. de militaire rechter slechts Nederlands strafrecht mag toepassen en dus in artikel 207 W.Sr. onder „wettelijk voorschrift" alleen „Nederlands wettelijk voorschrift" verstaan kan worden, een eed, gevorderd in het Curaçaose Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niet kan leiden tot volgens de Nederlandse wet strafbare meineed, door de Krijgsraad verworpen, vermits ten deze van belang is artikel 10 Wet A.B., bepalende dat de vorm van alle handelingen wordt beoordeeld naar de wetten van de plaats waar die handelingen **zijn** verricht.*

(W.M.Sr. art. 2, 4; W.Sr. art. 207; Wet A.B. art. 10).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. W., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 31 Augustus 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier 1e klasse bij de Marinierskazerne „Suffisant op het eiland Curaçao op 25 Maart 1954, op het eiland „Curaçao, toen hij op de openbare terechtzitting van het Gerecht in „Eerste Aanleg als getuige werd gehoord in het civiel geding tussen „Leentje Adriaanse, als eiseres en Joseph Jacobus de Vries, als ge„daagde, na op de wijze zijner godsdienstige gezindheid de eed af te „hebben gelegd de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen „zeggen, persoonlijk mondeling opzettelijk in strijd met de waarheid „heeft verklaard: „In de ten processe bedoelde periode (daarmee be„doelende tussen Maart en Juli 1953) kwam ik vier à vijf maal per „„week in de marinierscantine op Suffisant en altijd als ik in die can„tine was, zag ik aldaar aanwezig flessen melk gelijksoortig aan de „„litigieuze flessen“, zijnde krachtens artikel 145 van het Wetboek „van Burgerlijke Rechtsvordering voor Curaçao, vastgesteld bij Ko„ninklijke Besluit van 16 April 1931 no. 50 in het onderwerpelijke „geval een verklaring onde ede vereist“;

Overwegende, dat A. W., oud 23 jaar, ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 25 Maart 1954, dienende als marinier 1e klasse bij de Marinierskazerne Suffisant op het eiland Curaçao, aldaar, toen hij door de burgerrechter te Curaçao als getuige werd gehoord in een burgerlijke rechtszaak tussen Juffrouw Adriaanse als eiseres en mijnheer De Vries als gedaagde, na op de wijze zijner godsdienstige gezindheid de eed te hebben afgelegd, de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen, opzettelijk in strijd met de waarheid op hem gedane vragen heeft geantwoord: dat hij in de periode van Maart tot Juli 1951, de in de ten processe bedoelde periode, vier of vijf maal per week in de Marinierscantine op Suffisant kwam en dat hij altijd als hij in de cantine kwam aldaar aanwezig trof flessen melk gelijksoortig aan de fles, welke hem door de rechter was getoond;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een afschrift proces-verbaal van getuigenverhoor. . . (enz. — *Red.*)

b. een uittreksel uit het bij Koninklijk Besluit van 16 April 1931 no. 50 vastgestelde Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering van Curaçao, Publicatieblad no. 45 gewijzigd bij Verordening van 27 Augustus 1931, Publicatieblad 1931 no. 63, luidende.

Tweede Titel:

Van de wijze van procederen voor de Kantonrechter;

Vijfde afdeling.

Van Getuigenverhoor;

art. 141. Indien partijen het over daadzaken niet eens zijn en het verhoor van getuigen tot de beslissing van de zaak kan leiden, gaat in de gevallen, waarin het bewijs door getuigen is toegelaten, de kantonrechter hetzij op verzoek van een der partijen, hetzij ambtshalve, tot dat verhoor terstond of, zo nodig, op een nader bepaalden rechtsdag over.

art. 145. Iedere getuige wordt afzonderlijk ter terechtzitting gehoord hetzij beide partijen tegenwoordig zijn of niet, na op straffe van nietigheid, naar de wijze van zijne godsdienstige gezindheid den eed of de belofte te hebben afgelegd, de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen.

### Derde titel

Van de wijze van procederen voor het hof van Justitie, rechtdoende in eerste aanleg.

Art. 218. Op het rechtsgeding in eerste aanleg voor het hof van Justitie vinden de bepalingen van den Tweeden Titel overeenkomstige toepassing;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende het bescheid onder b als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende, dat door de raadsman van beklaagde is opgeworpen het verweer, dat volgens vaststaande jurisprudentie Curaçao voor de Nederlandse strafwet als buitenland geldt in verband waarmede wordt aangenomen, dat, daar ingevolge artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht de militaire rechter slechts Nederlands Strafrecht mag toepassen en het Nederlands Wetboek van Strafrecht voorschriften gevende „tot handhaving van het openbaar gezag" van „wettelijke voorschriften" en „tot bescherming van ambtenaren" met deze uitdrukkingen, wanneer het die zonder nadere aanduiding bezigt enkel het oog heeft op „Nederlands openbaar gezag", „de Nederlandse wettelijke voorschriften" en „de Nederlandse ambtenaren," het bewezene niet onder artikel 207 van het Wetboek van Strafrecht kan worden gesubsumeerd;

dat hoe onbevredigend het ook moge zijn, dat, zoals door de fiscaal met klem van argumenten naar voren is gebracht, geen enkele rechter bevoegd zou zijn om het door beklaagde misdrevene te berechten, indien de krijgsraad daarop de Nederlandse Strafwet niet kan toepassen, dit niet wegneemt, dat de krijgsraad als rechter alleen de Nederlandse Strafwet moet toepassen en niet om redenen van opportuniteit als wetgever mag optreden om te berechten hetgeen niet in de Nederlandse Strafwet is strafbaar gesteld;

dat Hare Majesteit de Koningin bij K.B. het Curaçaose Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering vaststellende daarmede niet *Nederlands* recht schiep, doch daarbij uitsluitend optrad als orgaan om Curaçao's recht te regelen, dat K.B. bestemd was om *uitsluitend* regionale werking te hebben en daarmede een Curaçao's wettelijk voorschrift was;

Overwegende te dien aanzien:

dat de gedachte aan vorenstaande jurisprudentie ten grondslag liggende inderdaad is, dat de Nederlandse *strafwet* alleen specifieke Nederlandse rechtbelangen beschermt en dat handelingen, die om welke reden ook, niet een schending van een Nederlandse *strafrechts*-norm opleveren, doch meer of uitsluitend als schending van een Curaçao's specifieke strafbepaling zijn te beschouwen door de militaire rechter niet onder de overeenkomstige bepaling van de Nederlandse *strafwet* mogen worden gebracht;

dat het voorafgaande echter niet impliceert, dat indien de Nederlandse *strafwet* spreekt van „wettelijk voorschrift" daarmee enkel en alleen zou zijn bedoeld een Nederlands *strafrechtelijk* voorschrift, doch onder deze uitdrukking vallen alle Nederlandse wettelijke voorschriften;

dat in casu daarom van overwegend belang is artikel 10 der Wet houdende Algemene bepalingen der Wetgeving van het Koninkrijk, regelende het Statutenrecht en bepalende, dat de vorm van alle handelingen wordt beoordeeld naar de wetten van het land of de plaats waar die handelingen zijn verricht;

dat artikel 145 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van Curaçao van de in civiel geding voor de gerechten van Curaçao ex art. 141 optredende getuigen hun verklaringen op straffe van nietigheid onde ede vordert en artikel 10 voornoemd aan die onder ede afgelegde verklaringen rechtgevolgen verbindt, zodat het bewezene onder verwerping van het door de raadsman gevoerde verweer, behoort te worden gequalificeerd als:

*„In de gevallen waarin een wettelijk voorschrift aan een verklaring „onder ede rechtsgevolgen verbindt, mondeling persoonlijk opzettelijk „een valse verklaring onder ede afleggen;”*

Overwegende. dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van ZES MAANDEN passend is, terwijl de tijd door hem van 22 tot en met 28 Mei 1954 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

dat er termen bestaan om deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; . . . (enz. — *Red.*)

#### NASCHRIFT.

*Voor het eerst na de tweede wereldoorlog (voor zover mij bekend) ligt de aloude vraag van interregionaal recht weer voor de rechter. De vraag of de Nederlandse strafwet, wanneer zij spreekt over „ambtenaar”, „openbaar gezag”, „wettelijk voorschrift” en dergelijke begrippen, daarmee het oog heeft uitsluitend op de Nederlandse ambtenaar, het Nederlands openbaar gezag en het Nederlands wettelijke voorschrift, dan wel of daaronder ook ambtenaren enz. bijv. van Curaçao mogen worden begrepen.*

*Het is een vraag, welke op een zeer oude historie kan bogen. De gehele voor-oorlogse jurisprudentie van de Zeekrijgsraad te Soerabaja*

*en van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlands-Indië is er vol van. Het merkwaardige feit doet zich daarbij voor, dat het eerste „standaardvonnis” in Curaçao speelt, dat de standaardsententie van het Nederlandse Hof betrekking heeft op een voorval in Curaçao en dat dit eerste na-oorlogse geval wederom in Curaçao speelt.*

*Om de historie van het interregionale recht in vogelvlucht te laten passeren, zou ik de volgende uitspraken in de herinnering willen roepen:*

*Hei vonnis van de Krijgsraad aan boord van Hr Ms „Gelderland, in 1908 geweest <sup>1)</sup>, waarbij werd beslist dat verzet tegen een Curaçaose ambtenaar strafbaar was volgens het Nederlandse artikel 180 W.Sr. Dit standpunt is, niettegenstaande een lichte kentering in 1929 <sup>2)</sup> gehandhaafd tot 1931.*

*Vervolgens de geruchtmakende sententie van het Indische Hof van 6 Februari 1931 (MRT XXVII, blz 34 v.), waarin werd uitgemaakt dat, wanneer de Nederlandse strafwet voorschriften geeft ter bescherming van ambtenaren of tot handhaving van wettelijke voorschriften en openbaar gezag, zij met deze uitdrukkingen enkel op het oog heeft de Nederlandse ambtenaar, het Nederlandse wettelijke voorschrift en het Nederlandse openbare gezag. Het Hof voegde daaraan toe dat het, met zijn Advocaat-Fiscaal, van oordeel was dat deze opvatting leidde tot een onhoudbare toestand, maar het Hof achtte dat de schuld van de Wetgever. De Rechter bleef hier rechter en trad niet op als Wetgever. Deze sententie gaf reeds binnen een week (11 Februari 1931) aanleiding tot vragen in de Volksraad (de Heer Jonkman), maar de Wetgever kwam onvoldoende in beweging.*

*Bovenstaande gevallen betreffen uitspraken, gewezen door de (Nederlandse) militaire rechter in Indië; het Curaçaose geval van 1933 legde het vraagstuk voor aan de Zeekrijgsraad te Willemsoord en aan het Nederlandse Hof. Ook toen betrof het een overzeese ambtenaar; deze was mishandeld en beledigd door een Nederlands militair.*

*De Zeekrijgsraad te Willemsoord <sup>3)</sup> volgde het standpunt dat sedert de Indische sententie van 1931 in Indië had gegolden: hij besliste dat, wanneer de Nederlandse wet regelen geeft ter bescherming van de ambtenaar, zij daarbij dan alleen de Nederlandse ambtenaar op het oog heeft. Dit vonnis werd door het H.M.G. in Nederland bevestigd <sup>4)</sup>.*

*In de sententie van 1931 deed het Indische Hof blijken dat het de toestand onaantvaardbaar achtte, maar dat het, als rechter, niet de taak van de Wetgever wilde overnemen. Het was een duidelijke wenk aan de Wetgever om, als deze de toestand eveneens onaantvaardbaar achtte, de zaak door wettelijke voorziening aan te pakken.*

*Het was eerst kort voor het uitbreken van de tweede wereldoorlog dat de (Nederlandse) Wetgever in actie kwam en wel in de vorm van de*

<sup>1)</sup> M.R.T. V, 256 v.

<sup>2)</sup> Te beginnen bij Zeehrr. Soer. 24 Sept. 1929, M.R.T. XXVI, 35 v., bev. H.M.G.v.N.I., 29 Nov. 1929, M.R.T. XXVI, 41 v.

<sup>3)</sup> Vs. 31 Mei 1933, M.R.T. XXIX, 468 v.

<sup>4)</sup> 8 September 1933, M.R.T. XXIX, 474.

benoeming van een commissie om een wetsvoorstel te ontwerpen. De oorlog maakte ontijdig aan deze veelbelovende arbeid een einde.

De oorlog activeerde echter gelijktijdig de Indische Wetgever en aldaar werd een oplossing gevonden. Ik heb persoonlijk van zeer nabij de wording van deze oplossing kunnen gadeslaan en mij is bekend dat de ontwerpers aanrieden, de zaak bij noodordonnantie te regelen. De Wet op de Indische Staatsregeling laat namelijk toe dat in bijzondere omstandigheden een onderwerp, hetwelk regeling bij formele wet vereist, bij ordonnantie geregeld wordt. Die ordonnantie blijft dan in stand totdat de formele wet het onderwerp overneemt of vernietigt.

De Indische Regering wenste echter regeling bij Verordening **Militair Gezag**, welke gebonden is aan de Staat van Oorlog of van Beleg en met het vervallen van die toestand ophoudt te bestaan<sup>5)</sup>.

Het mag merkwaardig heten dat Indië, dat vanaf 1931 (terecht overigens!) ach en wee had geroepen over de jurisprudentie van het Indische Hof, nu de kans voorbij liet gaan. Met een noodordonnantie zou men de Nederlandse Wetgever hebben gedwongen, de zaak te behandelen en dan was er een grote kans geweest dat de eenvoudige oplossing van 1940 (welke na de oorlog ten voorbeeld strekte aan de regeling voor de Landmacht en voor de Militaire Missie) bij Wet zou zijn overgenomen en ook voor Suriname en de Nederlandse Antillen van kracht zou zijn geworden.

Het is niet zo geweest en de Nederlandse Wetgever heeft zich ook op dit punt gedragen als de stiefmoeder van het militaire strafrecht, terwijl toch dit onderwerp bij de behandeling van de Souvereiniteits-overdracht op 's Wetgevers tafel kwam.

Tot zover de historie.

Wat thans de aan de Krijgsraad voorgelegde vraag betreft: de tijdelijke regelingen ter oplossing van de door het Indische Hof in 1931 reeds zo genoemde onhoudbare toestand hebben opgehouden te bestaan. Aldus stond de **Krijgsraad** wederom tegenover de vraag of de onderwerpelijke eed gevorderd was door een (Nederlands) wettelijk voorschrift, met andere woorden: de vraag of de Curaçaose rechtsvordering is een „wettelijk voorschrift" in de zin van artikel 207 W.Sr.

De Krijgsraad heeft, met verwerping van het terzake gevoerde verweer, (dat de Curaçaose rechtsvordering weliswaar was vastgesteld bij Koninklijk Besluit maar dat de Kroon bij het arresteren van dat besluit optrad in haar hoedanigheid van Curaçaos Wetgever, uitsluitend de Curaçaose openbare orde regelend), deze vraag bevestigend beantwoord. Hij beriep zich daarbij op artikel 10 A.B., inhoudende dat de vorm der handelingen wordt bepaald door de wetten van het land waar de handeling plaats vindt.

Bij dit argument mag echter niet uit het oog verloren worden dat Rechtsvordering niet de vorm van de eedsaflegging voorschrijft, doch

---

<sup>5)</sup> Zie over dit alles mijn verhandeling in M.K.T. XXXIX, 454 v.. speciaal § 241.

*slechts de eedsaflegging vordert naar de elders in de wetgeving voorgeschreven vorm.*

*Het is de moeite waard een analogie te trekken met de (Nederlandse) standaardsententie van 1933, hiervóór genoemd. In die sententie werd niet alleen de Curaçaose politieman niet beschouwd als een Nederlands ambtenaar, met gevolg dat de hem aangedane belediging alleen op klachte vervolgbaar was, doch bovendien werd door het Hof de bij een Curaçao's hulpofficier van justitie ingediende klacht niet geacht een „klacht” in de zin van de Nederlandse wet te zijn. Immers, aldus de gedachtengang van het Hof, als artikel 165 W.Sv. zegt dat elke hulpofficier van justitie tot het ontvangen van een klacht bevoegd en verplicht is, bedoelt dat wetboek daarmee elke Nederlandse hulpofficier van justitie. Het Curaçaose Wetboek van Strafvordering, dat óók van „hulpofficier van justitie” spreekt en zodanige ambtenaren aanwijst, wijst echter — zo zal 't Hof's standpunt geweest zijn — geen (Nederlands) ambtenaar, tot het ontvangen van de klacht bevoegd, aan. Dit Curaçaose Wetboek van Strafvordering is echter óók bij Koninklijk Besluit gearresteerd!*

*Het bovenstaande neemt echter niet weg dat de Zeekrijgsraad klaarblijkelijk toch vasthoudt aan de bestaande jurisprudentie, aangezien de Krijgsraad bij de weerlegging van het aangevoerde verweer de stellingen, gebaseerd op de oude jurisprudentie, onaangetast laat en zelfs op deze stellingen voortbouwt. Niettemin is het jammer dat deze belangrijke zaak niet óók aan het Hoog Militair Gerechtshof is voorgelegd.*

*W.H.V.*

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 22 Juli 1954.

*President: Mr D. B. A. Franken; Leden: J. C. v. Epen, J. N. J. v. d. Meij, A. van Altena en E. Roest.*  
*Kandsman: Mr W. B. H. A. Heskes.*

*Als wachthebbende (stoker, behorende tot het wachtsvolk van Hr. Ms. „Tromp”, met de verplichting om beschikbaar te blijven) het schip onder voorwendsel verlaten en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven.*

*KRIJGSRAAD: meerdaadse samenloop van overtreding der wachtsverplichting en ongeoorloofde afwezigheid.*

*HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): meerdaadse samenloop van overtreding der wachtsverplichting en ongeoorloofde afwezigheid terwijl hij is dienstdiende.*

*(W.M.Sr. art. 97, 99, 129).*

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S GRAVENHAGE,



in de zaak van de Fiscaal tegen W.J.L., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als stoker 1e kl.,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 5 Juli 1954, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als stoker 1e klasse bij de Koninklijke Marine „te Den Helder, aldaar, in tijd van oorlog, op 17 April 1954 te circa „07.15 uur, terwijl hij behoorde tot het wachtsvolk van Hr. Ms. „„Tromp<sup>m</sup>, onder voorgeven een ronde te gaan maken over een ander „onder zijn wacht vallend schip, Den Helder eigendunkelijk heeft „verlaten in strijd met de verplichting om, als behorende tot het wachts- „volk, voortdurend ter beschikking te blijven en sindsdien opzettelijk „ongeoorloofd en onafgebroken van Hr. Ms. „Tromp<sup>m</sup>, waar hij zich „voor de vervulling van zijn dienstverplichtingen moest bevinden, af- „wezig is gebleven, tot hij op 20 April 1954 te circa 08.30 uur aan „boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>n</sup> is teruggekeerd;

*Post alia:*

Overwegende, dat W.J.L., oud 20 jaar, ten processe als *beklaagde*, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat op 15 April 1954, toen hij als stoker 1e klasse bij de Koninklijke Marine te Den Helder diende, hem werd medegedeeld, dat hij op 16 April 1954 tot het wachtsvolk van Hr. Ms. „Tromp<sup>v</sup> zou behoren als hoedanig hij van 16 April 1954 te 09.00 uur tot 17 April 1954 te 9.00 uur voortdurend ter beschikking diende te zijn; dat hij in strijd met die verplichting op 17 April 1954 te omstreeks 07.15 uur onder voorgeven een ronde te gaan maken over een onder zijn wacht vallend schip, eigendunkelijk uit Den Helder is weggegaan en zich naar Alkmaar heeft begeven en afwezig is gebleven, totdat hij op 20 April 1954 te omstreeks 08.30 uur aan boord van Hr. Ms. „Tromp<sup>n</sup> is teruggekeerd;

*Post cetera alia:*

Overwegende, dat beklagde ten processe als verweer heeft gevoerd, dat hij, naar zijn inening van 17 April 1954 te 09.00 uur tot 20 April 1954 te 08.30 uur niet ongeoorloofd afwezig is geweest, aangezien hij op die tijd in het bezit was van een hem verstrekte verlofpas voor een verlof voor de tijd van 2 dagen, ingaande 15-4-'54 na vastwerken en eindigende 20-4-'54 eerste gelegenheid, daar hij immers heeft aangenomen, dat deze verlofpas bleef gelden ook toen hem aangezegd was, dat hij op 16 April 1954 tot het wachtsvolk zou behoren;

Overwegende, te dien aanzien, dat beklagde op 17 April 1954 te 09.00 uur niet verlof had tot 20 April 1954 eerste gelegenheid, doch op eerstgenoemd tijdstip *met verlof had behoren te gaan*, indien hij niet op 17 April 1954 te 07.15 uur aan zijn wacht ongeoorloofd een einde had gemaakt door in strijd met de op hem als tot het wachtsvolk behorende verplichtingen zijn schip eigendunkelijk te verlaten en daarvan afwezig te blijven;

dat het voorts geen betoog behoeft, dat een eenmaal aangevangen

ongeoorloofde afwezigheid als zodanig ongeoorloofd blijft, zolang de militair niet zonder meer is teruggekeerd op de plaats, waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden en zeer zeker niet in een geoorloofde afwezigheid overgaat enkel en alleen op grond van de omstandigheid, dat op een bepaald tijdstip waarop *in feite* de militair nog steeds ongeoorloofd afwezig is, hij volgens bestaande *normen*, ware hij er aanwezig geweest, geen toestemming behoefde om zich van die plaats te verwijderen;

dat mitsdien het verweer wordt verworpen;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. „BEHORENDE TOT ENIGE WACHT ALS ANDER MILITAIR DAN DIE „GENOEMD IN HET EERSTE EN VIERDE LID VAN ARTIKEL 129 VAN HET „WETBOEK VAN MILITAIR STRAFRECHT EEN ALS ZODANIG OP HEM RUS- „TENDE VERPLICHTING NIET NAKOMEN GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG”;

2e. „ALS MILITAIR ZICH SCHULDIG MAKEN AAN OPZETTELIJKE ON- „GEOORLOOFDE AFWEZIGHEID, WELKE IN TIJD VAN OORLOG NIET LANGER „DAN VIER DAGEN DUURT”; . . .enz.;

### Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 14 September 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-adm. Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, kt.-Generaal Mr Schepers, Gen.-Maj. Vl.-Waarn. Zegers.

*Raadsmansman:* Mr S. L. F. de Hartogh.

*(zie het vonnis hiervóór).*

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de door de Krijgsraad aan het onder 2e bewezen verklaarde gegeven qualificatie onjuist is en ten rechte moet luiden:

„OPZETTELIJKE ONGEORLOOFDE AFWEZIGHEID, IN TIJD VAN OORLOG „NIET LANGER DAN VIER DAGEN DURENDE, TERWIJL DE SCHULDIGE HET „MISDRIJF PLEEGT TERWIJL HIJ IS DIENSTDOENDE”;

Overwegende, . . .enz.;

#### NASCHRIFT.

*Met betrekking tot de qualificatie „dienstdoende" kan verwezen worden naar vorige opmerkingen te dezer zake. De vorige zaken, welke mij tot die opmerkingen aanleiding gaven, betroffen het violeren van arrest; voorliggend geval is een getrouwe verwerking van het voorbeeld, hetwelk door VAN DER HOEVEN werd gegeven ter illustratie van het verschil tussen „in dienst" en „terwijl hij is dienstdoende"; dit geval was dan het voorbeeld van „in dienst" hetwelk n i e t fevens „dienst- „doende" oplevert (VAN DER HOEVEN I, blz. 603).*

*Het Hof handhaaft daarnaast echter óók de quulificatie van het*

wachtdelict, terwijl toch dat delict als strafverzwarende omstandigheid is opgenomen in de gequalificeerde vorm van het afwezigheidsdelict. M.i. is hier sprake van absorptie. Zie mijn opstel dienaangaande in M.R.T. XLV, blz. 90 v.

W. H. V.

---

**Krijgsraad te Velde Oost \*).**

Vonnis van 3 September 1953.

*President:* Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff. *Leden:* Kolonel B. Klomp en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Mr M. W. Derksen.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid door geen gevolg te geven aan de opdracht om deel te nemen aan een bivakoefening. Voorwaardelijke veroordeling uitvoerig gemotiveerd.*

(W.M.Sr. art. 13-15, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R.H., geb. 12 Augustus 1932, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde voor de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard, daarbij ter terechtzitting volhardende:

*Post alia:*

dat op 23 en 24 Juni 1953 in de omgeving van de Legerplaats een bivakoefening zou plaatsvinden; dat hij op 22 Juni 1953 in de Legerplaats te Steenwijkerwold van de Vaandrig Steffeis bevel kreeg op 23 Juni 1953 mee te gaan op bivakoefening tot 17.00 uur en tevens om dan omstreeks dat tijdstip aan de Vaandrig te vertellen. waar de plaats van het bivak was; dat hij niet gehoorzaamd heeft aan voornoemd bevel van de Vaandrig; dat hij n.l. op 23 Juni 1953 niet is mede gegaan op bivakoefening en op die dag ook niet aan de vaandrig heeft verteld, waar de plaats van het bivak was; dat hij inplaats daarvan op 23 Juni 1953 de Legerplaats Steenwijkerwold heeft verlaten en zich naar zijn woonplaats Barneveld heeft begeven;

Overwegende, dat als getuige voor de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

*Frans Hendrik Steffers*, vaandrig der Infanterie, Legernummer 28.07.03.425, dat hij in Juni 1953 commandant was van het 3e Peleton, L-compagnie, 413e Gardebataljon Grenadiers te Havelte, legerplaats Steenwijkerwold; dat beklaagde als dienstplichtig sergeant, groepscommandant, bij zijn peleton was ingedeeld; dat op 23 en 24

---

\*) Dit vonnis is, voor wat de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring betreft, bevestigd bij Sententie van 17 November 1953; aan de qualificatie werd toegevoegd „GEPLEEGD IS TIJD VAN OORLOG“ en de straf werd vervangen door een maand gevangenisstraf (voorwaardelijk, proeftijd drie jaar) en f 100 boete, onvoorwaardelijk, subs. 40 dagen hechtenis (*Red.*).

Juni 1953 een bivakoefening zou plaats vinden in de omgeving van de Legerplaats, waaraan zijn peleton moest deelnemen; dat hij in verband daarmee op 22 Juni 1953 aan beklaagde opdracht heeft gegeven op 23 Juni 1953 mede te gaan op bivakoefening tot 17.00 uur en hem dan te komen vertellen, waar de plaats van het bivak was; dat beklaagde hem op 23 Juni 1953 om 17.00 uur niet is komen vertellen, waar het bivak was; dat hem bij navraag is gebleken, dat beklaagde op 23 Juni 1953 in het geheel niet in het bivak was geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

„dat hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 23 Juni 1953 te Steenwijkerwold, opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem op 22 Juni 1953, toen „aldaar door de Vaandrig Steffers gegeven bevel mee te gaan op de „bivakoefening op die dag tot 17.00 uur en dan aan hem, Vaandrig, „te vertellen waar de plaats van het bivak was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Opzettelijke ongehoorzaamheid*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, met betrekking tot de op te leggen straf, dat de Krijgsraad rekening wil houden met de in het algemeen goede dienstvervulling van beklaagde en in aanmerking wil nemen, dat beklaagde niet tot zijn daad gekomen is uit een zucht om tegen de gegeven order in te handelen, doch zichzelf wat al te gemakkelijk heeft wijs gemaakt, „dat het wel goed zou zijn” wanneer hij handelde gelijk hij gedaan heeft, alsmede dat de waarnemende peletonscommandant er door zijn houding weinig toe bijgedragen heeft om hem duidelijk te maken, dat hij zonder nadere toestemming van de Vaandrig niet van diens bevelen mocht afwijken; in verband met welk een en ander de Krijgsraad vermeent, dat voor dit keer met een ernstige waarschuwing in de vorm van een voorwaardelijke straf kan worden volstaan;

[Volgt: Veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar — *Red.*]

---

## Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 1 Juli 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff. *Leden:* Majoor P. Ridder en Majoor G. A. v/d Bergh.

*Raadsman:* Kapt. der Art. B. Levy.

*Misbruik van een „donderslag”, verstrekt voor oefeningen, door deze te werpen op een kruispunt in het verkeer, alwaar een ontploffing ontstond.*

(W.V.W. art. 25).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T.A.N.M.v.D., dpl. wachmeester, geb. 10 December 1932, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd <sup>1)</sup>:

„dat hij als dienstplichtig wachmeester in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet*, op of „omstreeks 10 Maart 1954 te Assen, *althans in Nederland*, terwijl hij „zich bevond in een militair motorrijtuig hetwelk reed over de voor „het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen: Rolderstraat, „Nieuwe-Huizen, en/of het kruispunt van deze wegen en de voor het „openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen Oude-straat— „Groninger-straat, en het kruispunt van de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande wegen Nieuwe-Muizen, Brinkstraat, Ge- „dempte Singel, Noordersingel, eerst op het wegdek van de voormelde „Nieuwe-Huizen en voorts op het wegdek van voormeld tweede kruis- „punt dan wel op het wegdek van een der andere voormelde wegen, „telkens (in totaal tweemaal) een zogenaamde *donderbus of donder-* „slag heeft geworpen, terwijl zich op voormelde wegen verkeer be- „vond, en terwijl in beide gevallen de *donderbus of donderslag* kort „na het werpen met een hevige knal tot ontploffing kwam, en de twee- „de geworpen donderbus of donderslag zelfs onder of vlak nabij een „aldaar rijdende autobus tot ontploffing kwam, door welke gedra- „gingen van beklaagde de veiligheid van het verkeer in gevaar werd „gebracht of naar redelijkerwijze is aan te nemen in gevaar kon worden gebracht:

„of zo het hierboven te laste gelegde niet tot een veroordeling van „beklaagde kon of mocht leiden, dat hij toen aldaar in voormelde „hoedanigheid zich bevindende op een van voormelde wegen op het „wegdek van een van voormelde wegen om opschudding te veroor- „zaken en/of zonder zich rekenschap te geven van de gevolgen, een „zogenaamde donderbus of donderslag heeft geworpen in de onmid- „dellijke nabijheid van een aldaar rijdende autobus, welke donderbus

<sup>1)</sup> Bewezen verklaard met iitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten. (Red.)

„of donderslag onder of vlakbij deze autobus tot ontploffing is gekomen, door welke gedraging gevaar en nadeel kon worden teweeggebracht”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring d.d. 7 Mei 1954 zakelijk blijkt, dat beklaagde sedert 12 November 1952 als dienstplichtige behorende tot de Koninklijke Landmacht, in werkelijke dienst is;

dat hij als zodanig sedert 27 December 1953 de rang van wachtmeester bekleedt;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan [enz. — zie niet geconsulteerde deel der tenlastelegging — *Red.*].

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 125 jo artikel 35 Wegenverkeerswet;

Overwegende dat, nu het primair aan beklaagde tenlastegelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt veroordeling tot 2 geldboeten van f 20 subs. 2 x 10 dagen hechtenis — *Red.*].

### Krijgsraad te Velde Oost \*).

Vonnis van 27 Augustus 1953.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Kapitein C. H. v. d. Veen.

*Als bevelhebber van een wacht zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren kan verrichten: als wachtcommandant zich op een krib gelegd en in slaap gevallen, nadat hij*

---

) Dit vonnis is vernietigd bij sententie van het H.M.G. van 3 November 1953, behalve voor wat betreft bewijsmiddelen en bewezenverklaring. Aan de qualificatie werd toegevoegd „GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOC”; de straf bleef dezelfde (waarbij beklaagde onmiddellijk in arrest werd gesteld) en het bevel tot openlijke uitlezing kwam te vervallen. (*Red.*)

*zich door middel van een om de pols gewonden telefoondraad had verbonden met de buiten staande schildwachtpost.*

*Militaire detentie en verlaging (van sergeant tot soldaat in de laagste klasse), rekening houdende met reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 14 dagen verzwaaard arrest.*

(W.M.Sr. art. 11, 25, 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. J., geb. 1 Augustus 1932, dpl. wachtmeester, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op „of omstreeks 3 Juli 1933 te Arnhem, althans in Nederland, als bevel- „hebber een wacht op de Noordelijke oever van het object Klingelbeek „— na ter voldoening aan de consignes zich zelf te hebben aangewezen „als degene die wakend aan de tafel in het wachtverblijf moest zitten „— ria een telefoondraad, verbonden met of onder bereik van de op „post staande schildwacht om zijn pols te hebben gewonden, op een „krib is gaan liggen en in slaap is gevallen;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard, dat hij op 2 en 3 Juli 1953, toen hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, dienst deed als commandant van de wacht op de Noordelijke oever van het object Klingelbeek te Arnhem; dat hij op 2 Juli 1953 te ongeveer 24.00 uur in de als wachtverblijf aangewezen bunker op een krib is gaan liggen na een stuk telefoondraad, dat door een luchtkoker naar boven binnen het bereik van de op de bunker staande post was, om zijn pols te hebben gebonden; dat hij aldaar in slaap is gevallen: dat hij wist dat hij wakker diende te blijven, aangezien hij de dienst op dat moment zo geregeld had, dat anderen konden slapen en hij waakzaam diende te zijn;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 7 Juli 1953 opgemaakt en ondertekend door de Commissie van huishoudelijk onderzoek bestaande uit F. H. Baljet en R. W. Vinke, beiden kornet der artillerie, welke Commissie is samengesteld op last van de Commandierend Officier van de 921e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Terr. te Arnhem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. J. C. Spikerman, 1e-Luitenant, Commandant van de 2e Zoeklichtenbatterij, dat hij op 3 Juli 1953 de wacht van de Noordoever van het object Klingelbeek controleerde; dat hij in de bunker is afgedaald en constateerde, dat beklagde lag te slapen in een krib met een stuk telefoondraad om de pols, welke draad door een luchtkoker naar bo- liep; dat alleen de post, die boven op de bunker op wacht stond wak-

ker was en slechts aan de draad behoefde te trekken om beklagde, die wachtcommandant was, te wekken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een voor eensluitend door de Luitenant-Adjutant G. v. Risp getekend afschrift van de consignes voor de object-wacht van de 921e Afdeling Lichte Lucht-doelartillerie Territoriaal o.m. vermeldende, dat in de bunker, hetzij de wachtcommandant, hetzij een soldaat aan de tafel zit en zorg draagt voor de tijdige aflossing van de post en het wekken van de wacht te 6.00 uur;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Als bevelhebber van eenige wacht zich in een toestand brengen „waarin hij zijn dienst als zodanig niet naar behooren kan verrichten” voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;*

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde blijkens een afschrift van diens straflijst terzake reeds krijgstuchtelijk is gestraft met 14 dagen verzwaaard arrest, met welke afdoening de Krijgsraad bij het bepalen van de strafmaat rekening houdt;

Overwegende, dat de Krijgsraad het begane feit zeer ernstig toerekent, omdat hij, wetende welk een belangrijk object hij te bewaken had, zich welbewust te slapen heeft gelegd en niet heeft geaarzeld een hem ondergeschikt wachtsoldaat aan zijn laakbare handeling te laten mede helpen door een telefoondraad aan zijn pols te bevestigen, opdat deze soldaat daaraan zou trekken ingeval van contrôle en derhalve een uitermate slecht voorbeeld als meerdere en wachtcommandant gegeven heeft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van wachtmeester te blijven dienen;

Overwegende, dat de Krijgsraad uit de stukken en de verklaringen de indruk heeft gekregen, dat handelingen als waaraan beklagde zich schuldig heeft gemaakt, bij het onderdeel, met het leveren der wachten bij het object Klingelbeek belast, meer voorkomen, in verband waarmede de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten deze te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandant van beklagdes onderdeel te houden appèl;

[Uit het dictum: Veroordeelt beklagde tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Verlaagt beklagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse  
— *Red.*]

---



## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 Juli 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr J. Th. Buurman van Vreeden. *Leden:*  
Luitenant-Kolonel P. J. M. Evers en Kapitein W. H. Verbeek.  
*Raadsman:* Kapitein L. Schmelzer.

*Na tevoren daartoe gemaakte afspraak met een aantal andere militairen opzettelijk niet voldaan aan een opdracht, gegeven in de vorm van een fluitsignaal, om in volledige alarmbepakking aan te treden doch in stede daarvan te bed gebleven. Voorts: zich als wachtgebende verwijderd van zijn wacht-object en, zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs, gebruik gemaakt van eens anders motorrijwiel. Gevangenisstraf en strafklasse.*

(W.M.Sr. art. 26, 114, 129; W.V.W. art. 9 en 37).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de auditeur-militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. d. W., geb. 24 Januari 1933, dpl. soldaat, in arrest in het H.v.B. II te 's-Gravenhage, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken is ten laste gelegd:

„I. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Onderafdeling „Dordrecht van het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht op „4 Mei 1954, in tijd van oorlog, te Dordrecht, nadat de sergeant „Lodder P. in zijn functie van sergeant van de week, op het appèl van „17.00 uur aan hem en zijn peletongenoten had bevolen om die avond „om 19.55 uur in volledige alarmbepakking op de appèlplaats aan te „treden, opzettelijk tezamen met de tot zijn peleton behorende soldaten A. J. K., J. F. K., D. J. v. L., F. K., A. F. L., H. J. M. H., „J. v. d. V., J. W. A., A. P. J. en F. H. v. d. K. en na daartoe tevoren met genoemde soldaten gepleegd overleg en gemaakte afspraak, „zich tezamen met hen tevoren naar bed heeft begeven en ontkleed „onder de dekens is gekropen en vervolgens, toen om 19.55 uur het „fluitsignaal voor het aantreden werd gegeven, gezamenlijk met bedoelde soldaten opzettelijk niet is aangetreden, doch te bed is blijven „liggen, ook nadat de sergeant van de week voornoemd en vervolgens „de sergeant Groninger op de kamer was gekomen en voormelde soldaten gelast had onmiddellijk aan te treden;

„II. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Onderafdeling „Dordrecht van het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht op „of omstreeks 26 Mei 1954, in tijd van oorlog, terwijl hij als soldaat „deel uitmaakte van de wacht, gesteld over het object Persoonsdam „te Rotterdam:

„1e. te circa 00.45 uur te Rotterdam, de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend op liet object aanwezig te blijven,

„niet is nagekomen doch zich eigendunkelijk van dit object heeft ver-  
wijderd naar Heerjansdam:

„2e. op diverse voor het openbaar verkeer openstaande wegen, ge-  
legen tussen Rotterdam en Heerjansdam, met name op de voor dat  
openbaar verkeer openstaande weg, de Oranjeboomstraat te Kotter-  
dam, opzettelijk wederrechtelijk een aan W. den Borf toebehorend  
tweewielig motorrijtuig, merk Sparta, gekentekend PL 89-84 heeft  
gebruikt en daarmee over laatstgenoemde weg als bestuurder heeft  
gereden zonder dat aan hem door de Commissaris van de Koningin  
in de Provincie Zuid-Holland een rijbewijs voor het besturen van een  
dergelijk motorrijtuig was afgegeven zodanig ingericht als door de  
Minister van Verkeer en Waterstaat staat voorgeschreven, hetwelk  
zijn geldigheid niet had verloren noch ingevolge artikel 27 der Wegen-  
verkeerswet was ingevorderd”;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bo-  
venstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd  
ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft —  
wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder I en  
II is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, voor wat betreft het  
onder I ten laste gelegde met uitzondering van de woorden: „gezamen-  
lijk met bedoelde soldaten opzettelijk” en „ook nadat de sergeant  
Groninger op de kamer was gekomen en hem en voormelde soldaten  
gelast had onmiddellijk aan te treden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd  
als:

- I. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog,  
terwijl twee of meer personen tengevolge van samenspanning  
het misdrijf plegen;
- II. „als ander militair dun bedoeld in het 1, 3e en 4e lid van ar-  
tikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht behoo-  
rende tot eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende  
verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog \*);
- III. „opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehoorend  
motorrijtuig op een weg gebruiken;
- IV. „overtreding van artikel 9 eerste lid van de Wegenverkeerswet;  
voorzien en strafbaar gesteld bij:
  - I. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto  
artikel 80 van het Wetboek van Strafrecht;
  - II. artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  - III. artikel 37 van de Wegenverkeerswet;
  - IV. artikel 35 juncto artikel 9 van de Wegenverkeerswet;

[Uit het dictum: Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor  
de tijd van drie maanden, met bepaling, dat de tijd door hem voor de  
tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf

) De opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, welke in het sub II (2e) ten laste  
gelegde schuilt, is in de qualificatie niet opgenomen. (Red.).

26 Mei 1954, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Bekrachtigt het bestaande arrest;

Beveelt beklaagdes plaatsing in een strafklasse voor de tijd van *drie maanden*;

Veroordeelt beklaagde voorts tot betaling van een geldboete van *tien gulden*, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de duur van *vijf dagen*;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.J.*

### **Krijgsraad te Velde West,**

Vonnis van 15 September 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor

Mr P. C. L. Eschauzier en Majoor Mr W. Kasten.

*Raadsvrouwe:* Mevr. Mr N. J. Nanning-Groenemeijer.

*Verduistering van een „donderslag”, verstrekt voor oefeningen.*

(W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. v. d. P., geb. 9 Februari 1931, dpl. soldaat. beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 23 Juni 1954 „te Noordwijk of Roosendaal, althans in Nederland, opzettelijk zes, „althans enige, in ieder geval één donderslag, toebehorende aan de „Staat der Nederlanden, althans aan een ander- dan aan hem, be- „klaagde, welke hem voor oefeningen in de omgeving van Noordwijk „waren (was) uitgereikt en ten aanzien waarvan hij gehouden was om „deze donderslagen of donderslag weer in te leveren, nadat de oefen- „ningen waren geëindigd, althans welke donderslag(en) ( hij, beklaagde, „anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft „toegeëigend;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 9 tot en met 26 Juni 1954 als dienstplichtig soldaat voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht ingedeeld bij het Korps Commando Troepen te Roosendaal; dat hij van 21 tot en met 23 Juni 1954 deel nam aan een oefening in de duinen te Noordwijk, waar elke dag bij de aanvang van de oefeningen door de peletonscommandant zogenaamde

donderslagen werden uitgereikt, die gedurende de oefeningen mochten worden gebruikt; dat hij op 23 Juni 1954 nog zes donderslagen in zijn bezit had, die hij op boven omschreven wijze had ontvangen en nog niet gebruikt;

dat hij, ofschoon namens de Compagniescommandant was opgedragen om de overgebleven munitie aan het einde van de oefening in te leveren de genoemde zes donderslagen, die toebehoorden aan de Staat der Nederlanden, niet te Noordwijk heeft ingeleverd, doch deze mee naar huis heeft genomen; dat hij wist, dat hij van niemand recht of vergunning had om deze donderslagen niet in te leveren en ze mee naar huis te nemen;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

VERDUISTERING,

Voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van TIEN gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van VIJF DAGEN — *Red.*].

## ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

### Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak 10 September 1954 \*).

*Voorzitter:* Mr S. Wierda; *Leden:* Mrs. F. A. van Dijken en A. C. W. J. Gispen; *Militaire leden:* Schout-bij-nacht F. H. M. van Straelen en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.

*Een officier van administratie, die vermeldt te hebben gehandeld in opdracht van het Hoofd van de afdeling Centrale administratie van het ministerie van marine moet daardoor geacht worden bevoegdelyk namens de Minister van Marine te hebben gehandeld. De Minister van marine dient als verweerder te worden beschouwd.*

*Klager was er mede bekend, dat de hem uitgekeerde verhoging niet in overeenstemming was met de op dat tijdstip geldende voorschriften, zodat er bij hem geen sprake van was, dat hij in het gerechtvaardigd vertrouwen leefde, dat hij niet meer aan salaris ontving dan waarop hij volgens de salarisregelingen aanspraak had.*

*Normaliter is het de plicht van verweerder om te veel uitbetaald salaris van een ambtenaar terug te vorderen, zodat verweerder door zich van deze plicht ten aanzien van klager te kwijten niet gezegd kan worden van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik te hebben gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven*

) Tegen deze uitspraak is geen beroep ingesteld. (Red.).

*en zulks te minder nu aan collega's van klager de verhoging boven het plafond niet is uitbetaald of van hen is teruggevorderd, zoals de gemachtigde van verweerder heeft medegedeeld.*

(A.W. art. 58, Se lid; Regl. Rechtst. mil. zeem. art. 97, 1 e lid).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,  
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van Dr C. L., klager (in persoon verschenen) tegen de Minister van Marine, verweerder (gemachtigde: F. O. van Kregten, Luit. t.zee (A) 1 e kl.),

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager op 3 December 1953 het navolgende klagschrift heeft ingediend:

„Geeft met verschuldigde eerbied te kennen:

„C. L., geboren 3 Mei 1914 te Semarang, Luitenant ter Zee 1ste klasse Arts der Koninklijke Marine Reserve, wonende Bankastr. 118 te 's-Gravenhage;

„dat hij op 11 November 1953 het volgende schrijven ontving van de volgende inhoud:

„Hierbij heb ik de eer U weledelgestrengede mede te delen, dat be-  
„richt werd ontvangen van het hoofd der centrale administratie van  
„het Ministerie van Marine, dat U in verband met de toegekende con-  
„tanttoelage m.i.v. 1 Januari 1953 respectievelijk 1 Augustus 1953  
„slechts aanspraak maakt op de zgn. „dokterspremie” ten bedrage  
„van f 175. — respectievelijk f 141.70.

„Het U teveel uitbetaalde bedrag ad f 365.40 — f 26.74 teveel  
„ingehouden loonbelasting = f 338.66. zal op reglementaire wijze  
„worden ingehouden van Uw contant.

„Toelichting:

„Berekening per 01053	
„Contant volgens schaal 40a/18	f 660.—
„Contant toelage	f 40.—
„Totaal	f 700.—
„Minus 10%	f 70.—
„90%	f 630.—
„Vermeerderd met de premie	f 250.—
	f 880.—
„Plafond	f 805.—
„Verschil	f 75.—
„De premie bedraagt derhalve f 250.— minus f 75.— = f 175.—	
„Berekening per 010853	
„Contant volgens schaal 40a/20	f 695.—
„Contant toelage	f 42.—
„Totaal	f 737.—

„Minus 10%	f 73.70
„90%	f 663.30
„Vermeerderd met de premie	f 250.—
	f 913.30
„Plafond	f 805.—
„Verschil	f 108.30

„De premie bedraagt derhalve f 250.— minus f 108.30 = f 141.70.

De Officier van Administratie  
w.g. A. C. L. VAN AALST  
Luitenant ter Zee A der 2e kl.

„dat hij bovengenoemde Officier van Administratie het volgende heeft  
„geantwoord:

„ A A N de Officier van Administratie A. C. L. VAN AALST,  
„ LTZ a 2e klasse,  
„ Marine Opkomst Centrum Voorschoten.

„Uw kenmerk Uw brief van Ons nummer de 12e November 1953  
„6486/1221 6-11-1953 3-10-539

„Onderwerp: Terugvordering.

„Hierbij heb ik de eer UWeledelgestrenge mede te delen, dat ik  
„geensdeels accoord kan gaan met het gestelde in Uw brief dd. 6 No-  
„vember 1953 no. 6486/1221, betreffende de terugvordering van een  
„bedrag van f 338.66, omdat:

„1e. door de toepassing van punt 3, artikel 2 van de Koninklijke  
„Besluiten van 27 Augustus 1947, no. 54 en 27 Juli 1951, no. 35 —  
„waardoor elke verhoging van mijn bezoldiging uiteindelijk precies  
„wordt gedecimeerd, zodat na belastingaftrek slechts een symbolisch  
„bedragje tot contante betaling komt; deze premiereregeling dus elke  
„bezoldigingsverhoging wezenlijke betekenis ontnemt — in het geheel  
„niet wordt gehandeld in de geest van de bedoeling van de loonronde  
„1953 ter denivellering of ontknikking der ambtenaren- en officiers-  
„tractementen.

„Dat dit wel de bedoeling was is uitdrukkelijk door de minister in  
„de kamer naar voren gebracht;

„2e. omdat billijkheidshalve, evenals dit is geschied bij de loonronde  
„1951, een verhoging van het bedrag genoemd in punt 3, artikel 2 van  
„bovengenoemde Koninklijke Besluiten, mag worden verwacht en wel  
„met ingang van 1 Januari 1953;

„3e. na door de administratie van het Marine Opkomst Centrum in-  
„gewonnen advies van het Ministerie van Marine tot uitbetaling van het  
„in 3e lid genoemde bedrag werd overgegaan;

„4e. de reeds uitbetaalde bedragen werden volkomen te goeder trouw  
„ontvangen en nuttig besteed;

„5e. na ingewonnen juridisch advies bij een bij uitstek bevoegde

„jurist 'is me gebleken, dat bovengenoemd bedrag van J' 338.66 niet „terugvorderbaar is, aangezien te dien aanzien zich reeds een vaste „jurisprudentie van ambtenarengerechten gevormd heeft.

„Gelet op het bovenstaande moge duidelijk zijn, dat de voorgenomen „terugvordering — welke overigens niet onder het begrip „reglemen- „„tair” kan worden gebracht — door mij niet kan worden geaccepteerd.

„Ik verzoek U dan ook de in aanhef genoemde brief in te trekken. „Mocht U daartoe niet kunnen overgaan, dan ben ik — hoe onaan- „genaam deze weg voor mij tegenover een overheidinstantie ook is — „wel gedwongen deze aangelegenheid bij wege van een klaagschrift aan „het bevoegde ambtenarengerecht aanhangig te maken.

„Aangezien voor het indienen van een dergelijk klaagschrift mij een „termijn van 30 dagen is gesteld en in aanmerking genomen dat Uw „brief, gedateerd 6 November, mij eerst op 11 November 1953 ter „kennis werd gebracht, zodat de nog beschikbare termijn op 5 Decem- „ber 1953 zal aflopen, nodig ik U uit mij vóór 25 November 1953 „terzake van de door mij onrechtmatig geachte voorgenomen inhouding, „omstandig te berichten.

de LTZ AR I K.M.R.

”

w.g. Dr C. E.

”

„dat hij hierop van bovengenoemde Officier van Administratie het „volgende antwoord ontving:

**AAN**

de Luitenant ter Zee AR 1e kl. KMR  
C. L.

MOC Voorschoten  
d.d. Commandant MOC Voorschoten

„Uw kenmerk	Uw brief van	Ons nummer	de 18e Nov. 1953
„3/10/539	12-11-53	6496/1221	

„Onderwerp: Te veel genoten contant.

„In antwoord op Uw bovenaangehaalde brief heb ik de eer U Wel- „edelgestrenge te berichten dat het mij niet mogelijk is af te zien van „rectificatie van de onjuiste berekening van Uw contant waardoor U „een bedrag van f 338.66 te veel aan bezoldiging hebt ontvangen. „Voor deze rectificatie werd door mij opdracht ontvangen van het „Hoofd van de Afdeling Centrale Administratie bij liet Ministerie van „Marine bij opmerkingsblad dd. 4 November 1953.

„Uw tractement over het jaar 1953 zal derhalve opnieuw worden „berekend met inachtneming van het gestelde in KB dd. 270847 no. 54, „gewijzigd bij KB dd. 270751, no. 35, terwijl het te veel uitbetaalde „bedrag op de voorgeschreven wijze zal worden ingehouden.

de Officier van Administratie,  
w.g. A. C. L. VAN AALST  
LTZA 2.

„dat hij zich door het laatstgenoemde schrijven allerminst bevredigd acht;

„Redenen

„waarom klager zich wendt tot Uw Gerecht, met het eerbiedig verzoek de bestreden beslissing van bovengenoemde Officier van Administratie te willen vernietigen en uit te spreken, dat in deze niet gesproken mag worden van een te veel genoten contant (immers het betreft hier een klager rechtens toekomstend bedrag, daar de verhoging van het „plafond" van f 805. — achterwege is gebleven in aansluiting bij de z.g. denivelleringsloonronde)

„Bovendien verzoekt klager eerbiedig, uit te spreken, dat de inhouding van dit z.g. te veel genoten contant nadat dit door een bevoegde Officier van Administratie is uitbetaald en door klager te goeder trouw is geaccepteerd en besteed, in strijd is met de zekerheid geldende in ons rechtsverkeer en derhalve wederrechtelijk.”;

Overwegende dat verweerder de navolgende contra-memorie heeft ingediend:

„1. Klager stelt bij diens hogergenoemd klaagschrift beroep in tegen de beslissing van de officier van administratie van het Marine-Opkomstcentrum Voorschoten dd. 6 November 1953, no. 6486/1221 juncto diens brief dd. 18 November 1953, no. 6496/1221. houdende de mededeling respectievelijk bevestiging, dat een te veel aan klager uitbetaald bedrag ad f 365.40 minus f 26.74 aan te veel ingehouden loonbelasting = f 338.66 op reglementaire wijze van zijn contant zou worden ingehouden.

„2. Opgemerkt zij allereerst, dat de luitenant ter zee van administratie der 2e klasse A. C. L. van Aalst bij beschikking van 23 Januari 1952, no. 282169/2426 werd belast in de administratieve dienst van het Marine-Opkomstcentrum Voorschoten en zijn bestreden beslissing dd. 6 November 1953 alzo een besluit is ten aanzien van een militair door een militaire autoriteit genomen, waartegen, ingevolge artikel 97 (1) van het Reglement Rechtstoestand militairen zeemacht, administratief beroep kan worden ingesteld.

„In verband met het vorenstaande moge ik dan ook concluderen, dat klager in diens beroep op grond van het bepaalde in artikel 58 (5) van de Ambtenarenwet 1929, dat ingevolge artikel 2 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 In militaire ambtenarenzaken overeenkomstige toepassing vindt, niet ontvankelijk is.

„3. Voorts verzoekt klager Uw gerecht uit te spreken, dat inzake de onderhavige aangelegenheid niet gesproken mag worden van een te veel genoten contant, daar het te veel uitbetaalde bedrag klager rechtens zou toekomen op grond van het feit dat verhoging van het z.g. „plafond" van f 805. — achterwege zou zijn gebleven. Hoewel het in verband met mijn in punt 2 dezer memorie genoemde conclusie niet noodzakelijk is op dit punt van klagers beroep in te gaan, komt het mij toch dienstig voor er op te wijzen, dat de bedragen der z.g. „artsen premies" en de z.g. „plafonds" zijn vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 27 Augustus 1947, nr. 54, zoals dit laatstelijk is gewijzigd



„bij Koninklijk Besluit dd. 27 Juli 1951, alzo bij een algemeen ver-  
„bindend voorschrift van de Kroon, waartegen geen beroep kan worden  
„ingesteld.

„4. Tenslotte zij ten aanzien van de laatste alinea van klagers ver-  
„zoekschrift, juncto sub 5e van diens brief aan de officier van admini-  
„stratie Marine-Opkomstcentrum Voorschoten dd. 12 November 1953,  
„no. 3-10-539, nog opgemerkt, dat het vermoedelijk zowel klager als  
„diens juridisch adviseur is ontgaan dat de militair der zeemacht ten  
„aanzien van zijn bezoldiging tot het Rijk in een rekeningcourant ver-  
„houding staat, hetgeen bij de burgerambtenaren niet het geval is.  
„Deswege kan de jurisprudentie, die zich terzake bij de Ambtenaren-  
„gerechten en de Centrale Raad van Beroep heeft gevormd, in haar  
„algemeenheid niet op ambtenarenzaken betreffende de militairen der  
„zeemacht van toepassing worden geacht.";

IN RECHTE:

Overwegende dat allereerst beantwoording behoeft de vraag, of de  
aangevallen besluiten, waartegen klager tijdig in beroep is gekomen.  
door een militaire autoriteit zijn genomen;

overwegende dat de officier van Administratie, door verweerder aan-  
gemerkt als een militaire autoriteit ten aanzien van klager, in zijn  
eerstvermelde brief, gedagtekend 6 November 1953 vermeldt, bericht  
te hebben ontvangen van het hoofd der centrale administratie van het  
Ministerie van Marine en in zijn tweede brief van 18 November 1953  
schrijft: voor deze rectificatie werd door mij opdracht ontvangen van  
het Hoofd van de Afdeling Centrale Administratie bij het Ministerie  
van Marine bij opmerkingsblad dd. 4 November 1953;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat de Officier van Administratie  
heeft gehandeld in opdracht van het Hoofd van de Afdeling Centrale  
Administratie van het Ministerie van Marine, die geacht moet worden  
bevoegdelyk namens verweerder te hebben gehandeld, zodat de voren-  
gestelde vraag ontkennend dient te worden beantwoord en de Minister  
van Marine als verweerder dient te worden aangemerkt;

Overwegende dat de aangevallen besluiten, zijnde een besluit van  
6 November 1953 en een handhaving van dat besluit, naar klagers  
mening strijden met de zekerheid geldende in ons rechtsverkeer en der-  
halve wederrechtelyk zijn;

Overwegende dat het Gerecht heeft te onderzoeken of de aangevallen  
besluiten strijden met enig toepasselyk algemeen verbindend voorschrift,  
waaronder begrepen het rechtsbeginsel der rechtszekerheid van de  
ambtenaar;

Overwegende dat onbetwist is tussen partijen en ook voor het Ge-  
recht vast staat, dat klagers bezoldiging in 1953 was samengesteld uit  
z.g. contant volgens de salarisschaal met toelage benevens een premie  
met dien verstande dat 90% van het contant en de premie gezamenlyk  
niet het z.g. plafond van f 805.— per maand mochten overschrijden,  
vastgesteld bij Koninklyk besluit van 27 Augustus 1947 nr. 54, zoals  
gewijzigd bij Koninklyk besluit van 27 Juli 1951, nr. 35;

Overwegende dat aan klager, toen de salarisverhoging ingaande

1 Januari 1953 werd toegepast, in September 1953, gerekend over de voorafgegangene maanden bezoldigingsverhoging is uitgekeerd, zodanig, dat hij over de voorafgegangene maanden van 1953 meer ontving dan f 805.— per maand, ondanks het feit, dat zijn z.g. plafond niet en ten tijde van de behandeling ter terechtzitting ook nog niet was verhoogd;

Overwegende dat klager ter terechtzitting heeft medegedeeld, dat zijn collega zich omtrent dit punt heeft gewend tot de officier van administratie, doch van deze de verzekering kreeg, dat ook het plafond wel zou worden verhoogd, waarop deze en klager hebben gemeend de salarisverhoging in ontvangst te kunnen nemen;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat klager er mede bekend was dat de hem uitgekeerde verhoging niet in overeenstemming was met de op dat tijdstip geldende voorschriften, zodat er bij hem geen sprake van was, dat hij in het gerechtvaardigd vertrouwen leefde, dat hij niet meer aan salaris ontving dan waarop hij volgens de salarisregelingen aanspraak had;

Overwegende dat aan klager — door de officier van administratie tot de overtuiging gebracht, dat het z.g. plafond ook zou worden verhoogd t.w. een verhoging, die volgens de mededeling van de gemachtigde van verweerder inderdaad is te verwachten, gerekend van 1 Januari 1953 af — niet behoeft te worden verweten, dat hij de salarisverhoging in ontvangst nam, doch dat klager zich ook niet op het beginsel der rechtszekerheid kon beroepen, toen verweerder, waar het Koninklijk besluit van 27 Augustus 1947, nr. 54 nog steeds niet nader was gewijzigd, bij klager het teveel uitgekeerde, terugvorderde;

Overwegende dat het normaliter de plicht van verweerder is om te veel uitbetaald salaris van een ambtenaar terug te vorderen, zodat verweerder door zich van deze plicht ten aanzien van klager te kwijten niet gezegd kan worden van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik te hebben gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven en zulk? te minder nu aan collega's van klager de verhoging boven het plafond niet is uitbetaald of van hen is teruggevorderd, zoals de gemachtigde van verweerder heeft medegedeeld;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het beroep ongegrond.

## BOEKAANKONDIGING.

*F. C. Spits, Naar een Europees Leger*, Uitgegeven door de Nederlandse Raad der Europese Beweging, Alexanderstraat 2 te 's-Gravenhage, (1954) 193 blz.

*L. G. C. A. M. Schneider, Collectieve veiligheid. Een studie over het Handvest der Verenigde Naties, de Resolutie United for Peace en het Noord Atlantisch Verdrag*, Proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de R.K. Universiteit te Nijmegen, gedrukt aldaar bij Gebr. Janssen, 1954, 120 blz.

De twee boeken, welker auteurs en titels hierboven zijn vermeld, kwamen in de loop van het jaar in ons bezit.

Het eerste, geschreven door een hoofdofficier, behandelt in hoofdzaak de wordingsgeschiedenis van het op 27 Mei 1952 ondertekende Verdrag tot vorming van een Europese Defensiegemeenschap, een in Frankrijk ontworpen organisatie van her machtsorgaan tot beveiliging van de beoogde supra-nationale belangen, al dan niet met een nationaal gebleven achtergrond van de deelnemende partijen.

Tot recht verstand van de eigenlijke bedoeling van dit verdrag laat de schrijver enige opmerkingen voorafgaan over de Westerse Unie en het Noord Atlantisch Verdrag, welks doel op meer beperkte schaal en omvang door het Verdrag van 1952 werd uitgewerkt.

Deze uitwerking omvat veel wat thuis zou behoren in een supra-nationale grondwet of staatsregeling.

Ten bewijze hiervan kan dienen, dat als hoogste gerechtelijke instantie voor de Europese Krijgsmacht wordt ingeschakeld het Gerechtshof, dat zijn eigenlijke eveneens beperkte bevoegdheden ontleent aan het Verdrag tot organisatie van de Kolen- en Staal-gemeenschap. Daargelaten de omstandigheid, dat de krijgsmacht een eigen, op het militair bedrijf ingestelde rechtspraak behoeft, zou de regeling van de rechtspraak niet bij stukken moeten geschieden. Zij zou als één geheel geregeld moeten worden door een supra-nationaal wetgevend lichaam volgens grote lijnen, welke in een supra-nationale grondwet in het algemeen dienen te worden vastgelegd.

Maar in deze ordening verdiept de Schrijver zich niet.

Hij geeft een goed leesbaar overzicht van hetgeen in politiek en militair opzicht in het Verdrag van 1952 is saamgebracht.

Men vindt er duidelijke overzichten van supra-nationale bestuurslichamen met hun bevoegdheden en onderlinge verhoudingen en hij geeft in twee aan het slot bijgevoegde tabellen een schematische voorstelling van de voorgenomen zeer ingewikkelde bestuursorganisatie.

Voor Schrijver en Uitgever is het jammer, dat dit Verdrag, tot hetwelk Nederland reeds toegetreden was, tengevolge van de Franse afwijzing niet het beoogde gevolg zal hebben.

Eén, zij het schrale, troost is er echter. Het E.D.C. Verdrag bevat vele gebreken. De justitie is er één van, ook al omdat de militaire strafwetgeving bij Verdrag zou moeten worden geregeld.

Ook een dergelijk Verdrag zou de adhaesiebetuiging van alle aangesloten partijen behoeven voordat het in werking zou mogen treden. Ieder weet intussen uit de praktijk, hoe weinig belangstelling de meeste parlementsleden hebben voor en bekend zijn niet de eisen en de beginselen op welke dit onderdeel der wetgeving, het militair straf- en tuchtrecht, moet voldoen en rusten. Zou dan ook deze ervaring bij elke nodig gebleken wijziging of aanvulling opnieuw bij alle partijgenoten op de proef moeten worden gesteld?

Hoewel het praktisch nut van dit handboek door de loop der omstandigheden zeer verminderd is, blijft de inhoud, naar het schijnt,

theoretisch zijn nut behouden, voor hen die geroepen zullen zijn om de in gang gezette nieuwe organisatie der Westerse Unie op te bouwen en uit te werken.

Het mede hier aangekondigde proefschrift geeft een overzicht van de wordingsgeschiedenis van het Handvest der U.N.O., van de daarbij aanvaarde collectieve bevordering van vrede en veiligheid en van het ontstaan van de N.A.V.O. als uitloper hiervan.

Voor hen die belang stellen in deze ontwikkeling, is de inhoud van grote waarde, vooral indien de jonge doctor de enorme hoeveelheid literatuur (welke hij als bijlage toevoegde) in zijn overzicht heeft verwerkt. Contrôle hiervan is voor iemand, die niet bij deze ontwikkeling betrokken is geweest en die niet over deze bibliotheek beschikt, niet mogelijk. R.C.

---

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### **Zeekrijgsraad Nieuw-Guinea.**

Bij beschikking van de Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea d.d. 18 September 1954 is ingesteld de Zeekrijgsraad bij het Commandement der Marine in Nieuw-Guinea.

Tot President is benoemd de Kapitein-Luitenant ter Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk en tot Fiscaal de Luitenant ter Zee (A) 2e kl. M. W. Haal.

Ons wordt nog medegedeeld dat deze Zeekrijgsraad niet beschouwd dient te worden als een voortgezette „Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost-Indië (artikelen 90 en 91 Inv. M.S.T.R.) maar als een „Krijgsraad bij een vloot, eskader of minder smaldeel" (artikel 89 Inv. M.S.T.R.).

Voorts vernemen wij dat deze Zeekrijgsraad in Januari 1955 zijn werkzaamheden zal aanvangen.

---

### **Territoir is schip.**

Het in Nieuw-Guinea aanwezige gedeelte van onze Marine bezit voor wat zijn verhouding tot de militaire justitie betreft, naar wij menen, de qualificatie van een „minder smaldeel" als bedoeld in artikel 122 R.Z. De vraag doet zich voor, wat er is van de competentie van deze „smaldeel-krijgsraad", voor zover betreft militairen, geplaatst bij de verschillende walinrichtingen der Koninklijke Marine in Nieuw-Guinea. In dit verband denken wij onwillekeurig terug aan een aantal in vroeger tijden plaats gehad hebbende procedures, gevoerd tegen bij een walinrichting dienend marine-personeel, dat verdacht werd van desertie, welke de Wet strafbaar had gesteld indien zij ontslaan was door ongeoorloofde afwezigheid van het schip of van de bodem op welke hij dient. Was deze bepaling toepasselijk, wanneer de ongeoor-

loofde verwijdering plaats had van een kazerne of van een andere inrichting aan de wal?

Dat deze vraag vroeger wel eens ontkennend beantwoord is, steunde op de bepaling van art. 302 der Staatsregeling van 1798, bevattende de grondslag voor een militaire strafwetgeving voor de mariniers „zoodra zij zig aan boord van 's Lands schepen bevinden". De Wet moest dan voor hen soortgelijke bepalingen maken als voor de zee- en landmacht zouden worden samengesteld.

Wet tweede gedeelte van dit voorschrift is niet uitgevoerd. Men heeft zich gered door mariniers aan de wal organiek te beschouwen als behorende tot de landmacht.

Deze toestand heeft voortgeduurd totdat bij K.B. van 17 November 1908 No. 38, dat op 1 Januari 1909 in werking is getreden, bepaald werd dat het Korps Mariniers zou behoren tot de Zeemacht <sup>1)</sup>.

Nu ontstond echter een andere moeilijkheid. De zeemacht kende tot dusverre slechts varende personeel en zodoende gaf de militaire strafwetgeving waar het pas gaf alleen aandacht aan vaartuigen als juridische eenheden. Geheel juist is dit nooit geweest. De hogere leiding en de centrale administratie waren nooit aan schepen of vaartuigen gebonden. Maar mariniers aan de wal waren in kazernes of andere gebouwen ondergebracht. De moeilijkheid deed zich nu voor bij berechting van mariniers die zich zonder permissie uit de kazerne verwijderd hadden. Mocht van deze beklagden gezegd worden, dat zij zich als schepelingen overeenkomstig art. 145 C.W.Z. schuldig hadden gemaakt aan ongeoorloofde afwezigheid van de bodem op welke zij dienden'?

Taalkundig natuurlijk niet. Maar de practijk heeft anders geoordeeld. Zij gaat uit van het standpunt dat organieke regelingen welke bij K.B. of bij een andere dienstmaatregel van lager orde geregeld of gewijzigd kunnen worden, niet in de wetten behoren voor te komen en dat, wanneer men vroeger tegen dit beginsel gezondigd had, dit meer geschied is om een voorbeeld te noemen. Zo is de militair, die buiten de grens van zijn garnizoen een strafbaar feit pleegt niettemin justiciabel voor de Krijgsraad, op welke zijn garnizoen is aangewezen. Zo is de schepeling, die buiten boord zondigt, even goed verantwoordelijk aan de Krijgsraad, op welke zijn schip aangewezen is.

Meer omstandige toelichting hiervan voor wat de zeemacht aangaat, vindt men in de conclusie van eis van de fiscaal DE WUIS, vooraf gaande aan het vonnis van de Zeekrijgsraad te Amsterdam van 16 Juni 1909 (M.R.T. V blz 92 v.). Dit standpunt nam de Zeekrijgsraad over: „„,Schepeling<sup>m</sup> is, evenals soldaat, een algemene term voor de militair „„,der zeemacht en „„,bodem' bedoelt te zijn „„,de plaats waar de militair „„,zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen be- „„,hoort te bevinden", "

De toenmalige redactie van het M.R.T. kon zich met deze be-

1) M.R.T. V blz. 16.

slissing goed verenigen <sup>2)</sup>). Een dergelijke, hoewel hieromtrent niet nader gemotiveerde beslissing, bevat het vonnis van de Zeekrijgsraad te Willemsoord van 13 Juni 1910 <sup>3)</sup>.

Wij hebben deze vrij oude rechtspraak met de conclusie enigszins uitvoerig medegedeeld omdat wij niet weten of men in Nieuw-Guinea over de aangehaalde jaargangen van ons Tijdschrift beschikt. Maar evengoed als men op grond van art. 3 van het Wetboek van Strafrecht — dat ook voor de militaire rechtspraak geldt — aanneemt dat „schip „is territoire”, evengoed mag men op grond van de militaire jurisdictie aanvaarden dat „territoire is schip”.

Taalkundig zijn beide adagia even onjuist, maar zij leiden het rechterlijk oordeel in goede richting. R.C.

### **Tijd van oorlog.**

Volgens een bericht in een Nederlands dagblad, zeide de voorzitter van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, onze landgenoot Mr E. N. van Kleffens, bij de jl. plaats gevonden herdenking van het negenjarig bestaan van deze Organisatie, o.m. dat er thans, *ria* vele jaren geen plaats op aarde was, waar een werkelijke oorlog werd gevoerd.

Volgens een soortgelijk bericht van enkele dagen later, sprak president Eisenhower van de Verenigde Staten van Noord-Amerika als zijn mening uit dat de huidige toestand van koude oorlog nog wel geruime tijd zou voortduren.

Wij zullen ons Jus moeten vertrouwd maken — voor zover wij dat nog niet hebben gedaan — met het feit, dat de toestand van oorlog — zij het dan een koude — voorlopig de normale zal zijn. Het is niet voor het eerst, dat deze gedachte wordt uitgesproken. Wijlen de Duce van het Italiaanse volk gaf — het was vóór 1939 — te kennen, dat de toestand van oorlog voor een volk de normale is. Dit is geen vraag van immaak, waardering of politiek, doch m.i. een vraag van wetenschappelijke aard. Evenals elke vraag betreffende wat op een bepaald gebied het normale is, zelfs — blijkens een recente publicatie in een Nederlands weekblad — op medisch terrein de vraag: Is ziekte-toestand het normale of gezondheid. Deze vraag schijnt van belang te zullen worden, vooral met het oog op het streven naar het construeren van een Recht op gezondheid.

Terugkerende tot onze nog vele jaren durende toestand van koude oorlog, ware de vraag te stellen. Is het niet wenselijk, dat onze wetgeving met deze toestand volledig rekening gaat houden? Ik heb hierbij in liet bijzonder het oog op ons Wetboek van militair strafrecht en onze Wet op de krijgstucht.

— - —  
<sup>2)</sup> M.R.T. V blz. 18 en later nog in XV b!~547 v.

<sup>3)</sup> M.R.T. VI blz. 219 Dit vonnis heeft het H.M.G. geapprobeerde.

Tengevolge van de gevestigde jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof bestaat nog steeds ten aanzien van de toepassing van enige strafbepalingen van die wetten, o.a. op het punt van ongeoorloofde afwezigheid, tijd van oorlog.

Die koude oorlog is daardoor helaas voor onze militairen, wat betreft hun kans om met de strafrechter in aanraking te komen, nog steeds een echte, warme oorlog, zeker in die zin, dat onze militairen zich eerder aan de strafwet branden, althans brandwonden van een ernstiger graad oplopen bij overtreding van voorschriften, regelende hun plicht tot het aanwezig zijn ter plaatse, waar zij hun dienst moeten vervullen. Korte ongeoorloofde afwezigheden, welke in tijd van vrede door de commandanten krijgstuuchtelijk kunnen worden afgedaan en vóór 1939 ook op die wijze werden afgedaan, moeten ex lege thans door de krijgsraden worden berecht en bezorgen onze militairen soms betrekkelijk zware strafvonnissen. Niet alleen treft hen het leed van het ondergaan van gevangenisstraf, doch ook de administratieve gevolgen van een zodanige veroordeling. Deze zijn mede zeer ernstig: het verkrijgen van een betrekking in dienst ban enig openbaar of semi-openbaar lichaam is uiterst moeilijk, zo niet uitgesloten. Hierbij ware te hedenken, dat functies, welke vroeger in particuliere dienst of als vrij beroep werden uitgeoefend, thans vaak openbare of semi-openbare ambten zijn geworden en zodoende een groot gebied voor hen versperd wordt na eindiging van hun dienstplicht of vrijwillig dienstverband. Voorts: de mogelijkheid tot emigratie wordt tot nul gereduceerd.

Volgens een dezer dagen in een Nederland? dagblad verschenen bericht aangaande het grote verloop onder het technisch personeel van de Marine Luchtvaartdienst, zou een der oorzaken daarvan gelegen zijn in het feit, dat ook deze militairen, ter zake van relatief lichtere vergrijpen, waarvoor zij, indien tijd van oorlog in de zin der strafwet door de hogerbedoelde jurisprudentie niet aanwezig zou worden geacht, krijgstuuchtelijk zouden kunnen en met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid ook zouden worden gestraft, thans met de strafrechter in aanraking komen met alle harde gevolgen daarvan.

Nu kan aan onze voorouders m.i. bezwaarlijk worden verweten dat zij in het handhaven van de tucht op 's Konigs vloten rachtzinnig waren of dezelve en bagatelle namen.

Ook in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water werd — uiteraard — desertie in tijd van oorlog, anders dan naar den vijand, zwaarder gestraft dan desertie in tijd van vrede. Doch in het Tweede Hoofdstuk van de Zesde Titel van dat wetboek, welk hoofdstuk het opschrift draagt „Van andere desertie (*dan naar den Vijand*) in tijd „van oorlog”, kwam een mitigerende bepaling voor in artikel 128, luidende: „Wanneer de Schepen of Vaartuigen van Oorlog in een der „Europesche havens van het Land gelegen zijn, zal de desertie, schoon „in tijd van Oorlog gepleegd op dezelfde wijze gestraft worden, als in „tijd van Vrede.”

Onwillekeurig ontsnapte mij bij het herlezen van deze bepaling de verzuchting: Alle verandering is geen verbetering; hadden wij deze

bepaling nog maar, dan ware aan onze militairen veel leed bespaard, zonder m.i. de krijgstucht op enigerlei wijze te schaden.

Tegelijkertijd kwam de gedachte bij mij op: Is het niet mogelijk door een wetswijziging op korte termijn, in de geest van dat artikel 128 van ons oude Crimineel Wetboek, voor de komende langdurige, half-slachtinge toestand van koude oorlog, de zo ernstige gevolgen van de huidige wetgeving, in de daaraan door het Hoog Militair Gerechtshof gegeven interpretatie, voor onze militairen te ondervangen?

Er is, zoals op bijna alle gebieden des menselijken levens, een tussenstadium ten tonele verschenen; het is niet meer zwart of wit, doch zwart en wit tegelijk.

Ik acht het noch voor een goede en krachtige handhaving van de krijgstucht, noch met het oog op de bescherming van de belangen van de Staat, welke een zekere mate van paraatheid van de vloot eist, noodzakelijk thans voor de zwart-en-wit-toestand de zoveel strengere bepalingen der zuivere zwart toestand (warme oorlog) te handhaven.

Ter zake mogc worden gewezen op het Kon. Besluit van 27 Juli 1944, Stbl. E 53 o.m. beogende „Tijdelijke uitbreiding van de tucht-,rechtelijke bevoegdheden van de Commandanten bij de Kon. Land-,macht voor de duur van de huidige oorlog." Artikel 1 van dat Besluit bepaalt, dat voor die duur bij de Kon. Landmacht ook als krijgstuchtelijk vergrijp wordt aangemerkt het feit, omschreven in art. 97, 2" Wetb. van Mil. Strafrecht, indien de afwezigheid langer dan één dag heeft geduurd. Daar de huidige oorlog, waarop het Besluit in 1944 het oog had, inmiddels geacht wordt te zijn geëindigd, is er aan de werking van dat Besluit een eind gekomen. Zelfs tijdens die zeer warme oorlog in Europa na D-dag, was er gelegenheid tot mitigatie ten aanzien van de strafrechtelijke gevolgen van afwezigheid. Vreemd genoeg hield deze gelegenheid op, toen de warme oorlog overging in een koude, in een toestand van oorlogsgevaar. Van de militaire delicten deelde het feit, omschreven in art. 114, lid 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht in een zelfde gunst. In beide gevallen was voorwaarde voor de krijgstuchtelijke afdoening het „indien<sup>m</sup>, gesteld aan het slot van sub 2 van art. 2 W.K.

Soortgelijke regeling gold, eveneens „gedurende de huidige oorlog", op grond van het Kon. Besluit van 22 October 1942, Stbl. C.65, voor de Koninklijke Marine. Op grond van dat besluit konden *alle* delicten krijgstuchtelijk worden afgedaan, wanneer kennisneming door de militaire rechter niet binnen één maand mogelijk zou zijn en de verwijzings-officier van mening was dat niet meer dan twee maanden gevangenisstraf zou dienen te worden opgelegd.

Ik besluit met wat ik reeds eerder stelde: Is het niet wenselijk, dat onze militaire strafwetgeving zich aanpasse aan de nieuwe situatie, de mogelijkheid sceppe tot differentiatie. Met een wit versus zwart verhouding komen wij er m.i. niet meer, evenmin hier als op menig ander terrein van het Recht, zeker niet op liet terrein van het Strafrecht. Zie de geweldige differentiatie ten aanzien van de executie van opgelegde straffen; naast artikel 37 Sr. is verschenen artikel 37a.



Onze voorvadersen zagen dit blijkbaar al in. Laten wij als hun „verlichte“ nazaten daarin niet bij hen achterblijven.

A. VAN HOUTE.

### Souvereiniteit.

Bijna vier jaren geleden vestigde ik in dit Tijdschrift er de aandacht op, in hoeverre onze Unie van Utrecht als een voorloper mag worden beschouwd van de N.A.V.O. <sup>1)</sup>). De Unie, de ruggegraat leverende aan de landsverdediging der Republiek der Verenigde Nederlanden in de tachtigjarige oorlog, verenigde onder leiderschap van onderscheiden landvoogden uit het Huis van Oranje, de nationale weerkracht tot één geheel. Wel ging dit niet zonder horten en stoten. De provinciën en vooral het rijke Holland konden zich niet neerleggen bij het feit, dat elk van deze, zich tot dusverre soeverein in eigen kring genoemd hebbende gewesten een belangrijk deel van hun zeggenschap over eigen belangen gemeen gemaakt hadden, gemeen moest blijven en gemeen is gebleven totdat de staatsregeling van 1798 elke provinciale soeveriniteit vernietigde en aan de super-provinciale gemeenschap, de Bataafse Republiek volledige soeveriniteit toekende tegenover haar administratieve onderdelen.

Een merkwaardige illustratie hiervan beschreef Prof. Dr C. Gerretson in zijne beschouwingen over de veroordeling van *Johan van Oldenbarnevelt* <sup>2)</sup>) en ik stel er prijs op enkele gedeelten hiervan voor de lezers van ons Tijdschrift vast te leggen.

Oldenbarnevelt was ter dood veroordeeld wegen handelingen, „die „in een welgestelde Regeering niet behooren geleden te worden“. Een vergrijp tegen de Regering, tegen de Staat, tegen de Soeverein. Maar, zo vroeg Prof. Gerretson zich af, tegen welke staat, tegen welke soeveriniteit? *Oldenbarnevelt* vertegenwoordigde de soeveriniteit van Holland en Prins *Maurits*, zijn tegenstander, de soeveriniteit der Generaliteit. Het ging er om of de Unie van Utrecht een statenbond was of een bondsstaat. Hierover schreef Prof. *Gerretson* als volgt:

„Bij de Unie van Utrecht hadden alle noordelijke gewesten zich „verenigd. De grondslag dier vereniging, hoewel nergens uitgedrukt, „was de gelijkheid van de Verenigde Provinciën, maar dit beginsel was „in de Unie van Utrecht al evenmin practisch te verwezenlijken als in „de Volkenbond of de Verenigde Naties. Holland was nu eenmaal „verreweg de machtigste en de rijkste; reeds in 1585 klaagden de andere gewesten, dat Holland niet anders practiseerde dan over hare „bondgenoten te heersen.

„Maar desniettemin, evenals alle gewesten, had ook Holland een „deel van zijn soeveriniteit aan de Unie en haar orgaan, de Staten-„Generaal, afgestaan. En het belangrijkste deel in zijn zwaarmacht. „De Unie was een „Nederlandse Defensie Gemeenschap“, die haar

<sup>1)</sup> Zie mijn opstei „Machtsverplaatsing“ in M.R.T. XLIV blz. 73 v.

<sup>2)</sup> De Telegraaf van 23 en 30 October 1954.

„oorsprong en bestaansreden had in dezelfde noodtoestand die tot de „Europese Defensie Gemeenschap heeft geleid: de onmacht van de „afzonderlijke gewesten om hun soevereiniteit tegen de Spaanse krijgs- „macht te handhaven. Het leger was dus geen coalitisch-leger, maar „een generaliteitsleger ter verdediging van het „gemene vaderland". „Wie dus aan de, in *de uitsluitende hevelsmacht van de Kapitein- „Generaal berustende*, parate kracht van dat leger raakte, raakte aan „de door de Staten-Generaal en *Maurits* gedragen oppersouvereiniteit „van de Unie. Het Generaliteitsleger was er, onder de geniale leiding „van *Maurits*, in geslaagd om de militaire situatie te scheppen, op „grond van welke *Barnevelt* als „beleider" van de buitenlandse poli- „tiek van de Staten-Generaal, er in geslaagd was, het Bestand en daar- „mee de erkenning van de Republiek als facto soevereine mogendheid „af te dwingen.

„Daarmede was het gezag van de Generaliteit tegenover het buiten- „land sterk gestegen: meer en meer zag men in de Generaliteit de „oppersouverein."

„In het binnenland" — zo vervolgt de schrijver — „had een over- „eenkomstige ontwikkeling plaats gevonden. De opstand was een volks- „opstand geweest; de Friezen, Hollanders, Zeeuwen en Stichtenaars „waren zich in de strijd tegen de gemene vijand als één volk gaan „gevoelen en dit volk begeerde, in stad en gewest van elke invloed „verstoken, doch in snelle ontwikkeling tot natie (staatsvolk), instinc- „tief een nationale staat; het stond dus aan de zijde der Generaliteit „en haar, als nationle leider vereerde, legeraanvoerder."

*Oldenbarnevelt* was, zo schreef Prof. *Gerretson* iets verder, schuldig aan staatsverraad. „Deze overtuiging was niet ongegrond; alleen reeds „het stellen van troepen onder een andere eed dan uitsluitend aan de „Generaliteit, bracht in de gegeven omstandigheden de samenhang van „het leger en daardoor de Unie in gevaar."

Ik heb hier overgenomen hetgeen betrekking heeft op de vorming van een supra-provinciaal leger. Mutatis mutandis geldt dit ook, zo- als Prof. *Gerretson* terloops schreef, voor de evolutie naar een supra- nationale krijgsmacht, welke wij thans in slakkengang medemaken. Is overdenking van een en ander niet geschikt om deze omvorming van nationale strijdkrachten tot één supra-nationale krijgsmacht te bespoedigen? En men brenge dan de eenheid van rechtpositie van deze militairen meer dan tot nu toe naar voren. Deze is niet te behandelen als assepoetster.

R.C.

---

### **Toekening van het brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht aan officieren-jurist.**

Nadat de Kapitein van de Koninklijke Luchtmacht Mr O. VAN DER BIJ met goed gevolg het examen voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht had afgelegd, heeft de Chef van de Luchtmacht-

staf deze officier op 7 Januari 1955 het militair juridisch brevet toegekend <sup>1)</sup>).

In verband met het feit, dat de Kapitein VAN DER BIJ de eerste officier-jurist van de Koninklijke Luchtmacht is, die voor toekenning van het brevet in aanmerking is gekomen, heeft de Chef van de Luchtmachtstaf persoonlijk hem het diploma uitgereikt.

Onze Redactie wenst de Kapitein VAN DER BIJ van harte geluk met het door hem behaalde succes.

### **Liftverbod voor militairen,**

Begin December 1954 deed de M.v.O. aan alle militaire gezagsdragers een schrijven toekomen van de volgende inhoud:

Het ernstige tekort aan openbare vervoermiddelen in de eerste jaren na de bevrijding heeft de gewoonte van het liften in het leven geroepen.

Het herstel van het openbare vervoer heeft dit verschijnsel sterk doen teruglopen en van karakter doen veranderen. Was het aanvankelijk een middel om reisgelegenheid te scheppen waar deze ontbrak, thans is het een methode om gratis te reizen. Bovendien heeft het gebruik zich in hoofdzaak verplaatst naar een bepaalde bevolkingsgroep: de militairen.

Indertijd, toen voor militairen met bewegingsvrijheid de verplaatsingsmogelijkheden nog zeer beperkt waren, heeft Z.K.H. de Prins der Nederlanden in zijn hoedanigheid van Inspecteur-Generaal der Strijdkrachten een beroep gedaan op automobilisten om aan militairen bij voorkeur een lift te verschaffen. Dit heeft ei- wellicht toe bijgedragen om voor militairen een gebruik te handhaven, dat voor burgers aan het uitsterven is.

Inmiddels zijn de omstandigheden sterk gewijzigd. In de eerste jaren na de bevrijding werden de meeste militairen in een korte tijd hier te lande opgeleid voor hun taak in de tropen en was het derhalve begrijpelijk, dat iedere gelegenheid voor gezinsbezoek of andei contact met familie en vrienden werd bevorderd. Het betrof bovendien in verhouding tot de huidige sterkte beperkte aantallen.

Thans volgen aanzienlijk grotere aantallen militairen een langdurige opleiding hier te lande en zijn voor hen voorzieningen getroffen en regelingen van kracht, welke hun behoefte aan gratis vervoer niet groter doen zijn dan die van talrijke andere Nederlanders.

De omstandigheden, waaronder buiten de diensturen de vrije tijd in of nabij kazernes en vliegbases zinvol kan worden doorgebracht, zijn aanzienlijk verbeterd.

Bij de parate onderdelen is de helft op vrije dagen appèlplichtig en heeft dus geen reden tot reizen. Gehuwde militairen kunnen regelmatig voor rijksrekening op gezinsbezoek gaan.

<sup>1)</sup> Zie M.R.T. XLVII (1954) blz. 121, 122 en 432.

Ongehuwde dienstplichtigen kunnen eens per vier weken<sup>1)</sup> voor rijksrekening naar hun woonplaats reizen. Alle militairen kunnen tegen half tarief van de Spoorwegen gebruik maken.

Zou men dus verwachten, dat de behoefte aan liften thans beperkt is tot enkele individuele gevallen, in werkelijkheid dreigt niet zozeer het liften zelf als wel het in massa door militairen vragen om een lift een plaag en gevaar voor het autoverkeer te worden. Mij bereiken de laatste tijd hieromtrent ernstige klachten.

Het verschijnsel dat in en om garnizoensplaatsen grote groepen militairen op onordelijke en opdringerige wijze de deelnemers aan het motorverkeer lastig vallen met het duidelijke oogmerk om van hen te profiteren, kan niet gehandhaafd worden. Terwijl in de garnizoenen het militaire week-end-verkeer, voor zover dat betalend of voor rijksrekening geschiedt ordelijk en waardig geregeld is, dreigt het vragen om een lift op vele plaatsen tot een onwaardige, hinderlijke en somtijds gevaarlijke wanorde te ontaarden of is daarin reeds ontaard. Ik acht mij dan ook verplicht daartegen maatregelen te treffen.

Daarom heb ik besloten, geheel in overeenstemming met het door de Inspecteur-Generaal gegeven advies, met ingang van 1 Januari 1955 het aan de openbare weg door militairen, door woord of gebaar, verzoeken om een lift te verbieden.

Bij beschikking van 9 December 1954 (Kabinet, Nr. 4952) heeft de M.v.O. het liftverbod voor militairen uitgevaardigd, luidende:

„Aangezien er, mede gelet op het bepaalde in art. 8, lid 4, van het „Reglement betreffende de Krijgstucht, gegronde redenen bestaan om „thans het na de bevrijding veel voorkomende gebruik van liet liften „door militairen te doen beëindigen, wordt met ingang van 1 Januari „1955 aan militairen verboden om op de openbare weg door woord of „gebaar te verzoeken om een lift c.q. zich daartoe op te stellen terzijde „van de openbare weg.”

Met ingang van deze datum vervallen de L.O. 1948 nr 89 L-LM en 1952 nr 20 L-M (L.O. 1954 nr 54313 L-LU, Code nr 83./2/2)<sup>2)</sup>.

<sup>1)</sup> Thans eenmaal per twee weken (V.R.I.D.K.L. deel A, bijlage C, § 1, pt 2).

<sup>2)</sup> Zie W.K. en R.K. (boekwerk 7101, 4de druk) blz. 165 door Mr A. F. Steffen.

## INGEKOMEN BIJDAGEN.

### De toepassing van de straf van verlaging

door

H. A. VAN EE

Luit. t. Zee (A) 2e kl. o.c.

Volgens de Memorie van Toelichting op het Wetboek van Militair Strafrecht dateert de splitsing tussen hoofd- en bijkomende straffen in het militaire strafrecht uit 1879. Het doel van deze splitsing was om de rechter, naast de variaties welke hij kon aanbrengen tussen het minimum en het maximum van de hoofdstraffen, de mogelijkheid te geven de strafmaat nog meer te regelen naar de subjectiviteit van de dader.

In dit verband merkt de M.v.T. nog op: (v. D. HOEVEN, deel I, blz. 99):

„Meer nog dan in het gewone recht zijn in het militaire recht de „bijkomende straffen daarvoor bij uitstek geschikt, en dit wel, omdat „in de meeste gevallen deze facultatieve straffen eene voor de veroor- „deelde belangrijke strafverzwaring kunnen opleveren, waarvan hij „soms tijds zijn hele leven lang de nawerking blijft ondervinden.”

Onder de bijkomende straffen neemt de straf van verlaging, vroeger degradatie genoemd, wel een uiterst belangrijke plaats in. Sinds het ontstaan van militaire groeperingen heeft men deze degradatie als een schrikwekkende straf beschouwd, waarvan uiteraard de subjectief opvoedende werking zeer gering is, en waarbij slechts, ter bescherming van de militaire maatschappij, het beginsel der verdiende vergelding een rol speelt. De degradatie is dermate schokkend voor de hiërarchische verhoudingen, dat de toepassing ervan met de nodige omzichtigheid dient te geschieden.

Het is ook daarom, dat er aan bepaalde in de Wet neergelegde voorwaarden moet zijn voldaan om tot het opleggen van de straf van verlaging te komen.

Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water bepaalde, na de daarin door de Wetten van 14 November 1879 en van 15 April 1886 aangebrachte wijzigingen, dat degradatie door de militaire rechter slechts kon worden uitgesproken „bij alle veroordelingen tot de „straf van militaire detentie, tot militaire gevangenisstraf of tot ge- „vangenisstraf, beide voor minder dan 4 jaren, voorzover de rechter „niet tevens de in art. 12 vermelde ontzegging" (van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen) „heeft „uitgesproken en hij van oordeel is, dat de veroordeelde ter zake van „het gepleegde feit ongeschikt is den graad van onderofficier te be- „houden.”

In het huidige Wetboek van Militair Strafrecht is de eerste beperking komen te vervallen, inimmers art. 25 zegt, dat „bij elke veroordeling" verlaging kan worden opgelegd. Het is derhalve mogelijk om een voor-

waardelijke geldboete van f' 0,50 vergezeld te doen gaan van de bijkomende straf van verlaging.

Bij de behandeling van het Wetsontwerp in de Tweede Kamer werd er, aangezien men destijds geen al te grote vrijheden aan de rechter en vooral niet aan de militaire rechter wilde toekennen, bezwaar gemaakt tegen de redactie van art. 25. Het Regeringsantwoord merkt hiertegen op: „Onbepaalde vrijheid tot toepassing van zeer ernstige bijkomende „straffen heeft de militaire rechter in geenen deele: . . . de verlaging „(kan hij) alleen dan (uitspreken), wanneer hij de veroordeelde op „grond van het begane feit *onwaardig* of ongeschikt acht in den door „hem bekleeden rang te blijven dienen.” (v. D. HOEVEN, deel I, blz. 101).

Na enig gedebatteer over de woorden „onwaardig<sup>v</sup> en „ongeschikt<sup>n</sup> is de bijkomende straf van verlaging uiteindelijk in zijn huidige vorm als art. 25 in ons Wetboek van Militair Strafrecht gekomen.

Uit dit korte overzicht van de geschiedenis van art. 25 W.M.S.R. kan men slechts één conclusie trekken, namelijk dat voor de toepassing van de straf van verlaging de persoon van de dader doorslaggevend is, waarbij zijn persoonlijke eigenschappen uit het gepleegde feit moeten blijken.

Indien derhalve uit het gepleegde feit naar voren mocht komen, dat de beklagde, qua persoon, niet geschikt of niet waardig is in zijn rang of stand te blijven dienen, dan pas kan de militaire rechter tot het opleggen van verlaging overgaan.

De consequenties van de straf van verlaging zijn evenzovele factoren, waardoor de toekomst van de verlaagde vrijwel van alle hoopgevende perspectief wordt ontdaan.

In zijn opstel over dit onderwerp merkt H. A. KEYSER (M.R.T. XLIII, blz. 19) tenslotte dan ook op:

„Voor al de verlaging, op zichzelf al een ernstige straf, heeft langdurige en men kan wel zeggen voor een onderofficier funeste gevolgen. In de eerste plaats door het dreigende ontslag. Maar ook „indien geen administratief ontslag volgt, onderschatte men de andere „gevolgen. . . . niet!”

De gevolgen van de verlaging zijn: (men zie hieromtrent de meer uitgebreide opsomming in bovenaangehaald opstel, M.R.T. XLIII, blz. 14)

a. sterke vermindering van inkomsten en verlies van dienstdag voor wat betreft de bezoldiging.

Dat zulks, vooral in de huidige tijd waarin men regelmatige prijsstijgingen door overeenkomstige salarisverhogingen buiten effect tracht te stellen, desastreuze gevolgen voor de verlaagde en zijn gezin heeft, behoeft geen betoog. Zijn met moeite opgebouwde levensstandaard wordt beduidend lager en veelal zullen hij en de zijnen hierdoor een dreigende verpaupering niet, of slechts ternauwernood, kunnen ontgaan.

**b.** het opnieuw aan alle gestelde eisen voor bevordering e.d. moeten voldoen om weer trapsgewijze op te klimmen.

In dit verband moge verwezen worden naar het opstel van H. J. BAAY, M.R.T. XLVI, blz. 15.

**c.** een sterke vermindering van de verworven aanspraken op pensioen.

Als pensioengrondslag tellen namelijk alleen de inkomsten nà de verlaging genoten, welke inkomsten, indien de verlaagde binnen een jaar de dienst verlaat, hetgeen bij de Koninklijke Marine vrijwel regel is, worden omgerekend tot een jaarbedrag.

In dit verband moet de aandacht gevestigd worden op art. 8, 1e en 2e lid van de Pensioen- en Spaarfondsenwet van 15 Mei 1952, (Stbl. 275) bepalande:

„Degene, die ten minste één jaar en niet meer dan vijf jaren aan „een pensioenfonds heeft deelgenomen, ontvangt bij het eindigen van „zijn deelneming anders dan door overlijden of het bereiken van de „pensioengerechtigde leeftijd een vergoeding voor de door hem gedane „stortingen voor ouderdomspensioen. . . .”

en: (2e lid)

„Degene, die meer dan vijf jaren aan een pensioenfonds heeft deel- „genomen, verkrijgt bij het eindigen van zijn deelneming anders dan „door overlijden of het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd „een premievrije aanspraak op uitkeringen op de voet van de door en „voor hem gedane stortingen voor ouderdomspensioen naar mate de „voor pensioeningang vereiste duur der deelneming is verstreken. . . .”

Hieruit blijkt, dat, als een arbeider komt te verkeren in een situatie, welke overeenkomt met de verlaging van een militair, dus een sterke, plotselinge en ongewilde verlaging van inkomsten, hij altijd aanspraak kan blijven maken op pensioen of uitkering „op de voet van de door „hem gedane stortingen". Het bedrag der stortingen is alzo bij de bepaling van het uit te keren bedrag of pensioen doorslaggevend. Voorts kan men hieruit concluderen, dat om welke reden dan ook een arbeider ontslagen wordt (zelfs bij „dringende redenen") hij *nimmer* zijn aanspraken op pensioen kan verliezen en *nimmer* de door hem betaalde stortingen voor hem verloren kunnen gaan. Het feit, dat men bij verlaging een pensioenpremie heeft betaald aan de hand van het vóór de verlaging ontvangen hogere salaris, doch nà verlaging slechts pensioen krijgt uitbetaald over het lagere salaris, is in flagrante strijd met de geest van de bepalingen van deze Pensioen- en Spaarfondsenwet.

Uit deze wetgeving omtrent de particuliere pensioenen komt duidelijk naar voren, dat men het pensioen is gaan beschouwen als een onvervreendbare aanspraak, verkregen door het betalen der betreffende premies of bijdragen, als „uitgesteld loon" (H.R. 11 Nov. 1927, N.J. 1928, 392). Ook al zou men het pensioen als een verzekering beschouwen, dan zou toch minstens art. 281 van het Wetb. v. Kooph. van toepassing moeten worden geacht, en zouden de te veel betaalde premies aan de verlaagde moeten worden terugbetaald (restorno).

Bij deze ontwikkeling zijn de pensioenwetten achter gebleven, hetgeen een onbillijkheid tegenover de militair betekent, waardoor zijn rechtspositie ernstig wordt geschaad. Het is slechts te hopen, dat de Wetgever hieraan in de toekomst de nodige aandacht zal besteden. Dit te meer, omdat een dergelijk wetgevingsbeleid in strijd is met de principes waarop een rechtsstaat berust en die voorschrijven, dat de wetten gelijkelijk gelden, zowel voor de staatsonderdanen als de Staat zelf. De bepalingen van de militaire pensioenwetten doen enigszins denken aan een politiestaat, nu de Staat, zij het dan ook door middel van een wet, zijn burgers verbiedt, hetgeen zij zich zelf veroorlooft.

Een ander punt is hier nog van belang. In geval van ontslag bij rechterlijk vonnis gaat het recht op pensioen verloren, met dien verstande, dat de Kroon van deze bepaling kan afwijken (art. 4 Pensioenwet voor de Zeemacht). Bij verlaging wordt, zoals gezegd, als pensioengrondslag slechts in aanmerking genomen de inkomsten na de verlaging (art. 14, 4e lid Pens.wet Zeem.). Een bepaling dat ook hier de Kroon op desbetreffende verzoeken corrigerend kan optreden, vindt men in de Wet niet. Bij het verloren gaan van het recht op pensioen is het de praktijk, dat de Kroon, bij ontslag uit de militaire dienst bij vonnis althans, dit recht wederom toekent. Bij verlaging is herstel van pensioen niet niogelijk en daardoor is het gevolg van deze straf ten aanzien van de pensioenen onherroepelijk. Ook dit is in strijd met de beginselen van de regeling der Pensioen- en Spaarfondsenwet, terwijl het onbillijk voor de verlaagde geacht moet worden, dat wèl de bij vonnis ontslagene en niet hij volledig herstel van pensioennadeel kan verkrijgen.

Gezien deze. deels onbillijke gevolgen van de straf van verlaging, moet de militaire rechter bij het toepassen van deze straf wel uiterst voorzichtig zijn.

**d.** de kans op ontslag uit de militaire dienst.

In vele gevallen zal een verlaging in de praktijk gepaard gaan met ontslag uit de militaire dienst, op welke gronden dan ook, door de administratie opgelegd. Dat dit neerkomt op een aanzienlijke vermeerdering van het toegebrachte leed voor de verlaagde spreekt wel vanzelf.

Naast deze materiële gevolgen van de straf van verlaging, speelt ook het psychische gevolg een grote rol. De verlaagde immers, die zich na veel moeite heeft opgewerkt tot een bepaalde rang of stand wordt plotseling van zijn verkregen waardigheid ontdaan en kan, ten aanschouwe van zijn directe militaire omgeving, weer van voren af aan beginnen. Het is steeds zeer de vraag of de verlaagde zoveel energie en wilskracht kan opbrengen om, ontdaan van zijn gezagsaureool, te blijven doordienen, waarbij hij het brandmerk van verlaagd te zijn voortdurend met zich mee draagt. Er zijn wel mensen die om minder de moed hebben opgegeven! De verlaging vormt in het leven van betrokkene een geestelijk dieptepunt en daarom zal zij veelal



haar stempel op de persoonlijkheid van de verlaagde blijven drukken en wellicht ook psychische littekens achterlaten.

Al met al blijkt de verlaging een straf te zijn, die, helaas, in de militaire maatschappij niet geheel gemist kan worden, maar die voor wat betreft de gevolgen ervan zó verouderd en zó gespeend van elke opvoedende waarde is (en dat, terwijl het streven van het nioderne strafrecht juist is om opvoedend te werken), dat de militaire rechter steeds met de uiterste omzichtigheid deze straf zal dienen te hanteren.

In alle gevallen waarin verlaging wordt opgelegd heeft men te doen met een behoorlijke dosis persoonlijke appreciatie van de rechter. Vaste richtlijnen, wanneer verlaging wèl en wanneer zij nièt opgelegd moet worden, zijn niet te geven. Als enig richtsnoer zou kunnen gelden dat, gezien de voor de verlaagde uiterst nadelige gevolgen van de straf, bij de toepassing ervan terdege dient overwogen te worden of de straf van verlaging wel perse nooazakelijk is, en of het niet mogelijk zou zijn met andere straffen het begane vergrijp voldoende te laten boeten. Ook al om het gezag der administratieve militaire overheid niet te zeer aan te tasten: want deze overheid is het immers, die de verlaagde, ria hem vooraf hiervoor beoordeeld en geschikt bevonden te hebben, tot zijn rang of stand heeft bevorderd. Zo zullen steeds bij deze straf gevoelsquesties hun rol blijven spelen.

Als belangrijkste richtlijn omtrent het toepassen der verlaging is naar mijn mening nog steeds te beschouwen de memorie van appèl, in 1929 door de toenmalige fiscaal bij de Zeekrijgsraad opgesteld naar aanleiding van het feit, dat de Zeekrijgsraad een korporaal-machinist, schuldig aan diefstal van een aan het Rijk der Nederlanden toebehorende cocosmat, had verlaagd. (M.R.T. XXVI, blz. 516).

Nadat de fiscaal in zijn memorie heeft vermeld, dat hij de veroordeelde niet ongeschikt of onwaardig acht (de overweging van de Krijgsraad was, dat beklagde „onwaardig *en* ongeschikt” zou zijn) vervolgt hij:

„Ongeschikt daarvoor zou hij m.i. eerst zijn als hij door het plegen „van liet feit een bijzondere op hem rustende verplichting had ge„schonden, d.w.z. een verplichting die op hem in zijn qualiteit van „gegradueerde rustte en niet in die van ongegradueerde. Waar hij „noch als ge„gradueerde, noch als onge„gradueerde de beu uste cocos„loper wederrechtelijk zich mocht toeëigenen, kan ik niet inzien, dat „nu hij zulks deed als gegraueerde, hij deswege ongeschikt zou zijn „korporaal te blijven. Ongeschikt om de door hem beklede rang te „blijven bekleden zou hij naar mijn mening ook zijn wanneer hij door „het plegen van het feit zijn gezag als korporaal dermate naar beneden „had gehaald, dat hij in den vervolge niet meer zijn autoriteit als „meerdere tegenover zijn ininderen zou kunnen doen gelden; dit is „in casu m.i. evenmin het geval.”

Dat het toenmalige Hoog Militair Gerechtshof de zienswijze van de fiscaal deelde. blijkt uit het feit, dat het bij Sententie de door de Zeekrijgsraad opgelegde verlaging vernietigde.

Vanzelfsprekend zal iemand, die een militair delict begaat eerder ongeschikt of onwaardig geacht worden om zijn rang of stand te blijven bekleden, dan iemand die een commuun delict begaat.

In hun handboek merken FRANKEN en BRUNNER hieromtrent op:

„Bij militaire delicten komt het er op aan, dat men er op moet „kunnen vertrouwen, dat de gegraduateerden, die dikwijls worden belast „met een taak, welker stipte uitvoering van zo'n eminent belang is „voor een goede functionering van de dienst, die taak stipt en getrouw „vervullen. Doen zij dat niet, dan zijn zij in hun positie ongeschikt. „Bij commune delicten zal die ongeschiktheid dikwijls voortvloeien „uit liet feit, dat men misbruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid „of middel hem door zijn positie als gegraduateerde geschonken.

„Heeft betrokkene bij het begaan van het feit, waaruit zijn onge- „schiktheid blijkt, een zodanig gemis aan inzicht in zijn positie als „gegraduateerde betoond, dat zulks moet worden toegeschreven aan de „omstandigheid, dat hij de rechten en verplichtingen aan de waardig- „heid dier positie verbonden niet beseft, dan kan hij wegens onwaar- „digheid daarin niet worden gehandhaafd." (blz. 63).

In de practijk van het Militaire Strafrecht heeft men altijd, bewust of onbewust bij het opleggen van de straf van verlaging gehandeld naar bovenomschreven principes. De straf van verlaging komt dan ook slechts voor in die gevallen, waarin men vrij duidelijk de ongeschiktheid van de dader om een rang of stand te bekleden kan onderkennen. Indien deze practijk ongewijzigd ook nu nog zou voortduren, zou er weinig aanleiding zijn in dit Tijdschrift nogmaals de aandacht te vragen voor de straf van verlaging.

De huidige practijk echter leert ons anders.

Wet blijkt, dat van alle appèlzaken van de Krijgsraad voor de Zee-macht in 1953 (48 stuks), waarvan in 22 zaken de mogelijkheid bestond om verlaging op te leggen, in 19 zaken de veroordeelde door het Hoog Militair Gerechtshof verlaagd werd. Dit uitermate hoge cijfer voor het opleggen van de zo ernstige straf van verlaging rechtvaardigt m.i. een onderzoek naar de wijze waarop deze straf door het Hoog Militair Gerechtshof werd gehanteerd.

Aan dit onderzoek zal een korte beschrijving vooraf moeten gaan van de casus-positie van iedere zaak, waarin verlaging werd opgelegd.

De 19 zaken waarin dit het geval was zijn:

1. een vliegtuigmaker-motormonteur 1e klasse steelt. tezamen met een collega, 484 kg. aluminium, toebehorende aan het Rijk der Nederlanden (art. 310 S.R.);
2. als boven;
3. een marinier 1e klasse steelt, als tokoverkoper, bier en sigaretten van die toko en berekent voor diverse artikelen te hoge prijzen (art. 310 en 366 S.R.);
4. een marinier 1e klasse verduistert, als tokoverkoper, geld en goederen van die toko en berekent voor diverse artikelen te hoge prijzen (art. 321 en 366 S.R.);

5. een matroos 1e klasse wordt als schildwacht slapende in een gebouw aangetroffen (art. 129 W.M.S.R.);
6. een electromonteur 1e klasse mishandelt, tezamen met een matroos 3e klasse een korporaal, toen deze beklaagde had staande gehouden wegens het niet brengen van de militaire groet (art. 120 jo. 117 W.M.S.R.);
7. een sergeant-vliegtuigmaker is niet teruggekeerd van een hem verleend verlof en is sindsdien vijf dagen ongeoorloofd afwezig gebleven (art. 98 W.M.S.R.);
8. een stoker 1e klasse heeft in Las Palmas, tijdens passagieren, toen een korporaal hem last gaf zijn tenue in orde te maken, die korporaal geslagen (art. 120 jo. 117 W.M.S.R.);  
een stoker 2e klasse heeft in Las Palmas, tijdens passagieren, zijn tenue op last van een korporaal niet in orde gemaakt en heeft die korporaal geslagen (artt. 114, 120 jo. 117 W.M.S.R.);
10. een vliegtuigmaker-magazijnbeheerder 2e klasse is als schildwacht gaan zitten en in slaap gevallen (art. 129 W.M.S.R.);
11. een vliegtuigmaker-magazijnbeheerder 2e klasse is niet van permissie teruggekeerd en is sindsdien gedurende 9 dagen afwezig gebleven (art. 98 W.M.S.R.);
12. een stoker 1e klasse-olieman heeft zich gemengd in een onderzoek van de Koninklijke Marechaussee en heeft zich, op last van een wachtmeester van dat wapen, niet verwijderd, na op zijn strafbaarheid te zijn geweest (art. 114 W.M.S.R.);
13. een hofmeester 2e klasse heeft te Nieuw-Guinea een korporaal geslagen en daarna een sergeant, die hem in arrest wilde stellen (art. 120 jo. 117 W.M.S.R.);
14. een timmerman 1e klasse heeft een officier, die hem wilde aanhouden, tegen de borst geduwd (art. 120 jo. 137 W.M.S.R.);
15. een marinier 2e klasse is, als schildwacht, een buiten zijn wachtsgebied gelegen voetbalkeet binnengegaan en heeft daar enige tijd vertoefd (art. 129 W.M.S.R.);
16. een matroos 2e klasse heeft een officier bedreigd en is, toen die officier hem een daartoe strekkend bevel gaf, niet naar zijn schip teruggegaan en heeft zich bij arrestatie tegen officieren verzet (artt. 108, 114 en 120 jo. 117 W.M.S.R.);
17. een matroos 1e klasse heeft door schuld in Frankrijk zijn schip achterzeild, en is sindsdien ongeveer 5 dagen weggebleven (art. 98 jo. 99 W.M.S.R.);
18. een matroos SDAD 2e klasse heeft diverse voorwerpen gestolen van de zolder van het Bureau Nalatenschappen van het Ministerie van Marine (art. 310 S.R.);
19. een schrijver 2e klasse heeft te Nieuw-Guinea geweigerd op order van een korporaal papiersnippers te geven en heeft die korporaal geslagen (artt. 114, 120 jo. 117 W.M.S.R.).

Als bezwaar tegen bovenstaande opsomming zou men kunnen aanvoeren, dat uit het hierboven gestelde niet alle omstandigheden blijken,

die wellicht voor het Hoog Militair Gerechtshof aanleiding zijn geweest om de straf van verlaging op te leggen. Inderdaad is dit in het algemeen juist, maar men dient niet te vergeten, dat blijkens de vonnissen en sententies bovenstaande zaken èn door de fiscaal bij de Zee-krijgsraad, èn door de Zeekrijgsraad èn door de advocaat-fiscaal in volle omvang zijn onderzocht, waarbij alleen de advocaat-fiscaal in slechts 6 gevallen verlaging eiste. In de 13 overige zaken is er nimmer van verlaging sprake geweest, tot deze straf in laatste instantie werd opgelegd.

Voorts komt hier nog bij, dat in vele zaken de fiscaal waarschijnlijk uitsluitend om een juridische kwestie in Hoger Beroep is gegaan, n.l. om de qualificatie „in tijd van oorlog”, en het overigens veelal eens was met de opgelegde straf. Reeds alleen al om deze reden, gevoegd met het feit, dat de advocaat-fiscaal slechts in enkele gevallen verlaging eiste, wekt het bevreemding, dat de verlaging zo onverwachts en zo dikwijls werd opgelegd.

In bovenstaande opsomming treft men voornamelijk militaire delicten aan, hetgeen overeenkomt met de stelling, dat verlaging eerder bij militaire dan bij commune delicten opgelegd zal kunnen worden. Zeker zijn de genoemde militaire misdrijven ernstig en randen zij de krijgstuicht in hoge mate aan. Toch doet men er goed aan te denken, dat vele van deze feiten bij de burgerrechter zouden vallen onder de „droge klapzaken” en dienovereenkomstig zouden worden gestraft of zelfs zouden worden geseponneerd. In de militaire maatschappij, waarvan de ondergeschiktheid de ziel is, verdienen deze insubordinaire feiten zeker een strenge bestraffing en een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf zal veelal op haar plaats zijn. Het blijft echter, gezien dit alles, nog zeer de vraag of voor àl deze feiten de straf van verlaging gewenst en noodzakelijk was.

Het is ongebruikelijk om de strafmaat van de rechter in discussie te brengen, maar gezien de hier op het spel staande belangen van de militaire justitiabelen, èn de wijze waarop de verlaging eerst in laatste instantie ter sprake komt, is het hier m.i. zeker gewenst er nader op in te gaan. In het algemeen kan men wel zeggen, dat er bij de beoordeling van één zaak door verschillende personen veelal verschil van mening zal bestaan over de strafmaat, die nu eenmaal een erg persoonlijk karakter draagt, maar zo belangrijke verschillen als hierboven genoemd tussen de instanties, die in eerste aanleg de zaak hebben bekeken en het Hoog Militair Gerechtshof zijn toch wel zeer uitzonderlijk en verdienen de volle aandacht van een ieder, die zich voor de militaire maatschappij interesseert.

Hoewel men, bij lezing van art. 25 Mil. Str.R. wellicht de indruk krijgt, dat de rechter practisch geheel vrij in het opleggen van de verlaging is, weerspreekt het hierboven aangehaalde Regeringsantwoord dit uitdrukkelijk. Ook de bestaande litteratuur op dit gebied verzet zich tegen een zodanige, tē vrije interpretatie. Men zal zich derhalve bij het opleggen van verlaging steeds dienen af te vragen: „is er door „het begane feit een bijzondere, op de dader als gegraduateerde rustende

„verplichting geschonden?“} Deze vraag stellend bij de hierboven genoemde delicten, zou ik willen antwoorden: Neen, alleen misschien in geval 6, terwijl over enkele andere gevallen twijfel zou kunnen bestaan.

Indien het Hoog Militair Gerechtshof nu in alle hier genoemde gevallen verlaging heeft opgelegd, zal men moeten nagaan waaròm dit college de lijn der jurisprudentie heeft doorbroken en wat het hiervoor in de plaats stelt. Uit de desbetreffende overwegingen valt niet veel af te leiden. Deze luiden vrijwel altijd: „Overwegende, dat het Hof „beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de „klasse waarin hij is aangesteld te blijven dienen" enz.

Mede in aanmerking genomen de volgende overweging, voorkomende in zaken waarbij het Hoog Militair Gerechtshof geen zwaardere straf kon opleggen, omdat alléén de veroordeelde in appèl was gekomen, welke overweging luidt: „Overwegende dat het Hof beklagde „op grond van het begane leit ongeschikt acht in de stand van marinier „der 2e klasse te blijven dienen, doch dat het Hof, waar alleen be„klaagde van het vonnis in beroep is gekomen, deze straf thans niet „vermag op te leggen", kan het niet anders, of men zal de conclusie moeten trekken, dat het Hoog Militair Gerechtshof van oordeel is, dat bij èlk strafbaar feit, gepleegd door een militair, die een rang of stand bekleedt, verlaging opgelegd moet worden.

Mocht deze gevolgtrekking niet juist blijken te zijn, dan ware het zeer aan te bevelen, dat het Hoog Militair Gerechtshof in een meer uitgebreide overweging, eens uiteen zou zetten, waaròm het beklagde niet geschikt tot het bekleden van een rang of stand acht. Het is immers voor de militaire justitiabelen prettig te weten waar zij aan toe zijn, evenals voor een ieder, die zich in het militaire strafrecht interesseert.

Er kan voor het opleggen van de straf van verlaging in alle gevallen waarin een gegradueerde een strafbaar feit begaat, naar mijn mening, slecht één motief gevonden worden, namelijk: generale preventie.

In deze generale-preventie-gedachte zou de straf moeten dienen om in het algemeen een ieder van het begaan van delicten terug te houden. Dat men met zulk een straf, enkel op grond van haar preventief doel, nimmer verder zal mogen gaan dan de idee der vergelding vereist, mag naar mijn mening wel als de opvatting van de moderne strafrechtsgeleerden beschouwd worden. Of bij het Hoog Militair Gerechtshof wellicht de gedachte heeft voorgezeten aan de door MULLER verdedigde (T.v.S. XLIII, blz. 25-72) gespecialiseerde generale-preventie, gezien immers de plaats die de militaire maatschappij inneemt in de gehele samenleving, is in dit opzicht niet zo belangrijk.

Indien het Hoog Militair Gerechtshof van oordeel mocht zijn, dat het aantal aanhangige strafzaken de toepassing van deze generale-preventie rechtvaardigt, meen ik dit op goede gronden te mogen betwijfelen. Voor de Zeemacht althans neemt het aantal door de Zee-krijgsraad te berechten strafbare feiten eerder àf dan toe. Hierbij moet nog in aanmerking worden genomen dat, daar „tijd van oorlog" nog

steeds aanwezig wordt geacht, meer zaken worden verwezen dan in normale tijden het geval zou zijn, terwijl het verheffen van het in art. 26 der Wegenverkeerswet omschreven feit tot misdrijf mede debet is aan méér verwijzingen.

Gezien bovengeschetste, zeer ernstige gevolgen van de straf van verlaging, schijnt het mij niet wel mogelijk de veelvuldige toepassing van deze straf te rechtvaardigen door een beroep op de algemene-preventie-gedachte. Ware dit wel zo, dan zou er een evenwicht moeten zijn tussen het leed, de veroordeelde toegebracht enerzijds, en het profijt voor de rechtsorde anderzijds, en dit evenwicht lijkt mij in de huidige praktijk niet aanwezig, zodat voorshands de conclusie moet worden getrokken, dat de veelvuldige toepassing van de straf van verlaging niet geheel in overeenstemming is met de bedoeling van de wetgever.

Afgezien van deze min of meer in het juridische vlak liggende bezwaren tegen de toepassing van de straf van verlaging door het Hoog Militair Gerechtshof, dient men zich ook af te vragen welke gevolgen deze gang van zaken heeft op de militaire samenleving. Men kan aan het nut van deze vraag twijfelen. Zulks ten onrechte, want meer nog dan de burgerstrafrechter heeft de militaire strafrechter tot taak de militaire maatschappij te beschermen en zijn justitiabelen op te voeren tot betere militairen. Deze opvoedende taak is bij het militaire tuchtrecht primair, doch ook het militaire strafrecht dient hiermede, juist omdat ook ieder strafbaar feit krijgstuchtelijke elementen in zich draagt, terdege rekening te houden.

De maatschappelijke taak van de militaire rechter zal derhalve moeten zijn, militairen, die een bepaald delict gepleegd hebben te straffen *omdat* zij zulks deden en *opdat* de overige militairen zich in hun rechtsbelangen beschermd zullen gevoelen. Slechts als het zó is, heeft de militaire rechter zijn juridische en maatschappelijke taak op de juiste wijze begrepen en uitgevoerd. Het stemt tot vreugde te constateren dat dit in de geschiedenis van het militaire strafrecht steeds het geval is geweest.

Indien derhalve de militaire rechter zou straffen in strijd met de geest van de wet, zal dit tot gevolg moeten hebben, dat ook de andere militairen, die de straffen niet aan de lijve ondervonden hebben, zich onbehagelijk gaan voelen, waardoor de rechtsorde min of meer wordt verstoord. Strenge straffen mogen in het algemeen goed zijn, te strenge straffen werken averechts en zullen slechts ongerustheid en aversie te weeg brengen.

Het rechtsbewustzijn van de justitiabelen is derhalve ook een maatstaf om de juistheid van rechterlijke beslissingen te beoordelen.

In dit verband moge ik uit een inleiding over het onderwerp „De „moderne mens”, gehouden door Prof. Dr G. C. VAN NIFTRIK voor een aantal officieren te Doorn, tijdens de aldaar gehouden Voorjaarsconferentie 1954 van de Ned. Chr. Off. Kring het volgende citeren: „De doorsnee-mens heeft een sterk besef van recht. Wij hebben als „Nederlanders in deze een kostbare traditie te verdedigen. De door-„snee-mens in Nederland neemt niets zo kwalijk als de belediging van

„het recht. De moeilijkheid is: wat gevoelt deze doorsnee-mens als „recht en wat als onrecht? Hier is de invloed van milieu, opvoeding, „beroep, maatschappelijke omstandigheden, zeer machtig. Wij moeten „ervoor oppassen, dat wij ons eigen rechtsbewustzijn niet als norma- „tief stellen. Ons bevel, onze opdracht moet door de ander ook als „recht beleefd kunnen worden. Dat wij voor ons eigen geweten zijn „verantwoord is niet voldoende. Van ons wordt gevraagd ons te ver- „diepen in het rechtsgevoel van de doorsnee-mens. Ik geloof niet, dat „officieren in een totaal andere wereld mogen leven. Zij hebben tot „taak zich te verdiepen in het rechtsgevoel van hun ondergeschikten. „Niet om dat als laatste norm te accepteren, maar wel om het in „wijsheid en tact te verdisconteren in hun beslissingen.”

Eenzelfde gedachtengang meen ik te mogen opmerken bij Prof. Mr G. E. LANGEMEIJER in zijn verhandeling over het gratie-beleid inzake politieke delinquenten (N.J.B. 1954 blz. 837 e.v.) als hij opmerkt: „Passend is de straf, die beantwoordt aan wat men op een bepaalde „tijd in een bepaalde rechtsorde voor feiten van een bepaalde soort „als normaal is gaan beschouwen.”

Wat de gevolgen van het veelvuldig opleggen van de straf van verlaging zijn voor de veroordeelden persoonlijk, meen ik hierboven reeds voldoende te hebben uiteengezet. Wat de geschetste gang van zaken voor het rechtsgevoel van betrokkene betekent, moge duidelijk zijn, als men zich de moeite geeft hem in zijn rechtsgang te volgen: de man komt voor de Krijgsraad en hoort de Fiscaal een bepaalde straf eisen, terwijl hij, na het pleidooi van zijn raadsman gehoord te hebben, vervolgens de uitspraak van de rechter verneemt. De straf van verlaging is hierbij niet ter sprake gekomen. De veroordeelde zou eventueel wel liever een minder strenge straf gehad hebben, doch hij begrijpt meestal wel, dat hij de hem opgelegde straf verdiend heeft. Bij de behandeling der zaak in appel gaat alles op dezelfde wijze, totdat de beklagde hoort, dat hij bovendien verlaagd is, zonder dat hier ooit tevoren door wie dan ook over gesproken is. En hier houdt dan het begrip van de veroordeelde op, en zijn aanvankelijke verbazing over dit alles zal helaas spoedig plaats maken voor verbittering, en de toch al zware gevolgen van de straf van verlaging zijn er dan met één vermeerderd.

Zoals de veroordeelde gaat het veelal ook zijn raadslieden, die, al dan niet militair zijnde, hun uiterste best hebben gedaan de volgens hun inzicht juiste proporties van het geval te belichten en dan op deze wijze plotseling voor een moeilijk door hen te aanvaarden climax komen te staan. Ook zij kunnen deze gang van zaken niet zo maar begrijpen.

Men kan dit alles betreuren en betogen dat dit niet zo behòort te zijn, dat de veroordeelden en hun raadslieden zich behòren neer te leggen bij de uitspraak van hun hoogste militaire rechtscollege, doch men staat voor het feit, dat de practijk nu eenmaal anders leest en dan heeft theoretiseren weinig zin. Het rechtsgevoel van een bepaalde groepering kan niet plotseling veranderd worden door een uitspraak

van een rechtscollege, hoe goed bedoeld dit ook mocht zijn. Rechtsbewustzijn is iets dat groeit; men kan het niet dwingen.

Ook bij de zijdelings bij de zaak betrokken militaire administratieve instanties scheppen de opgelegde verlagingen moeilijkheden, te meer, daar op de verlaging meestal wel ontslag uit de militaire dienst zal moeten volgen, omdat de verlaagden moeilijk in hun oude omgeving teruggeplaatst kunnen worden.

Dat dit alles ook van invloed is op het reeds vele malen in de pers besproken personeels-verloop bij de Koninklijke Marine kan men rustig aannemen. Een militair, met verantwoordelijkheidsgevoel voor zijn gezin of toekomstig gezin, blijkt op het standpunt te staan, dat hij het risico niet mag nemen, om tengevolge van een, in het militaire zo licht begane, misstap zijn gehele toekomst te verliezen en rechten te verspelen, die voor hem indien hij arbeider was welhaast onvervreemdbaar schijnen, en hij prefereert ondanks zijn liefde voor zijn vak en voor de Marine toch maar liever de burgermaatschappij.

Om aan al deze gevolgen van de verlagingstraf te ontkomen, zou men, conform de gedragslijn inzake politieke delinquenten, het gratierecht kunnen te hulp roepen. Gelukkig kan men zulk een oplossing van de moeilijkheden geenszins noemen. Gratie immers beoogt een correctief op rechterlijke vonnissen te zijn, doch alleen indien achteraf feiten of omstandigheden bekend worden, die aanleiding kunnen zijn het vonnis van de rechter te verbeteren. Dit nu is m.i. in casu niet het geval, omdat immers ook de rechter, die de verlaging heeft opgelegd, bekend is met de bijkomende gevolgen ervan.

Daarom is het des te meer te betreuren, dat het Hoog Militair Gerechtshof de verlagingstraf zo veelvuldig toepast. De militaire rechter, op uitmuntende wijze geleid door zijn Hoog Militair Gerechtshof, is steeds één der eersten geweest, die doordrongen was van het besef, dat vooral het militaire strafrecht verder moest gaan dan alleen om der vergeldingswille straf op te leggen.

Het ware dan ook te wensen, dat het Hoog Militair Gerechtshof spoedig terugkeert tot de opvatting van haar voorgangster in 1929 en de verlaging slechts oplegt, als het begane feit, gezien de strekking van art. 25 W.M.S.K. en de bedoeling van de wetgever, een verlaging noodzakelijk maakt, en als vergelding voor de beklagde, en als opvoedende maatregel voor de gehele militaire maatschappij.

Ik meen, dat de hierbij op het spel staande belangen zulk een terugkeer volkomen zouden rechtvaardigen.



## De Wegenverkeerswetgeving en de Militair (II)

door

Mr L. F. DE GROOT,  
Luitenant-Kolonel M.J.D.

### *Militaire marscolonnes te voet.*

Terloops vermeldde ik in het eerste deel van mijn bijdrage over dit onderwerp, opgenomen in de Septemberaflevering 1954 van dit tijdschrift (M.R.T., dl. XLVII, blz. 505 e.v.), dat artikel 42 van het Wegenverkeersreglement militaire colonnes *te voet* ontheft van de verplichtingen, welke met betrekking tot „gewone” voetgangers en marscolonnes te voet zijn neergelegd in de artikelen 40 en 41 van het Reglement. Aangezien door deze bepaling zowel in „normale” vredes-tijd als „in geval van oorlog” en in de overige in artikel 45 der Wegenverkeerswet bedoelde buitengewone omstandigheden voor deze categorie van weggebruikers een „wettelijk vacuüm” is geschapen, verdient dit onderwerp nadere beschouwing, waarbij nagegaan moet worden of en in hoeverre door regelingen van militaire zijde dit vacuüm is of wellicht alsnog zal moeten worden opgevuld.

De consequentie van de niet-toepasselijkheid van deze artikelen is namelijk onder meer, dat militaire colonnes te voet — indien speciale militaire regelingen niet anders bepalen — op alle soorten wegen en weggedeelten mogen lopen — ook op rijwielpaden, omdat thans (oorlogsgevaar) artikel 9 van het Reglement krachtens het Besluit van 18 November 1952, Stbl. 563, niet van toepassing is —, van onbepaalde lengte kunnen zijn, dichter opeen zouden mogen lopen dan 30 meter en bij nacht geen lantaarns zouden behoeven te voeren. Uiteraard een en ander alleen indien dit mogelijk zou zijn zonder in conflict te komen met andere bepalingen van Wet en Reglement, welke wel voor deze militaire weggebruikers gelden (o.a.: artikel 25 der Wet).

De enige regeling nu, welke van militaire zijde van hoger hand is gegeven ten aanzien van militaire colonnes te voet, is de oude Legerorder 1932, nr 184, houdende de Ministeriële Beschikking van 14 Juni 1932, waarin voorschriften zijn gegeven, welke bestemd waren om „de veiligheid van het verkeer bij duisternis bij inilitaire oefeningen „in vredes-tijd niet in gevaar te brengen”. (Zie 7e B.U., deel I, blz. 217 en volgende). Hoewel deze L.O. tot stand is gekomen lang vóór de inwerkingtreding van de huidige Wegenverkeerswetgeving en — blijkens de aanhef — verband houdt met artikelen van het Motor- en Rijwielreglement, volgens welke van de daarin vervatte voorschriften betreffende verlichting van motorrijtuigen ten aanzien van militaire motorrijtuigen, aanhangwagens en rijwielen door „het bevoegde militaire gezag” afwijking kon worden gelast *bij militaire oefeningen*, en deze Legerorder veiligheidsvoorschriften bevat, welke — bij bevolen afwijking van de toenmalige wettelijke bepalingen — bij oefeningen *in vredes-tijd* tussen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang moeten worden in acht genomen, achtte niettemin de Chef

van de Generale Staf blijktens zijn brief van 11 Augustus 1952 nr G4/3098 (alineä 2: Voor wat betreft het voeren van lichten in militaire colonnes wordt verwezen naar de L.O. 1932 nr 184.) deze Legerorder nog steeds toepasselijk.

Ten aanzien van militaire colonnes (waaronder, blijktens de in punt 5 der Legerorder voorkomende interpretatie, ook de colonnes te voet) bepaalt deze Legerorder, dat tussen een half uur na zonsondergang en een half uur voor zonsopgang colonnes of onderdelen van colonnes, marcherende langs kunstwegen, opengesteld voor motorrijtuigen, moeten zijn voorzien van twee helder wit licht uitstralende lantaarns, bepalende de breedte van de colonne, aan het hoofd, en een rood licht uitstralende lantaarn aan de staart van de colonne of het colonnadeel. De lantaarns behoeven niet te worden gevoerd indien de colonne of het colonnadeel binnen een afstand van 50 meter door een andere colonne of een ander onderdeel der colonne wordt voorafgegaan respectievelijk gevolgd.

Verder bepaalt deze Legerorder met betrekking tot stilstaande colonnes, dat — voorzover de ingevolge de genoemde bepaling bij de colonne ingedeelde lantaarns dit toelaten — bovendien één wit licht uitstralende lantaarn 10 à 20 meter vóór- en een rood licht gevende lantaarn achter colonne of colonnadeel moeten worden geplaatst, in de lijn van de linkerzijde der colonne; bij elke lantaarn moet — wederom: zo mogelijk — een man worden geplaatst en het personeel van de colonne moet zich tussen de lantaarns ophouden.

Daar de Chef van de Generale Staf deze Legerorder nog toepasselijk acht, moeten de daarin vervatte voorschriften worden nageleefd, tenzij zou blijken dat zij strijdig zijn met de thans geldende wettelijke bepalingen of door hun toepassing verwarring in het verkeer zouden kunnen teweegbrengen. Met betrekking tot de colonnes te voet is noch het een noch het ander het geval; ook de bepalingen voor andere colonnes en die betrekking hebbende op het voeren van reflectoren bij nacht zijn niet met wettelijke bepalingen in strijd: krachtens artikel 45 der Wet immers gelden voor motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen, gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten thans („geval van oorlogsgevaar“) de wettelijke bepalingen betreffende verlichting niet. (Stbl. 1953, nr 187). Strijdigheid met het systeem der wegenverkeerswetgeving en daardoor mogelijkheid tot verwarring bestaat m.i. evenmin.

Voor wat betreft het thans behandelde onderwerp, de colonne te voet, levert vergelijking van de gedragsregels, welke door „burger“-colonnes in acht genomen moeten worden met die welke voor militaire marscolonnes te voet gelden, het volgende beeld op:

militaire marscolonnes te voet  
mogen van alle wegen en weg-  
gedeelten gebruik maken (ook  
van rijwielpaden, aangezien art.  
9 van het Wegenverkeersregle-  
ment thans niet geldt);

„burger“-idem  
mogen, ook bij aanwezigheid  
van een voetpad, de voor het  
verkeer met onhespannen *wa-  
gens* openstaande rijbaan vol-  
gen;

moeten *in formatie*, met tweeën, drieën of vieren, lopen (L.O. 1932 nr 184. sub 5°);

moeten *bij nacht* de hierboven vermelde verlichting voeren;

mogen, na op groen licht begonnen te zijn de stopstreep te passeren, blijven voortgaan ook nadat een andere kleur licht zichtbaar is geworden (art. 7 lid 3 W.V.R.);

hebben — na politie- en brandweerintorrijtuigen, voorzover deze bij de nadering van kruising of splitsing van wegen sirene of bel gebruiken, en na begrafenisstoeten — voorrang boven trams en het overige verkeer (art. 27 lid 3 W.V.R.).

Alles voor beide categorieën uiteraard onverminderd de verplichtingen, in Wegenverkeerswet en -Reglement neergelegd ten aanzien van weggebruikers in het algemeen, met dien verstande, dat *thans* („geval van oorlogsgevaar”) slechts de in het Besluit van 18 November 1952, Stbl. 563, opgesomde artikelen van Wet en Reglement ten aanzien van militaire voetgangers, in dienst op een weg, toepasselijk zijn. (Zie deel I van deze bijdrage).

Blijkt uit het bovenstaande, dat tengevolge van de omstandigheid dat L.O. 1932 nr 184 nog toepasselijk geacht wordt, voor militaire colonnes te voet veiligheidsvoorschriften bestaan, welke op het eerste gezicht nog verder schijnen te gaan dan die voor niet-militaire marscolonnes, doordat immers voor de nacht twee witte lantaarns vóór- en een rode lantaarn links achter de colonne zijn voorgeschreven, de voorste lantaarns ter breedte van de colonne, terwijl bovendien stilstaande colonnes — zo mogelijk! — nog extra beveiligd moeten worden, anderzijds dient bedacht te worden, dat militaire colonnes door de „dekkende<sup>x</sup> kleuren der veldkleding, door de vrijwel onbepaalde mogelijkheden van samenstelling, afstanden en lengten en doordat zij

moeten in gesloten verband lopen, mogen, de leider inbegrepen, niet breder dan drie personen en niet langer dan dertig personen, zijn; mogen een voorgaande colonne niet dichter dan op 30 meter afstand volgen; moeten zich houden aan de gedragsregels voor bestuurders van onbespannen wagens;

moeten *bij nacht* een naar alle zijden wit of geel licht uitstralende lantaarn vóór en een naar alle zijden rood licht uitstralende lantaarn achter meevoeren;

dienen zich aan de verkeerslichten te houden;

hebben geen bijzondere voorrang.

niet, zoals de civiele colonnes — bij aanwezigheid van een „ventweg" naast een autoweg — aan die ventweg gebonden zijn, een veel groter gevaarselement op de weg kunnen vormen. Zo zou bijvoorbeeld volgens de letter van het voorschrift een Bataljon Infanterie, in marscolonne met de compagnieën op de voorgeschreven afstanden (minder dan 50 meter!) marcherende op een autoweg, voldoende beveiligd zijn door twee witte lantaarns vóór en één rode lantaarn links achter de vele honderden meters lange marscolonne! In verband met de veiligheid op de weg is dit uiteraard verre onvoldoende en de betrokken commandanten zullen dan ook wel zo verstandig zijn om uitgebreider beveiligingsmaatregelen te nemen; op grond van artikel 25 der Wegenverkeerswet zijn zij trouwens daartoe reeds verplicht.

Het valt op, dat noch de wettelijke bepalingen ten aanzien van „civiele" marscolonnes, noch de Legerorder, het voeren van lichten voorschrijven voor het geval dat buiten de periode van een half uur na zonsondergang tot een half uur voor zonsopgang door vroeg invallende schemering of door nevel of mist het zicht slecht is. Het spreekt wel vanzelf, dat, nu hier de veiligheid van het verkeer in het algemeen en die van de aan zijn zorgen toevertrouwde troep in het bijzonder op het spel staat, elke zich van zijn verantwoordelijkheid bewuste commandant, indien gemarcheerd wordt over een voor autoverkeer openstaande weg, de nodige veiligheidsmaatregelen tijdig te nemen.

In het algemeen zullen marscolonnes te voet veiligheidshalve de snelverkeerswegen moeten mijden; zij horen daarop nu eenmaal niet thuis. Is aan een mars langs een snelverkeersweg niet te ontkomen, dan volge men voet- of rijwielpaden of de grasberm, zodra aan te nemen is, dat de aanwezigheid op de weg van de in de slecht zichtbare veldkleding gestoken troep — zelfs ondanks meegevoerde lantaarns — door naderende automobilisten en ander snelverkeer moeilijk of te laat kan worden opgemerkt. Men bedenke hierbij, dat automobilisten achter hun voorruit in het algemeen, en zeker bij schemering of mist, veel minder „zicht" hebben dan voetgangers of wielrijders in de open lucht, wier ogen zich bij het donkerder worden bovendien geleidelijk aan de duisternis hebben aangepast.

De omstandigheid, dat een troepencommandant, in de vallende schemering met zijn troep over een autoweg naar huis marcherend enige ogenblikken te lang wacht met zijn besluit om zijn troep „van de ..weg af te halen" (het loopt op de weg zo veel gemakkelijker dan op berm of fietspad!) of de lantaarns te doen ontsteken, kan, zoals herhaaldelijk gebleken is, de noodlottigste gevolgen hebben. Juist de tijd van de invallende schemering is de gevaarlijkste, omdat dan de koplampen van de motorrijtuigen nog te weinig effect hebben. Men houde hiermede en met de mogelijkheid dat automobilisten juist dán door het licht van tegenliggers of van de ondergaande zon gemakkelijk verblind kunnen worden en in ieder geval zodanig gehinderd, dat zij de donkere uniformen niet tijdig zien, terdege rekening. Proeven hebben uitgewezen, dat autoinobilisten, rijdende met gedimde koplampen, pas op het allerlaatste ogenblik een voor hen uit lopende troep opmerken,

en veelal slechts doordat zij de beweging van de lichter gekleurde enkelstukken zien. De battle-dress is zelfs bij gevoerd groot licht zeer slecht zichtbaar. Bij het moderne snelverkeer is een op de verkeersweg marcherende troep nu eenmaal overdag een hinder, bij duisternis zowel voor zichzelf als voor het overige verkeer bovendien een groot gevaar.  
Eindhoven, 16 November 1954.

---

## MILITAIRE RECHTSpraak.

### Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 6 Mei 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Mr S. A. l'Honoré Naber, J. C. van Epen, A. van Miert en T. J. Rikkers.  
*Raadsman:* ADB (A) 1e kl. J. C. Milders.

*Wiet voldaan aan een vordering van een ambtenaar van het Marine Wakerskorps, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, die beklagde had betrappt op het ongeautoriseerd varen in een reddingsloep op de Rijks-werf te Willemsoord.*

*Vrijspraak, vermits niet bekend is (en ook niet tenlastegelegd is) krachtens welk wettelijk voorschrift de ambtenaar in kwestie beklagde mocht gelasten zich onmiddellijk bij hem te vervoegen en/of beklagde verplicht was aan die roepstem gevolg te geven.*

*In hoger beroep (zie de achter het vonnis opgenomen sententie) het vonnis vernietigd en de zaak, met handhaving van de vrijspraak, terugverwezen naar de commanderende officier.*

(W.K. art. 58; W.Sr. art. 184).

#### DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen H. V., oud 20 jaren, matroos 1e klasse, gerequireerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 April 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als matroos 1e klasse bij de Onderzeedienst te Den Helder, aldaar op 10 Januari 1954 toen de ambtenaar van het Marine „Wakerskorps bij de Rijkswerf te Den Helder, tevens onbezoldigd „rijksveldwachter F. Dirks, die zich in de uitoefening van zijn dienst, „bestaande uit het surveilleren op de Rijkswerf, in uniform gekleed „aldaar bevond en die had geconstateerd dat hij, beklagde, zich in „een reddingsloep in de richting van de openstaande keersluizen bij „het „Boerenverdriet<sup>m</sup> begaf, hetgeen ongeoorloofd was, hem teneinde „deze overtreding te doen ophouden had gelast onmiddellijk terug te „keren en zich bij hem, Dirks, te vervoegen, opzettelijk in stede van

„aan dat bevel te voldoen in tegengestelde richting is weggevaren en „elders aan wal is gegaan en het op een lopen heeft gezet“;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: [ . . . qualificatie daarvan als: „opzettelijk niet voldoen aan een „bevel, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar. „bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare „feiten“ en veroordeling deswege tot een geldboete van f 25 subsidiair 15 dagen hechtenis — *Red.*];

Overwegende, dat H. V., oud 20 jaar, ten processe als beklaagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat hij op 10 Januari 1954, dienende als matroos 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „O-24“, liggende op de Rijkswerf te Den Helder, te omstreeks 19.00 uur is gaan passagieren; dat hij te omstreeks 22.30 naar de Rijkswerf te Den Helder is teruggegaan; dat toen hij over de vlotbrug in het bassin liep, hij aldaar een vlet zag liggen; dat hij besloot met deze vlet wat te gaan roeien; dat hij dat ook heeft gedaan en dat toen hij daarmee een minuut of vijf bezig was hij plotse-ling een lid van het Marine Wakerskorps in uniform gekleed op de O-24 zag staan; dat deze hem aanriep en gelaste bij deze te komen; dat hij toen in tegengestelde richting is weggerooid naar de andere kant van het bassin, alwaar hij uit de vlet is gesprongen en hard is weggelopen ten einde zich aan achtervolging te onttrekken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een door F. Dirks, be-ambte van politie bij het Marine Wakerskorps en als zodanig dienst-doende bij het detachement Rijkswerf te Den Helder, tevens onbe-zoldigd Rijksveldwachter, dd. 11 Januari 1954 op ambtseed opge-maakt en getekend rapport houdende o.m.:

dat relatant op 10 Januari 1954 omstreeks 23.30 uur zich voor dienst en in uniform gekleed en belast met het verrichten van een terreinronde op de Rijkswerf te Den Helder bevond; dat gekomen ter hoogte van de inonteurswerkplaats, hij zag, dat een persoon zich met de politiereddingsloep langs de vlotbrug ter hoogte van Dok i, in de richting begaf van de openstaande keersluizen bij het Boerenverdriet: dat hij zich terstond naar de vlotbrug begaf, alwaar hij die persoon sommeerde met de sloep terug te keren, doch deze van richting ver-anderde en zich in de richting van het natte dok begaf; dat hij om bet natte dok heenrende en dat toen hij op de loopbrug aankwam hij de man in zijn richting zag lopen, deze hem bemerkende zich omdraaide en snel in tegenovergestelde richting liep, waarop hij onmiddellijk de achtervolging inzette:

Overwegende, dat door de inhoud der vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, het-geen hem is te laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene, niet in enige wet of verordening is strafbaar gesteld, vermits niet bekend is, en trouwens ook niet is te laste gelegd, „krachtens welke wettelijke voorschriften“ de ambte-naar van het Marine Wakerskorps bij de Rijkswerf te Den Helder

tevens onbezoldigd rijksveldwachter F. Dirks de beklaagde op grond van diens gedragingen mocht gelasten om onmiddellijk terug te keren en zich bij hem te voegen en/of beklaagde verplicht was aan die roepstem gevolg te geven; [volgt: vrijspraak — *Red.*].

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 14 September 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

*(Zie hef vonnis hiervóór).*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

overwegende dat het Hof uit het vonnis overneemt de overwegingen inhoudende de bewijsmiddelen en de bewezen- en schuldigverklaring;

Overwegende dat het bewezenverklaarde niet in enige wet of verordening is strafbaar gesteld, vermits niet bekend is, en trouwens ook niet is te laste gelegd, „krachtens welke wettelijke voorschriften" de ambtenaar van het Marine Wakerskorps bij de Rijkswerf te Den Helder, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, de beklaagde op grond van diens gedragingen mocht gelasten om onmiddellijk terug te keren en zich bij hem te voegen, en/of beklaagde verplicht was aan die roepstem gevolg te geven;

Overwegende dat op grond van de ten processe gebleken omstandigheden het bewezen verklaarde een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert volgens de daaraan in artikel 2 no 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Gezien de artikelen 77 van 's Hofs Provisionele Instructie, 58 van de Wet op de Krijgstucht en 193 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde feit doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Spreekt beklaagde vrij;

Bevindt dat het bewezenverklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 22 Jul3 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* B. A. W. Beyer, J. C. van Epen, J. H. J. v. d. Mey en A. van Altena.

*Raadsman:* ADB (A) 1e kl. A. J. P. Bindels.

*Ongeoorloofde afwezigheid. Beklaagde, wetende dat zijn permissie eerst op 1 Mei 1954 zou ingaan, had een verlofpas uitgereikt gekregen, waarop als ingangsdatum vermeld stond 30 April 1954. De verlofpas is niet een waardepapier en uitsluitend bewijs van verleend verlof, maar een bewijsstuk zonder meer, waartegen tegenbewijs geleverd kan worden. Nu blijkt dat Sn de commandant bedoelde Sn beklagde begrepen had dat het verlof eerst 1 Mei 1954 zou ingaan, wenst de Raad de verlofpas buiten de bewijsmiddelen te laten.*

*Qualificatie der ongeoorloofde afwezigheid.*

*Voorts: opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal in voortgezette handeling gepleegd. Anders H.M.G. (zie de na het vonnis opgenomen sententie:) géén voortgezette handeling, vermits van eenzelfde wilsbesluit geen sprake kan zijn nu beklagde bij Izet ontvangen van de eerste order niet wist dat hij nog een order zou krijgen.*

*Uitvoerige overweging van de straf door de Krijgsraad: door het handhaven van „tijd van oorlog” in 's Hofs jurisprudentie kan het geval niet krijgstuuchtelijk worden afgedaan, hoewel de Commandant genoegzame tuchtrechtelijke correctiemiddelen ten dienste staan. 14 dagen militaire detentie (in hoger beroep verzwaaard tot 2 maanden militaire detentie, verlagings en onmiddellijke gevangenneming).*

(W.M.Sr. art. 11, 25, 97, 114; W.Sr. art. 56).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. C. B., oud 20 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als hofmeester 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 5 Juli 1954, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd \*):

„dat hij, dienende als hofmeester 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „„Hertog Hendrik” te Den Helder, aldaar in tijd van oorlog:

1 op 30 April 1954 te 23.00 uur niet van passagieren aan boord „van voormelde bodem is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettel- „lijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op „3 Mei 1954 te 00.30 uur aldaar is teruggekeerd;

„2e. op 5 Mei 1954 toen de sergeant hofmeester G. A. Hoed hem „had bevolen, die dag de wacht te doen heeft geweigerd aan dit bevel „te gehoorzamen, zeggende: „Slinger me maar in de knijp, ik verdom „„het toch”, althans woorden van gelijke strekking bezigende en toen „gemelde sergeant hem na deze weigering beval mee te gaan naar de „officier van de wacht, *eveneens heeft geweigerd mee te gaan, althans „zulks opzettelijk heeft nagelaten”;*

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis [streckende tot qualificatie als: 1e.

---

) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.)



ALS MILITAIR ZICH SCHULDIG MAKEN AAN OPZETTELIJKE ONGEORLOOFDE AFWEZIGHEID WELKE IN TIJD VAN OORLOG NIET LANGER DAN VIER DAGEN DUURT en 2e. OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, MEERMALEN GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG, ALLE FEITEN ALS EEN VOORTGEZETTE HANDELING BESCHOUWD, en veroordeling deswege tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden — Red.];

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog" niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element, omdat deze woorden in de telastlegging, geen andere betekenis kunnen hebben, dan „bij dreigend oorlogsgevaar";

overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. J. C. B., oud 20 jaar, als beklagde:

dat hij dienende als hofmeester 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik" liggende te Den Helder:

a. op 30 April 1954 te 23.00 uur te Den Helder niet van passagieren aan boord van zijn schip is teruggekeerd en sindsdien opzettelijk daarvan ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij op 3 Mei 1954 te 00.30 uur aldaar is teruggekeerd;

b. op 5 Mei 1954 de sergeant-hofmeester Hoed aan boord van Hr. Ms. „Tromp" te Den Helder het bevel gaf: „Jij hebt de wacht „vandaag B.", waarop hij zeide: „Slinger mij maar in de knijp, ik „verdom het toch", dat de sergeant daarna tegen hem zeide: „Ga mee „naar de valreep"; dat hij die opdracht van die sergeant niet heeft uitgevoerd;

2e. G. A. Hoed, oud 28 jaar, als getuige:

dat hij op 5 Mei 1954, dienende als sergeant-hofmeester aan boord van Hr. Ms. „Tromp" liggende te Den Helder, aldaar aan de hofmeester 2e klasse B. de opdracht gaf: „B., jij doet vandaag de wacht", waarop deze zeide: „Slinger mij maar in de knijp. Ik verdom het toch"; dat hij deze daarna de opdracht gaf: „Ga mee naar de Officier van „de wacht"; dat deze dat bevel niet heeft opgevolgd;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een schriftelijke verklaring van de Commandant van Hr. Ms. „Hertog „Hendrik" te Den Helder, houdende: dat de Hofmeester 2e klasse J. C. B. van 30 April 1954 te 23.00 uur tot 3 Mei 1954 te ongeveer 00.30 uur ongeoorloofd afwezig is geweest;

Overwegende, [volgt: bewezenverklaring — Red.], behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog" of „dreigend oorlogsgevaar" niet te worden bewezen, vermits terzake kan worden volstaan met de overweging, dat het immers van algemene bekendheid is, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat de raadsman van beklagde namens deze als verweer heeft gevoerd, dat beklagde inderdaad wist, dat hij op 30 April 1954 te 23.00 uur aan boord van zijn bodem van passagieren moest

terugkeren en dat hem een kort weekend was verleend, ingaande 1 Mei 1954 na vastwerken, doch dat toen hij voordat hij zich op weg naar boord wilde begeven, de desbetreffende hem reeds uitgereikte verlofpas nog eens inkeek, hij ontdekte, dat deze verlofpas vermeldde, dat hem een kort weekend van 2 dagen was verleend, ingaande 30 April 1954 na vastwerken en dat hoewel hij begreep dat in die verlofpas het aanvangstijdstip van zijn kort weekendverlof abusievelijk was ingevuld en het aanvangstijdstip van dat verlof ten rechte moest luiden 1 Mei 1954 na vastwerken, hij het niet de moeite waard vond om voor het tijdvak van 30 April 1954 te 23.00 uur tot 1 Mei 1954 na vastwerken nog naar boord terug te keren en hij dan ook op 30 April 1954 te 23.00 opzettelijk niet aan boord van zijn bodem is teruggekeerd;

dat de raadsman van beklaagde niet betwijfelt, dat beklaagde op 30 April 1954 te 23.00 uur opzettelijk van zijn bodem afwezig bleef. doch betwist, dat die afwezigheid *ongeoorloofd was*, vermits de verlofpas vermeldt dat de Commandant van beklaagde aan deze een verlof van 2 dagen verleent, ingaande 30 April 1954 na vastwerken en de rechter zich aan de inhoud van de verlofpas zal moeten houden;

Overwegende, te dien aanzien, dat dit verweer er vanuit gaat, dat de inhoud van een verlofpas betreft het verlenen van een verlof door de Commandant aan een onderbebbende, doch ten onrechte, daar dit stuk niet anders is dan een bewijsstuk van het feit dat aan een schepe-ling door diens Commandant een verlof is verleend;

dat een verlofpas als bewijsstuk niet is een waardepapier op vertoon waarvan en op uitsluitend vertoon waarvan men alleen zijn recht kan bewijzen, doch een verlofpas slechts is een bewijsstuk zonder meer, dat als elk ander bewijsstuk — niet een waardepapier zijnde — voor tegenbewijs vatbaar is; dat hieruit volgt in de eerste plaats, dat be- klaagde door zijn verlofpas, doch ook door alle andere bewijsmiddelen kan bewijzen dat hem ten rechte een verlof is verleend, maar ook dat de rechter door alle bewijsmiddelen o.a. ook door de verlofpas kan bewijzen, dat beklaagde ongeoorloofd verlof heeft genomen; dat in casu de Krijgsraad de verlofpas, welks inhoud en blijkens de verklaring van beklaagde en blijkens de verklaring van diens Commandant, kennelijk op een administratief abus berust, buiten de bewijsmiddelen wenst te houden, vermits uit de inhoud van de in de vorige overweging vermelde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, dat be- klaagde op 30 April 1954 te 23.00 uur ongeoorloofd van zijn schip afwezig bleef en hem niet, zij het ook dat de inhoud der hem ver- strekte verlofpas anders luidt, een verlof van 2 dagen was verleend, ingaande vóór of op voormeld tijdstip;

dat het verweer mitsdien wordt verworpen;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„1e. ALS MILITAIR ZICH SCHULDIG MAKEN AAN OPZETTELIJKE ONGE-  
„OORLOOFDE AFWEZIGHEID WELKE IN TIJD VAN OORLOG NIET LANGER  
„DAN VIER DAGEN DUURT”;

„2e. OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, TWEEMALEN GEPLEEGD IN

„TIJD VAK OORLOG, HEIDE FEITEN ALS EEN VOORTGEZETTE HANDELING „BESCHOUWD”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf:

dat administratieve fouten als die betreffende de verlofpas gemaakt, hoewel begrijpelijk op een schip met een rol van ruim 1800 man, toch eigenlijk niet mogen voorkomen, daar zij onregelmatigheden als de onderhavige door schepelingen, die nu eenmaal geen filosofen zijn, maar mensen die de hen geboden gelegenheden gaarne tot het volle pond uitbuiten, in de hand werken;

dat voorts, zowel de raadsman van beklagde als beklagde zelf, niet geheel ten onrechte hebben betoogd, dat er grond was voor beklagde's verontwaardiging over het feit dat deze wederom door de hofmeester in de wacht werd „gedrukt”, daar hij toch pus weekendwacht had verricht, waarbij hij hoewel de voorschriften anders bepalen, *twee dagen achter elkaar* wacht heeft gedaan;

dat wel is waar bij de Dienst Conservatie personeelsgebrek dikwijls noopt tot een gepaste afwijking der voorschriften, doch alweer, de schepelingen zijn geen filosofen, doch reageren soms als gewone mensen op vermeend onrecht en volgen dan niet de regels van het beklagrecht, doch ploffen, vóór zij hun houding pas goed hebben kunnen bepalen, een dienstweigeren er uit; dat de Krijgsraad het dan ook ten zeerste betreurt, dat er volgens de jurisprudentie nog steeds „tijd van oorlog” bestaat, temeer, daar het de Krijgsraad steeds weer blijkt, dat de beklagden die jurisprudentie als irreeel aanvoelen, door welke jurisprudentie feiten als de onderhavige niet krijgstuuchtelijk kunnen worden afgedaan, hoewel deze, gezien alle verschonende omstandigheden, die voor beklagde zijn aangevoerd, toch wel van zo lichte aard zijn, dat aan de Commandanten voldoende disciplinaire correctiemiddelen te dienste staan om de delinquent een aan diens schuld evenredige straf op te leggen;

dat de Krijgsraad mitsdien, gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een militaire detentie voor de tijd van veertien dagen passend acht, terwijl de tijd door hem van 15 Juni tot en met 21 Juli 1954 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;. . . . enz.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 14 September 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer; Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Gen. Maj. VI.

Waarn. Zegers, gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

*Raadsman:* ADB (A) 1e kl. A. J. Bindels.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat het Hof de aan het onder 1e bewezen verklaarde gegeven qualificatie verbetert door daarvoor in de plaats te stellen:

*„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende“;*

Overwegende ten aanzien van het onder 2e bewezen verklaarde, dat de weigering om te gehoorzamen aan het bevel om wacht te doen en het daarop volgend opzettelijk nalaten om te voldoen aan het bevel om mee te gaan naar de Officier van de wacht niet kan voortvloeien uit eenzelfde wilsbesluit daar immers beklaagde, toen hij weigerde aan het eerste bevel te gehoorzamen nog niet kon weten dat het tweede bevel hem zou worden gegeven, zodat de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat beide feiten een voortgezette handeling opleveren;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, met de daarop betrekking hebbende overwegingen, zijnde de straf het Hof te licht voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder die werden begaan en de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht in de klasse waarin hij is aangesteld te blijven dienen;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, behoudens de artikelen 27 en 56 van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden; verlaging tot de stand van hofmeester der 3e klasse; in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming — *Red. J.*

#### NASCHRIFT.

*Uit het verband van de sententies van het Hoog Militair Gerechthof van 3 Maart 1953 (noot op blz. 323 van M.R.T. XLVI-1953) en van 14 April 1953 (M.R.T. XLVI-1953 blz. 325) meende ik, zoals vermeld in mijn naschrift onder laatstgenoemde sententie, te mogen opmaken dat het H.M.G. in den vervolge de qualificatie van opzettelijke ongeoorloofdeafwezigheid in tijd van oorlog zou bezigen zonder*

*vermelding van de tijdsduur. In genoemd naschrift motiveerde ik mijn daarmede overeenstemmende standpunt.*

*Inmiddels heeft de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, klaarblijkelijk op grond van de aanhef van artikel 97, in de qualificatie ook het element van het militair-zijn verwerkt. Men mug daaruit afleiden dat de Krijgsraad in artikel 97 niet (zoals o.m. het geval is in artikel 114) een qualificatie vindt en dan is de toevoeging „als militair” consequent en juist. Wanneer men echter aanneemt dat het artikel in zijn aanhef de Rechter een qualificatie aanbiedt en dat de verdere schakeringen slechts op de strafmaat en niet (mede) op de qualificatie betrekking hebben, kan ook de toevoeging „als militair” achterwege blijven.*

*Met H.M.G. verwerpt echter blijkbaar beide standpunten en laat het element „als militair” weg, doch herhaalt wel de tijdsduur van de afwezigheid.*

*Het Hof verwerpt voorts de voortgezette handeling en oordeelt dat de tweede ongehoorzaamheid niet kan voortvloeien uit hetzelfde wilsbesluit, vermits beklagde, toen hij weigerde het eerste bevel te gehoorzamen, niet kon weten dat het tweede bevel zou worden gegeven. Men zal deze beslissing van het Hof, als van feitelijke aard, moeten respecteren; opgemerkt kan echter worden dat men zich zeer wel gevallen kan indenken dat de ongehoorzame met welhaast feillooze zekerheid kan voorspellen dat een bepaald patroon van orders zich voor hem zal ontrollen en dat het dus zeer wel mogelijk is dat zelfs in de enge opvatting, welke het Hof heeft van „voortvloeien uit hetzelfde „wilsbesluit”, een serie van ongeluzzaamheden als voortgezette handeling moet gelden, Overigens meen ik dat „voortvloeien” uit hetzelfde wilsbesluit niet betekent dat het eerste wilsbesluit reeds alle misdrijven, welke voortgezette handeling zullen gaan opleveren, omvat: voldoende lijkt mij dat uit het wilsbesluit tot Iet eerste misdrijf èn het begaan van het eerste misdrijf, het plegen van een volgend misdrijf voortvloeit, gegeven een daarvoor vruchtbare situatie en stemming. W. H. V.*

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 23 Juni 1954.

*President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; Leden: Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Kapitein A. van Houte.  
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.*

*Voorhanden hebben van munitie.*

*Met feit is bewezen doch niet strafbaar, vermits de Vuurwapenwet een opsomming geeft op wie het verbod niet van toepassing is. Zulks is o.m. het geval met militairen, voor zover het een wapen betreft dat tot hun uitrusting behoort. Nu geen wet bepaalt wat tot de uitrusting van militairen geacht wordt te behoren, moet de Minister tot het uitvaardigen van een dergelijke bepaling bevoegd geacht worden. Door de Minister is bepaald dat tot de militaire uitrusting behoort elk de militair van rijkswege verstrekt wapen.*

(Vuurw.wet art. 3).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen K.J.B., geb. 5 September 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans „als militair in de zin der wet, op of omstreeks 10 Februari 1954 te „Harderwijk, althans in Nederland, een aantal patronen, althans munitie heeft voorhanden gehad”

Overwegende, dat uit een Justitiële Verklaring dd. 14 April 1954 opgemaakt en ondertekend te Harderwijk door de Commandant Verbindingscompagnie 4e Divisie blijkt dat beklaagde sedert 29 Juli 1952 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde onder meer zakelijk verklaart.

dat hij op 10 Februari 1954, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht te Harderwijk een aantal patronen voorhanden heeft gehad;

Overwegende, dat als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met de eed heeft bevestigd: Adrianus Antonius van der Pas, dienstplichtig soldaat, geboren 2 April 1931:

dat hij in de eerste helft van Februari 1954 te Harderwijk onistreekr 50 junglekarabijnpatronen ter bewaring aan beklaagde heeft overhandigd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd in het zijn schuld daaraan te weten, dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 10 Februari 1954 te Harderwijk een aantal patronen heeft voorhanden gehad;

Overwegende echter dat beklaagde voor het aldus bewezen verklaarde feit niet strafbaar is, zodat beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende immers dat artikel 3, lid 1, van de Vuurwapenwet 1919 het algemeen verbod inhoudt een vuurwapen of munitie voorhanden te hebben, doch vervolgens in lid 2 en 3 een limitatieve opsomming geeft van hen, op wie dit verbod niet van toepassing is;

Overwegende, dat als zodanig lid 3 van genoemd artikel sub 3e onder meer noemt: „hem, die ingevolge artikel 3, eerste lid, . . . , 2e, . . . , „der wet van 9 Mei 1890 (Staatsblad no. 11) het wapen op den openbare weg of op eenige voor het publiek toegankelijke plaats bij zich „mag hebben”;

Overwegende, dat bovengenoemd artikel 3, eerste lid. 2e van de Wet van 9 Mei 1890, houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen (Staatsblad no. 81) in een zodanige uitzonderingspositie onder meer stelt „Hen, die deel uitmaken van de gewapende macht,

„... , voorzover het wapen dat zij bij zich hebben, tot hunne uitrusting behoort”;

Overwegende voorts dat noch deze Wet van 8 Mei 1890 noch enige andere wet bepaalt, wat volgens de wetgever geacht moet worden lot de uitrusting van de militairen (d.i. leden van de gewapende macht) te behoren, zodat tot een dergelijke bepaling de Administratie i.c. de Minister van Oorlog zijnde het Hoofd van het betrokken Departement bevoegd moet worden geacht;

Overwegende nu dat de Minister van Oorlog ter zake laatstelijk bij Ministeriële Beschikking dd. 3 April 1952, Directoraat Administratieve Diensten, Afdeling B. 7, Nr. 281679 (Legerorder nr. 95 L-LM 1952) heeft besloten dat „tot de uitrusting van militairen behoort elk van „rijkswege verstrekt wapen" (Art. 1);

Overwegende, dat uit genoemde beschikking — mede gelet op het gestelde in artikel 3 daarvan — voortvloeit dat een van rijkswege aan hem of een ander verstrekt wapen tot de uitrusting van een militair behoort ook al is dit niet een wapen dat volgens de voorschriften voor de *betrokkene* is vastgesteld, welke laatste beperking nog wel voorkwam in de sedert ingetrokken beschikking van de Minister van Defensie van 15 Mei 1936 Ite Afdeling B nr. 42 (L.O. 1936 nr. 149, Recueil Militair 7de Beknopte Uitgave deel J, blz. 264), zodat de omstandigheid, dat een militair een van rijkswege aan hem of een ander verstrekt wapen, niet voor hem zelf vastgesteld zijnde, voorhanden heeft, nog slechts eventueel kan leiden tot een disciplinaire maatregel, doch niet kan opleveren overtreding van de hogerbedoelde wettelijke verbodsbepalingen op het voorhanden hebben respectievelijk bij zich hebben van vuurwapenen respectievelijk wapenen;

Overwegende, dat het van algemene bekendheid is, dat ten tijde in de telastelegging genoemd. aan talrijke militairen junglekarabijnen van rijkswege verstrekt waren, zodat junglekarabijnen alstoen behoorden tot de uitrusting van militairen en op militairen die een junglekarabijn voorhanden hadden te dien aanzien het verbod, vervat in artikel 3, lid 1, van de Vuurwapenwet 1919 niet van toepassing was;

Overwegende, dat de bevoegdheid om een vuurwapen voorhanden te hebben volgens artikel 3, lid 7, van genoemde wet in zich sluit de bevoegdheid om munitie, behorende tot dat vuurwapen, voorhanden te hebben, zodat ten tijde, in de telastelegging genoemd, het evengenoemd verbod evenmin van toepassing was op de militair die patronen voor junglekarabijnen voorhanden had;

Overwegende, dat de Krijgsraad ook geen andere wettelijke strafbepalingen bekend zijn krachtens welke beklaagde ter zake van het bezeten verklaarde strafbaar zou zijn.

Uit welk een en ander voortvloeit 's Krijgsraads bovengenoemde conclusie dat beklaagde terzake van het bewezenverklaarde niet strafbaar is en derhalve behoort te worden vrijgesproken. . . .enz.

## Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 29 Juni 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lt.-Kol. B. C. J. Brouwer en Kapt. Mr F. A. Vonk.

*Louen over verboden terrein.*

*Nu beklaagde, door een hem gegeven opdracht uit te voeren een zodanige weg heeft gevolgd dat hij de borden „Verboden Toegang” niet heeft gezien, vindt de Krijgsraad geen termen om beklaagde een straf-rechtelijke straf op te leggen doch verwijst de zaak naar de Commanderende Officier. In de rechtsoverwegingen (niet in het dictum) voegt de Krijgsraad daar nog aan toe dat de Raad met deze verwijzing geenszins beoogt uit te spreken dat naar 's Raads oordeel in deze een krijgstuchtelijke bestraffing van beklaagde noodzakelijk is.*

(W.Sr. art. 461, W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.H.G., geb. 29 Maart 1932, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als sergeant ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans „als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 1 April 1954 te Ermelo, „althans in Nederland, heeft gelopen op een perceel grond, toebe-„horende aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in „Nederland, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, waarvan „de toegang voor hem, beklaagde, op een blijkbare wijze door de recht-„hebbende was verboden door middel van aldaar geplaatste borden „met het opschrift: „Verboden Toegang”, art. 461 Wetboek van Straf-„recht”;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Overtreding van artikel 461 Wetboek van Strafrecht”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, betreffende deze strafwaardigheid evenwel, dat be-„klaagdes onderhavige overtreding zijn oorzaak vindt in de omstandig-„heid, dat hij de opdracht van zijn commandant om zich naar een door „deze opgegeven kaartcoördinaat te begeven en aldaar een radiopost in „te richten, stipt heeft uitgevoerd:

Overwegende, dat beklaagde zich dienovereenkomstig alstoen langs een zodanige, directe weg naar dat punt heeft begeven, dat hij de betrokken borden niet het opschrift „Verboden Toegang” niet is ge-



passeerd en daardoor dus ook niet de wetenschap van de door hem te plegen en gepleegde overtreding heeft kunnen verkrijgen;

Overwegende, dat het beklaagde niet geheel euvel is te duiden dat hij niet zonder meer wist zich op verboden terrein te bevinden, terwijl daarentegen wel zijn betrokken commandant en opdrachtgever in deze had behoren te weten, dat hij zijn ondergeschikte naar een plaats verwees, welke deel uitmaakte van particulier en voor militairen verboden terrein;

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve geen termen vindt om beklaagde een strafrechtelijke straf op te leggen, doch van oordeel is, dat het bewezen verklaarde feit een der in artikel 2, nos 2-6 W.K. vermelde feiten opleverend, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

dat de Krijgsraad het in verband hiermede noodzakelijk acht de zaak onder mededeling van alle stukken, te verwijzen naar de tot straffen bevoegde commanderende Officier, doch zulks doende, geenszins beoogt uit te spreken, dat naar 's Krijgsraads oordeel in deze een krijgstuchtelijke bestraffing van beklaagde noodzakelijk is.

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DEK KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verwijst evenwel de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

NASCHRIFT.

*Bij dit vonnis worde verwezen naar het opstel van Mr J. P. VAN ERK in M.R.T. XLVII, blz. 433 v., inzonderheid blz. 449, waarin deze auteur het afkeurt dat de Rechter, in zijn overwegingen, uiteenzet hoe hij tot het dictum komt (zie ook t.a.p. blz. 500/502) en naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde (K.L.) te Kediri van 7 Juni 1949 (M.R.T. XLV, blz. 602 v.) met naschrift S., alsmede naar de opmerkingen van Mr VAN ERK terzake in voormeld opstel, blz. 450.*

*Om een bepaald resultaat te bereiken, construeerde de Krijgsraad te Kediri een rechterlijk pardon, hetwelk niet in de wet terug te vinden is; de Krijgsraad te Velde Oost heeft terecht de zaak „ter verdere be„handeling” op de tafel van de tuchtrechter gedeponeed.*

*In dit verband mag dan verder genoemd worden het merkwaardige vonnis van dezelfde Krijgsraad (in andere samenstelling) van 23 Oct. 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 463 v.), het naschrift daarbij en de nadere opmerkingen terzake in M.R.T. XLVII, blz. 642 v. W. H. V.*

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 7 Juli 1954.

*President:* Mr H. N. A. de Graaff; *Leden:* Lt. Kolonel J. D. Stolp en Lt. Kolonel W. Vermeer.

*Raadsman:* Majoor K. Bakker Soc. Dienst M.v.O.

*Als korporaal, wetende dat betrokken soldaat deserteur was en in een gestolen auto reed, met die soldaat medegereeden en van hem een (in die auto aanwezige) auto-radio en ruitenverwarmer ten geschenke aangenomen. Voorts een sigaretten-automaat met een crich stukgeslagen en daaruit enige pakjes sigaretten weggenomen.*

*Opzettelijke ongehoorzaamheid door opzettelijk na te laten te voldoen aan de order van een patrouillecommandant om zich te melden.*

(W.M.Sr. art. 114, 128, 143; W.Sr. art. 311, 416).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. T., geb. 25 November 1932, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd \*):

„1e. dat hij op of omstreeks 6 Januari 1954 te Nieuw-Milligen, althans in Nederland, opzettelijk een autoradio en een autoruitenverwarmer als geschenk heeft aangenomen dan wel uit winstbejag heeft vervoerd of verborgen van welke goederen hij wist en begreep, althans redelijkerwijze kon vermoeden, dat deze door diefstal of verduistering althans door misdrijf waren verkregen.

„2e. dat hij op of omstreeks 7 Januari 1954 te Vaassen, althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening enige doosjes sigaretten, toebehorende aan van Os, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, hebbende hij die sigaretten onder zijn bereik gebracht door de automaat, waarin zich die sigaretten bevonden, opzettelijk met een bumpercrick stuk te slaan;

„3e. dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 Januari 1954 te Nieuw-Milligen, althans in Nederland, toen hij de soldaat F. F. Sch. ontmoette, van wie hij wist dat hij deserteur was en alstoen in een gestolen auto rondreed, opzettelijk heeft nagelaten deze te arresteren of andere door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden, althans alstoen aldaar opzettelijk heeft nagelaten aan zijn commandant, althans aan de bevoegde overheid mededeling te doen van het feit dat hij F. F. Sch., van wie hij wist, dat hij deserteur was en in een gestolen auto rondreed, had ontmoet, welke mededeling hij van ambtswege doen moest of wel waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de staat kon schaden;

„4e. dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 5 Februari 1954 te Nunspeet, althans in Nederland, heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de Marechaussee der 3e klasse E. J. Tolhuis, welke als patrouillecommandant alstoen dienst deed, gegeven dienstbevel terug te gaan naar

\*) Mei uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.)

„de legerplaats Nunspeet en zich daar te melden bij de detachements-  
„commandant der Koninklijke Marechaussee in gebouw VIII kamer 44,  
„welk bevel hem, beklaagde. alstoen werd gegeven omdat hij in de  
„trein wilde stappen ondanks het feit dat voornoemde marechaussee  
„hem had gezegd dat hij eerst een kaartje in voornoemde legerplaats  
„moest kopen, zijnde hij wel teruggekeerd naar Legerplaats Nunspeet,  
„zonder zich bij de Detachementscommandant der Koninklijke Mare-  
„chaussee te melden”;

Overwegende: . . .enz.;

overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

1e. dat hij in de eerste week van Januari 1954 des avonds ongeveer 20.00 uur tezamen met Korporaal v. L. met de soldaat Sch. in een groene luxe personenauto is meegereden van Legerplaats „de Wittenberg” naar Garderen; dat Schw. hem gedurende de rit de radio van de auto ten geschenke heeft aangeboden; dat Sch. gereden is naar een donker laantje te Garderen waar hij met Sch. de radio uit de auto heeft gedemonteerd; dat hij de radio heeft geaccepteerd, waarna sch. hem ook nog de ruitenverwarmer heeft aangeboden en deze eveneens van de auto heeft gehaald die hij eveneens aannam; dat, omdat het ongeveer middernacht was geworden, zij naar de Legerplaats zijn teruggekeerd, dat hij het radiotoestel en de ruitenverwarmer aan v. L. heeft gegeven met verzoek deze in zijn kast te leggen terwijl hij met Sch. is verder gereden; dat Sch. hem toen verteld heeft dat hij de auto waarin zij reden gestolen had, zodat hij begreep, dat de ruitenverwarmer en de radio ook gestolen goederen waren; dat hij, omdat zij onderweg geen sigaretten meer hadden, in Vaassen met een in die auto aanwezige crick een ruitje van een sigarettenautomaat heeft stukgeslagen en daar vier doosjes Bondstreet sigaretten heeft weggenomen, zonder hiervoor van iemand recht of vergunning gekregen te hebben, terwijl die sigaretten hem niet in eigendom toebehoorden: dat hij, toen hii bovendien nog van Sch. vernam dat deze al sedert geruime tijd ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig was, hetgeen hem reeds bij geruchte bekend was en zich aan het plegen van diefstal van de auto waarmee zij rondreden had schuldig gemaakt, geen maatregelen tegen Sch. heeft genomen die hij volgens de wet moest nemen, terwijl hij meerdere van genoemde Sch. was; dat hij de bedoelde radio en ruitenverwarmer lange tijd in de kast op zijn kamer, waar hij gelegerd was in de Legerplaats „de Wittenberg” heeft bewaard;

2e. dat hij op 5 Februari 1954 terwijl hij als dienstplichtig Korporaal in werkelijke dienst was te Nunspeet op het station der Nederlandse Spoorwegen kwam aldaar om een plaatsbewijs te kopen en met de trein van 17,39 te vertrekken richting Amersfoort; dat hij aldaar werd aangehouden door een patrouille bestaande uit twee marechaussees in patrouille-uitrusting, waarvan de commandant hem zei. dat hii geen kaartje mocht kopen niaar zulks in de Legerplaats moest doen; dat hij echter niet is weggegaan doch bij de uitgang van het perron is blijven staan om dan zonder plaatsbewijs de trein in te stappen; dat toen de trein voorreed de Commandant van de patrouille hem tegen-

hield en naar zijn persoonsgegevens vroeg; dat hij van de Commandant tevens opdracht kreeg terug te gaan naar de legerplaats en zich aldaar te melden bij de Detachementscommandant der Koninklijke Marechaussee in gebouw VIIP in de legerplaats terwijl hij eraan toevoegde „Denk er om, dit is een dienstopdracht“; dat hij toen wel naar de Legerplaats Nunspeet is teruggegaan, doch zich niet heeft gemeld bij de detachementscommandant;

Overwegende, dat door de Officier-Commissaris als getuige is gehoord zakelijk verklarende en met de ede bevestigende Sch., dienstplichtig soldaat 4e Technische Dienst Bataillon gelegerd in de legerplaats Nunspeet;

dat hij op een avond in begin Januari 1954 met beklaagde en een onbekende korporaal een eindje is gaan rijden vanuit de Legerplaats „de Wittenberg“ in zijn auto; dat beklaagde wist, dat hij deserteur was: dat hij onderweg uitsluitend met beklaagde heeft gesproken, onder meer over de zich in de auto bevindende autoradio, die niet goed meer werkte; dat hij beklaagde heeft gezegd, dat hij die radio wel mocht hebben, waarop zij onder Speulde de auto tot stilstand hebben gebracht en de radio daar hebben gedemonteerd; dat zij daarop zijn teruggereden naar de Legerplaats „de Wittenberg“ en de autoradio en nog een ruitenverwarmier aan de inzittende korporaal hebben meegegeven, die in de legerplaats uitstapte, terwijl beklaagde verder meereed; dat hij toen aan beklaagde heeft verteld dat hij de auto had gestolen; dat toen zij onder Vaassen waren aangekomen, beklaagde, omdat zij geen sigaretten meer hadden, bij een sigarettenautomaat met de crick van de auto de ruit daarvan heeft stukgeslagen en daaruit 4 pakjes Bondstreet sigaretten heeft weggenomen;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Heling*“;
  2. „*Diefstal, waarbij de schuldige zich het weg te nemen goed onder „zijn bereik heeft gebracht door middel van braak*“;
  3. „*Als militair getuige zijnde van een door een mindere gepleegd misdrijf opzettelijk nagelaten tegen den dader de door het belang der „zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te „wenden*“;
  4. „*Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*“;
- voorzien en strafbaar gesteld respectievelijk bij de artikelen:

1. 416 Wetboek van Strafrecht,
2. 311 Wetboek van Strafrecht,
3. 143 Wetboek van Militair Strafrecht,
4. 114 Wetboek van Militair Strafrecht jo. 128 Wetboek van Militair Strafrecht.

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde die zich sedert 19 Februari 1954 in arrest bevindt

daarin behoort te blijven, welke arresthandhaving bij afzonderlijke dispositie is geschied;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf van **TIEN MAANDEN** met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; zijnde sedert 19 Februari **1954** tot datum tenuitvoerlegging, met bevel dat van deze gevangenisstraf **VIJF MAANDEN** voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoergelegd, proeftijd 3 jaar — *Red.J.*

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 7 Juli **1954.**

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lt. Kol. J. D. Stolp en Lt. Kol. W. A. Vermeer.

*Raadsman:* Maj. K. Bakker Soc. Dienst M.v.O.

*Lichamelijk letsel bij gelegenheid van een aanrijding met een motorrijtuig.*

*Het feit heeft weliswaar niet plaats gevonden op een weg in de zin van de Wegenverkeerswet (immers op een weg in de munitieaanvullingsplaats „Elspeet”) doch zulks staat aan de toepasselijkheid van artikel 36 W.V.W. niet in de weg.*

(W.V.W. art. 36).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. G. A. G., geb. 21 April 1932, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 30 Maart 1954 te Nunspeet, althans in „Nederland, als bestuurder van een jeep daarmee heeft gereden op „een weg in de munitie-aanvullingsplaats „Elspeet”, en met die door „hem, beklaagde, bestuurde automobiel hoogst roekeloos en onvoorzichtig een in die weg voor hem naar links gelegen bocht met voor „die bocht veel te hoge snelheid is doorgereden terwijl hij, beklaagde, „bovendien wist dat op korte afstand na die bocht een G.M.C. vrachtwagen op de voor hem rechterzijde van deze ongeveer 5,50 meter „brede weg was geparkeerd en werd geladen zodat slechts met geringe „snelheid en voorzichtig genoemde bocht mocht worden doorgereden „een en ander waardoor hij niet tijdig zijn voertuig tot stilstand heeft „kunnen of weten te brengen dan wel behoorlijk heeft kunnen of „weten uit te wijken voor J. B. Renker die alstoen doende was bezig-

„heden achter of naast die G.M.C. te verrichten waardoor het aan „zijn, beklaagdes, grove schuld is te wijten geweest dat die Renker „werd aangereden en een bekkenfactuur, althans zwaar lichamenlijk „letsel heeft bekomen, althans zodanig letsel dat hij enige maanden „verhinderd is geweest zijn beroepsbezigheden uit te oefenen-“;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamenlijk letsel bekomt, terwijl dat letsel door de aanrijding is veroorzaakt“; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36, lid 2, Wegenverkeerswet;

Overwegende, dienaangaande dat het ongeval weliswaar niet heeft plaatsgevonden op een weg in de zin van de Wegenverkeerswet, doch dat zulks aan de toepasselijkheid van genoemd artikel niet in de weg staat;

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 2 September 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C.

Berenschot en Luitenant-Kolonel J. D. Stolp.

*Raadsman:* Mr F. Oberman, advocaat te Arnhem.

*Als soldaat de onderscheidingsteken van vaandrig gedragen.*

*Verworpen het verweer van de raadsman dat dit niet zou opleveren het dragen van onderscheidingsteken behorende bij een ambt hetwelk hij niet bekleedt, zulks omdat beklaagde het ambt van militair bekleedt. Al worden allen, die tot de gewapende macht behoren, als ambtenaren beschouwd, zulks impliceert geenszins dat deze allen nu ook één en hetzelfde ambt bekleden \*).*

*Het tenlaste gelegde en bewezen verklaarde is echter niet strafbaar, omdat het vereiste opzet daarin niet voorkomt. Verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.*

(W.K. art. 58; W. Sr. art. 84 en 196).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. d. V., geb. 20 Augustus 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op de openbare weg, de Stinstraat te Veenwouden, althans „in Nederland, op of omstreeks 5 Juni 1954, gekleed in uniform van „de Koninklijke Landmacht, op dat uniform op de daarvoor bestemde „plaatsen de rangonderscheidingsteken van Vaandrig dan wel Kor-

\*) Men zie in verband met dit vonnis Sententie H.M.G. d.d. 7 November 1950 (M.R.T. XLIV, blz. 172 v.) en arrest Hoge Raad 31 October 1950 (M.R.T. XLIV, blz. 116 v.).

(Red.).

„net, twee gebombeerde knoopjes, heeft gedragen, welke onderschei-  
„dingstekenen behoorden tot het ambt van militair in voornoemde rang,  
„welke hij niet bekleedde”;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-  
staande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen  
aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,  
dat hij op de openbare weg, de Stinstraat te Veenwouden, op 5 Juni  
1954, gekleed in uniform van de Koninklijke Landmacht, op dat  
uniform op de daarvoor bestemde plaatsen, de rangonderscheidings-  
tekenen van Vaandrig, dan wel Kornet heeft gedragen, welke onder-  
scheidingstekenen behoorden tot het ambt van militair in voornoemde  
rang, welke hij niet bekleedde;

Overwegende dienaangaande, dat beklagdes raadsman heeft aan-  
gevoerd, dat wanneer een soldaat de onderscheidingstekenen draagt  
van een vaandrig, zulks niet zou zijn het dragen van de onderscheidings-  
tekenen behorende tot een ambt, dat hij niet bekleedt, omdat zowel de  
soldaat als vaandrig (en dus consequent, alle militairen, ongeacht rang  
of functie) één en hetzelfde ambt zouden bekleden, te weten, dat van  
„militair”;

dat de raadsman echter geen bewijs heeft aangevoerd voor de juist-  
heid van deze praemisse, welke de Krijgsraad ook niet van elders  
gebleken is;

dat weliswaar allen, die tot de gewapende macht behoren op grond  
van één en dezelfde bepaling (te weten het *derde lid* van *art. 84* van  
het Wetboek van Strafrecht) als *ambtenaren* in de zin van het straf-  
recht moeten worden beschouwd, doch dat zulks geenszins impliceert,  
dat deze allen nu ook één en hetzelfde *ambt* zouden bekleden;

dat hiervoor even weinig reden schijnt te zijn als voor een rubri-  
cering van de andere ambtenaren in absolute categorieën (bijv. rijks-  
ambtenaren, gemeenteamttenaren, politieambtenaren), welke ieder op  
zichzelf één „ambt” zouden uitmaken, met het dan in 's raadsmans  
gedachtengang onvermijdelijke gevolg, dat art. 196 van het Wetboek  
van Strafrecht de gemeenschap nog slechts zou beschermen tegen  
nachtsaanmatiging bijv. door een gemeenteamttenaar, zich voordoende  
als rijksambttenaar, of door een militair, zich voordoende als politie-  
ambttenaar, doch niet tegen zodanige aanmatiging door de ambttenaar  
van lagere rang zich voordoende als een hogergeplaatste uit zijn eigen  
„absolute” categorie;

dat de Krijgsraad geen enkele reden ziet om het gestelde in arti-  
kel 196 van het Wetboek van Strafrecht in een zodanige beperkte zin  
uit te leggen en dan ook het opgeworpen verweer als ongefundeerd  
verwerpt;

Overwegende. dat het hierboven bewezen verklaarde echter niet  
oplevert een feit bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld;

Overwegende te dien aanzien, dat het opzet, vereist in art. 196 van  
het Wetboek van Strafrecht in de telastelegging en mitsdien in de  
bewezenverklaring ontbreekt;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp zoals dit is omschreven in artikel 2, lid 1, van de Wet op de Krijgstucht zodat met toepassing van art. 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier; . . . enz.;

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 26 Augustus 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh en Majoor P. Ridder.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Eigendunkelijk afgeweken van het hem door een 1e luitenant gegeven hevel om elk in een jeep plaats te nemen ter contrôle van de aan de chauffeur opgedrugen rit langs een alarmroute, wetende dat de chauffeur niet van de alarmroute mocht afwijken, de chauffeur de jeep een andere stadswijk heeft laten inrijden. Voorts door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover de chauffeur, zijn mindere, deze overgehaald het stuur van de jeep aan hem over te geven en vervolgens, zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs, met die jeep te gaan rijden.*

*Veroordeling wegens opzettelijke ongehoorzaamheid en het opzettelijk wederrechtelijk gebruiken van een motorrijtuig op een weg.*

(W.M.Sr. art. 114, W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. P. K., geb. 27 Augustus 1930, dpl. wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als kornet bij de Stat en Stafbatterij 901e Lucht-, verdedigingskring te 's-Gravenhage, aldaar op 20 Mei 1954, in tijd van oorlog:

„1e. nadat hem des morgens te 9.00 uur door de 1e Luitenant van „Ast W.H. was bevolen plaats te nemen in een jeep, welk bestuurd „werd door de soldaat de Brabander met al5 hulpchauffeur Sloof, dan „wel in een andere jeep, die was uitgezonden ter verkenning van een „alarmroute en waarin nog geen kaderlid was gezeten. welke chauffeurs, naar hem bekend was de opdracht hadden respectievelijk de „alarmroute 5 en de alarmroute 6 enige malen te rijden en te verken- „nen, welke opdracht inhield dat uitsluitend langs deze route, waarvan „de schriftelijke beschrijving in handen van de chauffeur was gesteld, „mocht worden gereden en waarbij aan hem alsook aan de kornet Lips „was opgedragen door genoemde Luitenant elk een jeep te nemen en „de rit te controleren eigendunkelijk van deze opdracht is afgeweken „doordien hij, zittende in de door de soldaten Klop en Arensman



„bereden jeep, nadat deze enige malen het te verkennen traject had „gereden. de chauffeur deze jeep de Moerwijk in heeft laten rijden, „zijnde buiten het bevolen tracé;

„2e. door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover de „soldaat Arensman, dan wel de soldaat Klop, deze Klop, althans „Arensman, heeft overgehaald het stuur van de jeep, waarop deze „soldaten als chauffeur waren ingedeeld, aan hem over te geven en „vervolgens op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Moerweg, zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs voor „het besturen van een dergelijk motorrijtuig, als bestuurder van deze „jeep heeft gereden, waarbij hij tevens opzettelijk wederrechtelijk voor- „meld aan de Staat der Nederlanden toebehorend motorrijtuig op ge- „melde weg heeft gebruikt”;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat op 20 Mei 1954, terwijl hij in werkelijke dienst was als kornet bij de Staf en Stafbatterij van de 901e Luchtverdedigingskring te 's-Gravenhage, door de 1e Luitenant W. H. van Ast een aantal jeeps werden uitgezonden ter verkenning van de aan elk dier jeeps toege- wezen alarmroutes in de gemeente 's-Gravenhage en omgeving; dat genoemde Luitenant aan hem, beklagde, daarbij opdracht gaf om plaats te nemen in de jeep welke bestuurd werd door de soldaat Klop, met als hulpchauffeur de soldaat Arensman, welke naar hem, beklagde, bekend was opdracht hadden alarmroute 6 enige malen te rijden en te verkennen; dat deze opdracht inhield, dat uitsluitend langs deze route, waarvan de schriftelijke beschrijving in handen van de chauffeur was gesteld, mocht worden gereden; dat hij, nadat zij die route enige maler, hadden gereden de chauffeur, op dat ogenblik de soldaat Arensman, opdracht heeft gegeven om de Moerwijk te 's-Gravenhage in te rijden. hoewel hij, beklagde, wist, dat hij de jeep hierdoor buiten het bevolen tracé liet rijden; dat hij hierbij geheel eigendunkelijk handelde met de bedoeling in de Moerwijk zelf het stuur over te nemen; dat Arensman toen de Moerwijk is ingereden naar de Moerweg, alwaar hij Arensman heeft verzocht hem, beklagde, het stuur over te geven; dat Arensman zich hiertegen niet verzette; dat hij vervolgens op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Moerweg te 's-Gravenhage met die jeep, registratienummer 201022481-S, welke jeep toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, als bestuurder daarvan heeft gereden. zonder in liet bezit te zijn van een geldig rijbewijs voor het besturen van een dergelijk motorrijtuig;

Overwegende, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Willem Henricus van Ast:

dat hij op 20 Mei 1954 opvolgend commandant van de Staf en Stafbatterij van de 901e Luchtverdedigingskring was; dat hij in die functie op die datum de soldaat Klop opdracht heeft gegeven met de jeep 201022481-S, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, alarmroute 6 te 's-Gravenhage te verkennen; dat het daarbij onder geen

enkele voorwaarde geoorloofd was van deze route af te wijken; dat hij de kornet K. opdracht heeft gegeven om in een jeep plaats te nemen en de route die de betrokken chauffeur was opgegeven te controleren; dat K. daarop heeft plaatsgenomen in de jeep van Klop; dat hij de kornet Lips opdracht heeft gegeven om in een der jeeps die een alarmroute moesten rijden, waarin nog geen kaderlid was gezeten plaats te nemen; dat hij toen hij zag, dat K. en Lips vóór het vertrek samen in de jeep van Klop zaten nog uitdrukkelijk heeft gezegd dat zij ieder in een aparte jeep moesten plaats nemen; dat hij K. niet gemachtigd heeft eigenmachtig van de voorgeschreven alarmroute af te wijken; dat het de kornetten verboden was het stuur van de chauffeur over te nemen;

*Post alia:*

Overwegende [bewezenverklaring, m.d.v. dat beklagde was bevolen plaats te nemen in een jeep die was uitgezonden ter verkenning van een alarmroute waarvan de chauffeur naar hem bekend was opdracht had de alarmroute 6 enige malen te rijden en te verkennen, en, voor wat het sub 2. ten laste gelegde betreft, m.d.v. dat beklagde de soldaat Arensman heeft overgehaald het stuur van de jeep aan hem over te geven — *Red.*];

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog.”
2. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken”, voorzien en strafbaar gesteld bij: (1) artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, (2) artikel 37 jis 45 van de Wegenverkeerswet, T van het Koninklijk Besluit van 1 April 1953 (Staatsblad 167);

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 7 weken met aftrek voorarrest vanaf 24 Mei 1954 tot 11 Juli 1954 — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*In het sub 1. ten laste gelegde valt ons de constructie van de opzettelijke ongehoorzaamheid op. Ten laste gelegd is dat beklagde wist dat de chauffeur uitsluitend langs de bewuste alarmroute mocht rijden en dat hij, beklagde, de rit moest contrôleren. Van deze opdracht zou beklagde „eigendunkelijk afgeweken” zijn doordien hij de chauffeur de jeep de Moerwijk In heeft laten rijden.*

*De wet onderscheidt in artikel 114 de drie vormen der opzettelijke ongehoorzaamheid, t.w. „weigeren”, „opzettelijk nalaten” en „eigen-,dunkelijk overschrijden”. Er is uitvoerige jurisprudentie over, in hoeverre deze begrippen qualificaties inhouden dan wel feitelijke omschrijvingen en in het algemeen is het Hoog Militair Gerechtshof geneigd deze termen als genoegzame feitelijke omschrijvingen te erkennen. Wanneer men echter, hetgeen een loffelijk streven is, niet met deze termen uit de wet wil volstaan en de zaak feitelijk wil omschrijven, dan zal men toch een zodanige omschrijving moeten vinden, dat het omschrevene òf een weigering inhoudt, òf een opzettelijk nalaten, òf*

*een eigendunkelijke overschrijding. Niet geheel duidelijk is, als hoedanig de steller het ten laste gelegde „eigendunkelijk afwijken” heeft bedoeld.*

*Maar bovendien: waarin bestaat nu eigenlijk de ongehoorzaamheid? Er was een plicht van de chauffeur en een plicht van de beklaagde. De chauffeur mocht niet buiten de route rijden; de meerdere moest contrôleren dat de mindere zich daaraan hield. Nu heeft de meerdere de mindere „laten” rijden buiten het voorgeschreven traject. „Laten” betekent in het algemeen „toelaten”; uit de feitelijke toedracht blijkt veeleer dat de steller bedoeld heeft „doen” rijden. De bewoordingen van de tenlastelegging duiden echter niet op opzettelijke ongehoorzaamheid, doch veeleer op het misdrijf van artikel 143 W.M.Sr.: het opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt.*

*Het sub 2. ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit bevat ook nog overtreding van artikel 138 van het W.M.Sr. Dit misdrijf vinden wij echter in de qualificatie niet terug. Ook vinden wij daar niet terug het besturen van een motorrijtuig zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs.*

W. H. V.

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 26 Augustus 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh en Majoor P. Ridder.

*Raadsman:* Kapitein W. O. Tibben.

*Eigendunkelijk afgeweken van het hem gegeven bevel om, als chauffeur van een jeep een bepaalde route te rijden, zijnde beklaagde na het volbrengen van deze opdracht naar een andere stadswijk gereden. Voorts aldaar de veiligheid op de weg in gevaar gebracht.*

(W.M.Sr. art. 114: W.V.W. art. 25).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. P. M. d. B., geb. 16 Mei 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Staf en Stafbatterij „901e Luchtverdedigingskring te 's-Gravenhage, aldaar op 20 Mei „1954:

„1e. in tijd van oorlog eigendunkelijk is afgeweken van het hem diezelfde dag gegeven bevel van de 1e Luitenant W. H. van Ast, „inhoudende dat hij met een jeep, waarbij als hulpchauffeur was „ingedeeld de soldaat Sloof, de alarmroute 5 moest verkennen, welke „opdracht inhield dat uitsluitend het in deze route gelegen straten- „complex enige malen afwisselend door beide chauffeurs moest worden gereden, zijnde hij nadat hij zijn opdracht had uitgevoerd, in stede „van zoals deze inhield rechtstreeks naar de kazerne terug te keren

„met het door hem bestuurde motorrijtuig naar de Moerwijk gereden,  
„in welke wijk geen van de straten over welke voornoemde route liep,  
„was gelegen;

„2e. als bestuurder van het sub 1e vermelde motorrijtuig op de  
„voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Melis Stokelaan,  
„de Vreeswijkstraat en de Soestdijksekade, als weggebruiker de veilig-  
„heid op de weg in gevaar heeft gebracht door met een snelheid van  
„circa 50 a 60 mijl per uur met dit voertuig achter en naast een tweede  
„militair motorrijtuig, jeep, hetwelk werd bestuurd door de soldaat  
„Klop of de soldaat Arensman te rijden, waarbij deze motorrijtuigen  
„elkaar beurtelings inhaalden en voorbijreden, zijnde deze wijze van  
„rijden in elk geval zo geweest dat redelijkerwijs was aan te nemen  
„dat de veiligheid op de weg(en) in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 20 Mei 1954, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Staf en Stafbatterij van de 901e Luchtverdedigingskring te 's-Gravenhage, van de 1e Luitenant van Ast, plaatsvervangend Commandant van die Batterij, bevel ontving om met een jeep, registratienummer 51215, waarop als hulpchauffeur de soldaat Sloof was ingedeeld, de alarmroute 5 te verkennen; dat deze opdracht inhield dat uitsluitend het in deze route gelegen stratencomplex enige malen afwisselend door Sloof en hem moest worden gereden; dat zij na deze opdracht uitgevoerd te hebben niet rechtstreeks naar de kazerne zijn teruggekeerd, zoals naar hij begreep de bedoeling van het bevel was, maar in stede daarvan naar de Moerwijk te 's-Gravenhage, waar zij niets te maken hadden zijn gereden, aldus eigendunkelijk afwijkende van de hem gegeven opdracht; dat hij in de Moerwijk in de Melis Stokelaan een andere jeep van zijn onderdeel ontmoette, bestuurd door de soldaat Klop, met als hulpchauffeur de soldaat Arensman; dat hij op de Melis Stokelaan, de Vreeswijkstraat, de Soestdijksekade en de in de omgeving daarvan gelegen straten, welke alle voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaan, als bestuurder van voormelde jeep, registratienummer 51215, rijdend met een snelheid van ongeveer 50 mijl per uur en hoger de door Klop bestuurde jeep verscheidene malen heeft ingehaald en voorbijgereden is; dat beide jeeps daarbij beurtelings achter elkaar reden en elkaar inhaalden; dat hij daardoor in genoemde straten de veiligheid van het verkeer in hoge mate in gevaar heeft gebracht;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, voor wat betreft het onder 2e ten laste gelegde met uitzondering van de woorden „of de soldaat Arensman”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG“;

2e. „OVER-LEDING VAN ARTIKEL 25 VAN DE WEGENVERKEERSWET“; voorzien en strafbaar gesteld bij: 1e. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 2e. artikel 35 jns 45 van de Wegenverkeerswet, T van het Koninklijk Besluit van 1 April 1953, Staatsblad 167.

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van één maand en tot betaling van een geldboete van dertig gulden, subsidiair hechtenis voor de tijd van vijftien dagen — *Red.*].

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 13 October 1954.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Kapitein C. van Kampen.

*Raadman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Ziekte voorgewend en niet van bewegingsvrijheid teruggekeerd om aldus schietoefeningen (de zgn. „vuurdoop“, waar beklaagde bevreesd voor was) te ontgaan: „als militair opzettelijk door een samenweefsel „van verdichtels zich tijdelijk aan de vervulling van een bepaald soort „van dienstverplichtingen onttrekken“.*

*Voorwaardelijke militaire detentie.*

(W.M.Sr. art. 11, 13-15. 131).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen A. F. A. R.. geb. 25 Januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende. dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht:

„PRIMAIR: op 23 Mei 1954, in tijd van oorlog, in de Harskamp, „althans in Nederland, zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtels tijdelijk aan de vervulling van een bepaalde soort van dienstverplichtingen en wel van schietoefeningen aldaar heeft onttrokken. „door in zijn woonplaats Volendam, gemeente Edam, waar hij zich na „expiratie van hem verleende bewegingsvrijheid nog bevond, ziekte „voor te wenden, in bed te blijven en de hem behandelende arts mede „te delen. dat hij niet in staat was om naar zijn onderdeel te Amsterdam „terug te reizen waarna tenslotte hem op 29 Mei 1954 een reisopdracht „door deze arts is gegeven om zich op 30 Mei 1954 bij zijn onderdeel „terug te melden waar hij zich pas op die datum teruggemeld heeft;

„SUBSIDIAIR: op 23 Mei 1954, in tijd van oorlog, te Amsterdam, na „expiratie van de hem verleende bewegingsvrijheid, opzettelijk niet „naar zijn aldaar gelegen onderdeel is teruggekeerd en sindsdien langer „dan vier dagen opzettelijk, ongeoorloofd en onafgebroken van ge-

„noemd onderdeel afwezig is geweest, totdat hij op 30 Mei 1954 zich „bij zijn onderdeel heeft teruggemeld“;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij in Mei 1954 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was en ingedeeld bij de 3e Compagnie van het Regiment Intendancetroepen, gelegerd in het Kamp Zeeburg te Amsterdam; dat hij op 22 Mei 1954 met bewegingsvrijheid naar huis mocht vertrekken; dat het bekend was dat hij op 24 Mei 1954 met zijn onderdeel naar de Harskamp zou gaan voor het houden van schietoefeningen, waarbij de zogenaamde vuurdoop moest worden ondergaan; dat hij daar bang voor was; dat hij ter uitvoering van zijn voornemen om niet tijdig van bewegingsvrijheid terug te keren en ervoor te zorgen, dat hij daardoor die schietoefeningen zou mislopen, op 23 Mei 1954 tegen de tijd, waarop hij de terugreis naar zijn onderdeel moest aanvaarden, thuis te Volendam, naar bed is gegaan, ziekte voorwendende, op 24 en 25 Mei 1954 in bed is gebleven en aan de hem behandelende arts heeft medegedeeld, dat hij niet in staat was naar zijn onderdeel terug te keren, zulks hoewel hij zich in werkelijkheid volkomen gezond gevoelde en er ook van overtuigd was, dat hem niets mankeerde; dat bedoelde arts hem op 29 Mei 1954 een reisopdracht heeft gegeven om zich op 30 Mei 1954 bij zijn onderdeel terug te melden, aan welke opdracht hij heeft voldaan; dat, toen hij zich terugmeldde, voormelde oefening al was afgelopen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Johannes Jozef Ruijter:

dat beklaagde en hij, toen zij op 22 Mei 1954 met bewegingsvrijheid naar huis zouden vertrekken, hoorden, dat zij Maandag daarop naar de Harskamp moesten voor het houden van schietoefeningen, waarbij zij de zogenaamde vuurdoop zouden moeten ondergaan; dat zij, omdat zij bang waren voor die oefening, hebben overlegd, hoe zij zich daaraan zouden kunnen onttrekken en hebben afgesproken, dat zij op 23 Mei 1954 niet naar hun onderdeel terug zouden keren, maar zich ziek zouden houden en op grond daarvan zouden thuisblijven;

H. J. A. M. Kruitwagen, kapitein:

dat hij in Mei 1954 commandant was van de 3e Compagnie van het Regiment Intendancetroepen te Amsterdam en als zodanig onder andere de soldaat A. F. A. R. onder zijn bevel had; dat genoemde soldaat in de avond van 23 Mei 1954 niet van bewegingsvrijheid bij voormeld onderdeel is teruggekeerd en sindsdien daarvan onafgebroken zonder recht of vergunning zijnerzijds afwezig is geweest tot 30 Mei 1954; dat die soldaat zich door die afwezigheid heeft onttrokken aan de schietoefeningen van dat onderdeel, welke, naar tevoren onder andere aan R. was bekend gemaakt, op 24 Mei 1954 in de Harskamp zijn gehouden en waarbij de zogenaamde vuurdoop werd ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van ver-, dichtsels tijdelijk aan de vervulling van een bepaald soort van dienst-, verplichtingen onttrekken, gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 131 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken; voorwaardelijk; proeftijd één jaar — Red.]

#### NASCHRIFT.

*Bij bovenstaand vonnis moge ik verwijzen naar mijn naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 4 October 1950, M.R.T. XLIV, blz. 167 v., het eerste mij bekende gewijsde terzake van het misdrijf van artikel 131 W.M.Sr. Ik wees in dat naschrift op het principiële verschil tussen de artikelen 101 en 131, welk verschil zich weerspiegelt in de titels, waarin die misdrijven voorkomen: het eerstgenoemde in de titel van misdrijven, waardoor de militair zich aan de vervulling van (al) zijn dienstverplichtingen onttrekt en het tweede in de titel van misdrijven, waardoor verschillende (bepaalde) dienstverplichtingen worden geschonden.*

*Hoewel het bovenstaande vonnis een geval behandelt, hetwelk (ook wat de tenlastelegging betreft) véél dichter bij artikel 131 komt dan dat, behandeld in het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 4 October 1950, is het m.i. in feite een geval voor artikel 101. Want wel was het oogmerk van beklaagde om een bepaald soort van dienstverplichtingen te ontlopen, maar artikel 131 stelt niet strafbaar een oogmerk, doch een gevolg. En het gevolg was dat beklaagde zich tijdelijk aan al zijn dienstverplichtingen onttrok.*

*Ik meen dan ooh dat er nog steeds geen zuiver geval van overtreding van artikel 131 W.M.Sr. gepubliceerd is.* W. H. V.

#### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 27 October 1954.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door een met groot verlof gezonden, doch nog in uniform gekleed, dienstplichtige.*

(W.M.Sr. art. 60, 62, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. V., geb. Rotterdam 27 December 1932, dpl. soldaat, beklaagde,  
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op na te melden datum, als dienstplichtig soldaat met groot „verlof naar zijn woning teruggezonden, en nog in uniform gekleed, „derhalve militair zijnde in de zin der wet, op 10 September 1954, in „tijd van oorlog, te 's-Gravenhage, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de sergeant H. J. „Tetro gegeven dienstbevel om hem zijn naam en/of legernummer „op te geven, zulks in verband met zijn onkrijgstuchtelijk gedrag kort „te voren in de trein tussen Utrecht en s'-Gravenhage, hebbende hij, „beklaagde, inrtede van dit bevel op te volgen tot genoemde sergeant „gezegd: „Die krijgt U niet sergeant, want op dit ogenblik ben ik „burger", althans woorden van een dergelijke strekking";

*Post alia:*

Overwegende dat een ambtsedig proces-verbaal. . .zakelijk inhoudt als verklaring van:

Henri Jacques Tetro:

dat hij op 10 September 1954 in uniform gekleed met de trein, die 18.30 uur uit Utrecht vertrok, naar 's-Gravenhage is gereisd; dat hij gedurende die treinreis een soldaat hoorde zeggen: „Die onderofficieren „zijn in dienst gegaan, omdat ze te lui zijn om te werken"; dat bedoelde soldaat te 's-Gravenhage eerder uitstapte dan hij, getuige; dat hij de bedoelde soldaat nabij de uitgang van het station over het voorgevallene heeft aangesproken en deze vroeg: „Geef je naam en legernummer „maar op"; dat deze soldaat hierop antwoordde: „Die krijgt U niet „sergeant, want op dit ogenblik ben ik burger"; dat bedoelde soldaat eerst nadat een agent van politie was gehaald, bereid bleek zijn naam op te geven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: voorwaardelijke vei-ooi-delning tot één maand gevangenisstraf, proeftijd één jaar, alsmede een onvoorwaardelijke geldboete van f 40, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.J.*]

### **Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht Zuid.**

Vonnis van 22 September 1954.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kolonel J. Benus en J. P. Welter.

*Raadsman:* 1e Lt. G. M. Bruggink.

*Op roekeloze wijze als bestuurder van een vliegtuig daarmede zó laag over een stuk luchtdoelgeschut gevlogen, dat hij met het door hem*



*bestuurde vliegtuig dat stuk heeft aangeraakt en ren manschap lichamelijk letsel bekwam.*

*Krijgsraad: 6 weken hechtenis.*

*Hoog Militair Gerechtshof: geldboete van f 150; voorts ontzetting van het recht, het beroep van vlieger. uit te oefenen voor. de tijd van twee jaren.*

(W.M.Sr. art. 308, 309).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT ZUID,  
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen  
J. P. K., geb. 13 Augustus 1931, dpl vaandrig, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 26 Mei 1954 in de luchtruimte boven  
„Steenwijkerwold, in ieder geval boven Nederland, als bestuurder met  
„een militair schroefvliegtuig „Harvard”, registratienummer B. 119,  
„hoogst roekeloos, onachtzaam. onvoorzichtig, ondeskundig, onoplet-  
„tend en onnadenkend een scheervlucht over een stuk luchtdeelartil-  
„lerie heeft gemaakt, tengevolge waarvan hij met genoemd vliegtuig  
„tegen dit stuk geschut is aangevlogen en tengevolge waarvan G. R.  
„Kuiper zodanig zwaar lichamelijk letsel uitmakende verwondingen  
„bekwam, dat hij gedurende enige in maanden, althans meerdere weken  
„zijn ambtsbezigheden als dienstplichtig soldaat niet kon uitoefenen;  
„2e. dat hij op of omstreeks 26 Mei 1954 te Steenwijkerwold,  
„althans in het luchtruim boven Steenwijkerwold, in ieder geval boven  
„Nederland, terwijl hij als reserve sergeant-vlieger in werkelijke dienst  
„was bij de 2e Tactische Vliegbasis te Eindhoven, nadat de Adjudant-  
„onderofficier-Vlieger G. L. Bal, hem had opgedragen bij de uitvoering  
„van de vluchten, althans een vlucht, ten behoeve van de luchtdeel-  
„artillerie, niet beneden een hoogte van 200 voet te vliegen, heeft  
„geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te  
„gehoorzamen, en met een door hem bestuurd schroefvliegtuig  
„Harvard” beneden 200 voet heeft gevlogen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft  
verklaard:

dat op 26 Mei 1954 de Adjudant-Onderofficier-Vlieger Bal hem mededeelde, dat hij in de loop van de dag een vlucht naar Steenwijkerwold moest maken en dat hij, beklaagde, er goed aan deed bij deze vlucht niet lager dan 200 voet te vliegen; dat hij te circa 14 uur als bestuurder van een schroefvliegtuig „Harvard”, registratienummer B. 119, aankwam boven Steenwijkerwold; dat hij, toen de oefening bijna klaar was, een scheervlucht maakte en bij het overvliegen van de stukken een zachte tik hoorde; dat hij na te Eindhoven geland te zijn, constateerde dat van zijn toestel de rechtervleugel aan de onderzijde opengescheurd was en dat het staartwiel beschadigd was;

Overwegende dat Gustaaf Leendert Bal, oud 36 jaar, Adjudant-Onderofficier-Vlieger. wonende te Eindhoven, als getuige door de

Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 26 Mei 1954 de dienstplichtig sergeant K., beklaagde, er aan herinnerde, dat hij die dag een vlucht naar Steenwijkerwold ten behoeve van de luchtdoelartillerie moest maken; dat hij beklaagde heeft opgedragen bij de uitvoering van deze vlucht niet beneden de 200 voet te vliegen;

Overwegende, dat Michael Lee Rolff, oud 33 jaar, Kapitein, wonende te Amsterdam, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 26 Mei 1954 achter de legerplaats Steenwijkerwold alwaar richtosfeningen door de Luchtdoelartillerie op een overvliegend vliegtuig werden gehouden, zag, dat dit vliegtuig op een gegeven moment op zeer geringe hoogte afkwam op een stuk 40 mm; dat hij bij dit stuk stond en dat het vliegtuig niet hoger was dan de uiteinde van de loop van dit stuk; dat hij zich, toen het vliegtuig nagenoeg bij het stuk was aangekomen, omdraaide en direct daarop een klap hoorde; dat hij een slag tegen zijn achterhoofd en rug voelde; dat de soldaat Kuiper zeer ernstig aan zijn hoofd gewond bleek te zijn; dat de rechterzijde van zijn hoofd geheel openlag; dat hij regelmatig bij Kuiper is geweest om naar zijn toestand te informeren en dat hem op 8 Augustus 1954 in het Hospitaal te Utrecht werd verteld, dat zijn evenwichtsorgaan aan het rechteroor buiten werking was; dat er een stuk van de mondingstrechtter van de vuurmond was afgeslagen en dat de afstand van de mondingstrechtter boven de grond 1.90 meter was;

Overwegende, dat Marten Pruijm, oud 21 jaar, dienstplichtig soldaat, wonende te Groningen, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 26 Mei 1954 te Steenwijkerwold ingedeeld was bij een stuk luchtdoelartillerie en dat er gericht moest worden op een overvliegend vliegtuig; dat hij op een gegeven moment het vliegtuig (Harvard) aan zag komen vliegen uit de richting van een paar bosjes van circa drie meter hoog; dat hij de koeien in de wei uit elkaar zag stuiven; dat hij een van de richters hoorde roepen „doel kwijt”; dat op dat moment het vliegtuig achter de bosjes zat; dat het vliegtuig, nadat het genoemde bosjes gepasseerd was, in hun richting vloog en dat hij zag, dat het vliegtuig met het achterste gedeelte tegen de loop van het stuk aanvloog;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

dat hij op 26 Mei 1954 in de luchtruimte boven Steenwijkerwold als bestuurder van een militair schroefvliegtuig „Harvard”, registratienummer B. 119, hoogst roekeloos, onachtzaam, onvoorzichtig, ondeskundig, onoplettend en onnadenkend een scheervlucht over een stuk luchtdoelartillerie heeft gemaakt, tengevolge waarvan hij met genoemd vliegtuig tegen dit stuk geschut is aangevlogen en tengevolge waarvan

G. R. Kuiper zodanig lichamelijk letsel uitmakende verwondingen bekwam, dat hij gedurende enige maanden zijn ambtsbezigheden als soldaat niet kon uitoefenen;

Overwegende, dat beklaagde in zijn verhoor op 36 Augustus 1954 voor de Officier-Commissaris heeft verklaard, dat zijn toestel bij het maken van de scheervlucht, toen hij dacht dat hij op een hoogte van 200 voet zat, enige tikken kreeg tengevolge van remous; dat hij aanneemt dat hij daardoor hoogte verloor;

Overwegende, dat beklaagde echter in zijn bovengenoemd verhoor tevens heeft verklaard, dat er op de heenreis naar Steenwijkerwold momenten waren, dat hij boven de Veluwe zeker 100 à 200 voet zakte;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat beklaagde — zo er al bij het vliegen boven het oefenterrein te Steenwijkerwold van remous sprake is geweest — als behoorlijk en zijn verantwoordelijkheid beseffend vlieger met de door hem beweerde aanwezigheid van remous rekening had moeten houden en op een veilige hoogte had behoren te vliegen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Het aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijke letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening „zijner ambtsbezigheden ontstaat“;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub 1 meer of anders is ten laste gelegd dan hieivóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem sub 2 ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;. . . [volgt: veroordeling tot hechtenis voor de duur van zes weken — *Red.*].

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 14 December 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Adm. Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Gen. Maj. Vl. Waarn. Zegers.

*Raadsman:* 1e Lt. Vl. Bruggink.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de beklaagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie. dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen voor zover betreft de vrijspraak van het onder 2 aan beklagde ten laste gelegde en de opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Overwegende, dat het Hof zich niet het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen onder meer omdat:

i. niet voldoende met redenen is omkleed de beslissing van de Krijgsraad, dat wettig en overtuigend bewezen is, dat de soldaat G. R. Kuiper zodanig lichamelijk letsel uitmakende verwondingen heeft bekomen, dat hij gedurende enige maanden zijn ambtsbezigheden als dienstplichtig soldaat niet kon uitoefenen ten aanzien waarvan slechts als bewijsmiddel is gebezigd de verklaring van de getuige Rolff „dat hij „regelmatig bij Kuiper is geweest om naar zijn toestand te informeren „en dat hem op 8 Augustus 1954 in het Hospitaal te Utrecht werd „verteld, dat zijn evenwichtsorgaan aan het rechteroor buiten werking „was”, zijnde zulks een verklaring de auditu, die in casu slechts als bewijsmiddel van waarde zou kunnen zijn indien deze getuige tevens zou hebben verklaard, welke autoriteit hem de aangehaalde mededeling deed:

2. het Hof zich met de opgelegde straf niet kan verenigen;

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder 2 ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

*Post alia:*

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring betreffende Gebrand Rikkert Kuiper, dienstplichtig soldaat bij de C-Batterij van de 155e Afdeling Lichte Luclitdoelartillerie, afgegeven op 3 Juni 1954 te Groningen door de behandelende geneesheer, zakelijk inhoudt, dat deze als letsel bij genoemde soldaat o.m. heeft waargenomen een huidwond aan het hoofd niet contusio cerebri en letsel aan het rechteroor en de tijd dat verhindering van de uitoefening van de ambtsbezigheden van die soldaat kan worden verwacht, op drie maanden schat;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — bovenvermelde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde onder 1 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„AAN ZIJN SCHULD TE WIJTEN ZIJN DAT EEN ANDER ZODANIG LICHAMELIJK LETSEL BEKOMT WAARUIT TIJDELIJKE VERHINDERING IN DE UITOEFENING ZIJNER AMBTSBEZIGHEDEN ONTSTAAT”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de hieronder te vermelden straffen in overeenstemming zijn met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder dit werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht om beklagde op grond van het gepleegde feit het recht te ontzeggen het beroep van vlieger uit te oefenen voor de tijd van twee jaren;

Gezien, behoudens voornielde wetsbepaling nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 24, 28, 31 en 309 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een geldboete van VIJFHONDERD GULDEN, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van HONDERD DAGEN;

Ontzet beklagde van het recht, het beroep van vlieger uit te oefenen voor de tijd van TWEE JAREN;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd;

Spreekt beklagde daarvan vrij.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 9 November 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers.

*Het inroepen van de eindbeslissing van het H.M.G. inzake een strafoplegging is een beklag over de door de beklagmeerdere genomen beslissing en niet een beklag over de oorspronkelijke bestraffing.*

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 29 September 1954, van P. S. v. d. V., Kapitein der Limburgse Jagers, ingedeeld bij het 2e Regiment Genietroepen, Depôt Genietroepen te 's-Hertogenbosch, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de Commandant van het Depôt Genietroepen voormeld, over de straf van vier dagen licht arrest, hem op 17 September 1954 opgelegd door de Commandant van het 2e Regiment Genietroepen wegens:

„ziek thuis zijnde, zonder geldige reden in gebreke gebleven zijn „Commandant en Chef M.G.D. ter plaatse hiervan te verwittigen,

..zodat eerst omstreeks 15.00 uur, na dezerzijds gehouden onderzoek, „de reden van zijn afwezigheid kon worden vastgesteld”,

bij welke beschikking — op 25 September 1954 genomen en op 27 September ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze kwam te luiden:

„ziek thuis zijnde, zonder voldoende geldige reden in gebreke gebleven zijn Commandant en Chef M.G.D. ter plaatse hiervan te ver-wittigen (verzachtende omstandigheden in aanmerking genomen)”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en de strafoplegger;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee en Landmacht;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan tot die, vervat in de beschikking, waarvan beklag;

Krachtens art. 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking, waarvan beklag, met overneming van de gronden;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

#### NASCHRIFT.

*De Directeur M.J.D. vestigde in een bijeenkomst van militaire juristen de aandacht op bovenstaande beschikking. De beklagmeerdere had het beklag in eerste instantie „gedeeltelijk gegrond verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden ten gunste van de gestrafte. Het Hof bleek het met de beslissing van de beklagmeerdere eens te zijn en verklaarde het beklag „ongegrond”.*

*De Directeur wees erop, dat ware het zo geweest, dat het Hof van de oorspronkelijke bestraffing was uitgegaan, het Hof, evenals de tot straffenbevoegde meerdere van de strafoplegger beslist had, het beklag gedeeltelijk gegrond had moeten verklaren. Het Hof verklaarde het beklag echter ongegrond. De Directeur M.J.D. meende hieruit de conclusie te mogen trekken, dat het Hof het invoeren van zijn eindbeslissing beschouwt als een beklag over de door de beklagmeerdere genomen beslissing, d.w.z. over de door deze vastgestelde straf en strafreden. Dit is van belang in verbund met de geldende jurisprudentie volgens welke een gestrafte in geval van beklag niet zwaarder mag worden gestraft. In tweede instantie zal de gestrafte derhalve ook niet zwaarder gestraft kunnen worden dan de beklagnzeerdere in eerste instantie had beschikt. De omschrijving van de strafreden kan in tweede instantie wel ongunstiger luiden dan daarvoor. Wat de strafmaat betreft, kan*

*de klager er in tweede instantie echter niet op achteruitgaan, behoudens in geval van onredelijk of oneerbiedig beklag. In dat geval is er echter een nieuw vergrijp, waarvoor de gestrafte ter verantwoording kan worden geroepen. Zo overwoog het Hof in zijn beschikking van 30 October 1936: „O. dat klager zonder redelijke grond de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen“; (M.R.T. XXXII blz. 477; zie verder Wetb. v. **Mil.** Strafr. en Wet op de Krijgst. door J. J. C. van Dijk, 4de druk blz. 266 en 267). S.*

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 21 December 1954.

*President: Mr Doornbos; Leden: Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers.*

*Klager, strafoplegger is niet gestraft wegens het niet in acht nemen van het gestelde in art. 46 en 37 W.K., doch wegens onervarenheid; verkeerd behandelen van een zaak wegens onervarenheid levert echter geen vergrijp op tegen de krijgstucht.*

*Een strafoplegger moet weliswaar alvorens te beslissen of hij tot bestraffing zal overgaan in acht nemen hetgeen in art. 37 W.K. ten aanzien van het bepalen van de straf is voorgeschreven, maar vervolgens is hij niet slechts verplicht, doch ook gerechtigd, om naar eigen inzicht en geweten een beslissing te nemen zonder dat hem wegens de inhoud van die beslissing een vergrijp tegen de krijgstucht kan worden verweten.*

### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

Gelezen een verklaring gedagtekend 15 October 1954 van de 1e Luitenant M. J. A., legernummer 22.05.25.032, dienende bij 189 T.D. Basis Munitie Compagnie te Vught, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Chef van de Generale Staf over de straf van vier dagen licht arrest, hem op 7 September 1954 opgelegd door de Inspecteur van de Technische Dienst wegens:

„Uit onervarenheid als compagniescommandant onvoldoende de „krijgstucht gehandhaafd door een onderhebbende dienstplichtig „sergeant niet te straffen voor een door deze begane ernstige krijgs- „tuchtelijke overtreding“,

bij welke beschikking — op 2 October 1954 genomen en op 15 October 1954 door klager ontvangen — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving der opgelegde straf en inet wijziging der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Zijn taak als compagniescommandant niet naar behoren vervuld „door, toen hem door de Koninklijke Marechaussee werd gerapporteerd, dat een onder zijn bevelen staande sergeant zich aan een ernstige misdrijving had schuldig gemaakt, te volstaan met deze sergeant

„deswege ernstig te vermanen, onder de verzachtende omstandigheid,  
„dat hij uit onervarenheid de ernst van het feit niet voldoende heeft  
„ingezien<sup>m</sup>;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-  
macht;

Overwegende, dat klager, na een hem gerapporteerde tekortkoming  
van een sergeant aan de eisen van de krijgstucht te hebben getoetst,  
tot de overtuiging is gekomen deze sergeant niet te moeten straffen,  
doch met liet geven van een ernstige vermaning te kunnen volstaan;

Overwegende, dat klager zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp zou  
hebben schuldig gemaakt, indien hij zou hebben verzuimd om het  
gerapporteerde feit behoorlijk te onderzoeken of door nalatigheid  
artikel 37 van de Wet op de Krijgstucht niet in acht zou hebben ge-  
nomen, doch dat hij daàrvoor niet is gestraft, terwijl de gedraging  
waarvoor hij wel werd gestraft zowel door de eerste strafoplegger als  
door de beklagmeerdere is toegeschreven aan klagers onervarenheid;

Overwegende, dat het vaststellen van klagers onervarenheid van  
belang kan zijn ter beoordeling van zijn geschiktheid om met een  
bepaald commando te worden belast, doch dat verkeerd behandelen  
van een zaak, indien zulks slechts aan onervarenheid te wijten is, niet  
als een vergrijp tegen de krijgstucht kan worden beschouwd;

Overwegende voorts, dat klager, zelfs indien hij nalatig zou zijn  
geweest bij de behandeling van de te zijner kennis gebrachte zaak en  
deswege krijgstuchtelijk behoorde te worden gecorrigeerd, toch niet  
gestraft kon worden terzake van de genomen beslissing;

Overwegende immers, dat een tot straffen bevoegde meerdere wel-  
iswaar alvorens te beslissen of hij tot bestraffing zal overgaan even-  
eens in acht moet nemen hetgeen in artikel 37 van de Wet op de  
Krijgstucht ten aanzien van het *bepalen* van de straf is voorgeschreven,  
maar vervolgens niet slechts verplicht doch ook gerechtigd is om naar  
eigen inzicht en geweten een beslissing te nemen, zonder dat hem  
*wegens de inhoud van die beslissing* een vergrijp tegen de krijgstucht  
kan worden verweten;

Overwegende, dat het beklag derhalve gegrond moet worden ver-  
klaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing  
nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de straf-  
reden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uit-  
gereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de  
Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.



## NASCHRIFT.

Ingevolge art. 27 R.K. is de handhaving van de krijgstuicht opgedragen aan ieder die bij de krijgsmacht met enig gezag is bekleed. Wet noch uitvoeringsvoorschrift schrijft voor de wijze waarop in een concreet geval de tucht moet worden gehandhaafd. Art. 28 R.K. bepaalt hoe de tuchthandhaving in het algemeen behoort te geschieden, terwijl art. 143 W.M.Sr. het (voorwaardelijk) gebod inhoudt, dat de meerdere maatregelen van geweld zal aanwenden, indien het belang der zaak dat vordert.

De artt. 46 en 37 W.K. en de artt. 28 en 29 R.K. schrijven de strafoplegger enige regelen voor, welke hij ter Izandhaving van de tucht verplicht is in acht te nemen. Net is echter een vraag van strafbeleid of een tot straffenbevoegde meerdere in een bepaald geval van zijn bevoegdheid tot straffen gebruik zal maken. Daarom kan hij ook niet gestraft worden, wanneer hij in zo'n geval niet of wel tot straffenovergaat, tenzij het een of het ander een gevolg zou zijn van een laakbaar tekort zijnerzijds, b.v. kwade trouw, sympathie, antipathie, onvoldoende onderzoek, slapheid, toegevendheid e.d. Met het oog op de inhoud van de door de klachtbeschikker verbeterde strafreden hadden wij gaarne gezien, indien het Hof termen had kunnen vinden — gezien o.i. de klachtbesclzikker de C.C. kennelijk slapheid, toegevendheid heeft bedoeld te verwijten [art. 27 (3) R.K.] — ook art. 28 R.K. in zijn overwegingen te hetrekkerz.

Zoals het Hof zeer duidelijk heeft overwogen is onervarenheid op zichzelf geen laakbare tekortkoming, doch wel een tekortkoming in de geschiktheid voor het voeren van een bepaald commando; het is een omstandigheid die de militair nog niet geheel geschikt doet zijn voor de vervulling van een bepaalde functie. voor bevordering e.a. Zie ook pt 21, Aanhangsel 2 V.B.O. S.

---

## ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

### Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 10 September 1954<sup>1)</sup>.

Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: Mrs F. A. van Dijken en A. C. W. J. Gispén; Militaire leden: Schout-bij-nacht F. H. M. van Straelen en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.

Klager heeft beroep ingesteld tegen een brief van de Minister van Marine, waarin deze aan klager verzoekt enige inlichtingen te verstrekken, teneinde op klagers ingediende reisdeclaratie een besluit te kunnen nemen. Dit is niet een weigering van de Minister van Marine om ren besluit te nemen op klagers reisdeclaratie. Het beroep niet-ontvankelijk verklaard.

Voor wat betreft klagers oordeel dat de Minister van Marine niet de bevoegdheid heeft de hem voorgelegde vraag te stellen is klager

<sup>1)</sup> Tegen deze uitspraak is geen beroep ingesteld.

*niet rechtstreeks in zijn belang getroffen en bijgevolg op grond van artikel 24, 1e lid, der Ambtenarenwet 1929 eveneens niet-ontvanke-  
lijk in zijn beroep.*

(A.W. art. 24 (1) en 60 (2): M.A.W. art. 6).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,  
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van W. A. v. H., wonende te Curaçao, klager (gemachtigde Mr J. C. van Heuven, Administrateur A bij het Ministerie van Soc. Zkn. en Volksgezhd.) tegen de Minister van Marine, verweerder (gem. C. P. v. d. Berg, Kapt. Lt. t. Zee (A)),

Gezien: . . . enz.:

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder naar aanleiding van de door klager ingediende reisdeclaratie van 9 April 1952 wegens een dienstreis naar Curaçao, de volgende brief dd. 23 Juli 1953 heeft gericht tot de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen:

„In antwoord op Uw brief dd. 15 Mei 1953, no. 1/8/17/2/53  
„deel ik U het volgende mede.

„Bij de aanvang van de reis van de Majoor der Mariniers W. A.  
„v. H. naar de Nederlandse Antillen wist betrokkene van de contro-  
„verse over de duur van zijn uitzending en wist hij ook, dat zijn  
„uitzending en zijn taak in de Nederlandse Antillen niet waren zoals  
„op een normale dienstreis.

„Op grond van bovenstaande omstandigheden acht ik de decla-  
„ratie van betrokkene niet in de geest van de circulaire voor de zee-  
„macht 1756i.

„Indien echter door betrokkene in verband met deze reis extra  
„kosten zijn gemaakt, verzoek ik U hem alsnog een gespecificeerde  
„opgave, zo mogelijk voorzien van bewijsstukken, te doen indien-  
„aan de hand waarvan door mij zal worden bepaald, welk bedrag  
„eventueel voor vergoeding in aanmerking komt.

„

DE MINISTER VAN MARINE,

„

voor deze

„

HE: HOOFD DER AFD. COMPTABILITEIT.”

Overwegende dat klager onder overlegging van een afschrift van deze brief beroep heeft ingesteld en bij zijn klaagschrift heeft kenbaar gemaakt het op verschillende punten in de brief niet eens te zijn en heeft gevorderd uitbetaling van de hem toekomende vergoeding ingevolge de circulaire Zeemacht 1756i (lees d);

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en daarbij o.m. heeft aangevoerd, dat de aangevallen beschikking dd. 23 Juli 1953 geen weigering om te besluiten of te handelen bevat en verweerder bij zijn daarin vervatte beslissing van de hem bij artikel 18 van het Reisbesluit 1916 verleende bevoegdheid geen ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is ge-

geven, van mening is, dat het onderhavige beroep ongegrond dient te worden verklaard;

**IN RECHTE:**

Overwegende dat klager zijn beroep, gezien ook zijn vordering, richt tegen een weigering van verweerder om het gedeclareerde bedrag toe te kennen:

Overwegende dat de gemachtigde van verweerder en bij contra-memoriedie en ter openbare terechtzitting heeft aangevoerd, dat verweerder niet, met name niet bij de aangevallen brief, heeft geweigerd om op klagers ingediende declaratie een besluit te nemen, welk feit hiermede voor het Gerecht vaststaat;

Overwegende dat bijgevolg de fictie van artikel 60, 2e lid der Ambtenarenwet 1929 n.l. dat een orgaan geacht wordt de weigering tot het nemen van een verplicht besluit te hebben uitgesproken, indien het niet binnen redelijke tijd het verplichte besluit heeft genomen, in casu geen toepassing kan vinden, blijkende ook uit de brief van 23 Juli 1953 en de reeds eerder op 20 November 1952 gevraagde informatie omtrent de declaratie, dat verweerder ten tijde van de instelling van het beroep, nog doende was een besluit te vormen;

Overwegende dat het Gerecht hierbij nog opmerkt, dat, zo de fictie van artikel 60, 2e lid der Ambtenarenwet 1929 zou moeten gelden. ongeacht de feitelijke toedracht van zaken, klager op grond van datzelfde lid niet-ontvankelijk in zijn beroep zou zijn wegens overschrijding van de beroepstermijn van 30 dagen <sup>2)</sup>, aangezien reeds meer dan 30 dagen <sup>2)</sup> voor de instelling van het beroep de weigering om het verplichte besluit te nemen geacht moest worden te zijn gevallen, daar toch de redelijke tijd, in dat lid bedoeld reeds lang zou zijn verstreken, indien geen rekening werd gehouden met verweerders deliberatiën;

Overwegende dat mitsdien bij gebreke van de weigering om een besluit te nemen op klagers declaratie, het beroep daartegen niet-ontvankelijk is, hetgeen niet wegneemt, dat verweerder gehouden blijft binnen redelijke tijd het verplichte besluit te nemen;

Overwegende dat klagers overige bezwaren tegen de brief van 23 Juli 1953 in wezen hierop neerkomen dat hij meent, dat verweerder niet de bevoegdheid heeft de hem voorgelegde vraag te stellen en daarin tot onjuiste gevolgtrekkingen komt;

Overwegende dat klager hierdoor evenwel niet rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen en bijgevolg op grond van artikel 24, 1e lid der Ambtenarenwet 1929 te deze eveneens niet-ontvankelijk is in zijn beroep;

**RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,**  
Verklaart het beroep niet-ontvankelijk.

<sup>2)</sup> Bedoeld zal zijn: „vier maanden”; klager bevond zich immers in dienstbetrekking buiten het Kijk in Europa (art. 6 M 4 W) (Red.)

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### Nogmaals „Bevordering naar keuze“.

De beschouwing van Mr VAN DER VAART over mijn artikel in het Octobernummer geeft mij aanleiding nog eenmaal terug te komen op het in de titel vermelde vraagstuk.

Mijn geachte opponent doet het voorkomen, alsof ik van oordeel zou zijn, dat elke luitenant bevorderd zou moeten worden ongeacht of hij aan de te stellen eisen voldoet of niet. Iets dergelijks heb ik in mijn opstel niet geschreven en geeft ook zeker niet mijn mening weer. Evenmin kan uit mijn artikel worden gelezen, dat ik een voorstander zou zijn van bevordering naar ouderdom van rang over de gehele lijn, dus ook voor kapiteins en officieren van hogere rang.

Ik heb slechts betoogd, dat, in tegenstelling met de mening van de Centrale Raad van Beroep, de Kroon niet geheel vrij was bij het doen van de keuze en rekening moest houden met de anciënniteit.

Mijn opponent is het met het eerste eens, is eveneens van oordeel dat de Kroon niet geheel vrij is en geeft zelfs twee regels, waaraan dezelve zich naar zijn oordeel moet houden, n.l.:

1e. De Kroon is gehouden te bevorderen — niet „naar welgevallen“ — doch uitsluitend *bij* keuze, dat wil dus zeggen juist bepaaldelijk geen vrijheid heeft af te gaan op de ranglijst maar gehouden is te kiezen, en

2e. De Kroon is gehouden zich bij die keuze te bepalen tot de meest geschikte officier, dat wil dus zeggen geen vrijheid heeft bij haar keuze minder geschikten in beschouwing te nemen.

Laten wij deze „regels“ eens nader beschouwen en beginnen met de tweede.

Deze moet gebaseerd zijn op de tekst van art. 15 lid 2 luidende: „Alleen de meest geschikte officieren van die rangen (kapitein of „hoger) komen voor bevordering in aanmerking.“

Mijn opponent leest deze bepaling blijkbaar alsof er stond: „slechts „de meest geschikte officier komt in aanmerking“, d.w.z. telkens als er een bevordering moet plaats vinden, moet de op dat ogenblik meest geschikte worden bevorderd.

Mijn lezing is dat er staat: „een officier kan slechts worden be„vorderd als hij behoort tot de groep der meest geschikten“.

De eerste lezing stelt een onmogelijke eis aan de Kroon, n.l. om te weten welke kapitein of officier van hogere rang op een gegeven ogenblik de beste van zijn ranggenoten is. De beoordelingen van de officieren geven omtrent hun onderlinge rangschikking naar bekwaamheid geen uitsluitel. Deze geven slechts aan in welke categorie de beoordeelde officier wordt ingedeeld. De Kroon zou zijn besluit moeten baseren op gronden, welke niet in de beoordelingslijst zijn vermeld, dus niet aan de betrokken officieren bekend zijn, zodat zij niet kunnen weten of zij rechtvaardig worden behandeld. Het volgen van de hier bedoelde uitleg van art. 15 lid 2 zal onvermijdelijk aanleiding kunnen

geven tot willekeur en het gevaar daarvoor zal de stemming in het officierskorps nadelig beïnvloeden.

Mijn lezing van de tekst is in overeenstemming met de sinds het tot stand komen van de wet in 1902 tot 1940 gevolgde werkwijze en met de wijze waarop ook thans de beoordelingslijsten van de officieren worden ingevuld. Daarin is wel vermeld of de officier behoort tot de categorie der meest geschikt en in welke groep van deze categorie hij is ingedeeld; maar niet welke plaats hij naar volgorde van bekwaamheid in de lijst van zijn ranggenoten inneemt.

Het nauwkeurig tegen elkaar afwegen van de bekwaamheid der officieren van een bepaalde rang en op grond daarvan een zodanige rangschikking maken dat daarop naar objectieve maatstaven de bevordering kan worden gebaseerd, moet wel onmogelijk worden geacht.

Nu de eerste regel waaraan volgens Mr VAN DER VAART de Kroon gebonden is en volgens welke regel geen rekening met de anciënniteit behoeft te worden gehouden. Het is mij, zelfs bij de meest welwillende uitleg niet gelukt daarvoor een basis in de wet te vinden. Waarom zou de Kroon bij het doen van een keuze geen rekening mogen houden met de ranglijst? Dat is niet verboden en moet m.i. zelfs in overeenstemming met de bedoeling van de wet worden geacht.

Het is teleurstellend dat in het Directoraat Personeel van het Ministerie van Oorlog voorstanders van de onjuiste mening worden gevonden.

Waarom is deze mening onjuist?

De militaire samenleving wordt in belangrijke mate beheerst door de begrippen meerdere en mindere. Dit vindt zijn neerslag in vele artikelen in het Wetboek van Militair Strafrecht, de Wet op de Krijgstucht en de Rechtspleging voor de Landmacht. De verhouding van meerdere tot mindere bepaalt grotendeels de wijze, waarop militairen zich tegenover elkaar gedragen en moeten gedragen. Dit geldt uiteraard ook voor officieren, die reeds bij hun in dienst komen tegenover andere militairen in de verhouding van mindere tot meerdere komen te staan. Bij hun benoeming tot officier wordt die verhouding tot hun jaargenoten vastgelegd in het K.R. van hun benoeming (art. 5 van het Reglement betreffende de Krijgstucht). Deze onderlinge verhouding blijft jaren zo en dit heeft zijn invloed op de wijze waarop de officieren tegenover elkaar staan bij alle dienstverrichtingen. Het wijziging brengen in deze onderlinge verhouding brengt steeds bezwaren met zich en geeft moeilijkheden. In het belang van de goede gerst onder de officieren behoort een dergelijke wijziging alleen tot stand te komen op voor ieder duidelijke gronden. Be indeling van een officier in een hoog beoordeelde groep van de voor bevordering in aanmerking komenden is een dergelijke reden. Het voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij K.B. van 21 April 1948 (Staatsblad I 161) verdeelt de categorie van hen die voor bevordering in aanmerking komen in twee groepen, n.l. zij die zijn aan te bevelen en zij die bijzonder zijn aan te bevelen.

Theoretisch is een indeling in drie of zelfs meer groepen denkbaar; maar de Kroon heeft vooralsnog bepaald dat het er twee zullen zijn. Maar welke verdeling ook zou worden gekozen, in elke groep moet de anciënniteit de beslissende factor zijn.

Conclusie:

1e. Bevordering zonder rekening te houden met de anciënniteit, zoals Mr VAN DER VAART voorstelt, komt neer op willekeur en stelt daardoor het grondwettelijk voorschrift, dat bevorderingen zullen geschieden naar regelen, buiten werking.

2e. De door Mr VAN DER VAART voorgestane uitleg van art. 15 lid 2 van de Bevorderingswet is tegengesteld aan de tot 1940 geldende opvatting zonder dat aannemelijke redenen voor deze nieuwe opvatting naar voren zijn gebracht.

3e. Bevordering zonder rekening te houden met de anciënniteit werpt de in het officierskorps bestaande verhoudingen omver met als gevolg dat zelfs een officier die de hoogst mogelijke beoordeling heeft gekregen, welke het voorschrift kent, nog niet kan weten waar hij ten aanzien van zijn bevordering aan toe is.

Mr J. D. SCHEPERS.

### **Bevordering bij keuze.**

Naar aanleiding van het in deel XLVII aflevering 9, opgenomen artikel „Bevordering bij keuze” door luitenant-generaal SCHEPERS, zou ik gaarne nog het volgende naar voren brengen.

Bovenaan blz. 600 zegt de generaal: „De term „bevordering naar „,keuze” wordt steeds gebruikt in tegenstelling met de term „bevordering naar ouderdom van rang” en bedoelt slechts aan te geven dat „niet alle officieren van de rang van kapitein of hoger in aanmerking kunnen komen voor bevordering, maar dat de Kroon het recht heeft „een keuze te maken, tussen hen, die niet en hen die wel voor bevordering in aanmerking komen”. Blijkbaar bedoelt de generaal hiermede dat de Kroon uit hen, die geschikt werden bevonden voor bevordering, een keuze doet, waarbij bepaald wordt dat enigen onder hen toch niet voor bevordering in aanmerking zullen komen. M.i. zou dit neerkomen op een gewone ongeschreven verzwaring van de minimum eisen waaraan moet worden voldaan. Zeker zou dit geen „bevordering bij keuze” zijn, maar „niet bevordering (of passeren) bij „keuze”.

Dat de uitleg die de generaal aan de wet meent te moeten geven, niet juist is, moge blijken uit de bevorderingswet zeeinacht (wet van 9 Juni 1902 staatsblad no. 86) waar in art. 17 sub 5 omtrent bevordering bij keuze van officieren met de rang van luitenant ter zee der 2e klasse staat vermeld: „Tot bevordering bij keuze, volgens dit artikel „komen alleen zodanige officieren in aanmerking, die boven andere „officieren van hunnen rang, bij hun dienstvak uitmunten door moed en „en belevol gedrag, door bijzondere talenten, kennis, geschiktheid en „aanleg, door aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardige ijver of „wel door verdienstelijke verrichtingen”.

Dat bevordering bij keuze gelijk zou zijn aan „bevordering naar „willekeur“ ineen ik nadrukkelijk te moeten tegenspreken. Bevordering naar willekeur is een bevordering die geen rekening houdt met beoordelingen en prestaties, maar waarschijnlijk gebaseerd is op politieke overtuiging, milieu, enz. Een zuiver dictatoriaal verschijnsel. Een bevordering bij keuze zoals wij die kennen is echter volgens democratische beginselen gebaseerd op beoordelingen en prestaties, waarbij het gehele stelsel van beroeps- en adviesinstanties een waarborg tegen willekeur geeft. Het door de generaal aangegeven systeem sluit trouwens willekeur niet uit en heeft dezelfde waarborgen nodig. Waar ligt de grens waarboven men wel in aanmerking zal komen. M.i. is deze slechts vast te leggen in verzwaring van de minimum eisen. Voor een gepasseerde zou deze werkwijze zeker niet aangenaam zijn. Hij heeft geen, enkel gegeven, waarom hij gefaald heeft. Bij een werkelijke keuzebevordering heeft hij slechts na te gaan of hij de bevorderde beter acht dan zich zelf. Moeilijk, zeker, maar toch iets waar hij houvast aan heeft. Bij een werkelijke bevordering bij keuze kan een gepasseerde later nog in aanmerking komen. Bij de wetsinterpretatie zoals de generaal aangeeft zou dit niet kunnen, op de gepasseerde is de onherroepelijke keuze gevallen van niet bevordering.

Nu de praktijk. De generaal neemt als voorbeeld twee kapiteins die beoordeeld zijn met „voor bevordering aan te bevelen“ en twee met „bijzonder aan te bevelen“. Maar zo eenvoudig ligt de zaak meestal niet. Wij kunnen toch zeker niet alleen afgaan op de laatste beoordeling. Maar hoever moeten wij terug gaan? Veronderstel eens dat wij vooral de beoordelingen van de laatste vijf jaar bekijken, dan kan ik U verzekeren dat bij vergelijking van vier zeer goede officieren, alleen al dit ene punt „acht gij betrokkene geschikt voor bevordering“ nog al uiteen zal lopen. Ieder van hen zal in die jaren naast „aan te bevelen „voor bevordering“ ook wel enige malen zijn beoordeeld met „bijzonder aan te bevelen“. Bij de een is dat misschien drie maal bij een ander vier maal en bij een derde slechts twee maal, maar hier bijvoorbeeld luist bij de laatste beoordelingen, die bovendien zijn opgemaakt door iemand waarvan bekend is dat hij deze qualificatie heel zelden geeft.

Bovendien is het reit of een beoordelaar een officier aanbeveelt of bijzonder aanbeveelt voor hogere rang, toch niet alleen doorslaggevend voor de mate van geschiktheid voor die hogere rang. Er is toch ook de algemene beoordeling als officier eii de mate van bruikbaarheid voor de functie waarin de beoordeelde dient. Die functie zal bij de te vergelijken kandidaten veelal belangrijk uiteenlopen. De een zal in die periode zeer moeilijke functies hebben bekleed, een ander is wellicht over één of meer jaren niet beoordeeld. Ook kunnen er gunstige of ongunstige feiten bekend zijn, waarvan de beoordelaar niets afwist, maar die wel bekend zijn bij de Minister.

Het spreekt vanzelf dat de Minister voor de werkelijke waardering van al deze feiten, moet beschikken over een advies, opgeinaakt door bekwame hoogstaande mensen, met veel ervaring op dit gebied. Fouten

zullen dan tot een minimum worden teruggebracht en willekeur is dan vrijwel uitgesloten.

Tenslotte wil ik nog opmerken dat juist de angst voor willekeur, gepaard aan angst voor moeilijkheden, ons beoordelings- en bevorderingssysteem zodanig heeft afgevlakt dat bevordering bij keuze van luitenants ter zee der 2e klasse slechts in zeer bijzondere gevallen plaats vindt en inderdaad de bevordering van hoofd- en vlagofficieren af en toe terugvalt op „niet bevordering” bij „niet keuze”.

W. VAN DEN DONKER,  
Kapitein ter Zee b.d.

Nadat het vorenstaande was geschreven, zond de redactie, in overleg met de heer v. d. DONKER, mij de opmerkingen van deze laatste toe teneinde daarmee rekening te kunnen houden bij mijn reactie op het commentaar van de heer v. d. VAART. Voor deze welwillendheid zeg ik de heren dank en hoewel het vorenstaande al was geschreven, wil ik toch graag van de gelegenheid gebruik maken om over de opmerkingen van de heer v. d. DONKER iets te zeggen.

De heer v. u. DONKER begint met mij een bedoeling toe te dichten welke ik niet heb gehad en die ook uit mijn artikel m.i. niet is te lezen. Ik heb niet geschreven en ook niet bedoeld, dat de Kroon zou mogen kiezen uit hen, die geschilt werden bevonden en daarbij zou mogen bepalen, dat enigen onder hen toch niet voor bevordering in aanmerking zullen komen.

Ik heb betoogd, dat de stelling van de Centrale Raad van Beroep dat de Kroon bij het doen van de keuze in het geheel geen rekening behoefde te houden met de anciënniteit onjuist was, en mijn mening met argumenten gestaafd.

Ik geloof niet, dat de heer v. d. DONKER de stelling van de Centrale Raad van Beroep zou willen onderschrijven. Dat blijkt althans niet uit zijn opmerkingen.

Verder heb ik niet gesteld dat bevordering bij keuze gelijk zou zijn aan, bevordering naar willekeur; maar ik heb gesteld dat bevordering bij keuze *zonder rekening te houden met de anciënniteit* neer zou komen op bevordering naar willekeur. Een voorbeeld van vóór 1940 heb ik daarbij aangehaald om aan te tonen, dat men toen *wel* rekening hield met de anciënniteit.

Bij de bespreking van het door mij gestelde gefingeerde geval van de 4 Kapiteins gaat de heer v. u. DONKER uit van de wijze waarop bij de Koninklijke Marine beoordelingen en bevorderingen geschieden. Daar kan ik niet over oordelen; maar wel weet ik dat het bij de Koninklijke Landmacht niet zo gaat als hij stelt.

Bij de K.L. is de laatste beoordeling beslissend ten aanzien van de categorie, waarin de beoordeelde officier wordt ingedeeld: voor hen die voor bevordering in aanmerking komen dus de categorie. „aan te bevelen” of wel „bijzonder aan te bevelen”. Ten aanzien van de beoordeling staan een officier rechtsinmiddelen ter beschikking om een hem aangedaan onrecht te herstellen. Zijn echter deze middelen uit-



geput en is een beslissende uitspraak verkregen, dan staat de beoordeeling vast en weet de beoordeelde officier in welke categorie hij is ingedeeld. Aangezien een officier in den regel om de 2 jaar wordt beoordeeld en deze beoordelingen telkens alle chefs passeren, mag met het gestelde ten aanzien van de bevordering in vorige beoordelingslijsten geen rekening worden gehouden.

De slotopmerking van de heer v. D. DONKER betreffende het afvlakken van het beoordelings- en bevorderingssysteem gold ook voor de K.L. vóór 1940. Snellere bevordering van zeer bekwamen kan gewenst zijn; maar dan moet de uitzonderlijke bekwaamheid zo objectief mogelijk zijn vastgesteld. Het beoordelingssysteem moet dat mogelijk maken. Maar kan daarin een reden worden gevonden om bij de bevordering van zulke uitzonderlijk bekwame officieren geen rekening te houden met hun onderlinge anciënniteit? M.i. niet, doch de Centrale Raad van Beroep en de heer v. D. VAART menen van wel. Waarschijnlijk zal de heer v. u. DONKER daarin aan mijn zijde staan.

Tenslotte wil ik mijn geachte opposenten verwijzen naar het ontwerp van een nieuwe bevorderingswet, thans in behandeling bij de Eerste Kamer, met bijbehorende stukken.

In het ontwerp wordt zeer gedetailleerd de kwestie van de ranglijst geregeld, hetgeen er wel op wijst dat deze voor alle officieren belangrijk is.

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer geeft bovendien de Minister zijn mening als volgt weer:

„Ondergetekende deelt de mening van de leden die verklaren dat „de bevordering volgens de ranglijst in het verleden goed heeft gewerkt en dat bij ieder ander systeem het subjectieve oordeel en „derhalve de willekeur een veel grotere rol speelt. Inderdaad zou „door een ver doorgevoerde keuzebevordering — in het bijzonder „bij de kleinere korpsen — de belangen van de dienst worden ge- „schaad“ (blz. 2 rechter kolom) en enige zinsneden verder:  
„Uit het vorenstaande moge blijken, dat ondergetekende waar nodig „risico's durft te nemen, doch dat een ongebreidelde keuzebevoerde- „ring ontwrichtend zou werken en dat er op het punt van de rechts- „positie der officieren weinig zekerheid meer zou overblijven.”

Tenslotte nog enkele aanhalingen uit de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer:

„De ranglijst mag niet anders worden gezien dan als het meest ge- „eigende middel om willekeur te voorkomen.” en  
„Het geval kan zich voordoen, dat een officier voor de vervulling „van een bepaalde vacature wordt aangewezen, terwijl hij oudere „collega's heeft, die voor deze functie evenzeer geschikt zijn, doch „om redenen van dienstbelang niet voor de functie kunnen worden „bestemd. Wanneer nu deze jongere officier definitief zou worden „bevorderd, zouden zijn eveneens voor bevordering geschikte oudere „collega's worden gepasseerd, hetgeen onaanvaardbaar moet worden „geacht. In een dergelijk geval wordt, indien het zakelijk en organi-

„satorisch noodzakelijk is, dat degene, die de vacature gaat vervullen, „een hogere rang bekleedt, overgegaan tot een tijdelijke bevordering.”

De hierboven weergegeven mening van de Minister komt vrijwel overeen met wat ik in mijn artikel heb geschreven. Helaas heeft de Minister deze juiste theorie niet altijd in praktijk gebracht..

Mr J. D. SCHEPERS.

In dank voor de mij door de redactie geboden gelegenheid wil ik nog gaarne enige opmerkingen plaatsen naar aanleiding van het naschrift van de Generaal SCHEPERS.

Om te voorkomen, dat de wederzijdse beschouwingen gaan doodlopen in een nutteloze tegenspraak van persoonlijke inzichten, zal ik mij zo veel mogelijk beperken tot de juridische kant van het probleem.

Vanzelfsprekend onderschrijf ik volkomen de stelling van de Centrale Raad van Beroep, dat de Kroon bij het bepalen van haar keuze niet gebonden is aan de anciënniteit der betrokken officieren. anders was er voor mij geen reden geweest tegen de mening van Generaal SCHEPERS in het geweer te komen.

Ik moge er dan nog op wijzen, dat de bevordering bij keuze door de wet zelf zeer sterk gelimiteerd wordt. In de eerste plaats begint de volledige bevordering bij keuze pas bij de hoofdofficiërsrang, dat is dus voor het grootste gedeelte van de officieren op een tijdstip, dat zij al meer dan de helft van hun loopbaan achter de rug hebben. Voorts bepaalt de keuze zich tot officieren van de naasthogere rang, die in die rang het minimaal aantal vastgestelde dienstjaren moeten hebben volbracht. Op 1 Januari 1954 zou dit voor het korps zeeofficieren van de Koninklijke Marine hebben betekend. dat voor bevordering tot schout-bij-nicht de keuze kon geschieden' uit de 17 oudste kapiteins ter zee, bij een totale sterkte aan kapiteins ter zee van 30 en een totale korpssterkte van 664. Houdt de wet dus wel in zekere mate rekening met de anciënniteit, ook bij het bepalen van de keuze zullen de Minister en zijn adviseurs dat doen. De wet echter laat, buiten de reeds door mij aangegeven beperkingen, de Kroon volkomen vrij hoe en in welke mate zij dat wenst te doen.

Een normale gang van zaken is, dat wanneer bijvoorbeeld de keuze op niimmer vijf van de ranglijst valt, wel degelijk ook de voorgaande nummers zijn bekeken en aan de Minister de voorkeur met redenen ornkleed wordt voorgelegd.

Tenslotte nog het volgende. Anciënniteit wordt bepaald door de plaats in de ranglijst. Wat is nu die ranglijst? Een onderlinge waardering voor zeker 80 % gebaseerd op theoretische resultaten, opge maakt op een leeftijd van 19-23 jaar, voor velen, op een tijdstip, dat het karakter, als man of mens. in volle vorming was en de vorming van leider of aanvoerder nog moest beginnen. Als tweede is die ranglijst gebaseerd op ouderdom, d.w.z. iemand, die later in die lijst is opgenomen, blijft altijd achter zijn voorgangers aanlopen, zo lang die niet struikelen. Is het wonder. dat de wetgever heeft gevoeld, dat zodra

het gaat om leiders te kiezen, de mogelijkheid geopend moest worden om de meest bekwame te kiezen, waartoe de bevordering bij keuze in staat stelt. Bij de Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 is de wetgever zelfs nog verder gegaan en heeft in het reeds door mij genoemde artikel 17, sub 3, een schuchtere poging gedaan om ook de gelegenheid te scheppen, zeer bekwame personen tijdig naar voren te halen. Helaas is bij de uitvoering de schuchterheid nog meer betracht. Voor zover mij bekend is dit artikel slechts gebruikt om enkele zeer grote onbillijkheden, die ontstaan waren tijdens de bezetting, te niet te doen.

**W. VAN DEN DONKER.**

Dankbaar gebruik ik de mij geboden gelegenheid voor een korte dupliek, waarbij ik slechts op één punt wil wijzen.

Er bestaat geen bezwaar tegen het bevorderen van nr. 5 van de ranglijst, indien de nrs. 1 t/m 4 de vereiste hoedanigheden niet of in niet voldoende mate bezitten. Maar wel zie ik bezwaar in de bevordering van nr. 5 als nr. 2 van de ranglijst wel de vereiste hoedanigheden bezit, maar niet of later wordt bevorderd.

De overweging van de Centrale Raad van Beroep, dat de Kroon geheel vrij is, diende om deze handelwijze goed te keuren, doch ik acht haar onjuist.

Mr J. D. SCHEPERS.

### **Inwerkingtreding van wetten samenhangende met de verdragen van Genève van 12 Augustus 1949.**

De verdragen van Genève van 12 Augustus 1949, onderscheidenlijk voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde, voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee, betreffende de behandeling van krijgsgevangenen en betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd (Trb. 1951, 72-75), zijn goedgekeurd bij de wetten van 19 Mei 1954 (Stb. 246-2491, en op 3 Augustus 1954 door H.M. de Koningin bekrachtigd, zodat zij in werking zullen treden op 3 Februari 1955.

Daarom ook dienen de met die verdragen samenhangende wetten in werking te treden op de laatstgenoemde datum.

Bijgevolg is bij K.B. van 3 Januari 1955 (Stb. 2) bepaald, dat met ingang van 3 Februari 1955 de volgende wetten van 19 Mei 1954 in werking treden:

- a. houdende wijziging van het Wetboek van Militair Strafrecht (Stb. 214);
- b. tot overlevering inzake oorlogsmisdrijven (Stb. 215);
- c. houdende wijziging van het Wetboek van Strafrecht (Stb. 216);
- d. houdende wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt (Stb. 217);
- e. houdende wijziging van de Regtspleging bij de Zeemagt (Stb. 218);
- f. houdende wijziging van de Wet op de Krijgstucht (Stb. 235).

(M.R.T. XLVII blz. 718 e.v.).

**Inwerkingtreding van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren  
en van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.**

Bij K.B. van 17 December 1954, Stb. 577, is bepaald, dat de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (Wet van 8 December 1954, Stb. 575) en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (Wet van 8 December 1954, Stb. 576) inwerkingtreden met ingang van 1 Januari 1955.

**Erratum.**

Op blz. 8, 21ste regel van boven staat: „’s Raads oordeel geoorloofd „is te achten, indien" enz.

In plaats van „geoorloofd" moet gelezen worden „ongoorloofd.

## INGEKOMEN BIJDRAGEN.

### „Het (enige) element van het dienstbevel”

door

A. D. VAN LEEUWEN,  
Luitenant ter Zee (A) 1e kl.

Er zijn drie uitspraken van de wetgever die, mede in verband met de tekst van art. 114 W.v.M.S., niet met elkaar te rijmen zijn, en wel:

1. Slechts ten aanzien van één... punt behoort... de strafbaarheid der [militaire] ongehoorzaamheid te worden beperkt en wel ten aanzien van het onderwerp waarover het bevel loopt... Het ontwerp wijst deze beperking aan door de woorden: *enig dienstbevel*... (VAN DER HOEVEN II blz. 221).

2. Dat dwaling ten aanzien van de aard des onderwerps van het bevel de weigerende mindere niet kan baten; dat hij de weigering dus doet suo periculo (ibid.). M.a.w.: slechts aan de hand van *objectieve* criteria wordt beslist of het bevel betrekking had op het dienstbelang.

Uit de combinatie van 1 en 2 volgt, dat slechts aan de hand van *objectieve* criteria wordt beslist of een bevel een dienstbevel is.

3. Dat de plaatsing van het woord „opzettelijk” in de wetstekst beslissend is voor de vraag of de delictsbestanddelen al dan niet ge-objectiveerd zijn (SMIDT I blz. 78).

Uit de tekst van art. 114 W.v.M.S. blijkt echter onomstotelijk, dat t.a.v. de dienstweigeringsvarianten „weigeren” en „opzettelijk nalaten” het dienstbevel gesubjectiveerd is <sup>1)</sup>, afhankelijk gesteld van de mening van de zich te goeder trouw <sup>2)</sup> vergissende mindere, hoe culpoos die vergissing ook is <sup>3)</sup>.

De volgende drie <sup>4)</sup> oplossingen zijn mogelijk om deze tegenstrijdigheid op te lossen:

I. De algemene, tevens algemeen erkende regel, vermeld sub 3, geldt *niet* t.a.v. art. 114 W.v.M.S. Een zodanige oplossing is niet gelukkig, omdat uitzonderingen op algemene regelen (hoewel niet altijd te vermijden) de overzichtelijkheid en de *rechtszekerheid* schaden.

II. De tweede stelling, nl. dat de weigerende mindere bij dwaling omtrent den aard des onderwerps van het bevel suo periculo handelt, wordt als niet-geschreven beschouwd. Ook deze oplossing heeft zijn bezwaren. Niet alleen omdat bij een zodanige subjectivering van het begrip „dienstbevel” bewijsmoeilijkheden kunnen rijzen, maar ook omdat het begrip „dienstbelang” vaag is en aanleiding zal geven tot

<sup>1)</sup> Aangaande de „eigendunkelijke overschrijding” zie het slot van dit opstel.

<sup>2)</sup> Bij kwade trouw zal de mindere wel onder een opzetsvariant vallen.

<sup>3)</sup> In de in het artikel vermelde gevallen zal de mindere echter onder art. 115 W.v.M.S. vallen (culpose dienstweigering).

<sup>4)</sup> De vierde en meest afdoende: wetswijziging van art. 114 W.v.M.S.

eindeloze discussies en onderscheidingen tussen dienstbelang in „for-mele”, „materiële”, „ruime<sup>m</sup> en „enge<sup>m</sup>, „eigenlijke<sup>v</sup> en „oneigen-lijke<sup>n</sup> zin, e.z.m. <sup>5)</sup>). Dienstbelang en Staatsbelang zullen meestal wel samenvallen, maar strijd zou ook mogelijk kunnen zijn, althans bij dienstbelang „in enge zin” (de overschrijding van Yalu-rivier, het sluiten van een wapenstilstand in plaats van door te stoten).

III. De derde oplossing: de eis, dat het onderwerp van het bevel *conditio sine qua non* is voor de vraag of er sprake is van een dienstbevel, vervalt. M.a.w.: iedere order door een meerdere gegeven is een dienstbevel.

Taalkundig bestaat geen bezwaar. Het is een *petitio principii* om (met de M.v.T.) aan te nemen, dat een dienstbevel species zou zijn van het genus: iedere door een meerdere gegeven order. Met evenveel recht kan men poneren, dat het dienstbevel (i.d.z.v. een door een — militaire — meerdere gegeven order) species is van het genus: een bevel in het algemeen <sup>6)</sup> <sup>7)</sup>.

De voordelen van deze oplossing lijken mij vele. In de eerste plaats al omdat de algemene regel, vermeld sub 3, ook hier blijft gelden (vgl. arresten H.R. ddo. 12 November 1900, W. 7525 en ddo. 21 Januari 1929, N.J. blz. 709 juncto art. 1378 B.W.). Vervolgens: de subjectivering van het begrip „dienstbevel” zal alléén straffeloze dwaling opleveren t.a.v. de vraag of de opdrachtgever wel meerdere is. Doch nogmaals: dwaling impliceert een vergissing te goeder trouw en in bepaalde gevallen kan bij een culpose dwaling art. 115 W.v.M.S. aangewend worden. Bovendien is het niet alleen redelijk doch zelfs noodzakelijk, de mindere een mogelijkheid tot toetsing in dezen te verlenen en hem toe te staan naar de uitkomst van die toetsing te handelen. Indien een mindere op redelijke gronden vermeent, dat de opdrachtgever geen meerdere is, maar b.v. een vijfde colonnist, is ongehoorzaamheid zelfs plicht en een eis tot handelen *suo periculo* beslist unfair.

Dit behoeft nog geen legitimatieplicht voor de meerdere te impliceren; „aannemelijk zijn” is voldoende <sup>8)</sup> hoewel dit in bijzondere omstandigheden op het zelfde kan neerkomen. Een vermeend „gezicht-verliezen” van de meerdere dient in deze te wijken voor beveiliging

<sup>5)</sup> Kort vóór de indiening van dit opstel aan de Redactie van het M.R.T. arriveerde de eerste aflevering in 1955 van dit blad. Men leze het daarin op blz. 37 voorkomende „Groningse stations-vonnis” van de Zeekrijgsraad 's-Gravenhage ddo. 12 Augustus 1954, m. n. W.H.V.

<sup>6)</sup> VAN DIJK, 4e druk (1952) vermeldt op blz. 140, dat het woord „dienstbevel” is gekozen om het onderwerp van het bevel aan te duiden (cf. de M.v.T.) doch verstaat op blz. 144 onder „enig dienstbevel” het bevel van een militaire meerdere in *tegenstelling tot* vorderingen van het burgerlijk gezag ex art. 71 W.v.M.S. of ex artt. 146 en 556 W.v.Sv.

<sup>7)</sup> Uit Art. 140 W.v.M.S. kan ik geen dwingend argument putten dat het dienstbelang „element” moet zijn. Het artikel spreekt over „bevelen”. Een bevel wordt bevolen, doch een dienstbevel óók. Het werkwoord „dienstbevelen” bestaat niet. Ook art. 10(1) R.K. levert geen argument op, de „rede<sup>v</sup> en de „billijkheid” zijn immers ook geen „element”?

<sup>8)</sup> Conf. H.M.G. N. I. ddo. 25 Juni 1948, M.R.T. XLII blz. 379.

van Staatsbelangen. Wat voorts betreft minder belangrijke orders (en over sentimenten gesproken): ook bij een militair van goeden wille zal een gevoel van wrevel niet te onderdrukken zijn als hij op redelijke gronden vermeent, dat degenen, die hem ten overstaan van het publiek orders geeft, een bemoeial of een „grappenmaker“ zou zijn en geen superieur in burger.

Zowel de eis van het dienstbelang als die van de bevoegdheid dienen m.i. te vervallen. Beide begrippen zijn niet concreet bepaald, naderen, zoals VERMEER in M.R.T. XLIII blz. 576 v. heeft opgemerkt, tot elkaar en worden bovendien nog doorkruist door de in de krijg als in andere bijzondere gevallen toegestane inachtsaanmatiging. Machtsaanmatiging bestaat, aldus de M.v.T., t.a.v. zaken, gelegen buiten de de meerdere aangewezen kring (dus t.a.v. het dienstbelang) of wel in gevallen, dat hij, strikt genomen, persoonlijk niet bevoegd was (VAN DER HOEVEN II, blz. 222).

Ik vind het onbillijk om de te goeder trouw zijnde mindere aangaande de bevoegdheid en/of het dienstbelang & gelegenheid tot toetsing te verschaffen of op te dragen, waar deze begrippen even vluchtig zijn als de verschietende schaduwen van de wolken aan den hemel. En ik vind het ondoelmatig (inefficiënt) om de te kwader trouw zijnde mindere een braak arbeidsterrein aan te bieden, dat hij kan bezaaien met chicanes.

In 1940 werd ons, adelborsten voor de administratie, als lichtend voorbeeld gesteld het gedrag van de officier van administratie STANNING van de Britse Torpedobootjager „Hardy“ tijdens de eerste slag bij Narvik ddo. 10 April 1940. Toen een dekkend Duits salvo bijna alle aanwezigen op de brug en in het stuurhuis had gedood nam hij het commando over<sup>9)</sup>. Alles goed en wel, maar was hij daartoe bevoegd? Dan wel: was het niet vreemd aan de belangen van de dienst, dat de officier van administratie een taak op zich nam, waarvoor hij qua opleiding niet geschikt was? Zijn dienst omvatte immers slechts de betaling, kleding, voeding en het beheer van nalatenschappen van het personeel der zeemacht, alsmede zijn dienst als secretaris van de commandant en de handhaving der krijgstucht? Was hier sprake van machtsaanmatiging? Was deze gerechtvaardigd? Gesteld, dat er nog een overlevende jongere collega van de zeedienst was?

Natuurlijk vermogen de beste voorschriften dilemma's niet te voorkomen, maar dat wil niet zeggen, dat zij in de hand moeten worden gewerkt, b.v. door in die voorschriften vage begrippen te hanteren. Het gevaar is niet denkbeeldig, dat dit weifelmoedigheid in de hand werkt.

De kans bestaat, dat tegen het hier voorgestelde systeem (veelal emotioneel gekleurde) argumenten zullen worden aangevoerd, die plegen te worden geformuleerd als „Befehl ist Befehl“, „Cadaverdiscipline“, „blinde gehoorzaamheid“, „toetsingsrecht en -plicht“ enz.

Voor een goed verstand van zaken zij opgemerkt, dat „toetsings-

---

<sup>9)</sup> Zie ook „Operatie Weserübung“ door de Luitenant ter zee C. J. VAN WESTENBRUGGE in het Julinummer 1954 van het Marineblad blz. 1020.

„recht<sup>m</sup> en „toetsingsplicht” elliptische begrippen zijn. Iedereen zal wel toetsen, ook de mindere; al zou men het verbieden, verhinderen kan men het niet. Naar hun letterlijke betekenis opgevat zijn de woorden „toetsingsrecht” en „toetsingsplicht” dus misleidend. Doch de betekenis van deze begrippen is deze: het recht c.q. de plicht om het gedrag op de uitkomst van die toetsing te baseren. Zulk een toetsing is den mindere echter niet verboden.

In de eerste plaats niet, omdat ons strafrecht, een s c h u l d strafrecht, eist, dat de rechtssubjecten bepaalde gedragingen <sup>10)</sup> vermijden, i.c. die gedragingen die, als zij aan schuld te wijten zijn, bestraft worden. Het strafrecht eist dus, dat de rechtssubjecten hun eigen streven en verlangen afwegen, t o e t s e n, aan de strafwet en, zo dat streven of die verlangens met de strafwet strijdig zouden zijn, hen aan de strafwet ondergeschikt te maken. In bepaalde, stringente gevallen van conflicten tussen rechtsplicht en rechtsplicht of rechtsbelang, neemt zij genoegen met een minder gedegen toetsing zonder die eis echter geheel los te laten (artt. 40, 41-„geboden”!, 43 lid 2 W.v.S.). Voor de mindere, eveneens rechtssubject van dit schuldstrafrecht, geldt dit alles uiteraard ook. M.a.w.: toetsing van een dienstbevel aan deszelfs w e t t i g h e i d is plicht. Alzo geen „blinde gehoorzaamheid” doch overigens evenmin „blinde ongehoorzaamheid”. T.a.v. onwettige dienstbevelen komt dus art. 40 W.v.S. ter sprake en bevindt de mindere zich in een „juridisch niemandsland”. Zulke situaties zijn helaas niet te vermijden, doch de mindere is bij dit systeem — t.a.v. onwettige bevelen — geen haar beter of slechter af dan bij andere systemen of dan de andere subjecten van de Nederlandse strafwet. Laat ons alleen maar hopen voor de mindere, die toch al in het nadeel is, omdat hij allicht te weinig op de hoogte is aangaande de concrete feiten of het oorlogsstrafrecht om ter plaatse gòed te kunnen toetsen, dat hij zoveel mogelijk voor zulke penibele situaties gespaard moge worden.

In de tweede plaats is toetsing niet verboden t.a.v. de vraag of de opdrachtgever wel zijn meerdere is. Doch v o o r z i j n e i g e n bestwil in principe géén toetsing aan de onbepaalde begrippen „dienstbelang” en „bevoegdheid”.

Uitzonderingen zijn natuurlijk niet te vermijden. De beoordeling van de vraag of de opdrachtgever meerdere is, impliceert ingev. art. 67 W.v.M.S. toetsing t.a.v. „dienst-aangelegenheid” (een species van „dienstbelang”) en van de bevoegdheid van het gezag om den opdrachtgever „meerdere<sup>v</sup> te maken. Bovendien is „toetsing achteraf” ook toegestaan. Dit ligt opgesloten in het recht van beklag ingev. art. 13 R.K. En dan nog kàn toetsing „getolereerd” worden ingeval van een volkomen dwaze of unfaire order. Doch suo periculo, aangezien het dienstbelang, de bevoegdheid, de redelijkheid en billijkheid geen essentialia zijn van het begrip „dienstbevel”.

Men kan zich afvragen of er dan uiteindelijk wel verschil is tussen

---

<sup>10)</sup> I.d.z.v. doen of nalaten.



het hier voorgestane systeem en de andere. Er zijn echter verschillen. Ten eerste dit *graduele*: het toetsingsgebied en de moeilijkheden, inhaerent aan een juridisch niemandsland, worden (uiteraard niet opgeheven maar) ingekrompen, de *kans* op conflicten *verkleind*. In de tweede plaats: er is geen tegenstrijdigheid meer tussen *wet* en *wets-toepassing* over de vraag wanneer een mindere op eigen risico handelt. En art. 1 (1) W.v.S. ziet een dergelijke tegenstrijdigheid niet gaarne.

Vervolgens: in het bovenvermelde geval van de onbillijke of dwaze order is wel degelijk dienstweigering gepleegd doch wordt het niet opvolgen van een dienstbevel in dit geval geëxcuseerd (hetzij wegens a.v.a.s. dan wel wegens het ontbreken van de wederrechtelijkheid, dit laatste al dan niet „materieel" of nog indirect in verband gebracht met de wet, b.v. art. 10 R.K. j<sup>o</sup> art. 73 W.K. <sup>11)</sup>).

Ik geloof niet, dat het argument: „wat doet het er toe of de man nu „vrijuit gaat hoe wel hij dienstweigering heeft gepleegd of om „dat hij geen dienstweigering heeft gepleegd" afdoende is. Dit argument richt zich n.l. tevens tegen de onderscheiding „vrijspraak" of „ontslag" in het algemene strafrecht <sup>12)</sup>.

En ten slotte: ex art. 140 W.v.M.S., de algemene regelen der deelneming of art. 134 bis W.v.S. kan de meerdere altijd aansprakelijk worden gesteld. Art. 140 W.v.M.S. legt hem wel toetsingsplicht op t.a.v. de bevoegdheid en het dienstbelang (die overigens ook hiër gesubjectieerd zijn <sup>13)</sup>).

T.o.v. de variant „eigendunkelijk overschrijden" kan men twijfelen of het „dienstbevel" al dan niet geobjectiveerd is. De derde, in de aanvang van dit opstel vermelde verklaring, tevens algemene regel, geldt immers alléén t.o.v. het woord „opzettelijk". Theorie en praktijk dienen te beslissen waar de wet zwijgt. Opgemerkt wordt nog, dat de M.v.T. zich kan indenken, dat deze vorm in wezen gevaarlijker is dan de andere varianten, omdat de opdrachtgever, vooralsnog geen redenen hebbend om te vermoeden, dat de mindere zijn order niet juist opvolgt, een vals gevoel van vertrouwen heeft in den mindere (VAN DER HOEVEN II, blz. 220).

Het verschil tussen „objectief" en „subjectief" zal echter niet zo groot zijn, ligt immers alleen in de vraag of dwaling t.a.v. de status van den opdrachtgever ter zake is. Een vraag, die zich echter waarschijnlijk zo weinig zal voordoen, dat de beantwoording daarvan een meer theoretisch dan practisch belang heeft.

<sup>11)</sup> Conf. het „Veeartsenarrest" ddo. 20 Februari 1933 W. 12600, N.J. blz. 918.

<sup>12)</sup> Ook in het systeem van VERMEER („Elementen van het dienstbevel" M.R.T. XLIII blz. 569 v.) zal m.i. bij het ontbreken van één der „gepraesumeerde elementen" vrijspraak moeten volgen, aangezien geen ongehoorzaamheid werd gepleegd ter zake van een *dienstbevel*.

<sup>13)</sup> Uit het systeem volgt dat t.z.v. één zelfde gebemtenis zowel de mindere strafbaar kan zijn ex art. 114 W.v.M.S. als de meerdere t.z.v. art. 140 W.v.M.S. Er zijn gemakkelijk situaties voor te stellen waarin een meerdere aansprakelijk wordt gesteld voor zijn foutief *beleid* hoewel de mindere toch had moeten gehoorzamen, bijvoorbeeld de mindere in rang, hoofd machinekamer in een geval, analoog aan dat van de „Hardy" in Narvik.

## Een ontzetting uit het beroep van vlieger

door

Dr E. DE VLUGT,

Majoor van de Militair Juridische Dienst.

Bij een Sententie d.d. 14 December 1954 \*), gewezen tegen een dienstplichtig vaandrig van de Koninklijke Luchtmacht, heeft het Hoog Militair Gerechtshof de beklagde schuldig bevonden aan overtreding van art. 308 W.v.Sr. (aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijk vermindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstaat) en hem deswege veroordeelt tot een geldboete van vijf honderd gulden alsmede ontzegging uit het recht, het beroep van vlieger uit te oefenen voor de tijd van twee jaren.

In deze zaak was beklagde primair ten laste gelegd: „dat hij op „of omstreeks 26 Mei 1954 in de luchtruimte boven Steenwijkerwold, „in ieder geval boven Nederland, als bestuurder met een militair „schroefvliegtuig „Harvard”, registratienummer B 119, hoogst roeke- „loos, onachtzaam, onvoorzichtig, ondeskundig, onoplettend en onna- „denkend een scheervlucht over een stuk luchtdoelartillerie heeft ge- „maakt, tengevolge waarvan hij met genoemd vliegtuig tegen dit stuk „geschut is aangevlogen en ten gevolge waarvan G. R. Kuiper zodanig „zwaar lichamelijk letsel uitmakende verwondingen bekwam, dat hij „gedurende enige maanden althans meerdere weken, zijn ambtsbezig- „heden als dienstplichtig soldaat niet kon uitoefenen.”

Deze Sententie van het Hof geeft aanleiding tot 2 vragen:

a. Kan een militair vlieger, die zich bij de uitoefening van zijn dienst schuldig maakt aan het misdrijf van art. 308 W.v.Sr. rechtens uit het recht het beroep van vlieger uit te oefenen worden ontzet;

b. wat is de consequentie van een dergelijke ontzetting ten aanzien van de militaire positie van betrokkene.

ad a. Uit de Sententie zelve blijkt niet op grond van welke overwegingen het Hof zich bevoegd heeft geacht deze bijkomende straf van ontzetting uit een recht uit te spreken. In zijn overwegingen stelt het Hof slechts, dat het termen aanwezig acht om beklagde op grond van het gepleegde feit het recht te ontzeggen het beroep van vlieger uit te oefenen.

De redenering van het Hof is echter, gezien de in de Sententie aangehaalde wetsartikelen, kennelijk als volgt geweest.

Art. 309 W.v.Sr. bepaalt, dat indien het misdrijf van art. 308 gepleegd wordt in de uitoefening van enig ambt of beroep, ontzetting kan worden uitgesproken van de uitoefening van het beroep, waarin het misdrijf is gepleegd. Hier zou dan dus een geval zijn, waarin de schuldige ingevolge het bepaalde bij art. 28 W.v.Sr. bij rechterlijke uitspraak uit een bepaald beroep kan worden ontzet, terwijl waar de

---

\*) Hiervóór op blz. 127 e.v., opgenomen. (Red.).

schuldige tot een geldboete werd veroordeeld, de rechter ingevolge art. 31 W.v.Sr. de duur daarvan kan bepalen op tenminste twee en ten hoogste vijf jaren.

Bezien wij deze redenering nader dan mag vooropgesteld worden, dat de betrokken dienstplichtige vaandrig het geincrimineerde delict niet heeft gepleegd in de uitoefening van zijn beroep.

Volgens VAN DALE: „Nieuw Groot Woordenboek der Nederlandse „Taal“ valt n.l. onder het begrip „beroep“ te verstaan: „maatschappelijke werkring waarvoor men de vereiste bekwaamheid en/of bevoegdheid heeft verkregen“.

Indien de verkregen inlichtingen juist zijn dan is evenwel de maatschappelijke werkring van de betrokken dienstplichtige vaandrig accountant en als zodanig heeft hij de militaire Harvard ten tijde van het plegen van het delict zeker niet bestuurd. Volgens de taalkundige betekenis is dus van plegen in de uitoefening van een beroep i.c. geen sprake.

Zoekt men naar een meer juridische betekenis van het begrip beroep — zoals bekend wordt dit begrip in de jurisprudentie nog al eens afwijkend van het gewone spraakgebruik gehanteerd — dan vinden wij bij NOYON/LANGEMEYER Dl. I, pag. 194, de volgende definitie: „Een „kostwinning, die geen ambt is, is een beroep“.

Stellen wij dus, dat de status van dienstplichtig vaandrig moet worden aangemerkt als een kostwinning, dan is ook dit nog geen beroep in de strafrechtelijke betekenis van dit woord, omdat volgens art. 84 W.v.Sr. allen, die tot de gewapende macht behoren, als ambtenaren worden beschouwd. Strafrechtelijk is dus ook een dienstplichtig vaandrig ambtenaar, zodat delicten, waaraan hij als ambtenaar wordt schuldig bevonden, zijn gepleegd in de uitoefening van zijn ambt. M.a.w. de betrokken vaandrig, zijn militair vliegtuig in de uitoefening van zijn dienst besturende op de wijze als in de tenlastelegging is omschreven, deed dit als militair en dus als ambtenaar en geenszins in de uitoefening van zijn beroep. Het onderwerpelijke delict was derhalve een misdrijf, gepleegd in de uitoefening van een ambt. Immers — „ambt is de functie, uitgeoefend door een ambtenaar“ — (Prof. POMPE, Handboek, pag. 357).

De veroordeling van het Hof komt dus feitelijk hierop neer, dat de beklagde wegens het misdrijf van art. 308 W.v.Sr., in de uitoefening van zijn ambt als militair begaan, werd veroordeeld tot ontzetting uit een beroep, dat hij niet uitoefent.

Dit is rechtens niet houdbaar en moet dan ook s.o.r. in strijd met de Wet worden geacht.

„Is een ontzetting uit alle ambten mogelijk, bij beroepen is dat niet „toegelaten; zij is beperkt tot het beroep, waarin het delict is begaan“, aldus Prof. HAZEWINKEL-SURINGA, Inleiding, pag. 404. In gelijke zin NOYON/LANGEMEYER, Dl. I, pag. 193: „De ontzetting is daarenboven, „voor zover dit wetboek betreft, door de bepalingen in het Tweede „boek feitelijk beperkt tot dat beroep, waarin de veroordeelde het „misdrijf heeft begaan.“

Deze schrijver is dan ook van mening, dat de ontzetting uit een beroep slechts mogelijk is, wanneer het misdrijf in de uitoefening van een beroep en niet wanneer dit in de uitoefening van een ambt gepleegd is. In Dl. III, pag. 132 wordt dit aldus toegelicht: „Volgens de eniger-„mate slordige redactie zou de laatste ook bij misdrijf in de uitoefening „van een ambt kunnen worden opgelegd, wat echter weder wordt ver-„hinderd doordien bij misdrijf in de uitoefening van een ambt gepleegd, „ontzetting uit het beroep, waarin het gepleegd is, feitelijk niet moge-„lijk is”.

Op grond van het voorgestelde kunnen wij de zaak dus zo samenvatten, dat voor overtreding van art. 308 W.v.Sr. in de uitoefening van een ambt gepleegd ontzetting uit een beroep rechtens niet mogelijk is, terwijl ontzetting uit een beroep alleen dan in aanmerking komt, wanneer het bedoelde misdrijf is gepleegd in de uitoefening van dat zelfde beroep.

Zoals wij hierboven hebben gezien, is van dit alles bij de schuldig verklaarde dienstplichtig vaandrig geen sprake, zodat in zijn geval dan ook geen ontzetting uit het beroep van vlieger had mogen plaatsvinden.

ad b. Laat ons dit verder echter een ogenblik buiten beschouwing laten en uitgaan van de Sententie van het H.M.G., waarbij de schuldig bevonden vaandrig voor de duur van twee jaren is ontzet uit het recht om het beroep van vlieger uit te oefenen.

Welke consequentie heeft dit nu op de militaire positie van betrokkene? Betekent dit nu ipso facto, dat hij gedurende deze twee jaren militair geen diensten als vlieger mag verrichten, m.a.w. zou hij door in deze periode als militair te vliegen geacht moeten worden een recht uit te oefenen, wetende, dat hij daarvan bij rechterlijke uitspraak is ontzet en zich dus schuldig maken aan overtreding van art. 195 W.v.Sr.? Immers — neen. Zoals wij in het voorgestelde hebben gezien is de militair, ook de dienstplichtige, in de strafrechtelijke zin van het woord ambtenaar, zodat zijn militaire diensten als vlieger geschieden in de uitoefening van een ambt en niet in de uitoefening van een beroep. De door het H.M.G. uitgesproken ontzetting uit het beroep is dan echter zonder zin. De ontzetting uit een beroep is, zoals Prof. POMPE, ut supra, pag. 356 schrijft, „te verklaren als een middel „om het begaan van dit misdrijf door dezelfde schuldige te voorkomen.” Waar vaststaat, dat de uitgesproken ontzetting op zichzelf de veroordeelde in geen enkel opzicht raken kan, is hierin dus geenszins een middel te zien om herhaling door dezelfde schuldige te voorkomen. De bijkomende straf van ontzetting mist i.c. ten enen male haar doel. Waarom dan deze opgelegd? Zoals de zaken nu staan kan de betrokken militair zonder juridische risico's blijven doorvliegen, ten ware het uiteraard, dat de militaire Overheid hieraan door administratieve maatregelen een einde maakt.

Dit alles zo zijnde blijft de vraag, waarom het H.M.G., zich deze juridische aspecten ongetwijfeld bewust geweest zijnde, niettemin deze ontzetting uit een recht heeft uitgesproken. De Sententie zelve laat

ons omtrent de beantwoording van deze vraag in het duister. Immers het Hof overweegt slechts, zoals gezegd, dat er termen zijn om beklagde op grond van het gepleegde feit het recht te ontzeggen het beroep van vlieger uit te oefenen. De nadere overwegingen van het Hof blijven ons dus onbekend. Niet onwaarschijnlijk lijkt het, dat een factor is geweest, dat het Hof uit een oogpunt van algemene preventie aan het vliegercorps van de Koninklijke Luchtmacht duidelijk heeft willen demonstreren hoe ernstig het de onverantwoordelijke wijze van vliegen van de betrokken vaandrig heeft opgenomen. Een andere en wellicht sterkere overweging is mogelijk geweest om door middel van deze uitspraak de bevoegde militaire Overheid met een zekere nadruk uit te nodigen den schuldige het militair brevet voor vliegend personeel te ontnemen. Mocht een en ander op een juiste veronderstelling berusten, dan lijken deze overwegingen evenwel niet in alle opzichten overtuigend.

Wat toch de eerste overweging betreft is het zo, dat, daargelaten, dat de bijkomende straf van ontzetting uit een recht in beginsel minder geëigend is voor een algemeen preventief doel, aan een dergelijke algemene preventie weinig of geen behoefte bestaat, omdat een wijze van vliegen als waaraan de betrokken vaandrig zich te buiten is gegaan in de Koninklijke Luchtmacht zo al niet een op zichzelfstaand geval dan toch in ieder geval een zeer hoge uitzondering is.

Wat betreft de tweede overweging ligt de zaak zeer moeilijk, omdat de Rechter hier een terrein betreedt, dat in het militaire niet des Rechters is en dit ook niet kan zijn. De beslissing omtrent het ontnemen van de vliegbevoegdheid is in het militaire van andere — en voor de Rechter bezwaarlijk te beoordelen — overwegingen afhankelijk dan in de burgerluchtvaart het geval is.

Een enkele blik op de verschillende procedures doet dit dan ook duidelijk zien.

In de burgerluchtvaart is het volgende mogelijk:

- a. Ontzetting door de Rechter uit het beroep van vlieger op grond van art. 309 W.v.Sr.
- b. Ontzegging door de Rechter uit de bevoegdheid de Luchtvaart uit te oefenen voor ten hoogste zes maanden (art. 47 der Luchtvaartwet).
- c. Ontneming door de Raad voor de Luchtvaart van de bevoegdheid om gedurende een bepaalde tijd, twee jaren niet te boven gaande, de werkzaamheden in het bewijs van geschiktheid vermeld, uit te oefenen (art. 37 Luchtvaartrampenwet).
- d. Schorsing of intrekking door de Minister van Verkeer en Waterstaat van het bewijs van bevoegdheid (art. 32 j° 33, Besluit Regeling Toezicht Luchtvaart).

Al deze maatregelen staan essentieel in het teken van de vliegveiligheid. Voor de burgerluchtvaart is de vliegveiligheid het alles beheersende beginsel. Het is dan ook volkomen logisch dat er voor de burgerluchtvaart uitgebreide regelen, omgeven met de nodige waar-

borgen voor de rechtszekerheid, bestaan, teneinde deze vliegveiligheid mede door strafsancities dan wel door administratieve maatregelen te kunnen verzekeren. Dit alles is een afgerond geheel en hier kan de Rechter zich zeker een oordeel vormen en uitspreken.

In het militaire ligt deze materie veel gecompliceerder. Hier wordt de beslissing omtrent het ontnemen van het vliegbrevet beheerst door verscheidene en slechts voor een volledig insider overzienbare factoren.

Vliegdiscipline en vliegveiligheid kunnen hierbij niet alleen beslissend zijn. Het mag dan ook wel gevoegelijk worden aangenomen, dat het niet zonder bepaalde redenen is geweest, dat in de Ministeriële Beschikking van 12 Maart 1954, Secretaris Generaal, Nr. 111505, LLu O Nr. 54061 Lu de bevoegdheid tot het ontnemen van het militair brevet voor Luchtvaardenden bij uitsluiting aan de Minister van Oorlog is voorbehouden.

Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat tegen overtredingen van de vliegdiscipline in het militaire niet met gestrengheid zou moeten worden opgetreden.

Het algemeen vervolgingsbeleid bij de Koninklijke Luchtmacht is er dan ook op gericht deze overtredingen voor zover zij van strafrechtelijke aard zijn, zonder uitzondering naar de Krijgsraad te verwijzen.

Het valt toe te juichen, dat de militaire Rechter strenge sancties stelt op deze overtredingen. Toegejuicht zou verder mogen worden, indien de Krijgsraad zou volgen in het thans door het Hoog Militair Gerechtshof gegeven voorbeeld van een relatief hoge geldboete.

De bijkomende straf van ontzetting uit het beroep van vlieger, geeft evenwel minder reden tot voldoening, doch laat ons hopen, dat een wijze van vliegen als van de in dit geval schuldige vlieger dusdanig op zichzelf staand blijft dat wij een dergelijk geval niet meer in de jurisprudentie behoeven tegen te komen.

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 14 September 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-VI.-Waarn. Zegers.

#### Beschikking ex artikel 15 R.L.

*Uit het proces-verbaal vloeien ernstige vermoedens voort dat betrockene zich heeft schuldig gemaakt aan mondelinge belediging van een meerdere, opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie.*

*Krijgstuchtelijke afdoening van het tweede en derde feit is niet toegelaten, terwijl de in het proces-verbaal vermelde omstandigheden waaronder het eerste feit plaats vond — indien bewezen — het van zodanige aard doet zijn dat niet met krijgstuchtelijke afdoening kan worden volstaan. Bovendien bestaat tussen dit eerste en de beide andere feiten een zodanig verband dat de rechter ook daarvan kennis moet nemen.*

*Voorts: het behoort mede tot de taak van de militaire rechter om de Overheid te steunen bij de handhaving van de krijgstucht. Het kader (inzonderheid bij herhalingsoefeningen, zoals in casu) kan zijn taak op den duur alleen dan naar behoren blijven uitoefenen wanneer het de overtuiging heeft dat het daarbij gesteund wordt door de militaire rechter.*

*Beslissing dat verdachte zal worden verwezen terzake van de feiten, vermeld in het proces verbaal <sup>1)</sup>.*

*(Zie het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost, hierna opgenomen).*

(R.L. art. 15).

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien op heden, 14 September 1954, de stukken tegen A. C. T., geboren te Amsterdam, 22 Juni 1929, dienstplichtig soldaat, welke stukken ingevolge het bepaalde bij artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmagt door de Verwijzingsofficier van de Chef van de Generale Staf bij diens schrijven van 24 Augustus 1954 aan het Hof werden toegezonden;

Gezien het door de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht in deze uitgebrachte advies dd. 2 September 1954 no. 5.2.01367, met conclusie dat de verdachte niet naar de Krijgsraad zal worden verwezen;

Overwegende, dat blijkens het bij de stukken aanwezige ambts-

<sup>1)</sup> Terecht wordt door het H.M.G. daarbij geen tenlastelegging geformuleerd, zoals (minder juist) geschiedde in de resolutie van het H.M.G. te Batavia d.d. 4 November 1949, M.R.T. XLIII, blz. 766 e.v. (Red.)

edige procesverbaal no. P. 166/54 dd. 30 Juni 1954, opgemaakt door Willem Johannes van Middelkoop, wachtmeester der 1e klasse en Arnold Hendrik Nobel, marechaussee der 1e klasse tevens opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de Brigade Ede van de Koninklijke Marechaussee, ernstige vermoedens bestaan, dat A. C. T. voornoemd zich heeft schuldig gemaakt aan de navolgende misdrijven:

1. „opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling beledigen”,
2. „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in *tijd* van oorlog” en
3. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;

Overwegende, dat het onder 2 genoemde misdrijf in tijd van oorlog, behoudens het hier niet aanwezige geval, omschreven in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht, niet krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, terwijl krijgstuchtelijke afdoening van feitelijke insubordinatie nimmer is toegelaten;

Overwegende, dat reeds daarom de bedoeling van de Verwijzingsofficier van 9 Augustus 1954, om verdachte niet naar de Krijgsraad te verwijzen, doch met de ter zake toegepaste krijgstuchtelijke straf accoord te gaan, niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende ten overvloede dat de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf blijkens de omschrijving van de strafreden slechts betrekking heeft op gedragingen welke, indien bewezen, het misdrijf, omschreven in artikel 115 van het Wetboek van Militair Strafrecht zouden opleveren, hoewel de Verwijzingsofficier zelf van oordeel is, dat de verdachte zich aan het misdrijf, omschreven in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht heeft schuldig gemaakt (zie het schrijven van de Verwijzingsofficier, eerder vermeld, punt 6, 2e alinea);

Overwegende, dat de Verwijzingsofficier bovendien genoeg neemt met het feit, dat terzake van gedragingen betrekking hebbende op het onder 1 genoemde misdrijf, in het geheel geen krijgstuchtelijke straf werd opgelegd, hoewel hij (zie bovengenoemd schrijven t.a.p.) van oordeel is, dat de verdachte zich ook daaraan heeft schuldig gemaakt;

Overwegende, dat het sub 1 genoemde misdrijf weliswaar — mits van lichte aard — op grond van het bepaalde in artikel 2 onder 2e van de Wet op de Krijgstucht buiten strafrechtelijke behandeling om kan worden afgedaan, doch in casu dit misdrijf, indien de in het procesverbaal vermelde feiten en omstandigheden bewezen zouden zijn, van zodanige aard is, dat niet met krijgstuchtelijke afdoening kan worden volstaan, terwijl bovendien de rechter, gezien het verband dat blijkens de stukken zou bestaan, tussen de sub 1, 2 en 3 genoemde feiten, ook van het sub 1 genoemde delict behoort kennis te nemen;

Overwegende voorts, dat het mede tot de taak der militaire justitie behoort om de Overheid te steunen bij haar taak de krijgstucht te handhaven, welke taak juist tijdens herhalingsoefeningen zoals in het onderhavige geval, soms moet worden uitgeoefend door één of enkele beroepsofficieren en/of -onderofficieren zonder voldoende steun van het dienstplichtige kader, desnoods door persoonlijk met geweld in te grijpen indien dit tot handhaving c.q. herstel van de orde noodzakelijk is;



Overwegende, dat het kader zijn taak op de duur alleen naar behoren kan blijven uitoefenen indien het de overtuiging heeft, dat het daarbij wordt gesteund door de militaire rechter, hetgeen slechts mogelijk is als verwijzing naar de Krijgsraad plaats vindt terzake van ernstige misdrijven tegenover een meerdere gepleegd, waartoe zeker gerekend mag worden verzet tegen een meerdere die, zoals in casu, zonder voldoende steun tegenover een slecht gedisciplineerde troep, zich verplicht achtte om met geweld de krijgstucht te handhaven;

Gezien artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Bepaalt, dat de verdachte A. C. T. voornoemd naar de militaire rechter zal worden verwezen terzake van de feiten, waarop betrekking heeft het eerder gemelde ambtsedige proces-verbaal no. P. 166/54 dd. 30 Juni 1954, opgemaakt door Willem Johannes van Middelkoop, wachtmeester der 1e klasse en Arnold Hendrik Nobel, marechaussee der 1e klasse tevens opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de Brigade Ede van de Koninklijke Marechaussee;

Bepaalt voorts, dat een afschrift van deze resolutie zal worden gezonden aan de Commanderende Generaal, de Chef van de Generale Staf, te 's-Gravenhage, de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde Oost te Arnhem en de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

---

### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 22 December 1954.

*President:* Lt.-Kolonel Mr O. A. H. Stradmeijer; *Leden:* Kolonel G. C. Berenschot en Lt.-Kolonel J. D. Stolp.  
*Raadsman:* Mr de Meulder, advocaat te Nijmegen.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid, mondelinge belediging van een meerdere en feitelijke insubordinatie, gepleegd door een voor herhalingsoefeningen opkomend dienstplichtige soldaat, die weigerde zijn tenue in orde te brengen toen hem daartoe door een officier opdracht was gegeven en zich tenslotte door bedreiging en door rukken en trekken verzette tegen overbrenging.*

*Zie de beschikking ex artikel 15 R.L. van het H.M.G., hiervóór opgenomen.*

(W.M.Sr. art. 108, 114, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. C. T., geb. 22 Juni 1929, dpl. soldaat (thans met groot verlof), beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, te „Ede, althans in Nederland, op of omstreeks 22 Juni 1954, in tijd „van oorlog,

„ten eerste: bij de ingang van cafetaria I van het kamp Ede bij „herhaling heeft geweigerd of telkens opzettelijk heeft nagelaten te „gehoorzamen aan de hem door zijn meerdere, de Kapitein K. Stein, „gegeven dienstbevelen om zijn tenue in orde te maken (immers droeg „hij de veldblouse nagenoeg geheel geopend en was de kraag van die „blouse omhoog geslagen), zeggende: „Moet dat dan", na een herhaling „van het bevel: „Kun je dat niet wat beleefder zeggen. Als men mij „„„fatsoenlijk behandelt, zal ik wel het een en ander doen, maar zo „„„niet", en na volgende herhaling van het bevel: „Als het zo moet, „„„dan eet ik maar liever niet", althans woorden van dergelijke strek- „king en zich daarna omdraaiende om heen te gaan;

„ten tweede: heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten te ge- „hoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de Kapitein K. Stein, „gegeven dienstbevel om mee te gaan naar de wacht, zeggende: „Op „„„zo'n manier doe ik dat niet", althans woorden van gelijke strekking;

„ten derde: opzettelijk tegen zijn meerdere, de Kapitein K. Stein, „in diens tegenwoordigheid heeft gezegd: „Ik ken meer van die lam- „„„lullen zoals jij, daar heb ik genoeg van gehad", althans woorden „van dergelijke strekking;

„ten vierde: opzettelijk zich heeft losgerukt, nadat de Kapitein K. „Stein, zijn meerdere, hem had vastgegrepen om hem weg te leiden „ten einde hem naar de wacht te brengen, vervolgens tegenover die „meerdere zich in dreigende houding met een tafelmes in zijn rechter- „hand heeft opgesteld, daarbij zeggende: „Je moet oppassen, jô", „althans dergelijke woorden, en ten slotte — nadat genoemde Stein „hem had gedwongen het mes te laten vallen en terwijl deze hem „stevig vasthoudende in de richting van een keuken wilde weg leiden „— heeft getrokken en gerukt in tegenovergestelde richting aan die, „waarin Stein hem meenam, derhalve opzettelijk met geweld en be- „dreiging met geweld zich tegen die Kapitein verzettende";

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde zakelijk ter terechtzitting heeft ver- „klaard, dat hij op 22 Juni 1954, terwijl hij als dienstplichtig soldaat „in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, zich omstreeks „12.20 uur, wachtende op zijn lunch, tegelijk met een groep andere „militairen vlak bij de ingang van de cafetaria I, gevestigd in loods 28 „van het kamp Ede te Ede bevond; dat zijn veldblouse bijna geheel open „was en de kraag van deze veldblouse geheel omhoog geslagen was en „dat hij zijn linkerhand in zijn linkerbroekzak had; dat toen een Kapi- „tein tegen hem heeft gezegd zijn tenue in orde te maken; dat hij die „veldblouse toen niet heeft gesloten, zeggende: „Moet dat dan"; dat de „Kapitein hem nog eens heeft gezegd, dat hij zijn tenue in orde moest „maken; dat hij ook daaraan niet heeft voldaan, zeggende: „Kun je „„„dat niet wat beleefder zeggen; als men mij fatsoenlijk behandelt, dan „„„zal ik het wel doen, maar zo niet"; dat de Kapitein hem daarna nog „eens heeft opgedragen zijn tenue in orde te maken; dat hij hieraan „weer niet heeft voldaan, daarbij zeggende: „Als het zo moet, dan eet „„„ik maar liever niet", terwijl hij wilde weglopen;

dat hij de Kapitein hem eenmaal heeft horen opdragen zich naar de wachtcommandant te begeven; dat hij heeft geweigerd om mee te gaan naar de wachtcommandant; dat hij tegen de Kapitein iets heeft gezegd dat ongeveer op hetzelfde neerkwam als: „Ik ken meer van die lam-„lullen zoals jij, daar heb ik genoeg van gehad“; dat hij toen zijn tafelmes nog niet in zijn hand had, maar dit zich bevond in het verbandpakzakje van zijn broek; dat hij kort daarna heeft gevoeld dat de Kapitein hem zeer stevig van achteren bij zijn kraag had vastgegrepen; dat de Kapitein toen tevens tegen hem heeft geroepen: „Laat dat mes „los“; dat hij zich herinnert, dat hij op dat moment inderdaad zijn tafelmes in zijn hand had; dat hij, toen de Kapitein hem zeer stevig bij zijn kraag had vastgegrepen, hij wel krachtig heeft gepoogd zich los te rukken;

Overwegende, dat getuige Kapitein K. Stein, zakelijk ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij op 22 Juni 1954 omstreeks 12.20 uur de cafetaria, gevestigd in loods 28 van het kamp Ede te Ede passeerde; dat hij daar toen buiten, niet ver van de ingang een soldaat zag staan, wiens veldblouse bijna geheel open was, terwijl de kraag daarvan omhoog geslagen was; dat hij hem toen heeft opgedragen om zijn tenue in orde te maken; dat de soldaat hierop antwoordde: „Moet dat dan“; dat hij, omdat de soldaat bleef weigeren om zijn tenue in orde te maken, zijn bevel heeft herhaald om zijn tenue in orde te maken; dat de soldaat hem heeft geantwoord: „Kun je dat niet wat beleefder „zeggen; als men mij fatsoenlijk behandelt, zal ik het wel doen, maar „zo niet“, terwijl hij bleef weigeren om aan zijn bevel om zijn tenue in orde te maken te voldoen; dat hij hierna zijn bevel aan de soldaat heeft herhaald, waarop deze nog steeds bleef weigeren daaraan te voldoen en tegen hem zeide: „Als het zo moet, dan eet ik liever niet“; dat de soldaat hierna wegliep; dat de soldaat hem heeft toegevoegd: „Ik ken meer van die lamlullen zoals jij, daar heb ik genoeg van „gehad“;

dat hij de soldaat heeft opgedragen met hem mee te gaan naar de wacht; dat hij weigerde ook hieraan te voldoen; dat het wel kan zijn, dat hij toen tegen hem gezegd heeft: „Op zo'n manier doe ik dat niet“;

dat hij inmiddels de soldaat bij zijn linkermouw had vastgegrepen teneinde hem naar de wacht te brengen, waarop de soldaat zich van hem heeft losgerukt; dat hij hem toen zeer dringend heeft gewaarschuwd en voorlopig arrest heeft aangezegd, waarop de soldaat hem toeriep: „Wat voorlopig arrest! Je moet oppassen, jô!“; dat hij tevens daarbij met zijn linkerhand zijn tafelmes uit zijn verbandpakzakje aan de rechterzijde van zijn broek haalde en het vervolgens in de rechterhand overnam, waarna hij dit mes met het heft in deze hand hield en het scherp ter hoogte van de pink, waarbij de punt ongeveer naar zijn, getuiges, voeten was gericht; dat hij daarbij zijn rechtervuist ongeveer ter hoogte van zijn koppel hield, terwijl hij naar hem stond toegekeerd en hem dreigend aankeek; dat hij zich door deze wijze van optreden van de soldaat bedreigd voelde; dat hij hem van achter in zijn kraag had gegrepen en zijn hand daarbij wat heeft omgedraaid; dat de

soldaat hierop het mes heeft laten vallen en hij hem naar de keuken heeft gebracht waarbij hij hem stevig vasthield aan zijn linkerarm; dat de soldaat, toen hij hem aldus naar de keuken leidde, door in tegen-gestelde richting te rukken en te trekken als waarin hij hem wilde wegvoeren, probeerde zich uit zijn greep los te trekken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- 1e. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen in tijd van oorlog „gepleegd”;
- 2e. „Opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling „beledigen”;
- 3e. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog meermalen gepleegd „één voortgezette handeling uitmakende”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikelen 108, 114, 117, 120 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst reeds terzake van voormelde strafbare feiten krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest met bepaling dat de tijd door de gestrafte vóór de tenuitvoerlegging dier straf in voorlopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde arreststraf geheel zal worden in mindering gebracht;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 3 maanden gevangenisstraf, waarvan 1 maand voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren — *Red.*].

---

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 24 Juni 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* B. A. W. Beyer, Mr S. A. l'Honoré Naber, J. L. Dencher en A. L. Vriens.

*Artikel 25 Wegenverkeerswet. Bij het met een rijwiel uitrijden van de kazernepoort te ver de weg opgereden, waardoor een over die weg rijdende auto moest uitwijken en tegen een lichtmast opbotste.*

*Verworpen het verweer dat beklagde op de voor die auto linkerwheghelft is gebleven en hoogstens het voorwiel van zijn rijwiel over*

*het midden is geweest, vermits hij verplicht was de gehele voor die auto rechterweghelft vrij te laten.*

(W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen P. A. L., oud 27 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als luitenant ter zee (T) 2e kl., gerequireerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 9 Juni 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als luitenant ter zee van de Technische Dienst „2e klasse bij de Koninklijke Marine op 11 November 1953 te 's-Gravenhage als bestuurder van een tweewielig rijwiel op de voor het „openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg de Van Alkemadelaan, komende uit de uitrit van de Nieuwe Alexanderkazerne de rijbaan van de van Alkemadelaan is opgereden op zodanige wijze dat „daardoor de bestuurder van een vierwielig motorrijtuig komende van „uit de richting Stevinstraat werd gehinderd en naar rechts moest „uitwijken om een aanrijding te voorkomen, waarbij hij tegen een „aldaar staande lichtmast opbotste, zijnde hij althans alstoen en aldaar „met het door hem bestuurde rijwiel te ver de van Alkemadelaan, welke „een voorrangsweg is, opgereden, waardoor het uit de richting Stevinstraat naderende verkeer als voormeld in zijn vrijheid werd belemmerd”;

*Post alia:*

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem primair is te laste gelegd;

dat beklagde ten processe als verweer heeft gevoerd, dat toen de auto hem passeerde hij zich op het midden van de weg bevond, *behoudens dat wellicht zijn voorwiel zich op de rechterweghelft bevond*, hij met zijn rijwiel niet te ver de van Alkemadelaan is opgereden en de uit de richting Stevinstraat naderende auto niet het vrije verkeer heeft belemmerd;

Overwegende, dat dit verweer de pertinente verklaringen der getuigen niet ontzenuwt, doch bovendien faalt, omdat bij voorrangverlening de *gehele* weg moet worden vrijgelaten, welke opvatting ook na inwerkingtreding van de nieuwe Wegenverkeerswet onveranderd door de Hoge Raad is gehandhaafd (zie o.a. H.R. 24/6/52 N.J. No. 662);

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „OVERTREDING VAN ARTIKEL 25 VAN DE WEGENVERKEERSWET”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een geldboete ad *één gulden* subsidiair een hechtenis van *één dag* passend is; . . . enz.

## Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 8 Juli 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* B. A. W. Beyer, J. C. van Epen, A. van Altna, A. van der Moer.

*Raadsman:* KLTZ B. J. Knopper.

*Bevel in een aangelegenheid, welke vreemd is aan de belangen van de dienst: als officier, detachementscommandant aan boord van een vaartuig, aan de onderofficier, hoofd-machinekamer en aan een stoker, opdracht geven om bunkerkolen af te geven aan een visser in ruil voor vis. Geldboete.*

(W.M.Sr. art. 140; W.Sr. art. 24).

### DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal, eiser, tegen P., oud 36 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Krijgsraad gediend hebbende als luitenant ter zee S.D. 2e kl. K.M.R.T.V.,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 22 Juni 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der „2e klasse KMRTV, aan boord van het s.s. „Koopvaart 11", liggende „in het Veerse gat nabij Veere, althans te Veere op een of meer tijd- „stippen in of omstreeks het tijdvak van 1 Maart tot 18 December „1953 al dan niet tezamen en in vereniging met C. P., althans een of „meer anderen zich eens dan wel telkens opzettelijk van de, aan boord „van dat schip aanwezige, voorraad bunkerkolen, toebehorende aan „de Staat der Nederlanden, welke voorraad door C. P., althans een of „meer anderen, beheerd werd, wederrechtelijk een hoeveelheid heeft „toegeëigend;

„subsidiair:

„dat hij, dienende als luitenant ter zee van speciale diensten der 2e „klasse KMRTV, aan boord van het s.s. „Koopvaart 11", liggende in „het Veerse gat nabij Veere, althans te Veere op een of meer tijd- „stippen in of omstreeks het tijdvak van 1 Maart tot 18 December „1953, toen hij detachementscommandant was over het personeel der „Koninklijke Marine, dat geplaatst was aan boord van het s.s. „Koop- „vaart 11", meermaal opzettelijk in een aangelegenheid, die vreemd „was aan de dienst, aan de tot dat personeel behorende en onder zijn „directe bevelen staande bootsman J. R. en/of sergeant machinist C. P. „dan wel de stoker 2e klasse z/m W. M. R. heeft bevolen om bunker- „kolen af te geven aan K. Minneboo";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de

overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem primair telaste gelegde heeft begaan;

Overwegende, ten aanzien van het de beklagde subsidiair te laste gelegde:

dat P., oud 36 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat hij sinds eind Juli 1951 als Luitenant ter Zee (SD) der 2e klasse KMRTV dient aan boord van het s.s. „Koopvaart 11", aan boord van welk schip zich o.a. een aan de Staat der Nederlanden toebehorende voorraad bunkerholen bevindt; dat de sergeant-machinist P. sinds Juni 1953 chef-machinekamer was en de bemanning verder nog bestond uit de chef d'equipage en uit een tiental minderen, o.a. de stoker R.; dat hij detachementscommandant was over het personeel der Koninklijke Marine dat geplaatst was aan boord van het s.s. „Koopvaart 11" en dit personeel onder zijn directe bevelen stond; dat het in het tijdvak van omstreeks Maart tot omstreeks December 1953, liggende in het Veerse Gat nabij Veere, meerdere malen is voorgekomen, dat aan K. Minneboo, schipper van een vissersvaartuig, een hoeveelheid bunkerholen werd afgegeven in ruil voor een hoeveelheid vis en in genoemd tijdvak enkele malen door hem persoonlijk opdracht is gegeven aan leden van het personeel — aan wie weet hij niet meer — om bunkerholen aan Minneboo af te geven; dat hij wist, dat het doen afgeven van bunkerholen niets met de belangen van de dienst te maken had;

dat ten processe aanwezig is en voorgelezen, het door B. Spruyt en F. Bonthond, respectievelijk sergeant-majoor en sergeant van Speciale Diensten, beiden onbezoldigd Rijksveldwachter d.d. 12 Januari 1954 op ambtseid opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaringen van na te noemen personen, door dezen ten overstaan van relatanten afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

die van C. P., geboren 20 November 1910, dat hij sinds 2 Juni 1953 als sergeant-machinist aan boord van het s.s. „Koopvaart 11" dient als chef-machinekamer; dat op een dag in Juni of Juli 1953, toen zij voor anker in het Veerse Gat lagen hij een vissersvaartuig langs zij van de „Koopvaart" zag liggen; dat de commandant van de „Koopvaart", de Luitenant ter Zee P., die aan dek stond, hem bij die gelegenheid vroeg of hij wat bunkerholen had voor de schipper van dat vissersvaartuig; dat hoewel hij het vreemd vond, dat de commandant hem dat verzoek deed, hij het niet pertinent durfde weigeren; dat hij toen aan een stoker opdracht heeft gegeven wat kolen naar boven te brengen en deze heeft toen de kolen aan de schipper van dat vissersvaartuig afgegeven; dat hij wel begreep, dat het wel verkeerd was, dat hij aan die stoker een dergelijke opdracht gaf, doch in deze geheel op de commandant vertrouwde en aannam dat wanneer deze hem om kolen vroeg, het wel in orde zou zijn; dat het daarna wel meer gebeurde dat die schipper van een van hen kolen kreeg; dat hij van de commandant

hoorde dat het afgeven van kolen hoofdzakelijk geschiedde om daarvoor van de schipper een hoeveelheid vis terug te ontvangen;

die van W. M. R., oud 21 jaar: dat hij dienende als stoker 2e klasse z/m van 21 Januari tot 14 December 1953 als stoker werkzaam is geweest aan boord van s.s. „Koopvaart 11” en het verschillende malen is voorgekomen, dat hij in opdracht van de commandant van dat schip, de Luitenant ter Zee P., bunker-kolen aan dek moest brengen welke werden overgegeven aan schipper Minneboo van een vissersvaartuig, die de kolen in een houten kist van diens vaartuig stortte; dat hij dikwijls de naar boven gebrachte kolen zelf aan die schipper heeft afgegeven, doch dat alleen deed na daartoe opdracht van de commandant te hebben gekregen; dat dit overgeven van kolen altijd plaats vond in het Veerse Gat, als dat vissersvaartuig langs zij van de „Koopvaart „11” lag;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „Bootsman J. R. en/of”;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„ALS MILITAIR OPZETTELIJK IN EEN AANGELEGENHEID DIE VREEMD IS AAN DE BELANGEN VAN DE DIENST EEN MINDERE BEVELEN IETS TE DOEN, MEERMALEN GEPLEEGD, ALLE FEITEN ALS EEN VOORTGEZETTE HANDLING BESCHOUWD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete ad zestig gulden, subsidiair dertig dagen hechtenis passend is; . . . enz.

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 12 Augustus 1954.

*President: Mr D. B. A. Franken; Leden: Mr S. A. l'Honoré Naber, J. C. van Epen, F. O. van Kregten en A. van der Moer.*

*Raadsvrouw: Mej. Mr I. Boon.*

### **Dienstdoende?**

*Gestraft zijnde met streng arrest tijdens het luchten gevlucht en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven.*

*Niet „dienstdoende“ (anders: fiscaal).*

(W.M.Sr. art. 98, 99).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 's-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen W. H. S., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als marinier 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;



Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 27 Juli 1954, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier 2e klasse bij de Afdeling Mariniers „te Doorn, aldaar, in tijd van oorlog, op 8 Mei 1954 te ongeveer 16.00 „uur, terwijl hij was gestraft met streng arrest en door het wachtpersoneel „werd gelucht en als zodanig dienstdoende was, uit het Marinierskamp „is ontvlucht en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onaf- „gebroken afwezig is gebleven tot hij op 15 Mei 1954 te Doesburg door „de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld”;

Gezien: . . .enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: (*post alia*) qualificatie als: „DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD, TERWIJL DE SCHULDIGE IS DIENSTDOENDE”;. . .enz.;

*Post alia:*

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende het bescheid onder b als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen. wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „2e klasse" en „en als zodanig dienstdoende „was”, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog" of „dreigend oorlogs- „gevaar" niet te worden bewezen, vermits terzake kan worden volstaan met de overweging, dat het immers van algemene bekendheid is, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, met toewassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht. een militaire detentie voor de tijd van ZEVEN WEKEN passend is, terwijl de tijd door hem van 15 Mei 1954 tot en met 7 Juli 1954 in voorarrest doorgebracht, voor de duur van 49 dagen in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;. . .enz. (*Red.*)

---

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 16 September 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* W. H. de Graaff, Mr S. A.

l'Honoré Naber, J. C. van Epen en J. L. Dencher.

*Raadsmans:* ADB (A) I A. J. P. Bindels.

### **Dienstdoende?**

*Gestraft zijnde met licht arrest en strafdienst (licht arrest onder-*

gaande doch geen strafdienst lopende <sup>1)</sup>) opzettelijk en ongeoorloofd zich van zijn schip verwijderd en ongeoorloofd afwezig gebleven.

Niet „dienstdoende“ (evenzo: fiscaal).

„Feit“ in verwijzing en bevelschrift.

(W.M.Sr. art. 98 en 99; R.Z. art. 112).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 's-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. S., oud 20 jaren, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als matroos 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 31 Augustus 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Van Kinsbergen“ op 3 Juni 1954, in tijd van oorlog, terwijl hij was „gestraft met licht arrest en strafdienst te circa 18.00 uur te Williams-„town in Australië, alwaar genoemde bodem alstoen gemeerd lag, deze „bodem eigendunkelijk heeft verlaten met het oogmerk om zich voor-„goed aan zijn dienstverplichtingen als matroos 2e klasse te onttrekken „en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken af-„wezig is gebleven, tot hij zich op 7 Juni 1954 te 00.45 uur aan boord „heeft teruggemeld, althans aldaar is teruggekeerd“;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: (*post alia*;) qualificatie als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD WAARBIJ DE SCHULDIGE ZICH „IN HET BUITENLAND VERWIJDEERT“; . . . enz.

Overwegende, dat de raadsman van beklagde ten processe als weer heeft gevoerd, dat de telastlegging, althans dat deel der telastlegging, houdende dat beklagde zijn bodem heeft verlaten met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen als matroos 2e klasse te onttrekken, behoort te worden nietig verklaard, aangezien dat deel der telastlegging niet voorkomt in de telastlegging in de beschikking tot verwijzing en mitsdien de telastlegging aan de voet van het bevelschrift niet *hetzelfde* feit betreft als bedoeld is in de telastlegging in de beschikking tot verwijzing;

Overwegende, te dien aanzien, dat inderdaad beide telastleggingen niet dezelfde *juridische feiten* vermelden, maar dat ook niet nodig is, omdat beide telastleggingen moeten betreffen hetzelfde feit in de zin van hetzelfde materiële gebeuren, hetwelk *onderwerp der vervolging* is, hetgeen in casu wel het geval is;

<sup>1)</sup> Voor de beoordeling van de vraag of in casu sprake was van al dan niet „dienstdoende“ is het niet zo zeer van belang of de man gestraft was met licht arrest en/of strafdienst, doch of hij ten tijde van de verwijdering die straf(fen) daadwerkelijk onderging. In de tenlastelegging had die omstandigheid duidelijker tot uitdrukking dienen te komen. Zoals het feit van het gestraft zijn thans vermeld is, is het van weinig waarde. (*Red.*)

dat het verweer mitsdien wordt verworpen;  
Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD, HEBBENDE HIJ ZICH IN HET „BUITENLAND VERWIJDERD“;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, een gevangenisstraf voor de tijd van VIER MAANDEN passend is, terwijl de tijd door hem van 7 tot en met 27 Juni 1954 en sinds 5 Augustus 1954 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . .enz. (*Red.*).

---

### Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 2 December 1954.

*President:* Mr A. J. Veldman (plv.); *Leden:* W. H. de Graaff, Mr S. A. l'Honoré Naber, J. C. van Epen en L. J. Pronk.  
*Raadsman:* Dr Mr Dr W. Schuurmans Stekhoven.

### Dienstdoende?

*Behorende tot het wachtsvolk, niet als schildwacht doch als uitkijk dienst doende, opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en ongeoorloofd afwezig gebleven.*

„Dienstdoende“ (*anders: fiscaal*).

(W.M.Sr. art. 98, 99, 129<sup>1)</sup>).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. H. M. H., oud 17 jaren, gerequiereerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als matroos 3e klasse,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 November 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Vlissingen, in tijd van oorlog, op of omstreeks 5 September 1954, toen hij als matroos 3e klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck“ en dienst deed als uitkijk, zich opzettelijk „ongeoorloofd heeft verwijderd van dat schip en sedertdien voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op of omstreeks 22 September 1954 bij de Koninklijke Marechaussee te „Roosendaal heeft gemeld“;

Gezien: . . .enz.;

---

<sup>1)</sup> Het wachtdelict is ongenoegzaam ten laste gelegd en (deswege?) niet in de qualificatie opgenomen. Men kan dit delict ook geabsorbeerd achten door de strafverzwarende vorm van het afwezigheidsdelict. Zie het desbetreffende opstel van Mr W. H. VERMEER in M.R.T. XLV, blz. 90 v. (*Red.*)

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: (*post alia*) qualificatie als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD“; . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard: J. H. M. H., oud 17 jaar, als beklaagde:

dat hij op 5 September 1954, toen hij als matroos 3e klasse aan boord van Hr Ms. „Jacob van Heemskerck" te Vlissingen diende, was belast met de functie van uitkijk bij de sloepen, welke lagen afgemeerd langs een ponton van de Mij. Zeeland aan de buitenhaven aldaar; dat hij zich te omstreeks 23.00 uur opzettelijk ongeoorloofd van de plaats, waar hij zijn functie als uitkijk moest verrichten, heeft verwijderd en sedertdien voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op 22 September 1954 bij de Koninklijke Marechaussee te Roosendaal heeft gemeld;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„DESERTIE, IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD, TERWIJL HIJ IS DIENST-„DOENDE“;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, met toepassing van art. 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht een militaire detentie voor de tijd van twee maanden passend is; dat er termen aanwezig zijn deze straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; . . . enz. (*Red.*).

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 23 Juni 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Kapitein A. van Houte.

*Raadsm.* Kapitein Mr J. H. Nieuwerkerke.

### **Schildwacht?**

*Met een ongeladen pistool, gestoken in de tas welke aan zijn koppel hing, op post gesteld. Ten laste gelegd: „als schildwacht“.*

*KRIJGSRAAD: géén schildwacht: een in een tas gedragen pistool is noch een geweer, noch een getrokken zijdgeweer, terwijl niet gebleken is dat beklaagde voorzien was van het kenteken ex artikel 69 W.M.Sr. Ook niet strafbaar volgens een andere schakering van artikel 129 W.M.Sr., vermits niet is ten laste gelegd dat hij behoorde tot enige wacht.*

*HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: Een militair, aan wie bekend is, dat hij krachtens bevel van het daartoe bevoegde gezag als schildwacht op post is gesteld, doet ook als zodanig dienst en geniet de bescherming, die hij als schildwacht aan de wet kan ontnemen, terwijl hij de verplichtingen heeft na te komen die op hem als schildwacht rusten.*

*Veroordeling (militaire detentie, verlaging, in arrest stelling en onmiddellijke gevangenneming).*

(W.M.Sr. art. 69 en 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. S., geb. 13 April 1933, dpl. marechaussee 3e kl., beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als marechaussee der 4e klasse ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 18 April 1954 te Nunspeet, althans in Nederland, terwijl hij als schildwacht op post was gesteld bij de benzine-opslagplaats van het 151e Etappe Marechausseebataljon in het voertuigenpark van de Legerplaats Nunspeet, in een aldaar geparkeerde auto is gaan zitten en in slaap is gevallen, althans zich in een zodanige toestand heeft gebracht, dat hij zijn dienst als schiidwacht niet naar behoren kon vervullen, zulks terwijl het alstoen tijd van oorlog was”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 18 April 1954 als marechaussee 4e kl. in werkelijke dienst zijnde, was ingedeeld bij de Benzinewacht van het 151e Etappe Marechausseebataljon, gelegerd in de Legerplaats te Nunspeet; dat deze wacht-dienst duurde van 18 April 1954 te 19.00 uur tot 19 April 1954 te 19.00 uur; dat hij op 18 April 1954 te 23.00 uur op post werd gesteld bij de benzine-opslagplaats van het 151e Etappe Marechausseebataljon in het voertuigenpark van de Legerplaats Nunspeet; dat hij was bewapend met een ongeladen pistool, hetwelk zich in de tas aan de koppel bevond; dat hij aldaar gedurende twee uren wacht-dienst moest verrichten; dat hij, na ongeveer een kwartier aldaar dienst te hebben verricht, in de cabine van een aldaar geparkeerd staande auto is gaan zitten en na enige tijd is ingedommeld, totdat op zeker ogenblik een Vaandrig, die Officier van Piket was en wiens komst hij niet had opgemerkt, hem wakker maakte; dat hij in de toestand, waarin hij zich bevond, de op hem rustende verplichtingen niet kon nakomen;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij als marechaussee der 4e klasse ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, op 18 April 1954 te Nunspeet, terwijl hij op post was gesteld bij de benzine-opslagplaats van het 151e Etappe Marechausseebataljon in het Voertuigenpark van de Legerplaats Nunspeet, in een aldaar geparkeerde auto is gaan zitten en in slaap is gevallen, zulks terwijl het alstoen tijd van oorlog was;

Overwegende, dienaangaande, dat artikel 69 van het Wetboek van

Militair Strafrecht slechts veroorlooft die op post of uitkijk gestelde militairen als schildwacht aan te merken, die daarbij zijn gewapend met een geweer of getrokken zijdgeweer, of wel zijn voorzien van een bij Koninklijk Besluit vastgesteld kenteken; dat naar 's Krijgsraads oordeel een in de tas gedragen pistool noch als een geweer, noch als een getrokken zijdgeweer kan worden beschouwd, zodat, nu ook niet gebleken is, dat beklaagde, op post gesteld zijnde, was voorzien van hogerbedoeld kenteken, deze terzake van het tenlastegelegde niet als schildwacht mag worden aangemerkt;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde niet oplevert een feit, bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld — ook niet het misdrijf omschreven in artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, laatste j°. eerste lid, nu in de tenlastelegging niet is gesteld en in de bewezenverklaring mitsdien niet voorkomt, dat beklaagde, op post staande, behoorde tot enige wacht — zodat beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat het bewezenverklaarde in strijd is met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;. . .enz.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

• Sententie van 5 October 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Vlieger-Waarnemer Zegers.

*Raadsman:* Kapitein Mr J. H. Nieuwerkerke.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

• Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde heeft vrijgesproken van het hem ten laste gelegde delict dat hij als schildwacht zou hebben gepleegd, omdat hij naar het oordeel van de Krijgsraad niet als schildwacht kon worden aangemerkt daar hij op post was gesteld zonder voorzien te zijn van de in artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedoelde kentekenen;

Overwegende echter, dat de vraag of een op post gesteld militair al dan niet als schildwacht kenbaar is op de wijze, voorgeschreven in artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht van belang kan zijn ter bepaling van de aansprakelijkheid van derden voor feiten jegens die militair gepleegd, dan wel van de aansprakelijkheid tegenover derden van de Overheid en/of van de meerdere, die deze militair zijn post liet betrekken, doch dat het in casu er niet om gaat of derden

beklaagde als schildwacht konden herkennen, doch of hijzelf wist dat hij *als zodanig* op post was geplaatst;

Overwegende, dienaangaande, dat een militair, aan wie bekend is, dat hij krachtens bevel van het daartoe bevoegd gezag als schildwacht op post is gesteld, ook als zodanig dienst doet en derhalve de bescherming geniet, die hij als schildwacht aan de Wet kan ontlennen en de verplichtingen heeft na te komen die op hem als schildwacht rusten;

*Post alia:*

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„ALS SCHILDWACHT EEN ALS ZODANIG OP HEM RUSTENDE VERPLICHTING NIET NAKOMEN, GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten en/of omstandigheden, die zijn strafbaarheid zouden uitsluiten of opheffen;

Overwegende, dat de hieronder te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof beklagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in de klasse, waarin hij is aangesteld te blijven dienen;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld;

Gezien, behoudens eerder vermelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 11 en 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van een maand;

Verlaging tot de stand van marechaussee der 4e klasse; in arreststelling en bevel van zijn onmiddellijke gevangenneming. — *Red.*]

#### NASCHRIFT.

*De hoedanigheid van schildwacht heeft twee zijden, welke ik zou willen onderscheiden met de aanduiding de objectieve zijde (hoedanigheid jegens derden) en de subjectieve zijde (hoedanigheid jegens zichzelf en de „bevoegde overheid”, welke de man op post stelde). Het Hof onderscheidt duidelijk beide aspecten, immers:*

*„De schildwacht, die weet dat hij krachtens bevel van het daartoe „bevoegde gezag als schildwacht op post is gesteld”, woorden, welke wij in bovenstaande sententie en in die van het Indische Hof van 3 September 1937 <sup>1)</sup> terugvinden, duiden op de subjectieve (interne) kant.*

---

<sup>1)</sup> M.R.T. XXXIII, blz. 480.

*Zo iemand, aldus de sententie, heeft de verplichtingen na te komen, die op hem als schildwacht rusten.*

*Zo iemand — aldus echter óók de sensentie — doet dan als schildwacht dienst en geniet de bescherming, welke hij als zodanig aan de wet k m ontleent. Dat is de objectieve (externe) kant van de hoedanigheid.*

*Het wil mij echter voorkomen dat, hoezeer men kan onderscheiden, men bezwaarlijk deze aspecten kan scheiden, want wat voor de schildwacht „bescherming“ is (ik denk inzonderheid aan artikel 128 W.M.Sr.) houdt voor derden verplichtingen in, waarvoor het noodzakelijk is dat zij de schildwacht als zodanig onderkennen. Trouwens, ook het in artikel 74 (2) Invoeringswet neergelegde voorrecht van de schildwacht die zijn consignes met geweld handhaaft (hetgeen, desnodig, zijn plicht is) kan alleen aanvaard worden wanneer hij tegenover de buitenwereld als schildwacht kenbaar is. Men moet toch weten dat men tegenover een schildwacht staat, wiens geweldadig optreden tot handhaving van zijn consignes gerechtvaardigd wordt door zijn hoedanigheid. Niet voor niets vordert artikel 69 W.M.Sr. dan ook, in zorgvuldig gekozen (zij het ietwat verouderde) bewoordingen, hoe een schildwacht op de buitenwereld kenbaar moet zijn.*

*Juister acht ik dan ook (mèt de toenmalige Redactie) het vonnis van de Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage van 18 April 1940 (M.R.T. XXXVI, blz. 37), waarin de Raad zich op het standpunt stelt dat het voorzien zijn van een pistool in tas niet geacht kan worden te voldoen aan de eis van artikel 69, vermits de ratio van dat artikel is dat betrokkene voor anderen kenbaar moet zijn.*

*Nog viel op dat de tenlastelegging, zonder een feitelijke omschrijving te geven, zonder meer van „schildwacht“ sprak en dat de Krijgsraad nog heeft onderzocht (hoewel dat onderzoek m.i. niet geschiedde naar aanleiding van de tenlastelegging) of de man voorzien was van het in artikel 69 beschreven kenteken.*

*Tenslotte viel op dat deze maréchaussée 4e klasse, tussen het plegen van het feit en de berechting, is bevorderd, welke bevordering het Hof prompt teniet deed.*

*W. R. V.*

### **Krijgsraad te Velde West.**

*Vonnis van 30 Juni 1954.*

*President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; Leden: Majoor A. Klapwijk, Majoor Mr W. Kasten.  
Raadsman: Mr A. van Houte.*

*Beroep op grond van artikel 81 Invoeringswet dat de Krijgsraad onbevoegd zou zijn, verworpen, nu (wat er ook zij van de geschiedenis van de totstandkoming van dat artikel) uit de woorden „bij voorkeur“ niet anders kan worden opgemaakt dan een voorkeur, waarover het vervolgend orgaan zich heeft uit te spreken. Nu kennelijk het open-*



baar ministerie bij de burgerrechter van het voorkeursrecht geen gebruik heeft gemaakt, is de Krijgsraad bevoegd.  
Veroordeling.

(Inv. W.M.Sr.Tr. art. 81).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. J. R., geboren 22 Augustus 1933, vrijwillig sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als sergeant bij het Algemeen Depot Koninklijke Landmacht te Bergen op Zoom, op een tweetal tijdstippen omstreeks „de maanden Februari, Maart en April 1954 te Arnhem, opzettelijk de „alstoen zeventienjarige vrouw X., die in de mening verkeerde zwan- „ger te zijn, met een zogenaamde vrouwenspuit zeepsop in haar vrou- „welijkheid heeft gespoten, door welke handeling bij haar de verwach- „ting werd opgewekt dat hierdoor zwangerschap kon worden verstoord, „althans daarbij haar te kennen gevende, dat door deze handelingen „bij haar zwangerschap kon worden verstoord“;

Overwegende, dat de raadsman de onbevoegdheid van de Krijgsraad heeft opgeworpen op grond van artikel 81 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Overwegende, dat wat er ook zij van de geschiedenis van de totstandkoming van dit artikel, uit de woorden „bij voorkeur" niet anders kan worden opgemaakt dan een voorkeur waarover het vervolgend orgaan zich heeft uit te spreken;

Overwegende, dat nu de zaak is aangebracht bij de militaire rechter en dus kennelijk <sup>1)</sup> het Openbaar Ministerie bij de burgerrechter van dit voorkeursrecht geen gebruik heeft gemaakt, de Krijgsraad zich bevoegd dient te verklaren;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk eene vrouw in behandeling nemen, te kennen gevende, „dat daardoor zwangerschap kan worden verstoord, meermalen ge- „pleegd“,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 251bis, juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 3 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar — *Red.*].

---

<sup>1)</sup> Uit het vonnis blijkt niet, dat hier zich een geval van connexiteit, als in artikel 81 Inv. beschreven, voordoet. Nog minder blijkt, dat het openbaar ministerie bij de burgerrechter van het voorkeursrecht geen gebruik gemaakt heeft; stellig blijkt dit niet (zie het woord „dus“) uit het feit dat de zaak bij de militaire rechter is aangebracht. (*Red.*)

**Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 7 Juli 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Kloppenburg en Majoor Mr P. C. L. Eschauzier.  
*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Als militair tegen beter weten een aantijging tegen een meerdere ingebracht, door, toen hij door een commissie van voorlopig onderzoek werd gehoord terzake van het slapen op post als schildwacht, aan te voeren dat hij de wachtcommandant óók voorover had zien liggen, zulks terwijl hij wist dat dit niet waar was.*

(W.M.Sr. art. 113, 129).

## DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. E. C. M. B., geb. 15 October 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 148e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie te Bussum:

e op 29 Mei 1954, in tijd van oorlog, te Naarden, althans in de „omgeving dier plaats, terwijl hij als schildwacht op post was gesteld „bij het Fort Oranje, de als zodanig op hem rustende verplichting om „voortdurend waakzaam te blijven, niet is nagekomen, zijnde hij te „circa 14.00 uur door de wachtcommandant in slapende toestand zit- „tende in zijn schilderhuis aangetroffen met zijn pistoolmitrailleur naast „hem staande;

„2e. op 3 Juni 1954 te Bussum, toen hij naar aanleiding van het „sub 1e vermelde feit door de commissie van huishoudelijk onderzoek, „bestaande uit de 1e luitenant E. A. de Groot en de kornet H. B. van „der Meer, werd gehoord, opzettelijk tegen beter weten in aan deze „commissie heeft verklaard, dat hij de wachtcommandant, de dienst- „plichtig wachtmeester-titulair, B. J. van der Boon, ook had zien voor- „overliggen“;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in Mei en Juni 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 148e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Bussum; dat hij van 28 Mei 1954 te 19.00 uur tot 29 Mei 1954 te 19.00 uur ingedeeld was bij de wacht van het Fort Oranje en de in de nabijheid daarvan gelegen Weeshuiskazerne te Naarden; dat hij op 29 Mei 1954 te omstreeks 13.45 uur, bewapend met pistoolmitrailleur op post gesteld bij genoemd fort, in het schilderhuisje is gaan zitten slapen, in stede van voortdurend waakzaam te blijven, terwijl hij zijn wapen naast zich had neergezet; dat hij omstreeks 14.00 uur door de wachtcommandant aldaar slapend is aangetroffen; dat hij op 3 Juni 1954, toen hij naar aanleiding van voornoemd feit te Bussum werd verhoord

door een Commissie van Huishoudelijk Onderzoek, bestaande uit 1e Luitenant E. A. de Groot en de Kornet H. B. van der Meer, tegenover deze commissie heeft verklaard, dat hij de wachtcommandant, de dienstplichtig wachtmeester-titulair B. J. van der Boom ook voorover had zien liggen; dat hij hiermede te kennen wilde geven, dat deze wachtcommandant ook had zitten slapen en hij met deze verklaring zijn eigen positie wilde versterken; dat hij dit verklaard heeft tegen beter weten in, aangezien hij die wachtcommandant alleen enigszins voorover gebogen had zien zitten;

Overwegende, dat blijkens een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en getekend door Everardns A. de Groot, 1e Luitenant der Artillerie en Hinne B. van Meer, Kornet der Artillerie, beiden behorende tot de 148e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Bussum, aldaar door genoemden in commissie is gehoord F. E. B., dienstplichtig soldaat bij de B-Batterij van genoemde Afdeling, welke soldaat daarbij onder meer heeft verklaard: dat hij tijdens zijn wachtperiode van 13.00 uur tot 15.00 uur op Zaterdag 29 Mei 1954, door de dienstplichtig wachtmeester-titulair van der Boom R. J. slapend in zijn schildwachthuis werd aangetroffen, hoewel hij, B., wist, dat dit verboden is; dat hij wakker schrok, toen de wachtcommandant zijn, B's wapen, dat hij naast zich had neergezet, uit het hokje wegnam; dat, nadat hij was afgelost, iemand van de wacht zei: „Je bent gesnapt hè?"; dat hij daarop bevestigend antwoordde, waarop iemand zei: „Hij heeft „zelf ook zitten slapen"; dat hij zich toen herinnerde dat hij hem, Van der Boom, des nachts ook voorover had zien liggen; dat hij toen naar de wachtcommandant is gegaan en hem heeft gezegd, dat hij, de wachtcommandant, zelf ook had zitten slapen; dat laatstgenoemde daarop antwoordde, dat dat niet waar was;

Post *alia*:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „als schildwacht eene als *zoodanig* op hem rustende *verplichting* niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog";

2. „als militair tegen beter weten eene aantijging tegen een meerdere „*inbrengen*"; voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 129 j°. 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. artikel 113 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 4 Juni 1954 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 11, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 57 van het

Wetboek van Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

**RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,**

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van TWEE MAANDEN met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde detentie geheel in mindering zal worden gebracht zijnde vanaf 4 Juni 1954;

Bekrachtigt het bestaande arrest.

**Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 28 Juli 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr J. Th. Buurman van Vreeden; *Leden:*

Luitenant-Kolonel P. J. M. Evers en Kapitein W. H. Verbeek.

*Raadsman:* Kapitein L. Schmelzer.

*Opzettelijk nalaten de bevoegde overheid een mededeling te doen, welke de schuldige van ambtswege doen moest: als bevelhebber van een wacht nagelaten melding te maken van het feit dat zijn onderhebbende het wachtobject verlaten had met een motorrijwiel, hetwelk aldaar door een burger gestald was.*

(W.M.Sr. art. 132).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. N., geb. 21 Mei 1927, beroepskorporaal 1e kl., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als korporaal der 1e klasse bij de Onderafdeling „Dordrecht van het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht op „26 Mei 1954, in tijd van oorlog, te Rotterdam, terwijl hij als bevel- „hebber dienst deed van de over het object Persoonsdam te Rotterdam „gestelde wacht en in deze functie aan zich toegevoegd had gekregen „als mede-wachthebbende de dienstplichtig soldaat de Walle H.,

„*Primair:* te 00.45 uur opzettelijk heeft toegelaten dat de soldaat „de Walle H. die hem te voren te kennen had gegeven voornemens te „zijn na de contrôle door de Officier van Piket met een door een „burger in het object gestald tweewielig motorrijtuig naar zijn meisje „te Heerjansdam te rijden om haar te vertellen, dat hij gestraft was „met 8 dagen verzwaaard arrest, zich van het object verwijderde met „medename van bedoeld motorrijtuig zonder voorkennis van de eige- „naar, hebbende hij, verdachte, toch, toen de Walle hem van dit voor- „nemen vertelde, deze zulks slechts afgeraden doch niet verboden en „toen de Walle zonder iets te zeggen of te vragen het wachtlokaal „verliet, geen enkele poging gedaan om hem terug te houden of te „roepen;

„Subsidiar: toen hij, kort na 00.45 uur bemerkte, dat de soldaat „de Walle, die hem te voren had medegedeeld voornemens te zijn op „een door een burger in het wachtobject gestald tweewielig motor- „rijtuig naar zijn meisje in Heerjansdam te rijden, hetgeen hij, ver- „dachte, de Walle slechts had afgeraden, doch niet verboden en die „het wachtlokaal na het afleggen van zijn helm en stengun op voor- „meld tijdstip had verlaten zonder iets te zeggen, niet terugkeerde en „toen hem bij onderzoek bleek, dat bedoeld motorrijtuig verdwenen „was, alhoewel in het wachtlokaal een telefoon aanwezig was, op- „zettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde overheid, in casu de onder- „officier van contrôle van bedoelde wacht te Leiden dan wel aan zijn „commandant, de commandant van de Onderafdeling Dordrecht de „afwezigheid van de soldaat de Walle mede te delen, welke mede- „deling hij van ambtswege had behoren te doen, althans door de ver- „zwijging van welke mededeling het belang van de dienst kon worden „geschaad, daar thans de wacht incompleet was en hij, verdachte, de „verdere rondes alleen moest lopen"

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring d.d. 8 Juni 1954 opgemaakt door de Commandant 1e Afdeling Bewakingscorps Koninklijke Landmacht te 's-Gravenhage blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 8 April 1946 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput heeft, dat beklagde het hem primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het hem subsidiair ten laste gelegde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 en 26 Mei 1954 in werkelijke dienst was als korporaal der eerste klasse bij de Onderafdeling Dordrecht, 1e Afdeling Bewakingscorps Koninklijke Landmacht, te Dordrecht; dat hij van 25 Mei 1954 te 16.00 uur tot 26 Mei 1954 te 8.00 uur dienst deed als bevelhebber van de wacht gesteld over het object Persoonsdam te Rotterdam en in deze functie aan zich toegevoegd had de dienstplichtig soldaat H. de Walle, die als inedewachthebbende aan hem ondergeschikt was gedurende die wacht; dat op 25 Mei 1954 omstreeks 21.00 uur ren burger een tweewielig motorrijtuig in het door hen te bewaken wachtobject stalde; dat, toen dit gebeurde, de soldaat de Walle hem mededeelde, dat hij — de Walle — voornemens was met het juistgenoemde motorrijtuig naar zijn meisje te Heerjansdam te rijden; dat hij, toen de Walle hem dit vertelde, hem heeft afgeraden dit te doen, doch hem niet uitdrukkelijk heeft verboden aan dit voornemen uitvoering te geven; dat hij op 26 Mei 1953 omstreeks 00.45 uur zag, dat de soldaat de Walle in het wachtlokaal van genoemd object, waar zij zaten te lezen opstond en zonder iets te zeggen en zonder zijn helm en stengun die hij — de Walle — ongeveer tien minuten tevoren in het wachtlokaal had neergelegd, mede te nemen en zonder enig hoofdedksel op te zetten, het wachtlokaal verliet; dat het geen ogenblik bij hem — beklagde — is opgekomen, dat de Walle met genoemde

motorfiets naar buiten zou gaan; dat hem, toen de Walle om 00.50 uur — het tijdstip waarop de volgende ronde moest worden gelopen — nog niet in het wachtlokaal was teruggekeerd, bij onderzoek bleek, dat genoemde motorfiets was verdwenen; dat hij toen tot 03.30 uur alle rondes alleen heeft gelopen, ofschoon deze normaal met twee man gelopen moesten worden; dat hij, vanaf het oogenblik, dat hij bemerkte, dat de Walle verdwenen was, totdat om 03.30 de Koninklijke Marechaussee kwam, de Commandant van de Onderafdeling Dordrecht niet heeft gemeld, dat de Walle de wacht eigendunkelijk had verlaten, hoewel in het wachtlokaal een telefoon aanwezig was; dat hij wist, dat hij onmiddellijk nadat hij de verdwijning van de Walle had geconstateerd, dit aan de bevoegde overheid had moeten melden en hiervoor als wachtcommandant verantwoordelijk was;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „de onderofficier van contrôle van „bedoelde wacht te Leiden, dan wel”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid eene mededeling te doen, die de beschuldigde [schuldige? — Red.] van ambtswege doen „moest”*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van *een maand* met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde detentie geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde *een maand* — *Red.*].

---

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 31 Augustus 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Kapitein A. van Houte.  
*Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*Verijdelen van een ten aanzien van een openbare landweg genomen veiligheidsmaatregel: het wegnemen van een rode lantaarn, welke op de weg geplaatst was bij een brede en diepe geul, gegraven voor de aanleg van riolering.*

(W.M.Sr. art. 11 W.Sr. art. 162).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen  
**A. J. Z.**, geb. 4 Maart 1933, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

---

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Ommen, althans in Nederland, op of omstreeks 23 Juni 1954, omstreeks 00.30 uur:

„primair: opzettelijk een lantaarn, welke rood licht uitstraalde en „was geplaatst op de openbare weg, de Stationsweg, vóór een geul „(welke over de gehele breedte van die weg voor aanleg van riolering „was gegraven, welke geul was gelegen op zeer korte afstand van een „spoorwegovergang, terwijl tussen deze overgang en die geul zich nog „een wegsplitsing bevond, en welke geul ongeveer 1.80 meter diep en „één meter breed was) als veiligheidsmaatregel om het verkeer over die „weg voor gevaar te waarschuwen, heeft weg- en meegenomen, waar- „door gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten was;

„althans, indien terzake van liet voorgaande geen veroordeling mocht „of zou kunnen volgen:

„subsidiar: baldadig een rood licht uitstralende lantaarn, geplaatst „op de openbare weg, de Stationsweg, en dienende om het verkeer te „waarschuwen tegen het gevaar op die weg, veroorzaakt door een „aldaar over de gehele wegbreedte gegraven brede en diepe geul voor „aanleg van riolering, heeft weg- en meegenomen, waardoor gevaar „of nadeel kon worden teweeggebracht”;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„OPZETTELIJK EEN TEN AANZIEN VAN EENIGEN OPENBAREN LANDWEG „GENOMEN VEILIGHEIDSMATREGEL VERIJDEN, TERWIJL DAARVAN GE- „VAAR VOOR DE VEILIGHEID VAN HET VERKEER TE DUCHTEN IS”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 162 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat, nu het aan beklagde onder primair ten laste gelegde is bewezen, een onderzoek naar het aan beklagde onder subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van één maand — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Er moge in het kort de aandacht op gevestigd worden dat de Krijgsraad de straf van militaire detentie oplegde wegens een algemeen misdrijf. Persoonlijk juich ik dit toe; de Krijgsraad te Velde Oost heeft dit standpunt echter uitvoerig bestreden in zijn vonnis van 8 Januari 1952 (M.R.T. XLV, blz. 607, met mijn naschrift).*

*In dit verband worde nog verwezen naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 16 Juli 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 471).*

W. H. V.

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 October 1954.

*President:* Kolonel Mr D J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor Mr P. C. L. Eschauzier.  
*Raadsman:* Mr A. Eigenraam.

*Ten laste gelegd het niet voldoen aan het bevel van een politieambtenaar om, na een ongeval, een motorvoertuig te verplaatsen, welk bevel gegeven zou zijn in verband met het opsporen of onderzoeken van een strafbaar feit. Niet strafbaar, nu gebleken is dat het onderwerpelijke bevel slechts gegeven kon worden in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg.*

(W.Sr. art. 184).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. E., geb. 22 Maart 1924, beroepskorporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als korporaal in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, op 24 Augustus 1954 te Amsterdam, opzettelijk niet voldaan heeft aan het hem, door de in uniform geklede „agent van de gemeentepolitie te Amsterdam, tevens onbezoldigd „veldwachter dier gemeente, J. van Raalte, gegeven bevel om het „militaire motorrijtuig, gekenmerkt KR 12-12 te verplaatsen van welk „motorrijtuig hij, beklaagde, de bestuurder was en dat na een aldaar „plaats gehad hebbende aanrijding in de Korte Marnixstraat gedeeltelijk op de tramrails van lijn 3 stond, waardoor de tramtreinen uit de „richting Haarlemmerpiein in de richting Marnixstraat niet konden „passeren, hebbende hij, beklaagde, opzettelijk bovenvermeld bevel „niet opgevolgd onder het uiten van de woorden: „Dat kan niet, want „„er is geen situatie opgenomen“, althans woorden van een dergelijke „strekking, welk bevel hem, beklaagde, gedaan was door voormelde „politieambtenaar belast met het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten in verband met bovenbedoelde aanrijding“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken, met name niet dat de agent van gemeentepolitie van Raalte, beklaagde een bevel zou hebben gegeven dat verband hield met het opsporen of onderzoeken van een strafbaar feit, nu de door hem gegeven aanwijzing om het militaire motorrijtuig, gekenmerkt KR 12-12 te verplaatsen slechts gegeven kon worden in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg ter plaatse;. . . enz.



## Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 28 Juli 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr F. S. J. Deelen; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. C. Engelman.

*Raadsman:* Mr H. P. van der Bruggen en 2e Luitenant J. de Rochemont.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie, door de officier, die beklaagde terzake van die ongehoorzaamheid staande hield en vervolgens arrest aanzegde, met de vuist in het gezicht te slaan, tengevolge waarvan die officierbloedend werd verwond.*

*8 maanden gevangenisstraf, waarvan 4 voorwaardelijk.*

(W.M.Sr. art. 114, 117, 120).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. H. N., geb. 16 April 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 27 Mei 1954 alzo in tijd van oorlog, te Someren, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 4e Depot Infanterie, nadat de Majoor der Infanterie W. M. M. Hasenbos hem, in verband met een door hem gepleegd „krijgstuchtelijk vergrijp en het niet voldoen aan een dienstbevel van „genoemde meerdere om van zijn rijwiel af te stappen, bevel had „gegeven zijn naam en onderdeel op te geven, heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te voldoen;

„2. dat hij op of omstreeks 27 Mei 1954, alzo in tijd van oorlog, te Someren, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 4e Depot Infanterie, nadat de Majoor der Infanterie W. M. M. Hasenbos hem, in verband met zijn onder 1. genoemde „gedragingen justitieel voorlopig arrest had aangezegd en hem aan „gezien hij zich door weg te lopen of te fietsen aan dit arrest trachtte „te onttrekken, had vastgegrepen. opzettelijk zich met geweld tegen „hem heeft verzet, door alstoen aldaar opzettelijk genoemde meerdere „met beide, althans met één zijner tot een vuist gebalde handen met „kracht in diens aangezicht te slaan, tengevolge waarvan meerge- „noemde majoor boven zijn linkeroog, aan zijn voorhoofd en aan zijn „linkeroor bloedend werd verwond“;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 27 Mei 1954, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 4e Depot Infanterie, met zijn meisje en nog enige kennissen op een fiets te Asten voortreed; dat hij omkeek en een militair met een platte pet zag, waarbij hij zich realiseerde, dat

hij in strijd met de regels in zomertenuue gekleed was en daarvan zo schrok, dat hij zijn snelheid vermeerderende, zo hard hij kon wegreed; dat hij naderhand te Someren dezelfde militair voor zich zag staan en zag dat het hier een majoor betrof; dat deze majoor hem vroeg waarom hij hem te Asten niet had gegroet en hem vervolgens op bovengenoemde datum gelastte hem zijn naam en onderdeel op te geven; dat hij aan deze opdracht geen gevolg heeft gegeven; dat deze majoor hem vervolgens justitieel arrest heeft aangezegd en opdracht gaf hem te volgen; dat hij vervolgens door plotseling weg te lopen zich aan dit arrest trachtte te onttrekken, doch dat de majoor hem bij zijn koppel heeft vastgepakt; dat hij toen teneinde toch weg te komen op 27 Mei 1954 te Someren de majoor met een van zijn tot vuist gebalde handen met kracht in diens gezicht heeft geslagen; dat hij verschillende slagen gaf en zag, dat de majoor dientengevolge bloedend werd verwond; dat hij, nadat de majoor plotseling achterover op de grond geslagen was, hetgeen zijn, beklaagdes broer Harry gedaan had, de majoor terwijl deze op de grond lag met zijn vuist in het gezicht heeft geslagen;

Overwegende, dat Wilhelmus Matheus Maris Hasenbos, oud 37 jaar, Majoor der Infanterie, wonende te Weert, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met de ede bevestigd:

dat hij op 27 Mei 1954 gekleed in service-dress in het dorp Asten stond te wachten op een autobus; dat hij alstoen een groep wielrijders zag aankomen. waarvan een soldaat. die hem naderhand bleek te zijn beklaagde N.; dat beklaagde hem niet groette, waarop hij riep: „soldaat „afstappen“; dat beklaagde aan dit bevel niet voldeed, doch zijn snelheid vermeerderde en zo hard hij kon wegreed; dat hij kort daarna in de autobus gestapt is en hetzelfde gezelschap naderhand te Someren zag; dat hij beklaagde toen van zijn fiets deed afstappen en hem gevraagd heeft waarom hij hem in Asten niet gegroet had; dat hij toen beklaagde terzake van het door hem gepleegde krijgstuchtelijk vergrijp en het niet voldoen aan de opdracht om van zijn rijwiel af te stappen, opdracht heeft gegeven zijn naam en onderdeel op te geven en direct hierop om zijn legitimatiebewijs te tonen; dat beklaagde weigerde aan deze opdracht gevolg te geven; dat hij vervolgens beklaagde terzake hiervan justitieel voorlopig arrest heeft aangezegd; dat beklaagde hierop van hem wegliep met de fiets aan de hand met de kennelijke bedoeling op de fiets te springen; dat hij vervolgens om een nieuwe ontvluchting te voorkomen, beklaagde bij zijn koppel heeft vastgegrepen; dat beklaagde alstoen en aldaar hem met een zijner tot vuist gebalde handen met kracht een harde klap op het linkeroog heeft gegeven en nog meerdere slagen; dat hij tengevolge van deze slagen boven het linkeroog en aan het voorhoofd bloedend werd verwond;

Post *alia*:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog“.
2. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog“, voorzien en straf-

baar gesteld bij de artikelen: 114 en 117 j°. 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *acht maanden* (met aftrek voorarrest vanaf 27 Mei 1954) waarvan 4 maanden voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

---

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 15 Juli 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel B. C. J. Brouwer en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Mr F. M. Oberinan.

*Feitelijke bedreiging met geweld: beklagde had een mitrailleur uit het rek gegrepen, was daarmede in dreigende houding voor zijn meerdere komen staan en had hem bedreigd de hersens te zullen inslaan.*

(W.M.Sr. art. 76, 108, 116).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. D., geb. 20 November 1931, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 26 April 1954 te Ede, althans in Nederland, opzettelijk zijn meerdere de sergeant van der Wilt heeft bedreigd met een mitrailleur te slaan door alstoen aldaar deze mitrailleur uit het geweerrek te grijpen en die van der Wilt onder het aannemen van een dreigende houding toe te roepen: „Loeder, kreng, ik zal je hersens inslaan”, althans dergelijke met enig kwaad bedreigende woorden”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 26 April 1954 als dienstplichtig soldaat was gelegerd in een barak van kamp Driesprong te Ede; dat hij op die datum aldaar tijdens de reveille van de sergeant van der Wilt opdracht kreeg uit zijn bed te komen; dat hij aan deze opdracht niet terstond voldeed; dat de sergeant toen de dekens van zijn bed trok; dat hij toen kwaad werd, zijn bed uitsprong, een lichte mitrailleur uit het geweerrek greep en die sergeant dreigend toeriep: „Loeder, kreng, ik zal je hersens inslaan”;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard Zeger van der Wilt, dienstplichtig sergeant:

dat hij op 26 April 1954 sergeant van de week was van de E-Compagnie, 412e Bataljon Infanterie, gelegerd in het kamp Driesprong te Ede; dat hij te 5.30 uur die dag in de barak van voornoemd kamp,

alwaar beklaagde gelegerd was, heeft gefloten voor de reveille; dat hij even later beklaagde nog in diens bed zag liggen; dat hij toen de dekens waaronder beklaagde lag, wegtrok en tegen beklaagde zei, uit zijn bed te komen; dat beklaagde toen uit diens bed sprong, naar het geweerrek diep, daaruit een lichte mitrailleur pakte en op hem afkwam, daarbij die mitrailleur dreigend in diens handen houdend; ter hoogte van diens schouders; dat beklaagde hem daarbij toeriep: „Loeder, kreng, „ik zal je hersens inslaan“; dat hij zich, toen beklaagde aldus voor hem stond, met opgeheven mitrailleur, daarbij voormelde woorden bezigende, bedreigd gevoelde;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met ge-„weld, in dienst gepleegd*“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 116 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat door de raadsman is aangevoerd, dat beklaagde geen besef van hetgeen hij deed zou hebben gehad en niet in staat zou zijn geweest ten deze zijn wil te bepalen, welk verweer de Krijgsraad echter verwerpt, mede omdat beklaagde heeft toegegeven dat hij reeds enige minuten lang wakker was vóórdat hij de sergeant bedreigde hetgeen onaannemelijk maakt dat beklaagde in een soort schemertoestand zou hebben gehandeld, waarvoor ook overigens geen aanwijzingen zijn gevonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf en de strafmaat tevens rekening houdt met de omstandigheid, dat beklaagde inmiddels wegens psychische gebreken uit de dienst is ontslagen;

[Volst: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 2 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Het valt op dat de mondelinge bedreiging en de mondelinge helediging, welke in de tenlastelegging zijn vervat, rziet in de qualificatie zijn opgenomen. Hoewel het verschil tussen het misdrijf van artikel 116 en dat van 108 (in de schakering „daad“) zeer gering is en m.i. op het voorliggende geval artikel 116 toepasbaar is, ware juist in verband met de mondelinge bedreiging en de belediging de schakering van artikel 108 systematisch te prefereren geweest.*

*Nu de auditeur-militair in de tenlastelegging niet kortelijks vermeldde dat beklaagde de feiten beging in verband met de omstandigheid dat zijn meerdere hem de dekens van het bed nam toen beklaagde*

*niet tijdig opstond, kon de Krijgsraad de strafverzwarende omstandigheid van „in dienst gepleegd” niet in de qualificatie opnemen.*

**W. H. V.**

---

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 21 September 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. E. Brouwer en Majoor P. Ridder.

*Raadsman:* Kapitein Mr B. Swanenburg.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid. Op 15 September was beklaagde, menagemeester, verboden etensresten te verkopen aan burgers; op 18 September verkocht beklaagde niettemin etensresten. Het verweer, dat beklaagde meende dat de order alleen op de etensresten van 15 September betrekking had, verworpen, vermits uit de stellige wijze waarop de order gegeven was een dergelijke beperkte strekking niet af te leiden was.*

(W.M.Sr. art. 114).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. v. d. S., geb. 27 December 1932, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd \*):

„dat hij als dienstplichtig sergeant kok-menagemeester in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin „der wet, op of omstreeks 18 September 1954 in Duitsland, heeft ge- „weigerd, dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het „hem door de 1e Luitenant Bokma gegeven dienstbevel, geen uit de „militaire menage van het onderdeel, waarbij hij werkzaam was, af- „komstige etensresten te verkopen of te verruilen, althans dit bevel „eigendunkelijk heeft overschreden, hebbende hij immers alstoen al- „daar persoonlijk of middels de soldaten Kerstens, Fontaine en/of „Visser, zodanige etensresten verkocht aan of verruild met een Duitse „burger<sup>m</sup>;*

Overwegende, dat beklaagde zakelijk gerelateerd ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op en omstreeks 18 September 1954 als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst was bij 2-105 Verbindings-Verkenning-bataljon der Koninklijke Landmacht en gelegerd in Duitsland; dat hij als sergeant-kok-menagemeester werkzaam was bij zijn onderdeel; dat dit onderdeel op 14 September 1954 in verband met de oefening Battle Royal naar Duitsland vertrok; dat op 15 September 1954 een Duitse landbouwer bij hem in de keuken van het Kampement kwam

---

\*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (*Red.*).

vragen of hij de etensresten kon kopen; dat, terwijl hij hierover met de Duitse landbouwer sprak, de 1e Luitenant Bokma van zijn onderdeel zich bij hen voegde en vroeg wat er aan de hand was; dat bij, beklaagde, de Luitenant Bokma antwoordde, dat de Duitse landbouwer had gevraagd om de etensresten afkomstig van de militaire menage van het onderdeel, waarbij hij, beklaagde, werkzaam was; dat de Luitenant Bokma goedgevond, dat de Duitse landbouwer de etensresten uit de keuken van dit onderdeel kreeg; dat hij, beklaagde, toen aan de Luitenant Bokma voorstelde de etensresten te verkopen of te veruilen tegen eieren; dat de Luitenant Bokma hierop aan hem, beklaagde, uitdrukkelijk het bevel gaf geen militaire etensresten te verkopen of te veruilen; dat hij, beklaagde, zeer goed begreep, dat dit bevel van de Luitenant Bokma een dienstbevel was, en dat hij wist, dat hij aan het dienstbevel van een meerdere moest gehoorzamen; dat hij, beklaagde, desondanks op 18 September 1954 in Duitsland toch middels de soldaten Kerstens, Fontaine en Visser de militaire etensresten van zijn onderdeel aan de Duitse landbouwer heeft verkocht;

Overwegende, dat als getuige ten overstaan van de Officier-Commissaris zakelijk gerelateerd heeft verklaard en met ede bevestigd:

Leendert Bokma, reserve 1e luitenant Intendance, gedetacheerd bij Staf 105 Verbindings-Verkenningbataljon;

dat hij als reserve-officier van de Intendance voor de oefening Battle Royal is gedetacheerd bij de Staf 105 Verbindings-Verkenningbataljon in de functie van S 4 en als zodanig beklaagde onder zijn bevelen had: dat op 14 September 1954 genoemd onderdeel in Duitsland is aangekomen; dat hij, getuige, de volgende dag beklaagde uitdrukkelijk heeft verboden iets uit de keuken te verkopen hetzij etensresten, hetzij iets anders;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, waarbij opgemeld proces-verbaal slechts is gebruikt in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten [zie niet-gecursiveerde gedeelte der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende nog daaromtrent, dat beklaagde heeft aangevoerd, dat hij niet opzettelijk heeft nagelaten aan het door de luitenant Bokma gegeven dienstbevel te gehoorzamen, daar hij van mening was, dat dit bevel, dat hem op 15 September 1954 werd gegeven, slechts betrekking had op de etensresten van diezelfde dag, doch dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt, daar uit de stellige wijze waarop het bevel door de luitenant Bokma werd gegeven, een dergelijke beperkte strekking niet viel af te leiden, terwijl van feiten of omstandigheden, die aan beklaagde aanleiding gegeven zouden kunnen hebben om het bevel in die beperkte zin te verstaan, evenmin is gebleken, zodat de Krijgsraad aanneemt, dat beklaagde heeft begrepen, dat dit bevel ook voor de op 15 September 1954 volgende dagen van kracht was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd

als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand met bepaling, dat de tijd in arrest doorgebracht, in mindering zal worden gebracht vanaf 19 September 1954; voorts verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red. J.*]

## ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

### Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Uitspraak van 17 Mei 1954.

*Voorzitter:* Mr S. Wierda; *Leden:* M. J. Jansen en Mr F. A. Helmstrijd; *Militaire Leden:* Ir M. Tans en V. E. Nierstrasz.  
*Gemachtigde v. d. klager:* Mr F. J. J. Trapman, advocaat te Leiden.  
*Gemachtigde v. d. Kroon:* D. Schutte.

*Eervol onslag van een hoofdofficier op grond van artikel 39(4) Bev.Wet.*

AMBTENARENGERECHT: *Uit de bepaling van genoemd artikel blijkt dat voor ontslagverlening niet genoegzaam is hef bereiken of overschrijden van de 50-jarige leeftijd, doch dat tevens vereist is dat hij in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst geacht wordt niet meer ten volle geschikt te zijn. Wel is het Gerecht van mening dat het uitsluitend aan de Kroon overgelaten is te beoordelen of die mindere geschiktheid aanwezig is, maar tevens, dat van zodanige omstandigheden moet blijken op grond waarvan de Kroon tot dat oordeel kon geraken. De gebleken feiten zouden grond kunnen opleveren voor het oordeel dat klager onbekwaam of ongeschikt zou zijn, doch nergens is verband gelegd tussen klagers leeftijd en het niet ten volle geschikt zijn voor de waarneming van de dienst. De Minister van Oorlog kon niet in redelijkheid tot het in artikel 39(4) gevorderde oordeel komen, aangezien de voor dat oordeel noodzakelijke grond ontbreekt, t.w. dat klager de leeftijd van 50 jaar moet hebben bereikt of overschreden, zodat — nu het Koninklijk Besluit dateert van 6 Juni 1953 en klager op 16 Juli 1953 de 50-jarige leeftijd heeft bereikt — er geen verband kon worden gelegd tussen de aangenomen mindere geschiktheid en die leeftijd.*

*Nietigverklaring van het ontslagbesluit.*

CENTRALE RAAD VAN BEROEP: *Het oordeel van de Kroon kan slechts worden gevormd op de grondslag van bepaalde feiten. In de gedingstukken zijn voldoende aanwijzingen om te doen aannemen dat de Kroon — terecht of ten onrechte, dit staat niet ter 's Raads beoordeling — inderdaad tot dat oordeel is gekomen. De toepassing van het onderhavige voorschrift eist echter niet dat de aan gedaagde toegeschreven minder gewaardeerde eigenschappen een gevolg zijn van gedaagdes leeftijd, doch slechts dat de officier geacht wordt in verband met*

*zijn leeftijd niet meer ten volle geschikt te zijn. Bedoeld verband is in casu aanwezig geacht en kon in redelijkheid aanwezig geacht worden. Dit oordeel kan bestaan voor, bij of na het bereiken van de 50-jarige leeftijd maar levert eerst bij het bereiken van die leeftijd een wettelijke grond voor ontslag op. Het bestreden besluit strijdt derhalve niet met artikel 39 (4) Bev.wet.*

(Bevord.wet art. 39 (4)).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,  
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van X., wonende te 's-Gravenhage, tegen H.M. de Koningin, tegenwoordigd door de Minister van Oorlog,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 6 Juni 1953, no. 20 aan klager, Luitenant-kolonel van het Regiment veldartillerie Prins Maurits, eervol ontslag is verleend uit de militaire dienst met ingang van 16 Juli 1953 met toepassing van het bepaalde in de artikelen 39, sub 4e, en 40 van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902;

Overwegende dat klager tegen voormeld Besluit beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift en aanvullend klaagschrift aangevoerd, heeft gevorderd nietig verklaring van het aangevallen Koninklijk besluit;

Overwegende dat een contra-memoriedatum is ingediend dd. 4 November 1953, luidende:

„Aan klager, de eervol ontslagen Luitenant-kolonel der artillerie „X. is bij Koninklijk besluit van 6 Juni 1953, nr 20, met ingang „van 16 Juli 1953 eervol ontslag uit de militaire dienst verleend „met toepassing van het bepaalde in de artikelen 39, sub 4e, en 40 „van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902, vermits hij op „laatstgenoemde datum de leeftijd van 50 jaren bereikte en geacht „werd in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de „militaire dienst niet meer ten volle geschikt te zijn.

„Klager kan zich met het hem verleende eervol ontslag niet ver- „enigen en heeft bij klaagschrift van 9 Juli 1953 en aanvullend „klaagschrift van 2 October 1953 nietig verklaring van opgemeld „Koninklijk besluit geëist.

„Klager stelt namelijk, dat de mening, als zou hij in verband met „zijn leeftijd voor de militaire dienst niet meer ten volle geschikt „zijn, op geen enkele feitelijke grond berust, gezien zijn beoor- „deling dd. 11 Mei 1952, en concludeert voorts hieruit, dat van „het bepaalde in artikel 39, sub 4e, van de Bevorderingswet voor „de landmacht 1902 kennelijk een ander gebruik zou zijn gemaakt „dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven.

„Met betrekking tot deze aangelegenheid moge ondergetekende in „de eerste plaats opmerken, dat de vraag of een officier, die de



„leeftijd van 50 jaren heeft bereikt of overschreden, in verband met „zijn leeftijd voor de verdere waarneming van de militaire dienst „niet meer ten volle geschikt moet worden geacht en op grond hier- „van voor eervol ontslag in aanmerking komt, ingevolge de bewoor- „dingen waarin artikel 39, sub 4e, van meergenoemde Wet is ge- „steld, ter beoordeling uitsluitend aan de Kroon wordt gelaten. De „Kroon is niet gehouden zulks door feitelijke gronden te bevestigen „of te doen bevestigen, en indien de Kroon een officier acht te ver- „keren in het hiervoor omschreven geval, staat de juistheid van een „zodanig oordeel niet ter toetsing aan de organen der administra- „tieve rechtspraak, zoals bij onderscheidene uitspraken dier admini- „stratieve rechtspraak, tot in hoogste instantie reeds meermalen is „bevestigd.

„Ondergetekende meent derhalve, dat de Kroon bij het nemen „van het bestreden besluit niet heeft gehandeld in strijd met enig „toepasselijk algemeen verbindend voorschrift.

„Teneinde voorts de stelling van klager te weerleggen, als zou de „Kroon van de Haar bij artikel 39, sub 4e, van de Bevorderingswet „voor de landmacht 1902 gegeven bevoegdheid kennelijk een ander „gebruik hebben gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor Haar „die bevoegdheid is gegeven, moge ondergetekende mede — in ver- „band met het vorenstaande — opmerken, dat de Kroon deze be- „voegdheid slechts heeft aangewend tot het geven van een eervol „ontslag aan een officier, die naar Haar oordeel verkeerde in het „geval omschreven in het gestelde in dat artikel sub 4e. Zulks kan „temeer blijken uit de brief van ondergetekende dd. 1 Juni 1953, „Conf La G 256, waarbij hij aan de Kroon omtrent klager heeft „gerapporteerd, en die heeft geleid tot het bestreden besluit, onder- „getekende meldt in die brief immers uitdrukkelijk, dat hij klager „in verband met diens leeftijd niet meer ten volle geschikt achtte. „De Kroon heeft zich — door het bij meergenoemde brief gevoegde „ontwerp-besluit te bekrachtigen — aan dit oordeel geconformeerd, „en derhalve naar de mening van ondergetekende terecht van de „Haar bij artikel 39, sub 4e, van meergenoemde Wet gegeven be- „voegdheid gebruik gemaakt.

„Ter toelichting van hetgeen ondergetekende in zijn meergenoem- „de brief aan Hare Majesteit de Koningin heeft gerapporteerd en „van het terzake in het aanvullend klaagschrift gestelde moge onder- „getekende verwijzen naar de gegevens omtrent klagers karakter- „eigenschappen, welke o.m. te vinden zijn in de omtrent hem op „20 Mei 1952 opgemaakte beoordelingslijst, alsmede in het rapport „van de Commissie van onderzoek als bedoeld in pt 38 van het „Voorschrift Beoordeling Officieren, die — naar aanleiding van een „daartegen door klager ingediend bezwaarschrift — op 10 Septem- „ber 1953 onder nr 497 Conf aan ondergetekende advies heeft „uitgebracht.

„Klager is in vele opzichten een goed officier geweest met een „voortreffelijke opvatting van zijn plicht als zodanig. Hij bezit even-

„wel daarnaast enige karaktereigenschappen — te kwalificeren als „onberekenbaarheid, starheid, gebrek aan zin voor de eisen van de „werkelijkheid, en een tot in het overmatige overdreven ergevoel „— die het, naarmate hij ouder werd, steeds moeilijker maakten „hem te belasten met functies die met zijn leeftijd en rang in over- „eenstemming waren. Deze eigenschappen hebben tenslotte ook ge- „leid tot moeilijkheden, welke ontheffing van het door hem vervulde „regimentscommando tengevolge hebben gehad. Het staat daarom „voor ondergetekende vast, dat klager — hoewel hij nadien nog tot „tevredenheid enige speciale werkzaamheden bij de Inspectie der „artillerie heeft vervuld — gezien zijn leeftijd en rang voor de „militaire dienst niet meer ten volle geschikt was. Dat hij overigens „door de beoordelingscommissies, die onderscheidenlijk de hiervoor- „genoemde beoordelingslijst en nadien nog een op 11 Mei 1953 „gedateerde beoordelingslijst omtrent klager hebben opgemaakt, „wordt gekwalificeerd als een goed officier, heeft deze overtuiging „van ondergetekende niet overwegend kunnen beïnvloeden.

„Uit het vorenstaande moge Uw College zijn gebleken, dat de be- „voegdheid vervat in artikel 39, sub 4<sup>o</sup>, van de Bevorderingswet „voor de landmacht 1902 ten aanzien van klager slechts is gebruikt „tot het doel waartoe deze is verleend.

„Ondergetekende moge op grond van de vorenstaande overwe- „gingen Uw College verzoeken het door klager ingestelde beroep „ongegrond te verklaren.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat artikel 39, aanhef en sub 4e van de Bevorderings- wet voor de landmacht 1902 luidt als volgt:

„Een officier kan niet uit de dienst worden ontslagen dan:

„terzake van het bereiken of overschrijden van de leeftijd van „vijftig jaren, wanneer de belanghebbende geacht wordt in verband „met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten „volle geschikt te zijn.”;

Overwegende dat blijkens deze bepaling voor de ontslagverlening niet genoegzaam is dat de betrokkene de 50-jarige leeftijd heeft bereikt of overschreden, doch dat tevens vereist is dat de belanghebbende in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst geacht wordt niet meer ten volle geschikt te zijn.

Overwegende dat het Gerecht weliswaar in oveeenstemming in zoverre met het in de contra-memorie opgemerkte van oordeel is, dat uitsluitend aan de Kroon ter beoordeling is gelaten of de mindere ge- schiktheid aanwezig is, doch tevens van mening is, dat van zodanige feiten en omstandigheden moet blijken, dat op grond daarvan de Kroon tot het oordeel van de mindere geschiktheid en zulks in verband met 50-jarige of hogere leeftijd van de betrokkene is kunnen geraken;

Overwegende dat uit de gedingstukken omtrent klager is gebleken, dat hij, geboren 16 Juli 1903, op 16 Februari 1949 is bevorderd tot Luitenant-kolonel en korte tijd vóór 16 Februari 1951 is belast met het commando van een regiment in oprichting;

dat klager na onverwacht bezoek van de Luitenant-generaal A. T. C. Opsomer aan klagers regiment op 16 en 17 Januari 1952, bij deze is ontboden, terwijl deze generaal aan de Chef van de Generale Staf op 26 Januari 1952 o.m. heeft bericht van mening te zijn, dat t.z.t. met de noodzakelijkheid van klagers vervanging ernstig rekening zal moeten worden gehouden en dat aan C — 1 Div is opgedragen een tussentijdse beoordeling over klager uit te brengen;

dat op 20 Mei 1952 een tussentijdse beoordeling over klager is opgemaakt, waarin na bezwaarschrift van klager, enige overwegingen ten gunste zijn aangebracht bij besluit van 13 October 1953;

dat klagers gewone beoordeling opgemaakt 11 Mei 1953 o.m. vermeldt „Cursus Hogere Vorming Hoofdofficieren 1952: Resultaat on-„voldoende“;

Overwegende dat het vorenstaande en de gedingstukken grond zouden kunnen opleveren voor het oordeel, dat klager onbekwaam of ongeschikt zou zijn om in de verkregen rang bij de landmacht te dienen, als bedoeld in artikel 39, sub 6e van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902, welk oordeel evenwel noch in de gedingstukken is, noch door het Gerecht wordt uitgesproken;

Overwegende dat noch in de overgelegde beoordelingslijsten betreffende klager, noch door de Luitenant-generaal Opsomer, noch door de Commissie van onderzoek als bedoeld in punt 38 van het Voorschrift Beoordeling Officieren, die haar rapport uitbracht op 10 September 1953 op enigerlei wijze verband is gelegd tussen klagers leeftijd en een niet ten volle geschikt zijn van klager voor de waarneming van de dienst;

Overwegende dat niettemin de Minister van Oorlog bij brief van 4 Augustus 1952 in een nota voor de Chef van de Generale Staf heeft te kennen gegeven dat hij klager reeds thans in verband met zijn leeftijd niet meer ten volle geschikt acht voor de waarneming van de militaire dienst;

Overwegende dat de Minister van Oorlog evenwel niet in redelijkheid tot dit oordeel is kunnen komen, aangezien de voor dit oordeel noodzakelijke grond ontbreekt t.w. dat klager de leeftijd van 50 jaar moet hebben bereikt of overschreden, zodat geen verband gelegd kon worden tussen de kennelijk door de Minister aangenomen mindere geschiktheid en die leeftijd;

Overwegende dat het ontslagbesluit, genomen nadat de Minister van Oorlog op 1 Juni 1953 klager daartoe heeft voorgedragen bij de Kroon, omdat de Minister klager in verband met zijn leeftijd niet meer ten volle geschikt acht voor de waarneming van de militaire dienst, dan ook feitelijke grondslag mist en strijdt met artikel 39, sub 4e van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902;

**RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,**

Verklaart het beroep gegrond;

Verklaart nietig het Koninklijk besluit van 6 Juni 1953, no. 20.

## Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 7 December 1954.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper; Leden: Mr W. H. van Basten Batenburg en Mr A. Blom.

(Zie *de* uitspraak hiervóór).

### DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 6 Juni 1953, genomen op voordracht van de Minister van Oorlog van 1 Juni 1953, is goedgevonden en verstaan aan gedaagde, Luitenant-kolonel van het regiment veldartillerie Prins Maurits, met ingang van 16 Juli 1953 een eervol ontslag uit de militaire dienst te verlenen, zulks met toepassing van het bepaalde in de artikelen 39, onder 4<sup>o</sup>, en 40 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 17 Mei 1954 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — voormeld Koninklijk Besluit nietig heeft verklaard;

Overwegende dat de Minister van Oorlog tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij beroepschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

„Artikel 39 van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 geeft „aan de Kroon onder meer de bevoegdheid een officier uit de dienst „te ontslaan „ter zake van het bereiken of overschrijden van de leef- „„„tijd van vijftig jaren, wanneer de belanghebbende geacht wordt in „„„verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet „„„meer ten volle geschikt te zijn”.

„De interpretatie van deze bepaling heeft voor Uw College reeds „eerder punt van overweging uitgemaakt <sup>1)</sup>. Ondergetekende moge in „dit verband verwijzen naar de uitspraak van Uw College, d.d. 15 „November 1949, in zake A., blijkens welke deze ontslaggrond zo „moet worden begrepen, dat de Kroon — wil Zij deze ontslaggrond „toepassen — bij uitsluiting bevoegd is om te beoordelen of belang- „„hebbende geacht moet worden in verband met zijn leeftijd voor de „waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt te zijn.

„Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, hiermede instemmende, „meent niettemin, dat van zodanige feiten en onistandigheden moet „blijken, dat op grond daarvan de Kroon tot bovenbedoeld oordeel is „kunnen geraken.

„Deze mening vindt evenwel naar het inzicht van ondergetekende „in de geciteerde bepaling geen steun. Met feit, dat het oordeel om- „trent het niet meer ten volle geschikt zijn in verband met de leeftijd

<sup>1)</sup> Zie M.R.T. XLIII (1950) blz. 197-210. (Red.).

„aan de Kroon is voorbehouden impliceert, dat dit oordeel niet ter  
„toetsing kan worden voorgelegd aan de organen van de administra-  
„tieve rechtspraak. De Kroon is derhalve niet gehouden de juistheid  
„van dit oordeel te bewijzen, noch het met feiten of omstandigheden  
„toe te lichten.

„Ondergetekende wil uiteraard niet ontkennen, dat in gevallen als  
„het onderhavige dergelijke feiten of omstandigheden steeds aanwezig  
„zullen zijn; dat daarvan *zou moeten blijken* acht ondergetekende  
„echter op zichzelf genomen strijdig met de strekking van de wets-  
„bepaling, die slechts voorschrijft dat er bij de Kroon het oordeel  
„in zake de niet meer ten volle geschiktheid in verband met de leeftijd  
„moet bestaan.

„Dat dit oordeel in het onderhavige geval bij de Kroon heeft be-  
„staan is in de door ondergetekende bij het Ambtenarengerecht in-  
„gediende contra-memoriedocument aangetoond door verwijzing naar de des-  
„betreffende door ondergetekende bij de Kroon ingediende voordracht  
„voor eervol ontslag van de Luitenant-kolonel X., waaraan de Kroon  
„zich blijkens Haar daaropvolgend besluit heeft geconformeerd. Zulks  
„behoeft derhalve thans geen nadere toelichting en wordt ook in de  
„uitspraak van het Ambtenarengerecht niet bestreden. Integendeel, in  
„de uitspraak wordt uitdrukkelijk gesteld, dat er ook gronden aan-  
„wezig zouden kunnen zijn voor het oordeel, dat de Luitenant-kolonel  
„X. *onbekwaam of ongeschikt* zou zijn om in de verkregen rang bij de  
„landmacht te dienen. a fortiori dus voor het oordeel, dat deze hoofd-  
„officier *niet ten volle geschikt is* voor de waarneming van de dienst.

„Hoewel ondergetekende krachtens zijn voorafgaand betoog meent,  
„dat deze gronden in de uitspraak ten-onrechte ter sprake zijn ge-  
„bracht, wil hij niettemin de instemming in zoverre van het Ambte-  
„narengerecht met de ten aanzien van de Luitenant-kolonel X. ge-  
„volgde gedragslijn gaarne aanvaarden.

„In het vervolg van zijn overwegingen stelt evenwel het Ambte-  
„narengerecht de kwestie van het verband tussen de niet meer ten volle  
„geschiktheid en de leeftijd van betrokkene aan de orde en betoogt  
„ten eerste, dat het aannemen van dit verband niet op gebleken feiten  
„of omstandigheden berust, en ten tweede dat zulks ook niet het geval  
„kan zijn, omdat ondergetekende reeds in 1952, dus geruime tijd voor-  
„dat betrokkene de leeftijd van vijftig jaren bereikte, het bestaan van  
„dit oordeel aannam.

„Deze overwegingen berusten naar het inzicht van ondergetekende  
„— nog afgezien van zijn mening, dat de vraag naar de aanwezigheid  
„van feiten of omstandigheden ten onrechte wordt gesteld — op een  
„onjuiste gedachtengang niet betrekking tot de interpretatie van de  
„onderhavige wetsbepaling.

„De *ontslaggrond*, welke volgens deze bepaling kan worden toege-  
„past, is: „het bereiken (of overschrijden) van de leeftijd van vijftig  
„jaren"; deze ontslaggrond kan alleen worden toegepast *in de om-*  
„*standigheid*, dat belanghebbende „geacht wordt in verband met zijn  
„leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle ge-

„„,schikt te zijn". Deze omstandigheid is op zichzelf uiteraard niet „aan de leeftijd van vijftig jaren gebonden, de verminderde geschiktheid voor de waarneming van de dienst in verband met de leeftijd „kan zich immers ook eerder voordoen, evenwel kan in dergelijke „gevallen — zoals ook in het geval van de Luitenant-kolonel X. — „de ontslaggrond van artikel 39, sub 4e, het bereiken of overschrijden „van de leeftijd van vijftig jaren, (nog) niet worden toegepast.

„Indien de Kroon er in deze gevallen niet toe overgaat — hetgeen „Haar vrijstaat — de officier te toetsen aan de in artikel 39, sub 6e, „van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 gestelde verder „gaande criteria van onbekwaamheid of ongeschiktheid, kan Haar „toch niet de bevoegdheid worden ontzegd om op hem de ontslag- „grond van artikel 39, sub 4e, het bereiken (of overschrijden) van de „leeftijd van vijftig jaren, toe te passen zodra die ontslaggrond aan- „wezig is — althans indien het oordeel omtrent zijn niet meer ten „volle geschikt zijn in verband met zijn leeftijd alsdan nog ongewijzigd „bestaat.

„Ondergetekende wil derhalve ten stelligste bestrijden de overwe- „ging van het Ambtenarengerecht „dat de Minister van Oorlog niet „„in redelijkheid tot dit oordeel is kunnen komen, aangezien de voor „„dit oordeel noodzakelijke grond ontbreekt, t.w. dat belanghebbende „„de leeftijd van 50 jaren moet hebben bereikt of overschreden, zodat „„geen verband gelegd kon worden tussen de kennelijk door de Mi- „„nister aangenomen mindere geschiktheid en die leeftijd", omdat de „Wet slechts eist het oordeel omtrent de mindere geschiktheid in „verband met de leeftijd zonder meer, en zich niet inlaat (en ook „moeilijk kan inlaten) met de vraag of dit oordeel voortdurend belang- „hebbende de leeftijd van vijftig jaren bereikte al dan niet ook reeds „bestond.

„Ondergetekende heeft inderdaad reeds op 4 Augustus 1952, toen „de Luitenant-kolonel X. nog pas de leeftijd van 49 jaren had over- „schreden, diens verminderde geschiktheid in verband met zijn leeftijd „geconstateerd, hij heeft deze mening echter uiteraard niet destijds „reeds aan de Kroon voorgelegd, omdat de ontslaggrond van artikel „39, sub 4e, het bereiken (of overschrijden) van de leeftijd van vijftig „jaren, ten aanzien van de Luitenant-kolonel X. toen nog niet aan- „wezig was. Hiertoe is hij pas overgegaan tegen het tijdstip dat zulks „wel het geval zou zijn, te weten op 1 Juni 1953, toen tevens met „redelijkheid kon worden aangenomen, dat zijn oordeel daaromtrent „ook op 16 Juli 1953, de datum waarop die ontslaggrond ontstond, „onveranderd en ter zake dienend zou zijn. De Kroon heeft met dit „oordeel ingestemd en derhalve terecht gebruik gemaakt van Haar „bevoegdheid om de ontslaggrond van artikel 39, sub 4e, het bereiken „van de leeftijd van vijftig jaren, ten aanzien van de Luitenant-kolonel „X. toe te passen.

„Ondergetekende kan dan ook niet inzien, dat het door de Kroon „ter zake genomen besluit strijdig zou zijn met het bepaalde in dit „artikel.

„Eensdeels ten overvloede, en anderzijds ter bestrijding van de be-  
 ,,wering van de Luitenant-kolonel X., dat onredelijke motieven tot  
 ,,meergenoemd oordeel en tot het door hem bestreden besluit zouden  
 ,,hebben geleid, is van de zijde van ondergetekende zowel in de contra-  
 ,,memorie als tijdens de openbare behandeling der zaak het verband  
 ,,tussen de mindere geschiktheid van deze hoofdofficier en zijn leeftijd  
 ,,overigens nog nader toegelicht. In dit verband zij opgemerkt, dat  
 ,,deze bewering kennelijk ten doel had nietigverklaring van het be-  
 ,,streden besluit te bereiken op grond dat de Kroon bij het nemen van  
 ,,Haar besluit van Haar bevoegdheid daartoe kennelijk een ander ge-  
 ,,bruik zou hebben gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die be-  
 ,,voegdheid is gegeven. Dat volgens de woorden van artikel 58, 1, van  
 ,,de Ambtenarenwet 1929 dit misbruik van bevoegdheid *kennelijk*  
 ,,zou moeten hebben bestaan, impliceert dat op de Luitenant-kolonel  
 ,,X. de taak rustte dit misbruik aan te tonen, met andere woorden hij  
 ,,kon niet volstaan met het aangeven van mogelijke onredelijke mo-  
 ,,tieven voor het besluit, doch diende te bewijzen ten eerste dat deze  
 ,,onredelijke motieven metterdaad hebben gegolden, en vervolgens dat  
 ,,eventuele andere wel redelijke motieven zoals van de zijde van onder-  
 ,,getekende in zijn verweer voor het Ambtenarengerecht genoemd *niet*  
 ,,hebben gegolden.

„Ondergetekende meent evenwel, dat de Luitenant-kolonel X. dit  
 ,,bewijs niet heeft geleverd en voorts dat hij diens beweringen ter zake  
 ,,door het aangeven van de werkelijke motieven zowel voor het oordeel  
 ,,omtrent zijn mindere geschiktheid als voor het verband met zijn  
 ,,leeftijd voldoende heeft weerlegd en moge derhalve in deze volstaan  
 ,,met een verwijzing naar de gedingstukken.

„Het voorgaande betoog resumerende concludeert ondergetekende  
 ,,derhalve, dat het Koninklijk Besluit van 6 Juni 1953, nr. 20, niet  
 ,,strijdig is met het bepaalde in artikel 39, sub 4e, van de Bevorde-  
 ,,ringswet voor de landmacht 1902, en dat de Kroon van de Haar  
 ,,daarbij gegeven bevoegdheid geen misbruik heeft gemaakt, terwijl  
 ,,van strijdigheid met enig ander toepasselijk algemeen verbindend  
 ,,voorschrift evenmin is gebleken.";

op grond waarvan de Raad is verzocht de aangevallen uitspraak te  
 vernietigen en het door gedaagde tegen het Koninklijk Besluit van  
 6 Juni 1953 ingestelde beroep alsnog ongegrond te verklaren;

#### IN RECHTE:

Overwegende dat krachtens artikel 39, aanhef en onder 4<sup>o</sup>, der  
 Bevorderingswet voor de landmacht 1902 (verder aan te halen als: de  
 Bevorderingswet) een officier uit de dienst kan worden ontslagen ter  
 zake van het bereiken of overschrijden van de leeftijd van 50 jaren,  
 wanneer hij geacht wordt in verband met zijn leeftijd voor de waar-  
 neming van de dienst niet meer ten volle geschikt te zijn;

Overwegende dat (naar reeds eerder is uiteengezet in 's Raads, aan  
 beide partijen bekende, uitspraak M.A.W. 1949/B 5) de bedoeling  
 van die bepaling is het oordeel omtrent de vraag, of een officier, die  
 de leeftijd van 50 jaren heeft bereikt of overschreden, in verband met

zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt is, bij uitsluiting voor te behouden aan de Kroon;

Overwegende dat zulk een oordeel uiteraard slechts kan worden gevormd op de grondslag van bepaalde feiten of omstandigheden, welke zich naar het inzicht van de Kroon voordoen;

dat immers bij gebreke van zodanige feiten of omstandigheden niet zou kunnen worden aangenomen, dat de Kroon *inderdaad* tot het oordeel is gekomen, dat de desbetreffende officier in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt is;

Overwegende nu, dat in het onderhavige geval de gedingstukken voldoende aanwijzingen bevatten om te doen aannemen, dat de Kroon — terecht of ten onrechte, dit staat niet ter 's Raads beoordeling — *inderdaad* tot dat oordeel is gekomen; zijnde met name in de in eerste aanleg ingediende contra-memorie het volgende medegedeeld:

„Klager is in vele opzichten een goed officier geweest met een voor-,treffelijke opvatting van zijn plicht als zodanig. Hij bezit evenwel,daarnaast enige karaktereigenschappen — te kwalificeren als onbe-,rekenbaarheid, starheid, gebrek aan zin voor de eisen van de werke-,lijkheid, en een tot in het overmatige overdreven eergevoel — die,het, naarmate hij ouder werd, steeds moeilijker maakten hem te be-,lasten met functies die met zijn leeftijd en rang in overeenstemming,waren. Deze eigenschappen hebben tenslotte ook geleid tot moeilijk-,heden, welke ontheffing van het door hem vervulde regimentscom-,mando ten gevolge hebben gehad. Het staat daarom voor onder-,getekende vast, dat klager — hoewel hij nadien nog tot tevreden-,heid enige speciale werkzaamheden bij de Inspectie der artillerie,heeft vervuld — gezien zijn leeftijd en rang voor de militaire dienst,„niet meer ten volle geschikt was.”;

Overwegende dat weliswaar niet is gesteld, dat de aan gedaagde toegeschreven minder gewaardeerde karaktereigenschappen een *gevolg* zijn van gedaagde's leeftijd — op 16 Juli 1953 is hij 50 jaar oud geworden —, maar zulks voor de toepassing van het onderhavige voorschrift ook niet is vereist, doch slechts, dat de officier wordt geacht in *verband* met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt te zijn;

dat te dezen bedoeld verband aanwezig is geacht en redelijkerwijs ook kon worden geacht aanwezig te zijn, omdat de genoemde karaktereigenschappen gedaagde naar het oordeel van de Kroon, althans van de verantwoordelijke Minister, minder geschikt maakten hem te belasten met functies in overeenstemming met zijn leeftijd en — met de leeftijd tot op zekere hoogte samenhangende — rang;

dat de Raad mitsdien niet deelt het door gedaagde's gemachtigde verdedigde standpunt, dat de bedoelde mindere geschiktheid het gevolg moet zijn van lichamelijke of geestelijke ouderdomsverschijnselen;

overwegende dat aan het vorenstaande ook niet afdoet, dat eiser blijkens een nota van 4 Augustus 1952 reeds toen — dus toen gedaagde de 50-jarige leeftijd nog niet had bereikt — van oordeel was,



dat gedaagde in verband met zijn leeftijd niet meer ten volle geschikt was voor de waarneming van de militaire dienst;

dat dit oordeel immers kan bestaan zowel vóór als bij of nà het bereiken van de leeftijd van 50 jaren, maar eerst bij of na het bereiken van deze leeftijd een wettelijke grond oplevert voor ontslag;

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenoverwogene van oordeel is, dat het bestreden besluit niet in strijd is met artikel 39, aanhef en onder 4°, der Bevorderingswet;

Overwegende dat niet is gesteld of gebleken, dat het bestreden besluit in strijd zou zijn met enig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat evenmin is gebleken, dat de Kroon of de voor het bestreden besluit verantwoordelijke Minister bij het nemen, onderscheidenlijk voordragen, van dat besluit van hun bevoegdheid daartoe kennelijk een ander gebruik hebben gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor ze is gegeven;

dat immers niet is gebleken, dat enig ander oogmerk heeft voorzeten dan dit: een officier uit de dienst te verwijderen, omdat hij in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt werd geacht;

Overwegende dat derhalve, bij gebreke van gronden als in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 omschreven, het tegen het bestreden besluit ingestelde beroep, met vernietiging van de aangevallen uitspraak, ongegrond moet worden verklaard;

**RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,**

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het in eerste aanleg ingestelde beroep alsnog ongegrond.

#### NASCHRIFT.

*Ingevolge art. 39, sub 4" van de thans ingetrokken „Bevorderingswet voor de landmacht 1902" kan een officier niet uit de dienst worden ontslagen dan ter zake van het bereiken of overschrijden van de leeftijd van vijftig jaren, wanneer hij geacht wordt in verband met zijn leeftijd, voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt te zijn.*

*De M.v.O. legde deze bepaling als volgt uit. De ontslaggrond voor de toepassing van art. 39, sub 4" is het bereiken (of overschrijden) van de leeftijd van vijftig jaren. Deze kan echter alleen worden toegepast in de omstandigheid, dat de belanghebbende officier geacht wordt in verband met zijn leeftijd ter beoordeling door de Kroon voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt te zijn. Deze omstandigheid echter is op zichzelf niet aan de leeftijd van vijftig jaren gebonden; zij kan zich eerder voordoen, doch in dat geval kan art. 39 sub 4" niet worden toegepast.*

*De C.R.v.B. heeft de uitlegging van de M.v.O. van art. 39 sub 4° bevestigd in zijn uitspraak van 15 November 1949 (M.R.T. XLIII, 1950, blz. 202 e.v.) en in bovenvermelde uitspraak van 17 Mei 1954.*

*Deze jurisprudentie is thans opgenomen in art. 57, sub 8° van de op 1 Januari 1955 inwerkinggetreden „Wet bevordering en ontslag „beroepsofficieren' en in art. 49, sub 8° van de op 1 Januari 1955 inwerkinggetreden „Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht", welke artikelen de zinsnede wanneer hij „naar Ons Oordeel" in verband met enz. bevatten, welke zinsnede niet voorkwam in de overeenkomstige bepalingen der ingetrokken wetten <sup>1)</sup>.* **S.**

## JUSTITIELE STATISTIEK.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek deed ons toekomen 5 overzichten betreffende de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit met betrekking tot de jaren 1953 en 1954, welke wij hierna laten volgen <sup>2)</sup>.

Het blijkt (staat 1), dat het totaal aantal zaken, in de loop van het jaar 1954 bij verwijzing aanhangig gemaakt, slechts een kleine schommeling vertoont bij de commune en militaire delicten in vergelijking met die in het jaar 1953; het aantal overtredingen, dat bij verwijzing aanhangig werd gemaakt, nam wat toe. Het aantal zaken, dat in 1954 bij eindvonnis werd afgedaan, hield met een en ander gelijke tred.

Staat 2 doet zien, dat het aantal zaken, hetwelk de Zeekrijgsraad in 1954 te behandelen kreeg, enigszins is teruggelopen, terwijl de Krijgsraden te Velde (te zamen) wat meer zaken hadden te berechten dan in 1953.

Ook het aantal zaken, dat in 1954 buiten geding (art. 74 W.Sr.) is afgedaan, is bij de Zeekrijgsraad minder (124) dan in 1953, terwijl het aantal bij de Krijgsraden te Velde (te zamen) buiten geding afgedane zaken belangrijk, d.i. met 1424 zaken, is toegenomen (staat 3).

In 1954 lag het aantal onvoorwaardelijk veroordeelden door de Krijgsraden te Velde (te zamen) over het algemeen hoger dan in 1953, zowel terzake van commune en militaire misdrijven als terzake van overtredingen.

Het aantal voorwaardelijk veroordeelden is enigszins teruggelopen, hetgeen een aanwijzing, doch ook niet meer, zou kunnen zijn, dat de krijgsraden strengere straffen opleggen (staat 4).

Staat 5, welke een overzicht geeft van de terzake van commune en militaire misdrijven veroordeelden, naar de aard der delicten, laat zien, dat het aantal misdrijven tegen de openbare orde in 1954 enigszins is toegenomen, evenals die tegen het openbaar gezag, valsheid in geschriften en bedrog.

Vernieling en beschadiging van goederen, ambtsmisdrijven en begunstiging namen in 1954 af.

Het aantal verkeersdelicten bleef nagenoeg gelijk aan dat in 1953. Echter nam een aantal militaire delicten in 1954 toe, met name af-

<sup>1)</sup> Zie art. 125 Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, en art. 89 Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

<sup>2)</sup> Soortgelijke overzichten van het C.B.S. met betrekking tot de jaren 1952 en 1953 zijn opgenomen in M.R.T. XLVII blz. 243 e.v. en in oudere jaargangen. (Red.).

wezigheidsdelicten en schending van verschillende dienstplichten. Het aantal misdrijven tegen de ondergeschiktheid bleef in 1954 nagenoeg gelijk aan dat in 1953.

Over het algemeen kan men concluderen, dat de criminaliteit onder de militairen in 1954 weinig verandering vertoont in vergelijking met die in 1953.

**STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1953—1954 \*).**

a: Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1953	1954	1953	1954	1953	1954
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 Januari reeds aanhangig, totaal . . . . .	56	68	12	11	38	67
waarvan a	23	14	5	6	21	8
b	—	—	—	—	1	—
c	33	54	7	5	16	59
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal . . . . .	1.145	1.138	813	880	1.028	1.025
waarvan a	90	80	39	39	86	94
b	232	184	11	10	94	117
c	823	874	763	831	848	814
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal . . . . .	1.119	1.158	802	878	987	1.030
waarvan a	85	78	26	38	91	78
b	232	183	11	10	94	117
c	802	897	765	830	802	835
2. op andere wijze, totaal . . . . .	14	10	12	4	12	16
waarvan a	14	10	12	4	8	10
b	—	—	—	—	1	—
c	—	—	—	—	3	6
D. Zaken, op 31 December nog onafgedaan, totaal . . . . .	68	38	11	9	67	46
waarvan a	14	6	6	3	8	14
b	—	1	—	—	—	—
c	54	31	5	6	59	32

\*) Bron: Justitiële statistiek C.B.S.

**STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissenbetrekking hebben; 1952 — 1954\*).**

Instantie en aard der delicten	1953		1954	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
<b>A. Hoog Militair Gerechtshof</b>				
Commune delicten { Misdrijven	4	81	6	72
{ Overtredingen	1	25	3	35
Militaire delicten . . . . .	3	88	—	78
<b>B. Krijgsraad voor de Zeemacht</b>				
Communedelicten { Misdrijven	2	230	3	180
{ Overtredingen	1	10	5	5
Militaire delicten . . . . .	3	91	1	116
<b>C. Krijgsraden te Velde (te zamen)</b>				
Communedelicten Misdrijven. .	30	772	18	879
{ . . . . .	19	746	23	807
Militaire delicten { . . . . .	8	794	9	826

**STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74, W.Sr.); 1953 — 1954\*.**

Aard der delicten	1953	1954
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof. . . . .	11	15
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht . . . . .	1.281	1.157
c. de Krijgsraden te Velde (te ramen) . . . . .	8.259	9.683

\*) Bron: Justitiële statistiek C.B.S.

vonnissen; 1953—1954 \*).

Instantie en aard der delicten <sup>1)</sup>	ten aanzien van wie		terugverwezenen naar de commanderende officier	veroordeelden			
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard		vrijge- sprokenen	onvoor- waard- elijk	voor- waard- elijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
<b>A. Hoog Militair Gerechtshof</b>							
1. Commune delicten	Misdrijven a	—	—	8	63	3	11
	” b	—	—	9	46 <sup>2)</sup>	5	16
2. Militaire delicten. . . . .	Overtredingen a	—	—	3	23	—	—
	” b	—	—	5	31	—	1
	a	—	—	3	84	1	3
	b	—	—	1	70	2	5
<b>B. Krijgsraad voor de Zeemacht</b>							
1. Commune delicten	Misdrijven a	—	—	10	168 <sup>3)</sup>	17	36
	” b	—	—	11	107	12	48
2. Militaire delicten. . . . .	Overtredingen a	—	—	2	8	—	1
	” b	—	—	—	10	—	—
	a	—	—	1	75	9	8
	b	—	—	3	101	10	3
<b>C. Krijgsraden te Velde (te zamen)</b>							
1. Commune delicten	Misdrijven a	1	—	22	66	107	177
	” b	—	1	21	87	93	222
2. Militaire delicten. . . . .	Overtredingen a	1	2	3	73	10	23
	” b	—	2	7	64	12	22
	a	—	1	57	31	193	99
	b	—	2	53	34	157	104

<sup>1)</sup> a — 1953, b — 1954.

<sup>2)</sup> Bovendien 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W. Sr.).

<sup>3)</sup> Hieronder 1 persoon, als bedoeld in noot 1.

<sup>4)</sup> Hieronder 4 personen als voren.

<sup>5)</sup> Hieronder 3 personen als voren.

<sup>\*)</sup> Bron: Justitiële statistiek. C.B.S.

**STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1953—1954 \*).**

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in							
	1953				1954			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.		onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<b>A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)</b>								
Titel								
V. Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	2	2	—	—	12	7	—	5
VII. Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	2	2	—	—	2	1	—	1
VIII. Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	46	38	5	3	54	36	6	12
IX. Meineed (art. 207)	2	2	—	—	1	1	—	—
XII. Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	31	18	2	11	21	10	2	9
XIV. Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	72	23	24	25	76	30	22	24
XVI. Belediging (art. 261 t/m 271)	13	12	1	—	14	11	1	2
XVIII. Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	6	3	—	3	3	2	1	—
XIX. Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	5	4	—	1	—	—	—	—
XX. Mishandeling (art. 300 t/m 306)	48	32	6	10	49	36	5	8
XXI. Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	30	19	7	4	29	22	5	2
XXII. Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	308	180	44	84	300	144	39	117
XXIII. Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	—	—	—	—	2	—	—	2
XXIV. Verduistering (art. 321 t/m 325)	126	59	21	46	128	60	16	52
XXV. Bedrog (art. 326 t/m 339)	21	11	2	8	28	16	3	9
XXVI. Benadeling van schuldeisers of rechthebbenden (art. 340 t/m 349)	1	—	—	1	—	—	—	—
XXVII. Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	44	41	1	2	22	12	1	9
XXVIII. Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	9	8	—	1	—	—	—	—
XXX. Begunstiging (art. 416 t/m 420)	37	29	1	7	26	22	1	3
Wetboek van Strafrecht. Totaal . . . .	803	483	114	206	767	410	102	255

B. Bijzondere wetten								
Wegenverkeerswet en Wegenverkeersregeling . . . .	293	229	17	47	300	235	13	52
Wet op de Economische Delicten . . . . .	1	1	—	—	4	4	—	—
Vuurwapenwet . . . . .	1	1	—	—	—	—	—	—
Verord. Tijd. Bijz. Strafbep. v. Indonesië. . . . .	2	—	1	1	—	—	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet . . . . .	—	—	—	—	4	2	1	1
Bijzondere wetten. Totaal. . . .	297	231	18	48	308	241	14	53
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	398	236	114	48	445	313	78	54
IV. Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128). . . . .	399	275	63	61	391	279	62	50
V. Schending van verschillende dienstvlichten (art. 129 t/m 150) . . . . .	181	133	37	11	194	129	39	26
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158) . . .	19	2	12	5	13	8	2	3
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161) . . . . .	—	—	—	—	1	—	—	1
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal. . . .	997	646	226	125	1.044	729	181	134
Totaal der rubrieken A, B en C . . . . .	2.097	1.360	358	379	2.119	1.380	297	442
Aantal dubbeltellingen <sup>1)</sup> . . . . .	193	120	28	45	160	98	18	44
Aantal veroordeelden. . . . .	1.904	1.240	330	334	1.959	1.282	279	398

<sup>1)</sup> Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

\*) Bron: Justitiële statistiek.C.B.S.

## WETGEVING.

### **Oplegging van de verplichting tot immunisatie tegen cholera, typhus, paratyphus A en B, diphtherie en tetanus aan de militairen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht.**

*14 December 1954 / CONF La D 254.*

De Minister van Oorlog,

Gelet op artikel 3 van de Wet immunisatie militairen (Stb. 1953, 432); <sup>1)</sup>

Gezien het advies van de Commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 3 der wet, voornoemd, van 5 Juni 1954, betreffende inenting en herinenting van de militairen der Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht tegen cholera, typhus, paratyphus A en B, diphtherie en tetanus,

Besluit:

overeenkomstig voormeld advies aan de militairen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht de verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan inenting en herinenting tegen cholera, typhus, paratyphus A en B, diphtherie en tetanus.  
's-Gravenhage, 14 December 1954.

*De Minister van Oorlog,*

**C. STAF.**

### **Oplegging van de verplichting tot primo- en revaccinatie tegen pokken.**

*14 December 1954 / (Oorlog)CONF La D 254*

*(Marine) 358791/258332.*

De Minister van Oorlog en van Marine,

Gelet op de artikelen 2 en 3 van de Wet immunisatie militairen (Stb. 1953, 432); <sup>1)</sup>

Gezien de adviezen van de Commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 3 der wet, voornoemd, beide van 21 April 1954, betreffende de primo- en revaccinatie tegen pokken,

Besluit:

overeenkomstig de beide voormelde adviezen aan de militairen van de zeemacht, de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht de verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan primovaccinatie en revaccinatie tegen pokken.  
's-Gravenhage, 14 December 1954.

*De Minister van Oorlog en van Marine,*

**C. STAF.**

---

<sup>1)</sup> De „Wet immunisatie militairen" is opgenomen in M.R.T. XLVI/1953 blz. 690 e.v. (*Red.*).



## **Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen <sup>1)</sup>.**

De Minister van Oorlog,

Overwegende, dat het wenselijk is regelen te stellen omtrent betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen, mede ter voldoening aan het bepaalde in artikel 98, derde lid, juncto het tweede lid, onder *a*, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht;

Besluit:

vast te stellen de

*Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen.*

1. Betuiging van tevredenheid kan mondeling of schriftelijk geschieden aan militairen, die zich in hun werkkring bepaaldelijk hebben onderscheiden.

2. Betuiging van ontevredenheid kan mondeling of schriftelijk geschieden aan militairen, wie fouten of tekortkomingen in beleid of bij opgedragen werkzaamheden, welke geen aanleiding geven tot strafrechtelijke of krijgstuuchtelijke bestraffing, kunnen worden verweten.

3. Tevredenheids- en ontevredenheidsbetuigingen welke schriftelijk worden kenbaar gemaakt, dienen steeds te bevatten de woorden: „Ik betuig U mijn (on)tevredenheid”.

4. De bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van tevredenheid of ontevredenheid komt toe aan de Minister van Oorlog en — doch uitsluitend ten aanzien van de onder hun bevelen dienende militairen — aan de Chef van de Generale Staf (Bevelhebber Landstrijdkrachten), de Chef Luchtmachtstaf (Bevelhebber Luchstrijdkrachten), de Nederlandse Territoriale Bevelhebber, de Commandant van een Legerkorps, de Basiscommandant, de Commandant Tactische Luchstrijdkrachten en de Commandant Luchtverdediging.

5. Andere militaire chefs, benevens burger-autoriteiten voor zover zij ambtelijk boven militairen gesteld zijn, kunnen in voorkomende gevallen langs de hiërarchieke weg aan de naast hogere autoriteit, die voldoet aan het bepaalde in punt 4, een met redenen omkleed voorstel doen tot het geven van een schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging.

6. De in punt 4 genoemde autoriteiten zullen — behalve indien ter zake van een fout of tekortkoming, als bedoeld in punt 2, reeds een commissoriaal onderzoek is gehouden — van de bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van ontevredenheid geen gebruik maken dan

---

<sup>1)</sup> Ministeriële Beschikking van 2 November 1954, Secretaris-Generaal, Nr 137469, gewijzigd (i.v.m. nieuw punt 6) bij Ministeriële Beschikking van 15 Februari 1955, Nr 203468. (Landmacht- en Luchtmachtorder 53/7 Nr. 54268 L-Lu.).

nadat zij de betrokken militair in de onderwerpelijke aangelegenheid mondeling of schriftelijk hebben gehoord.

7. De schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging wordt langs de hiërarchieke weg aan de militair, voor wie zij bestemd is, toegezonden.

8. De militaire autoriteiten, bedoeld in punt 4, zenden van elke schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging, welke zij doen uitgaan, langs de hiërarchieke weg een afschrift aan de Minister van Oorlog.

9. Van elke schriftelijke tevredenheids- of ontevredenheidsbetuiging wordt een afschrift bij de beoordelingsbescheiden van betrokkene opgelegd.

10. Daar het oordeel over een militair in beginsel tot uitdrukking behoort te komen in de omtrent hem uit te brengen beoordelingen, zal van de bevoegdheid tot het schriftelijk betuigen van tevredenheid of ontevredenheid en tot het doen van voorstellen, als bedoeld in punt 5, slechts bij hoge uitzondering gebruik worden gemaakt.

#### *Bekrachten van verbintenissen.* <sup>1)</sup>

Ingevolge het bepaalde in artikel 12, lid 1, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht geldt bij indienst-treding voor de militair (militaire ambtenaar), die een verbintenis heeft aangegaan, het tweede exemplaar van de door de bevoegde autoriteit bekrachtigde verbandakte als akte van aanstelling.

Uit andere bepalingen, betreffende het sluiten van een verbintenis als militair blijkt, dat *wederzijdse* verplichtingen eerst ontstaan nadat de akte van verbintenis is bekrachtigd. [(Zie artikel 5 van het „V.D.L. 1931” (L.O. 1931 nr 312, 7e B.U., derde deel, blz. 185 e.v.); artikel 6, lid 3, van het Besluit verbintenissen reserve-personeel beneden de rang van tweede-luitenant Landmacht (L.O. 1952 nr 356); artikel 5, lid 5, van het Besluit Nationale Reserve (L.O. 1952 nr 76)].

Met de meeste nadruk wordt er op gewezen, dat het — zowel in het dienstbelang als in het belang van de personen, die vrijwillig een verbintenis als militair aangaan — derhalve *noodzakelijk* is, dat de verbintenissen — nadat de desbetreffende akten door de vertegenwoordiger van het Rijk en de aangenomene zijn ondertekend — *ten* spoedigste door de ten deze bevoegde, militaire autoriteit worden bekrachtigd, zo enigszins mogelijk dient zulks te geschieden op de dag, waarop de akte van verbintenis wordt opgemaakt en ondertekend.

---

<sup>1)</sup> Ministeriële Kennisgeving van 15 Februari 1955, Directoraat Personeel, Afd. Militair Personeel, Nr P 105.301. (Landmacht- en Luchtmachtorders 51.12/11, Nr 550551 L-Lu.).

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### West-Europese zelfverdediging.

Ten gerieve van onze lezers heeft de Redactie besloten het resultaat van het te Parijs gepleegd overleg omtrent hetgeen gebeuren moest na de verwerping door het Franse Parlement van de ratificatie van het E.D.G.-Verdrag te publiceren.

Ieder weet, dat hierbij het vrijwel vergeten Verdrag van Brussel van 17 Maart 1948 weder te voorschijn is gebracht, dat dit na te zijn aangevuld en gewijzigd, heeft moeten dienen om de Italiaanse Republiek en de Bondsrepubliek Duitsland in te lijven bij de Partijen van het N.A.V.O.-verdrag en aldus als West-Europese Unie samen te werken om zo nodig te strijden tegen een onderstelde aggressie.

Art. VII van het Brusselse Verdrag had dit, doch voor de oorspronkelijke deelnemers, omschreven. Het N.A.V.O.-verdrag heeft deze samenwerking voor een thans meer dan tweemaal zo groot aantal Staten vastgelegd en er was een tussenregeling nodig om van verschillende zijden geopperde bezwaren tegen rechtstreekse toelating vooral van de Duitse Republiek tot de N.A.V.O.-gemeenschap te overwinnen. Hiertoe heeft men het Brusselse Verdrag aangewend.

Dat dit laatste Verdrag in hoofdzaak heeft moeten dienen om wederzijdse economische, sociale en culturele belangen te behartigen mocht geen bezwaar zijn. Integendeel hebben twee als bijlagen dienende protocollen op militair gebied een duidelijk economische inslag.

Het Parijse Verdrag, dat in verband met wat wij over het E.D.G.-Verdrag gepubliceerd hebben, voor ons hoofdzaak is, noemt zich zelf Protocol no. Z. Daarom lieten wij herdruk achterwege van de uitlegging van art. X (oud art. XIII) van het eigenlijke Verdrag, Protocol II over de strijdkrachten, welke ter verdediging van de West-Europese Unie zullen moeten samenwerken, Protocol III betreffende het toezicht op de bewapening en Protocol IV over het Agentschap dat evenbedoeld toezicht moet uitoefenen.

Maar de integratie van de gezamenlijke strijdkrachten, welke het E.D.G.-Verdrag voorop gesteld had, is verdwenen. In de plaats hiervan kwam de tot nastreving afgezwakte doelstelling de eenheid en de geleidelijke integratie van Europa en andere organisaties (art. VIII).

Wat onze herdruk betreft, de beide teksten zijn hieronder opgenomen. Voor zoveel deze onveranderd zijn gebleven, beslaan zij de gehele bladzijden, terwijl afwijkende lezingen naast elkander zijn opgenomen. Aldus kan men zich gemakkelijk rekenschap geven van hetgeen het Parijse overleg heeft uitgewerkt en, indirect, wat tot wijziging aanleiding gegeven kan hebben.

Ook bij dit overleg werd aan de rechtspositie van deze tot samenwerking voorbestemde strijdkrachten geen aandacht geschonken.

## VERDRAG VAN BRUSSEL.

West Europese Unie.

Tekst van 17 Maart 1948.

Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins-Regent van België, de President van de Franse Republiek, President van de Franse Unie, Hare Koninklijke Hoogheid de Groothertogin van Luxemburg, Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden en Zijne Majesteit de Koning van Groot-Brittannië, Ierland en de Overzeese Britse Gebieden (commonwealth),

Besloten zijnde

Hun vertrouwen te bevestigen in de fundamentele rechten van de mens, in de waardigheid en de betekenis van de menselijke persoonlijkheid, alsmede in de overige beginselen gehuldigd in het Handvest van de Verenigde Naties;

De democratische beginselen, de persoonlijke en staatsburgerlijke vrijheid, de constitutionele tradities en de eerbied voor de wet, welke hun gemeenschappelijk erfdeel vormen, te versterken en te handhaven;

In deze geest de economische, sociale en culturele banden, die hen reeds verbinden, nauwer aan te halen;

Loyaal samen te werken en in pogingen te verenigen om in West-Europa een hechte grondslag te

Tekst van 23 October 1954.

Zijne Majesteit de Koning der Belgen, de President van de Franse Republiek, President van de Franse Unie, Hare Koninklijke Hoogheid de Groothertogin van Luxemburg, Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden en Hare Majesteit de Koningin van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en van Haar andere Rijken en Gebieden, Hoofd van het Gemenebest, Partijen bij het op 17 Maart 1948 te Brussel ondertekende Verdrag van economische, sociale en culturele samenwerking en collectieve zelfverdediging, hierna te noemen het Verdrag, te ener zijde en de President van de Bondsrepubliek Duitsland en de President van de Italiaanse Republiek te anderzijde,

Bezielde met de gemeenschappelijke wil de vrede en veiligheid te versterken;

Verlangend te dien einde de Europese eenheid te bevorderen en de geleidelijke integratie van Europa aan te moedigen;

Ervan overtuigd dat de toetreding van de Bondsrepubliek Duitsland en van de Italiaanse Republiek een nieuwe en belangrijke stap zal betekenen op de weg naar de verwezenlijking van deze doelstellingen;

In aanmerking genomen hebbende de besluiten van de Londense Conferentie zoals deze zijn vervat in de slotakte van 3 October 1954 en de daarbij behorende Bijlagen;

Tekst van 17 Maart 1948.

leggen voor de wederopbouw der Europese economie;

Elkander bijstand te verlenen in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties om de internationale vrede en veiligheid te handhaven en weerstand te bieden aan iedere aanvalspolitiek;

De maatregelen te nemen, die nodig geacht worden in geval van hervatting van een aanvalspolitiek van de zijde van Duitsland;

Geleidelijk in hun streven andere staten te betrekken, die bezielde zijn door dezelfde idealen en dezelfde doeleinden beogen;

Wensende daartoe een verdrag te sluiten, dat hun samenwerking op economisch, sociaal en cultureel gebied alsmede hun collectieve zelfverdediging regelt;

Hebben als hun gevolmachtigden aangewezen

(volgen de namen)

Die, na overlegging van hunne in goede en deugdelijke vorm bevonden volmachten,

Omtrent de volgende bepalingen zijn overeengekomen:

Tekst van 23 October 1954.

De Europese eenheid te bevorderen en de geleidelijke integratie van Europa aan te moedigen;

(art. II al. 1)

Hebben als hun gevolmachtigden aangewezen

(volgen de namen)

Die, na hun in goede orde bevonden volmachten te hebben getoond,

Het volgende zijn overeengekomen:

#### Artikel I

De Bondsrepubliek Duitsland en de Italiaanse Republiek treden hierbij toe tot het Verdrag als gewijzigd en aangevuld door dit Protocol.

De Hoge Verdragsluitende Partijen, partij bij dit Protocol, beschouwen het Protocol betreffende de strijdkrachten van de West-Europese Unie (hierna te noemen Protocol no. II), het Protocol betreffende het toezicht op de bewapening en de daarbij behorende Bijlagen (hierna te noemen Protocol no. III), en het Protocol betreffende het Agentschap van de West-Europese Unie voor het

Tekst van 17 Maart 1948.

Tekst van 23 October 1954.

toezicht op de bewapening (hierna te noemen Protocol no. IV) als een integrerend onderdeel van dit Protocol.

### Artikel I

### Artikel I (II)

Overtuigd van de nauwe gemeenschap harer belangen en van de noodzakelijkheid zich aaneen te sluiten teneinde het economisch herstel van Europa te bevorderen, zullen de Hoge Verdragsluitende Partijen haar economische werkzaamheden op dusdanige wijze organiseren en coördineren, dat deze het grootst mogelijke resultaat zullen opleveren, door opheffing van tegenstellingen in haar economische politiek, door harmonisering van haar productie en door ontwikkeling van haar onderlinge handelsverkeer.

De samenwerking beoogd in het vorige lid, die met name zal verwezenlijkt worden door de

Consultatieve Raad voorzien in artikel VII,

Raad voorzien in artikel VIII,

zal er niet toe leiden, dat op het terrein van de werkzaamheid van andere economische organisaties, waarin de Hoge Verdragsluitende Partijen zijn of zullen zijn vertegenwoordigd, dubbel werk wordt verricht en de arbeid dezer organisaties wordt belemmerd; integendeel zal zij de werkzaamheid dezer organisaties ten goede komen.

### Artikel II

### Artikel II (II)

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen gezamenlijk er naar streven zowel langs de weg van rechtstreeks overleg als in de gespecialiseerde organisaties, de levensstandaard van haar volken te verhogen en op harmonische wijze de nationale werkzaamheden op sociaal terrein te ontwikkelen.

De Hoge verdragsluitende Partijen zullen met elkander overleg plegen ten einde zo spoedig mogelijk de aanbevelingen toe te passen op sociaal gebied afkomstig van gespecialiseerde organisaties, niet welke aanbevelingen zij in deze organisatie zich hebben verenigd en die van direct practisch belang zijn.

Zij zullen er naar streven onderling zo spoedig mogelijk overeenkomsten te sluiten betreffende de sociale veiligheid.

### Artikel III

### Artikel III (IV)

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen gezamenlijk er naar streven om haar volken een beter begrip bij te brengen van de beginselen, die ten grondslag liggen aan haar gemeenschappelijke beschaving en om culturele uitwisselingen te bevorderen, met name door middel van onderlinge overeenkomsten.

Tekst van 17 Maart 1948.

Tekst van 23 October 1954.

#### Artikel IV.

Bij de tenuitvoerlegging van het Verdrag werken de Hoge Verdragssluitende Partijen en alle door haar krachtens het Verdrag ingestelde organen nauw samen met de Noord-Atlantische Verdrags Organisatie.

Erkennend dat het ongewenst is geheel of gedeeltelijk hetzelfde werk te verrichten als de militaire staven van de N.A.V.O., zullen de Raad en Zijn Agentschap zich verlaten op de daarvoor in aanmerking komende militaire autoriteiten van de N.A.V.O. waar het inlichtingen en adviezen ten aanzien van militaire aangelegenheden betreft.

#### Artikel IV (V)

#### Artikel V

Indien een der Hoge Verdragssluitende Partijen het voorwerp zou zijn van een gewapende aanval in Europa, zullen de andere Hoge Verdragssluitende Partijen, in overeenstemming met de bepalingen van artikel 53 van het Handvest, aan de aldus aangevallen partij alle militaire en andere hulp en bijstand verlenen, welke in haar vermogen ligt.

#### Artikel V (VI)

#### Artikel VI

Alle maatregelen genomen ter toepassing van het vorige artikel moeten terstond ter kennis worden gebracht van de Veiligheidsraad.

Zij zullen worden opgeheven zodra de Veiligheidsraad de nodige maatregelen zal hebben genomen om de internationale vrede en veiligheid te handhaven of te herstellen.

Dit Verdrag maakt geen inbreuk op de verplichtingen, welke voor de Hoge Verdragssluitende Partijen voortvloeien uit de bepalingen van het Handvest der Verenigde Naties. Het zal niet worden uitgelegd als in enig opzicht inbreuk inakend op het recht en de plicht van de Veiligheidsraad om, overeenkomstig het Handvest, te allen tijde op te treden op de wijze, die hij nodig oordeelt om de internationale vrede en veiligheid te handhaven of te herstellen.

#### Artikel VI (VII)

#### Artikel VII

Be Hoge Verdragssluitende Partijen verklaren, ieder voor zover haar betreft, dat geen der verbintenissen, op het ogenblik van kracht, tussen haar en een der andere Hoge Verdragssluitende Partijen of met een derde Staat, in strijd is met de bepalingen van dit Verdrag.

Zij zullen geen bondgenootschappen aangaan en aan geen coalitie

Tekst van 17 Maart 1948.

Tekst van 23 October 1954.

deelnemen gericht tegen enige andere Hoge Verdragsluitende Partij.

#### Artikel VII (VIII)

Ten einde onderling overleg te plegen omtrent alle vraagstukken, die het onderwerp van dit Verdrag uitmaken, zullen de Hoge Verdragsluitende Partijen een Consultatieve Raad instellen, die aldus zal worden georganiseerd dat hij zijn functies permanent kan uitoefenen. De Raad zal bijeenkomen telkenmale hij zulks nuttig zal achten.

Op verzoek van een harer zal de Consultatieve Raad onmiddellijk worden bijeengeroepen ten einde de Hoge Verdragsluitende Partijen in staat te stellen overleg te plegen omtrent elke toestand, die een bedreiging voor de vrede zou kunnen vormen, waar deze zich ook voordoet, omtrent de aan te nemen houding en de te nemen maatregelen ingeval van hervatting van een aanvalspolitiek van Duitsland of omtrent elke toestand, die de economische stabiliteit in gevaar brengt.

#### Artikel VIII

1. Ten einde de vrede en veiligheid te versterken, de eenheid te bevorderen en de geleidelijke integratie van Europa en een nauwere samenwerking onderling en met andere Europese organisaties aan te moedigen, stellen de Hoge Verdragsluitende Partijen, welke partij zijn bij het Verdrag van Brussel, een Raad in, welke aan gelegenheden zal behandelen met betrekking tot de tenuitvoerlegging van dit Verdrag, zijn Protocollen en hun Bijlagen.

2. Deze Raad wordt aangeduid als de „Raad van de West-Europese Unie“; hij zal aldus worden georganiseerd dat hij zijn functies permanent kan uitoefenen; hij zal die hulporganen in het leven roepen, welke noodzakelijk worden geoordeeld; hij zal met name onmiddellijk een Agentschap instellen voor het toezicht op de bewapening, welks functies zijn omschreven in Protocol no. IV.

3. Op verzoek van een der Hoge Verdragsluitende Partijen zal de Raad onmiddellijk worden bijeengeroepen ten einde de Hoge Verdragsluitende Partijen in staat te stellen overleg te plegen omtrent elke toestand, die een bedreiging voor de vrede zou kunnen vormen, waar deze zich ook mocht voordoen, of een gevaar voor de economische stabiliteit.

4. De Raad neemt met eenparigheid van stemmen beslissingen ten aanzien van aangelegenheden waarvoor geen andere wijze van stemmen is of zal worden overeengekomen. In de gevallen bedoeld in de Protocollen II, III en



Tekst van 17 Maart 1948.

Tekst van 23 October 1954.

IV volgt de Raad de verschillende wijzen van stemmen, eenparigheid van stemmen, twee-derde meerderheid, enkelvoudige meerderheid als daarin is vermeld. Ten aanzien van door het Agentschap voor het toezicht op de bewapening aan hem voorgelegde aangelegenheden beslist de Raad met enkelvoudige meerderheid van stemmen.

#### Artikel IX

De Raad van de West-Europese Unie dient een jaarverslag betreffende zijn werkzaamheden en in het bijzonder betreffende het toezicht op de bewapening in bij een Vergadering welke zal zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de Mogendheden, welke partij zijn bij het Verdrag van Brussel, in de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa.

#### Artikel VIII (X)

#### Artikel X

Getrouw aan haar besluit om haar geschillen slechts langs vreedzame weg te beslechten, komen de Hoge Verdragsluitende Partijen overeen, onderling de volgende bepalingen toe te passen.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen, zolang dit Verdrag van kracht is, alle geschillen beoogd in artikel 36, lid 2, van het Statuut van het Internationale Gerechtshof, beslechten door deze voor het Hof te brengen, met alleen die reserves, welke ieder harer gemaakt mocht hebben bij de aanvaarding van de bepaling in zake de verplichte rechtspraak en zulks slechts zolang die reserves zullen worden gehandhaafd.

De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen bovendien alle andere geschillen dan die, voorzien in artikel 36, lid 2, van het Statuut van het Internationale Gerechtshof, aan een verzoeningsprocedure onderwerpen.

Indien het geldt gemengde geschillen, waarvan enige elementen aan verzoening en andere aan rechtspraak zouden zijn onderworpen, zal iedere Partij bij het geschil het recht hebben te eisen, dat de rechterlijke beslissing omtrent de rechtskwesties aan de verzoeningsprocedure zal voorafgaan.

De bovenstaande bepalingen maken geen inbreuk op de van toepassing zijnde bepalingen of overeenkomsten, die een andere wijze van vreedzame beslechting voorschrijven.

Tekst van 17 Maart 1948.

Artikel IX (XI)

De Hoge Verdragsluitende Partijen kunnen eenstemmig besluiten iedere andere Staat uit te nodigen tot dit Verdrag toe te treden op de voorwaarden, die tussen haar en de uitgenodigde Staat zullen worden overeengekomen.

Iedere aldus uitgenodigde Staat kan partij worden bij dit Verdrag door de nederlegging van een akte van toetreding bij de Belgische Regering.

Deze Regering zal de andere Hoge Verdragsluitende Partijen in kennis stellen van de nederlegging van iedere akte van toetreding.

Artikel X (XII)

Dit Verdrag zal bekrachtigd worden en de akten van bekrachtiging zullen zo spoedig mogelijk worden nedergelegd bij de Belgische Regering.

Het Verdrag zal in werking treden op de datum van de nederlegging van de laatste akte van bekrachtiging en zal gedurende vijftig jaren van kracht blijven.

Bij het verstrijken van deze vijftig jaren zal iedere Hoge Verdragsluitende Partij het recht hebben aan het Verdrag, voor zover haar betreft, een einde te maken, op voorwaarde dat een daartoe strekkende verklaring een jaar tevoren ter kennis is gebracht van de Belgische Regering.

De Belgische Regering zal de Regeringen der andere Hoge Verdragsluitende Partijen kennisgeven van de nederlegging van iedere akte van bekrachtiging, alsmede van iedere opzeggingsverklaring.

Ten bewijze waarvan de hierboven aangegeven Gevolmachtigden dit Verdrag ondertekend en van hun zegel voorzien hebben.

Gedaan te Brussel de 17e Maart 1948, in de Franse en in de Engel-

Tekst van 23 October 1954

Artikel XI

Artikel VI (XII)

Dit Protocol en de andere in artikel I genoemde Protocollen zullen worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen zo spoedig mogelijk worden nedergelegd bij de Belgische Regering.

Zij treden in werking op het ogenblik waarop alle akten van bekrachtiging van dit Protocol bij de Belgische Regering zijn nedergelegd en de akte van toetreding van de Bondsrepubliek Duitsland tot het Noord-Atlantische Verdrag is nedergelegd bij de Regering van de Verenigde Staten van Amerika.

De Belgische Regering doet aan de Regeringen van de andere Hoge Verdragsluitende Partijen en aan de regeringen van de andere Hoge Staten van Amerika mededeling van de nederlegging van iedere akte van bekrachtiging van dit Protocol.

Ten blijke waarvan de bovengenoemde gevolmachtigden dit Protocol hebben ondertekend en van hun zegel hebben voorzien.

Gedaan te Parijs de 23ste October 1954 in twee teksten, in de

Sekst van 17 Maart 1948.

Tekst van 23 October 1954.

se taal, beide teksten authentiek zijnde, in een enkel exemplaar, dat zal worden nedergelegd in het archief van de Belgische Regering, en waarvan gewaarmerkte afschriften door deze Regering zullen worden overgemaakt aan ieder der overige ondertekenaren.

(volgen de ondertekeningen)

Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk gezaghebbend, in een enkel exemplaar, dat nedergelegd zal blijven in het archief van de Belgische Regering en waarvan deze Regering gewaarmerkte afschriften zal zenden aan ieder der andere ondertekenaars.

(volgen de ondertekeningen)

R.C.

### **De artikelen 138 en 139 Wetboek van Strafrecht.**

Het vonnis van 5 Juli 1951 van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, gepubliceerd op pag. 667 e.v. van M.R.T. XLVIP, is niet verbazingwekkend, wanneer men kennis neemt van de jurisprudentie en de leer van sommige schrijvers (Simons, Noyon) inzake opgemelde artikelen. De daarin neergelegde opvatting lijkt mij echter wonderlijk genoeg, om er enkele woorden aan te wijden, vooral ook omdat naar ik vrees de leek zich hogelijk zal verbazen over deze opvatting.

Bedoelde artikelen stellen strafbaar o.m. het zich niet aanstonds op vordering van de rechthebbende, resp. de bevoegde ambtenaar, verwijderen uit een woning, resp. een voor de openbare dienst bestemd gebouw, wanneer men wederrechtelijk aldaar vertoeft.

De Zeekrijgsraad eist voor toepassing twee vorderingen, althans een eerste mededeling, waardoor het vertoeven wederrechtelijk wordt, en daarna een vordering tot verwijderen.

De redenering is simpel: Eerst ontbreekt de wederrechtelijkheid; deze ontstaat door de eerste vordering of mededeling. Nu is opnieuw een vordering nodig omdat anders na het ontstaan van de wederrechtelijkheid de door de wet geëiste vordering zou ontbreken.

Deze redenering is mij wat al te simpel; zij gaat er immers zonder meer van uit, dat de eerste vordering overleden is op het moment dat deze wordt uitgesproken. Waarom echter? Is het zo vreemd te veronderstellen, dat die eerste vordering, nadat deze de wederrechtelijkheid heeft doen ontstaan, nog doorwerkt? Mogen wij het begrip „vordering” geheel gelijk stellen met de klank der gebezigde woorden, met de geluidstrillingen? Zo ja, dan heeft de Zeekrijgsraad volkomen gelijk. Wie echter zal zoiets doen? Moeten wij nu deze vordering beschouwen als een natuurkundig verschijnsel of niet eerder als een wilsuitdrukking, welke, tenzij het tegendeel blijkt, blijft doorwerken, haar geldigheid blijft bhouden, ook nadat de door het gesproken woord verwekte geluidstrillingen niet meer worden geregistreerd door ons gehoororgaan.

Naar mijn mening is hierop maar één antwoord mogelijk: de vordering overleeft haar eigen geboorte. Maar dan is het dus zo, dat er ook tijdens het bestaan der wederrechtelijkheid nog een vordering is en

daarmede de toestand voor toepassing van art. 138 of 139 vereist. De woorden van de wet „... op de vordering van ...” houden toch geenszins in, dat deze vordering tijdens het wederrechtelijk vertoeven moet ontstaan, maar niet meer dan dat ze op dat ogenblik moet bestaan. Zo ook ontkomen we aan de wel vreemde consequentie, die voor de leek wel onverteerbaar moet zijn, dat, naar de opvatting van de Zeekrijgsraad in het hier behandelde geval, de niet aanstonds vertrekkende soldaat niet strafbaar is op een enkele vordering: „Eruit!”, doch wel op de dubbele: „Eruit, eruit!”

Ik betwijfel, of de hier gewraakte opvatting ook aanhang zou vinden in het geval er slechts één vordering, maar deze schriftelijk, zou zijn gegeven. Zijn het dan toch die geluidstrillingen?

Dat aan woorden soms een hele bijzondere betekenis wordt toegekend en dat men er iets geheel anders in ziet dan een van de middelen om een gedachte mee uit te drukken en aan derden mede te delen, wordt ook bewezen door het merkwaardige feit, dat sommigen het onderscheid tussen „weigeren” en „opzettelijk nalaten” van art. 114 W.v.M.S. zoeken in het gebruik van woorden. Zo b.v. W.H.V. in zijn opstel afgedrukt in M.K.T. XLV pag. 21 l. Wel is hier aarzeling, want gebaren, zegt de auteur, zijn eventueel ook voldoende voor een weigering. Deze aarzeling gaat, dunkt mij, in de goede richting, maar waarom ons tot gebaren te beperken? ZOU wel van weigeren sprake zijn, wanneer een mindere op bevel „Kom hier” antwoordt „Ik doe het niet”, doch niet, wanneer hij niets zegt, noch enig gebaar maakt, maar eenvoudig zich omkeert en wegloopt? Hier zien wij dus, dat er een mysterieus onderscheid gemaakt wordt tussen de uiting van gedachten door de stembanden en die door b.v. de beenspieren.

Wonderlijk toch, die woorden!

Kapitein Mr H. J. F. BIJVOET.

### **Bijzondere zitting van de Zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea a/b Hr. Ms. „Piet Hein” te Hollandia op 19 Jan. 1955.**

Samenstelling Krijgsraad:

Kapitein-luitenant ter Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk, president en Luitenant-Kolonel der Mariniers J. J. Honig, Kapitein-Luitenant ter Zee-Vlieger B. Sjerp, Kapitein-Luitenant ter Zee-Arts G. J. B. van Swelm, Kapitein-Luitenant ter Zee van de Technische Dienst C. F. C. Thoms, leden.

In tegenwoordigheid van:

Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn, Commandant Zeemacht in Nieuw-Guinea,

Mr H. M. Vrijheid, President van de Raad van Justitie,

Mr W. Beun, Officier van Justitie,

Hoofdofficier v. Gez. 2e kl. Dr W. L. Nolke, President van de Krijgsraad te Velde in Nieuw-Guinea,

Majoor Mr C. C. J. Kievit, Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te velde in Nieuw-Guinea,  
 Kapitein-Luitenant ter Zee C. M. de Jager, Chef Staf Zeemacht in Nieuw-Guinea,  
 Luitenant ter Zee 1e klasse E. J. W. Jonkers Both, Commandant Marine Kazerne Hollandia,  
 Luitenant ter Zee 1e klasse A. de Wilde, Officier Commissaris,  
 Luitenant ter Zee (A) 2e kl. M. W. Haal, Fiscaal,  
 Luitenant ter Zee (A) 2e kl. J. L. Schoonderbeek, Secretaris.

De president opent ten 09.05 uur de bijzondere zitting. Hij gelast de Krijgsraadsvlag te hijsen en doet stilte bevelen op de dekken en in de verblijven.

De president doet de secretaris voorlezen de navolgende beschikkingen van Commandant Zeemacht Nieuw-Guinea:

no. 11.195 ddo. 18 Sept. 1954 betreffende instelling zeekrijgsraad bij het commandement der Marine in Nieuw-Guinea;

no. 11.297 - 11.195 ddo. 21 September 1954 betreffende benoeming President, plv. president, leden en plv. leden van de zeekrijgsraad bij het commandement der Marine in Nieuw-Guinea;

no. 14.086 - 11.195 ddo. 23 November 1954 betreffende benoeming plv. president en leden van de zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea;

no. 11.196 - 11.195 ddo. 18 September 1954 betreffende benoeming fiscaal van de zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea;

no. 13.759 - 11.195 ddo. 17 November 1954 betreffende benoeming secretaris van de zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea.

De secretaris deelt mede, dat de processen-verbaal van beëdiging van president, leden, fiscaal en secretaris aanwezig zijn en in orde bevonden.

De secretaris deelt verder mede, dat binnengekomen is een Bevelschrift tot bijeenkomen van de Krijgsraad op 19 Januari 1955.

De president vraagt aan de leden of deze van mening zijn, dat de instelling van de krijgsraad overeenkomstig de wet is geschied en of zij nog aanmerkingen hebben op de voorgelezen stukken.

De president merkt op, dat de titel van deze krijgsraad niet overeenstemt met de terminologie van de wet. Hij wordt aangeduid als „Zeekrijgsraad bij het commandement der marine in Nieuw-Guinea“. Ten rechte behoort dit te zijn „Krijgsraad bij de zeemacht in Nieuw-Guinea“. Korthedshalve kan gesproken worden over de „Zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea“.

Deze aangelegenheid zal schriftelijk onder de aandacht van de Vlootvoogd worden gebracht.

De president deelt mede, dat nu van geen bezwaren zijn gebleken, de krijgsraad zijn taak kan aanvangen.

Hij houdt hierna de volgende toespraak:

„Mijne Meren. Het zij mij vergund allereerst hier de genodigden „welkom te heten en dank te zeggen voor hun aanwezigheid bij deze

„bijzondere zitting van de Zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea en voor de „belangstelling die zij hiermede voor dit jonge rechterlijke college hebben „getoond. Gaarne zou ik met een enkel woord willen memoreren „wat d1 redenen zijn geweest, die tot de instelling van deze raad hebben „geleid. De aanleiding was de wens om te komen voor de Kon. Marine „in Nieuw-Guinea tot een snellere berechting van zaken, die voor be- „handeling door de militaire strafrechter in aanmerking kwamen. Deze „zaken werden voorheen berecht door de Zeekrijgsraad te 's-Graven- „hage, een procedure die een aanzienlijk tijdverlies betekende en on- „willekeurig wel eens aanleiding gaf tot een terugverwijzing naar de „commanderende officier, daar waar zulks in feite niet mogelijk was.

„Behandeling door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage betekende bo- „vendien, dat militairen der zeemacht veelal ontijdig hun dienst in „Nieuw-Guinea moesten beëindigen, een mogelijkheid van „vervroegd „„thuisvaren”, die niet onopgemerkt bleef, met alle kwade gevolgen „van dien.

„Nu de instelling van een zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea haar beslag „heeft gekregen, moge ik een enkel woord wijden aan de bijzondere „positie, die deze raad inneemt.

„Ingevolge art. 209 R.Z. toch, zal er van de vonnissen van deze „zeekrijgsraad geen mogelijkheid van appèl bestaan op het Woog Mili- „tair Gerechtshof te 's-Gravenhage. Voor de vonnissen geldt slechts de „fiat-executie-regeling van de art. 197 - 199 R.Z.

„Het ontbreken van een controlerende instantie in de vorm van een „Hoog Militair Gerechtshof verzwaart de taak van deze krijgsraad in „zoverre, dat de verantwoordelijkheid die op de schouders van presi- „dent en leden gelegd wordt, zoveel groter is. Deze raad zal zich door- „lopend dienen te bedenken, dat voor de beklagde geen mogelijkheid „tot verzachting van zijn vonnis meer open staat.

„Er is echter nog een andere reden, die dit college tot voorzichtigheid „moet stemmen.

„Zoals U weet stelt de R.Z. aan de president en leden van de raad „geen andere eis, dan dat zij zijn „officier in den dienst ter zee”. Voor „het ambt van fiscaal bij deze krijgsraad bestaat geen andere eis dan „dat hij is „officier van administratie”. Het laatste geldt ook voor de „secretaris van de raad.

„In deze eisen nu, is weinig waarborg te vinden voor juridische kennis „en/of ervaring op het gebied van toepassing van het militair straf- „recht. Wanneer zich dus onder de genoemde officieren personen be- „vinden, die over een of beide van deze kwaliteiten beschikken, is dit „slechts een toevallige bate. De huidige termijn van  $1\frac{1}{2}$  jaar dienst in „Nieuw-Guinea maakt echter, dat over dergelijke deskundigen maar „korte tijd beschikt kan worden. Gehoopt moet daarom worden, dat „deze toestand in de toekomst zal verbeteren en de levensomstandig- „heden hier te lande voor de marine-officier van dien aard zullen wor- „den, dat bekwame juridische krachten voor een termijn van 3 jaar „voor het krijgsraadwerk beschikbaar zullen zijn.

„Mijne Heren, leden van de Zeekrijgsraad. Door ons is een eed

„afgelegd, die o.m. inhoudt, dat wij ons in alle zaken bij de krijgsraad „voorkomende zullen gedragen met alle oprechtheid, eerlijkheid en „onzijdigheid.

„Ik moge hier de hoop uitspreken, dat wij — met Gods hulp — deze „taak op bevredigende wijze zullen verrichten.

„En hiermede verklaar ik de Zeekrijgsraad in Nieuw-Guinea gereed „om haar werkzaamheden te beginnen.

„Ik verklaar deze bijzondere zitting voor gesloten“.

### Narco-analyse.

De „*narco-analyse*“ komt steeds meer in het centrum der belangstelling te staan. Narco-analyse wordt in ons deel der wereld nog slechts toegepast op proefpersonen, die zich vrijwillig beschikbaar stellen. Zij doet de proefpersoon meer dan onder normale omstandigheden ont-hullen omtrent hemzelf; hij legt „bekentenissen“ af. Ons Wetboek van Strafvordering verbiedt dit hulpmiddel toe te passen. Zal de narco-analyse eens voor het oplossen van strafzaken aanvaard kunnen worden? Mogen persoonlijke geheimenissen van de menselijke geest op bevel van hogerhand ontsluit worden terwille van de belangen van het Recht?

Over dit onderwerp schreef Prof. Mr Dr D. HAZEWINKEL-SURINGA een artikel: „Verschil van inzicht is mogelijk — maar: Narco-Analyse „*is* geen *duivels* experiment“ in DE TELEGRAAF van Dinsdag 25 Januari 1955, waarna Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN zijn standpunt tegenover dit probleem weergaf in een artikel „*Narco-Analyse* te *allen* vijfde on-„geoorloofd in DE TELEGRAAF van Vrijdag 28 Januari 1955.

Prof. HAZEWINKEL-SURINGA schrijft o.m.:

De narco-analyse, waarmee in tal van laboratoria proeven worden genomen, bedoelt enkel het verkrijgen van inzicht in de werkelijke bewustzijnsinhoud van de proefpersoon.

Met het pijnloze intraveneus inspuiten van een geringe hoeveelheid van een verdovingsmiddel, hetwelk geen enkel nadelig gevolg met zich voert, poogt men na te gaan, of in de kunstmatig opgewekte lichte roes, die de normaal werkende remmen bij de mens lossen pleegt te maken en weerstanden ietwat opheft, zich iets meer van de ware persoonlijkheid naar buiten projecteert.

Sinds de ontdekkingen, die een eeuw geleden op het gebied der verdovende middelen zijn gedaan, hebben medici hun de geest ietwat losmakende werking geconstateerd. Door psychiaters worden thans verschillende dezer narcotica toegepast om patiënten van angsten, enz. te bevrijden, zoals door Amerikaanse doktoren in het leger bij het genezen van neurosen, waaraan oorlogsvliegers leden.

Deze medische ervaringen hebben geleid tot de gedachte, dat deze en dergelijke methoden wellicht ook eens van nut zouden kunnen worden-bij de oplossing van ernstige strafzaken.

Een groot aantal strafzaken blijft in diepe duisternis gehuld; getuigenverklaringen zijn veelal onbetrouwbaar; menige rechter voelt de

wens in zich opkomen om te kunnen schouwen in het bewustzijn van hem, naar wie ernstige verdenkingen uitgaan, de enige die waarlijk weet of hij terecht of ten onrechte voor de dader wordt gehouden. Vandaar de belangstelling van criminalistische zijde voor methoden, bij wier toepassing de proefpersoon iets van zijn innerlijk verraadt, zoals bij de door de psychologie uitgedachte schrijf- en associatieproeven, waardoor soms het onderzoek op goed spoor kan worden gezet; de bloedproef voor het bepalen van het alcoholgehalte van het bloed, is een hulpmiddel voor het kunnen constateren van „het onder invloed zijn" van de automobilist.

De vraag is nu, of de narco-analyse ook een betrouwbaar hulpmiddel zou kunnen zijn om mede te werken tot de reconstructie van strafzaken.

Blijft ons Wetboek van Strafvordering ongewijzigd, dan is de narco-analyse ontoelaatbaar als hulpmiddel voor de oplossing van strafzaken: verdachte mag niet genoodzaakt worden aan zijn eigen ontmaskering mede te werken: voor de toepassing van de narco-analyse is de vrije toestemming van de verdachte vereist (art. 29 W.Sv., art. 63 R.L., art. 61 R.Z.).

Zou de narco-analyse tot voldoende vervolmaking zijn gebracht, dan doet zich de vraag voor of zij niet indruist tegen „the fair trial", en vooral of zij ethisch te verantwoorden is. Bij de toepassing der narcotica gaat het niet om dat spuitje, maar om de ontsluiting van het mysterie van de geest terwille van justitiële belangen: de al of niet toelaatbaarheid zal afhangen van de schatting der tegenstrijdige belangen. Mag de staat ooit inbreuk maken op dat grote persoonlijke recht van zichzelf te mogen bewaren? Een ontkenkend antwoord betekent het definitief uitbannen dezer methode.

Staat men op het standpunt, dat geen recht zo absoluut is, dat het altijd en onder alle omstandigheden bescherming verdient, dan is het denkbaar, dat men het justitiële belang zal laten voorgaan bij dat van de misdadiger, indien hij zich jegens de gemeenschap zwaar vergreep of daarvan zeer ernstig wordt verdacht, althans wanneer geen andere hulpmiddelen te zijner ontmaskering ten dienste staan.

Acht men, bij dreigend gevaar van buiten, de gemeenschap gerechtigd, om van de enkeling het hoogste offer te vragen, dat van zijn leven, dan mag bij dreigend gevaar van binnen (dat is zware criminaliteit) het geen buitensporigheid heten, als het demaskeren van het innerlijk wordt gevraagd juist van degene, van wiens zijde dit gevaar dreigt, of geacht wordt te dreigen.

Hoe een volgende generatie hierover zal denken, valt niet te voorspellen. Net gaat echter niet aan, haar te suggereren, dat de huidige experimenten des duivels zijn. Met open ogen zal zij de ontwikkeling daarvan hebben te volgen en uiteindelijk haar standpunt en wettelijk en ethisch hebben te bepalen. —

Volgens Prof. VAN BEMMELEN is narco-analyse te allen tijde ongeoorloofd.

Gesteld dat de narco-analyse een volstrekt zekere methode zou ver-



schaffen om in een strafzaak achter de waarheid te komen — quod non — zou zijn dan geoorloofd zijn?

Stel echter, dat dit wel het geval ware, zou de narco-analyse dan een geoorloofd middel in fors zijn?

Het gehele recht, en speciaal het strafrecht richt zich op en tegen door de mensen „bewust" verrichte handelingen; wij stellen eisen aan het bewustzijn, niet aan het onderbewustzijn. Toen de wetboeken van strafrecht in West-Europa tot stand kwamen, wist men van het bestaan van een onderbewustzijn nog niet af, althans hield men zich er niet intensief mee bezig. Wij moeten bij opzettelijke delicten (alleen daarbij heeft men behoefte aan narco-analyse) bewust verrichte handelingen bewijzen. Om iemands opzet te bewijzen kunnen wij niet volstaan met aan te tonen, dat in zijn onderbewustzijn een wil of kennis bestaat, die, wanneer zij in het bewustzijn aanwezig zouden zijn, opzet genoemd zouden worden. Wij weten, dat in het onderbewustzijn verdrongen verlangens, angsten en begeerten kunnen leven, die juist uit het bewustzijn zorgvuldig worden weggedrongen. Bekentenissen, voortgekomen uit het onderbewustzijn, zouden derhalve niet de minste waarde hebben voor hetgeen in iemands bewustzijn heeft geleefd. Reeds om deze reden is het gebruik van de narco-analyse ongeoorloofd. Zelfs al zou de narco-analyse ons een betrouwbaar inzicht bieden in de wensen en verlangens, die in het onderbewustzijn aanwezig zijn, dan nog zouden deze ons nimmer uitsluitend geven omtrent wat op een bepaald ogenblik bewust in een persoon geleefd heeft.

Zelfs omtrent het onderbewustzijn geeft de narco-analyse geen zuiver beeld. Immers ook hier kunnen tijdelijke of na het geïncrimineerde feit opgekomen verlangens en indrukken een overheersende rol spelen, die op het ogenblik van de daad nog in het geheel niet aanwezig waren.

Het laat zich zeer wel denken, dat een volkomen onschuldige bij de hem afgenomen verhoren reeds een zo duidelijk beeld van het hem telastgelegde feit heeft verkregen, dat hij daaromtrent allerlei weet of vermoedt; het kan tevens zijn, dat deze onschuldige verdachte onbewuste verlangens heeft gehad of tijdens de verhoren heeft verkregen om de daad inderdaad verricht te hebben. Het lijkt in het geheel niet uitgesloten, dat in zijn onderbewustzijn de kennis, die hij uit de verhoren omtrent de daad verkregen heeft, en het verlangen, de daad verricht te hebben, zich tot een zodanige eenheid hebben versmolten, dat hij onder narco-analyse de daad bekent of althans uitlatingen doet, die in de richting van een bekentenis wijzen.

Zelfs al zou de narco-analyse ons een juist beeld verschaffen omtrent wat in iemands onderbewustzijn leeft, zou dit niets zeggen omtrent datgene wat in zijn bewustzijn aanwezig is en geweest is.

Maar zelfs indien ook dit wel het geval ware, dan nog zou de narco-analyse ongeoorloofd zijn op grond van het argument van de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid en vrijheid <sup>1)</sup>. De staat

---

<sup>1)</sup> JEAN ROLIN: *Drogues de Police*, in het Nederlands vertaald onder de titel: *Het waarheidsserum*, Uitgeverij Helmond te Helmond.

moet onder alle omstandigheden de geestelijke vrijheid respecteren: hij wil dat burgers dit onderling doen en moet dus zelf, ook tegen zijn meest verdorven burgers, dit principe hooghouden.

Gebruik te maken van datgene wat medici hebben geconstateerd tijdens een narco-analyse, zelfs al zou deze door een verdachte zijn toegestaan, is te allen tijde ongeoorloofd, omdat de medicus geen methoden mag toepassen als deskundige, die niet door de verdachte zelf kunnen worden gecontroleerd.

De narco-analyse is onder alle omstandigheden in foro een ongeoorloofde methode.

Het strafproces is en blijft een strijd: in deze strijd heeft de overheid reeds een enorm overwicht over het individu. Dat legt op die overheid de plicht om met faire middelen te strijden. Tot dit fair play behoort, dat men niet op de een of andere wijze iemand bewusteloos maakt en hem aldus geheimen ontlokt.

Onlangs, in 1953, is bij een geval van moord in Suriname de verdachte onder narco-analyse gebracht (met zijn toestemming) en heeft in die toestand een bekentenis afgelegd, welke hij vervolgens buiten narcose-analyse heeft herhaald. Op grond van deze laatste bekentenis werd hij tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld.

De narco-analyse moge in ons eigen land nog geen rol spelen, in de overzese gebiedsdelen doet zij dit blijkbaar wel al reeds.

Het zal wel niet zo heel lang duren of ook onze rechter wordt met dit vraagstuk geconfronteerd. —

Wij bespraken de inzichten van bovengenoemde hoogleraren in strafrecht en strafvordering met de reserve-kapitein-arts Dr J. O. LAAN, psychiater in de vierde militaire afdeling e.o., die naar aanleiding daarvan ons het volgende mededeelde over een in België gehouden proefonderzoek omtrent narco-analyse. „Aan 30 normale personen werden 10 vragen voorgelegd, die zij in narco-analytische schemertoeestand moesten beantwoorden. Deze vragen waren verdeeld in twee groepen, te weten: een groep waarbij het denkvermogen moest worden gebruikt, b.v. betreffende het adres, de leeftijd, enz. en een groep, die meer aan het gevoel appelleerde b.v. de eerste sexuele beleving, de verhouding tot de ouders, enz. De antwoorden op drie van deze vragen moesten zij echter trachten te verzwijgen. Een dezer vragen, waarvan het antwoord moest worden verzwegen, werd aangewezen, b.v. het adres van de ouders, terwijl de keuze van de twee andere vragen vrij was, mits uit iedere groep vragen een der te verzwijgen antwoorden gekozen werd.

Vijftien personen kregen de lijst met vragen vlak voor het onderzoek, vijftien andere 4 dagen tevoren, zodat deze zich konden prepareren. Van de totaal 90 te verzwijgen antwoorden werden er 30 verkregen. (Een gedeeltelijk antwoord of een antwoord waaruit het werkelijke antwoord kon worden opgemaakt, werd half gewaardeerd.) De periode van 4 dagen prepareren bleek evenals de vrije keuze van de vragen, niet van betekenis te zijn.

De antwoorden op de vragen betrekking hebbende op het gevoel, schenen iets minder gemakkelijk te worden verkregen dan die op de denkvragen. Proeven wezen uit, dat bij personen, die meer bewust geholpen willen worden, meer neiging bestaat iets los te laten dan bij mensen, die onder dwang ondervraagd worden, b.v. op last van de politie e.a. De antwoorden werden gemakkelijker verkregen naarmate de vragen meer ingekleed waren en arglistig waren gesteld. Een minder goed resultaat zag men bij de rechtuit gestelde vragen. Ook foutieve antwoorden kwamen voor: zo gaf een der proefpersonen in plaats van zijn eigen leeftijd die van een vriend op. Ook plaats- en tijdaanduidingen waren vaak niet zuiver. Van belang was ook de diepte van de narcose. Voorts bestaan er perioden van amnesie, d.w.z. dat de ondervraagde zich niet meer herinnert wat hij tijdens de roes heeft gezegd, zodat hij dus in een conflictensituatie komt als hij later op een zitting iets ontkent, hetwelk hij in zijn roes geheel (te goeder trouw?) heeft bekend.

Resumerend: Proefnemingen leerden o.a. dat de narco-analyse niet betrouwbaar is. Er bestaat kans, dat grote fouten gemaakt worden; narco-analyse bleek beter geschikt te zijn voor therapeutische dan voor juridische doeleinden.

Ook bleek, dat de karakterstructuur van de te analyseren persoon van belang is; het kan in bepaalde gevallen gevaarlijk zijn narco-analyse toe te passen, daar blijvende schade kan worden aangericht bij mensen met b.v. hysterische of hysteri-psychopatische karakterstructuur.

Zonder op de ethische bezwaren te letten, is het dus wel duidelijk, dat medisch-technisch gezien, de narco-analyse niet betrouwbaar genoeg is om voor de juridische praktijk gebruikt te worden. Eventueel is zij wel toe te passen door de psychiater, die ten behoeve van de juiste beoordeling van een persoon een onderzoek moet doen, om zich een beeld te vormen omtrent storingen in het onderbewustzijn en de alzo verkregen gegevens in zijn conclusie ten aanzien van de toerekeningsvatbaarheid te verwerken. Deze onder narco-analyse verkregen gegevens zullen echter ten allen tijde streng onder het medisch geheim moeten vallen. <sup>1)</sup>”

S.

### Qualificatie-perikelen.

Naar aanleiding van de beschouwing van Mr R. BICHON VAN IJSSSELMONDE in M.R.T. XLVII op blz. 569 onder de titel „Qualificatie-perikelen”, moge ik het volgende naar voren brengen.

Het is mij zeer wel bekend, dat de qualificatie in een vonnis zowel ontleend kan worden aan de tekst van het „strafsanctieartikel”, als aan die van het „norm- of verbodsartikel” en dat de Hoge Raad beide systemen accepteert.

Evenwel, het door mij in M.R.T. XLVII op blz. 358 voor de

---

<sup>1)</sup> Litteratuur: Yearbook of Neurology, Psychiatry and Neurosurgery 1950, blz. 228; Idem 1952 blz. 347; Acta Psychotherapeutica 1953 Vol. I blz. 169; Poclawski: Het gebruik van Pentothal in de psychiatrische kliniek.

militaire rechter aangegeven standpunt is gebaseerd op het feit, dat uitsluitend het eerstgenoemde systeem wordt toegepast door het Hoog Militair Gerechtshof.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft nog onlangs — en dat was zeker niet de eerste keer — ten aanzien van het qualificatievraagstuk op wel zeer nadrukkelijke wijze beslist en wel in een sententie dd. 14 September 1954, waarbij een vonnis van een voor herhalingsoefeningen onder de wapenen zijnde Krijgsraad voor de Koninklijke Luchtmacht, dd. 6 Mei 1954, welk vonnis als qualificatie inhield: „Zich op een weg „zodanig gedragen, dat redelijkerwijze is aan te nemen, dat de veiligheid op de weg in gevaar kan worden gebracht" (daarbij derhalve het 2e systeem toepassend, door de tekst van het verbodsartikel, 25 Wegenverkeerswet, te volgen) werd bevestigd, doch met uitdrukkelijke verbetering van de zojuist geciteerde qualificatie. Het Hoog Militair Gerechtshof deed dit met de navolgende overweging: „Overwegende „dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, kan ver„enigen, behoudens ten aanzien van de door de Krijgsraad aan het „bewezenverklaarde gegeven qualificatie, welke dient te luiden: „Over„„,tredding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet", voorzien en straf„baar gesteld bij artikel 25 jo 35 lid 3 van de Wegenverkeerswet" (mitsdien door het volgen van de tekst van het strafsanctieartikel 35 Wegenverkeerswet het 1e systeem toepassend).

Wat betreft de qualificatie op grond van de Wet Economische Delicten, die aanleiding is geworden voor de desbetreffende opmerkingen in het M.R.T.: bij sententie dd. 1 Juni 1954 heeft het Hoog Militair Gerechtshof het vonnis van de Krijgsraad te Velde West dd. 10 Maart 1954 inzake de smokkelaffaire door 2 militairen, waarvan ook Mr. BICHON VAN IJSSELMONDE gewaagt, waarbij de qualificatie „Mede„„plegen van een economisch delict, als misdrijf begaan, terwijl het „betreft een economisch delict bedoeld in artikel 1 onder 1e sub j van „de Wet Economische Delicten" werd gebezigd, met uitzondering van de opgelegde straf geheel bevestigd, inclusief derhalve deze qualificatie.

Waar de Hoge Raad beide systemen accepteert, doch het Hoog Militair Gerechtshof zich op zó nadrukkelijke wijze heeft uitgesproken ten aanzien van de wijze van qualificeren, dient toch de lagere militaire rechter zich te conformeren aan de terzake door dit Hof aangegeven richtlijnen.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat ook bij de burgerrechter steeds meer het 1e systeem (het volgen van de tekst van het strafsanctieartikel) gebruikt wordt. Onder meer is dit het geval bij het Kantongerecht te Amsterdam, naar mij bekend is.

MR J. H. VAN OVERBEEK.

## INGEKOMEN BIJDRAGE.

### *De Wegenverkeerswetgeving en de Militair*

door

Mr L. F. BE GROOT.

Luitenant Kolonel M.J.D.

Bij Koninklijk Besluit van 14 Januari 1955, opgenomen in Staatsblad nr 29., is het Wegenverkeersreglement onder meer verrijkt met een definitie van de *militaire colonne*, welke onder letter z. in het eerste lid van artikel 1 wordt toegevoegd.

Deze definitie luidt:

„z. *militaire colonne*: een aantal zich achter elkander bevindende „militaire motorrijtuigen onder één commandant, welke zijn voorzien „van door Onze Minister in overeenstemming met Onze Ministers van „Oorlog en van Marine vast te stellen herkenningstekens, dan wel een „aantal militairen te voet in enigerlei gesloten formatie, welke bij nacht „en in geval van dichte mist ook bij dag is voorzien van door Onze „Minister in overeenstemming met Onze Ministers van Oorlog en van „Marine vast te stellen en in de Nederlandse Staatscourant bekend te „maken herkenningstekens.”

Dit is een begin van de beantwoording van vele vragen, die zich met betrekking tot de „militaire colonne” hebben voorgedaan en waarvan er een aantal zijn behandeld in mijn vorige bijdragen over bovengenoemd onderwerp in dit Tijdschrift. Een begin, want het wachten is nu nog op de aan de Ministers opgedragen uitvoeringsregelingen.

Reeds dadelijk valt bij lezing van de definitie op, dat de voor de militaire colonne *te voet* vast te stellen herkenningstekens in de Staatscourant moeten worden bekend gemaakt, doch dat dit voor de militaire *motorrijtuigen*-colonne niet is voorgeschreven. Ik vraag mij af of dit wel de bedoeling is geweest en, zo ja, wat daartoe dan de beweegredenen waren.

Verder blijven, ondanks het feit dat het begrip militaire colonne nu een omlinjning heeft verkregen, niettemin verschillende vragen open.

Immers, wel staat nu vast dat er minstens twee motorrijtuigen moeten zijn, onder één commandant, en dat ze alle van — nader vast te stellen — herkenningstekens moeten zijn voorzien, doch onmiddellijk doet zich de vraag voor wat onder „zich achter elkander bevindend” moet worden verstaan. Bevinden de militaire motorrijtuigen zich ook nog „achter elkander”, wanneer andere, niet militaire motorrijtuigen zich hebben tussengevoegd? En wanneer tussen de motorrijtuigen de afstand zo groot is geworden, dat geen „gezichtsverband” meer bestaat? Moet het publiek dan alleen op de — nader vast te stellen — herkenningstekens afgaan en wordt dan ook nog iedere auto (of motorrijwiel) van de overigens niet zichtbare colonne als deel daarvan beschouwd, zodat het overige verkeer daaraan voorrang moet verlenen?

Aangezien de uitdrukking „achter elkander" nogal rekbaar \*) van betekenis en dus voor verschillende uitleg vatbaar is, schuilt hier een gevaar, namelijk dat van verschillende interpretatie, enerzijds door de colonnecommandant en de chauffeurs, anderzijds door het publiek, niet als consequentie de mogelijkheid van ongelukken.

Ligt het in de bedoeling de colonnecommandanten te instrueren de herkenningstekens (het zullen wel vlaggen zijn) te verwijderen zodra het colonneverband door enigerlei oorzaak verloren gaat of de onderlinge afstand — op grond van oefeningsvoorschriften of door oponthoud — vergroot wordt? En om bij het opnieuw formeren van de colonne (bijvoorbeeld nadat het achtergebleven voertuig zich weer heeft aangesloten) de herkenningstekens (vlaggen?) weer aan te brengen?

Moet een enge of een ruime interpretatie van de woorden „achter elkander" worden gevolgd?

Enge interpretatie impliceert, dat de colonne niet meer bestaat, zodra men niet meer letterlijk achter elkaar rijdt, bijvoorbeeld doordat burgervoertuigen zich hebben ingevoegd — (artikel 53 2de lid Wegenverkeersreglement\*\*) geldt ook voor militaire voertuigen) — of de afstanden zo groot zijn geworden dat het volgende militaire motorrijtuig niet te zien is. Dit zal bij de thans voorgeschreven grotere afstanden veelal het geval zijn.

Een ruime interpretatie zou er in de praktijk op neer komen dat het publiek, het voor militaire colonnes vast te stellen herkenningsteken op een militair motorrijtuig waarnemend, aan dit laatste, ook al rijdt het ogenschijnlijk geheel afzonderlijk, de aan militaire *colonnes* toegekende voorrang zal moeten verlenen. Dit lijkt mij overigens de meest verkieslijke oplossing, mits men van militaire zijde, ter voorkoming van misbruik en in het belang van het verkeer, nauwkeurige voorschriften vaststelt betreffende het gebruik van het herkenningsteken, speciaal ten aanzien van het tijdig verwijderen daarvan zodra het colonneverband vervalt.

Het is, naar het mij wil voorkomen, van groot belang dat bij het vaststellen van de uitvoeringsvoorschriften met het bovenstaande rekening gehouden wordt, enerzijds door — nu men eenmaal een definitie heeft willen geven — een nadere omschrijving te geven van wat als „achter elkander" moet worden verstaan, voorts nauwkeurig voor te schrijven hoe moet worden gehandeld zodra „een colonne geen colonne „meer is" en zodra een ontbonden colonne zich weer formeert, anderzijds door er zorg voor te dragen dat het publiek een en ander weet, zodat het in het verkeer zekerheid heeft hoe zich ten aanzien van militaire motorrijtuigen, al of niet achter elkaar rijdend en al of niet van herkenningstekens voorzien, te gedragen!

---

\*) Bovendien taalkundig niet verantwoord. Hier bestaat geen wederkerigheid, zoals „elkander" uitdrukt: wanneer het ene voertuig achter het andere rijdt, kan dat andere eo ipso niet achter het ene rijden. *Red.*

\*) Artikel 53.2. Zij (bestuurders van motorrijtuigen) zijn verplicht buiten bebouwde kommen ten opzichte van een voertuig waar zij achter blijven rijden, een zodanige aftand te bewaren, dat een inhalend voertuig zich kan invoegen.

Juist ten aanzien van de bij militaire motorrijtuigen te gebruiken herkenningstekens is het derhalve noodzakelijk, dat deze door publicatie in de Staatscourant aan het publiek bekend worden gemaakt; hoewel de boven weergegeven definitie dit ten aanzien van militaire motorrijtuigen-colonnes niet voorschrijft, kan wel aangenomen worden, dat „de Ministers” daarvoor zorg zullen dragen.

Geeft men de hierboven bedoelde nadere omschrijving en instructies niet, dan vraag ik mij af of wij door de definitie, die dan in feite niets nieuws heeft gebracht dan dat voortaan niet slechts het voorste en het achterste voertuig van een colonne van herkenningstekens moeten zijn voorzien, doch alle, wel veel verder zijn gekomen. Slechts kan geconstateerd worden dat nu het publiek — nadat door publicatie in de Staatscourant de betekenis van de vast te stellen herkenningstekens duidelijk is geworden — in den vervolge bij het zien van dat herkenningsteken gewaarschuwd is met een (motorrijtuig van een) militaire colonne te doen te hebben. Van militaire zijde zal ervoor gewaakt moeten worden, door het in acht nemen van een goede „colonediscipline”, dat de betekenis van het herkenningsteken niet „verwatert”. Hierbij is belangrijk, dat, ofschoon het publiek bij het waarnemen van een enkel motorrijtuig met het herkenningsteken in het algemeen wel zal menen met een militaire colonne te maken te hebben en dus voorzichtigheidshalve wel voorrang zal verlenen, bij een aanrijding waarbij dat motorrijtuig betrokken is en welke veroorzaakt zou zijn door een „misverstand” omtrent de voorrang, de chauffeur van dit motorrijtuig zich niet op het voorrangrecht van militaire colonnes kan beroepen indien zijn voertuig, doordat het op dat ogenblik niet één van „een aantal *zich* achter elkander be-, „vindende” militaire motorrijtuigen was, geen deel uitmaakte van een colonne. De omstandigheid, dat in een geval als hier bedoeld, de strafrechtelijke en de civiele aansprakelijkheid op de chauffeur van het militaire motorrijtuig kunnen komen te drukken, zal ongetwijfeld tot het besef van de noodzaak van een behoorlijke colonediscipline kunnen bijdragen.

Voor wat betreft de definitie van militaire colonnes *te* voet, welke overigens duidelijk is, valt op te merken, dat nieuw is de bepaling volgens welke bij dichte mist ook overdag herkenningstekens — lantaarns? — gevoerd moeten worden, wil de formatie althans als militaire colonne aangemerkt kunnen worden (“voor de toepassing van dit Reglement”: artikel 1 Wegenverkeersreglement).

Tenslotte merk ik op dat door de nieuw opgenomen definitie van „militaire colonne” niet gedekt zijn colonnes van (militaire) voertuigen, „geen motorrijtuigen zijnde”, zoals militaire wielrijders; weliswaar bestaan thans geen Regimenten Wielrijders meer, doch het opnieuw verschijnen van militaire formaties per rijwiel op de weg is in de toekomst zeker niet uitgesloten; in dat geval zal ongetwijfeld aanvulling van de definitie nodig zijn.

Dat ruitercolonnes en colonnes van door paarden of met de hand voortbewogen voertuigen niet zijn vermeld, kan, nu dit anachronistische verschijningen zijn geworden, geen moeilijkheden opleveren!

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage,

Vonnis van 24 Juni 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* B. A. W. Beyer, Mr S. A. l'Honoré Naber, J. L. Dencher en A. L. Vriens.

*Raadsmnn:* Ltz. (A) 2e kl. J. C. v. d. Lagemaat.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid: opzettelijk niet voldaan aan het bevel, door en namens een Luit.t.zee-arts gegeven, om de ziekenboeg te verlaten en zich bij de inrichting, waar hij diende, te melden.*

*De mede ten laste gelegde desertie niet bewezen verklaard.*

(W.M.Sr. art. 98, 114).

### DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. J., oud 24 jaren, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 1e kl.,

Gezien. . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 9 Juni 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 1e klasse bij „het Marine Vliegkamp „Valkenburg” te Katwijk, aldaar in tijd van „oorlog:

1e. op 21 April 1954 gewone tijd niet van passagieren in voormeld „kamp is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en „onafgebroken afwezig is gebleven totdat hij zich op 26 April in het „Marine Vliegkamp „Valkenburg” heeft teruggemeld;

„2e. op 22 April 1954 toen hem te Rotterdam door de korporaal „ziekenverpleger B. B. Vorstenbos in opdracht van de luitenant ter zee „arts 3e klasse H. P. van Maanen werd gelast onmiddellijk naar zijn „onderdeel terug te keren, opzettelijk heeft nagelaten naar Katwijk terug „te reizen, doch in stede daarvan zich naar zijn woning heeft begeven in „Rotterdam en daar is gebleven”;

Gezien: . . .enz.;

Gezien de schriftuur van de eis strekkende tot bewezenverklaring, qualificatie daarvan als: 1e. Desertie in tijd van oorlog gepleegd; 2e. Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog; en veroordeling tot militaire detentie voor de tijd kan twee maanden — *Red. I*;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element, omdat deze woorden in de telastlegging geen andere betekenissen kunnen hebben, dan bij dreigend oorlogsgevaar;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. A. J., oud 24 jaar, als beklagde:

dat hij, dienende als vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 1e klasse, bij het Marinevliegkamp „Valkenburg” te Katwijk, op 20 April 1954 is



gaan passagieren en zich naar Rotterdam begaf; dat hij op 21 April 1954 gewone tijd van passagieren in voormeld kamp moest terugkeren; dat hij zich in de nacht van 20 op 21 April 1954 ziek begon te voelen en op 21 April 1954 gewone tijd niet in voormeld kamp is teruggekeerd; dat hij op de morgen van 21 April 1954 de onderzeedienst heeft laten waarschuwen, dat hij ziek thuis was en bovendien een telegram naar zijn commandant heeft gestuurd, vermeldende dat hij ziek thuis was; dat hij op 21 April 1954 omstreeks 15.00 uur werd bezocht door de Luitenant ter zee Arts van de Van Ghentkazerne die hem ongeveer een half uur later heeft laten overbrengen naar de Marineziekenboeg in het Diaconessenhuis te Rotterdam, alwaar hij op 22 April 1954 werd bezocht door de Luitenant ter Zee (A.R.) der 3e klasse Van Maanen, die hem onderzocht; dat enige tijd later iemand van het personeel van de ziekenboeg hem een brief kwam brengen van de Officier van Gezondheid van het Marinevliegkamp Valkenburg, welke brief hij aan de dokter van het kamp moest afgeven; dat hij wel begreep, dat hij zich onmiddellijk naar zijn onderdeel moest terugbegeven; dat hij in plaats van naar het kamp terug te keren, zich naar zijn huis te Rotterdam heeft begeven en tot 26 April 1954 thuis is gebleven en zich op die dag hij het Marinevliegkamp „Valkenburg” heeft teruggemeld;

2e. H. P. van Maanen, oud 32 jaar, als getuige:

dat hij, dienende als Luitenant ter Zee Arts 3e klasse op 22 April 1954 bij zijn ronde op de ziekenzaal van de Marineafdeling in het Diaconessenhuis te Rotterdam, te omstreeks 08.15 uur aldaar de vliegtuigmaker 1e klasse J. aantrof; dat hem na onderzoek bleek, dat er geen redenen bestonden om J. in de ziekenboeg te houden, waarop hij de opdracht heeft gegeven op te staan en zich aan te kleden; dat hij de korporaal ziekenverpleger Vorstenbos heeft gezegd aan J. opdracht te geven direct naar diens onderdeel terug te keren: dat hij toen een brief, vermeldende bijzonderheden betreffende J., aan Vorstenbos ter hand heeft gesteld, met de opdracht die brief aan J. mee te geven en door deze aan zijn collega van het Marinevliegkamp „Valkenburg” te doen afgeven;

3e. B. B. Vorstenbos, oud 30 jaar, als getuige:

dat op 21 April 1954 te omstreeks 17.00 uur de vliegtuigmaker J. werd opgenomen in de Marineafdeling van het Diaconessenhuis te Rotterdam alwaar hij als korporaal-ziekenverpleger werkzaam was; dat op 22 April 1954 de Luitenant ter Zee Arts 3e klasse van Maanen, door hem vergezeld, een ronde over die afdeling maakte; dat nadat deze J. had onderzocht, deze J. opdracht gaf op te staan en zich aan te kleden; dat hij na afloop dier ronde van de dokter opdracht kreeg J. mede te delen, dat deze direct naar diens onderdeel moest terugkeren, aan J. een brief af te geven en J. op te dragen deze brief over te reiken aan de Luitenant ter zee arts van het Marinevliegkamp „Valkenburg”; dat hij te omstreeks 09.30 die morgen aan J. die order heeft gegeven met de woorden: „Meld je per eerste gelegenheid op het Marinevliegkamp „Valkenburg” en geef deze brief aan de dokter daar”, althans woorden van dergelijke strekking. waarbij hij deze de brief van dokter Van Maanen overhandigde;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een extract scheepsjournaal van het Marine Vliegkamp „Valkenburg” houdende o.m.:

22 April 1954. 13.00 Vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 1e klasse A. J. mankerend;

23 April 1954: Mankeert sedert 22 April 1954 13.00 vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 1e klasse A. J.

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem aanhef en onder 2e is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen, omdat terzake kan worden volstaan niet de overweging, dat het immers van algemene bekendheid is, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven.

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IS TIJD VAK OORLOG”; [Volgt: veroordeling tot twee maanden militaire detentie en vrijspraak van het meer of anders ten laste gelegde — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Doordien de tenlastelegging in deze zaak te eng was, namelijk geen rekening hield met de mogelijkheid dat beklaagde niet opzettelijk-ongeoorloofd (doch door ziekte gerechtvaardigd) achterbleef van passagieren op 22 April 1954, moest deze zaak, welke feitelijk een afwezigheidsdelict was, in het kleed gestoken worden van „opzettelijke ongehoorzaamheid”. Het is de vraag of, indien de tenlastelegging ruimte had gelaten om de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid te doen aanvangen na de ontvangst van het hevel om naar het vliegkamp terug te keren, de ongehoorzaamheid nog wel in de qualificatie zou zijn verschenen. Het bevel deed immers de plicht tot terugkeren ontstaan en tnen kan de ongehoorzaamheid als geabsorbeerd beschouwen door de ongeoorloofde afwezigheid, waarvoor zij voorwaarde was.*

*W. H. V.*

#### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonis van 16 December 1954.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* W. H. de Graaff, Mr S. A. I' Honoré Naber, J. C. van Epen, L. J. Pronk.  
*Raadsman:* Mr W. P. Martens.

*Bevel van een patrouille-commandant der Koninklijke Maréchaussée aan een korporaal der Koninklijke Marine, die zonder geldig plaatsbewijs zich in een spoorwegcoupé bevond en aldaar was gaan slapen, om zijn militair legitimatiebewijs te tonen. Betrokken marine-schepeling, die onder drankinvloed verkeerde, had aan deze opdracht niet voldaan doch de patrouillecommandant wel zijn legitimatiebewijs Ned. Spoorwegen getoond.*

*Vrijspraak omdat de Krijgsraad niet de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde opzettelijk diens militaire legitimatiebewijs niet had getoond. De Krijgsraad vermag voorts niet in te zien, welk dienstbelang de maréchaussée noopte om op het tonen van het militaire legitimatiebewijs te blijven aandringen, nu hij de vereiste gegevens voor het opmaken van proces-verbaal evengoed uit het legitimatiebewijs Ned. Spoorwegen had kunnen putten.*

*Voorts: belediging van de meerdere (patrouillecommandant).*

(W.M.Sr. art. 108, 114, 128).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen F. A. D. R., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal vuurleidingkonstabel,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 30 November 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als korporaal vuurleidingkonstabel bij de Koninklijke Marine, te Alkmaar in tijd van oorlog op of omstreeks 27 Juli 1954, „nadat de marechaussee 1e klasse S. de Haas, die zich, tezamen met de „marechaussee 1e klasse F. X. van der Mark op het station der Nederlandse Spoorwegen aldaar op patrouille bevond en door zijn brigadecommandant, opperwachtmeester P. Bierdrager, met het bevel over „die patrouille was belast, aan hem —D. R. — bij het constateren van „een door hem gepleegde overtreding van het Algemeen Reglement Vervoer, vergeefs naar zijn naam had gevraagd en vervolgens inzage had „gevorderd van zijn legitimatiebewijs K.M., teneinde van genoemde overtreding proces-verbaal op te kunnen maken, opzettelijk in strijd met „deze vordering dat legitimatiebewijs niet heeft getoond, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te voldoen en vervolgens opzettelijk genoemde patrouille, althans S. de Haas, heeft toegevoegd de woorden: „Jullie zijn rot M.P.'s”, althans woorden van gelijke, voor genoemde de Haas en/of Van der Mark krenkende en kwetsende strekking”;

Gezien het exploit van bztekening en dagvaarding d.d. 3 December 1954 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging de beklaagde zijn betekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van de Zeekrijgsraad op Donderdag 16 December 1954 des namiddags te 14.00 uur:

Gezien de stukken van de processe, voor zoveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan de beklaagde vertoond en voorgehouden:

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot:

*Post alia:*

bewezenverklaring en qualificatie als:

„1e. Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”;

strafbaar krachtens artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht; „2e. Een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling beledigen, „in dienst gepleegd" enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog" niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de telastelegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar";

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. F. A. D. R., oud 23 jaar, als beklaagde:

dat hij op 27 Juli 1954 te omstreeks 01.00 uur, dienende als korporaal vuurleidingkonstabel bij de Koninklijke Marine, na in ongeveer 4 uur tijds 15 à 20 glazen bier te hebben gedronken, op het station der Nederlandse Spoorwegen te Alkmaar in een coupé van een aldaar staand spoorrijtuig is gekropen en aldaar in slaap is gevallen; dat hij niet in het bezit was van een geldig plaatsbewijs; dat het eerste wat hij zich daarna weer herinnert is, dat hij zich in een jeep van de Marechaussee bevond en werd overgebracht naar de Marechaussee-post;

2e. S. de Haas, oud 29 jaar, als getuige:

dat hij op 27 Juli 1954 te omstreeks 04.00 uur, dienende als Marechaussee 1e klasse tezamen met de Marechaussee 1e klasse F. X. van der Mark op het station der Nederlandse Spoorwegen te Alkmaar belast was met het toezicht op militairen, die zonder geldig plaatsbewijs de nacht slapende plegen door te brengen in de treinstellen van de Nederlandse Spoorwegen; dat dit geschiedde in opdracht van hun brigadecommandant, de opperwachtmeester P. Bierdrager, die hem met het bevel dier patrouille had belast; dat hij bij die contrôle in een 3e klasse rijtuig een in uniform geklede slapende Marine-schepeling aantrof, die hem later bleek D. R. te zijn genaamd; dat hij deze wakker maakte en deze vroeg diens plaatsbewijs te tonen; dat deze hem dit niet kon tonen, waarna hij deze diens naam en verdere gegevens vroeg, waarop deze voortdurend ontwijkende antwoorden gaf; dat hij derhalve teneinde van diens overtreding proces-verbaal op te maken deze zeide: „Ik gelast „je mij je militair legitimatiebewijs te tonen"; dat deze hem wel een sigarettendoosje toonde, waarbij deze zei: „Daar zit het in", hetgeen echter bij onderzoek niet waar bleek te zijn; dat deze hem ook het legitimatiebewijs der Nederlandse Spoorwegen toonde; dat toen hij zo vruchteloos ongeveer een half uur met deze bezig was geweest, waarbij deze nog de opmerking maakte: „Jullie zijn rot M.P.'s", hij deze de opdracht heeft gegeven met hem mede te gaan;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, niet beklaagde's schuld eraan — behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof, tijd van oorlog niet te worden bewezen, omdat dit een feit van algemene bekendheid is — hetgeen beklaagde is te laste gelegd met uitzondering van de woorden: „althans S. De Haas", „althans woorden van gelijke „voor genoemde de Haas en/of van der Mark krenkende en kwetsende

„strekking<sup>m</sup> en de op de ongehoorzaamheid betrekking hebbende woorden „opzettelijk<sup>n</sup> en „opzettelijk”, wat deze laatste woorden betreft immers hebbende de Krijgsraad niet de overtuiging gekregen, dat beklagde *opzettelijk* diens legitimatiebewijs K.M. niet heeft getoond, althans *opzettelijk* heeft nagelaten aan het bevel om dit te tonen te voldoen, vermits de Krijgsraad het niet onaannemelijk acht, dat beklagde, die nauwelijks uit diens blijkbaar gezonde slaap op diens weinig comfortabele legerstede werd gewekt, te goeder trouw meende, dat diens legitimatiebewijs K.M. in het bewuste sigarettendoosje zat, en te goeder trouw diens legitimatiebewijs Nederlandse spoorwegen inplaats van diens legitimatiebewijs K.M. toonde, waarbij de Krijgsraad nog wil opmerken, dat hij niet vermag in te zien, welk *dienstbelang* de marechaussee de Haas noopte om ongeveer een half uur lang op het tonen van het legitimatiebewijs K.M. te blijven aandringen, vermits hij de vereiste gegevens voor het opmaken van het betreffende proces-verbaal evengoed uit het legitimatiebewijs Nederlandse Spoorwegen had kunnen putten;

Overwegende, ten aanzien van de aan het bewezene te geven qualificatie, dat het de patrouille toevoegen van de woorden „Jullie zijn rot „M.P.’s”, beledigend is terwijl het opzet om te beledigen blijkt uit het gebruik dier woorden zelve;

Overwegende, dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als:

„ALS MILITAIR OPZETTELIIK EEN MEERDERE IN ZIJN TEGENWOORDIGHEID MONDELING BELEDIGEN IN DIENST GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete ad f 20 subsidiair 10 dagen hechtenis passend is;. . . enz. (*Red.*).

#### NASCHRIFT.

*De Krijgsraad achtte met betrekking tot de ongehoorzaamheid geen „opzet” aanwezig en kwam, nu schuld-ongehoorzaamheid niet ten laste was gelegd, tot vrijspraak terzake. Als ten overvloede dient dan ook beschouwd te worden de overweging dat de Krijgsraad niet vermag in te zien welk dienstbelang de meerdere i.c. noopte om een half uur lang op de uitvoering van het gegeven bevel te blijven aandringen.*

*Wat deze overweging ten overvloede betreft, bestaat er grote gelijkens tussen dit „Alkmaarse-stations-geval” en het door dezelfde Krijgsraad berechte „Groningse-stations-geval” (vonnis van 12 Augustus 1954, M.R.T. ~~XIVZZZ~~, blz. 37 v.).*

*Nu niet de hier-besproken overweging doch de afwezigheid van opzet tot de vrijspraak leidde, mag niet zonder meer geconcludeerd worden dat de Krijgsraad voor het bestaan van een „dienstbevel” positief eist dat van een daarmede gediend dienstbelang blijkt en niet eerst tot het disqualificeren van de order als „dienstbevel” besluit wanneer blijkt dat het dienstbelang er vreemd aan is geweest. Zodanige conclusie is echter uit het voorliggende geval wel verleidelijk. Men zie in dit verband mijn opmerkingen onder aangehaald vonnis, t.a.p. blz. 40. W. ti. V.*

## Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 23 Juni 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Mr F. B. Blaisse.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid: niettegenstaande een hem vóór vertrek naar Duitsland voor een meerdaagse oefening gegeven bevel om geen motorrijtuigen te besturen, toch tijdens die oefening een motorrijtuig bestuurd.*

*Aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing de dood van een ander te wijten zijn (te hoge snelheid behouden bij slipgevaar). De Krijgsraad beschouwt artikel 36 W.V.W. als lex specialis van artikel 307 W.Sr., niettegenstaande in het algemeen de Wegenverkeerswet slechts het verkeer op de Nederlandse wegen op het oog heeft.*

(W.M.Sr. art 114; W.V.W. art. 36; W.Sr. art. 307).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. B., geb. 9 November 1932, dpl. sergeant <sup>1)</sup>, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als vaandrig ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 April 1954 te „Adelheidsdorf, althans in Duitsland, als bestuurder van een jeep met „aanhangwagen daarmee heeft gereden over de Bundesstrasse drie, „lopende van Hannover naar Celle, hoogst roekeloos en onvoorzichtig „met een snelheid van ongeveer 70 K.M. per uur, in ieder geval met een „snelheid die, gezien het wegdek ter plaatse van kleine blauwe klinkers „welke door regen glad waren, aanmerkelijk te groot was, terwijl „bovendien de weg tussen Hannover en Celle op meerdere plaatsen „voorzien was van waarschuwingborden dat het wegdek bij regen glad „was, waardoor die jeep met aanhangwagen aan het slippen is geraakt „en tegen een langs die weg staande boom en in een sloot is terechtge- „komen waardoor het aan zijn beklaagdes grove schuld is te wijten „geweest dat de zich in die jeep bevindende D. Cuperus daaruit werd „geslingerd en korte tijd daarop overleed aan een schedelbasisfractuur. „althans zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen en de zich eveneens in „die jeep bevindende A. M. H. Bruekers een schedelbreuk en hersen- „beschadiging heeft opgelopen waarop hij korte tijd daarop is over- „leden, althans zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen;

„2e. dat hij als vaandrig ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 April 1954 te „Adelheidsdorf, althans in Duitsland, heeft geweigerd dan wel opzette-

---

<sup>1)</sup> Tijdens het begaan van het feit was beklaagde vaandrig.

(Red.).

„lijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem op 3 April 1954 te „Assen, althans in Nederland door de Kapitein Menting gegeven dienstbevel niet een militair motorvoertuig te besturen, welk bevel hem, „beklaagde werd gegeven op grond van het feit, dat hij reeds 2 maal bij „oefening achter het stuur van een auto werd aangetroffen, terwijl de „organieke chauffeur het voertuig moest rijden, hebbende hij beklaagde „op 4 April 1954 toch te Adelheidsdorf, althans in Duitsland opzette- „lijk een jeep bestuurd<sup>7</sup>;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring d.d. 4 Mei 1954 zakelijk blijkt, dat beklaagde sedert 11 November 1952 als dienstplichtige, behorende tot de Koninklijke Landmacht. in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig afschrift registratie-lijst blijkt, dat beklaagde op 26 Augustus 1953 werd aangesteld in de rang van Vaandrig;

Overwegende. dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard, 1e. dat hij op 4 April 1954 als Vaandrig in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht; dat hij op datum voornoemd in het kader van een zevendaagse oefening in Duitsland als bestuurder van een militaire jeep met aanhangwagen over de straatweg van Hannover naar Celle reed, gaande in de richting Celle; dat hij reed met een snelheid van ongeveer 60 kilometer per uur; dat het regende en dat het wegdek bestond uit kleine blauwe klinkers; dat hij langs die weg op verschillende plaatsen waarschuwingsborden zag staan, waarop stond vermeld „Rutschgefahr „bei Nässe”; dat hij daaruit begreep, dat het wegdek bij regen, zoals toen het geval was, glad was; dat hij er evenwel niet de noodzaak van inzag zijn snelheid te verminderen; dat op een gegeven ogenblik de door hem bestuurde jeep ging slippen; dat de wagen schuin op een langs de weg staande boom aangleed; dat de wagen met de zijkant tegen die boom botste en vervolgens in een sloot terecht kwam; dat hij uit de jeep geslingerd werd; dat hij, toen hij opstond, zag, dat de mede-inzittende van de jeep, soldaat Cuperus, naast het rechtervoorwiel van de jeep op de grond lag; dat hij achter in de jeep de soldaten Brueckers en Vroom door elkaar geschud zag liggen; dat geen van drieën enig teken van leven gaf;

2e. dat op 3 April 1954, kort voor het vertrek met een militaire colonne naar Duitsland, te Assen de commandant van de D-Compagnie van het 421e Bataljon Infanterie, bij welke compagnie hij toen als vaandrig was ingedeeld, onder meer tegen hem zei: „B. kruip niet zelf „achter het stuur”; dat hij begreep, dat die commandant, de Kapitein Menting, daarmee wilde aangeven, dat hij tijdens de komende oefening in Duitsland niet een militair motorrijtuig zou mogen besturen; dat hij desondanks op 4 April 1954 tussen Hannover en Celle een militaire jeep heeft besruurd;

*Post alia:*

Overuegende, dat als getuige voor de officier-commissaris zakelijk heeft verklaard:

Henri Johan Menting, Kapitein der Infanterie,

dat hij op 3 April 1954, toen hij commandant was van de D-Compagnie 421e-Bataljon Infanterie, bij welke Compagnie beklaagde alstoen was ingedeeld, te Assen tegen beklaagde, toen deze met diens peloton op het punt stond voor oefening naar Duitsland te vertrekken, heeft gezegd: „B., jij kruipt niet zelf achter het stuur“; dat hij zulks bedoelde als een dienstbevel, inhoudende een verbod voor beklaagde om tijdens de oefening in Duitsland een militair motorvoertuig te besturen; dat hij beklaagde dit bevel gaf, op grond van het feit, dat deze reeds tweemaal bij oefening achter het stuur van een militaire auto werd aangetroffen, terwijl de organieke chauffeur het voertuig moest rijden;

*Post cetera alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. „Aan zijn schuld, bij gelegenheid van een botsing met een door hem bestuurd motorrijtuig. de dood van een ander te wijten zijn, terwijl de dood door de botsing is veroorzaakt, meermalen gepleegd“;

2e. „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd“;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1 artikel 36 van de Wegenverkeerswet;

3 artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, te dezen dat de krijgsraad van oordeel is dat, hoezeer de Wegenverkeerswet in het algemeen slechts regelen geeft voor het verkeer op Nederlandse wegen een bepaling als die van artikel 36 (1) welke een lex specialis vormende ten opzichte van artikel 307 van het wetboek van strafrecht, door haar redactie niet in haar toepasselijkheid beperkt wordt tot Nederlands territorium, op het onderhavige feit, gepleegd in het buitenland door een zich aldaar in dienstbetrekking bevindende militair kan en behoort te worden toegepast;

[Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 4 April 1954 tot de datum van tenuitvoerlegging van dit vonnis; voorts: ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de duur van vijf jaren — *Red.J.*]

### **Krijgsraad te Velde (bost.**

Vonnis van 25 Juni 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Kapitein Mr S. van Eyck van Heslinga.  
*Raadsman:* Mr W. J. A. Braat.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd: geweigerd te voldoen aan de order om zich behoorlijk te kleden (beklaagde stond met open veldblouse op de openbare weg in Rotterdam) en op het bevel om mede te gaan naar het politiebureau, zich uit de voeten gemaakt.*

*Generale preventie, vermits dergelijke gedragingen veelvuldig in Rotterdam plegen voor te komen. Drie maanden gevangenisstraf, voorwaardelijk, en vijf maanden strafklasse, onvoorwaardelijk. Voorts onmiddellijke gevangenneming.*



**HOOG MILITAIR GERECHTSHOF:** *Het op 5 Augustus 1954 ingestelde appèl is niet-ontvankelijk, vermits beklagde slechts 10 dagen toekomen om te appèleren. Indien beklagde echter wèl ontvankelijk ware geweest zou het Hof zeker geen termen hebben gebonden om de opgelegde straf te verzachterz.*

(W.M.Sr. art. 26, 114, R.L. art. 211).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen H. D., geb. 12 Februari 1932, dpl. soldaat, beklagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst ingedeeld bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 20 Februari 1954 te Rotterdam, althans in Nederland,

„1e. heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „aan het hem toen aldaar door de sergeant B. J. Hoek gegeven bevel „zich behoorlijk aan te kleden, hebbende hij beklagde naar aanleiding „van voornield, door voornoemde sergeant hem toen aldaar gegeven „bevel, hetwelk hem gegeven werd aangezien hij o.m. met open veld- „blouse op de openbare weg stond tegen deze sergeant gezegd „Dat „„doe ik niet“, althans woorden van dergelijke strekking en/of opzette- „lijk voormeld bevel niet terstond opgevolgd;

„2e. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen al- „daar door de sergeant B. J. Hoek gegeven bevel met deze mede te gaan „naar het politiebureau aan het Sandelingplein, welk bevel hem be- „klaagde toen aldaar door voornoemde sergeant gegeven werd naar aan- „leiding van beklagdes slordige tenue en/of diens weigering zijn naam „op te geven, hebbende hij toen aldaar in stede van voormeld bevel op „te volgen, zich uit de voeten gemaakt;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden geyualificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in ~~tijd~~ van oorlog meer- „malen gepleegd“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht jo artikel 57 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be- klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem- ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde terzake voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest van 16 Maart 1954 tot 4 Mei 1954;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de begane feiten en

gezien de lengte van beklagdes straflijst met de daarop vermelde straffen, beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

Overwegende, dat de Krijgsraad de gedragingen van beklagde in het openbaar temidden van een talrijk publiek — welke gedragingen volgens de raadsman van de Snoo veelvuldig te Rotterdam plegen voor te komen — dermate minderwaardig vindt dat een zeer strenge straf hier op zijn plaats is en bovendien oin herhaling te voorkomen nodig acht dat beklagde die op vrije voeten is ter terechtzitting onmiddellijk in arrest worde gesteld, welke arreststelling bij afzonderlijke dispositie is geschied;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Uit het dictum: Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de duur van DRIE maanden;

Beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op DRIE jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen;

Beveelt zijn plaatsing in een strafklasse voor de duur van VIJF maanden — *Red. J.*

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 14 Augustus 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van de Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Zegers.

*Raadsman:* Majoor Bakker.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof beklagde niet ontvankelijk zal verklaren in het door hem ingestelde hoger beroep;

Overwegende, dat blijkens een zich ten processe bevindende „acte „van hoger beroep" beklagde op 5 Augustus 1954 in hoger beroep is gekomen van het te zijnen laste door de Krijgsraad gewezen vonnis;

Overwegende, dat, waar volgens artikel 211 van de Regtspleging bij de Landmagt aan de beklagde de tijd van 10 dagen na de dag van de uitspraak van het vonnis is toegestaan om te appeleren, het beroep te laat werd ingesteld, zodat beklagde daarin niet kan worden ontvangen;

Overwegende, dat het Hof, ware beklagde wel ontvankelijk in het

door hem ingesteld appèl zeker geen termen om de door de Krijgsraad opgelegde straf te verzachten, aanwezig geacht zou hebben; . . .enz. (*Red.*).

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 22 Juli 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. M. A. L. Brandt en Luitenant-Kolonel B. C. J. Brouwer.

*Onrechtmatig gebruik van een aan een ander toebehorende auto door, nadat hij met een ander soldaat opdracht had gekregen te gaan lesrijden, niet uit te stappen toen die andere soldaat van de opgegeven route afweek.*

(W.V.W. art. 37).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H., geb. 1 Maart 1931, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

..dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 16 April 1954 in Overijssel, althans in Nederland, opzettelijk wederrechtelijk — als passagier daarin rijdende zonder daartoe toestemming te hebben verkregen — een militair motorrijtuig type GMC toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan anderen of een ander dan hem beklaagde, heeft gebruikt op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen van Deventer via Raalte naar Lemelerveld en/of van Lenthe (Gem. Dalfsen) over Heino en Raalte naar Deventer, althans over grote gedeelten van voormelde wegen;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende dat beklaagde onder meer zakelijk heeft verklaard dat hij op 16 April 1954, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, tezamen met de soldaat Z. van de sergeant Linders opdracht kreeg in een militair motorrijtuig, type GMC en toebehorende aan de Staat der Nederlanden te gaan lesrijden en wel op de route Harskamp-Apeldoorn-Deventer-Holten-Rijssen en terug; dat een aldus luidende schriftelijke rijopdracht door die sergeant Linders aan Z. was overhandigd met de inhoud waarvan hij beklaagde, op de hoogte was; dat hij om naar het meisje van Z. in Lemelerveld te rijden, als passagier in die militaire wagen, welke door die Z. werd bestuurd, met deze is meegereden over diverse in de provincie Overijssel gelegen en voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen van Deventer via Raalte naar Lemelerveld en Lenthe (gemeente Dalfsen) en vandaar weer over Heino en Raalte terug naar Deventer; dat hij, noch Z. recht of vergunning had voor het afwijken van de voorgeschreven bovenvermelde route;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-  
„rijtuig op een weg gebruiken“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of  
omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden  
opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-  
ming ucht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden  
waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde als leerling mederijdende met Z. welis-  
waar geweten heeft dat de afwijking van de route, welke niet werd onder-  
nomen op zijn initiatief of te zijn privé, ongeoorloofd was, doch dat tot  
op grote hoogte begrijpelijk is, dat hij toen niet uit het voertuig is ge-  
stapt, doch zich daarin heeft laten medenemen;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van een gulden, subs. hechtenis  
voor de tijd van een dag — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Men kan zich afvragen, waarom dit feit, hetwelk ook de Krijgsraad  
„tot op grote hoogte begrijpelijk“ acht, naar de Krijgsraad is verwezen.  
Wanneer een krijgsman in tijd van oorlog voor de Krijgsraad gedaagd  
wordt, verwacht men in het algemeen toch dat iets van aanmerkelijk  
ernstiger aard daartoe aanleiding is. Het feit dat formeel geen krijgs-  
tuchtelijke afdoening van het in artikel 37 W.V.W. omschreven feit toe-  
gelaten is demonstreert wel dat artikel 2 W.K. niet met zijn tijd is mee-  
gegaan, maar staat natuurlijk het opportuniteitsrecht van de verwijzings-  
autoriteit niet in de weg.*

*W. H. V.*

#### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 2 September 1954.

*President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; Leden: Kolonel G. C. Beren-  
schot en Luitenant-Kolonel J. D. Stolp.*

*Bevel in een aangelegenheid, vreemd aan de belangen van, de dienst.  
als dpl. sergeant, MTOO, een rij-opdracht uitgeschreven om hem naar  
het station te brengen en, toen de trein aldaar vertrokken bleek te zijn,  
hem naar Zwolle te brengen, zulks teneinde met bewegingsvrijheid te  
vertrekken. Opdracht aan de militaire chauffeur om de aldus uitgeschre-  
ven ritten te maken.*

*Geldboete onvoorwaardelijk; militaire detentie voorwaardelijk; ver-  
laging onvoorwaardelijk.*

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 140).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen O. K.,  
geb. 29 Januari 1933, dpl. sergeant, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd <sup>1)</sup>);

<sup>1)</sup> In het bewezenverklaarde werden de hier door ons gecursiveerde gedeelten  
niet overgenomen. (*Red.*)

*primair.*

„dat hij, als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-  
„macht, *althans als militair in de zin der wet*, op of omstreeks 30 April  
„1954, te Nunspeet, *althans in Nederland*, telkens opzettelijk de soldaat  
„G. A. Bronk als bestuurder van een militaire jeep, in gebruik bij het  
„4e Technische Dienst Bataljon, achtereenvolgens heeft bevolen om hem,  
„beklaagde, daarmede van de legerplaats naar het station der Neder-  
„landse Spoorwegen aldaar te rijden en vervolgens van daar naar Zwolle  
„ten einde met verlof of bewegingsvrijheid te vertrekken, terwijl hij, be-  
„klaagde, wist en begreep dat hij geen militair motorrijtuig voor dat doel  
„mocht gebruiken en doen gebruiken en Bronk geen bevelen mocht geven  
„om die auto daartoe te gebruiken;

„*althans, indien terzake van het voorgaande geen veroordeling mocht  
„of zou kunnen volgen,*

„*subsidiar: dat hij te Nunspeet, althans in Nederland, op of om-  
„streeks 30 April 1954 opzettelijk op de voor het openbaar rij- of ander  
„verkeer openstaande weg de F. A. Molijnlaan, en andere wegen een  
„vierwielig motorrijtuig, toebehorende aan het Koninkrijk der Neder-  
„landen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of zijn mede  
„inzittenden, heeft gebruikt, zonder dat aan hem beklaagde, daartoe  
„door de 1e Luitenant Gilles, commandant van de voorcompagnie van  
„het 4e Technische Dienst Bataljon, hij welke Compagnie of Bataljon  
„dat voertuig in gebruik was, of andere bevoegde meerdere, recht of  
„vergunning was gegeven”;*

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 30 April 1954, terwijl hij als dpl. sergeant titulair in werkelijke dienst was en ingedeeld als MTOO bij de staf van het 102e TD. Bat., gelegerd te Nunspeet, aldaar opdracht heeft gegeven hem per jeep naar het station te Nunspeet te rijden; dat hij als MTOO rijopdrachten aan chauffeurs kon geven en in het bezit was van blanco door de Cdt. van het 4e T.D. Bat. getekende rijopdrachten waarvan hij één uitgeschreven heeft voor gemelde rit; dat, toen zij bij het station kwamen, de trein, die hij moest hebben, vertrokken was; dat hij hierop tegen soldaat Bronk heeft gezegd, hem naar Zwolle te brengen teneinde daar een sneltrein te nemen; dat hij toen opnieuw een rit heeft ingevuld op de rijopdracht van Nunspeet naar Zwolle via Doornspijk; dat hij voor geen dezer ritten, aan welke geen dienstbelang ten grondslag lag, toestemming of opdracht van zijn Commandant heeft gehad, terwijl hij erkent zijn bevoegdheid tot uitschrijving van rijopdrachten en door zijn mindere sold. Bronk te bevelen genoemde ritten te maken te hebben overschreden;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:  
„*als militair opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de he-  
„langen van de dienst een mindere bevelen iers te doen, meermalen ge-  
„pleegd”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij 140 Wetboek van Militair Strafrecht  
jo. 57 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde voormelde gedragingen zeer ernstig aanrekenet omdat hij in zijn positie van MTOO het vertrouwen dat zijn meerderen in hem hebben gesteld, op een onwaardige wijze heeft misbruikt;

dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen.

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 50,— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen, en tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, met bevel, dat deze detentie voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoer gelegd (twee jaar proeftijd): inet verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.J.*

### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 September 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde; *Leden:*

Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Kapitein R. E. Noppen.

*Als feitelijk bestuurder tijdens een les bij het passeren van een andere (stilstaande)auto, daar tegenaan gereden.*

*Schuldigverklaring en qualificatie, doch geoordeeld dat beklagde geen toerekenbare schuld in strafrechtelijke zin treft, nu het ongeval uitsluitend te wijten is aan zijn onervarenheid. Vrijspraak.*

(W.V.W. art. 25).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. v. E., geb. 22 April 1934, dpl. maréchaussée 4e kl., beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als marechaussee 4e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „28 Mei 1954 te Apeldoorn, althans in Nederland, als bestuurder van „een automobiel daarmee heeft gereden over de voor het openbaar „verkeer openstaande rijweg, de Mariastraat en met die door hem, be- „klaagde, bestuurde automobiel niet behoorlijk is uitgeweken voor een „op de voor hem, beklagde, rechterzijde van die weg geparkeerd staande „aanhangwagen, doch die aanhangwagen heeft aangereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal No. P. 123/54 op-

gemaakt en op 4 Juni 1954 te Apeldoorn gesloten door Johannes Klos marechaussee 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Apeldoorn 3e Divisie Koninklijke Marechaussee onder meer zakelijk vermeldt: 1e als verklaring aan verbalisant van Hendricus Maria Derkse, geboren 22 Mei 1926, beroepsmilitair, Marechaussee 1e klasse, ingedeeld bij de Motor-, Auto- en Radioschool van de Verzorgingscompagnie van het Depot Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn: dat hij op 28 Mei 1954 zich bevond in een vierwielig militair motorrijtuig naast de leerling-bestuurder, beklaagde; dat hij aldus door de Mariastraat te Apeldoorn reed en aldaar toen op ongeveer 20 meter vóór zich een aanhangwagen zag staan op het voor deze linker weg-gedeelte; dat de motorkap van de wagen die aanhanger reeds gepasseerd was, toen beklaagde het stuur iets naar rechts draaide; dat hij toen in de achteruitkijkspiegel zag, dat de portierknop aan de rechterzijde van de wagen door de aanhangwagen werd afgerukt en dat de rechterachterzijde van die aanhangwagen een kras veroorzaakte op de rechterzijwand van de leswagen:

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „overtreding van artikel 25 *Wegenverkeerswet*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 25 jo. artikel 35 lid 3 *Wegenverkeerswet*;

Overwegende, ten aanzien van de strafbaarheid:

dat ten processe vaststaat dat beklaagde de overtreding beging toen hij als leerling-chauffeur onder het onmiddellijk toezicht van een bevoegde rij-instructeur reed in een van dubbele bedieningsorganen voorziene les-auto en de stof van les 16 doornam, welke behelst het rijden in drukverkeer van allerlei aard;

dat onder deze omstandigheden, naar het oordeel van de Krijgsraad, aan beklaagde niet kan worden toegerekend een fout, welke gelijk de onderhavige uitsluitend en alleen te wijten is aan zijn onervarenheid;

dat toch de zin van bedoelde lesstof juist is de leerling te plaatsen voor moeilijke en onverwachte situaties en zijn, alsdan te verwachten fouten, te corrigeren;

dat dan evenwel — indien een leerling alsdan een verkeersfout maakt — van toerekenbare schuld in strafrechtelijke zin geen sprake kan zijn;

Overwegende, dat beklaagde mitsdien van het hem telaste gelegde en bewezen verklaarde feit behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

76 van de *Tnvoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht*.

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN :

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verklaart beklaagde echter niet strafbaar;

Spreekt'hem daarvan vrij.

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 September 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor Mr W. Kasten.  
*Raadvrouw:* Mevr. Mr N. J. Nanning-Groenemeijer.

*Afpersing, door twee verenigde personen.*

*Beklaagdes broer had het slachtoffereen op een echt vuistvuurwapen gelijkend luchtpistool voorgehouden, met de kennelijke bedoeling dat het slachtoffer zijn geld zou afgeven. Toen deze zijn portefeuille aanreikte, had beklagde het pistool overgenomen en op de man gericht gehouden, gedurende welke tijd beklagdes broer de portefeuille had aangenomen en het geld daaruit had genomen.*

(W.Sr. art. 312, 317).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. Chr. D., geb. 15 Juni 1931, dpl. soldaat met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is te laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat van het Garde Regiment Fuseliers „Prinses Irene der Koninklijke Landmacht met groot verlof zijnde, doch „in uniform gekleed op of omstreeks 17 Juli 1954 te Amsterdam:

„*Primair:* op de openbare weg, genaamd Weteringplantsoen tezamen „en in vereniging met zijn broer Reindert Max D. met het oogmerk „om zichzelf en/of zijn broer voornoemd wederrechtelijk te bevoordelen „door bedreiging met geweld immers door, nadat eerst zijn broer voor- „noemd zekere Kjell Rune Gustafsson een pistool, althans een uiterlijk „daarop gelijkend wapen had voorgehouden onder het spreken van de „woorden: "Give me your money" en vervolgens toen deze Gustafson „aanstalten maakte zijn portefeuille met geld uit zijn zak te halen en „te overhandigen, het pistool van zijn broer over te nemen en op Gustafs- „son gericht te houden, deze Gustafsson heeft gedwongen zijn portefeuille „met geld af te geven welke vervolgens door zijn broer Reindert voor- „noemd werd aangenomen, die daaruit een geldsbedrag van circa f 40,— „Nederlands Courant, althans een geldsbedrag heeft weggenomen, toe- „behorende aan Gustafsson voornoemd en dit aan hem heeft overhan- „digd, waarna hij, beklagde, dit geld bij zich heeft gestoken en zich „samen met zijn broer heeft verwijderd;

„*Subsidiair:* opzettelijk een geldsbedrag van circa f 40,— Nederlands „courant, althans een geldsbedrag, hetwelk naar hij wist door zijn broer „R. M. D. door diefstal, althans door afpersing van zekere Gustafsson, „althans door misdrijf was verkregen, heeft bewaard, althans verborgen. „althans als geschenk heeft aangenomen”;

Overwegende: . . . enz.;



Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de nacht van 16 op 17 Juli 1954, terwijl hij dienstplichtige met groot verlof was en gekleed in de uniform van soldaat van de Koninklijke Landmacht, en zijn broer R. D., te Amsterdam werden aangesproken door een vreemdeling die later bleek te zijn Kjell Rune Gustafsson, die hen de weg vroeg naar het American Hotel op het Leidseplein te Amsterdam; dat zij met die vreemdeling zijn medegegaan in de richting van het Eidseplein en met hem terecht zijn gekomen in het Weteringplantsoen aldaar; dat hij daar voorop liep, terwijl zijn broer Reindert en de vreemdeling hem op korte afstand, maximaal een meter, volgden; dat, toen hij op een gegeven moment omkeek, omdat hij zijn broer iets ongewoons hoorde zeggen, bleek, dat zijn broer en de vreemdeling stil waren blijven staan; dat hij zag, dat zijn broer op dreigende wijze een op een echt vuistvuurwapen gelijkend luchtpistool op de vreemdeling gericht hield, waarbij hij het deed voorkomen alsof hij de vreemdeling zou neerschieten indien laatstgenoemde, naar hij, beklagde, wel begreep, zijn portefeuille met geld niet zou overhandigen; dat, toen hij zich had omgekeerd, zijn broer Reindert hem, beklagde, voornoemd luchtpistool in de hand drukte, waarop hij, beklagde, op dezelfde wijze als zijn broer gedaan had, op de vreemdeling richtte en het deed voorkomen, dat hij de vreemdeling zou neerschieten als hij niet aan hun eisen voldeed; dat de door hun dreigingen bang geworden vreemdeling, daarop zijn portefeuille met inhoud aan zijn broer Reindert die zijn handen had vrijgekregen, doordat hij, beklagde, het pistool had overgenomen, overhandigde; dat zijn broer toen al het Nederlandse geld, dat in de portefeuille aanwezig was, daaruit heeft gehaald en aan hem, beklagde heeft overhandigd en de portefeuille aan de vreemdeling heeft teruggegeven; dat zijn broer en hij zich daarna uit de voeten hebben gemaakt; dat hij, toen hij het pistool van zijn broer overnam, zoals bovenomschreven en dit op de vreemdeling richtte, heel goed wist waar het om ging; dat hij de vreemdeling in bedwang heeft gehouden, tot op het ogenblik, waarop zijn broer de portefeuille aan de vreemdeling had teruggegeven; dat zij een en ander deden met de bedoeling zich het geld toe te eigenen en er hun voordeel mede te doen, zonder dat zij daartoe recht of toestemming hadden;

*Post alia:*

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„*afpersing, gepleegd door twee of meer vereenigde personen*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 317 jo artikel 312 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twaalf maanden, met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 23 Juli 1953, en met bevel dat van deze gevangenisstraf een gedeelte groot zes maanden voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoer-geleid — *Red. J.*]

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 3 November 1954.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonel A. E. Bueno de Mesquita en Lt. Kol. P. J. M. Evers.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie, door een dpl. soldaat gepleegd tegenover een schildwacht.*

*Beklaagde was over de kazernemuur geklommen en voldeed niet aan het bevel van de schildwacht om mee te gaan naar de wachtcommandant. Vervolgens rukte beklaagde de schildwacht ket met patronen gevulde magazijn uit het geweer (geconstrueerd als het van de vrijheid van handelen beroven).*

*Openlijke uitlezing van het vonnis.*

(W.M.Sr. art. 114, 117, 120, 128).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. W., geb. 11 Augustus 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd \*):

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 5 September „1954, in tijd van oorlog, te Bergen op Zoom, op het terrein van de „Wilhelminakazerne:

„I. Opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door „de dienstplichtig soldaat H. van de Graaf, die op dat tijdstip en ter „plaatse belast met de dienst van schildwacht, gegeven dienstbevel om „hem te volgen en mee te gaan naar de wachtcommandant zulks in ver- „band met het feit dat genoemde schildwacht bij de uitoefening van zijn „dienst hem, beklaagde, over het hek zag klimmen van het kazerneterrein „nabij het gebouw U met de bedoeling om de kazerne binnen te komen „zonder de wacht te zijn gepasseerd, hebbende hij, beklaagde, in stede „van dit bevel onmiddellijk op te volgen, opzettelijk getracht genoemde „schildwacht over te halen om het klimmen over het hek voor de wacht- „commandant te verzwijgen;

„II. opzettelijk \*\*) zich tegen de onder I genoemde schildwacht, „derhalve zijn meerdere met geweld heeft verzet, althans hem van zijn „vrijheid van handelen heeft beroofd, in ieder geval hem door geweld „heeft gedwongen tot het nalaten van een dienstverrichting en wel tot het „nalaten om, met gebruikmaking van het geladen geweer, hem, beklaag- „de, te dwingen zich naar de wachtcommandant te begeven, hebbende „hij, beklaagde, ten tijde en ter plaatse voormeld aan genoemde schild- „wacht het met patronen gevulde magazijn uit zijn geweer gerukt en

\*) Het tenlaste gelegde is, met uitzondering van de door ons aangebrachte cursiveringen, in de bewezenverklaring overgenomen.

\*\*) Abusievelijk zal het woord „opzettelijk" niet in de bewezenverklaring zijn overgenomen. (Red.).

„zijnde hij vervolgens op genoemde schildwacht toegelopen, zodat deze „gedwongen was om assistentie van een andere post in te roepen“;

*Post alia:*

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 5 September 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij het 101e Verbinding-Bedienings Bataljon te Bergen op Zoom;

dat hij op de avond van die dag te omstreeks 22.30 uur over het hek van de Wilhelminakazerne te Bergen op Zoom naar binnen is geklommen nabij het gebouw U met de bedoeling de kazerne in te komen zonder de wacht te passeren; dat dit werd opgemerkt door de soldaat van der Graaf die daar toen schildwacht was; dat hij, toen hij bemerkte dat die schildwacht op hem af kwam, zich heeft verstopt in een naburige schuilkelder; dat de schildwacht die schuilkelder binnenkwam en hem het bevel gaf mee te gaan naar de wachtcommandant; dat hij dit bevel willens en wetens niet heeft opgevolgd, doch in stede daarvan getracht heeft de schildwacht over te halen om het klimmen over het hek voor de wachtcommandant te verzwijgen;

dat hij, toen van der Graaf op dit laatste niet in wilde gaan, het niet patronen gevulde magazijn gewelddadig uit het geweer dat die schildwacht vóór zich hield heeft gerukt en hem aldus in het gebruik van dit wapen heeft belemmerd; dat die schildwacht de assistentie van een andere post heeft ingeroepen;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog“;

II. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog“;

voorzien en strafbaar gesteld bij: I. Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht; II. Artikel 116 [ten rechte: 117 j<sup>o</sup> 120 — *Red.*] van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten dezen te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandant van beklaagde te houden appèl;

[Uit het dictum: Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde van 5 September 1954—21 September 1954;

Bepaalt, dat dit vonnis openlijk zal worden uitgelezen op een nader door de Commandant van de Staf en Staf Compagnie van het 101e Verbinding-Bedienings Bataljon te Bergen op Zoom in overleg met de Secretaris te bepalen appèl — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Het valt op dat de tenlastelegging niet nader feitelijk omschrijft dat de soldaat van der Graaf schildwacht was; het simpele gebruik van de qualificatie „schildwacht“ schijnt daartoe ongenoegzaam.*

*De feitelijke insubordinatie is geconstrueerd als het van de vrijheid van handelen beroven, althans als het dwingen tot het nalaten van z'n dienstverrichting. Wat in feite plaats vond had m.i. eenvoudig als een feitelijk aanranden kunnen gelden, hetwelk zich niet beperkt tot de persoon (het lichaam) van de meerdere, maar zich uitstrekt tot kleding en uitrusting, welke de meerdere aan en bij zich heeft. Een soortgelijke beslissing als in dit vonnis nam het H.M.G. v. N.I. bij sententie van 6 Mei 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 119.* W. H. V.

### **De Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 10 November 1954.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. G. van Ditzhuijzen en Majoor Mr P. C. L. Eschauzier.

*Raadsman:* Jhr Mr A. M. C. Sandberg.

*Wacht, bestaande uit twee soldaten van dezelfde klasse, zonder dat aangegeven was, wie als wachtcommandant zou fungeren. Van beklaagde kan dus niet gezegd worden dat hij wachtcommandant was; hij heeft niet een wachtverplichting geschonden door na te laten te melden dat een jeep voor een ongeautoriseerde uit het terrein verlaten had.*

*Wel veroordeeld wegens het subsidiair ten laste gelegde feit, t.w. het, met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren een aan-,gelegenheid (de ongeautoriseerde rit) onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere.*

(W.M.Sr. art. 129, 139).

### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. R., geb. 19 Juli 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 4 Juli 1954, in tijd van „oorlog, te Weesp:

„Primair: terwijl hij tesamen met de dienstplichtig soldaat H. D. van „Elk behoorde tot de wacht van en de wachtdienst verrichtte op het Fort „Uitermeer, de zodanig op hem rustende verplichting niet is nagekomen „om te rapporteren dat het militaire motorrijtuig type jeep, gekenmerkt „69203, zich buiten het Fort had begeven, terwijl hij wist, althans ver- „moedde, dat de bescheiden van deze jeep niet in orde waren en met deze „jeep een niet geautoriseerde rit werd gemaakt;

„Subsidiair: met het oogmerk om de dienstplichtige soldaten A. Weg- „kamp en P. A. Donkers voor bestraffing te vrijwaren, aan de kennis- „neming van zijn commandant, de 2e luitenant H. H. J. Lulf, die even- „eens het beheer had over de jeep, gekenmerkt 69203, derhalve aan de „hiertoe bevoegde meerdere, heeft onthouden dat genoemde soldaten „met deze jeep buiten het Fort reden, terwijl hij wist, althans vermoedde,

„dat de bescheiden van deze jeep niet in orde waren en genoemde soldaten een niet geautoriseerde rit maakten“;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput heeft, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft gepleegd zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de consignes van de wacht van het fort „Uitermeer“, blijkens een ten processe overgelegd afschrift daarvan, voorzover te deze van belang luidden:

4e Taak: c. de wacht rapporteert alle gebreken aan de bescheiden van een voertuig;

Overwegende, dat onder „wacht<sup>n</sup> hier kennelijk moet worden verstaan „wachtkommandant<sup>m</sup>, aangezien in het algemeen de verplichting tot rapporteren van voorvallen de wachtdienst betreffende, onder andere op grond van het RIDKL, berust bij de wachtkommandant en in casu van geen enkele omstandigheid is gebleken, die het aannemelijk zou kunnen maken, dat die verplichting op elk lid van de wacht zou rusten;

Overwegende, dat blijkens punt 3 van meergenoemde consignes de hoogste in rang van de wacht optreedt als wachtkommandant;

Overwegende, dat nu in het onderhavige geval de wacht uit twee soldaten van dezelfde klasse bestond en geen van hen als kommandant was aangewezen niet valt uit te maken wie van beiden een als zodanig uit de consignes voortvloeiende verplichting tot het rapporteren van het in de telastelegging onder primair omschreven feit schond;

Overwegende, ten aanzien van het aan beklaagde subsidiair telastegelegde, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 4 Juli en 5 Juli 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht en behoorde tot een detachement van de 102e Mechanische Uitrustings Compagnie, welk detachement onder commando van de 2e luitenant Lulf was ondergebracht op het fort „Uitermeer“ te Weesp; dat hij van 4 Juli 1954 18.00 uur tot 5 Juli 1954 18.00 uur met de soldaat H. D. van Elk wachtdienst heeft verricht op genoemd fort; dat op 4 Juli 1954 te omstreeks 19.30 uur de tot voormeld detachement behorende jeep, gekenmerkt 69203, waarin de soldaat Wegkamp als bestuurder en de soldaat P. A. Donkers als mede-inzittende gezeten waren, bij de wacht kwam; dat van Elk en hij toen genoemde soldaten het bij die jeep behorende boekje model 412 niet konden overleggen geweigerd heeft de jeep het fort uit te laten rijden en de slagboom gesloten heeft gehouden; dat hem even later bleek, dat die jeep via een achteruitgang toch het fort had verlaten; dat hij zag, dat Wegkamp en Donkers met die jeep in de richting Nederhorst den Berg langs de Provinciale weg verdwenen; dat de jeep te omstreeks 21.30 uur op het fort terugkwam; dat Donkers en Wegkamp toen vertelden dat zij naar Nederhorst den Berg waren geweest;

dat die avond te omstreeks 24.00 uur de 2e luitenant Lulf, die van 19.00 uur af van het fort afwezig was geweest, aldaar terugkeerde; dat noch hij noch de soldaat van Elk toen melding hebben gemaakt van het hierboven vermelde omtrent de jeep 69203; dat hij wist, dat genoemde

luitenant de bevoegde autoriteit was aan wie dergelijke mededelingen moesten worden gedaan; dat hij wist, dat met die jeep een niet geauthoriseerde rit was gemaakt en de bescheiden van dat voertuig niet in orde waren; dat hij deze aangelegenheid aan de kennisneming van genoemde luitenant heeft onthouden, omdat hij Wegkamp en Donkers niet aan bestraffing wilde bloot stellen;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:  
*„Als militair met het oogmerk een ander voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren eene aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere“;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak één der in artikel 2 lid 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

[Uit het dictum: verklaart beklagde schuldig aan het hierboven onder subsidiair als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier — *Red.*].

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 3 November 1954.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Kapitein J. C. Engelman.

*Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*Als schildwacht op post gesteld zijnde bij een munitiemagazijn in het schilderhuisje gaan zitten en vervolgens in slaap gevallen.*

*Vrijspraak wegens straffeloosheid van beklagde, aan wie het feit niet kan worden toegerekend op grond van de overmacht uitmakende omstandigheid dat beklagde lijdt aan slaapaanvallen, waartegen hij geen weerstand kan bieden.*

(W.M.Sr. art. 129; W.Sr. art. 40).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. A. v. d. L., geb. 18 Juli 1933, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 3 Augustus 1954 te Arnhem, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 431e Bataljon „Infanterie, ingedeeld bij de wacht van de Saksen-Weimarkazerne al- „daar en als schildwacht op post was gesteld bij het munitiemagazijn, „de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend paraat „en waakzaam te zijn niet is nagekomen, althans zich in een toestand „heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren „kon verrichten, zijnde hij immers slapende, althans niet paraat en „waakzaam in het schilderhuisje aangetroffen:

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende dat de beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 2 op 3 Augustus 1954, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Stafcompagnie van het 431e Bataljon Menno van Coehoorn, gelegerd te Arnhem, was ingedeeld bij de wacht van de Saksen Weimarkazerne aldaar en tijdens deze wacht-dienst op 3 Augustus 1954 om 3 uur als schildwacht op post gesteld werd bij het munitiemagazijn van genoemde kazerne ter bewaking van dit magazijn;

dat hij uiteraard voortdurend paraat en waakzaam moest zijn; dat hij alstoen en aldaar in een bij genoemd magazijn opgesteld schilder-huisje is gaan zitten en toen in slaap gevallen moet zijn, waal hij ont-waakte plotseling, doordat hij geraas hoorde, waarna de wachtcom-mandant, de sergeant Meeuwsen, verscheen; dat hij veel last heeft van slaperigheid en abnormaal spoedig in slaap valt, b.v. tijdens theorie-lessen; dat hij daarvoor diverse malen bij de dokter is geweest en zelfs is herkeurd; dat hij echter in October 1953 werd goedgekeurd; dat hij van deze slaperigheid behalve in dienst ook in het burgerleven wel last heeft gehad; dat dit b.v. ook de reden was, dat hij van de be-drijfsschool van Philips werd verwijderd en dat ook bij een latere werkgever zijn slaap moeilijkheden met zich mee bracht;

Post *alia*:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht een als zodanig op hem *rustende* verplichting niet „nakomen, gepleegd *in tijd* van oorlog,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat in het dossier aanwezig is een Sociaal Voorlich-tingsrapport nr. 4584 dd. 29 October 1954, opgemaakt door A. Don-ders, in welk rapport een verklaring voorkomt van dr E. H. L. Sassen, zenuwspecialist te Eindhoven, welke verklaring onder meer zakelijk inhoudt, dat hij bij beklagde op 14 Juli 1948 pylenolepsie geconsta-teerd heeft; dat bovendien in genoemd rapport een ten tijde van het

opmaken van genoemd Sociaal Voorlichtingsrapport afgelegde verklaring voorkomt van dr J. B. H. wachters, huisarts van betrokkene, welke onder meer zakelijk inhoudt, dat beklagde sinds lange jaren lijdt aan slaapaanvallen waartegen hij zich niet kan verzetten;

Overwegende dat de Krijgsraad mitsdien bewezen oordeelt dat het aan beklagde ten laste gelegde feit hem wegens de bovengenoemde, overmacht uitmakende, omstandigheden niet kan worden toegerekend;

Overwegende dat beklagde derhalve niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken; . . .enz.

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 12 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Majoor H. P. Wiegman.

*Raadsman:* Mr M. Adelmeijer.

*Aan zijn schuld de dood en zwaar lichamelijk letsel van anderen te wijten hebben: als officier belast met het commando van een compagnie militairen in marscolonne met vier pelotons over een voor (snel-)verkeer openstaande weg marcherende, terwijl het schemerdonker reeds was ingevallen en de militairen, gezien hun tenue en camouflage zeer slecht zichtbaar waren, nagelaten de vereiste maatregelen tot beveiliging van de troep te nemen, tengevolge waarvan en in dezelfde richting als de marcherende militairen rijdende auto op de colonne is ingereden.*

*Geldboete ( f 150) opgelegd na toepassing van artikel 24 W.Sr. met overweging dat de Krijgsraad een geringere geldboete zou hebben opgelegd indien niet beklagde ter zitting blijk had gegeven zich van zijn misstap niet bewust te zijn.*

(W.Sr. art. 24, 55, 57, 307, 308).

### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. W., geb. 7 Maart 1929, 2e luit. Inf., beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 16 September 1954 te Horn te circa „19.25 uur, terwijl hij als beroepsofficier in werkelijke dienst was als „2e luitenant bij het Regiment Oranje Gelderland, toen hij als com- „mandant van een compagnie militairen in marscolonne met vier „pelotons in de richting Roermond voortmarcheerde over de voor het „openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Rijksweg Weert- „Roermond, hoogst roekeloos, achteloos, onvoorzichtig en onoordeel- „kundig, niettegenstaande het schemerdonker reeds was ingevallen en „die colonne militairen, gezien hun tenue en camouflage, zeer slecht „zichtbaar waren mede gezien de plaatselijke omstandigheden en de reeds „ingevallen avondschemering, heeft nagelaten de vereiste veiligheids-



„maatregelen te nemen ter beveiliging van die marcherende colonne in  
„verband met het zeer drukke autoverkeer over dien voorrangsweg ten-  
„gevolge waarvan het kon gebeuren dat een uit de richting Weert  
„naderend door C. Mulders bestuurd vierwielig motorrijtuig, eveneens  
„in de richting Roermond over dien weg voortrijdend, in aanrijding  
„kwam met meerdere in het achterste peloton marcherende militairen,  
„tengevolge van welke aanrijding de dienstplichtige soldaat A. J. A.  
„van der Meiden dusdanig zwaar lichamelijk letsel uitmakende ver-  
„wondingen en kwetsuren bekwam, dat hij kort nadien is overleden,  
„terwijl meerdere andere militairen dusdanig lichamelijk letsel uit-  
„makende kwetsuren bekwamen, dat zij meerdere dagen en ~ weken  
„verhinderd waren hun beroep als militair uit te oefenen”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 14 October 1954, opgemaakt door de kapitein J. L. D. Noordhoek, commandant 2e compagnie Regiment Infanterie „Oranje Gelderland” te Roermond, ten tijde, dat hij het hem ten laste geëigde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 16 September 1954, terwijl hij als beroepsofficier in werkelijke dienst als 2e luitenant bij het Regiment Infanterie „Oranje „Gelderland”, als commandant van een compagnie militairen met deze compagnie in marscolonne met vier pelotons voortmarcheerde over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg Weert-Roermond, welke een voorrangsweg is, gaande in de richting Roermond, waarbij de compagnie voortmarcheerde aan de rechterzijde van de weg, gezien de marsrichting dat de militairen van de colonne hierbij waren gekleed in khaki-werkkleding met koppel en enkelstukken en helm met helmnet op het hoofd; dat er op bedoelde weg, waar hier en daar bomen staan, een nogal druk autoverkeer was, dat de schemering begon te vallen en hij in verband hiermede overwoog om maatregelen te treffen om de colonne te beveiligen met het oog op de ingevallen schemering; dat hij daarom langzamer is gaan lopen om aan de staart van de colonne te komen om van daaruit te beoordelen of het al gewenst of noodzakelijk was om maatregelen te nemen; dat hij, terwijl hij hiermede doende was, tumult hoorde en zag dat een grijze volkswagen, komende uit de richting Weert en rijdend in de richting Roermond, die naar hem later bleek bestuurd werd door een zekere Mulders, in aanrijding was gekomen met het achterste peloton marcherende militairen van de compagnie; dat tengevolge van deze aanrijding de dienstplichtig soldaat van der Meiden dermate werd verwond, dat hij ter plaatse overleed; dat verschillende andere militairen van de colonne door de aanrijding zodanig werden verwond, dat zij terzake wekenlang in het ziekenhuis moesten verblijven en hun ambtsbezigheden als dienstplichtig soldaat niet konden verrichten;

dat hem uit ervaring bekend is, dat het op deze drukke autoweg vrijwel ondoenlijk is met een militaire colonne te marcheren in het duister en dat het noodzakelijk is bij het invallen van de duisternis

vroegtijdig maatregelen te nemen ter beveiliging van de colonne tegen het autoverkeer: dat hij bij zijn colonne geen lantaarns had, daar deze bij de afmars niet meer aanwezig bleken te zijn; dat hij zich voor de afmars heeft gerealiseerd, dat het twijfelachtig was of hij voor de duisternis met de colonne de kazerne nog zou kunnen bereiken; dat hij zich wel degelijk heeft gerealiseerd dat een automobilist bij schemer slechter zicht heeft dan een voetganger; dat de meeste voertuigen die hij kort voor het ongeluk heeft gezien, licht voerden;

Overwegende dat Cornelis Franciscus Mulders, oud 27 jaar, van beroep vertegenwoordiger, wonende te Reuver, als getuige door de Officier-Commisaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 16 September 1954 als bestuurder met een volkswagen voortreed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg Weert-Roermond, komende uit de richting Weert en rijdende in de richting Roermond; dat hij in Weert reeds met brandende koplampen reed; dat hij vlak voorbij het dorp Horn op de voor hem bestemde weghelft een ondefinieerbare grauwe massa geheel onverwacht op zeer korte afstand voor zijn wagen zag; dat hij op dat moment reed met gedimde koplampen, omdat hij gehinderd, doch niet verblind werd door tegenliggers; dat hij op dat moment ten hoogste 70 KM per uur reed en bij het waarnemen van de grauwe massa zo krachtig mogelijk zijn voetrem heeft ingetrapt; dat hij pas, toen hij zodoende zijn wagen tot stilstand had gebracht, zag, dat hij op een colonne militairen was ingereken; dat hij aan deze colonne geen verlichting heeft gezien; dat het naar zijn mening op dat moment pertinent te donker was om nog zonder verlichting deel te nemen aan het verkeer op de weg; dat de schemering ten tijde van de aanrijding al was ingevallen; dat hij even daarna op zijn horloge heeft gekeken en zag, dat het toen 19.32 uur aanwees;

Post *alia*:

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- 1e. „Het aan zijn *schuld* de dood van een *ander* te wijten zijn“;
- 2e. „*Het* aan *zijn* schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig „*lichamelijk* letsel *bekomt*, dat daaruit verhindering in de *uitoefening* zijner ambtsbezigheden *ontstaat*, meermalen *gepleegd*“;
- 3e. „Overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet“;

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 307 en 308 Wetboek van Strafrecht en 35 Wegenverkeerswet;

Overwegende dat krachtens het voorschrift van artikel 55 1e lid Wetboek van Strafrecht de strafbepaling van artikel 35 Wegenverkeerswet buiten toepassing moet blijven;

Overwegende dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad een geringere geldboete zou hebben

opgelegd, ware het niet dat beklagde ook ter terechtzitting blijk heeft gegeven zich van zijn misstap niet bewust te zijn;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 9, 23, 24, 55 en 57 van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van EEN HONDERD EN VIJFTIG GULDEN, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftig dagen — *Red.*]

## ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

### Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 22 Februari 1955.

*Voorzitter:* Mr J. H. Kuiper; *Leden:* Mrs A. Blom en Dr T. Kruijff.

*Genzachtigde Min. v. Marine:* Mr J. Veldstra, ambtenaar a. h. M. v. M.;

*Klager:* niet verschenen.

*Schade, groot f 100, —, ontstaan door het verloren gaan van een aan het Rijk toebehorende in bruikleen gegeven kijker, ten laste gebracht van de bruikleener, de Commandant van Hr.Ms. Wachtschip „Willems-oord”, klager.*

*De Voorzitter van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage zendt het klaagschrift door aan de Voorzitter van de Centrale Raad van Beroep onder mededeling, dat zijn Gerecht naar het hem voorkwam tot behandeling van hetzelfde niet bevoegd is.*

*De commissie als bedoeld in de circulaire Zeemacht 493, welke wordt ingesteld op last van de Commarzdant, moet bestaan uit 2 officieren en 1 onderofficier met de rang van sergeant of hoger. Naar aanleiding van het proces-verbaal dezer commissie beslist de Commandant, onder nadere goedkeuring van de Minister van Marine, op welke wijze zal worden gehandeld.*

*Indien het onderzoek naar het verloren gaan van inventarisgoederen zou kunnen leiden tot aansprakelijkstelling van de commandant, kan de circulaire Zeemacht 493 daarop geen betrekking hebben, althans niet in deze zin, dat de in die circulaire bedoelde commissie geacht kan worden ook met betrekking tot de Commandant op te treden krachtens algemeen verbindend voorschrift. Op grond daarvan is de C.R.v.B. niet bevoegd in eerste en enige aanleg kennis te nemen van het onderhavige twistgeding en verwijst de zaak naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.*

(A.W., art. 3, tweede lid onder b; M.A.W., art. 2; Circulaire Zeemacht 493).

### DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder op 8 Februari 1954 het navolgende aan de Commandant der Zeemacht heeft geschreven:

„Naar aanleiding van Uw brief, d.d. 16 October 1953, no. CZM/032476/032026, waarbij U doorzond het proces-verbaal no. 8593/53 „WSWD van Hr.Ms. „Wachtschip Willemsoord”, heb ik de eer UHoog-„edeigestrenge mede te delen, dat ik instem met Uw advies om de schade, „ontstaan door het verloren gaan van een kijker, ten laste van betrokkene „te brengen, aangezien degene die iets van het Rijk in bruikleen ont- „vangt daarvoor verantwoordelijk blijft.

„Ik bepaal derhalve, dat de rekening van de kapitein ter zee X. moet „worden belast met een bedrag van f 100,— (Eenhonderd gulden).

„Ik verzoek U de commandant opdracht te geven hiertoe het nodige „te verrichten.”;

Overwegende, dat verweerder vervolgens, naar aanleiding van een schrijven van genoemde Commandant, op 1 April 1954 aan deze het navolgende heeft bericht:

„Met verwijzing naar Uw brief van 16 Februari 1954, nr. CZM/ „042346/032026 heb ik de eer UHoogedelgestrenge het volgende mede „te delen. In mijn brief van 25 Januari 1954, nr. 345600, deelde ik U „mede, dat ik bij het verloren gaan van inventaris (detail) goederen het „vergoeden van schade wens beperkt te zien tot diegenen, waarvoor een „rechtstreeks verband met de schade kan worden geconstrueerd, waarbij „ik o.a. het oog had op degenen, die deze goederen daadwerkelijk hebben „zoekgemaakt. Abusievelijk komt dit in mijn brief niet duidelijk tot „uiting.

„Hoewel uiteraard niet kan worden gezegd, dat kapitein ter zee X. „de kijker daadwerkelijk heeft zoekgemaakt, bestaat ten aanzien van „hem wel een rechtstreeks verband met het verloren gaan van de kijker, „daar hij, door het niet in acht nemen van de meest eenvoudige voor- „zorg, namelijk het afsluiten van de kast, waarin de kijker was geborgen, „het verloren gaan van de kijker heeft vergemakkelijkt. Door het niet „treffen van deze voorzorg was hij m.i. grof in verzuim, zodat hem grove „schuld moet worden verweten.

„Op grond van het vorenstaande acht ik dan ook geen termen aanwezig „om de in mijn beschikking van 8 Februari 1954, nr. 346846/337390 „genomen beslissing te herzien.”;

Overwegende dat deze beide brieven door de Commandant der Zee- macht zijn toegezonden aan de Commandant der Maritieme Middelen te Willemsoord op 10 April 1954 en door klager op 12 April 1954 zijn ontvangen;

Overwegende dat klager tegen de in deze beide brieven vervatte be- sluiten een klaagschrift heeft ingezonden aan het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, hetwelk aldaar is ingekomen op 15 April 1954, en welk klaagschrift, met bijlagen, door de Voorzitter van genoemd Ge- recht bij schrijven van 20 Augustus 1954 is doorgezonden aan de Voorzitter van de Centrale Raad van Beroep onder mededeling van de Voorzitter van het Ambtenarengerecht, dat zijn Gerecht naar het hem voorkwam tot behandeling van hetzelfde niet bevoegd was;

Overwegende dat klager aan 's Raads Voorzitter desgevraagd uitdrukkelijk heeft medegedeeld, dat zijn beroep gericht was èn tegen het besluit, vervat in het vorenweergegeven schrijven van 8 Februari 1954, èn tegen dat, vervat in het eveneens weergegeven schrijven van 1 April 1954, en voorts in zijn klaagschrift, met aanvulling, op de daarin aangegeven gronden heeft gevorderd nietigverklaring van de besluiten, in beide voormelde brieven vervat, alsmede restitutie van het op zijn salaris ingehouden bedrag van f 100,—;

Overwegende dat verweerder op de bij contra-memorie aangevoerde gronden de Raad kennelijk heeft bedoeld te verzoeken de zaak te verwijzen naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, subsidiair het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat bij de contra-memorie allereerst is betoogd, dat de Centrale Raad van Beroep niet bevoegd is van het onderhavige geding kennis te nemen, waartoe is aangevoerd:

„1. Een commissie ingesteld op grond van Circ. Z. 493 heeft niet „tot taak een advies te geven in de zaak. Voor een advies in de zaak „is nodig een voornemen tot schadeverhaal op een bepaalde persoon, „waarvan de commissie wordt in kennis gesteld met het verzoek daar- „over te adviseren. De onderhavige commissie heeft echter tot taak „gegevens te verzamelen en op grond daarvan met een voorstel te „komen.

„2. Het voorstel van de commissie behoort slechts te betreffen de „vraag: wel of niet ten laste van den lande brengen der schade. Dit „houdt niet in de taak een voorstel te doen over schadeverhaal in het „algemeen en nog minder een voorstel tot schadeverhaal op een be- „paalde, door de advies vragende instantie aangeduide persoon.

„3. Van een uitspraak in de zaak kan uiteraard geen sprake zijn, „aangezien het in casu nimmer betreft een geschil tussen administratie „en ambtenaar.

„4. In het onderhavige geval is er zelfs geen sprake van een com- „missie, als bedoeld in circ. Z. 493, daar de in deze zaak opgetreden „commissie bestond uit slechts 2 officieren en derhalve niet voldeed „aan de vereisten van circ. Z. 493 onder 1", a.

„5. De in deze zaak opgetreden commissie heeft zelfs in feite geen „voorstel ten aanzien van het al dan niet ten laste van den lande bren- „gen der schade gedaan.";

Overwegende dat de Raad naar aanleiding daarvan doet opmerken:

ad 1: dat van het geven van een advies in de zaak, als bedoeld in artikel 3, tweede lid, onder b, der Ambtenarenwet 1929, juncto artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, óók sprake kan zijn, als liet desbetreffende administratieve orgaan nog niet had doen blijken van een voornemen tot het nemen van een besluit en als geen advies was gevraagd, aangezien in die bepaling slechts is vereist, dat in de zaak, waarover het besluit handelt, tevoren een krachtens algemeen verbindende regel optredende commissie een advies heeft gegeven;

*ad 2:* dat het voorstel der commissie, bedoeld in de beschikking van de Minister van Marine van 21 October 1942, zoals deze later is gewijzigd en is opgenomen in de bij vlootorder bekend gemaakte Circulaire Zeemacht 493 (welke beschikking in deze uitspraak verder wordt aangeduid als: circulaire Z 493) weliswaar moet betreffen het al dan niet ten laste van den Lande brengen der schade, maar dat een voorstel om de schade niet ten laste van den Lande te brengen tevens zal insluiten het voorstel een bepaalde persoon of bepaalde personen voor de schade aansprakelijk te stellen, zijnde dit immers een onderwerp, waarover bedoelde commissie zich bijkans het in de circulaire bepaalde onder 3°, e, uitdrukkelijk dient uit te laten;

*ad 3:* dat van een „uitspraak<sup>m</sup>”, als in voormeld artikel 3, tweede lid, onder b, der Ambtenarenwet 1929, inderdaad geen sprake is, maar wel van een „advies”, als daarbedoeld;

*ad 4:* dat in het onderhavige geval de commissie inderdaad niet was samengesteld, zoals in de circulaire Z 493 voorgeschreven;

*ad 5:* dat de commissie in het onderhavige geval ais haar oordeel heeft uitgesproken, dat de vermissing van de kijker niet te wijten is aan enige schuld, nalatigheid of onachtzaamheid, en het naar 's Raads oordeel duidelijk is, dat de commissie daarmede heeft bedoeld — al ware het wenselijk geweest, dat de commissie dit ook uitdrukkelijk had te kennen gegeven — voor te stellen de schade ten laste van den Lande te brengen;

Overwegende dat bovendien nog opmerking verdient, dat verweerder vroeger blijkbaar van mening is geweest, dat een commissie, ingesteld overeenkomstig de circulaire Z 493, wèl als een commissie, als bedoeld in artikel 3, tweede lid, onder b, der Ambtenarenwet 1929, moest worden aangemerkt, getuige althans het optreden van verweerder in het twistgeding, hetwelk heeft geleid tot 's Raads uitspraak van 29 November 1949, MAW. 1949/K 1, betreffende J. B. Franken, in welk twistgeding het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, zich onbevoegd had verklaard van het beroep kennis te nemen op grond, dat een commissie, als bedoeld in de circulaire Z 493, in de zaak een advies had uitgebracht, zodat naar het oordeel van het Ambtenarengerecht over het aangevallen besluit krachtens artikel 3, tweede lid, aanhef en onder b, der Ambtenarenwet 1929 de Centrale Raad van Beroep moest oordelen in eerste en enige aanleg;

dat immers bij de behandeling van die zaak, met name ook voor deze Raad, verweerder in geen enkel opzicht heeft doen blijken, dat hij het met dat standpunt van het Ambtenarengerecht niet eens was, weshalve redelijkerwijs moet worden aangenomen, dat verweerder dat standpunt toen deelde;

Overwegende dat al het voorgaande de Raad evenwel nog niet tot de slotsom kan brengen, dat ook in het onderhavige geval de Raad bevoegd is van het ingestelde beroep kennis te nemen;

Overwegende toch, dat de onderhavige besluiten, waartegen beroep, betreffen klager in zijn hoedanigheid van Commandant van Hr.Ms. Wachtschip „Willemsoord”;

Overwegende nu, dat de circulaire Z 493 o.m. bepaalt, dat de com-

missie wordt ingesteld op last van de commandant en moet bestaan uit 2 officieren en 1 onderofficier met de rang van sergeant of hoger, en dat naar aanleiding van het proces-verbaal der commissie de commandant, onder nadere goedkeuring van de Minister van Marine, beslist op welke wijze zal worden gehandeld;

Overwegende dat de Raad op grond van dit een en ander van oordeel is, dat, indien het onderzoek naar het verloren gaan van inventarisgoederen zou kunnen leiden tot aansprakelijkstelling van de commandant, de circulaire Z 493 daarop geen betrekking kan hebben, althans niet in deze zin, dat de in die circulaire bedoelde commissie geacht kan worden ook met betrekking tot de commandant op te treden krachtens algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat hieruit volgt, dat de Raad te dezen niet in eerste en enige aanleg bevoegd is van het onderhavige twistgeding kennis te nemen, zodat de zaak moet worden verwezen naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken;

Overwegende dat de Raad aan het vorenstaande nog wil toevoegen, dat hij het onderhavige beroep heeft aangemerkt als te zijn gericht tegen twee besluiten, onderscheidelijk vervat in de brieven van verweerder van 8 Februari en 1 April 1954 en de Raad ook dat tweede besluit aanmerkt als een zelfstandig besluit;

Overwegende dat al het voorgaande moet leiden tot de navolgende beslissing:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,  
verklaart zich onbevoegd van het onderhavige beroep kennis te nemen;

Verwijst de zaak naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

## WETGEVING

### **Voorrechten ten aanzien waarvan een gewezen officier der krijgsmacht de status van officier behoudt.**

Koninklijk besluit van 24 Januari 1955, Stb. 55.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog en van Marine van 18 Januari 1955, nr 200.247 nr Minmar 385.984;

Overwegende, dat het wenselijk is de voorrechten, ten aanzien waarvan een gewezen officier der krijgsmacht de status van officier behoudt, vast te stellen;

Gelet op de artikelen 36, 78 en 119 der Wet bevordering en ontslag beroeps-officieren en de artikelen 32, 59 en 86 der Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

#### Artikel 1.

De voorrechten ten aanzien waarvan een gewezen officier der krijgsmacht de status van officier onder de voorwaarden, gesteld in onder-

scheidenlijk de artikelen 36, 78 en 119 der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren dan wel in onderscheidenlijk de artikelen 32, 59 en 86 der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, behoudt, zijn:

*a.* het hem door Ons, indien Wij daartoe termen aanwezig achten, verlenen van een titulaire rang onmiddellijk volgende op de laatstelijk door de betrokken gewezen officier vóór zijn ontslag uit de militaire dienst beklede rang of op de titulaire rang hem na dit ontslag verleend, met dien verstande, dat Wij de titulaire rang van schout-bij-nacht, van generaal-majoor of een dooi- Ons daarmee gelijkgestelde titulaire rang eveneens kunnen verlenen aan een gewezen officier die laatstelijk vóór zijn ontslag uit de militaire dienst de rang van kapitein ter zee, van kolonel of een door Ons daarmee gelijkgestelde rang bekleedde of aan wie de titulaire rang van kapitein ter zee, van kolonel of een dooi Ons daarmee gelijkgestelde titulaire rang na dit ontslag is verleend;

*b.* het dragen van de uniform van het deel der krijgsmacht, waarvoor een afzonderlijk uniform of onderscheidingsteken is vastgesteld en waartoe de betrokken gewezen officier laatstelijk vóór zijn ontslag uit de militaire dienst behoorde, in de rang laatstelijk door hem vóór zijn ontslag uit die dienst bekleed of in de titulaire rang hem na dit ontslag verleend, zolang hij naar het oordeel van Onze Minister van Oorlog of van Marine aan de verplichting, neergelegd in het volgend artikel, voldoet.

#### Artikel 2.

Een gewezen officier, die op grond van het vorig artikel, onder *b*, gerechtigd is de uniform te dragen, is zo vaak en zo lang hij van dat recnt gebruik maakt verplicht na te leven:

*u.* de voorschriften betreffende liet dragen van de uniform, daaronder begrepen die betreffende de vergunning tot het dragen van uniform en wapenen in het buitenland;

*h.* de voorschriften betreffende het brengen en beantwoorden van de militaire groet,

zoals deze voorschriften gelden voor de in dienst zijnde officieren.

#### Artikel 3.

Dit besluit treedt in werking met ingang van de tweede dag na de datum van uitgifte van het *Staatsblad*, waarin het wordt geplaatst.

Onze Ministers van Oorlog en van Marine zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 24 Januari 1955.

JULIANA.

De Minister van Oorlog en van Marine,

C. STAF.

Uitgegeven de twee en twintigste Februari 1955.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.



### VRAGENBUS.

Van de luitenant ter zee (A) der 2e klasse O.C. C. J. SCHIEMAN te Rotterdam ontvingen wij de volgende vraag:

Naar aanleiding van Uw artikel in het redactioneel gedeelte van MRT XLVIII aflevering 1 betreffende de betekenis van de uitdrukking „dienstdoende“ heb ik de eer U te verzoeken mij aangaande het volgende nadere inlichtingen te willen doen verstrekken.

Op blz. 5 wordt gesteld, dat het algemene beginsel in het Nederlandse strafrecht, dat niemand aan de eigen betrefing behoeft mede te werken, o.m. tot resultaat heeft, dat zelfbevrijding van een gedetineerde of veroordeelde niet strafbaar is. Aangezien afwijking van het genoemde beginsel door specifiek militaire belangen niet wordt geëist, geldt het eveneens voor het militair strafrecht, zodat de gedetineerde, dan wel veroordeelde militair voor zelfbevrijding niet kan worden gestraft, uiteraard alleen, wanneer de zelfbevrijding niet met het plegen van enig strafbaar feit gepaard gaat of daardoor wordt gevolgd.

In Uw artikel wordt in dit verband slechts gesproken over de gedetineerde en de veroordeelde, niet echter over de met een krijgstuhtelijke arreststraf gestrafte. Geldt voor de laatstgenoemde het beginsel ook, zodat een mindere militair die de straf van streng arrest ondergaat en kans ziet om zich uit zijn cel te bevrijden en zich verder in de cantine, of elders aan boord of in de inrichting op te houden, niet strafbaar is, dus ook geen krijgstuhtelijk vergrijp pleegt? Mijn ervaring is dat in zo'n geval de zelfbevrijding meestal als eigenlijk krijgstuhtelijk vergrijp wordt beschouwd en als zodanig krijgstuhtelijk bestraft, soms ook als overtreding van art. 114 of 135 WMSr en dan op grond van art. 2 (2a) WK krijgstuhtelijk wordt afgedaan. Gezien Uw conclusie, dat indien op het onderstelde geval geen ongeoorloofde afwezigheid is gevolgd, het feit der zelfbevrijding niet mag worden aangerekend, zal men, zeker wanneer de oplegging van het streng arrest geschiedde n.a.v. een oneigenlijk krijgstuhtelijk vergrijp, bevestigend moeten antwoorden, terwijl ingeval het een eigenlijk krijgstuhtelijk vergrijp betreft toch ook het algemene rechtsbeginsel zal moeten worden toegepast.

Wij hebben hierop geantwoord:

Verscheidene beginselen van Nederlands strafrecht worden ook gehuldigd in het Nederlands militaire tuchtrecht <sup>1)</sup>. Het beginsel van straffeloosheid wegens zelfbevrijding van een gedetineerde of veroordeelde, geldende in het strafrecht, is o.i. echter niet aanvaard in het (militaire) tuchtrecht. Artikel 14 lid 1 van de Wet op de krijgstuht bepaalt, dat het de met arrest gestrafte militair verboden is, de plaats waar hij zijn straf moet ondergaan, gedurende zijn straftijd buiten dienst zonder noodzaak te verlaten, of zonder daartoe bekomen verlof bezoeken te ontvangen. Het is duidelijk, dat de getrafte die deze verboden overtreedt, die

<sup>1)</sup> Zie Wet op de krijgstuht van aantekeningen voorzien en Reglement betreffende de krijgstuht van aantekeningen voorzien, vierde druk door Mr A. F. STEFFEN, Boekwerk 3101, blz. 12 e.v.

zichzelf bevrijdt, op grond daarvan een krijgstuchtelijk vergrijp pleegt, (art. 2. 1° W.K. en art. 1 R.K.). Zie ook art. 18-23 W.K. en art. 43 K.B. v. 31 Juli 1922 Stb. 475.

Indien op de zelfbevrijding uit een arreststraf een ongeoorloofde afwezigheid is gevolgd, mag de zelfbevrijding o.i. niet verder in aanmerking worden genomen dan art. 60 W.K. toelaat; de zelfbevrijding is een krijgstuchtelijk vergrijp dat in verband of samenhang met de ongeoorloofde afwezigheid is gepleegd. Of de arreststraf werd opgelegd terzake van een eigenlijk of oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp doet o.i. niet terzake.

Het violeren van een strafrechtelijke vrijheidsstraf door een militair kan o.i. volgens de W.K. disciplinair worden afgedaan, indien deze straf in het depot voor discipline te Nieuwersluis wordt ondergaan (zie art. 28-34 W.M.Sr. art. 43 K.B. v. 31 Juli 1922 Stb. 475).

Hoewel de Beginselenwet gevangeniswezen (Wet van 21 December 1951 Stb. 596) geen bepaling inhoudt als art. 14 W.K., is zelfbevrijding van een gedetineerde of een gevangene uit de daar bedoelde gestichten eveneens disciplinair strafbaar, daar zulks onverenigbaar is met de in die gestichten heersende goede orde en tucht (art. 44). Hetzelfde geldt o.i. met betrekking tot zelfbevrijding van verpleegden in tuchtscholen en rijksopvoedingsgestichten, welke eveneens een inbreuk is op de goede orde en tucht in die inrichtingen (art. 71, 111 Uitvoeringsregeling Kinderbeginselenwet, art. 10 Kinderbeginselenwet) (Wet van 12 Februari 1901 Stb. 64). Wij wijzen ook op art. 92 van het Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, van 12 Augustus 1949 <sup>1)</sup>, volgens welk artikel een krijgsgevangene, die poogt te ontvluchten en wordt gegrepen voordat zijn ontvluchting geslaagd is, in de zin van art. 91 van dat verdrag, slechts krijgstuchtelijk mag worden gestraft (zie ook art. 93 van dat verdrag in verband met art. 60 W.K.) en voorts op art. 120 van het Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd, van 12 Augustus 1949 <sup>1)</sup>, volgens welke bepaling geïnterneerden die wederom worden gegrepen na te zijn ontvlucht of bij een poging tot ontvluchting, slechts tuchtrechtelijk mogen worden gestraft, zelfs in geval van recidive.

De wetgever heeft een soortgelijke bepaling, als in art. 14 W.K. uitgevaardigd met betrekking tot arreststraffen, niet in het leven geroepen met betrekking tot het ondergaan van voorlopig arrest als bedoeld in art. 44 W.K. Dit is begrijpelijk, omdat de wetgever, die spoedige behandeling en afdoening van disciplinaire zaken wenselijk achtte, bepaald heeft, dat het onderzoek van krijgstuchtelijke vergrijpen in beginsel binnen vierentwintig uren nadat het voorlopig arrest is aangezegd, zo mogelijk, afgelopen en een beslissing genomen moet zijn (art. 45 W.K., VAN DER HOEVEN III blz. 323). Niettemin zijn wij van mening dat de bepaling van art. 14 W.K. ook van toepassing moet worden geacht te zijn op het in art. 44 W.K. bedoelde voorlopig arrest, met name dus, dat het de zich terzake van een krijgstuchtelijk vergrijp in voorlopig arrest bevindende

<sup>1)</sup> Inwerhinggetreden met ingang van 3 Februari 1955.

militair, verboden is de plaats. waar hij dat voorlopig arrest moet ondergaan, gedurende de duur daarvan buiten dienst zonder noodzaak te verlaten. Zulks is een gevolg van het doel van dit voorlopig arrest, dat op (soortgelijke) dezelfde wijze wordt ondergaan als het strafarrest en van het militaire tuchtrecht in het algemeen, dat handhaving van de krijgstucht, ook in arrestlokalen waarin voorarrest wordt ondergaan, naast vorming van de militair beoogt. Deze zienswijze vindt o.i. steun in de in art. 44 lid 2 W.K. uitdrukkelijk voorgeschreven verplichting van de militair, onmiddellijk gevolg te geven aan de aanzegging om zich in voorlopig arrest te begeven, alsmede in de bepaling dat hij als regel is uitgesloten van de verplichting van dienst buiten de plaats waar hij voorlopig arrest ondergaat (art. 44 laatste lid W.K.), en in art. 56 W.K. volgens hetwelk het ondergaan van straf en van voorlopig arrest is te beschouwen als dienst; zie ook de mem. v. toel. op dat artikel <sup>1)</sup>). Zelfbevrijding uit het voorlopig arrest als bedoeld in art. 44 W.K. is o.i. mitsdien een krijgstuchtelijk vergrijp en als zodanig krijgstuchtelijk strafbaar.

Maar ook is zelfbevrijding door een voorlopig gedetineerde terzake van een strafbaar feit o.i. een disciplinair vergrijp en als zodanig disciplinair strafbaar, gezien dat feit onverenigbaar is met de goede tucht en orde welke in een gesticht moeten heersen. (art. 1, 9, 44 Beginselenwet) (Wet v. 21 Dec. 1951 Stb. 596), (art. 1, 2, 4, 100 e.a. Gevangenismaatregel) (K.B. v. 23 Mei 1953 Stb. 237), art. 564 W.Sv. Red.

---

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### Interregionaal recht.

Mijn naschrift onder het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 16 September 1954 (M.R.T. XLVIII, blz. 46 v.) vordert een aanvulling, zulks in verband met de omstandigheid dat de Krijgsraad niet de delictsvorm volgde van een eed, welke door een wettelijk voorschrift wordt gevorderd, maar van een eed, waaraan een wettelijk voorschrift rechtsgevolgen verbindt.

Minder juist is dan ook de conclusie in mijn naschrift dat de Krijgsraad zich op artikel 10 Wet A.B. zou hebben beroepen om de vraag, of de Curaçaose Rechtsvordering een „wettelijk voorschrift” in de zin van de Nederlandse wet is, bevestigend te beantwoorden. De Krijgsraad beriep zich op genoemd artikel 10 ter vaststelling van de omstandigheid dat de Nederlandse wet (artikel 10 A.B.) aan een voor de Curaçaose rechter afgelegde eed rechtsgevolgen verbindt.

Nu de Krijgsraad de in de tenlastelegging „aangeboden<sup>n</sup> delictsvorm („...in de gevallen waarin een wettelijk voorschrift een verklaring „onder ede vordert...”) passeerde en vaststelde dat de delictsom-schrijving niet alleen ziet op een strafrechtelijk wettelijk voorschrift maar op alle wettelijke voorschriften, waarna de andere delictsvorm wordt gebezigd („...in de gevallen waarin een wettelijk voorschrift aan een

---

<sup>1)</sup> Zie ook art. 27 punten 1, 2 en 3 V.R.I.D.K.L. deel A juncto art. 73 W.K

„verklaring onder ede rechtsgevolgen verbindt. . . .”) mag gezegd worden dat implicite de Krijgsraad heeft geoordeeld dat het Curaçaose Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering *niet* een Nederlands wettelijk voorschrift is.

W. H. V.

### **Artikel 138 W.M.Sr.**

Naar aanleiding van de laatste alinea van het naschrift van de Redactie onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde „West<sup>n</sup> te 's-Gravenhage d.d. 26 Augustus 1954, gepubliceerd op blz. 116 en volgende van het MRT XLVITI, zij het mij vergund het volgende naar voren te brengen:

De Krijgsraad heeft weliswaar bewezen verklaard hetgeen sub 2 tenlaste werd gelegd, doch aangezien de Auditeur-Militair in deze tenlastelegging niet had gesteld het element „nadeel<sup>n</sup>, kón de Krijgsraad niet kwalificeren volgens artikel 138 Wetboek van Militair Strafrecht, zodat het sub 2 tenlastegelegde en bewezenverklaarde uitsluitend opleverde het misdrijf van artikel 37 Wegenverkeerswet.

De reden, dat in genoemd vonnis niet gequalificeerd werd de overtreding van artikel 9 Wegenverkeerswet, moet worden gezocht in het feit dat artikel 45 Wegenverkeerswet jo. artikel 1 van het K.B. d.d. 1 April 1953 Stbl. 167 ten aanzien van motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de Landmacht artikel 9 Wegenverkeerswet niet toepasselijk verklaart. Bovendien levert, ook al ware artikel 9 Wegenverkeerswet wel toepasselijk, de tenlastelegging nóg geen overtreding van artikel 9 Wegenverkeerswet op, aangezien daarin is gesteld dat beklaagde heeft gereden „zonder in het bezit te zijn” van een geldig rijbewijs enz., terwijl het criterium van artikel 9 Wegenverkeerswet niet is het „in het bezit hebben” van een rijbewijs, doch het feit dat een rijbewijs aan de bestuurder „is afgegeven”, hetgeen geenszins hetzelfde is.

Mr J. H. VAN OVERBEEK.

## MILITAIR-RECHTELIJKE VERENIGING.

In de vergadering van de Militair-Rechtelijke Vereniging welke op 25 Februari 1955 in de tuinzaal van het gebouw De Dierentuin te 's-Gravenhage werd gehouden, heeft kolonel der Koninklijke Maérchaussé J. VAN WANING op verzoek van het Bestuur een inleiding gehouden over

### **De taak van de Koninklijke Maréchaussée in het raam van de politie-organisatie.**

Op verzoek van het Bestuur heeft de Inleider de gedachten, welke hij tijdens die vergadering aan de hand van enkele punten heeft ontwikkeld, op schrift gesteld. Het hier volgende relaas van de Inleider is derhalve achteraf opgesteld. Het beoogt geenszins volledig het onderwerp te behandelen, terwijl anderzijds enkele vraagpunten, welke uit de discussie na de pauze opkwamen, daarin tevens werden verwerkt.

#### § 1. *Het raam van de politie-organisatie.*

##### *Historische ontwikkeling.*

Teneinde een juiste kijk op het raam van de politieorganisatie in ons land te verkrijgen, is een korte blik op de historische ontwikkeling daarvan onmisbaar.

1813— 850.

Als beginpunt is dan het best de periode aan te nemen toen ons land weer bevrijd was na de inlijving bij Frankrijk. In 1813 en volgende jaren was er heel wat te organiseren in het nieuwe Rijk, ook op het gebied van de ordehandhaving. Hiervoor had men, van oudsher, de gemeentepolitie in de steden en de gemeenteveldwacht op het platteland. Deze instellingen bleven, en men doet het best zich deze instituten als zeer eenvoudig voor te stellen. Een wettelijke regeling ervoor was er niet en kwam ook niet. Wel verscheen in 1822 een regeling, bij K.B., over de functie van directeur van politie, in de grote steden, en in dienst daarvan. Een soort commissaris van politie, waarvan alleen opmerkenswaard is, dat deze zijn gezag ook zou kunnen uitstrekken tot een bepaald „district" gelegen om en buiten de stad waarvoor hij was aangesteld.

Rijkspolitie was er niet onder die benaming. Wel werd 26 October 1814 bij Souverein Besluit de Marechaussee opgericht, als militair korps met politieke taak zowel op burgerlijk als op militair terrein. Deze datum is als oprichtingsdatum aangemerkt van het tegenwoordige Wapen, hoewel een daarmee te vergelijken politieorgaan reeds eerder, onder Franse invloed, hier te lande optrad sinds ongeveer 1800.

Doch dit laten we verder rusten, als zijnde meer geschikt voor een afzonderlijke publicatie, waaraan naar ik meen gewerkt wordt.

30 Januari 1815 gaf de Souvereine Vorst aan het Wapen een „Reglement op de policie, de discipline en de dienst van de Marechaussee". Hierin is „policie" te zien in de betekenis van die jaren n.l. van „beheer". Het regelde onder meer verhoudingen tot de burgerlijke- en militaire overheden en gaf in art. 13 een zeer uitgewerkte taakomschrijving. Dit

Reglement steunde zelf op, of liever, was getrokken uit, een Franse wet van 26 Germinal, an VI, (17 April 1798) welke wet gedurende de Franse bezetting en inlijving, en ook daarna, bij ons (dwz. het gebied van het huidige Nederland, België en Luxemburg) executoir was verklaard. Deze Franse wet is in België zelfs heden nog geldig en van belang voor de Rijkswacht aldaar, die nog in het voormelde Reglement zijn grondregels en taak vindt, naast de regeling bij de wet van dit orgaan (de Belgische grondwet vermeldt de Rijkswacht en vordert regeling daarvan bij de wet).

Wier te lande geeft dit Reglement voor de Marechaussee nog grondidee of principe, zij het dat veel bepalingen eruit zijn gaan derogeren aan latere wetgeving (o.a. bepalingen inzake strafvordering). Deze Marechaussee was bedoeld voor Zuid Nederland, „de Belgische provincies”. Reeds spoedig, toen na het Wener Congres de grenslijn tusschen Noord en Zuid wegviel en daardoor de bewaking van de grens tussen beiden verviel, was dit mede aanleiding dat reeds van 1818 af ook in de Noordelijke provincies Marechaussee politiedienst ging doen (N.-Brabant, Zeeuws-Vlaanderen). De taak, in 1814 aan de Marechaussee gegeven was in grote lijnen aangegeven: bestemd om de orde te handhaven, de uitvoering der wetten te verzekeren en te waken voor de veiligheid der grenzen en grote wegen.

Het Korps was slechts zwak in aantal en hoofdzakelijk werkzaam in de Zuidelijke provincies (België), bij ons was er een „compagnie van „Brabant”, met hoofdzakelijk bereden brigades te paard in kazernetjes in dat gewest en Zeeuws-Vlaanderen. In het oude wetboek van Strafvordering is in die periode aan personeel van het Wapen algemene opsporingsbevoegdheid gegeven.

i- 1850.

Na de grondwetwijziging van 1848, wachtte Thorbecke niet lang in het ontwerpen van organieke wetten en reeds in 1851 verscheen daarop de Gemeentewet in het Staatsblad. Het was de eerste Nederlandse regeling bij de wet, van de politie.

Deze politie was uiteraard de gemeentepolitie. De burgemeester was er het hoofd van en hij had de zorg voor de handhaving der openbare orde in zijn gemeente. Zo kreeg de reeds bestaande gemeentepolitie (en veldwacht) wettelijke basis. De taak van de gemeentepolitie was om de gemeentelijke politieverordeningen te handhaven. Tevens was deze dienstbaar aan de uitoefening van de „algemene of rijkspolitietak”. Buiten de gemeenten had deze politie taak noch bevoegdheid. De autonomie der gemeenten werd mede aldus wettelijk verankerd.

In 1850 kwam de Provinciale wet, met o.a. de bevoegdheden van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. De Commissaris des Konings was als rijksorgaan aan te merken, zijn positie werd ongeveer tegelijk met de Provinciale Wet ook geregeld, doch buiten deze wet, n.l. in een bij K.B. gegeven ambtsinstructie.

Deze is in zoverre hier van belang, daar hierin deze gezagsdrager verantwoordelijk werd gesteld voor de handhaving der openbare orde in de provincie en hem als zodanig als middel daartoe vorderingsrecht

werd gegeven ten aanzien van de in de provincie gelegeerde Marechaussee (art. 14 ambtsinstructie), hoewel er toen nog slechts enkele provincies waren, waar Marechaussee dienst deed. Deze ambtsinstructie geldt nog heden.

Thorbecke wenste aan de politie nog meer te doen, dan de bij de gemeentewet gegeven regelen voor de gemeentepolitie en gemeenteveldwacht (deze laatste was op voordracht van de burgemeester door de Commissaris des Konings te benoemen). In 1851 verscheen dan ook het eerste K.B. over het beheer en het beleid inzake de algemene of rijks-politiezorg, het z.g. Rijkspolitiebesluit 1851. Deze zorg werd in het besluit opgedragen aan directeuren van politie, welke ambtenaren als rijksfunctionarissen hadden toe te zien, dat de politiezaken in de rijks sfeer tot hun recht zouden komen. Over politieorganen werd niet gerept. Wel werd gesteld dat de Minister van Justitie gezag heeft over de algemene of rijkspolitie.

De Tweede Kamer maakte evenwel bij de begroting bezwaar tegen de kosten van deze directeuren, waarvoor de vrees voor een centraal politiebestel de eigenlijke aanleiding vormde. Hoewel er één ambtenaar als directeur van politie benoemd was, is deze benoeming weer ongedaan gemaakt. Daar de Minister van Justitie de Functie evenwel niet kon missen, zijn toen de procureurs-generaal bij de gerechtshoven tevens met die taak van directeur van politie belast, vandaar sedertdien de aanduiding: fungerend directeur van politie.

Zij hadden met de burgemeesters overleg te plegen over de uitoefening van de algemene of rijkspolitietaken door de gemeentepolitie. Zij hadden te voldoen aan incidentele lastgevingen van de commissarissen in de provincie. Toen de P.G. fgd. directeur van politie werden, in plaats van afzonderlijk gedachte hogere speciale ambtenaren, schied dit een merkwaardige verhouding.

In 1856 verscheen een K.B., dat later aangemerkt is als de oprichting van de Rijksveldwacht. Het ging over het verstrekken van commissies als rijksveldwachter, aan boswachters, jachttopzieners e.d. en het toezicht op hun politieke werkzaamheid, met instelling van districtscommandanten e.d., welke weer onder de procureurs-generaal fungerende directeuren van politie stonden. Deze laatste *beheerden* tevens de Rijksveldwacht, die tevens parketdiensten zouden verrichten. Hierdoor kreeg langzamerhand de Minister van Justitie zijn eigen politieorgaan, hetgeen van bijzondere betekenis is gelet op de verdere ontwikkeling, nu in de sfeer althans van de Minister van Binnenlandse Zaken reeds de gemeentepolitie en gemeenteveldwacht werkten.

De Rijksveldwacht, bestaande uit een bezoldigd en onbezoldigd gedeelte (dit laatste onder meer, ook om bijv. gemeentelijke politiefunctionarissen opsporingsbevoegd te maken ook buiten de eigen gemeente) had bijv. de speciale justitiële taak ten aanzien van de parketten, en een algemene politietaken op het platteland naast de gemeenteveldwacht. Beiden stonden voor wat de dienstverrichting betreft onder de burgemeester, die ook hulp-officier van Justitie was, als er geen eigen C. v.P. in de gemeente was. Het beheer over de Rijksveldwacht (kleding, verplaatsing en indeling

e.d., eventueel bestraffing) was bij de procureur-generaal, de districts-commandant hield toezicht. De Rijksveldwacht was dus hoofdzakelijk een rijksaanvulling door middel van het Ministerie van Justitie op de gemeenteveldwacht en als zodanig tevens een ontlasting van de begroting van kleine gemeenten.

#### *1931 en daarna.*

In 1931 werd de Gemeentewet gewijzigd. In plaats van in het Rijkspolitiebesluit 1851 kwam nu in die wet te staan dat bij algemene maatregel van bestuur te bepalen wet de gemeentepolitietoekening dienstbaar zou zijn aan de algemene of rijkspolitie (-taak, bedoelde men) onder het daarmee belaste gezag. Men voorzag hierin door een a.m.v.b., het Rijkspolitiebesluit, in 1935.

De procureurs-generaal werden er nu officieel als fungerende directeurs van politie in vermeld. Hun taak werd er scherper in omschreven. Zij waren in hun ressort belast o.a. met de politiezorg voor de veiligheid van de Staat, en, „onverminderd de taak ten deze van Commissaris der Koningin en burgemeester”, in hun ressort mede aansprakelijk voor de handhaving der openbare orde. De Rijkspolitie werd nu vermeld en wel (in hoofdzaak): Koninklijke Marechaussee en Rijksveldwacht. Verder was er sprake van „rijkspolitiezorg” onder de P.G., zijnde dit in dit Besluit, alle politiezorg, voor zover niet speciaal aan de gemeentepolitie opgedragen (dit laatste was dus alleen de handhaving der gemeenteverordeningen). De uitoefening van de rijkspolitiezorg stond ressortsgewijze onder de P.G., die dus een grote zeggenschap kreeg. Verder werd aangegeven wie rijkspolitiezorg uitoefende: door „rijkspolitie” (Marechaussee en Rijksveldwacht), door gemeentelijke politie voor zover bijv. dus optredend anders dan ter handhaving van gemeenteverordeningen. Het gezag waaronder alle rijkspolitiezorg werd uitgeoefend, was de Minister van Justitie, die ressortsgewijze door de P.G., fgd. directeur van politie was vertegenwoordigd. In een ambtsinstructie werd de positie van deze laatste nader uitgewerkt, voorts werd hij ontheven van zijn beheerstaak ten aanzien van de Rijksveldwacht, over welk korps hij wel gezag bleef uitoefenen.

Dit K.B. 1935, dat dus wel een specifiek „justitiële” inslag had, heeft tot veel critiek aanleiding gegeven, met name dat ook de P.G., zonder begrenzing, belast werd met de handhaving der openbare orde. Aldus werd als liet ware het Ministerie van Binnenlandse Zaken, dat tot dien niet veel leiding op politieel terrein had gegeven, gealarmeerd en werden verhoudingen aan en nabij de top toegespitst. Bij lagerhand waren er wel eens wrijvingen ten aanzien van competentiekwesties, die evenwel altijd en overal in elk systeem zullen voorkomen. Deze wrijvingen bij lagerhand zijn vooral door niet terzake kundigen sterk overdreven; over die bij hogerhand die veel ernstiger waren werd weinig gerept. De persoonlijke verhoudingen bij de Nederlandse politie lagen niet zo slecht, de eigenlijke moeilijkheden lagen op hoger plan en werden vooral door en na het Rijkspolitiebesluit 1935 in enkele delen van het land er niet beter op. De bijstandsregeling ten aanzien van ordehandhaving was ook in het R.P.B. 1935 te vinden, naast de regeling van de vordering van krijgsvolk



voor bijstand in de gemeentewet en die in de ambtsinstructie van de commissaris in de provincie.

Voorts dient nog melding gemaakt van het oprichten van het Korps *Politietroepen* in 1919. Dit orgaan was ontstaan in de mobilisatie 1/14-1918. De Marechaussee was toen bij het veldleger ingedeeld, daardoor werden de brigades gedeeltelijk van personeel beroofd. Daar er geen personeelsuitbreiding kwam, leidde dit tot onhoudbare toestanden, zowel in het leger (smokkelarij, relletjes) als op het platteland waar de Marechaussee slechts in verminderde getale kon optreden. Dit bracht het legerbestuur tot de vorming van politietroepen, die in het leger optraden onder de legerleiding en tevens als aanvulling dienden op de veel te geringe grensbewaking, die men aan de zelf smokkelende troep niet meer kon opdragen. Officiële „politie“ waren de politietroepen niet, zij het dat voor de richtige uitoefening van de taak, de korporaals en hoger als onbezoldigd rijksveldwachter beëdigd waren, zodat hun bevoegdheid van optreden — zo nodig — ook op breder terrein voldoende gewaarborgd was.

Wat de Marechaussee betreft, verdient nog vermelding dat sinds het oude Wetboek van Strafvordering in het nieuwe Wetboek van Strafvordering 1921 (ingevoerd 1926) bevestigd, de algemene opsporingsbevoegdheid en het hulp-officiersschap van Justitie van officieren en onderofficieren van het Wapen, gehandhaafd waren.

1940.

Overzien we de situatie van onze politie in 1940, dan is deze als volgt samen te vatten. Onze politie was hoofdzakelijk gemeentepolitie en gemeenteveldwacht (ongeveer 20.000), aangevuld met op het platteland Marechaussee (1200) en rijksveldwacht (1400).

Gemeentepolitie en gemeenteveldwacht, onder de burgemeesters, maar ten aanzien van rijkswetgeving, onder de P.G.'s. Marechaussee voornamelijk in het Zuiden, Oosten en Noorden van het land en om Amsterdam en 's-Gravenhage en een deel van de provincie Utrecht. De Rijksveldwacht sedert 1937 beheerd door een eigen inspecteur en verder beheerd door districtscommandanten, doch dienstverrichtend onder de burgemeesters, de parketdienst onder het O.M., verkeersdienst op de wegen of dienst te water onder eigen leiding. Geleidelijk was de politieke bruikbaarheid van de Kijkveldwacht verbeterd in vergelijking met vroeger. Iedere gemeente had onder zijn burgemeester gemeentepolitie, op het platteland aangevuld met rijksveldwacht en veelal inet Marechaussee.

De hele politie vertoonde een opgaande ontwikkeling, de toestanden van de vorige eeuw, toen men de politie bedoelde, als men het had over: „er loopt een stiefkind langs de straten, dat zijn moeder niet vinden kan“, waren voorbij. De integriteit stond hoog, de bekwaamheid van het personeel liep sterk uiteen, doch was gemiddeld op behoorlijk tot zeer hoog peil. Het gezag over de politie was dus allereerst bij de burgemeester over gemeentepolitie en rijksveldwacht, bij de P.G. als fgd. directeur van politie, bij de C.d.K. in bijzondere gevallen. De Marechaussee hield

wel ten volle rekening met de wensen van de burgemeester en voldeed uiteraard wat de opsporing betreft aan de wensen van het O.M., doch deed als militair korps zijn politiediensten onder eigen chefs (brigade, districts-, divisie-commandant). De Marechaussee was door organisatie en geestesgesteldheid en aanzien de natuurlijke steun in de rug van de burgerlijke politie, waardoor het politieapparaat als geheel, zo nodig, veel eigen kracht kon ontwikkelen, ook zonder hulp van troepen.

De inwendige veiligheidsdienst, contra-spionnage met name, was totaal onvoldoende. Dit is in de periode 10-14 Mei 1940 maar al te duidelijk gebleken, hoewel ook voordien er waarschuwingen en aanwijzingen dat er hier iets ernstig mis was, niet ontbraken.

Na 1945 heeft men wat dit betreft getoond dat er niet voor niets leergeld betaald is. Een marechaussee-taak die van oudsher aan het Wapen, als onderdeel van „de zorg voor de veiligheid der grenzen” was opgedragen, was wat men toen de „Kondschapsdienst” noemde en waar verder naar buiten over gezweven werd. Dit ten behoeve van de landsverdediging en de militaire departementen zo belangrijke aspect van de marechaussee-taak is slechts door hen die er ambtshalve mee in aanraking kwamen, gewaardeerd en maakte alleen al uit dien hoofde, het Wapen in 's-landsbelang als orgaan ook voor de militaire departementen onmisbaar.

## § 2. *Enkele algemene opmerkingen*

### (1) *Politie.*

Het is hier de plaats om enkele algemene opmerkingen te maken. Waar hier voortdurend sprake is van politie, schijnt het niet overbodig, even de vraag te stellen, wat nu eigenlijk „politie” is en iets over de bevoegdheden in het algemeen te zeggen.

Politie, als orgaan, en functie, is het beste te omschrijven met het Engelse: „to watch and ward”: (toe) zien en waken. En dusdoende, het waarnemingsapparaat in het openbare leven te zijn van het binnenlands bestuursapparaat. De Franse aanduiding: „gardien de l'ordre”, de Amerikaanse: „patrolman”, benaderen, voor het publiek, beter dan ons woord „politie”, de hoofdtaak van de politieambtenaar. Nu heeft men, logischerwijze, deze ambtenaar, meestal tevens belast met een taak van andere aard, doch die natuurlijkerwijze eraan vastgekoppeld kan worden, n.l. die van opsporing van strafbare gedragingen, ingevolge het Wetboek van Strafvordering of ingevolge bijzondere wetgeving.

Tussen dit dualisme in de taak, loopt geen scherpe afgrenzing, in de praktijk gaan ze in elkaar over. Het verschil in beide taken weerspiegelt zich ook in de bevoegdheden inhaerent aan die beide, welke een verschillende oorsprong hebben en veelal ook verschillend zijn. De bevoegdheden inhaerent met de functie van politie, zijn niet wettelijk omschreven, enkele handelingen in bijzondere wetten aangeduid daargelaten. Zij zijn te vinden in dienstinstructies, die een richtsnoer geven van handelen, optreden, dwingend soms, wapengebruik e.d. Bij die instructies

is enerzijds gelet op wat de uitoefening van de politiefunctie als noodzaak mee kan brengen, anderzijds op hetgeen de jurisprudentie, speciaal met betrekking tot art. 180 W.v.S., waarin sprake is van „ambtenaar in „de rechtmatige uitoefening van zijn bediening“, als leer heeft aangegeven (het z.g. plichtmatigheidssysteem, is de door de Rechter aanvaarde leer, niet die van het wetmatigheidsprincipe). Nauwkeurige aanduiding dier politiebevoegdheden, bij zo gevarieerde vorm van taak van de gardien de l'ordre, is er niet en is mijns inziens ook nauwelijks mogelijk. Uit de politiekering heeft men vaak om een politiewet geroepen, om deze politieke bevoegdhedenkwesie wettelijk geregeld te krijgen als basis van optreden. Men verwees nu naar z.g. „ongeschreven recht“ waarop de politietaakuitoefening rustte, hierbij kennelijk vergetend dat de ambtsinstructie toch voldoende fundament gaf en men in laatste instantie altijd afhankelijk was van speciale omstandigheden en rechterlijk oordeel over de rechtmatigheid van optreden. Bij de Marechaussee heeft men nooit gevoeld dat men hiervoor een wet nodig had — daar had men een gesloten systeem: het Souverein Besluit van 1815 met het „Reglement „policie, de discipline en de dienst“, met de nauwkeurige taakomschrijving en wat men daarbij mocht doen, en de daarop gebaseerde uitwerking in de Dienstvoorschriften van het Wapen, waarin de ambtsinstructies besloten waren.

Met de opsporingstaak en de daarbij inhaerente bevoegdheden (aanhouding, voorgeleiding, huiszoeking, onderzoek lichaam of kleding, schouw enz. enz.) van de beëdigde politieman-opsporingsambtenaar is het geheel anders gesteld: hier volgt uit de eis dat strafvordering bij de wet wordt geregeld, dat de daaruit voortvloeiende opsporingshandelingen en enkele dwangmaatregelen nauwkeurig in de onderscheiden wetten, waarvan Strafvordering er een is zij het de belangrijkste, zijn omschreven.

## *(2) Politieorganisatie.*

Politie is een zodanig met het binnenlands bestuur verweven functie, dat de politieorganisatie in beginsel een staatsrechtelijke aangelegenheid is. De organisatie van de politie dient dan ook met de grondslagen van ons staatsrecht volledig rekening te houden, opdat de verantwoordelijke autoriteiten het politieapparaat in 's-lands belang rechtmatig en doelmatig, ieder voor zoveel dit hem betreft, kunnen hanteren. Hierbij gaat het om burgemeesters, commissarissen der Koningin, en leden van het O.M. Dat hieromheen een „vraagstuk“ is ontstaan zullen we hier laten rusten, als vallende buiten het onderwerp. Volstaan zij, dat mijns inziens dit vraagstuk het kortst en duidelijkst te karakteriseren is als een machtsstrijd tussen de departementen van Binnenlandse Zaken en van Justitie.

### *De oorlogstijd 1940—1945.*

Wat er hier te lande met de politie gebeurde gedurende de bezetting, was het gevolg van het optreden van de bezetter en valt dus niet of nauwelijks onder Nederlandse ontwikkeling. Achtereenvolgens werden Politietroepen ontbonden, Marechaussee, voor zover het gedeelte in Nederland achtergebleven, gedemilitariseerd, Rijksveldwacht in de bur-

gerlijke Marechaussee opgelost, invloed van burgemeesters verduist, onbetrouwbare politiekelingen infiltrerden enz. Het werd een chaos, en in luttele jaren was een betrouwbaar, in de praktijk goed werkend politie-apparaat, vrijwel vermorzeld.

In Londen wist men dit. Men voorzag van dit apparaat weinig steun na een komende bevrijding, met al de abnormale gevolgen daaraan verbonden. De Regering wenste de politie dan in één hand te hebben en de macht te hebben om onbetrouwbaren snel te zuiveren en snel te vervangen door betrouwbaren. In 1944 schied het Buitengewoon Politiebesluit, een wetsbesluit dat van tal van wettelijke regelingen (o.a. Grondwet, Gemeentewet) afweek, een regeling, die de Minister van Justitie alle gezag over de politie na de bevrijding gaf.

Ten aanzien van de Marechaussee bijv., werd benoeming, ontslag van officieren en verder personeel een taak van de Minister van Justitie — althans voor zover het Marechausseepersoneel niet werkzaam was bij krijgsinacht (o.a. Koninklijke brigade Prinses Irene) of bij de Inlichtingendienst als agent-, e.d. Voor het eerst was er nu, voor de *hele* politie, een wettelijke regeling, zij het bij noodbesluit. Met gevolg dat in de toekomst alleen door een verdere regeling van gelijk niveau, de politie verder en opnieuw was te regelen. Het drama verbonden aan het uitvaardigen van dit Buitengewoon Politiebesluit, behoeft hier niet te worden besproken. Zie Verslag der Parlementaire Enquête Commissie.

#### *Na de bevrijding.*

In het Zuiden van ons land, trad dus de politie — of wat als zodanig kon gelden —, sinds de bevrijding in September 1944 op onder de Minister van Justitie. Nadat in 1945 ons hele land bevrijd was, wilde men zo spoedig mogelijk van de bijzondere situatie onder vigeur van het Buitengewoon Politiebesluit af, en na een vooronderzoek door een commissie Van Mourik Broekman (rapport te vinden in de bundel Politieorganisatie van Mr. S. Kloosterman), kwamen de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken tot een compromis, leidend tot het Politiebesluit 1945. Het was een bij K.B. gegeven wetsbesluit, waaraan verschillende wetsbepalingen deroegerden (o.a. bepalingen uit gemeentewet), en bovendien regelde het niet alleen rijkspolitieaangelegenheden, zoals het Rijkspolitiebesluit 1935 deed, (dit verviel nieteen), doch regelde de organisatie en het beheer van de gehele politie. We leven nu nog onder dit Politiebesluit en onze politie is op voet daarvan georganiseerd. Ingevoerd werd het beginsel der „territoriale scheiding”, in elke gemeente één soort politie, gemeentepolitie in de grotere gemeenten, rijkspolitie in de plattelandsgemeenten. De Minister van Binnenlandse Zaken toezicht op beheer der gemeentepolitie, en vaststellen van de korpssterkten daarvan. De Minister van Justitie gezag en beheer over de Rijkspolitie; burgemeesters het gezag over de gemeentepolitie, en ten aanzien van de openbare orde het gezag over de in de gemeente dienstdoende politie — met andere woorden beknotting van des burgemeesters gezag vergeleken met de regeling in de gemeentewet. Het begrip „rijkspolitiezorg” kreeg een veel beperkter betekenis en had nu betrekking op politietaak ten aanzien van wetboek van Strafvordering, vreemdelingen wetgeving, vuur-

wapenwet en andere wetgeving met welks uitvoering de Minister van Justitie in het bijzonder belast was.

Hieruit sproot een vermindering van de taak van de Procureur-generaal als fungerend Directeur van Politie voort. Deze laatste autoriteit regelde de politieke bijstandverlening. Door het politiekostenbesluit werden de kosten van de gemeentepolitie van rijksgeld betaald.

De Koninklijke marechaussee komt in dit Politiebesluit 1945 alleen voor als orgaan, dat politieke bijstand in bijzondere gevallen zal kunnen verlenen. Hoewel het de bedoeling scheen te zijn, het Wapen alsnog als politie aan te wijzen, waartoe art. 1 sub. c. de mogelijkheid bood, hier toe is het nooit gekomen. Men wist niet goed wat men er mede aan moest en het is nu het ogenblik, om hieraan eens speciale aandacht te besteden.

### § 3. *Marechaussee en Marechaussee taak na 1944.*

Na de bevrijding was er hier te lande geen Marechaussee-organisatie meer. Wel was er hier een politieorgaan dat die naam voerde en waarvan personeel de oude uniform ook wel droeg, maar dit had met het Wapen als zodanig niet van doen. Door de oorlog had het Wapen de zwaarste van de slagen die de politie kreeg, ontvangen. Moest er opnieuw worden begonnen? En zo ja, hoe?

#### *Beschikking 1 Augustus 1945.*

1 Augustus 1945 kwam een beschikking af van de Minister van Justitie (deze ingevolge zijn vrijwel absolute bevoegdheden krachtens het Buitengewoon Politiebesluit 1944) en de Minister van Oorlog.<sup>1)</sup>

---

#### 1) BESCHIKKING NOPENS HET WAPEN DER KONINKLIJKE MARECHAUSSEE

BESCHIKKING van de Ministers van Justitie en Oorlog van 1 Augustus 1945, afdeling politie. no. 5, kabinet (Politieblad 1945, no. 10).

De Ministers van Justitie en van Oorlog,

Gelet op het bepaalde in het Koninklijk Besluit van 27 September 1944 (Staatsblad no. E. 123), houdende vaststelling van het Buitengewoon Politiebesluit, en op het Koninklijk Besluit van 6 Augustus 1935 (Staatsblad no. 497), het Rijkspolitiebesluit;

Besluiten:

vast te stellen de navolgende beschikking voor het Wapen der Koninklijke Marechaussee.

#### Artikel 1

1. Het Wapen der Koninklijke Marechaussee wordt zoveel mogelijk in den ouden vorm hersteld en met de hieronder omschreven taak belast.

2. Het Wapen der Koninklijke Marechaussee is een militair politiecorps.

3. Voor den opbouw van dit militair politiecorps staat de Minister van Justitie thans 400 man van het Rijkspolitiecorps, zoals dit corps bij de bevrijding van Nederland onder de naam Marechaussee (Gendarmerie) werd aangetroffen, aan de Minister van Oorlog af.

#### Artikel 2

1. De taak van het Wapen der Koninklijke Marechaussee bestaat uit:

a. het voorbereiden tot en het geven van militaire bijstand aan de politie in ge-

Er blijkt uit, dat men het Wapen een bijzondere politietaak toedacht, met nadruk op het beschikbaar zijn als machtsinstrument van de Regering. Men sprak toen veel over „Gezag" en had legio „gezagstroepen" zelfs, doch desondanks was er weinig sprake van betrouwbare gezagsapparaten en middelen. Onlogisch was de oplossing van 1 Augustus 1945 dan ook niet, en zelfs in zoverre in de lijn der historie, daar Koning Willem I in 1839, toen ons huidig Limburg bij onze Staat werd gevoegd, aan een eskadron Koninklijke marechaussee opdroeg deze nieuwe provincie, het Hertogdom, binnen te trekken en aldaar, door middel van brigades, „het Nederlandse Staatsgezag te vestigen". (Oorsprong der huidige 2de divisie Koninklijke marechaussee, met divisiecommando te Maastricht). Het idee van 1 Augustus 1945 zou te omschrijven zijn als het apparaat te vormen om het Nederlandse regeringsgezag in Nederland, waar nodig, te bevestigen en te handhaven.

—  
val van oproerige beweging, van samenshoring of andere stoornis der openbare orde of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan;

b. verzorging der grensbenabing, daaronder begrepen de bediening der grensdoorlaatposten;

c. de uitoefening der militaire politiezorg in engeren zin.

2. Wanneer het Wapen der Koninklijke Marechaussee bij het geven van bijstand, als in het eerste lid onder u bedoeld, overgaat tot opsporingshandelingen, alsmede bij de verzorging der politaire grensbewabing, staat het onder de bevelen van de Minister van Justitie.

#### Artikel 3

1. Ter uitvoering van de taken, in artikel 2, eerste lid, bedoeld, wordt de Koninklijke Marechaussee gestationneerd in een strook langs de Ooit- en Zuidgrenzen van Nederland van ongeveer 30 km.

2. Van de in het Wetboek van strafvordering aan de officieren, onderofficieren en manschappen van de Koninklijke Marechaussee gegeven opsporingsbevoegdheden, maken deze alleen gebruik in geval van bijstand bij het onderdrukken van roerigheden, bij de grensbewaking en bij de uitoefening der militaire politiezorg.

#### Artikel 4

1. Het Wapen der Koninklijke Marechaussee behoudt — voor Lover het niet in veldtenu dienst doet — zijn oude uniformen en distinctieven.

2. Het Rijkspoliticorps, zoals bij de bevrijding van Nederland onder de naam van Marechaussee (Gendarmerie) werd aangetroffen, krijgt zonodig een ander uniform of ander distinctief ter onderscheiding van het Wapen der Koninklijke Marechaussee.

#### Artikel 5

De Minister van Oorlog en de Minister van Justitie geven ter uitvoering van deze beschikking nadere richtlijnen.

#### Artikel 6

Deze beschikking ban worden aangehaald als „Beschikking nopens het Wapen der Koninklijke Marechaussee".

**Be Minister van Oorlog,**  
J. MEIJNEN.

**De Minister van Justitie,**  
mr H. A. M. T. KOLFSCHOTEN.

Intussen sprak men van „het slagwapen" . . . — dat er daarmede nog geenszins was en ook niet gevormd werd na 1 Augustus. Er was eenvoudig practisch niets. Deze beschikking, waarvan de wettigheid ernstig betwijfeld is, kunnen we verder laten rusten. Als er een grondslag voor was, verviel die al spoedig doordat bij het Politiebesluit 1945 ook het Buitengewoon Politiebesluit 1944 met de bijzondere bevoegdheden op het stuk der politie van de Minister van Justitie vervielen. Na 8 November 1945 was er ten aanzien van de Marechaussee dus alleen een vaag idee als grondslag, daar niemand repte van het oude Reglement van de Marechaussee, het Souverein Besluit van 1815. Op zich zelf is zo'n Besluit niets, als men niet tevens als Overheid maatregelen neemt om het apparaat dat het Besluit tot leven moet brengen, te stichten en te onderhouden. Inmiddels was er wel iets in die richting gedaan. Een kolonel der Koninklijke Marechaussee, Mr W. VAN DEN HOEK, had opdracht gekregen om zo snel mogelijk een Marechaussee, naar de lijnen van de Beschikking van 1 Augustus 1945, te vormen — doch daarvan allereerst het krachtgedeelte (de „Mobiële Afdeling"). De 400 man, waarvan de beschikking repte, zijn nooit gekomen (een historie op zich zelf) en de moeilijkheden waren enorm. De kazernes van het Wapen waren bezet door burgers of door personeel van het in 't najaar 1945 opgerichte korps Rijkspolitie, kader was er zo goed als niet, er waren enkele officieren van vóór 1940, ook van het niet meer tot leven gewekte korps Politietroepen en enige jongere officieren van andere Wapens die zich voor de dienst bij het Wapen te voren hadden voorbereid. Zonder het vertrouwen en het geloof in de roeping van het Wapen voor 's-landsbelang van kolonel Mr VAN DEN HOEK en het handjevol officieren en onderofficieren waarmede hij begon, zou het Wapen vrijwel geruisloos zijn opgelost gebleven en verdwenen. Een les voor de jongeren: als de wil ontbreekt de wet toe te passen en uit te voeren, betekent deze niets. Want de wet is levenloos. Dat men dit, ook bij het Wapen, tot in lengte van dagen onthoude!

Inmiddels was dus door het haastige Politiebesluit 1945 de Marechaussee practisch uit het politieschema gelicht — ten andere zou er toch aan het Wapen een nieuwe plaats zijn te geven, omdat dit in 's-landsbelang vereist was. Kolonel VAN DEN HOEK had in 1946 1000 jonge mannen aangenomen en liet deze in enkele kampjes door zijn enkele officieren en trouw aan het Wapen gebleven onderofficieren, zo goed en zo kwaad als mogelijk, opleiden in het politievak, met militaire grondslag.

Er waren districts- en divisiecommandanten naar verschillende plaatsen gezonden, de grensbewaking was in die onrustige ongeordende tijd een taak die straffer vervulling eiste, dan het haastig uit militairen van allerlei slag uit de grond getoverde „korps grensbewaking" vermocht op te brengen. Het Wetboek van Strafvordering gaf de Marechaussee nog steeds volledige opsporingstaak en het hulpofficiersschap van Justitie, bleef aan de officieren en onderofficieren toevertrouwd — de *taakaanduiding* van het Wapen bleef evenwel zweven.

Men is toen tot een weliswaar practische oplossing gekomen, later

aangeduid als het „Convenant 1946”, waarin de Ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Oorlog overeenkwamen welke de Marechausseetaak zou zijn. Boosaardig zou men het ook kunnen aanduiden, als een ministeriële overeenkomst om enkele wettelijke bepalingen niet toe te passen — ja op toepassing zelfs straf in het vooruitzicht te stellen. . . . Het was allesbehalve fraai, maar men meende toen kennelijk niet anders te kunnen doen. Het Convenant is, ook na de latere ontwikkeling, zelfs ook nu nog gedeeltelijk toepasselijk, hetgeen we verder zullen zien.

Wat behelsde dit Convenant? Het komt hierop neer: het Wapen kreeg als taak a) zorg voor de veiligheid van H.M. de Koningin en de leden van Haar Huis, b) de politietak voor leger- en luchtmacht, c) bijstandsverlening aan de burgerpolitie, d) de grensbewaking, benevens e) bij de patrouillegang bij de landsgrenzen voor de grensbewaking, optreden als opsporingsambtenaar bij ontdekking op heterdaad van alle strafbare feiten. Toepassing van de opsporingsplicht verder alleen bij de uitoefening van bovenvermelde taken — en zich onthouden ervan daarbuiten (als gedeeltelijke inbreuk dus op art. 141 en 154 W.v.Sv.). Handhaving van dit Convenant aldus: de commandant der Koninklijke Marechaussee zou dienstbevelen geven aan zijn personeel om overeenkomstig het Convenant op te treden, en het O.M. kreeg aanwijzing om processen-verbaal van de Marechaussee gemaakt in afwijking van het Convenant te seponeren en daarover aan hogehand te rapporteren. Ook na de 6 Februari 1954 gegeven a.m.v.b.(aan te duiden als Marechausseetaakbesluit <sup>2)</sup>), is het onder e) aangegeven deel van het Convenant, ook nu nog toepasselijk.

---

<sup>2)</sup> BESLUIT van 6 Februari 1954, Stbl. 45 houdende vaststelling van de taken van de Koninklijke Marechaussee.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ. ENZ. ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie, van Oorlog en van Marine, en van Binnenlandse Zaken van 22 October 1953. Afdeling Politie, Bureau Juridische Zaken, no. 3003;

De Raad van State gehoord (advies van 24 November 1953, no. 25);

Gezien het nader rapport van Onze Ministers van Justitie a.i. van Oorlog en van Marine, en van Binnenlandse Zaken van 16 Januari 1954, Afdeling Politie, no. 3042, en van 28 Januari 1954, nr. 106202;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel. Onverminderd de bevoegdheden van de Rijks- en Gemeentepolitie, zijn aan de Koninklijke Marechaussee de volgende taken opgedragen:

1. Het waken voor de veiligheid van Ons en van de Leden van Ons Huis, in samenwerking met andere daartoe aangewezen organen.

2. Het uitoefenen van de politietak ten behoeve van de strijdkrachten, alsmede op plaatsen onder beheer van het Ministerie van Oorlog of dat van Marine en op verboden plaatsen, welke ten behoeve van de landsverdediging krachtens de Wet Bescherming Staatsgeheimen als zodanig zijn aangewezen.

3. De uitoefening van de grensbewaking overeenkomstig de wet van 10 Januari 1920 (Stb. 11), laatstelijk gewijzigd bij de wet van 21 December 1951 (Stb. 594) en de daarop berustende voorschriften, waaronder begrepen de bediening van de daartoe door Onze Minister van Justitie aan te wijzen doorlaatposten.



§ 4. *Het Marechausseetaakbesluit (M.T.B.) 1954.*

*Algerneen.*

We zullen aan de betekenis en inhoud hiervan ter verduidelijking enige woorden wijden.

Aldra valt op: (1) dat eraan medegewerkt is door de Ministers van Justitie, van Oorlog en van Marine en van Binnenlandse Zaken; (2) dat het enig artikel begint met de woorden: „onverminderd de bevoegdheden „van de Rijks- en gemeentepolitie“. Dit laatste impliceert, dat de Marechausseetaak eveneens ligt op politieel terrein, is een politietaak en als zodanig een bevestiging van de oude grondslag van het Wapen, een militair korps, met politieke taak. Vooral daarom belangrijk, omdat er sedert 1945 bij gezaghebbende zijde bijv. sprake is geweest om de Marechaussee als een bataljon of regiment ter bezetting van een deel van Duitsland te bestemmen. Verder dient opgemerkt dat nagelaten is aan te geven, dat hoezeer de taak van beide burgerlijke politieorganen niet verminderd is door de bijzondere politietaak het Wapen opgedragen, deze laatste als het meest geëigende en gereede orgaan is te beschouwen als het om uitoefening van die *bijzondere* taak gaat en het Wapen hierbij dan dus voorgaat. In de praktijk wordt het ook zo toegepast, doch uitdrukkelijke vermelding zou nuttig zijn om twijfels uit het onzekere te helpen. Aan de onmisbare nauwe samenwerking op het stuk van de politietakuitoefening tussen burgerpolitie, welke samenwerking nu uiteraard bestaat en onvermijdelijk vereist is, zou dit ook niets af vermogen te doen.

Bezien we alle taken in het M.T.B. vermeld, dan valt verder op, dat de Marechausseepolitietak zich als van oudsher beweegt op burgerlijk en op militair terrein. Bij de taak 1 is dit evident, deze is vrijwel uitsluitend burgerlijk, taak 2 is op militair terrein, doch wegen? het „ten „behoefte van“ ook op burgerlijk terrein, taak 3 is hoofdzakelijk burgerlijk (politieke grensbewaking) naast militair (militaire grensbewaking),

4. Het op aanvraag van de daartoe bevoegde organen verlenen van bijstand aan de politie ter handhaving van de openbare orde.

5 De uitoefening van taken bij bijzondere wetten en besluiten aan de militairen van het Wapen opgedragen.

Onze Ministers van Justitie, van Oorlog, van Marine en van Binnenlandse Zaken zijn, ieder voorzover hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het Staatsblad zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 6 Februari 1954.

JULIANA.

*De Minister van Justitie a.i.,*  
BEEL.

*De Minister van Oorlog en van Marine,*  
C. STAF.

*De Minister van Binnenlandse Zaken.*  
BEEL.

Uitgegeven de negentiende Februari 1954,  
*De Minister van Justitie.*  
t. A. DONKER.

taak 4 kan zowel burgerlijk zijn als politieke bijstand ingevolge art. 15 van het Politiebesluit 1945, militair als bijstand als krijgsvolk; taak S raakt vooral burgerlijk terrein, o.a. de opsporing.

Geeft dit Marechaussee-taakbesluit bevoegdheden?

Deze vraag is te beantwoorden met: rechtstreeks niet, doch indirect wel. Het somt taken op en is als zodanig organiserend. Uitoefening van die aldus opgedragen taken brengt toepassing niet van bevoegdheden van geval tot geval. Het plichtmatigheidssysteem bij de uitoefening van de politietaken aanvaard, brengt mede dat de plicht tot uitoefening van taak 1 bijv., het geval dienende met zich mede kan brengen, dat in het belang van de beveiliging, zo nodig van de wapenen gebruik wordt gemaakt. En zo is het ook met de andere vier taken.

Verder duidt het M.T.B. aan, dat de Marechaussee belast is, in het gehele land, met een bijzondere politietaken, zelfstandig of in samenwerking met burgerpolitie uit te oefenen, iedere taak uitgevoerd met inachtneming van de bevelen of aanwijzingen van de autoriteiten die gezag over de politie hebben. Als zodanig is ook de Marechaussee als van ouds, een orgaan met een dienende taak. Bovendien kan de Marechaussee een gedeelte van haar taak ook buitenslands vervullen, voor wat betreft de politietaken in de strijdkrachten, als deze zich buitenslands bevinden, en voorts als bij bijzondere bepaling (zoals op Nederland's Nieuw-Guinea) of verdrag is bepaald dat de politietaken van de Marechaussee buitenslands is uitgebreid.

Men mag nog de volgende vraag stellen. Er is sedert 1954 een ontwerp Politiewet bij de Staten-Generaal ingediend. In dit ontwerp komt de Marechaussee als politieorgaan niet voor, al wordt het Wapen wel in het bijzonder genoemd als bijstandorgaan van de burgerpolitie. Zou het wel juist zijn om een Politiewet te hebben, zonder de Marechaussee hierin als politie te vermelden? M.a.w. is het wel in 's-landsbelang, om de Marechaussee niet in dergelijke wet te regelen? Hierbij is te letten op het volgende. De Marechaussee heeft een bijzondere politietaken, veelal op burgerlijk terrein, over het gehele land. De Rijkspolitie heeft een algemene politietaken in een deel van het land (daar waar gemeentepolitie is, optreden alleen „bij noodzaak”), bij de geniepolitie is het evenzo. Hiervoor is betoogd dat de Marechaussee-taken, als bijzondere politietaken haar opgedragen, in de eerste plaats door deze is te verrichten, zonder dat dit beduidt dat de burgerpolitie ten deze niet bevoegd is. Toch lijkt het bezwaarlijk te worden, als straks de burgerpolitie zou kunnen zeggen: mijn taak wordt in de wet bepaald, de uitoefening daarvan moet dus voorgaan boven de taakuitoefening van de Marechaussee, waar deze haar taak slechts bij a.m.v.b. ziet toegewezen.

Doch er is meer. Het feit dat het publiek nu in het algemeen terdege meent, dat de Marechaussee geen politie is, veroorzaakt ook bij rechtmatig optreden van de Marechaussee bij uitoefening van haar politietaken ook op burgerlijk terrein, nog wel eens onwil van dat publiek om zich overeenkomstig de aanwijzingen van de Marechaussee te gedragen. Met als gevolg wrijvingen, vervolgingen op grond van art. 180 of 184 W.v.S. en wanorde in plaats van orde.

Zowel het belang van de krijgsmacht, dat er bij geschaad is als de weggebruiker niet gehoorzaamt aan de marechaussee die het verkeer bij een militaire colonne regelt, vordert ondubbelzinnige vermelding van de Marechaussee als politie ter zake van haar taakuitoefening, in de Politiewet. Dit zou een heilzame wanorde en wetsovertreding door het publiek voorkomende werking hebben. Hoewel er nog meerdere redenen zijn die ervoor pleiten (zie hieronder bij de bespreking van taak 3), zijn de twee hierv vermelde wel zodanig belangrijk, dat de hier gestelde vraag in 's-landsbelang en in het defensiebelang met stelligheid positief is te beantwoorden. Men zou het bijv. kunnen doen op de wijze als gebeurd in het regeringsvoorstel Politiewet (te vinden in het rapport der Staatscommissie Langemeijer ter bestudering van het politievraagstuk, blz. 429 v.), in de wetsontwerpen van zowel de meerderheid als de minderheid dier commissie, in de concept politiewet van de Ver. van Nederlandse Gemeenten van 1953, en practisch in *alle* andere ontwerpen en concepten op dit gebied de laatste jaren aan overheid of belangstellenden voorgelegd.

Nu men niet alleen de Gemeentepolitie, maar de gehele politie bij de wet gaat regelen, mede om van de wetsbesluiten ter dier zake af te komen, is het eis dat in die wettelijke regeling in 's-landsbelang ook het een en ander over de Marechaussee wordt vastgelegd. Hier zou een publiek belang mede gediend zijn, nog afgezien dat een Nederlandse politieorganisatie, zonder Marechaussee, vergeleken met vroeger bepaald een *zwakker apparaat* oplevert. En dit ligt allerminst in de lijn van de ontwikkeling in de maatschappij!

Voorts is de vraag enkele malen aan de orde gekomen, of de Marechaussee, in de uitoefening van op burgerlijk terrein gelegen politietaken, dan *militaire dienst* verrichtte, ook in de zin van de Strafwet. Met andere woorden: valt bijv. het hoofd van een grensdoorlaatpost van de Marechaussee, die zijn plicht verzaakt, als commandant van een militaire patrouille onder het bereik van art. 129 W.v.M.S.? De vraag is in 1950 en 1951 nog sub *judice* geweest en volstrekt duidelijk bevestigend beantwoord, waarbij speciaal het H.M.G. breedvoerig motiveerde op grond van het oprichtingsbesluit van 1814 en art. 35, eerste lid van het Reglement Politie enz. van 1815. Marechausseedienst, ook op burgerlijk terrein, is militaire dienstverrichting (M.R.T., 1951, blz. 395 v.).

§ 5. *Puntsgewijze beschouwing van de Marechausseetaak volgens het M.T.B.*

*Taak 1.*

Wij zien de Marechaussee werkzaam bij de verblijven van H.M. de Koningin, en van de leden van Haar huis, welke werkzaamheid als politietaken wordt uitgeoefend. Het zou wenselijk zijn als omtrent de samenwerking met „de daartoe aangewezen organen”, welke aanwijzing een permanent en ook wel zeer incidenteel karakter pleegt te dragen, bij K.B. een nadere algemene regeling werd getroffen, niet alleen in het belang van de behartiging van die taak zelve, doch ook tot bijdrage tot beter en doelmatiger plaatsbepaling van alle (rijks-, gemeentepolitie, rijksrecherche, marechaussee) hierbij permanent of incidenteel betrok-

ken organen. Het onderwerp leent zich minder goed om er hier verder op in te gaan. Het betreft hier een voor de Marechaussee hoogst eervolle, moeilijke taak, terecht als nr. 1 vermeld in het M.T.B.

### *Taak 2.*

Ten aanzien van de tweede taak, deze vordert in normale omstandigheden de meeste mankracht. Onder „algemeen" hierboven is al het een en ander opgemerkt over de betekenis van „ten behoeve van". Ook is de mede ondertekening van het K.B. door de Ministers van Oorlog en van Marine logisch, nu hier sprake is van „de strijdkrachten": Zee-, Land- en Luchtmacht, waarvan de Marechaussee nu *het* politieorgaan is, nu deze belast is met de uitoefening van *de* politietaak.

Er wordt wel eens gedacht dat de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marine alleen profijt trekken van brigades Koninklijke Marechaussee nabij de vliegbasis, of Marinebasis of kamp. Dit is een misvatting. Om de politietaak ook voor dergelijke bases tot zijn recht te doen komen, werkt het *gehele* Marechaussee-apparaat, over het gehele land werkzaam en waar nodig ook daarbuiten, mede. Dit komt niet alleen tot uiting bij opsporing van deserteurs of onwettig afwezigen, doch ook bij talrijke onderzoeken, die zich veelal niet alleen bepalen tot de vlieg- of marinebasis of onmiddellijke omgeving zelf, maar waaraan talrijke andere brigades dikwijls hun onmisbare hulp, en plaatselijke kennis, bijdragen.

Waar men bij het Korps Mariniers een Marine Tenue Patrouille heeft in het khaki, met witte helmen en uitrusting en zich wel Marine Politie noemend en er ook een Luchtmachtbewakingskorps *is*, ook al in het wit of nagenoeg wit en zich ook niet ongaarne op politieel terrein bewegend, is het toch onmiskenbaar dat de Marechausseeopleiding en de kennis en politieke ervaring daarbij aanwezig, ook practische de beste kansen geeft dat de politieke belangen van zowel Luchtmacht als Marine het best via het Wapen zijn te verwezenlijken. Hetgeen uiteraard niets afdoet aan het respect verschuldigd aan de andersliggende noodzakelijke taak van M.T.P. en L.B.K. en de wijze waarop die vervuld wordt. Het *is* zo merkwaardig dat men bij onze strijdkrachten allerwege sedert de bevrijding ven sterke neiging kan vaststellen om zich op politieel terrein met eigen korpsorganen te gaan bewegen. Het krioelde na 1945 van politie, of zich zo noemend, in het khaki of luchtmachtblauw, ook in Indië.

Over het onderwerp: „Politie bij de krijgsmacht" heb ik t.a.p. (M.R.T. 1953 blz. 145 v.), het een en ander gezegd, zodat ter bredere oriëntering hierover, ook ten aanzien van het buitenland, daarnaar moge worden verwezen.

Het „uitoefenen van de politietaak op plaatsen onder beheer van het „Ministerie van Oorlog of dat van Marine" brengt mede dat optreden uit deze hoofde niet alleen betreft bescherming tegen misdrijf van allerlei roerende en onroerende goederen op die plaatsen (bijv. schietterreinen en legerplaats bij Oldebroek en andere legerplaatsen, kampen en terreinen) maar ook bijv. op Marinewerf, vliegbasis enz., en ook ten aanzien van het personeel daarop werkzaam, zowel militair, als de soms

vele honderden burgerwerkkrachten. Samenwerking inet burgerjustitie en politie is hier uiteraard nog meer dan elders vereist, evenals kennis van de burgerlijke strafvordering. Er is op dit stuk heel wat nuttig werk te doen. Het overwegende belang van de landsverdediging heeft medegebracht — en voor zover bekend tot genoegen en tevredenheid van de betreffende verantwoordelijke Ministers — dat deze politieë werkzaamheid nu is toevertrouwd aan één speciaal daartoe geëigend militair orgaan met ook bevoegdheden ten aanzien van burgers en ten nauwste samenwerkend met burgerpolitie en waar nodig onder leiding van de burgerjustitie.

De Wet bescherming Staatsgeheimen, waarvan ook in dit punt sprake is, laten wij gemakshalve aan het slot van deze verhandeling volgen.

Op verboden plaatsen in het belang van de landsverdediging als zodanig aangewezen heeft de Marechaussee de politietaak uit te oefenen.

Bij de uitoefening van deze taak 2, de politietaak ten behoeve van de strijdkrachten, komt de Marechaussee het meest in aanraking met militairen, en is het daarom nuttig hier in dit verband de aandacht te vestigen op een mijns inziens niet bevredigende situatie.

Als de Marechaussee optreedt in patrouilleverband, is zij, in de uitoefening van algemene politietaak en ter uitvoering van eventuele bijzondere opdracht, gelijkgesteld met een meerdere, op grond van art. 128 W.v.M.S., althans wat betreft de misdrijven tegen de ondergeschiktheid (o.a. dienstweigeren enz.). Er is dan geen moeilijkheid, als het eens voor mocht komen dat de Marechaussee haar taak jegens een meerdere in rang moet verrichten.

De kwestie wordt evenwel anders, als men te doen heeft met een marechaussee, niet in patrouilleverband. Ook dan heeft deze marechaussee zijn taak. Mag hij die dan, indien nodig ook uitoefenen jegens een meerdere en tegen diens wil? En ook als die ene marechaussee algemeen opsporingsambtenaar is, c.q. als onderofficier, hulpofficier van Justitie? Ook vóór 1940 kwam deze kwestie zo nu en dan ter sprake. Naar ik meen is er wel jurisprudentie van vóór 1940, waarin de uitoefening van de wettelijk gefundeerde opsporingsplicht van art. 141 W.v.Sv. voorrang werd verleend, en de militaire meerdere veroordeeld is op grond van overtreding van art. 114 W.v.M.S. Er is evenwel ernstige bedenking hier tegen, o.a. van de Redactie van het M.R.T. (zie jaarg. 1947, blz. 263 v.).

Gesteld wordt dat, aangezien de ondergeschiktheid de ziel is van de militaire stand, de verhouding van meerdere tot mindere belangrijker is, zwaarder weegt dan uitoefening van opsporingsplicht, krachtens de wet, of uitoefening van de marechaussee-taak zonder meer, jegens een meerdere, die niet wenst mede te werken. Naar mijn mening is deze stelling juist, al schept toepassing ervan wel eens moeilijkheid. O.a. deze. De Overheid heeft de Marechaussee met een politietaak *belast*, dit behoort dan toch zeker tot gelding te komen als een meerdere in ernstige overtreding is. Nu is het niet zo, dat de marechaussee alleen, mindere in rang, geheel werkeloos zou moeten toezien. Hij mag gebruik maken van zijn recht om *ieder* militair zich te doen legitimeren, overtreding van welk

dienstvoorschrift <sup>4)</sup> via het blanketartikel 135 W.v.M.S. (waartegen ook al weer gegronde bezwaren bestaan) weer een misdrijf kan opleveren (als er opzet is, zo wordt het mijns inziens terecht veelal gesteld nu). En ook zonder toepassing van dit dienstvoorschrift, zou de marechaussee de meerdere, het geval dienende, en zo nodig, kunnen volgen. Dit moge alles zo zijn, het komt toch bepaald wenselijk voor, dat de marechaussee, als zodanig, ook wordt opgenomen in art. 128 W.v.M.S., zodat een positie te vergelijken is met de schildwacht en een patrouille zou worden geschapen.

Immers, de marechaussee treedt toch op voor, en in het belang van, de dienst en van het hoogste militaire gezag! De marechaussee is toch in *militaribus*, naast alle meerderen, niet alleen om „to watch and ward” doch in *militair* verband, dienend tot steun van de militaire overheid bij de handhaving van de krijgstucht! Men geve voorts het aanzijn aan een functie, bijv. aan te duiden in het „*militair* opsporingsambtenaar”, waartegen toch geen principieel bezwaar kan rijzen, nu toch wel vaststaat dat een moderne krijgsmacht eigen politieapparaat niet ontberen kan. Aldus wordt het ook gezien in een studie van Jhr. Mr Dr Th. W. van den Bosch, die een ontwerp gaf voor een Wetboek van Militaire Strafvordering.

Dat de marechaussee proces-verbaal opmaakt op ambtseed, is gegrond op de in het Wetboek van Strafvordering toegekende opsporingsbevoegd-

<sup>4)</sup> Ministeriele Kennisgeving  
van 23 Augustus 1950. Directie Administratieve Diensten,  
Afdeling B 7. Nr. 143975.

#### DIENSTVOORSCHRIFT BETREFFENDE LEGITIMATIEPLICHT

Ter kennis van het personeel der Koninklijke Landmacht, wordt gebracht het Koninklijk Besluit van 7 Augustus 1950, no. 21, houdende vaststelling van een dienstvoorschrift betreffende legitimatieplicht, luidende:

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,  
PRINSES VAN ORANTE-NASSAU, ENZ. ENZ. ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 31 Juli 1950, Conf. Litt  
**S. 175:**

Gelet op artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht;  
Hebben goedgevonden en verstaan:

##### Artikel I

De militair, die behoort tot de Koninklijke Landmacht, is verplicht zich op de eerste vordering van een militair, behoiende tot het Wapen der Koninklijke Marechaussee, tegenover deze te legitimeren.

##### Artikel 2

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag, volgende op die, waarop het in de legerorders is gepubliceerd.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit.  
Soestdijk, 7 Augustus 1950.

(get.) JULIANA

*De Minister van Oorlog,*  
(get.) SCHOKKING.

heid. Dit wetboek geldt evenwel alleen in Nederland in Europa. Dus ook de beëdiging als opsporingsambtenaar krachtens dit wetboek. Bij een krijgsmacht, moet de krijgsmachtpolitie toch ook buitenslands beëdigde processen-verbaal kunnen maken — de krijgsmacht is nu eenmaal niet territoriaal gebonden. De figuur: militair opsporingsambtenaar zou de oplossing zijn van deze herhaaldelijk reeds gebleken lacune.

Men moet nu echter niet menen dat de marechaussee-alleen, niets zou vermogen. De marechaussee der tweede klasse is korporaal (K.B. 5 Augustus 1855: „De marechaussees hebben de rang van korporaal”). De grote massa der militairen zijn dus zijn mindere in rang. De marechaussee der eerste klasse (dit zijn zij die als algemeen opsporingsambtenaar beëdigd zijn), zijn korporaal der eerste klasse en zijn dus ook de meerderen van alle korporaals — hetzelfde geldt m.m. voor wachtmeesters, opperwachtmeesters en hogere marechaussee-rangen. De massa der militairen is automatisch mindere van de marechaussee. Het signaleerde bezwaar beperkt zich dus in het algemeen tot een gering deel van de militairen der krijgsmacht en is ook dan nog te ondervangen als de lagere marechaussee één zijner chefs, of een andere meerdere van de m overtreding zijnde meerdere, indien nodig zou inschakelen en doen optreden. Hetgeen zelfs, gelet op art. 134 W.v.M.S. eventueel tot optreden, met kracht, zou *nopen* van die zijde.

### *Taak 3.*

Het was geen wonder dat toen in 1920 voor het eerst, bij de opheffing van de staat van beleg in het grensgebied (smokkelarij) na de mobilisatie 1914-1918, in de uitvoeringsbepalingen op de wet op de Grensbewaking 1920 de hoofdtak aan de Marechaussee werd gegeven. Reeds sedert de oprichting van het Wapen was de zorg voor de veiligheid der grenzen er reeds aan opgedragen en in het Reglement van 1815 reeds de bevoegdheid voor, om iedere vreemdeling naar zijn paspoort te vragen en bij ontbreken, te leiden voor de plaatselijke overheid. Deze grensbewaking is wettelijk gesplitst in „politiële”, d.w.z. burgerlijk politie onder de Minister van Justitie, en militaire, onder de militaire overheid.

De militaire grensbewaking geschiedt uitsluitend door de Marechaussee. in combinatie met de politie grensbewaking, die verder ook aan andere instanties is toevertrouwd (o.a. Dienst der Invoerrechten en Accijnzen). De taak eist veel speciale wets- en voorschriftenkennis in het raam van algemeen inzicht in politietak. Het gewicht en het belang van de grensbewakingstaak is sterk afhankelijk van de internationale verhoudingen. Het grensbewakingsrecht is verweven met het vreemdelingenrecht. Na 1945 is terecht de bediening van de belangrijke doorlaatposten aan land, lucht en zee-grens — in tegenstelling met de tijd vóór 1940 — aan de Marechaussee toevertrouwd, daar dit een politietak is, welke verder ook in het terrein tussen de doorlaatposten wordt uitgeoefend. *Het aldus speciaal aan de grens opererend marechaussee-apparaat vormt een sluitstuk op het politie bewakings- en beschermingsstelsel van ons land.* In dit „sluitstuk” is op moderne wijze een noodzakelijk veiligheids-apparaat ingebouwd met specialisten van de grensveiligheidsdienst.

Reeds alleen uit dien hoofde is het logisch, als men de Marechaussee wat dit betreft tot de politie rekenen zou. Alleen al om die reden is een Politiewet onvolledig, als de Marechaussee er niet als politie in is opgenomen. De grensbewaking is voorts een typische *rijkstaak*, want specifieke rijksbelangen rakend. Rijksbelangen welke dikwijls niet gemeen blijken te liggen met plaatselijke belangen, hetgeen leidt tot de stelling dat men niet een gemeentelijk, doch een rijksorgaan met deze speciale taak behoort te belasten. Eventuele gemeentebelangen behoeven er geenszins door in gevaar te komen naar de practijk ruimschoots bewezen heeft. In het belang van een doelmatige werking, in het snelle uitwisselingsmogelijkheid, ook onderling, van gegevens, behoort dit in beginsel één orgaan te zijn. We zullen er hier niet verder op ingaan. Er is een boek over te schrijven, hetgeen trouwens is geschied (het vlot geschreven werk *Vreemdelingen en Grensbewaking* door G. Seppen en W. A. C. Walraven). Langs de hele landsgrens, en bij de havens en vliegvelden zijn narechausseebrigades, die nabij de landsgrenzen dus bij de patrouillegang ook optreden bij ontdekking van overtredingen — dit laatste dus nog op grond van het Convenant 1946, voor zover betrekking hebbend op de uitvoering van art. 141 en 154 W.v. Strafvordering —.

Het zou zeer doelmatig zijn, als de Marechaussee aan de grens meer dan nu in de politiedienstverrichting zou worden ingeschakeld; zoals trouwens in het rapport over de Marechaussee van de commissie Eisebart terecht in uitzicht is gesteld. Dit zou uiteraard in samenwerking met andere politie moeten zijn, uiteraard, daar ook de grensbewaking zonder meer zonder die samenwerking ook met de Dienst der Invoerrechten en Accijnzen (de goederen) niet volledig tot zijn recht komt.

Grensbewaking is een obstakel in het verkeer. De Marechaussee weet dit en tracht op alle wijzen ervoor te zorgen, dat die taak zo snel als maar mogelijk is wordt verricht. Het nut en noodzaak van die taak is een regeringszaak. De regering beschikt over de gegevens, om te beoordelen of in deze internationaal politiek zwaar geladen tijd, een grensbewaking nodig is — het publiek kan dit in het algemeen niet beoordelen.

#### *Taak 4.*

Artikel 15, 3e lid, — dat handelt over de bijstand van het ene politieorgaan aan het andere — van het Politiebesluit 1945 rept van de bevoegdheid van de burgemeester om in spoedeisende gevallen in het belang van de handhaving van de openbare orde rechtstreeks bijstand te verzoeken van de Marechaussee.

Art. 14 van de ambtsinstructie van de commissaris der Koningin geeft aan deze de bevoegdheid bijstand van de in zijn provincie gelegeerde Marechaussee te vorderen. In het Wapen wordt, ter onderscheiding, deze bijstandverlening hier vermeld, van oudsher speciale taak van het Wapen („de buitengewone dienst” zegt het Reglement van 1815), „politiële” bijstand genoemd. Want daarnaast kan, in het schema van bijstandsverlening door „krijgsvolk”<sup>m</sup> ingevolge art. 17 van het Politie-



besluit 1945, eventueel ook de Marechaussee van militaire zijde daartoe worden aangewezen.

Van oudsher is de Marechaussee, door wijze van legeren, mentaliteit, opleiding militair en politieel, bewapening, militaire tucht, als het ware aangewezen tot deze taak en het is doelmatig het ook voortaan zo te regelen, dat hiervan wordt profijt getrokken in 's-landsbelang.

Met een enkel woord zij hier nog de aandacht erop gevestigd dat het Voorschrift nr. 1580, Militaire Bijstand 1946, dat o.a. de gezagsverhoudingen weergeeft tussen burgerlijk bestuur en militaire chefs, ten aanzien van militaire bijstand reeds sedert lang niet meer in overeenstemming is met de huidige wetgeving. Het betreft hier een herdruk van de uitgave 1928 van dit voorschrift, dat door het Politiebesluit 1935 al niet meer bij was en nu, na het Politiebesluit 1945, zeker niet meer. (Men zie in voorschrift 1580 het „Voorbericht" en de „noot" op blz. 8, om de onjuistheid van dit Voorschrift aangetoond te zien). In 1950 (M.R.T. 1950, blz. 6 en 7) heb ik in een artikel „Enkele gezagsverhoudingen" onder meer op de hier vermelde leemte gewezen.

#### *Taak 5.*

De laatst vermelde taak geeft slechts een algemene aanduiding, welke zonder toelichting weinig zegt. Welke bijzondere wetten en besluiten heeft men hier met name, op het oog? We zullen trachten er een opsomming van te geven.

We hebben allereerst te denken aan de opsporingstaak, in diverse wetten aan de Marechaussee opgelegd. Allereerst in art. 141, sub 6 en 154 W.v.Sv.<sup>5)</sup> Dit is evenwel een algemeen wetboek (. . . de rechtspleging. . . wordt bij de wet geregeld in algemene wetboeken zegt art. 157 Grondwet). Uit dien hoofde zou de tekst van de 5e taak mijns inziens beter kunnen reppen van algemene en bijzondere wetten of de term „bijzondere" zijn te schrappen. Zij het toegegeven, dat deze kwestie niet belangrijk is en zakelijk geen verschil zou opleveren.

#### <sup>5)</sup> Artikel 141.

Met de opsporing der strafbare feiten zijn belast:

- 1e. de officieren van justitie;
- 2e. de kantonrechters in zaken welke niet aan hunne kennisneming zijn onderworpen;
- 3e. de commissarissen van politie en waterschouten;
- 4e. de burgemeesters in gemeenten waar geen commissaris van politie is;
- 5e. de districtscommandanten, de brigadiers-majoor en de brigadiers der rijksveldwacht, de rijksrechercheurs en de officieren en de onderofficieren der marechaussee;
- 6e. de rijksveldwachters, de gemeenteveldwachters en de door onze Minister van Justitie aangewezen militairen der marechaussee beneden de rang van onderofficier.

#### Artikel 154.

De kantonrechters, de commissarissen van politie, de waterschouten, de districtscommandanten en de door onze Minister van Justitie aangewezen brigadiers-majoor en brigadiers der rijksveldwacht, de rijksrechercheurs, de officieren en de onderofficieren der marechaussee en in gemeenten waar geen commissaris van politie is, de burgemeesters, zijn hulpofficieren van justitie ter plaatse waar zij tot opsporing bevoegd zijn.

Wat bijzondere wetten betreft is te denken aan de bijzondere opsporingstaak, soms ook bijzondere politietaak, aan de Marechaussee opgedragen in *de Dienstplichtwet, de Wet verplaatsing bevolking 1952* (art. 23), *de Wet bescherming bevolking 1952* (art. 32), *de Vreemdelingenwet 1918, de Grensbewakingswet 1920*.

Wat de bij *besluit* opgedragen taak betreft, is niet alleen te denken aan het deel van het Reglement 1815 van de Marechaussee, dat nog rechtskracht heeft, doch ook aan het (niet gepubliceerde) K.B. van 8 Augustus 1949, betreffende de Inlichtings- en Veiligheidsdiensten en de samenwerking van die diensten met het O.M. en „de politie" (waaronder in dat K.B. de Marechaussee met name is vermeld).

De redactie van taak 5 is zodanig, dat het M.T.B. 1954 bij nieuwe regelingen ten aanzien van niarechaussee-taak bij wet of K.B., ongewijzigd kan blijven.

### *Slot.*

Al zijn er wensen en noodzakelijkheden, het is onmiskenbaar nuttig dat het M.T.B. 1954 er is gekomen. Ieder belanghebbende kan nu — in grote lijn althans — zien, wat de Marechaussee is opgedragen, hetgeen tussen 1945 en 1954 onmogelijk was.

---

No. 92. WET van 5 April 1951, Stbl. 92, houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden. (*Wet bescherming staatsgeheimen*).

Wij JULIANA, bij de gratie Gods. Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut' doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is nadere voorzieningen te treffen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

### *Artikel I*

Elke plaats in gebruik bij de Staat of bij een staatsbedrijf kan ter bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de veiligheid van de Staat wordt geboden, door Ons als verboden plaats worden aangewezen.

### *Artikel II*

1. Elke plaats, waar krachtens overeenkomst met de Staat werkzaamheden worden verricht of goederen worden bewaard, die van belang zijn voor de veiligheid van de Staat, kan ter bescherming van gegevens als bedoeld in artikel I voor het tijdvak, waarin de werkzaamheden worden verricht of de goederen worden bewaard, door Ons als verboden plaats worden aangewezen.

2. Een aanwijzing als bedoeld in het voorgaande lid vindt buiten tijd van oorlog in de zin van artikel III niet plaats, tenzij het voornemen daarvoor vóór het tot stand komen van de overeenkomst van regeeringswege aan de wederpartij is medegedeeld dan wel de wederpartij na het tot stand komen van de overeenkomst verklaart tegen zodanige aanwijzing geen bezwaar te hebben.

### *Artikel III*

1. Elk werk van openbaar verkeer en elk werk van openbaar nut kan in tijd van oorlog ter bescherming van gegevens als bedoeld in artikel I door Ons of door de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen autoriteiten als verboden worden aangewezen. De aanwijzing vervalt, zodra de tijd van oorlog eindigt.

2. Onder oorlog wordt begrepen burgeroorlog.

3. Onder tijd van oorlog wordt begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is. Tijd van oorlog wordt mede geacht te bestaan zodra dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen en zolang zij buitengewoon in werkelijke dienst worden gehouden.

#### *Artikel IV*

Bij elk besluit, waarbij een plaats als verboden plaats wordt aangewezen, wordt tevens bepaald op welke wijze zal worden aangegeven dat de plaats een verboden plaats is.

#### *Artikel V*

1. Hij die ingevolge enige wettelijke bepaling bevoegd is enige plaats tegen de wil van de rechthebbende te betreden, oefent deze bevoegdheid met betrekking tot een plaats, die ingevolge deze wet als verboden plaats is aangewezen, niet uit dan voorzover hij daartoe schriftelijk is gemachtigd door de procureur-generaal bij het gerechtshof.

3. Het voorgaande lid is niet van toepassing op hem, die als officier van justitie, als rechtercommissaris of ingevolge de wet van 23 Mei 1899, Staatsblad no. 128, bevoegd is enige plaats tegen de wil van de rechthebbende te betreden.

#### *Artikel VI*

In het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen gebracht.

1. In artikel 4 wordt onder 1e. tussen „97a, onder 1e.,” en „105” toegevoegd „98-98c”.

2. Na artikel 80bis wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

#### *„Artikel 80ter*

Onder verboden plaats wordt verstaan iedere plaats, die als verboden plaats is aangewezen ingevolge de wet bescherming staatsgeheimen.”

3. Artikel 87, derde lid, tweede volzin, wordt gelezen: „Tijd van oorlog wordt mede geacht te bestaan zodra dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen en zolang zij buitengewoon in werkelijke dienst worden gehouden”.

4. Artikel 98 wordt gelezen:

#### *„Artikel 98*

Hij die enig gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de staat wordt geboden, daaronder begrepen enig voorwerp, waaraan een zodanig gegeven kan worden ontleend, opzettelijk mededeelt aan of ter beschikking stelt van een tot kennismeming daarvan niet gerechtigd persoon of lichaam, wordt, indien hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat het een zodanig gegeven betreft, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die enig gegeven, dat van een verboden plaats afkomstig is en tot de veiligheid van de staat in betrekking staat, daaronder begrepen enig voorwerp, waaraan een zodanig gegeven kan worden ontleend, opzettelijk mededeelt aan of ter beschikking stelt van een tot kennismeming daarvan niet gerechtigd persoon of lichaam, indien hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het een zodanig gegeven betreft.

5. Na artikel 98 worden drie nieuwe artikelen ingevoegd luidende:

#### *„Artikel 98a*

Hij die enig gegeven als bedoeld in artikel 98 hetzij opzettelijk openbaar maakt, hetzij zonder daartoe gerechtigd te zijn opzettelijk mededeelt aan of ter beschikking stelt van een buitenlandse mogendheid, een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam, dan wel een zodanig persoon of lichaam, dat gevaar ontstaat dat het gegeven aan een buitenlandse mogendheid of aan een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam bekend wordt, wordt, indien hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat het een zodanig gegeven betreft, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Indien de schuldige heeft gehandeld in tijd van oorlog dan wel in dienst of in opdracht van een buitenlandse mogendheid of van een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam, kan levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren worden opgelegd.

Handelingen gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf als omschreven in de voorgaande leden worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

#### Artikel 98b

Hij aan wiens schuld te wijten is, dat enig gegeven als bedoeld in artikel 98 openbaar wordt gemaakt dan wel ter beschikking komt van een tot kennisneming daarvan niet gerechtigd persoon of lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste één jaar.

#### Artikel 98c

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren wordt gestraft:

1e. hij die opzettelijk enig gegeven als bedoeld in artikel 98 zonder daartoe gerechtigd te zijn, onder zich neemt of houdt:

2e. hij die enige handeling verricht, ondernomen met het oogmerk om, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de beschikking te krijgen over enig gegeven als bedoeld in artikel 98;

3e. hij die tersluik, onder een vals voorgeven, door middel van een vermomming of langs een andere dan de gewone toegang op of in een verboden plaats komt of tracht te komen, aldaar in dier voege aanwezig is, of zich op een van die wijzen of door een van die middelen vandaar verwijderd of tracht te verwijderen.

De bepaling onder 3e. is niet toepasselijk indien de rechter blijkt, dat de dader niet heeft gehandeld met het oogmerk bedoeld onder 2e.

6. In het tweede lid van artikel 102 wordt onder 1e. in plaats van „of enige krijgskas” gelezen „enige krijgskas of enige verboden plaats”.

7. Na artikel 429bis wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende:

„Artikel 429ter

Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich op een verboden plaats bevindt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijf duizend gulden”.

#### Artikel VII

In het eerste lid van artikel 551 van het Wetboek van Strafvordering wordt in plaats van „97a” gelezen „97a-98c”.

#### Artikel VIII

In artikel 78 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt onder 1e., onder verandering van de puntkomma door een komma, toegevoegd „dan wel in een verboden plaats”.

#### Artikel IX

Deze wet kan worden aangehaald als „Wet bescherming staatsgeheimen”.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 5 April 1951.

JULIANA.

## INGEKOMEN BIJDRAGEN.

### De Korpscommandant als Verwijzingsofficier?

door

Kolonel Mr P. J. LA GORDT DILLIÉ,

Directeur van de Militair Juridische Dienst.

Onder de titel „Verwijzingsofficieren bij Troepen te Velde" werd in het M.R.T. 1954, pag. 654 door de Redactie een kritische beschouwing gegeven nopens het feit, dat de Commanderende Generaal van de Landmacht (de C.G. van de Luchtmacht heeft hetzelfde gedaan) officieren van de Militair Juridische Dienst heeft benoemd tot Verwijzingsofficier.

In deze beschouwing, die, naar moet worden aangenomen, betrekking heeft op de aanwijzing van Verwijzingsofficieren in de bestaande vredesorganisatie van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht, wordt de stelling verdedigd, dat specialistische juridische kennis voor de Verwijzingsofficierniet noodzakelijk is. Dit element zou inimers worden geleverd door de Auditeur-Militair. Voor de autoriteit, die tot verwijzing beslist, is volgens de Redactie vereist, dat deze een langdurige troepenervaring bezit, ja — dat deze de troep onder zijn bevelen heeft en dus bij voorkeur Commandierend Officier behoort te zijn.

Het wil mij voorkomen, dat deze beschouwing van de Redactie van het M.R.T. in meerdere opzichten als minder gelukkig moet worden beschouwd.

Voor wat betreft de theoretische aspecten dezer zaak moge worden verwezen naar het wel doorwrocht opstel „Commanderende Generaals, „Verwijzingsofficieren en Garnizoenscommandanten" van de Res.-Kolonel van de MJD Mr H. H. A. DE GRAAFF in het M.R.T. 1953, pag. 217 e.v. In dit uitnemende artikel wordt op uiterst deugdelijke gronden uiteengezet waarom het in het moderne Nederlandse legerbestel gewenst is om tot Verwijzingsofficieren militaire juristen, behorende tot de Directie van de Militair Juridische Dienst en derhalve tot de staven van de Commanderende Generaals, te benoemen.

Het is te betreuren, dat de Redactie van het M.R.T. hare beschouwing terzake gepubliceerd heeft zonder ook maar een poging te doen om het betoog van de Res.-Kolonel Mr DE GRAAFF te weerleggen en evenmin zich tevoren op de hoogte te stellen van de wijze waarop de verwijzingspraktijk wordt uitgeoefend.

In stede hiervan doet de Redactie hare stellingen steunen op het praktijkvoorbeeld van een Admiraal die tijdens de 2e Wereldoorlog tegen het advies van de Fiscaal in een zaak uit overwegingen van vlootbelang seponeerde.

Een dergelijk voorbeeld van een praktisch juiste beslissing is op zich zelve uiteraard zeer interessant, doch zegt ter adstructie van het betoog van de Redactie niets.

Gelijksoortige voorbeelden zouden kunnen worden aangehaald van.

door de Verwijzingsofficieren militair-jurist in het legerbelang geseponeerde strafzaken.

Daarenboven zijn de positie en de taak van de Verwijzingsofficieren zoals deze zich sedert 1945 bij de K.L. en de K.Lu hebben ontwikkeld niet zodanig als de Redactie kennelijk onderstelt.

Immers — zowel de ChGS als de ChLS hebben als Commandierend Generaal uiteraard een groot belang bij hetgeen zich op justitieel gebied in de gelederen van de K.L. c.q. K. Lu voordoet.

Hieruit vloeit voort, dat deze autoriteiten niet alleen de algemene richtlijnen voor het verwijzingsbeleid vaststellen, doch zich ook de voorname strafzaken doen voorleggen.

Het is duidelijk, dat hierbij de behoefte bestaat aan deskundige voorlichting (Vide ook Mr M. KRAUSS in M.R.T. 1951 pag. 147).

De aard der strafzaken en het heden ten dage zeer gecompliceerde maatschappelijk verkeer eisen een veelvuldig overleg tussen de Verwijzingsofficieren en de Auditeurs-Militair (c.q. de Advocaat-Fiscaal) en daarbij komen uiteraard regelmatig straf- en tuchtrechtelijke kwesties ter sprake. Bovendien bieden strafzaken dikwijls juridische aspecten van andere dan straf- of tuchtrechtelijke aard, welke aanleiding geven tot bespreking o.a. met het Ministerie van Oorlog.

Daarnaast onderhouden de Verwijzingsofficieren hetzij rechtstreeks hetzij door tussenkomst van de z.g. stafjuristen een nauw contact — ook over eventueel tuchtrechtelijke maatregelen — met de troepencommandanten, terwijl uiteraard eveneens een hechte samenwerking bestaat met het bureau Tucht recht der Directie.

Dat derhalve de positie van de Verwijzingsofficieren veel minder onafhankelijk en hun taak veel meer omvattend is dan de Redactie heeft gemeend, behoeft geen nader betoog. De vervulling van deze taak vereist kennis van het militair belang en het leven bij de troep opdat de Verwijzingsofficier, die voor alles de militaire aspecten van een strafzaak in beschouwing moet nemen, deze kan beoordelen, doch daarnaast dient hij een gedegen juridische kennis en ervaring te bezitten, zodat de troepenofficier-niet-jurist voor deze functie niet geschikt is.

Een ander — en wel zeer essentieel — voordeel van de huidige praktijk is. dat de hoogste verantwoordelijkheid voor de tuchthandhaving en het verwijzingsbeleid bij één instantie ,t.w. de Commandierend Generaal, berusten een beginsel waaraan gezien de nauwe samenhang tussen het militaire strafrecht en het militaire tucht recht toch zo enigszins mogelijk de hand gehouden moet worden.

Ik ben derhalve van mening dat voor het tegenwoordige het belang van een goede militaire justitie mede brengt de verwijzing gecentraliseerd te houden bij de Directie van de Militair Juridische Dienst.

Bezien wij thans eens welke de consequenties zouden zijn van liet volgen van de suggestie van de Redactie om Commanderende Officieren met de verwijzing te belasten.

Mr DE GRAAFF heeft in zijn meer genoemd artikel reeds betoogd dat een dergelijke oplossing noodzakelijk tot decentralisatie zou leiden en de positie van de Auditeur-Militair zou wijzigen.

Wij hebben met een systeem, dat veel geleek op dat door de Redactie aanbevolen, ervaring opgedaan tijdens het verblijf na de oorlog van troepen der K.L. in Indonesië. Tengevolge van de grote afstanden en slechte verbindingen was de Commandierend-Generaal aldaar genoodzaakt de verwijzingsbevoegdheid in handen te leggen van verschillende territoriale bevelhebbers, maar dit had dan ook tot gevolg dat het uiterst moeilijk was enige coördinatie tot stand te brengen en een zekere eenheid in het verwijzingsbeleid te verkrijgen. Bovendien wees de praktijk uit, dat deze territoriale bevelhebbers vrijwel zonder uitzondering het eigenlijke werk lieten doen door de bij hun staven aanwezige militaire juristen. De zeer bijzondere omstandigheden waaronder de Nederlandse troepen daar verbleven, brachten mede dat niet zulke strenge eisen aan de militaire rechtspleging konden worden gesteld als thans hier in Nederland mogelijk is, daarom kon (en moest) men vrede hebben met die verwijzingspraktijk. Daarenboven deden van de verschillende nadelen aan die verwijzingspraktijk verbonden zich daar enkele minder sterk gevoelen. Zo traden verschillen in verwijzingsbeleiden berechting in dat uitgestrekte gebied met het betrekkelijk geringe onderlinge contact tussen de diverse troepenonderdelen niet zo duidelijk naar voren als in ons kleine land het geval is.

Nog daargelaten de merkwaardige consequenties welke de aanwijzing van de Korpscommandanten tot verwijzingsautoriteiten zou hebben in verband met art. 10 e.v. van de R.L. heb ik mij afgevraagd of de Redactie zich wel een idee heeft gevormd over het aantal verwijzingsofficieren dat zou ontstaan indien alle Korpscommandanten als zodanig zouden worden benoemd. Alleen al bij de Landmacht zijn er ongeveer 250. Dat het weinig reëel zou zijn al deze Korpscommandanten tot verwijzingsofficieren te benoemen spreekt vanzelf.

Dit zal toch ook de Redactie niet willen, doch dan rijst de vraag wie wel en wie niet als verwijzingsofficier moeten worden aangewezen en hoe te handelen met militairen die slechts een administratieve Korpscommandant hebben.

Tenslotte wil ik nog opmerken dat in het huidige systeem de verwijzingsofficieren zeer goed op de hoogte zijn van het oordeel der diverse commandanten. Er bevindt zich n.l. in elk dossier een z.g. „Justitiële „Verklaring“ waarop zowel de directe Commandant als de Commanderende Officier uitvoerig hun zienswijze kunnen kenbaar maken omtrent de persoon van de dader alsmede de eventuele bijzondere omstandigheden waaronder het feit is gepleegd. Daarbij kunnen zij suggesties doen omtrent b.v. de wenselijkheid niet tot vervolging over te gaan doch met een krijgstuuchtelijke afdoening te volstaan. Daarenboven biedt het veelvuldig gepleegde overleg hun de gelegenheid om alles ter sprake te brengen wat voor de beoordeling van de zaak van belang kan zijn.

Ik hoop hiermede voldoende duidelijk te hebben aangetoond dat het huidige systeem van verwijzen de beste waarborgen biedt zowel voor de behartiging van de militaire belangen als voor een goede rechtsbedeling.

## NASCHRIFT.

*Wij zijn de Directeur van de Militair-Juridische Dienst erkentelijk voor zijn bijdrage. Zijn beschouwing over de verwijzingsofficier werkt verhelderend voor een juiste beoordeling van de positie van die functionaris.*

*Het betoog van Mr LA GORDT DILLIÉ, die zich ter staving daarvan op een opstel beroept van Mr DE GRAAFF, zou echter aan betekenis gewonnen hebben, indien daarbij nog op een aantal punten nader was ingegaan. Zo kan men zich afvragen of niet zeer veel juridisch werk, hetwelk door de Auditeur-Militair wordt verricht, thans ook nog eens door de verwijzingsofficier wordt verzet; of een dergelijke doublure voldoende verantwoord is; of de afbakening van de taakverdeling tussen beide functionarissen bevredigend is; of het gecentraliseerd beslissen inzake het al of niet verwijzen niet dusdanig veel tijd vraagt, dat daardoor het beginsel, dat in de krijgsmacht terwille van een goede tucht-handhaving snel recht behoort te geschieden, vooral in zuiver militaire zaken, maar daarin niet alleen, in het gedrang komt, en tenslotte: of het in de praktijk werkelijk veelvuldig voorkomt, dat de beslissing van de verwijzingsofficier afwijkt van het advies van de auditeur-militair.*

*Wij schreven, dat de openbare aanklager de officiële functionaris is, die rechtskundige voorlichting verschaft aan de tot verwijzen bevoegde militaire autoriteit. Deze opvatting is ten duidelijkste neergelegd in de art. 13, 14 en 278 R.L. Naast de rechtskundige beoordeling moeten ook de doelmatigheidsvragen beantwoord worden opdat kan worden beslist of een zaak naar de krijgsraad behoort te worden verwezen of krijgstuuchtelijk behoort te worden afgedaan, dan wel behoort te worden geseponereerd. Mr LA GORDT DILLIÉ heeft niet aangegeven op grond waarvan hij een tweede rechtskundige beoordeling, welke tot op zekere hoogte in de plaats komt van de beoordeling der doelmatigheidsvragen, noodzakelijk of gewenst acht.*

*Wij menen dat het systeem, hetwelk bij de wet is voorgeschreven en bedoeld, inderdaad het meest bevredigende is. Daarbij zal het in verreweg de meeste gevallen zo zijn dat het advies van de auditeur-militair tot verwijzing, krijgstuuchtelijke afdoening of tot sepôt, door de commanderende officier wordt overgenomen, zodat het zwaartepunt bij de auditeur-militair schijnt te liggen en dat achten wij ook juist. Botsingen tussen juridische overwegingen inzake de vervolging enerzijds en eisen van doelmatigheid anderszijds komen, voor zover ons bekend is, in de praktijk zeer zelden voor. Het is ook werkelijk niet nodig dat de commanderende officier, die tot verwijzing, krijgstuuchtelijke afdoening of sepôt beslist, van alle zaken tot in de fijnste bijzonderheden kennis neemt. Maar voor die (zeldzame) gevallen van botsing tussen de eisen der doelmatigheid en de juridische overwegingen bij de verwijzing, moet de beslissing liggen bij de commanderende officier, die voor de consequenties van die beslissing naar buiten aansprakelijk gesteld kan worden (een en ander met recht van beroep op de hoogste militaire rechter als in artikel 15 R.L. voorgeschreven).*



Wie in de huidige legerorganisatie commanderende officieren in de zin van de R.L. (moeten) zijn is onzeker, doch dat doet aan het principe niet af. Blijkens art. 8 R.L. zijn dit de regimentscommandanten. Deze bekleden de rang van kolonel of luitenant-kolonel. De tot verwijzen bevoegde garnizoenscommandant stond historisch boven deze commanderende officieren. Daar deze zelf in de troep diende en de troep te velde en in de strijd aanvoerde, kende hij het troepenleven en het gevecht. Maar kent een officier van de militair-juridische dienst ook het leven in de troep en het gevecht? Mr DE GRAAFF schrijft op blz. 242 van het M.R.T. 1953 o.m. „Wel vereist dit instituut (van verwijzings-officieren) een zorgvuldige keuze van de personen, en een voortdurende bezinning van de gekozenen op hun wezenlijke taak (waarbij, dat ben ik geheel met de schrijver eens, het juridische op het tweede plan staat) en een voortdurend op de hoogte blijven van wat er in het leger omgaat. De officieren van de Militair-Juridische Dienst zullen zo mogelijk alle moeten voortkomen uit troepenofficieren, en door detacheringen als anderszins zullen zij in staat moeten worden gesteld het contact met het militaire leven in volle omvang te bewaren." Hieruit blijkt, dat ook deze schrijver erkent, dat de juridische vraagstukken niet hun zwaartepunt vinden bij de verwijzing, doch bij het advies daartoe. Wij voegen hieraan toe, dat bij de verwijzing juridische deskundigheid geen vereiste is; ten hoogste is het een extra voordeel wanneer de verwijzingsautoriteit tevens jurist is, evenals het een extra voordeel is wanneer de auditeur-militair tevens technisch, chemisch, ballistisch, medisch, enz. deskundig is.

Een andere vraag, welke zich voordoet, is of het niet in strijd is met de militaire verhoudingen, wanneer een lager in rang zijnde verwijzingsofficier beslist over hetgeen een hoger in rang zijnde Commanderende Officier hem voorlegt. Ook doet zich de vraag voor of de verhouding van de auditeur-militair en de advocaat-fiscaal tot de verwijzingsofficier en die van de auditeur-militair tot de advocaat-fiscaal bevredigend is. De auditeur-militair is hiërarchisch ondergeschikt aan de advocaat-fiscaal. Dat wil zeggen dat de advocaat-fiscaal, wanneer de auditeur-militair de telastlegging niet juist geformuleerd heeft, deze deswege ter verantwoording kan roepen (art. 275-278, 296, 297 R.L.).

Wanneer deze formulering echter een gevolg is van veranderingen in de telastlegging (omschrijving van het feit in de verwijzingsbeschikking) door de verwijzingsofficier, zal de auditeur-militair in een onprettige positie verkeren. De situatie is immers dan eigenlijk zo, dat de verwijzingsofficier, na vooraf van zijn officiële adviseur, de auditeur-militair, juridisch advies te hebben ontvangen, op zijn beurt deze adviseur iuridisch controleert en dat de advocaat-fiscaal achteraf de hem hiërarchisch ondergeschikte auditeur-militair ook nog eens juridisch controleert. Wij vragen ons dan ook af waarom het noodzakelijk is, dat het werk van de auditeur-militair opnieuw door de verwijzingsofficier bestudeerd moet worden (doublure).

Nogmaals: wij hebben er niet het minste bezwaar tegen, dat de verwijzingsofficier jurist is: integendeel; wij hebben slechts willen betogen,

*dat de verwijzingsofficier in de eerste plaats troepenofficier behoort te zijn, die in het bijzonder de doelmatigheidsvraagpunten beoordeelt en die voor de consequenties van dat oordeel naar buiten toe aansprakelijk is. In de praktijk schijnt de gang van zaken echter zó te zijn dat de zaken door de verwijzingsofficier nogmaals bestudeerd worden en dat vaak over nietigheden brieven over en weer geschreven worden zonder dat de zaak zelf er in wezen mede gebaat was, ja zelfs er wel onder lijdt door het aanbrengen van veranderingen in de verwijzingsconcepten van de auditeur-militair, waardoor diens werk eigenlijk wordt bemoeilijkt. Ondanks dat centrale verwijzingsstelsel, dat eenzelfde vervolgingsbeleid beoogt, heeft zich toch het geval kunnen voordoen, dat de ene verwijzingsofficiereen zaak naar de krijgsraad verwees, nadat een andere verwijzingsofficier reeds bepaald had, dat deze zelfde zaak krijgstuuchtelijk zou worden afgedaan (M.R.T. 1954 blz. 534).*

*In het door Schrijver aangeprezen systeem komt de verwijzingsofficier er licht toe — vooral door zijn juridische vorming\* — de grenzen van zijn taak te overschrijden; het gevaar bestaat, dat hij gaat optreden als souffleur en corrector van de auditeur-militair, ja zelfs als een de facto advocaat-fiscaal. Als zelfstandig optredend orgaan in plaats van en dus zonder regres op de commanderende generaal met vrijwel onbepaalde bevoegdheid ten aanzien van het vervolgingsbeleid blijve hij de voor het militaire belang wakende verbindingsschakel tussen de commanderende generaal, de militaire justitie en de troepen.*

*Redactie.*

### **Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen**

door

**Mr P. WESTERDIJK,**

Luitenant-Kolonel van de Militair Juridische Dienst.

De Wet op de Krijgstucht noemt in de artikelen 66 en 67 drie mogelijkheden van beslissing op een beklag over opgelegde krijgstuuchtelijke straf, te weten „geheel gegrond”, „gedeeltelijk (on)gegrond” en „geheel ongegrond”.

Daarnaast verklaart het H.M.G. en verklaren in navolging van het Hof de beklagmeedderen sinds jaar en dag een beklag als hier bedoeld „niet ontvankelijk” of „niet voor behandeling vatbaar” wanneer het niet binnen de in art. 62 gestelde termijn is ingediend. Deze praktijk werd o.a. gesanctioneerd in de Ministeriële Beschikking van 7 October 1948 H.K.G.S., sectie G6 nr 1002 (L.O. 1948 No. 335 L-LM), bij welke Beschikking ook een model is gevoegd „voor de inrichting van „een door de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere te nemen beschikking „op een beklag over een krijgstuuchtelijke straf en/of de omschrijving „der strafreden, dat is ingediend met overschrijding van de daarvoor „gestelde termijn”.

Hoe moet nu de beslissing op het beklag luiden wanneer een straf is opgelegd door een commandant, die onbevoegd was om over het gepleegde feit (zijnde dit niet een eigenlijk of een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp) te oordelen of om, als het feit wel een eigenlijk of een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp vormt, de straf waarover beklag op te leggen?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal men zich m.i. eerst dienen te realiseren wat het in de artt. 61-68 W.K. bedoelde beklag in wezen is.

Art. 61 geeft op deze vraag al een duidelijk antwoord: het is een beklag, dat de krijgstuchtelijk gestrafte kan doen, wanneer hij „zich „over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de straf-„reden bezwaard acht“. Let wel: er staat hier niet „over de strafop-„legging“ maar „over de hem opgelegde straf of over de omschrijving „van de strafreden“. Het laatste is enger dan het eerste. „Beklag over „de strafoplegging“ zou mede omvatten beklag over het feit, dat de strafoplegger niet bevoegd was de mogelijk wel verdiende straf op te leggen; „beklag over de hem opgelegde straf of over de omschrijving „van de strafreden“ kan slechts zijn beklag over vermeende onrechtvaardigheid (niet onrechtmatigheid!) van de strafoplegging. (Dit is m.i. slechts schijnbaar in strijd met het in art. 30 lid 2 Regl. b.d. Krijgstucht bepaalde, dat het beklag van de artt. 61-68 W.K. o.a. betrekking kan hebben „op de rechtmatigheid of de zwaarte van de *opgelegde straf*“ en wel omdat met de rechtmatigheid van de straf, welke hier naast de zwaarte van dito genoemd wordt, kennelijk het verdiend zijn van de straf — wie iemand straft, die dit niet verdiend heeft, legt hem een onrechtmatige straf op — is bedoeld en niet de rechtsgeldigheid van de strafoplegging in het algemeen. Onder „beklag betrekking hebbend op „de rechtmatigheid of de zwaarte van de opgelegde straf“ moet hier dan ook verstaan worden „beklag betrekking hebbende op de *recht-„vaardigheid* van de strafoplegging“).

Ergo zijn wanneer een gestrafte zich beklaagt over het feit, dat de strafoplegger zijn boekje te buiten is gegaan, niet de artt. 61-68 W.K. van toepassing. Het is immers geen beklag „over de hem opgelegde „straf of over de omschrijving van de strafreden“.

Maar wat is het dan wel voor een beklag? M.i. moet het als een beklag over een vermeende „krenkende of onbillijke behandeling“ (art. 9, lid 4 Regl. b.d. Kr.) worden beschouwd en wel omdat hij, die mij „straf“ zonder daartoe bevoegd te zijn, al is het alleen maar met een berisping, en die deze „straf“ op mijn straflijst doet inschrijven, mij stellig onbillijk behandelt.

Wordt dit beklag gegrond bevonden dan zal de beklagmeerdere met toepassing van de hem uit hoofde van art. 50 W.K. toekomstige bevoegdheid de oplegging der „straf“ (geheel) moeten teniet doen. (Dit hoeft hem natuurlijk niet te beletten om, zo hij wel de vereiste strafbevoegdheid heeft, vervolgens zelf een straf — eventueel dezelfde als de door hem tenietgedane — op te leggen).

Het zal maar zelden voorkomen, dat een gestrafte zich beklaagt over

het feit, dat de strafoplegger niet bevoegd was hem te straffen c.q. hem een bepaalde straf op te leggen en, als dit geschiedt, zal hij zich wel tevens over de hem opgelegde straf en/of de omschrijving der strafreden beklagen. Is het laatste het geval dan hebben we dus een combinatie van het beklag bedoeld in art. 9 lid 4 Regl. b.d. Kr. en dat bedoeld in de artt. 61-68 W.K. M.i. prevaleert hierbij onder alle omstandigheden het eerste en wel omdat als zou blijken, dat de strafoplegging onrechtmatig is geweest, een onderzoek naar haar eventuele onrechtvaardigheid geen zin meer heeft.

De beklagmeerdere zou dan eigenlijk twee afzonderlijke beslissingen moeten nemen en wel één op het beklag over de vermeende krenkende of onbillijke behandeling en één op het beklag over de opgelegde straf en/of de omschrijving van de strafreden. Luidt de eerste beslissing: „verklaart het beklag gegrond; doet te niet de oplegging der straf” (art. 50!), dan zal de tweede moeten luiden: „verklaart het beklag niet „(meer) voor behandeling vatbaar”, en wel omdat het is gedaan over een straf en/of een omschrijving der strafreden, welke als zijnde niet rechtsgeldig zijn vernietigd.

Hoe echter te handelen wanneer de gestrafte zich alleen maar over de hem opgelegde straf en/of de omschrijving der strafreden heeft beklagd, maar bij de behandeling van dit beklag blijkt, dat de strafoplegger bij de bestraffing zijn bevoegdheden heeft overschreden bijv. door een daarvoor niet in aanmerking komend feit krijgstuuchtelijk af te doen, of door buiten het kader van zijn strafbevoegdheid (artt. 39 en vlg. W.K.) te treden? M.i. zal de beklagmeerdere dan „ambtshalve” de oplegging der straf te niet moeten doen en vervolgens het beklag over de straf en/of omschrijving strafreden wederom niet voor behandeling vatbaar moeten verklaren.

Voor de beklagmeerdere bestaan in deze dus geen moeilijkheden. Hij past, zoals wij zagen, art. 50 W.K. toe zowel als hij n.a.v. een beklag over krenkende of onbillijke behandeling als wanneer hij „ambtshalve” de oplegging der straf (geheel) te niet doet. Hoe nu echter wanneer de gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. inroept op het door hem gedane beklag over de straf en/of de omschrijving der strafreden en het Hof in tegenstelling tot de beklagmeerdere menen zou, dat de strafoplegging niet rechtmatig is?

De bevoegdheid om de oplegging der straf te niet te doen oftewel nietig te verklaren komt aan het H.M.G. slechts toe uit hoofde van art. 66 W.K. (dus wanneer het Hof het beklag over de *rechtvaardigheid* van de strafoplegging gegrond bevindt) en niet uit hoofde van art. 50 W.K., dat deze bevoegdheid slechts toekent aan de strafoplegger en aan iedere boven deze gestelde (militaire) meerdere.

We hebben hier n.m.m. een leemte in de wet. Immers het H.M.G. moet „iets” kunnen doen wanneer het tot de ontdekking komt, dat de strafoplegger onbevoegd was om over het gepleegde feit te oordelen of om de straf waarover beklag op te leggen. Het kan niet volstaan met te constateren, dat de strafoplegger zijn boekje te buiten is gegaan. Het zal de zaak op de ene of andere wijze in het reine moeten brengen.

Hiertoe bestaan enige, uit de aard der zaak niet op de wet gebaseerde, mogelijkheden.

a. Het Hof zou hetgeen door hetzelfde is geconstateerd aan de beklagmeerdere kunnen doen weten met verzoek aan deze om de oplegging der straf alsnog „ambtshalve<sup>m</sup> (dat wil dus zeggen met toepassing van art. 50 W.K.) te niet te doen.

Als de beklagmeerdere het echter niet met het H.M.G. eens is en hij niet aan het verzoek wenst te voldoen, wat dan? Het Hof kan hem geen bevelen geven. Moet het Hof het dan hogerop zoeken en het geval desnoods aan de C.G.S. of de C.L.S. rapporteren? Wat moet het Hof dan intussen doen met het beklag waarop zijn eindbeslissing is ingeroepen? Het zou toch absurd zijn wanneer het dit beklag maar gewoon ging behandelen alsof er geen vuiltje aan de lucht was. Met dit al lijkt mij deze mogelijke oplossing van de moeilijkheid niet practisch bruikbaar.

b. Het Hof zou, gezien de onrechtmatigheid van de strafoplegging, het beklag (geheel) gegrond kunnen verklaren en uit dien hoofde de oplegging der straf te niet doen. Immers slechts wanneer het beklag (geheel) gegrond wordt bevonden is het mogelijk de strafoplegging nietig te verklaren.

Hiermede zouden de dingen echter op hun kop zijn gezet. Art. 66 W.K. 1e alinea is dusdanig geredigeerd, dat de nietigverklaring van de strafoplegging een gevolg moet zijn van de gegrondbevinding van het beklag. Eerst wanneer de beklagmeerdere of het H.M.G. tot de conclusie is gekomen, dat de bezwaren, welke de gestrafte tegen de straf en/of de omschrijving der strafreden heeft geopperd en/of welke hij had kunnen opperen, geheel gegrond zijn, zal hij (het) de strafoplegging nietig mogen verklaren. Hier gebeurt echter het omgekeerde. Men constateert, dat de strafoplegger onbevoegd was om over het gepleegde feit te oordelen (zijnde dit niet een eigenlijk of oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp) en/of om op grond van het feit de straf waarover beklag op te leggen (bijv. wegens ontoereikende strafbevoegdheid) en dat de strafoplegging dus niet rechtsgeldig is. Aldus doende komt men niet aan de vraag of het beklag al dan niet gegrond is toe. Toch verklaart men, om maar binnen het kader van art. 66 W.K. 1e alinea te blijven, het beklag (geheel) gegrond. Dit nu is onlogisch en onjuist. Naar mijn mening mag dus in de gevallen als hier bedoeld het beklag niet (geheel) gegrond worden verklaard.

c. Rest m.i. nog maar één andere mogelijkheid en wel deze, dat het H.M.G. zich eenvoudigweg de bevoegdheid van art. 50 W.K. aanmatigt en ook zelf onrechtmatige strafopleggingen „ambtshalve" te niet doet.

Deze mogelijkheid werd reeds in 1924, toen de Wet op de Krijgstucht dus nog maar één jaar oud was, door het H.M.G. bedacht en benut en wel in een geval van onbevoegdheid van de strafoplegger om over het gepleegde feit te oordelen. (Beschikking H.M.G. 28 Maart 1924, M.R.T. XX, blz. 96).

De Redactie van het M.R.T. tekende hierbij o.a. aan:

„Opmerkelijk is nog de „ambtshalve<sup>v</sup> nietig-verklaring van de op-gelegde straf. Wij vermoeden, dat dit woord hier is ingelast, omdat „voor een geheel-gegrond-verklaring der klacht en het aldus n.a.v. „art. 66 W.K. nietig verklaren van de strafoplegging in casu geen „sprake kon zijn nu de beslissing gevallen was op een geheel andere „grond dan de klager aanvoerde. Doch wij achten het ook uit dezen „hoofde niet nodig; de gehele zaak moet toch opnieuw en onafhankelijk „van de te berde gebrachte bezwaren worden onderzocht, hetgeen „altijd ambtshalve geschiedt’.

Naar mijn mening heeft de Redactie van het M.R.T. hiermee geen juist begrip getoond van het probleem waarvoor het H.M.G. zich in casu gesteld zag. Het Hof, van oordeel zijnde, dat de strafoplegger onbevoegd was om over het feit *terzake* waarvan hij klager krijgstu-chtelijk had gestraft te erkennen en dat de strafoplegging dus on-rechtmatig was, kon niet deswege het beklag, dat gedaan was over de straf en/of de omschrijving van de strafreden, gegrond verklaren. Nietig-verklaring van de strafoplegging bedoeld in art. 66 W.K. 1e alinea is immers het gevolg van de gegrond-verklaring van het beklag en niet omgekeerd. Het Hof heeft nu naar een middel moeten zoeken om buiten gegrond-verklaring van het beklag om de strafoplegging te niet te doen. Het heeft dit middel menen te moeten vinden in de „ambtshalve<sup>31</sup> nietig-verklaring van de oplegging der straf, dus in een, analogische (?) toepassing van het bepaalde in art. 50 W.K. Aldus doende kwam het Hof natuurlijk niet meer toe aan de behandeling van het beklag. (In de beschikking komen de woorden „beschikkende „op *het* beklag” dan ook niet voor!).

In dezelfde zin heeft het H.M.G. beslist bij beschikking van 21 April 1953 (M.R.T. XLVI, blz. 619) en bij beschikking van 15 Juni 1954 (M.R.T. XLVII, blz. 603). Ook daar betrof het gevallen waarin de strafoplegger naar het oordeel van het Hof onbevoegd was om over het feit *terzake* waarvan hij klager krijgstu-chtelijk strafte te erkennen. Wij mogen hier dus wel van een constante jurisprudentie van het H.M.G. spreken.

Met betrekking tot de gevallen, waarin het feit wel een (eigenlijk of oneigenlijk) krijgstu-chtelijk vergrijp oplevert, maar de strafoplegger niet bevoegd was de straf waarover beklag op te leggen ligt de zaak anders.

Men zou verwachten, dat het H.M.G. ook hier zou volstaan met de oplegging der straf „ambtshalve” te niet te doen (art. 50) en dat het dus de behandeling van het beklag achterwege zou laten.

Het Hof doet dit evenwel niet. In twee recente beschikkingen (van 15 Febr. en van 1 Maart 1955 <sup>1)</sup>) zijn namelijk andere — en merk-waardigerwijze nogal van elkaar verschillende — wegen gevolgd. Het betrof hier twee gevallen van verlaging van een onderofficier door een commandant, die naar het oordeel van het H.M.G., dat ik hier laat voor wat het is, slechts de beperkte strafbevoegdheid (art. 41 W.K.) bezat. Beide gestraften hadden zich beklaagd over de opgelegde straf

---

<sup>1)</sup> Zie hierna **blz.** 355 en blz. 359.

en over de omschrijving van de strafreden, evenwel zonder succes. In het ene geval werd het beklag niet voor behandeling vatbaar verklaard, in het andere werd het ongegrond bevonden. De gestraften riepen daarop de eindbeslissing van het H.M.G. in. Aan het feit, dat het Hof in het ene geval de zaak in behandeling nam terwijl het beklag door de beklagmeerdere niet geheel of gedeeltelijk ongegrond was bevonden (art. 67 W.K. 1e alinea), ga ik voorbij, aangezien de behandeling hiervan buiten het bestek van dit artikel zou liggen. Hetzelfde doe ik m.b.t. het feit, dat in dit geval een naar de mening van het Hof onjuiste straf (verlaging tot de stand van soldaat zonder vermelding van klasse) was opgelegd.

In beide gevallen heeft het H.M.G., hoewel het van oordeel was, dat de strafopleggers onbevoegd waren tot het opleggen van de straf van verlaging, de zaak ten gronde onderzocht. In het ene geval kwam het tot de conclusie, dat het gepleegde feit weliswaar een krijgstuuchtelijk vergrijp opleverde, maar dat het niet met de (zware) straf van verlaging had mogen worden gestraft; in het andere geval achtte het het gepleegde feit niet (krijgstuuchtelijk) strafbaar.

In beide gevallen heeft het H.M.G., hoewel het van oordeel was, dat „op het beklag”. In het ene geval luidt de beslissing voor zover hier van belang:

Verklaart de strafoplegger onbevoegd tot het opleggen van de straf van verlaging; *verklaart ambtshalve de strafoplegging nietig.*

In het andere geval luidt zij daarentegen:

*Verklaart dit (= het beklag) gegrond; verklaart de strafoplegger onbevoegd tot het opleggen van de straf van verlaging; vernietigt de aan klager opgelegde straf.*

Ik meen hieruit te moeten afleiden, dat het H.M.G. er niet dan noodgedwongen toe overgaat de strafoplegging ambtshalve nietig te verklaren. Is het in de gelegenheid om zoals in het tweede van bovengenoemde gevallen het beklag over de straf en/of de omschrijving der strafreden gegrond te verklaren, dan doet het dit en kiest het niet de — zoals wij hierboven zagen niet op de wet steunende — weg van de ambtshalve nietig-verklaring (art. 50). Ik word in deze mening nog gestijfd door de volgende in de beide beschikkingen voorkomende overweging van het Hof:

„Overwegende, dat derhalve (d.i. omdat de strafoplegger niet „bevoegd was de straf van verlaging op te leggen) de beklagmeerdere, ook al zou hij het beklag terecht ongegrond hebben „geacht, ambtshalve toch de strafoplegging nietig had moeten verklaren”.

Het Hof zegt hier tegen de beklagmeerdere: gij zult eerst uitmaken of het beklag al dan niet gegrond is. Blijkt het beklag gegrond te zijn, dan vernietigt gij *daarom* de strafoplegging. Blijkt het beklag ongegrond te zijn, maar de strafoplegging niet op rechtmatige wijze geschied, dan vernietigt gij deze ambtshalve. Ik acht deze door de beklagmeerdere te volgen weg niet de juiste. Voor hem is er geen enkel bezwaar tegen om een strafoplegging ambtshalve nietig te verklaren, daar hij in tegen-

stelling tot het H.M.G. wel de bevoegdheid ex art. 50 W.K. heeft. Blijkt hem, dat de strafoplegging *onrechtmatig* is en dat zij dus ambtshalve moet worden nietig verklaard, dan heeft het niet de minste zin nog een onderzoek naar de al of niet *rechtvaardigheid* van de strafoplegging in te stellen.

Ik ben dus van mening, dat in alle gevallen waarin de strafoplegging onrechtmatig is, te weten wanneer:

- a. het gepleegde feit zich niet voor krijgstuchtelijke afdoening leent;
- b. de gestrafte niet onder de bevelen van de strafoplegger stond;
- c. de strafoplegger meer dan één hoofdstraf heeft opgelegd of op andere wijze tegen het bepaalde in art. 38 W.K. heeft gezondigd;
- d. de strafoplegger de straf heeft opgelegd zonder de verdachten te hebben gehoord of te hebben doen horen (art. 46 W.K.);
- e. de strafoplegger de bestraffing van een lagere commandant heeft „overgenomen” zonder én deze én de gestrafte te hebben gehoord (art. 50 W.K.);
- f. de strafoplegger een in de Wet genoemde straf heeft opgelegd tot het opleggen waarvan hij niet bevoegd was;

de meerdere van de strafoplegger, ook indien de gestrafte zich over de hem opgelegde straf en/of over de omschrijving der strafreden heeft beklaagd (art. 61 W.K.), met toepassing van het bepaalde in art. 50 W.K. de oplegging der straf (ambtshalve) moet te niet doen en dat wanneer hij zulks doet een beslissing op het beklag (gegrond, gedeeltelijk gegrond of ongegrond) als zijnde irrelevant achterwege moet blijven.

Heeft de meerdere van de strafoplegger de strafoplegging (ambtshalve) te niet gedaan (nietig verklaard) dan staat het hem vrij om, indien het gepleegde feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert en hij de vereiste strafbevoegdheid heeft, aan de delinquent de straf op te leggen, welke hij rechtvaardig acht. Het voorafgegane (inclusief het eventuele beklag) speelt hierbij geen rol meer, behoudens dat er bij de tenuitvoerlegging van de nieuwe straf natuurlijk rekening mee zal moeten worden gehouden, dat de gestrafte wegens het door hem gepleegde feit reeds een andere, hem ten onrechte opgelegde, straf heeft ondergaan.

De meerdere van de strafoplegger, die art. 50 W.K. toepast, is niet verplicht dit in de vorm van een schriftelijke beschikking te doen. Geeft hij een dergelijke beschikking wanneer de gestrafte zich over de hem in eerste instantie opgelegde straf en/of over de daarbij behorende omschrijving der strafreden heeft beklaagd, dan zal de bij deze beschikking genomen beslissing er niet één zijn op het beklag. De beklagmeerdere zal dus in zijn beschikking moeten stellen: „Beschikkende, „verklaart ambtshalve de strafoplegging nietig” en niet: „Beschikkende „op het beklag: verklaart ambtshalve de strafoplegging nietig”. Daarnaast zou hij dan nog het beklag „niet voor behandeling vatbaar” of „niet ontvankelijk” kunnen verklaren (zie boven). Ik acht dit echter



practisch overbodig en wel omdat hiermede geen enkel belang gediend wordt.

Ik besluit deze beschouwingen met te verwijzen naar enige in vorige jaren in het M.R.T. verschenen artikelen, welke min of meer betrekking hebben op het hier door mij behandelde onderwerp.

„Niet-nakoming van art. 46 Wet op de Krijgstucht" door P. J. A. Clavareau met onderschrift Redactie M.R.T. (M.R.T. XXXIV, blz. 519 en vlg.).

„Niet-nakoming van art. 46 W.K." van een onbekende schrijver met onderschrift Redactie M.R.T. (M.R.T. XXXV, blz. 164 en vlg.).

„Wijzigen en te niet doen van krijgstucltelijke bestraffingen buiten „beklag" van mijn hand (M.R.T. XLV, blz. 593 en vlg.).

„Artikel 50 j" artikel 70 van de Wet op de Krijgstucht in verband „met de artikelen 61-68 dezer Wet", eveneens van schrijver dezes. (M.R.T. XLVI, blz. 361 en vlg.).

---

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 20 Januari 1955.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee Mr S. A. l'Honoré Naber, Lt.-Kolonel der Mars. L. J. Pronk, Lt. t. Zee Arts 1e klasse O A. Bijl en Lt. ter Zee van Administratie J. A. Posthuma.  
*Raadsmans:* Luit. t. Zee (A) 3e klasse A. J. P. Bindels.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid.*

*Beklaagde, aangewezen als verkoper van de „Marcandi" -toko, had daarbij de order ontvangen de in de toko verkrijgbare artikelen te verkopen tegen dezelfde prijzen als welke in de „Marcandi"-toko aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck" golden. Beklaagde had echter in een tijdvak van ongeveer 14 dagen verschillende artikelen tegen hogere prijzen verkocht.*

(W.M.Str. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen L. O., oud 19 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als matroos der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 4 Januari 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos 1e klasse, te Vlissingen in tijd van „oorlog, in de periode van 13 Juli 1954 tot 26 Juli 1954, toen hij in de „bunker Commandopost Admiraal Benelux aldaar belast was met de „functie van verkoper in de scheepstoko aldaar, opzettelijk in strijd met „de hem door de luitenant ter zee der 1e klasse J. A. Lawson, belast met

„de leiding van de inwendige dienst aldaar, op of omstreeks 13 Juli 1954  
„gegeven order om de artikelen, verkrijgbaar in die toko, tegen dezelfde  
„prijzen te verkopen als die, welke toentertijd golden aan boord van  
„Hr. Mr. „Jacob van Heemskerck" te Vlissingen, en welke prijzen hem  
„— beklaagde — bekend waren, een aantal van die artikelen tegen  
„hogere prijzen heeft verkocht dan die welke toentertijd golden aan  
„boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck" voornoemd en wel:  
„limonade tegen f 0,25 i.pl.v. f 0,20 per flesje, chocomel tegen f 0,25  
„i.pl.v. f 0,22 per flesje, melk tegen f 0,20 i.pl.v. f 0,19 per flesje, enve-  
„loppen tegen f 0,02 i.pl.v. f 0,01 per stuk, pakjes zoute griotten tegen  
„f 0,15 i.pl.v. f 0,10 per pakje, spritsen tegen f 0,10 i.pl.v. j 0,05 per  
„stuk, chocoladewafels tegen j 0,10 i.pl.v. f 0,08 per stuk";

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog" niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de telastelegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar";

Overwegende, dat L. O., oud 19 jaar, ten processe als beklaagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij van 12 Juli tot 26 Juli 1954, dienende als matroos 1e klasse, tijdens de oefening „Haul" gedetacheerd is geweest te Vlissingen, alwaar hij werd ondergebracht in de bunker Commandopost Admiraal Benelux; dat de Luitenant ter zee der 1e klasse Lawson aldaar Chef van de Inwendige Dienst was, door wie hij werd aangewezen om de functie van verkoper in de in die bunker te openen toko te vervullen; dat hij zich op 13 Juli 1954 naar de scheepstoko aan boord van H.Ms. „Jacob van „Heemskerck" te Vlissingen begaf om de benodigde artikelen voor de toko van die bunker in te slaan; dat hij aldaar bij de tokobeheerder, de heer van Dijk toen verschillende „marcandi"-artikelen heeft besteld en deze heeft medegenomen naar de bunker; dat hij van de heer van Dijk een lijstje meekreeg, waarop de door hem bestelde artikelen stonden vermeld en waarop stond aangegeven tegen welke prijzen hij die artikelen in de bunker mocht verkopen; dat de heer van Dijk hem daarbij vertelde dat die prijzen de officiële verkoopprijzen van die artikelen waren, zoals die aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck" golden; dat hij die dag in de bunker teruggekeerd de heer Lawson hem opdracht gaf om met de verkoop te beginnen en deze hem tevens de opdracht gaf om daarbij de verkoopprijzen aan te houden, welke op het lijstje stonden, dat hij van de heer van Dijk had ontvangen; dat hij echter opzettelijk in strijd met deze order gedurende de periode van 13 tot 26 Juli 1954 ten aanzien van een aantal artikelen bij de verkoop daarvan aan de bemanning hogere prijzen in rekening heeft gebracht dan vermeld waren op vorenbedoeld lijstje t.w.:

limonade tegen f0,25 i.pl.v. f 0,20 per flesje, chocomel tegen f 0,25 i.pl.v. f 0,22 per flesje, melk tegen f0,20 i.pl.v. f 0,19 per flesje, enve-  
loppen tegen f 0,02 i.pl.v. f 0,01 per stuk, spritsen tegen f 0,10 i.pl.v. f 0,05 per stuk, chocoladewafels tegen f 0,10 i.pl.v. f 0,08 per stuk;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door B. Spruyt, Sergeant-Majoor van Speciale Diensten, tevens onbezoldigd rijksveldwachter d.d. 25 October 1954 op ambtseed opgemaakt en getekend procesverbaal, houdende de daarin opgenomen verklaringen van na te noemen personen, door dezen te overstaan van relatant afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

a. die van H. van Dijk, oud 53 jaar; dat hij is beheerder van de „Marcandi“-toko's van Hr.Ms. Schepen te Vlissingen; dat het magazijn van de „Marcandi“-artikelen zich bevindt aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck“ te Vlissingen, aan boord van welk schip hij tevens verkoper in de scheepstoko is; dat op 13 Juli 1954 de matroos 1e klasse O. bij hem aan boord heeft besteld, bij welke bestelling hij een door hem geschreven lijst deed, vermeldende de officiële verkoopprijzen van de verschillende „Marcandi“-artikelen; dat hij O. tevens nog vertelde, dat de op die lijst vermelde prijzen der diverse „Marcandi“-artikelen de officiële vastgestelde verkoopprijzen waren; dat op 26 Juli 1954 een schrijver 1e klasse bij hem aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck“ een spritskoek kocht, waarvoor deze hem vijf cent moest betalen; dat deze hem toen vertelde, dat deze voor zo'n spritskoek in de bunker, waar matroos 1e klasse O. als tokoverkoper dienst deed tien cent had moeten betalen; dat hij de volgende dag naar de Commandant van de bunker is gegaan om deze de officiële verkoopprijzen mede te delen; dat die Commandant hem een getypte lijst toonde, waarboven stond vermeld, Prijslijst Scheepstoko C.P.A.B.N.L. en hem bleek, dat op die lijst verschillende „Marcandi“-artikelen te hoog stonden geprijsd: dat die Commandant toen op zijn aanwijzing de juiste officiële prijzen achter de prijzen voorkomende op bedoelde lijst heeft ingevuld;

b. die van J. A. Lawson, oud 34 jaar; dat hij van 10 Juli tot 28 Juli 1954, als Luitenant ter zee der 1e klasse, tijdens de oefening „Haul“ te Vlissingen belast was met de leiding van de Inwendige Dienst op de Commandopost Admiraal Benelux (C.P.A.B.N.L.) aldaar; dat tijdens de oefening in de Commandopost een scheepstoko is geopend; dat hij als tokoverkoper aanwees de matroos 1e klasse O. en deze opdracht gaf diens toko-artikelen te betrekken van het „Marcandi“-depôt aan boord van Hr.Ms. „Jacob van Heemskerck“ te Vlissingen; dat hij O. verder de opdracht gaf dezelfde verkoopprijzen aan te houden als die gebezigd in de „Marcandi“-toko aan boord van voornoemd schip; dat O. daarna met de verkoop van „Marcandi“-artikelen is begonnen; dat een getypte prijslijst bij de toko was opgehangen; dat na afloop van de oefening „Haul“, schrijver 1e klasse Bouman hem mededeelde, dat O. bij de verkoop van verschillende „Marcandi“-artikelen te hoge prijzen zou hebben berekend; dat hij toen de heer van Dijk bij zich heeft ontboden en hem aan de hand van de gegevens, die deze hem verstrekke, bleek dat O. de volgende artikelen tegen hogere dan de officieel vastgestelde prijzen had verkocht, t.w.:

limonade tegen f 0,25 i.pl.v. f 0,20 per flesje, chocomel tegen f 0,25 i.pl.v. f 0,22 per flesje, melk tegen f 0,20 i.pl.v. f 0,19 per flesje, enve-

loppen tegen f 0,02 i.pl.v. f 0,01 per stuk, spritsen tegen f 0,10 i.pl.v. f 0,05 per stuk, chocoladewafels tegen f 0,10 i.pl.v. f 0,08 per stuk;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „pakjes zoute „griotten tegen f 0,15 i.pl.v. S 0,10 per pakje“, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog“ of „dreigend oorlogsgevaar“ niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging: dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de telastelegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG“;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde met toepassing van artikel 11 van liet Wetboek van Militair Strafrecht een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden passend is; . . .enz. (*Red.*).

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 3 Februari 1955.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee Mr S. A.

P'Honoré Naber, Lt.-Kol. der Mars. L. J. Pronk, Lt. t. Zee Arts

1e klasse O. A. Bijl en Lt. t. Zee van Administratie J. A. Posthuma.

*Raadsman:* Luit. t. Zee (V) 1e kl. H. J. E. v. d. Kop.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid. De volharding in de ongehoorzaamheid, ten laste gelegd met de woorden „... opzettelijk bleef „weigeren zijn naam en stamboeknummer op te geven“ niet onder artikel 114, 1° te subsumeren, aangezien „blijven weigeren“ geen feitelijke omschrijving bevat.*

*Militaire detentie v.d.t.v. één maand met aftrek voorarrest voor de duur van 27 dagen.*

*HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): De tenlastelegging drukt voldoende feitelijk, op een wijze die niet is mis te verstaan, de strafverzwarende omstandigheid uit. De straf van een maand militaire detentie is niet doeltreffend wanneer daarop 27 dagen voorarrest in mindering worden gebracht.*

(W.M.Sr. art. 11, 12, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA  
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen H. v. L., oud 21 jaren, laatstelijk gediend hebbende als hulpvliegtuigmaker 3e klasse z/m, gerequireerde,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 17 Januari 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Utrecht in tijd van oorlog op of omstreeks 1 Juni 1954,

„toen hij als hulpvliegtuigmaker 3e klasse z/m bij de Zeemacht diende  
„en gekleed in uniform op de Amsterdamse straatweg aldaar liep,  
„en de in uniform geklede reserve-tweede-luitenant der infanterie J.  
„Schuurman hem aldaar staande hield en hem, zulks in verband met  
„een op of omstreeks 18 April 1954 door hem — v. L. — tegen hem  
„— Schuurman — vermoedelijk gepleegd misdrijf tegen de onderge-  
„schiktheid, in welke zaak toentertijd — door bijzondere omstandig-  
„heden — door genoemde luitenant geen rapport kon worden opge-  
„maakt, opdracht had gegeven zijn naam en stamboeknummer op te  
„geven, opzettelijk geweigerd heeft aan het bevel van die luitenant te  
„voldoen, zeggende: „Ga toch weg, ik heb met jou niks te maken”  
„althans woorden van dergelijke strekking en vervolgens, nadat die  
„officier hem erop had gewezen, dat hij zich aldus aan een strafbaar feit  
„schuldig maakte, opzettelijk bleef weigeren zijn naam en stamboek-  
„nummer op te geven”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben ver-  
klaard:

1e. H. v. L., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij op of omstreeks 1 Juni 1954, dienende als hulpvliegtuig-  
maker 3e klasse z/m bij de Zeemacht, in uniform gekleed op de Am-  
sterdamse straatweg te Utrecht een eveneens in uniform geklede tweede-  
luitenant der Infanterie ontmoette, die hem staande hield en tegen  
hem zei: „Weet je nog wel wat er de vorige maand tussen ons is  
„voorgevallen”; dat hij daarop antwoordde, dat hij dit nog heel goed  
wist, waarop de luitenant tegen hem zeide: „Geef mij je naam en  
„stamboeknummer op”; dat hij toen zoiets heeft gezegd als: „Dat geval  
„is al lang afgelopen, ik geef je mijn naam en stamboeknummer niet”;  
dat de luitenant vervolgens tegen hem zeide, dat hij zich schuldig  
maakte aan een strafbaar feit door een dienstbevel niet op te volgen;  
dat hij ook toen heeft gezegd: „Ik denk er niet aan”;

2e. J. Schuurman, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij omstreeks 1 Juni 1954, dienende als tweede-luitenant der  
infanterie, in uniform gekleed, op de Amsterdamse straatweg te Utrecht  
een matroos der Koninklijke Marine zag, die naar hij nu weet de hulp-  
vliegtuigmaker 3e klasse v. L. was; dat aangezien deze zich ongeveer  
een maand tevoren tegenover hem op zeer onmilitaire wijze had ge-  
dragen en hij door bijzondere omstandigheden daarvan toen geen rap-  
port had kunnen opmaken, hij deze staande hield en hij deze vrijwel  
dadelijk opdracht heeft gegeven: „Ik stel je alsnog in de gelegenheid  
„om mij je naam en stamboeknummer op te geven”; dat v. L. zeide:  
„Ga toch weg, ik heb met jou niks te maken”, althans woorden van  
dergelijke strekking: dat hij deze er vervolgens op heeft gewezen, dat  
deze zich aldus aan een strafbaar feit schuldig maakte;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen  
wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, het-  
geen hem is te laste gelegd, . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, ten aanzien van de aan het bewezene te geven quali-

ficatie, dat het onderdeel der telastlegging, beginnende met de woorden: „en vervolgens, nadat die officier" tot en met de woorden: „op te „geven" niet onder het bepaalde in artikel 114, derde lid onder 1e van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden gesubsumeerd; dat immers wat er ook zij van de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof (laatstelijke sententie van 3 November 1953, M.R.T. XLVII, 706), volgens welke „weigeren" niet een qualificatieve term is, omdat Van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse Taal „weigeren" in een aantal eveneens qualificatieve termen als „niet toe- „staan", „niet inwilligen", „afwijzend beschikken", „afslaan" omschrijft, uit artikel 114, 1e lid toch wel met zekerheid valt te concluderen, dat, „weigeren te gehoorzamen aan enig dienstbevel" en „op- „zettelijk nalaten te gehoorzamen aan enig dienstbevel" in zoverre verschillende betekenissen hebben, dat de onder het eerste begrip vallende feitelijke handelingen bestaan in een „doen" en de onder het tweede begrip vallende feitelijke handelingen bestaan in „een niet doen";

dat de Krijgsraad zich nog kan voorstellen dat men opzettelijk kan *blijven* nalaten te gehoorzamen aan enig dienstbevel zonder dat dit dienstbevel wordt herhaald, maar het de Krijgsraad onmogelijk voorkomt dat men kan blijven weigeren te gehoorzamen aan enig dienstbevel — ook al verstaat men onder blijven „weigeren", blijven „niet „toestaan", blijven „niet inwilligen", blijven „afwijzend beschikken", blijven „afslaan" te gehoorzamen aan enig dienstbevel — zonder dat het dienstbevel wordt herhaald;

dat echter niet is te laste gelegd, noch uit de bewijsmiddelen is komen vast te staan, dat de luitenant nadat hij beklaagde er op had gewezen, dat deze zich aan een strafbaar feit schuldig maakte, zijn order aan beklaagde nog eens of meermalen heeft herhaald;

Overwegende, dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van „oorlog";

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan, en de persoon van beklaagde met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht een militaire detentie voor de tijd van een maand passend is, terwijl de tijd door hem van 10 November tot en met 6 December 1954 in voorarrest doorgebracht, met toepassing van artikel 12, 4e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . . enz. (Red.).

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 29 Maart 1955.

President: Mr Doornbos; Leden: Vice-Adm. Brouwer, Lt. Gen. Mr Schepers, Gen. Maj. Vl. Waarn. Zegers en gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

Raadsman: Luit. t. Zee 1e kl. H. J. E. v. d. Kop.

(Zie vonnis hiervóór).

## HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van een maand, met inarreststelling;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt, omdat:

a. hoewel de Krijgsraad het ten laste gelegde — (terecht) — geheel bewezen heeft verklaard, in de qualificatie niet tot uitdrukking is gebracht de strafverzwarende omstandigheid dat beklaagde, nadat hij door een meerdere uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid was geweest, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid bleef volharden, terwijl deze omstandigheid voldoende feitelijk op een wijze die niet is mis te verstaan door de Fiscaal is ten laste gelegd door te stellen, dat beklaagde weigerde het bevel van een officier na te komen en, „nadat die officier „hem er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een strafbaar feit „schuldig maakte, opzettelijk bleef weigeren" om aan dat bevel te voldoen;

b. de straf van een maand militaire detentie niet doeltreffend is nu de Krijgsraad heeft bepaald dat bij de tenuitvoerlegging 27 dagen wegens ondergaan voorlopig voorarrest in mindering gebracht zullen worden;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — Red.];

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG, „WAARBIJ DE SCHULDIGE OPZETTELIJK IN ZIJN ONGEHOORZAAMHEID VOL- „HARDT, NADAT EEN MEERDERE HEM UITDRUKKELIJK OP ZIJN STRAF- „BAARHEID HEEFT GEWEZEN", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat na te noemen straf in goede verhouding staat tot de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van een maand; inarreststelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming — Red.]

## NASCHRIFT.

*Uit bovenstaande uitspraak blijkt het verschil in waardering van hetgeen met betrekking tot de tekst van artikel 114 W.M.Sr. als feitelijke omschrijving mag geiden. In het algemeen bestaat de neiging, de bewoordingen van dit artikel als genoegzaam feitelijk te beschouwen.*

*Uit hetgeen het Hof stelt met betrekking tot de aftrek van het voorarrest blijkt, dat het feitelijke regiem in het detentiekamp, hetwelk de uitvoering van deze straf veel op die van de bijkomende straf van plaatsing in een strafklasse doet gelijken, zijn terugslag heeft op de rechtspraak. Het beginsel, hetwelk de Wetgever bij het in het leven roepen van de militaire detentie voor ogen stond, namelijk om de militair zo lang mogelijk uit de gevangenis te houden, betekent natuurlijk geenszins dat de man zo lang mogelijk in het detentiekamp moet blijven. Nu het Hof het argument van de doeltreffendheid bezigt, krijgt men de indruk dat thans het doel van de strafklasse: militaire heropvoeding, om de hoek komt kijken.*

W. H. V.

### **Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.**

Vonnis van 25 Januari 1955.

*President:* Kapt. Lt. t. Zee A. N. Baron de Vos van Steenwijk; *Leden:* Lt.-Kolonel d. Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (VI) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee (T) C. F. C. Thoms.

*Raadsman:* Lt. t. Zee (T) 1e kl. C. A. Planten.

*Verduistering van een achttal flessen zwavelzuur, welke beklaagde als magazijnbeheerder onder zich had.*

*Bevel tot publicatie van het vonnis op alle schepen en inrichtingen in Nw. Guinea.*

*Teruggave van één achterhaalde fles zwavelzuur aan het Hoofd Magazijnsbeheer.*

(W.Sr. art. 321; R.Z. art. 190, 204).

#### DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NIEUW GUINEA,

in de zaak van de Fiscaal tegen G. v. E., oud 25 jaren, laatstelijk geëdiend hebbende als korporaal-machinist, gerequireerde, in de rol van Hr. Ms. „Piet Hein”, gedetacheerd bij de Marinekazerne te Hollandia;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 30 December 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

Primair:

„dat hij te Hollandia, dienende als korporaal-machinist bij de Marine „Kazerne, omstreeks eind October 1954 begin November 1954, althans in 1954, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „heeft weggenomen 8 flessen zwavelzuur elk van 30 liter, althans een „hoeveelheid zwavelzuur, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde”;



Subsidiair:

„dat hij te Hollandia, dienende als korporaal-machinist bij de Marine Kazerne, omstreeks eind October 1954 begin November 1954, althans in 1954, opzettelijk 8 flessen zwavelzuur, elk van 30 liter, althans een hoeveelheid zwavelzuur, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welk artikel hij als magazijnbeheerder onder zijn beheer had, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1e. G. v. E., oud 25 jaren, als beklaagde:

dat hij sedert 3 April 1954 diende als korporaal-machinist bij de Marine Kazerne Hollandia in de functie van beheerder van het oliemagazijn van de Algemene Marine Magazijnen te Hollandia Haven; dat hij in deze functie ontdekte acht flessen zwavelzuur meer in voorraad te hebben dan de magazijn-administratie aangaf; dat hij in October 1954 deze 8 flessen naar de Oranje-garage te Hollandia-Haven heeft gebracht en aldaar verkocht voor de prijs van f 480 (vier honderd en tachtig gulden); dat hij wist dat dit zwavelzuur toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, althans niet aan hem, beklaagde; dat hij van niemand toestemming had ontvangen zich dit zwavelzuur toe te eigenen en ten eigen bate te verkopen;

2e. Willem Cornelissannes de Ridder, oud 34 jaren, luitenant ter zee (T) der 2e klasse KMR, als getuige:

dat hij sedert 20 Augustus 1954 belast was met de functie van Hoofd Marine Magazijnbeheer in Nieuw Guinea;

dat als zodanig de beheerder van het oliemagazijn, de korporaal-machinist G. van E. onder zijn toezicht stond; dat de in dat magazijn aanwezige voorraad zwavelzuur, al of niet te boek lopend, toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat hij niemand toestemming heeft gegeven zich zwavelzuur uit dit magazijn toe te eigenen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no 214/PV/54 opgemaakt en gesloten te Hollandia-Haven op 1 December 1954 door Cornelis Adrianus de Later, marechaussee der 1e klasse, behorende tot de Brigade Hollandia-Haven onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring aan verbalisant van Gerardus Theodorus de Vroome, burger chauffeur bij de Oranje-garage te Hollandia-Haven, dat hij in de maand October 1954 acht flessen zwavelzuur van 30 liter van G. van E. in ontvangst heeft genomen tegen contante betaling van f 480;

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen is met beklaagde's schuld daaraan, hetgeen hem subsidiair is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„VERDUISTERING”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 321 W.v.S.;

Overwegende dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

Gezien de artikelen 13, 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 321 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 188, 189, 190 en 204 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het de beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden [waarvan twee maanden voorwaardelijk, proeftijd één jaar — *Red.*];

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

Beveelt dat de in beslag genomen goederen als volgt zullen worden teruggegeven:

aan beklaagde:

een filmcamera „Movikon 8" met bijbehoren, vier muntbiljetten van f 5, en een kwitantie;

aan het Hoofd Marine Magazijnsbeheer in Nieuw Guinea:

een fles zwavelzuur;

Beveelt de publicatie van dit vonnis op alle schepen en inrichtingen behorend tot het Commandement der Zeemacht in Nieuw Guinea.

FIAT EXECUTIE.

Op heden, de 9e Februari 1955 is door mij, Kapitein ter Zee, Commandant der Zeemacht in Nieuw Guinea, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

G. B. FORTUYN.

NASCHRIFT.

*Artikel 204 R.Z. laat wel toe dat het vonnis, behalve de openlijke uitspraak ter terechtzitting in tegenwoordigheid van Fiscaal en beklaagde, door de Secretaris zal worden uitgelezen op zodanige andere plaats als de Krijgsraad bepalen zal. Het bevel tot publicatie van het vonnis steunt niet op de wet en behoort in het dictum derhalve niet thuis. Wel kan dergelijke publicatie, welke in de Tweede Wereldoorlog zowel in Engeland als in Colombo gebruikelijk was, nuttig zijn en aanmerkelijk praktischer dan de uitlezing door de Secretaris, doch die publicatie ligt dan in de administratieve sector, niet in de rechterlijke.*

*De teruggave heeft niet plaats gevonden aan hem, bij wie de fles zwavelzuur in beslag was genomen, hetgeen in verband met de werking van het met artikel 2014 B.W. overeenkomende artikel der locale wetgeving, wellicht veiliger ware geweest, terwijl ook de termijn van acht dagen van artikel 190 R.Z. niet in het dictum is vermeld.*

W. H. V.

## **Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.**

Vonnis van 25 Januari 1955.

*President:* Kapt.-Lt. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;  
*Leden:* Lt.-Kolonel der Mars. J. J. Honig, Kapt.-Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt.-Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm, Kapt.-Lt. t. Zee (TD) C. F. C. Thoms.

*Raadsman:* Lt. t. Zee IJ OC (A) A. C. L. van Aalst.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid door twee of meer militairen gezamenlijk (na een onvoldoende behandelde klacht over de voeding geen gehoor gegeven aan de opdracht om baksgewijs aan te treden).*

*Géén tijd van oorlog (zie de motivering van het vonnis). De Krijgsraad overweegt dat de rechtszekerheid er niet onder lijden zal indien in Nw. Guinea het bestaan van „tijd van oorlog” ontkend wordt aanzien de toestand dat terzake in verschillende Rijksdelen een verschillende toestand heerst, zich ook kan voordoen bij toepassing van artikel 71 W.M.Sr.*

*Voorwaardelijke militaire detentie.*

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 114, 3<sup>o</sup>).

### **DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NIEUW GUINEA,**

in de zaak van de Fiscaal tegen J. M. d. J., oud 28 jaren, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal SDBP KMRKV en opgenomen in de rol van Hr. Ms. „Piet Hein”, met detachering bij de Marinekazerne Hollandia,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 30 December 1954 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als korporaal SDBP KMRKV in zijn functie van „baksmeester bij de Marine Kazerne Biak in Nieuw Guinea op 14 „September 1954 in tijd van oorlog tezamen en in vereniging met „[volgen de namen van elf korporaals — *Red.*] heeft geweigerd, al- „thans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door „de LTZVK 3 C. L. Deurwaarder gegeven dienstbevel om te 13.00 „uur op baksgewijs aan te treden, immers is hij niet aangetreden en in „de eetzaal blijven zitten”;

Gezien: . . .enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: [o.m.: qualificatie als: „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in „tijd van oorlog waarbij twee of meer militairen gezamenlijk het mis- „drijf plegen” — *Red.*];

Overwegende dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1e. J. M. de J., oud 28 jaren, als beklagde:

dat hij op 14 September 1954 diende als korporaal SDBP KMRKV bij de Marine Kazerne Biak en was te werk gesteld bij de bouwploeg; dat hij op genoemde datum ten omstreeks 1200 in de eetzaal van de Sorido-strip is gekomen teneinde te gaan eten; dat hem aldaar bleek, dat de bij de rijst opgedicnde soepgroente slecht was; dat door alle aanwezige baksmeesters een klacht over deze voeding is ingediend bij de provoost; dat deze klacht is doorgegeven aan de luitenant ter zee VK 3e kl. C. L. Deurwaarder, divisie-chef van het personeel in de bouwploeg;

dat deze officier ter plaatse verscheen, van het eten proefde en daarop weggegaan is;

dat de LTZ Deurwaarder later terugkwam met de mededeling, dat de officier van administratie telefonisch op de hoogte was gesteld, doch dat deze medegedeeld had, dat er niets aan te doen was en dat de maaltijd gegeten moest worden; dat hij de voorgezette maaltijd niet heeft opgegeten; dat hij — evenals het overige personeel — is blijven zitten, toen ten 1300 de bel voor baksgewijs ging; dat ook toen de LTZ Deurwaarder aan alle in de eetzaal aanwezige schepelingen de order gaf „het is nu tijd van baksgewijs, trek er uit“, welke order hij heeft gehoord en begrepen, hij opzettelijk heeft nagelaten aan deze order gevolg te geven en in de eetzaal is blijven zitten evenals zeer vele andere schepelingen; dat dit nalaten te gehoorzamen aan de order van de LTZ Deurwaarder niet na onderling overleg, doch geheel spontaan is geschied;

2e. . . .enz.;

3e. Edwin Vernede, oud 32 jaren, als getuige [*post alia*:]

dat hij ten omstreeks 3230 van de luitenant ter zee SD 2e kl. C. van der Werff de mededeling kreeg, dat er reclames waren over de voeding; dat hij niet de indruk kreeg, dat het een officiële klacht betrof en de reclames dan ook niet heeft behandeld zoals voorgeschreven in S VKM V art. 262 (Baksorder art. 19); dat hij heeft gezegd, dat aangezien de soepgroente vastgestelde verstrekking was, er niet over ge-reclameerd kon worden. .

dat hij thans toegeeft, dat deze uitspraak onjuist was;

Overwegende dat ten processe is gebleken:

dat de klacht over de voeding niet volgens de voorschriften is behandeld; dat wanneer deze klacht wel volgens de voorschriften zou zijn behandeld, hij zeer waarschijnlijk gegrond zou zijn bevonden en aanleiding zou hebben gegeven tot het verstrekken van een vervangings-maaltijd;

Voorts overwegende,

dat de militaire vooropleiding die beklagde heeft ontvangen uiterst summier is geweest; dat het zijn van baksmeester hier niet ter zake dienende is, aangezien de plicht tot het opvolgen van de order van de LTZ Deurwaarder, op alle aanwezigen rustte, ongeacht de functie die zij bekleedden;

Overwegende dat de Krijgsraad geen „tijd van oorlog“ aanwezig acht, omdat de gevallen waarin „tijd van oorlog“ in de zin van art. 87

W.v.S., art. 71 en 72 W.v.M.S. aanwezig zou zijn, zich niet voordoen; dat immers geen dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst zijn geroepen en in werkelijke dienst worden gehouden;

dat aan het gedeelte der krijgsmacht waartoe beklaagde behoort niet is bekend gemaakt, dat het is aangewezen tot het deelnemen aan een militaire expeditie dan wel tot het bestrijden van een vijandelijke macht of een oproer;

dat door beklaagde het feit niet is gepleegd met het oog op een door hem aanstaand geachte oorlog tegen Nederland;

dat voorts de Krijgsraad thans geen oorlog dreigende acht;

Overwegende ten aanzien van dit laatste, dat dit begrip van feitelijke aard is en geen verband houdt met het formele begrip „oorlogsgevaar” als afgekondigd in het K.B. van 10 April 1939 ingevolge art. 194 Grondwet (zie sententie H.M.G. ddo. 14 April 1953);

dat al evenmin dit begrip verband houdt met het al of niet gesloten zijn van vredesverdragen, die de laatste oorlog formeel beëindigden;

dat het dan ook aan de rechter vrij staat te bepalen of de feitelijke omstandigheden van dien aard zijn, dat gezegd kan worden dat een oorlog dreigende is;

dat de verhoogde strafmaxima, gesteld op misdrijven begaan in tijd van oorlog, wijzen op een handelen onder ernstiger omstandigheden dan de normale en dat dus voor een beoordeling van de vraag of oorlog dreigende is, het oog gericht moet worden op de omstandigheden, waaronder de dader handelde en op de wijze waarop het onderdeel der krijgsmacht waartoe hij behoorde, zijn diensten verrichtte;

dat indien bij de uitoefening van deze diensten zich geen omstandigheden van bijzondere aard voordeden, als daar zijn het intrekken van verloven, het afkondigen van speciale wetten en besluiten, abnormale verplaatsingen van personeel en strijdkrachten, het verscherpen der wachtdiensten, het verhogen der waakzaamheid en het daadwerkelijk optreden met wapenen, moeilijk gezegd kan worden, dat deze diensten onder andere dan de normale vredesomstandigheden plaats vonden;

dat latent politieke spanningen tussen Nederland en andere staten, spanningen die mogelijk door sommigen met „dreigend oorlogsgevaar” betiteld worden, niet ter zake doen zolang zij niet van directe invloed zijn op de dienstverrichtingen van het onderdeel der krijgsmacht, waartoe de dader behoorde;

Voorts overwegende, dat de rechtszekerheid er niet onder lijden zal, indien in het rijkdeel Nieuw-Guinea het bestaan van tijd van oorlog ontkend wordt, terwijl dit in andere rijkdelen gehandhaafd blijft;

dat immers een dergelijke toestand zich ook zal voordoen zodra voor een bepaald deel van het Koninkrijk [ten rechte: krijgsmacht — *Red.*] art. 71 W.v.M.S. toegepast wordt;

dat voorts de Nederlandse militaire strafrechter — alhoewel tijd van oorlog aannemend — bij herhaling blijk heeft gegeven bij de straftoemeting geen rekening te houden met deze strafverzwarende omstandigheid;

dat tenslotte het gevaar bestaat, dat handhaving van de strafver-

zwarende omstandigheid „tijd van oorlog" onder de normale omstandigheden, waarin thans de militairen der Koninklijke Marine hun dienst verrichten, alle eerbied voor deze bijzondere toestand zal wegemen en deze omstandigheid tot een leeg begrip zal maken;

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen is met beklagde's schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden „in tijd „van oorlog";

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:  
„opzettelijke ongehoorzaamheid door twee of meer personen gezamenlijk”,  
voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 W.v.M.S.;

Gelet op enerzijds de ernst van het gepleegde feit, anderzijds de persoon van beklagde en de verzachtende omstandigheden waaronder het feit is begaan;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. twee weken, voorwaardelijk, proeftijd één jaar — *Red.*].

FIAT EXECUTIE.

Op heden, de 1e Maart 1955 is door mij, Kapitein ter Zee, Commandant der Zeemacht in Nieuw Guinea, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

G. B. FORTUYN.

### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 October 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Luitenant-Kolonel W. Vermeer.

„Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet langer dan 4 dagen durende”.

*Uitvoerige motivering van deze qualificatie, welke (zie de sententie achter het vonnis) door het Hoog Militair Gerechtshof wordt overgenomen.*

*(Zie in dit verband Sent. H.M.G. 3 Maart 1955 (M.R.T. XLVI, blz. 323), 4 April 1953 (M.R.T. XLVI, blz. 325) en 14 September 1954 (M.R.T. XLVIII, blz. 103)).*

(W.M.Sr. art. 97).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H., geb. 31 October 1931, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op „of omstreeks 27 Mei 1954, derhalve in tijd van oorlog, na een hem

„verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest  
„niet naar zijn onderdeel te Schalkhaar, althans in Nederland is terug-  
„gekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld  
„daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op  
„of omstreeks 31 Mei 1954 bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

*Post alia:*

Overwegende, dat beklaagdes opzet voortvloeit uit zijn handelingen en de omstandigheden waaronder deze werden gepleegd;

Overwegende dienaangaande nog, dat beklaagde weliswaar heeft verklaard dat hij thuis is gebleven omdat hij zich niet goed gevoelde, na op 29 Mei 1954 opdracht van de hem controlerende contract-arts Wissems tot onmiddellijke terugkeer naar zijn onderdeel ontvangen hebbende, toen niet is gegaan omdat hem bekend was dat hij van Vrijdagavond 28 Mei 1954 te 18.00 uur tot 31 Mei 1954 eerste reisgelegenheid bewegingsvrijheid had zullen krijgen, doch dat de Krijgsraad niet aannemelijk maakt acht dat beklaagde tengevolge van ziekte of ongesteldheid niet in staat zou zijn geweest om op 27 Mei 1954 naar zijn onderdeel terug te keren, terwijl het al of niet doorgaan van de bewegingsvrijheid onder deze omstandigheden een zaak was, in welke niet beklaagde, doch de bevoegde commandant te beslissen had;

Overwegende, dat de telastelegging aan het woord „opzettelijk” middels het woord „althans<sup>x</sup> heeft verbonden de woorden „met zijn schuld daaraan”, daarmee kennelijk beogende de misdrijven omschreven in de artikelen 97 en 96 van het Wetboek van Militair Strafrecht alternatief te laste te leggen;

dat, nu de Krijgsraad van deze alternatieven het eerst-gestelde bewezen heeft verklaard, het andere als niet te laste gelegd moet worden beschouwd en de Krijgsraad zich daarmee niet behoort onledig te houden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet langer dan 4 dagen durende*”;

Overwegende, met betrekking tot deze qualificatie:

dat deze afwijkt van de door de militaire rechter veelvuldig gebezigde en ook bij FRANKEN-BRUNNER „*Het Wetboek van Militair Strafrecht verklaard*” op blz. 217 voorkomende qualificatie van het in artikel 97 omschreven delict als „**OPZETTELIJKE ONGEOORLOOFDE AFWEZIGHEID**” (gevolgd door de elementen sub 1e of sub 2e in dit artikel voorkomende);

dat de Krijgsraad echter van oordeel is dat de qualificatie behoort te omvatten *alle* elementen in de delictsomschrijving vervat, tenzij de wetgever in de delictsomschrijving naast de delictselementen een korte term van één woord of enkele woorden heeft gebezigd, die in de plaats van die opsomming van de elementen moeten worden gebruikt bij wijze van etiket (vgl. VAN HATTUM „*Hand- en Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht*” I blz. 120);

dat naar 's Krijgsraads oordeel artikel 97 geen afzonderlijke qualificatie bevat, hoewel de in artikel 97 voorkomende term „die zich schuldig maakt aan”, enige oppervlakkige gelijkenis vertoont met de term „als schuldig aan. . . .”, welke de wetgever in de door hemzelf van qualifica-

ties voorziene delictomschrijvingen aan deze qualificatie vooraf pleegt te laten gaan;

dat immers het kenmerkende van een door de wetgever vastgestelde qualificatie is, dat deze geen deel van de delictselementen uitmaakt, geen nieuwe toevoeging aan de delictomschrijving aanbrengt en noch in de telastelegging noch in de bewezenverklaring behoeft voor te komen, zodat noch de aard van het delict noch hetgeen bewezen moet worden verklaard wijziging ondergaat wanneer men de qualificatie uit de delictomschrijving zou weglaten (vgl. VAN ECK „*Het misdrijf van hulp aan de vijand*” blz. 251);

dat de woorden „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid” daarentegen volstrekt niet uit de redactie van artikel 97 kunnen worden weggedacht zonder hetgeen dan over zou blijven tot een obscuur libel te maken;

dat derhalve deze woorden niet vergelijkbaar zijn met de woorden als „militair verraad”, „desertie”, „diefstal” en zo vele andere, welke de wetgever niet als delictselementen, doch in verband met de inleidende woorden „als schuldig aan. . .” *uitsluitend* als qualificaties in de desbetreffende delictomschrijvingen heeft opgenomen;

dat deze woorden derhalve niet als een door de wetgever vastgestelde speciale qualificatieve term kunnen worden beschouwd;

dat de term „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid” echter ook niet bevat alle delictselementen, voor zover voorkomende in de aanhef van artikel 97 Wetboek van Militair Strafrecht en dus op zichzelf als opsomming van elementen ook niet voldoet aan de vereisten, aan een qualificatie te stellen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken — *Red.*].

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 28 December 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Vlieger-Waarnemer Zegers.

*Raadsman:* 1e Lt. Spiering.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

#### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

Gezien: . . . enz.

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwing dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, achtende het Hof een voorwaardelijke gevangenisstraf benevens een on-



voorwaardelijke geldboete ten deze de juiste correctie, nu beklaagde inmiddels met groot verlof is gezonden;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van de artikelen 13, 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, 14b, 23 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hof Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde:

1e. tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand; beveelt dat voormelde gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2—6 van die wet of zich op andere wijze zal hebben misdragen;

2. — onvoorwaardelijk — tot een geldboete van f 100, — met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van veertig dagen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 21 October 1954.

*President:* Majoor Mr P. Groenewegen; *Leden:* Kolonel G. C. Berenschot en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

*Raadsman:* Kapitein W. F. J. Jansen.

*„Opzettelijke ongehoorzaamheid" (weigeren de naam op te geven), feitelijke insubordinatie (rukken en trekken), feitelijke insubordinatie, lichamelijk letsel ten gevolge hebbende (in een jeep naar de kazerne gebracht zijnde, aldaar aangekomen op de bestuurderszitplaats gaan zitten en weggereden, hoewel een sergeant-majoor half in en half buiten de jeep hing; hem op handen en gezicht geslagen en door slingeren en plotseling remmen uit de jeep geslingerd), wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig (met die jeep weggereden).*

*Wegens temperaments-psychose en alcoholroes verminderd toerekeningsvatbaar; vier maanden gevangenisstraf voorwaardelijk.*

W.M.Sr. art. 13-15, 114, 117, 120; W.V.W. art. 37).

## DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Th. v. d. V., geb. 30 November 1925, beroepskorporaal 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal 1e klasse ingedeeld bij de Koninklijke Land-,  
„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 8 Maart  
„1954, te Arnhem, althans in Nederland,

e heeft geweigerd, dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoor-,  
„zamen aan het hem door de sergeant-majoor M. J. de Wolf gegeven  
„dienstbevel zijn naam op te geven, welk bevel hem, beklagde, werd  
„gegeven omdat hij, beklagde, niet of niet behoorlijk die sergeant-,  
„majoor had gegroet;

„2e. toen A. van der Beek, wachtmeester der Koninklijke Mare-,  
„chaussee hem, beklagde, uit de restauratie van het Station der Neder-,  
„landse Spoorwegen waar hij, beklagde, zich alstoen bevond wilde  
„verwijderen omdat hij, beklagde, bleef weigeren zijn naam aan die  
„sergeant-majoor op te geven en eveneens weigerde te gehoorzamen  
„aan het hem door die van Beek gegeven dienstbevel om met die  
„sergeant-majoor mee naar buiten te gaan, en hem, beklagde, des-,  
„wege had vastgepakt, zich met geweld tegen die wachtmeester heeft  
„verzet door te rukken en te trekken en te trappen en te slaan;

„3e. zich met geweld tegen zijn meerdere, voornoemde sergeant-,  
„majoor de Wolf heeft verzet, dan wel deze van zijn vrijheid van  
„handelen heeft beroofd, dan wel met geweld deze heeft gedwongen  
„tot het nalaten van een of meer dienstverrichtingen, te weten van de  
„dienstverrichting zijn, beklagdes, identiteit vast te stellen en hem in  
„arrest te stellen, immers is hij, beklagde, alstoen aldaar, toen de jeep,  
„waarin hij, beklagde, na aanhouding wegens door hem vermoedelijk  
„gepleegde delicten werd overgebracht naar de Menno van Coehoorn-,  
„kazerne, voor die kazerne stilstond, en zowel de chauffeur ervan als  
„de sergeant-majoor voornoemd uit die jeep waren gestapt, opzettelijk  
„op de chauffeursplaats gaan zitten en heeft hij de motor van die jeep  
„aangeslagen en is er mee weggereden, terwijl hij de sergeant-majoor  
„voornoemd, die op die jeep was gesprongen en er half in en half  
„buiten hing, op diens gezicht en diens handen sloeg, en slingerend  
„voortreed, en plotseling remde, ten gevolge van welke slagen dan wel  
„van welke wijze van rijden en remmen, de sergeant-majoor van de  
„jeep op de straat is gevallen en dientengevolge een hersenschudding  
„heeft opgelopen, en dientengevolge ongeveer vijf weken lang ver-,  
„hinderd is geweest zijn ambts- en beroepsbezigheden uit te oefenen;

„4e. opzettelijk wederrechtelijk, immers zonder toestemming van  
„een meerdere bevoegd tot het geven van toestemming tot het rijden in  
„na te noemen voertuig, als bestuurder van een aan de Staat der  
„Nederlanden toebehorende jeep daarmee heeft gereden over verschil-

„lende voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen in Arnhem en „van Arnhem naar Ede, en in Ede”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 8 Maart 1954, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te Arnhem tegen een sergeant-majoor van de Koninklijke Luchtmacht, welke hij niet gegroet had en welke hem hiervoor terugriep, heeft gezegd dat hij niet voor een sergeant-majoor behoefde te groeten; dat deze toen tegen hem zei: „Je naam”, waarop hij, beklagde, heeft geantwoord: „Die krijg je „niet” en vervolgens is doorgelopen; dat hij, toen enige ogenblikken later die sergeant-majoor met enige mensen van de Koninklijke Marechaussee, de restauratie van het Station der Nederlandse Spoorwegen te Arnhem binnen kwam en hem aldaar wederom zei „Je naam”, is blijven weigeren zijn naam op te geven; dat een van die Marechaussees hem toen bij de schouder heeft beetgepakt en hem heeft meegenomen naar het perron; dat hij buiten het station in een militaire jeep is gestapt met o.a. de betrokken sergeant-majoor; dat die jeep op een gegeven moment voor een kazerne stopte, allen uitstapten en die sergeant-majoor tegen hem zei ook uit te stappen; dat hij hierop heeft geantwoord, dat hij niet zou uitstappen; dat hij vervolgens op de chauffeursplaats is gaan zitten, de motor heeft aangeslagen en is weggereden ondanks het feit dat de sergeant-majoor het versnellingshandje had vastgepakt; dat die sergeant-majoor half binnen en half buiten de jeep hing, doch losliet, toen hij, beklagde afremde; dat hij daarop met die jeep is doorgereden en wel naar het Station der Nederlandse Spoorwegen te Arnhem en vervolgens over de Rijksweg van Arnhem naar Ede, dat hij van niemand opdracht of toestemming had gekregen als bestuurder van die jeep daar te rijden;

*Post alia:*

- Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
- ad 1e. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”
  - ad 2e. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”
  - ad 3e. „Feitelijke insubordinatie, enig lichamelijk letsel tengevolge „hebbend, in tijd van oorlog”
  - ad 4e. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken”, voorzien en strafbaar gesteld bij:
  - ad 1e. artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht,
  - ad 2e. artikel 117 jo. artikel 120 ten 1e Wetboek van Militair Strafrecht,
  - ad 3e. artikel 117 lid 1 jo lid 2 jo artikel 120 ten 1e Wetboek van Militair Strafrecht,
  - ad 4e. artikel 37 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde echter gebleken van feiten en omstandigheden, die zijn strafbaarheid verminderen;

Overwegende ten dien aanzien dat een vanwege de Dienst der Geestelijke Gezondheidszorg te Den Haag door Dr. H. van der Drift, zenuw-

arts en de Reserve Officier van Gezondheid IIe klasse Sch. van Randen op 17 Juni 1954 omtrent beklaagde uitgebracht psychiatrisch rapport onder meer zakelijk vermeldt als conclusie dat beklaagde tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was aan een ziekelijke stoornis, respectievelijk gebrekkige ontwikkeling van zijn geestvermogens in de vorm van temperaments-psychopatie en alcoholroes en dientengevolge ten aanzien van het hem ten laste gelegde moet worden beschouwd als in belangrijke mate verminderd toerekeningsvatbaar, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, voorwaardelijk, proeftijd drie jaren — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*De Krijgsraad heeft het toegebrachte lichamelijke letsel opgenomen in de qualificatie van „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”. Een dergelijke combinatie is in artikel 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet terug te vinden. Ik meen dan ook dat de qualificatie van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog geen nadere schakeringen kent zoals die voor tijd van vrede uitgewerkt wouden in de artikelen 117, 118 en 119. Aldus trouwens ook wel vaste jurisprudentie: o.a. Krijgsraad bij de Zeemacht Oost Indië, vonnis van 27 Augustus 1948 (M.R.T. XLII, blz. 250); Krijgsraad Zeemacht in het Oosten, vonnis van 11 Maart 1949 (M.R.T. XLIII, blz. 185) bevestigt H.M.G. te Batavia, sententie van 24 Juni 1949 (M.R.T. XLIII, blz. 186; Zee-krijgsraad 's-Gravenhage, vonnis van 16 Augustus 1951 (M.R.T. XLV, blz. 38); Krijgsraad te Velde West, vonnis van 20 Februari 1952 (M.R.T. XLVII, blz. 108).*

W. H. V.

#### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 29 October 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. M. A. L. Brandt en Luitenant-Kolonel W. Vermeer.

*Vrijspraak terzake van het tenlastegelegde doorrijden na het ontvangen van een stopteken door een verkeersregelaar, zijnde niet bezeugen dat de in de tenlastelegging als „verkeersregelaar” aangeduide persoon deze bevoegdheid (als in par. 15 van de bijlage van het W.V.R. dan wel als in art. 29 j° 42 W.V.W. bedoeld) bezat. Bovendien gaf deze persoon — een dpl. soldaat van de Koninklijke Marechaussee — niet een stop- maar een rijteken.*

(W.V.W. art. 29 en 42).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. d. G., geb. 22 December 1919, korporaal Garn.det. te Wezep, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 14 Mei 1954 te Zwolle, althans in Nederland, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, type Volkswagen personenauto, daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Veerallee, op een afstand van omstreeks 25 meter van het vóór hem gelegen kruispunt van voormelde weg en de Emrnastraat en de Willeinskade, een voor hem uitrijdende met een paard bespannen wagen heeft ingehaald en hoogst onvoorzichtig, toen hij tijdens dit inhalen zag, dat een verkeersregelaar op voormeld kruispunt een stopteken gaf voor het verkeer dat deze over de Veerallee naderde en dus ook gaf voor hem, beklaagde, in stede van wederom achter voormelde met een paard bespannen wagen te gaan rijden, is doorgereden en zich eerder dan uit een oogpunt van gevaar voor of belemmering van de aldus ingehaalde wagen verantwoord was naar rechts begeven heeft en tevens onmiddellijk daarop de door hem bestuurde personenauto tot stilstand heeft gebracht, met het aan deze onvoorzichtige wijze van rijden en mitsdien aan zijn, beklaagdes schuld te wijten gevolg, dat het voor voormelde wagen bespannen paard met de door beklaagde bestuurde personenauto in botsing is gekomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet bewezen acht, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken; dat de Krijgsraad toch met name niet bewezen acht, dat de in telastelegging als „verkeersregelaar” aangeduide persoon was een bevoegde verkeersregelaar als bedoeld in § 15 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement (zijnde niet gebleken dat die persoon — een dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Marechaussee — behoorde tot de groep van personen in art 29 j° 42 van de Wegenverkeerswet bedoeld), noch dat de „verkeersregelaar” een stopteken heeft gegeven, hebbende hij, blijkens het proces-verbaal, het teken gegeven als bedoeld in model 82 van bovengenoemde Bijlage en zijnde dit niet een stop-, doch een rijteken;. . . enz.

---

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 13 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C. Berenschot en Kolonel B. Klomp.

*Behorende tot een patrouille in een munitie-aanvullingsplaats gaan zitten. Het bewezen verklaarde is niet strafbaar, nu daarin niet voorkomt het element dat het gaan zitten in strijd was met de taak van de onderhavige patrouille. Het gaan zitten kan immers in bepaalde ge-*

*vallen geoorloofd of zelfs in het belang van de opgedragen taak der patrouille zijn.*

*Het bewezene levert wel op een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp-Verwijzing terzake naar de C.O.*

(W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 58).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. V., geb. 7 December 1932, dpl. soldaat 1e kl., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, „te Elspeet, althans in Nederland, op of omstreeks 6 Augustus 1954, „in tijd van oorlog, op patrouille in een munitieaanvullingsplaats, is „gaan zitten en/of liggen en heeft geslapen althans niet volkomen „waakzaam is geweest en gebleven“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij in Augustus 1954 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was; dat hij op 6 Augustus 1954 op wacht moest in de munitieaanvullingsplaats te Elspeet; dat hij te 13.00 uur met soldaat Paalman patrouille moest lopen om het kamp; dat zij tijdens deze patrouille op een heidewalletje zijn gaan zitten; dat hij erkent, dat door te gaan zitten, als militair behorende tot een patrouille zijn dienst als zodanig niet naar behoren te hebben verricht;

Overwegende, dat korporaal L. Kamphuis zakelijk ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij op 6 Augustus 1954 fungeerde als wachtcommandant van de wacht in de munitieaanvullingsplaats te Elspeet; dat tot het wacht personeel beklaagde en soldaat Paalman behoorden; dat hij te 13.00 uur op die datum beklaagde en Paalman heeft opgedragen om tot 15.00 uur patrouille te lopen in de munitieaanvullingsplaats; dat deze patrouille tot taak had voortdurend de ronde te lopen op het terrein van die aanvullingsplaats; dat beide militairen op de hoogte waren van de op hen als patrouille rustende verplichtingen; dat hij tijdens een *contrôle*, omstreeks 14.10 uur, heeft gezien dat beklaagde en Paalman op een heidewalletje zaten, gedeeltelijk daartegen geleund; dat hij beklaagde en Paalman geen toestemming heeft gegeven om tijdens hun patrouille te gaan zitten en zodoende de op hen als patrouille rustende verplichtingen niet na te komen; dat beklaagde en Paalman in een toestand verkeerden, waarin zij hun dienst als militair behorende tot enige patrouille niet naar behoren konden verrichten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten dat hij, terwijl hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht te Elspeet op 6 Augustus 1954 in tijd van oorlog, op patrouille in een munitieaanvullingsplaats is gaan zitten;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter niet oplevert een feit, bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld, aangezien in de telastelegging en mitsdien in de bewezenverklaring ontbreekt het element dat het „gaan zitten" in strijd was met de taak van de onderhavige patrouille; aangezien „gaan zitten", onder bepaalde omstandigheden voor een patrouillelid geoorloofd en zelfs in het belang van de uitoefening van de opgedragen taak kan zijn, moet, indien zulks niet het geval is (gelijk stellig in casu) zulks in de telastelegging worden gesteld;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, echter dat het bewezen verklaarde oplevert een krijgsochtelijk vergrijp volgens de daaraan in artikel 2 Nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier; . . . (enz. — *Red.*).

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 1 December 1954.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kapitein W. F. B.

Proper en Kapitein Mr W. van IJzeren.

*Raadsman:* Mr Nagel.

*Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid; opzettelijke ongehoorzaamheid; voorts, in een autobus, tegen een meerdere, de woorden gebezigd: „Vuile rot snor" (belediging), „je moest een pak voor je sodemieter „hebben' en „Wil je lijk wezen?" (mondelijke bedreiging); tenslotte die meerdere een slag toegediend.*

*In dienst gepleegd.*

*3 maanden gevangenisstraf; 4 maanden strafklasse; openlijke uitlezing van het vonnis.*

(W.M.Sr. art. 26, 76, 97, 108, 114, 117, 120).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. P., dpl. soldaat, geb. 28 November 1934, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 178e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie te Laren (N.H.),

„1e. op 21 October 1954, in tijd van oorlog, te 24.00 uur niet van „avondpermissie bij zijn onderdeel te Laren is teruggekeerd en daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven „tot hij op 22 October 1954 te circa 9.45 uur in Schiedam door de „Koninklijke Marechaussee werd aangehouden;

„2e. op 21 October 1954 te Hilversum, toen hij zich in aangeschoten

„toestand in een autobus van de N.B.M. bevond en aldaar de orde verstoort en de in uniform geklede kapitein der Koninklijke Luchtmacht Th. H. J. J. T. hem naar aanleiding hiervan had vermaand stil te zijn opzettelijk deze kapitein in diens tegenwoordigheid op dreigende toon heeft toegevoegd de woorden: „Vuile rot snor, waar bemoei jij je mee, je moest een pak op je sodemieter hebben”, en toen hierna deze kapitein hem had gelast de autobus te verlaten na eerst de kapitein te hebben toegevoegd: „Als ik er uit ga, dan ga jij er ook uit” vervolgens opzettelijk deze kapitein onder het toevoegen van de woorden „Wil jij een lijk wezen?” een slag heeft toegediend welke door de kapitein met de linkerarm werd afgeweerd, waardoor deze op de linkerarm pijnlijk getroffen werd”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 21 en 22 October 1954 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 178e Afdeling Zware Lucht doelartillerie te Laren (N.H.); dat hij op 21 October 1954 te 24.00 uur niet van avondpermissie bij zijn genoemd onderdeel te Laren is teruggekeerd en sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van zijn onderdeel afwezig is gebleven, tot hij op 22 October 1954 te circa 9.45 uur te Schiedam door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden;

dat hij zich op 21 October 1954 omstreeks 23.00 uur in aangeschoten toestand bevond te Hilversum in een autobus van de N.B.M. in gezelschap van enige collega's; dat zij toen in die bus de orde hebben verstoort; dat hij zich herinnert dat een in uniform gekleed persoon met een snor hen vermaand heeft stil te zijn; dat hij deze persoon op dreigende toon enkele woorden heeft toegevoegd; dat deze persoon hem toen heeft gelast de autobus te verlaten; dat hij daarop deze persoon een slag heeft gegeven, onder het uiten van enige woorden; dat hij wist, dat hij met een meerdere te doen had;

Post *alia*:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende”; 2. „opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling beleedigen in dienst gepleegd”; 3. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”; 4. „feitelijke insubordinatie, in tijd van oorlog”; 5. „als militair opzettelijk een *meerdere* met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”<sup>1</sup>); de artikelen 97, 108, 114, 117 en 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden met aftrek van de tijd in arrest doorgebracht, vanaf 22 October 1954; bekrachtiging van het arrest; plaatsing in de strafklasse voor de tijd van vier maanden; openlijke uitlezing van het vonnis op een nader in overleg met de Cdt. B-Bat. 178 Afd. Zware Lucht doelart. Semie Mobiel te Laren te houden appèl — Red.].

<sup>1</sup>) Ook met betrekking tot de bedreiging dient in de qualificatie de vorm („in diens tegenwoordigheid mondeling” dan wel „in het openbaar mondeling”) te worden vermeld.  
(Red.)



## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 December 1954.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-kolonel P. J. M. Evers en Kapitein C. van Kampen.

*Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*Niet voldaan aan een schriftelijke reisopdracht van een officier van gezondheid om naar zijn onderdeel terug te keren en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven. Vervolgens, ingesloten in een cel, na afspraak daartoe, gezamenlijk met een andere arrestant ontsnapt en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven.*

*Qualificatie: ongehoorzaamheid, opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en desertie, dienstdoende gepleegd, waarbij de strafverzwaring van artikel 99, 2° achterwege blijft omdat niet tenlastegelegd is dat die andere arrestant óók ongeoorloofd afwezig is geweest.*

(W.M.Sr. art. 97, 98, 99, 114).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. R., geb. 31 Augustus 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtigsoldaat in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht:

„I. op 11 October 1954, in tijd van oorlog, te Leiden, na van de hem „behandelende reserve-officier van gezondheid der 2e klasse C. E. Bos „te Rotterdam een schriftelijke reisopdracht te hebben bekommen om die „dag naar zijn te Leiden gelegerd onderdeel terug te keren, opzettelijk „niet naar zijn aldaar gelegerd onderdeel is teruggegaan en sindsdien „niet langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken „van genoemd onderdeel afwezig is geweest, totdat hij op 12 October „1954 te Rotterdam in zijn woning door de Koninklijke Marechaussee „is aangehouden;

„II. op of omstreeks 17 October 1954 in tijd van oorlog te Leiden, „opzettelijk uit zijn cel, waarin hij was ingesloten nadat hem justitieel „arrest was aangezegd, is uitgebroken en sindsdien langer dan vier dagen „opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van zijn te Leiden gelegerd „onderdeel afwezig is gebleven, totdat hij op 22 October 1954 zich bij „de Koninklijke Marechaussee te Rotterdam heeft aangemeld; hebbende „hij, beklaagde, voormeld misdrijf gepleegd gezamenlijk of ten gevolge „van samenspanning met de dienstplichtige soldaat H. B., die in de cel „naast de zijne was ingesloten, door, na met hem te zijn overeengekomen „om uit de cel te breken, met behulp van B. zijn cel te openen, hebbende „hij immers door het open luikje van zijn cel een plank van B. aangereikt „gekregen, waarmede hij de grendels van zijn celdeur open kon schuiven „en door vervolgens de cel waarin B. zich bevond te openen na het slot

„van diens celdeur te hebben geforceerd; waarna hij, beklaagde en ge-  
„noemde B. zich gezamenlijk uit de kazerne verwijderd hebben”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, in werkelijke dienst zijnde als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht bij de 2e Instructiecompagnie van de Kokschool te Leiden, op 11 October 1954 te omstreeks 10.00 uur bij de MGD te Rotterdam van de hem aldaar behandelende arts, de reserve-officier van gezondheid der 2e klasse C. E. Bos een schriftelijke reisopdracht heeft gekregen om diezelfde dag onmiddellijk naar zijn vorenbedoeld onderdeel te Leiden terug te keren; dat hij, ofschoon hij wist dat hij verplicht was aan deze opdracht gevolg te geven, die dag te Rotterdam is gebleven in stede van zich naar zijn onderdeel terug te begeven;

dat hij sindsdien van dat onderdeel willens en wetens zonder toestemming en onafgebroken afwezig is gebleven tot dat hij op 12 October 1954 in zijn woning te Rotterdam door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden en in arrest gesteld;

dat hij dienende als bovenvermeld, zich op 17 October 1954 in justitieel voorlopig arrest te ondergaan als streng arrest in één der cellen van de Morsclipoortkazerne bevond, in verband met de door hem tevoren gepleegde ongeoorloofde afwezigheid en ongehoorzaamheid; dat in de cel naast de zijne zich toen, eveneens in justitieel voorlopig arrest in de vorm van streng arrest, de soldaat H. B. bevond; dat hij de avond tevoren met B. had afgesproken om uit de cellen te breken; dat hij op 17 October 1954 te omstreeks 00.30 uur met een plank, die B. hem via de geopende luikjes in de deuren van hun cellen had aangereikt, de grendels van zijn cel heeft weten open te schuiven; dat hij vervolgens zijn cel heeft verlaten, met behulp van de grendels uit de celluikjes het slot van de cel van B. heeft geforceerd en de cel van B. heeft geopend; dat B. zijn cel heeft verlaten en zij samen met behulp van een ladder over de muur van de kazerne zijn geklommen; dat hij sindsdien willens en wetens zonder toestemming onafgebroken van zijn voormeld onderdeel afwezig is gebleven, totdat hij zich op 22 October 1954 te omstreeks 16.30 uur bij de Koninklijke Marechaussee te Rotterdam heeft teruggemeld; dat hij de hem ten processe getoonde reisopdracht gemerkt rood I herkent als de in zijn verklaring bedoelde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 29 October 1954 opgemaakt en gesloten door Marinus Tamme Pieter Pieters, Marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar behorende tot de Brigade Leiden, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrik B.:

dat hij op 5 October 1954 wegens ongeoorloofde afwezigheid in voorlopig arrest is gesteld en ingesloten is in de cel van de Morsclipoortkazerne te Leiden; dat op 15 October 1954 in de cel naast de zijne de soldaat R. werd ingesloten; dat bij hen het plan opkwam om te ontvluchten; dat zij afspraken de wachtcommandant te vragen of zij de luikjes van de celdeuren open mochten zetten; dat op 16 October 1954 te omstreeks 22.00 uur de wachtcommandant aan dit verzoek voldeed;

dat enige tijd later R. met gebruikmaking van een door hem, getuige, aangereikte plank, die los in de vloer van cel 1 zat, de grendels van zijn celdeur heeft ontsloten en zijn cel heeft verlaten; dat R. vervolgens de grendels van de luikjes van de celdeuren heeft gehaald en daarmee het slot van zijn, getuige's, cel heeft verbroken; dat hij toen ook uit zijn cel kon; dat zij daarna door met behulp van een ladder over een muur te klimmen de kazerne hebben verlaten;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — de schriftelijke reisopdracht slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder I en II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat hij het misdrijf onder II ten laste gelegd tengevolge van samenspanning met de dienstplichtig soldaat H. B. heeft gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. *Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog;*
- II. *Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende;*
- III. *Desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt terwijl hij is dienstdoende; blijvende bij deze laatste qualificatie de strafverzwarende omstandigheid van artikel 99 aanhef en 2e van het Wetboek van Militair Strafrecht buiten beschouwing, aangezien niet is gesteld dat de soldaat H. B. eveneens opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest;*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- II. artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- III. artikel 98 j<sup>o</sup> 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van zes weken met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, zijnde zes weken — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Terecht — hoewel de verantwoording daarvan minder elegant in de qualificatie zelf plaats vond — heeft de Krijgsraad niet de strafverzwarende omstandigheid van het door twee personen gezamenlijk of tengevolge van samenspanning plegen van het misdrijf toegepast, nu de tenlastelegging niet inhoudt dat het tussen de beide arrestanten gemaakte plan betrekking had op het (al dan niet gezamenlijk) gedurende meer dan 4 dagen opzettelijk ongeoorloofd afwezig blijven, noch dat zij gezamenlijk opzettelijk ongeoorloofd zich hebben verwijderd en langer dan vier dagen gezamenlijk afwezig zijn gebleven.*

*Een enge interpretatie der woorden „het misdrijf” in de omschrijving van de onderwerpelijke strafverzwarende omstandigheid heeft tot resultaat dat zij zelden kan worden toegepast. Wanneer men hieronder, zoals de Krijgsraad kennelijk deed, de desbetreffendeschakering van het af-*

wezigheidsdelict verstaat, zal het plan gericht moeten zijn niet alleen op het verlaten van de cel en het onderdeel, maar tevens op het langer dan 4 dagen afwezig blijven (voor de schakering „tengevolge van samen-„spanning“) resp. zullen de schuldigen niet alleen gezamenlijk de cel en het onderdeel moeten hebben verlaten, maar ook gedurende ten minste vier dagen gezamenlijk (althans over en weer bewust van elkanders afwezigheid) afwezig moeten zijn gebleven (voor de schakering „gezamen-„lijk“). In de tenlastelegging stond immers ten aanzien van de andere arrestant, de soldaat H.B., wèl vermeld dat hij zich gezamenlijk met beklaagde opzettelijk ongeoorloofd heeft verwijderd. In tijd van oorlog is voor de strafbaarheid van dit misdrijf een minimum-duur niet vereist, zodat het misdrijf van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog wèl gezamenlijk is gepleegd.

Voor jurisprudentie te dezer zake wordt verwezen naar vonnis Zee-krijgsraad te Soerabaja, 5 Maart 1935 (M.R.T. XXXI, blz. 317), sententie H.M.G.v.N.N. 30 October 1936 (M.R.T. XXXII, blz. 516), vonnis Zeekrijgsraad te Willemsoord 11 November 1931 (M.R.T. XXVIII, blz. 288).  
W. H. V.

### Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 22 December 1954.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; Leden: Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

Raadslieden: Mr A. H. de Bruijn, Majoor K. Bakker en 1e-Lt. J. H. Bruinen.

*Mishandeling en mishandeling, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbende. Tijdens een nachtelijke oefening bij de Commandotroepen eerst op korte afstand een los schot gelost op de benen van een op de grond liggende militair van de „tegenpartij“, waardoor een knieverwonding ontstond en vervolgens op een korte afstand een los schot gelost op de borst van een andere militair, tengevolge waarvan twee ribben gebroken zijn, een grote borstwond ontstond, de rechter bovenste longkwab geheel vernield werd en de middenkwab gescheurd.*

*5 maanden gevangenisstraf (met aftrek van 2 maanden), waarvan 3 maanden voorwaardelijk.*

(W.Sr. art. 300).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. G. S., geb. 28 November 1933, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 20 Juli 1954, in of „nabij de gemeente Rijssen, althans in Nederland:

„I. *Primair*: met het oogmerk om de militair, die later bleek de „vaandrig L. J. Langevoord te zijn, zwaar lichamelijk letsel, althans

„lichamelijk letsel toe te brengen, tijdens een militaire nachtoefening  
„opzettelijk op een afstand van omstreeks 15 centimeter, althans op  
„korte afstand, uit een legergeweer een losse patroon op voornoemde  
„militair die op de grond lag, heeft afgevuurd, terwijl zijn geweer  
„gericht hield op de benen van deze militair, althans de monding  
„van de loop in de richting van genoemde militair hield, tengevolge  
„waarvan genoemde vaandrig een schotverwonding boven de rechter-  
„knie heeft bekomen, welke schotverwonding geen uitzicht op volkomen  
„genezing overlaat, althans waardoor genoemde vaandrig een maand,  
„althans enige tijd ziek is geweest en verhinderd zijn beroepsbezigheden  
„als militair te verrichten;

„Subsidiar: zo onvoorzichtig en onverantwoordelijk heeft gehandeld,  
„dat het hieraan en derhalve aan zijn grove schuld te wijten is geweest,  
„dat de vaandrig L. J. Langevoord zodanig lichamelijke letsel heeft be-  
„komen, waaruit tijdelijke ziekte en verhindering in de uitoefening van  
„zijn beroepsbezigheden is ontstaan, hebbende hij, beklagde, ten tijde  
„en ter plaatse voormeld tijdens een militaire nachtoefening, terwijl het  
„donker was en zich verschillende personen op korte afstand van hem  
„bevonden en ook een militair in zijn onmiddellijke nabijheid op de  
„grond lag, een losse patroon uit een legergeweer, dat hij met de monding  
„van de loop in de richting van de op de grond liggende militair hield,  
„op 15 centimeter, althans op zeer korte afstand van deze militair af-  
„gevuurd, met het gevolg, dat die op de grond liggende militair, de  
„vaandrig Langevoord, door dit schot werd getroffen en een schotver-  
„wonding boven de rechterknie heeft bekomen, welke schotverwonding  
„geen uitzicht op volkomen genezing overlaat, althans waardoor ge-  
„noemde vaandrig een maand, althans enige tijd ziek is geweest en ver-  
„hinderd zijn beroepsbezigheden als militair te verrichten;

„II. Primair: met het oogmerk om de militair, die later bleek de ser-  
„geant K. van de Stouwe te zijn, zwaar lichamelijke letsel, althans lichame-  
„lijk letsel toe te brengen, tijdens een militaire nachtoefening, opzettelijk  
„op een afstand van omstreeks 10 centimeter, althans op zeer korte  
„afstand, uit een legergeweer dat hij met de monding van de loop gericht  
„had op de borst van genoemde militair, althans met de monding van de  
„loop in de richting van genoemde militair hield, een losse patroon heeft  
„afgevuurd, waardoor genoemde sergeant is getroffen en een schotwond  
„in zijn borst is ontstaan, terwijl hij tengevolge van deze schotwond  
„zwaar lichamelijke letsel heeft bekomen, althans zodanig letsel, dat hij  
„gedurende enige maanden ziek is geweest en verhinderd zijn beroeps-  
„bezigheden als militair te verrichten;

„Subsidiar: zo onvoorzichtig en onverantwoordelijk heeft gehandeld,  
„dat hieraan en derhalve aan zijn grove schuld te wijten is geweest, dat  
„de sergeant K. van der Stouwe zwaar lichamelijke letsel, althans zodanig  
„letsel heeft bekomen, waaruit tijdelijke ziekte en/of verhindering in de  
„uitoefening van zijn beroepsbezigheden is ontstaan, hebbende hij im-  
„mers ten tijde en ter plaatse voormeld, tijdens een nachtoefening, terwijl  
„het donker was op een afstand van omstreeks 10 centimeter, althans op  
„zeer korte afstand op een militair, de voornoemde sergeant van der

„Stouwe, uit een legergeweer, dat hij met de monding van de loop ter „borsthoogte van bedoelde militair hield, althans in de richting van ge- „noemde militair hield, een losse patroon afgevuurd, waardoor genoemde „sergeant is getroffen en een schotwond in zijn borst is ontstaan, terwijl „hij tengevolge van deze schotwond zwaar lichamelijk letsel heeft be- „komen, althans zodanig lichamelijk letsel dat hij gedurende enige maan- „den ziek is geweest en verhinderd zijn beroepsbezigheden van militair „te verrichten”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring d.d. 13 Augustus 1954 opgemaakt door de Commandant 104e Commando Compagnie Korps Commando Troepen te Roosendaal blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 10 Juni 1953 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 104e Compagnie van het Korps Commando Troepen in de nacht van 19 op 20 Juli 1954 tijdens een nachtoefening deel uitmaakte van een gevechtspatrouille onder het commando van sergeant Kuitert, welke patrouille opdracht had om een bivak van de tegenpartij in de buurt van de Biesterij te Rijssen te overvallen en daarin te infiltreren; dat in de onmiddellijke nabijheid van dat bivak de sergeant Beers en de soldaten Hetebrij en Tubee en hijzelf werden aangewezen een weggetje aldaar af te sluiten; dat bleek, dat een militair van de tegenpartij zich daar in een bosje verborgen hield; dat hij, bij hun pogingen die militair krijgsgevangen te maken, op een gegeven moment uit het legergeweer, waarmede hij bewapend was en dat hij met de monding van de loop gericht hield in de richting van de opening tussen de gespreide benen van de vooroverliggende militair, terwijl de monding op ongeveer 50 centimeter van de benen was, een losse patroon heeft afgevuurd met het gevolg, dat de op de grond liggende militair, die hem later bleek te zijn de vaandrig Langevoord, door dit schot werd getroffen; dat kort daarna Hetebrij en hij eerderevermeld weggetje verder op zijn gegaan; dat zij op een gegeven moment op een militair van de tegenpartij stieten, waarmede Hetebrij in handgemeen raakte; dat hij toen op die militair van de tegenpartij, die later bleek te zijn de sergeant van der Stouwe, uit eerderevermeld geweer, dat hij met de monding van de loop op borsthoogte van genoemde militair hield, een losse patroon heeft afgevuurd, waardoor die militair in de borst werd getroffen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard Johannes Hetebrij:

dat hij in de nacht van 19 op 20 Juli 1954 deel uitmaakte van een gevechtspatrouille van de 104e Compagnie Commandotroepen, van welke patrouille sergeant Kuitert commandant was; dat deze patrouille tot taak had om een bivak van de tegenpartij in de buurt van de Biesterij nabij Rijssen te overvallen en te infiltreren; dat tijdens de overmeestering van het bivak de gevechtspatrouille in drie groepen was gesplitst; dat de soldaat S. en hij behoorden tot de groep onder commando van sergeant Beers, welke groep was aangewezen een weggetje in de onmiddellijke nabijheid van het bivak af te sluiten; dat toen zij zich naar dit weggetje

begaven, bleek dat een militair van de tegenpartij zich in een bosje verborgen hield, die op hun poging hem geruisloos krijgsgevangen te maken reageerde door luid alarm te roepen; dat hij op een gegeven moment vlak boven de alarm roepende militair een mondingsvlam zag en een schot hoorde afgaan; dat zij die militair, die later bleek de vaandrig Langevoord te zijn, toen met drie of vier man omringden;

dat kort na het incident met genoemde vaandrig, S. en hij eerdervermeld weggetje verder zijn opgegaan, waarbij zij op een militair stielen, met wie hij — getuige — handgemeen raakte; dat hij, terwijl hij de militair had vastgegrepen, vlak naast zich een schot hoorde; dat de militair, waarmede hij aan het vechten was, direct hierop zei, dat hij gewond was; dat hij een geborrel en een gepiep uit de richting van die militair hoorde komen; dat hij die militair, die later de sergeant van der Stouwe bleek te zijn, heeft ondersteund naar de ziekenverpleger; dat de bepaling dat er alleen in de lucht geschoten mocht worden, behalve wanneer het schieten plaats vond op afstanden groter dan veertig meter, bij de commandotroepen algemeen bekend was en bij verschillende oefeningen telkens weer in herinnering wordt gebracht;

Klaas van der Stouwe:

dat hij, behorende tot de G. Compagnie van het 422e Bataljon Infanterie, in de nacht van 19 op 20 Juli 1954 in bivak was in de omgeving van de Biesterij bij Rijssen; dat hij die nacht te omstreeks 00.15 uur, toen zijn peletonscommandant, de vaandrig Langevoord die de posten was gaan controleren, wat lang wegbleef, zijn tent heeft verlaten en zich in de richting van het vlak in de buurt zijnde rijwielpaadje heeft begeven; dat hij enkele personen hoorde naderen, waarop hij zich in de struiken verborg; dat er drie militairen in zijn richting kwamen; dat één van die militairen hem omhoog trok en hem met een knuppeltje begon te bewerken; dat hij toen heeft teruggeslagen; dat op dat moment een andere militair, die rechts voor hem stond, de loop van diens geweer op zijn — getuiges — borst zette en terwijl hij de loop op de borst gedrukt hield, een schot uit het geweer liet afgaan; dat hij tengevolge van dit schot zwaar gewond is geraakt, voornamelijk aan zijn rechter long; dat hij tengevolge van die verwonding drie weken in een sanatorium en een maand ziek thuis heeft gelegen;

Simon Stijl Hingst:

dat hij chirurg te Almelo is; dat hij op 20 Juli 1954 te omstreeks 05.00 uur te Hellendoorn de sergeant van der Stouwe geopereerd heeft; dat van der Stouwe een ronde inschotwond iets boven de rechter tepel had; dat de tweede en derde rib gebroken waren en naar binnen geslagen waren; dat zich aan de binnenzijde van de thoraxwand een manshand groot gat bevond, terwijl 'de bovenste kwab van de rechter long geheel kapot was en de middenkwab van die long geheel ingescheurd was; dat in de rechter long kleine houtsplinters werden aangetroffen;

*enz. — post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft en eerder

gemelde schriftelijke geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde onder I primair en II primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten. . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „mishandeling“;

II. *mishandeling, terwijl het feit zwaar lichamelijk letsel tengevolge heeft*“;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

*I en II* artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde 2 maanden; van deze straf 3 maanden voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren — *Red.*].

### Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-kolonel F. G. van Ditzhuijzen en Majoor S. C. Brands.

*Raadsman:* Kapitein J. Eden.

*Aan schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel: tijdens een nachtoefening een soldaat van de andere partij gevangen nemend, deze de tromp van het geweer tegen de borst gehouden en de trekker overgehaald, tengevolge waarvan een (los) schot afging en een zware longverwonding ontstond, ten aanzien waarvan operatief ingegrepen moest worden.*

(W.Sr. art. 308).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S.W., geb. 14 April 1934, dpl korporaal,<sup>1)</sup> beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de School Reserve „Officieren Infanterie te Ermelo, op of omstreeks 16 September 1954 „onder de gemeente Ermelo, toen hij tijdens een nachtoefening bij „Speulde belast was met de afvoer van gemaakte krijgsgevangenen, „hoogst roekeloos en onvoorzichtig, hoewel hem bekend was, dat met „losse patronen geen gericht vuur binnen de afstand van 40 meter, al- „thans op korte afstand, mocht worden uitgebracht, toen hij plotseling „een nog niet krijgsgevangen soldaat van de tegenpartij ontdekte en „deze beweerde reeds dood te zijn, de tromp van zijn geweer, waarmee „hij te voren herhaaldelijk met losse patronen had gevuurd en waarvan „hij zich niet afdoende had overtuigd, dat zich hierin geen losse patroon „meer bevond, althans welk geweer door hem niet op de voorgeschreven

<sup>1)</sup> Ten tijde van het begaan van het feit was beklaagde nog dpl. soldaat. (*Red.*)



„wijze was ontladen toen hem tevoren was bevolen de nog in zijn bezit  
„zijnde munitie af te geven, tegen de borst van de soldaat K. J. Seijner,  
„heeft geplaatst en vervolgens aan de trekker heeft getrokken, met het  
„aan deze roekeloosheid en onvoorzichtigheid mitsdien aan zijn, be-  
„klaagdes, schuld te wijten gevolg, dat een schot afging en de soldaat  
„Seijner door het in het wapen aanwezige projectiel werd getroffen in de  
„rechterlong en zwaar lichamelijk letsel opliep, te weten een longshot,  
„waarbij operatief moest worden ingegrepen en een deel van de rechter  
„long moest worden weggenomen, in elk geval maanden verhinderd is  
„in de uitoefening zijner beroepsbezigheden als militair”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 16 September 1954 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de School Reserve Officieren Infanterie te Ermelo; dat hij van 15 tot 17 September 1954 deel nam een aan militaire oefening te Speulde, gemeente Ermelo; dat hij in de morgen van 16 September 1954 omstreeks 05.00 uur van de luitenant Kits opdracht ontving om tezamen met de soldaat de Vries twee gemaakte krijgsgevangenen naar een bepaalde verzamelplaats over te brengen, hetgeen zij onmiddellijk deden; dat hij na ongeveer 100 meter met deze gevangenen te hebben gelopen, de soldaat K. J. Seijner in een schuttersput zag liggen, welke soldaat tot de tegenpartij behoorde en nog niet krijgsgevangen was gemaakt; dat hij Seijner opdracht gaf om uit de schuttersput te komen; dat Seijner echter zei, dat hij allang dood was; dat hij daarop antwoordde: „goed dan ben je dood” en daarbij de tromp van zijn geweer tegen de borst van Seijner aanzette, waarbij hij tegelijk aan de trekker trok en een schot afging met het gevolg, dat Seijner door een in zijn geweer aanwezige losse patroon in de rechter long werd getroffen; dat hij tevoren herhaaldelijk losse patronen uit zijn geweer had afgevuurd; dat hij, toen hij genoemde opdracht van luitenant Kits kreeg, juist bezig was een nieuwe houder in zijn geweer aan te brengen; dat de sergeant van Burken toen tegen hem zei, dat hij de houder aan hem — Burken — moest geven, hetgeen hij gedaan heeft dat hij zich toen niet verder meer heeft overtuigd of zich nog losse patronen in zijn geweer bevonden;

*Post alia:*

\* Overwegende, dat een geneeskundige verklaring d.d. 21 December 1954 opgemaakt door Emiel Marius Thomas, directeur Salem Ziekenhuis te Ermelo, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Relatant:

dat hij op en omstreeks 16 September 1954 heeft behandeld voor verwondingen, opgelopen bij een ongeval: Karel Johannes Seijner, legernummer 34.01.29.343; dat de aard der verwondingen was: zijgende open thoraxverwonding, met alleen inschot t.p.v. de derde tussenribsruimte rechts voor, verbrijzeling van een groot deel van de rechter bovenkwab; dat door de bloeding en de open verwonding van de borstkas een levensgevaarlijke situatie ontstond, die opgeheven was na een operatie;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring d.d. 7 October 1954 opgemaakt door de Reserve-Officier van Gezondheid IIe Klasse J. T. Mets zakelijk inhoudt als verklaring van

Relatant:

dat de dienstplichtige K. J. Seijner enige tijd nodig heeft voor revalidatie, daar een deel der long is weggenomen, nadat hij te Ermelo geopereerd is voor een longschot;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaringen slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekommt”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van een week — *Red.*]

### Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kapitein K. P. Bloema en Kapitein W. F. B. Proper.

*Raadsman:* Mr E. Stricker.

*Feitelijke insubordinatie: beklagde had, in een café, zijn meerdere bij diens uniformjas gegrepen en daaraan een ruk gegeven.*

(W.M.Sr. art. 117, 120).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. v. d. L., geb. 14 Januari 1930, vrijwillig soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als vrijwillig soldaat bij het Algemeen Depot „Koninklijke Landmacht te Bergen op Zoom, op 1 November 1954, in „tijd van oorlog, te Maastricht, opzettelijk de in uniform geklede sergeant „der Koninklijke Landmacht A. J. Ruygh bij de tuniek van diens dagelijks tenue \*) heeft gegrepen en daarna enige rukken heeft gegeven, „waardoor een tweetal knopen van deze jas afsprongen en genoemde jas „werd beschadigd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde zakelijk heeft verklaard:

\*) Belangrijker dan de vermelding welke tenue het betrof, zou geweest zijn te vermelden dat gerukt werd aan de (uniform) kleding, waarin de meerdere toen gekleed was. (*Red.*)

dat hij op 1 November 1954 als vrijwillig soldaat van de Koninklijke Landmacht diende bij het Algemeen Depot Koninklijke Landmacht, te Bergen op Zoom; dat hij in de avond van genoemde datum in gezelschap van ongeveer 20 personen in café de Kroettoren te Maastricht is geweest;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 8 November 1954, opgemaakt en gesloten door Hendrikus Zandvoort, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Maastricht-Wijk, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adriaan Jacob Ruygh, sergeant:

dat hij zich op 1 November 1954 omstreeks 22.00 uur bevond in het café de Kroettoren te Maastricht; dat hij was gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht (service-dress) met de rangonderscheidings-tekenen van sergeant; dat op genoemde datum en tijdstip een gezelschap van ongeveer 20 personen het café binnenkwam; dat zich bij dit gezelschap een soldaat bevond, aan wiens uniform hij kon zien, dat hij in Korea geweest was; dat dit gezelschap, na een glaasje bier of een borreltje te hebben gedronken, het café weer verliet waarbij genoemde soldaat achter aan liep; dat toen deze soldaat hem passeerde, deze hem bij zijn arm pakte en zei: „Zou jij niet eens voor mij groeten“; dat hij de soldaat daarop antwoordde: „Zou jij niet eens voor mij groeten“; dat de soldaat hem daarop bij zijn jas van zijn service-dress greep, en daaraan krachtig rukte; dat hij zag, dat de bovenste twee knopen van deze jas door het rukken eraf vlogen; dat tengevolge van het rukken het tweede knoopsgat van boven lichtelijk is beschadigd;

Clara Perce . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 117 juncto artikel 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.J.*]

---

### Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 26 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

*Raadvrouw:* Mevrouw Mr R. E. Andringa.

*Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende*

*verplichting niet nakomen: als wachtcommandant met het hoofd op beide armen aan tafel gaan zitten en in slaap gevallen.*

*Weliswaar komt in de verwijzingsbeschikking de plaatsaanduiding Haarlem voor, welke in de tenlastelegging terecht is gewijzigd in Haarlemmerliede-Spaarnwoude, doch dit brengt niet de nietigheid van de tenlastelegging mede, nu in de verwijzingsbeschikking zowel als in de tenlastelegging tevens is vermeld het Fort aan de Liede.*

*Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke verlaging (van dpl. korp. tot soldaat in de laagste klasse).*

(W.M.Sr. art. 25, 129).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. E. B., geb. 24 Juni 1933, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig korporaal in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 8 December „1954, in tijd van oorlog, in de gemeente Haarlemmerliede-Spaarn- „woude, als wachtcommandant van het wachtobject Fort aan de Liede, „de als zodanig op hem rustende verplichting om wakker en paraat te „zijn, niet is nagekomen, door zittende aan een tafel in het wachtlokaal „met zijn hoofd op beide armen op de tafel te gaan slapen, althans in „slaap te geraken“;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 15 December 1954, opgemaakt door de Wnd. Commandant Rewakingscompagnie Amsterdam-Zuid te Amstelveen blijkt dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 6 Augustus 1953 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, ambtshalve, dat weliswaar in de verwijzingsbeschikking als plaatsaanduiding de gemeente Haarlem voorkomt, terwijl in de telastelegging dit terecht is gewijzigd in Haarlemmerliede-Spaarnwoude, doch dat dit geen nietigheid van de telastelegging met zich meebrengt, nu zowel in de verwijzingsbeschikking als in de telastelegging als eigenlijke plaatsaanduiding het Fort aan de Liede wordt genoemd, waardoor beklaagde duidelijk is gemaakt waar het ten laste gelegde wachtdelict is gepleegd en hij door voormelde wijziging dus niet in zijn verdediging is geschaad;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog“, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen, voorwaardelijk, proeftijd één jaar; voorts, onvoorwaardelijk, verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 26 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

*Raadvrouw:* Mevrouw Mr R. E. Andringa.

*Wederrechtelijk gebruik gemaakt van een Rijksauto op de openbare weg. Aldus door een meerdere aangetroffen, opzettelijke nagelaten te gehoorzamen aan het bevel om zich onmiddellijk bij zijn onderdeel te melden. 's Avonds teruggekeerd bij zijn onderdeel, opzettelijk nagelaten te gehoorzamen aan het bevel van de schildwacht om met het motorrijtuig te wachten terwijl deze schildwacht het hek sloot. Aan de meerdere, die hem aanhield, een valse naam opgegeven.*

*Drie maanden gevangenisstraf en f 25 boete (voor de overtreding).*

(W.M.Sr. art. 114, W.Sr. art. 435, W.V.W. art. 37).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. B., geb. 19 October 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 127e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Ermelo, op 17 November 1954, „in tijd van oorlog, in de gemeente Ermelo, althans in Nederland:

„1e. opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat der Nederlanden „toebehorend motorrijtuig Ford  $\frac{3}{4}$  tonner, registratienuinmei 68522, „heeft gebruikt op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Jhr. Dr. C. J. van Sandbergweg te Leuvenum in de gemeente Ermelo;

„2e. toen de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee M. Hop, „die in uniform gekleed was en hem met het sub 1e vermeld motor- „rijtuig zonder rij-opdracht of papieren op de sub 1e vermelde weg „had aangetroffen, hem gelast had met dit voertuig onmiddellijk nadat „hij benzine zou hebben geladen rechtstreeks naar de legerplaats Er- „melo terug te rijden en zich aldaar bij zijn commandant te melden, „opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, doch in stede „hiervan met bedoeld motorrijtuig, nadat dit weer in rijvaardige toe- „stand was gebracht, voor privé-doeleinden is gaan rijden naar Nijkerk- „Putten en de omgeving van Apeldoorn en eerst te circa 21.00 uur „die avond aan de achterzijde de legerplaats is binnengereden en zich „niet bij zijn commandant heeft gemeld;

„3e. toen hij na afloop van de sub 2e vermelde rit te circa 21.00 „uur aan de achterzijde van de legerplaats Ermelo kwam binnenrijden „en de aldaar als schildwacht op post gestelde dienstplichtige soldaat „J. C. Kuiper, die de opdracht had hem aan te houden, hem had be- „volen te wachten en zijn motorrijtuig te verlaten en dit motorrijtuig „te parkeren bij de achteruitgang, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, zijnde hij, na eerst zijn.

„vaart sterk te hebben vertraagd en te hebben gedaan alsof hij de „order opvolgde, snel weggereden toen genoemde schildwacht het „achterhek, waardoor hij was binnengelaten, sloot;

„4e. toen de sub 2e vermelde wachtmeester Hop hem naar aan„leiding van het feit dat hij, beklaagde, met een Rijksmotorrijtuig zon„der enige rij-opdracht te kunnen tonen op de voor het openbaar ver„keer openstaande sub 1e vermelde weg had aangetroffen, in zijn „functie van opsporingsambtenaar, derhalve als bevoegd gezag, hem, „beklaagde, naar zijn naam had gevraagd, opzettelijk valselijk heeft „opgegeven te zijn genaamd Hendrikus Johannes Langendonk, dienst„plichtig soldaat bij de 117e Afdeling Zwarte Lucht doelartillerie te „Ermelo, legernummer 34.11.01.014”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 17 November 1954 in dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 127e Afdeling Zwarte Lucht doelartillerie Mobiel te Ermelo;

I. dat hij op genoemde datum omstreeks 16.00 uur gestapt is in het naar hij wist aan de Staat der Nederlanden toebehorende motorrijtuig Ford  $\frac{3}{4}$  tonner, registratienummer 68522, dat achter het bureelgebouw van de legerplaats Ermelo stond en daarmee via een achteruitgang de legerplaats is uitgereden in de richting Leuvenum; dat hij toen aldaar als bestuurder van bovenvermeld motorrijtuig daarmee gereden heeft over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Jhr. Dr. C. J. van Sandbergweg, in de gemeente Ermelo; dat hij dit deed, ofschoon hij geen rij-opdracht of toestemming voor deze rit had, omdat hij naar zijn ouders te Vaassen wilde;

II. dat op vornoemde weg de motor van vorenbedoelde  $\frac{3}{4}$  tonner afsloeg; dat, terwijl hij langs de kant van de weg stond, een marechaussee-patrouille onder commando van een wachtmeester, die hem later bleek te zijn de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee M. Hop, in uniform gekleed, langs kwam; dat deze wachtmeester hem naar zijn rij-opdracht en andere papieren vroeg, dat, omdat hij niet in het bezit was van zodanige bescheiden, hij zei tegen de wachtmeester, dat hij die vergeten had; dat hierop de wachtmeester hem gelastte, nadat hij, beklaagde, benzine zou hebben geladen, onmiddellijk met de  $\frac{3}{4}$  tonner rechtstreeks naar de legerplaats Ermelo terug te rijden en zich aldaar bij zijn commandant te melden; dat toen kort daarop bleek, dat het geen kwestie van benzinetekort was, maar van kortsluiting en dat dit euvel gemakkelijk te verhelpen was; dat hij in strijd met het vorenbedoelde bevel willens en wetens niet naar de legerplaats Ermelo is teruggekeerd, doch met voormeld voertuig, nadat hij dat weer in rijvaardige toestand had gebracht, omstreeks 17.00 uur voor privé doeleinden naar Vaassen via Nijkerk, Putten en Apeldoorn is gegaan; dat hij vandaar eerst circa 21.00 uur die avond in de legerplaats Ermelo aan de achterzijde weer binnengereden is, waarna hij zich in strijd met het bevel van de wachtmeester Hop, zich niet bij zijn Commandant heeft gemeld, omdat hij de zaak geheim wilde houden; dat hij wist

tijdens het bovenstaande, dat hij verplicht was het bevel van de wachtmeester op te volgen, aangezien deze zijn meerdere was;

III. dat hij, toen hij te omstreeks 21.00 uur de legerplaats Ermelo aan de achterzijde kwam binnenrijden en de aldaar als schildwacht op post gestelde soldaat, die hem later bleek te zijn de soldaat J. C. Kuyper, hem bevel gaf zijn voertuig aldaar aan de achteruitgang te parkeren, dit voertuig te verlaten en vervolgens te wachten, met zeer trage snelheid is gereden in de richting, welke de schildwacht hem had aangewezen, net alsof hij de wagen inderdaad wilde parkeren overeenkomstig de order van de schildwacht; dat toen hij zag, dat deze schildwacht het achterhek, waardoor hij, beklaagde, gekomen was, bezig was te sluiten, hij gas gegeven heeft en met grote snelheid is weggereden, zulks ofschoon hij wist, dat de schildwacht als zodanig zijn meerdere was en hij verplicht was zijn order op te volgen;

IV. dat toen de wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee Hop hem, zoals bovenuiteengezet had aangetroffen, deze hem naar zijn naam heeft gevraagd; dat hij toen tegen hem gezegd heeft, dat hij Hendrikus Johannes Langendonk heette, dienstplichtig soldaat bij de 117e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Ermelo, legernummer 34.11.01.014, hoewel deze gegevens in strijd waren met de waarheid; dat hij dit deed, omdat hij moeilijkheden vreesde, wanneer een en ander uit zou komen;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, eerdergenoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ten aanzien van sub 4 met uitzondering van de woorden: „in zijn functie van opsporingsambtenaar, derhalve als „bevoegd gezag”

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”;
  - II. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, meer „malen gepleegd”;
  - III. „door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valse naam „opgegeven”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij
- I. artikel 37 van de Wegenverkeerswet;
  - II. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht jo artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
  - III. artikel 435 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem

opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; zijnde vanaf 18 November 1954; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; veroordeling voorts, ten aanzien van de overtreding, tot betaling van een geldboete van f 25 subs. 15 dagen hechtenis — *Red. J.*

NASCHRIFT.

*Het opgeven van een valse naam werd, conform de sententie van het H.M.G. van 7 Maart 1950 (M.R.T. XLIII, blz. 747 v.) gequalificeerd volgens artikel 435 W.Sr. Vroeger (zie sententies van 10 December 1929 en 24 December 1929; M.R.T. XXV, blz. 526 en 532) werd zulks beschouwd als opzettelijke ongehoorzaamheid.*

W. H. V.

---

**Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 26 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Als sergeant-laborant, belast met het nemen van Röntgen-foto's, ontuchtiglijk de geslachtsdelen van een soldaat, van wie Röntgen-foto's gemaakt werden, betast.*

*Nu niet vaststaat dat beklagde wist dat hij met een soldaat te doen had, is niet bewezen dat hij zijn op de verhouding van meerdere tot mindere berustende gezag heeft misbruikt. Vrijspraak van het primaire. Beklaagde had echter een uit de feitelijke verhouding als laborant tegenover patiënt voortvloeiend overwicht, onder meer blijkende uit het feit dat die patiënt zich steeds gedragen heeft overeenkomstig beklagdes aanwijzingen. Veroordeling wegens het plegen van ontucht als ambtenaar met een aan zijn gezag onderworpen persoon.*

(W.Sr. art. 84 en 249).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. T., geb. 25 November 1915, beroeps-sergeant 1e klasse, beklagde,  
Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde, derhalve ambtenaar in de zin der wet en als „sergeant der 1e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, op 8 October 1954 te Utrecht:

„PRIMAIR: op dat tijdstip als laborant in de röntgen-afdeling van het „Militair Hospitaal „Oog in Al" dienstdoende en buiten aanwezigheid „van een Officier van Gezondheid belast met het nemen van röntgen-„foto's van patiënten, met de dienstplichtig soldaat der 1e klasse J. A. „W. v. S., van wie toen maagfoto's moesten worden genomen en die



„derhalve op dat tijdstip aan zijn, beklagde's, gezag was onderworpen, „ontucht heeft gepleegd, door tijdens het nemen van de foto's enige „malen met ontuchtige bedoelingen zijn hand door de pijp van de „onderbroek, waarin genoemde v. S. slechts gekleed was te steken en „diens mannelijkheid te betasten, althans aan te raken;

„SUBSIDIAIR: terwijl hij laborant in de röntgen-afdeling van het Militair Hospitaal „Oog in Al" was en als zodanig belast met het nemen „van röntgen-foto's van patiënten, derhalve als beambte in een zieken- „huis, ontucht heeft gepleegd met de dienstplichtige soldaat der 1e „klasse J. A. W. v. S., die naar voormeld ziekenhuis was verwezen „teneinde van hem röntgen-foto's van de maag te laten maken, der- „halve voor een korte tijd daarin opgenomen, ontucht heeft gepleegd „door tijdens het nemen van de foto's enige malen met ontuchtige be- „doelingen zijn hand door de pijp van de onderbroek, waarin genoemde „v. S. slechts gekleed was, te steken en diens mannelijkheid te be- „tasten, althans aan te raken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 8 October 1954 in werkelijke dienst was als beroeps-sergeant der 1e klasse, ingedeeld bij het Militair Hospitaal „Oog in Al" te Utrecht en tewerkgesteld als röntgen-laborant op de röntgen-afdeling aldaar; dat bij afwezigheid van de Officier van Gezondheid hij belast was met het nemen van röntgen-foto's van patiënten; dat hij op genoemde datum te omstreeks 11.00 uur op die röntgen-afdeling een aantal röntgen-foto's moest maken van de maagstreek van de dienstplichtig soldaat der eerste klasse J. A. W. v. S.; dat v. S. in verband met het nemen van die foto's tevoren gelast was zich te ontkleden tot op zijn korte onderbroek; dat hij tijdens het nemen van die foto's ter bevrediging van zijn seksuele lust zeven à acht maal zijn hand door de pijp van de onderbroek van v. S. heeft gestoken en vervolgens de mannelijkheid van v. S. heeft betast;

Post *alia*:

Overwegende, dat, nu niet is komen vast te staan dat beklagde tijdens het plegen van de ontuchtige handelingen wist, dat v. S. de stand van soldaat eerste klasse had, weliswaar niet is bewezen, dat beklagde zijn op de verhouding meerdere tot mindere berustend gezag heeft misbruikt, doch beklagde in zijn ambtelijke verrichtingen als laborant in de röntgen-afdeling van het Militair Hospitaal een uit de feitelijke verhouding tot v. S. voortvloeiend overwicht op laatstgenoemde had, onder meer blijkende uit de omstandigheid dat v. S. zich tijdens het nemen van de röntgen-foto's steeds heeft gedragen overeenkomstig de door beklagde gegeven aanwijzingen, welk overwicht door beklagde bij het plegen van de ontuchtige handelingen is misbruikt;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ambtenaar ontucht plegen met een persoon, aan zijn gezag *onderworpen*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 249 juncto artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, voorwaardelijk, proeftijd drie jaar. Voorts: onvoorwaardelijk: ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 26 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Mishandeling, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbend.*

*Beklaagde, sergeant Korps Commandotroepen, was uitgezonden om te trachten een kanon uit een kazerne te halen. Hij werd echter, met zijn onderhebbenden, betrapt en gevangengenomerz, en later in het wachtlokaal belast met het poetsen van uitrustingsstukken. Toen de wachtcommandant zich even afwendde, greep beklaagde diens pistool, bracht een patroon in de kamer en richtte het op de wachtcommandant, deze gebiedende niet nader te komen. Toen de wachtcommandant niettemin nader kwam, heeft beklaagde met scherp op die wachtcommandant geschoten en hem in de balzak getroffen. Even later vuurde beklaagde nog een schot af op een tot de wacht behorende soldaat, die ook een pistool had gegrepen; deze werd in de buik getroffen.*

*In de tenlastelegging is niet met zoveel woorden tot uitdrukking gebracht beklaagdes opzet om pijn of letsel toe te brengen, doch de omstandigheid van het afvuren van schoten op zo korte afstand als vermeld, houdt een voldoende omschrijving van dat opzet in.*

*Zes maanden gevangenisstrafen ontslag (zonder ontzetting).*

*Vonnis bevestigd bij sententie van het H.M.G. (zie achter het vonnis).*

(W.Sr. art. 300).

### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. A. W., geb. 15 April 1933, dpl. sergeant Korps Commandotroepen, beklagde;

Gezien: . . . enz.;

Gelet op de door en namens beklagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als sergeant in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 19 October 1954 te Roosen-„daal in of nabij het wachtlokaal van de Engelbrecht van Nassaukazerne, „opzettelijk zwaar lichamelijk letsel heeft toegebracht aan na te noemen „van der Hoef en Driessen, althans opzettelijk hen, dan wel een van hen „heeft mishandeld, immers heeft hij ten tijde en ter plaatse voormeld

„opzettelijk uit een met scherpe patronen geladen pistool op respectievelijk omstreeks 2 meter en 7 meter afstand van hen, althans op zeer korte afstand eerst in de richting van de wachtcommandant, de sergeant R. G. van der Hoef en vervolgens in de richting van de wachtgebende soldaat J. P. Driessen geschoten, waardoor eerstgenoemde in de balzak is getroffen en laatstgenoemde in de buik, waarbij de dunne darm tweemaal en de blaas en het bekken zijn doorboord, tengevolge waarvan genoemde van der Hoef pijn heeft ondervonden en laatstgenoemde zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, althans pijn heeft ondervonden;

Overwegende, dat blijkens de justitiële verklaring d.d. 15 November 1954 opgemaakt door de Commandant Opleidingscompagnie Korps Commandotroepen te Roosendaal beklagde op voornoemd tijdstip sedert 11 Juni 1953 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 October 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant bij het Korps Commandotroepen te Roosendaal; dat hij de voorgaande avond met 12 leerlingen van de Commando-opleiding onder commando van de vaandrig Burken uitgestuurd was om uit de Engelbrecht van Nassaukazerne een aldaar staand kanon weg te slepen naar het tentenkamp te Rucphen; dat de Officier van Piket van die kazerne hen die avond zonder kanon de kazerne uit heeft laten sturen; dat zij hierna hebben getracht met een list alsnog het kanon uit de kazerne te slepen; dat zij hierbij betrappt werden en de gehele groep werd opgesloten in de cellen van voormelde kazerne; dat hij na korte tijd met de soldaat Luitjes uit de cel werd gehaald en in het wachtverblijf in die kazerne belast werd met het poetsen van de uitrusting van de wachtcommandant, de sergeant van der Hoef; dat op 19 October 1954 te omstreeks 3.15 uur, terwijl hij en Luitjes op de vloer in het wachtverblijf zaten aldaar de sergeant van der Hoef en de tot de kazernewacht behorende soldaat Driessen aanwezig waren; dat het pistool van de wachtcommandant op de tafel waaraan laatstgenoemden toen zaten, lag; dat hij, toen van der Hoef opstond en naar het raam aan de zuidzijde van het wachtlokaal liep, is opgesprongen en het pistool heeft gegrepen; dat hij onmiddellijk de slede van dat wapen achteruit heeft getrokken en daarna losgelaten en aldus een patroon in de kamer heeft gebracht; dat hij toen heeft geroepen: „Handen omhoog of ik schiet" waarbij hij het pistool in de richting van van der Hoef en Driessen heeft gehouden; dat de wachtcommandant langzaam enige passen in zijn — beklagdes — richting kwam; dat hij toen heeft gewaarschuwd, dat hij — de wachtcommandant — moest blijven staan en dat hij anders zou schieten; dat hij daarbij het pistool op van der Hoef heeft gericht gehouden; dat hij, toen van der Hoef hem tot op twee meter was genaderd aan de trekker heeft getrokken teneinde hem tot stilstand te brengen; dat het schot afging en de wachtcommandant op de grond viel; dat hij vervolgens het wachtlokaal is uitgelopen door de deur aan de westzijde van het lokaal; dat hij toen een schot heeft gegeven in de richting van een soldaat, die in de deur van het manschappenverblijf stond en die een pistool op hem gericht hield; dat

dit schot die soldaat echter miste; dat hij, toen hij ongeveer vier meter van het zuidelijke raam van het wachtverblijf was, door dat raam de soldaat Driessen in het wachtverblijf zag lopen; dat hij toen met het pistool op Driessen heeft geschoten; dat hij daarna de hoofdpoot van de Engelbrecht van Nassaukazerne is uitgegaan; dat hij op Driessen heeft geschoten, omdat hij het wachtpersoneel wilde imponeren, zodat hij onbelemmerd kon verdwijnen; dat hij, toen hij op Driessen schoot, zich op zes à zeven meter van deze bevond;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Reindert Gerrit van der Hoef:

dat hij op 19 October 1954 te omstreeks 3.15 uur wachtcommandant van de Engelbrecht van Nassaukazerne te Roosendaal was; dat de soldaat Driessen zich toen bij hem in het wachtlokaal bevond; dat voorts de sergeant W. en de soldaat Luitjes op de vloer in het wachtlokaal zaten; dat hij die militairen, die tevoren door hem, in opdracht van de Officier van Piket, gevangen waren gezet, zijn — getuiges — uitrusting liet poetsen; dat Driessen en hij aan een tafel in het wachtlokaal zaten — dat, toen hij zich van die tafel naar het zuidelijke raam van het wachtlokaal begaf, waarbij hij zijn pistool op de tafel liet liggen, W. opsprong, het pistool van de tafel greep, door het achteruittrekken van de slede daarvan een patroon in de kamer bracht en tegelijkertijd riep: „Geen beweging of ik „schiet“, waarbij hij het pistool op hem — getuige — gericht hield; dat hij aannam, dat W niet zou schieten en langzaam op laatstgenoemde toeliep, hem daarbij zeggende: „Je durft toch niet te schieten, anders tik „je hem“; dat W. toen hij — getuige — zich op ongeveer twee à drie meter van hem bevond, in zijn — getuiges — richting schoot, waardoor hij — getuige — in de balzak werd getroffen; dat hij is overgebracht naar het ziekenhuis Charitas te Roosendaal en vandaar naar de militair Geneeskundige Dienst in de Engelbrecht van Nassaukazerne, waar hij tot 22 October 1954 is verpleegd;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal d.d. 11 November 1954 opgemaakt en gesloten door Johannes Petrus Bouwman, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Roosendaal, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Johannes Petrus Driessen:

dat hij van 18 October 1954 19.00 uur tot 19 October 1954 19.00 uur belast was met wachtdienst in de Engelbrecht van Nassaukazerne te Roosendaal; dat sergeant van der Hoef wachtcommandant was; dat hij, tijdens die wachtdienst te omstreeks 03.00 uur in het wachtlokaal terugkerende, zag, dat twee militairen met het poetsen van koperwerk van de uitrusting van de sergeant van der Hoef bezig waren, dat het pistool van de wachtcommandant op tafel lag; dat te omstreeks 03.15 uur de wachtcommandant een paar passen naar het zuidelijke raam van het wachtlokaal liep, dat tegelijkertijd een der op de grond zittende koperpoetsende militairen, die naar hem later bleek W. genaamd was, opsprong en het pistool van de tafel pakte; dat W. de slede van het pistool naar achteren bracht en zei: „Handen omhoog of ik schiet“; dat de wachtcommandant zijn handen omhoog stak en zei: „Leg dat pistool neer, want het is veel

te gevaarlijk"; dat de wachtcommandant op W. toeliep; dat W. in de richting van de wachtcommandant schoot; dat hij zich omdraaide en een pistool greep, dat in het raamkozijn lag; dat W. intussen naar buiten was gelopen; dat hij naar de deur van het wachtlokaal liep, dat hij toen met zijn linkerzijde naar het zuidelijke raam van het lokaal was gekeerd; dat hij een schot in zijn linkerzijde kreeg;

Overwegende, dat een tweetal geneeskundige verklaringen d.d. 19 October 1954 opgemaakt en getekend door Dr Th. J. J. Suren, Arts te Roosendaal, respectievelijk betreffende Reindert Gerrit van der Hoef en Driessen, aan wie door genoemde arts op 19 October 1954 geneeskundige hulp is verleend, zakelijk inhouden als verklaringen van relatant:

1. ten aanzien van van der Hoef: dat hij bij betrokkene een dooischot van de linkerhelft van de balzak heeft geconstateerd;
2. ten aanzien van Driessen: dat hij bij betrokkene een doorschot van het bekken, een tweevoudige doorschot van de dunne darm en een doorschot van de blaas heeft geconstateerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, eerdervermelde geneeskundige verklaringen slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij militair zijnde en als sergeant in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht op 19 October 1954 te Roosendaal in of nabij „het wachtlokaal van de Engelbrecht van Nassaukazerne na te noemen „van der Hoef en Driessen heeft mishandeld immers heeft hij ten tijde „en ter plaatse voormeld opzettelijk uit een met scherpe patronen geladen „pistool op respectievelijk omstreeks twee meters en zeven meters afstand van hen, eerst in de richting van de wachtcommandant, de sergeant R. G. van der Hoef en vervolgens in de richting van de wachthebbende soldaat J. P. Driessen geschoten, waardoor eerstgenoemde in „de balzak is getroffen en laatstgenoemde in de buik, waarbij de dunne „darm tweemaal en de blaas en het bekken zijn doorboord;

Overwegende, dat zowel het aan van der Hoef als het aan Driessen toegebrachte letsel in de vorige overweging genoemd, zwaar lichamenlijk letsel is;

Overwegende, dat weliswaar in de telastelegging niet met zoveel woorden is gesteld, dat beklagde het opzet had zijn slachtoffers pijn of letsel te veroorzaken, doch de omstandigheid in de telastelegging omschreven dat hij op korte afstand richtende opzettelijk met een met scherpe patronen geladen pistool op hen schoot, een voldoende omschrijving van dit opzet inhoudt;

Overwegende, dat het aldus bewezene mitsdien moet worden gequalificeerd als:

„Mishandeling zwaar lichamenlijk letsel tengevolge hebbend, meer „malen gepleegd“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 19 October 1954 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen: 2, 23, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 27 van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 19 October 1954, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Bekrachtigt het bestaande arrest;

Ontslaat beklagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 22 Maart 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers.

*Raadsman:* Mr Ph. van der Ven, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór*).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . .enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis en met con-

clusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen terzake van zware mishandeling, meermalen gepleegd, tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, met aftrek van voorarrest;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;. . . enz. (*Red.*).

---

### Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 Maart 1955.

*President:* Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor Mr P. C. L. Eschauzier.

*Raadsman:* Eerste-Luitenant J. P. M. Brüning.

*Opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt: als wachtmeester uitgezonden om met een militaire auto goederen van den Helder naar Amsterdam te brengen en vervolgens naar den Helder terug te keren, goed gevonden dat de militaire bestuurder, zijn mindere, op de terugweg via Monnikendam (de woonplaats van die militaire bestuurder) en via Purmerend (de woonplaats van een andere militaire inzittende) reed. Dit levert niet op het toelaten dat die mindere opzettelijke ongehoorzaamheid pleegt, maar dat hij artikel 37 Wegenverkeerswet overtreedt.*

*Door misbruik van zijn invloed als meerdere de militaire bestuurder overgehaald om iets te dulden, nl. dat beklaagde de besturing overnam. Tevens overtreding van artikel 37 W.V.W.: wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig.*

(W.M.Sr. art. 114, 138, 143; W.V.W. art. 37)

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. R., geb. 16 December 1933, dpl. wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig wachtmeester bij de 932e Afdeling Lichte Lucht doelartillerie Territoriaal te Den Helder, op 12 October 1954 in tijd van oorlog,

„I. te Amsterdam, althans in Nederland, opzettelijk heeft toegelaten dat de soldaat Q. A. Hoogland, die op genoemde datum met het „door hem, Hoogland, bereden vierwielig militair motorrijtuig, Chevrolet-Hup 50207, tezamen met hem, beklaagde, en de soldaat Greu-

„ter van den Helder naar Amsterdam was uitgezonden om daar mate-  
„riaal af te halen, welke opdracht naar hij, beklaagde, wist althans  
„moest begrijpen, inhield dat van Amsterdam onmiddellijk en langs  
„de kortste route naar Den Helder moest worden teruggereden, op-  
„zettelijk in afwijking van deze opdracht, mitsdien wederrechtelijk,  
„van Amsterdam naar zijn, Hoogland's, woonplaats Monnikendam  
„reed en dat vervolgens van Monnikendam via de woning van de  
„soldaat Greuter in Purmerend werd gereden met de soldaat Greuter  
„aan het stuur, waarmee door genoemde Hoogland het misdrijf van  
„opzettelijke ongehoorzaamheid en/of dat van artikel 37 van de We-  
„genverkeerswet werd gepleegd;

„II. te Purmerend door misbruik van zijn invloed als meerdere  
„tegenover de soldaat Hoogland voornoemd deze overgehaald toe te  
„laten dat hij, beklaagde, achter het stuur van het sub I bedoelde  
„motorrijtuig plaats nam en daarmee afreed naar Den Helder, zulks  
„niettegenstaande hij, beklaagde, geen militair rijbewijs bezat geldig  
„voor het besturen van een motorrijtuig als waarmee werd gereden,  
„uit welke handeling enig nadeel kon ontstaan en ook is ontstaan  
„doordien hij, beklaagde, met het alstoen door hem bestuurde motor-  
„rijtuig onder de gemeente Beemster door onervarenheid een voet-  
„gangster heeft aangereden op de voor het openbaar verkeer open-  
„staande weg, de Zuiderweg, waarbij hij, beklaagde, tevens te Beenister  
„opzettelijk wederrechtelijk het aan de Staat der Nederlanden toebe-  
„horend vierwielig motorrijtuig Chevrolet-Hup, gekentekend 50207  
„heeft gebruikt op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de  
„Zuiderweg”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard,  
dat hij op 12 October 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig  
wachtmeester bij de 932e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Terri-  
toriaal te Den Helder;

dat hij op genoemde datum zich in opdracht van de Motortransport-  
officier van zijn onderdeel, de luitenant de Bruyne, tezamen met de  
soldaten Q. A. Hoogland en Greuter, in het vierwielig militair motor-  
rijtuig, Chevrolet-Hup 50207, naar Amsterdam heeft begeven, ten-  
einde aldaar materiaal op te halen; dat de soldaat Hoogland het motor-  
rijtuig bestuurde; dat hij uiteraard wist, dat hij ter uitvoering van die  
opdracht langs de kortst mogelijke route naar zijn onderdeel diende  
terug te keren; dat hij vanuit Amsterdam terugkerend, op een daartoe  
gedane vraag van Hoogland, willens en wetens heeft toegelaten, dat  
zij met Hoogland als bestuurder in afwijking van bovenstaande op-  
dracht met de soldaat Greuter naar de woonplaats van Hoogland te  
Monnikendam reden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer  
openstaande wegen, die Amsterdam en Monnikendam verbinden; dat  
nadat zij enige tijd ten huize van Hoogland te Monnikendam vertoefd  
hadden en de soldaat Greuter hem gevraagd had, of zij op de terugweg  
nu ook even langs zijn woning te Purmerend mochten rijden, hij hier-  
toe ook willens en wetens zijn toestemming heeft verleend; dat zij dan



ook naar Purmerend zijn gereden en daar enige tijd ten huize van Greuter doorgebracht hebben; dat Greuter van Monnikendam naar Purmerend het motorrijtuig bestuurde; dat hij voordat zij uit Purmerend weggereden zijn aldaar op 12 October 1954 aan de soldaat Hoogland heeft gevraagd, of hij — beklaagde — nu eens voornoemd motorrijtuig mocht besturen; dat de soldaat Hoogland dit heeft goed gevonden, waarop hij — beklaagde — daarmee is afgereden naar Den Helder, niettegenstaande het feit, dat hij geen militair rijbewijs bezat, geldig voor het besturen van meergemeld motorrijtuig; dat Hoogland daarmee op de hoogte was; dat hij aldus weggereden is uit Purmerend en als bestuurder op een gegeven moment reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Zuiderweg, onder de gemeente Beemster; dat hij aldaar rijdende, als niet ervaren rijder en als gevolg daarvan een voetgangster heeft aangereden; dat meergemelde afwijking van de route naar Den Helder een zogenaamde zwarte rit was, waarvan hij zich zeer wel bewust was en dus ook wist, dat hij geen toestemming had om met meergemelde Chevrolet-Hup als bestuurder over de Zuiderweg te Beemster te rijden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard Quirinus Antonius Hoogland:

dat hij op 12 October van zijn commandant Motor Transport Officier, de Kornet Jongelie opdracht kreeg om met de Hup 50207 met de wachtmeester R. en de soldaat Greuter naar Amsterdam te rijden en na daar onderdelen geladen te hebben wederom terug te keren;

dat hij zeer goed wist, dat hij langs de kortste route wederom naar den Helder terug moest rijden; dat hij te Amsterdam aan de wachtmeester R. heeft gevraagd of hij het goedgevond, dat zij op de terugweg langs zijn — getuiges — woning te Monnikendam zouden rijden; dat de wachtmeester zulks toestond; dat de wachtmeester tegen zijn verzoek geen enkel bezwaar heeft gemaakt, hoewel hij zeer goed wist evenals ook hij — getuige — dat zulks in strijd was met de voorschriften, die gelden bij het maken van dienstritten; dat zij toen naar Monnikendam zijn gereden, terwijl hij — getuige — het motorrijtuig bestuurde; dat hij wist, dat hij aldus handelende willens en wetens gebruik maakte van een militair motorrijtuig en daarmee reed over de openbare weg, zonder opdracht of toestemming van de bevoegde Commandant; dat zij na bij hem — getuige — een kwartier in zijn huis te zijn geweest te Monnikendam weer op bovengenoemde datum zijn vertrokken naar Purmerend, aangezien Greuter aan de wachtmeester had gevraagd, of zij op de terugweg naar Den Helder nu ook langs Greuter's woning te Purmerend mochten rijden, hetgeen de wachtmeester eveneens heeft goedgevonden; dat de wachtmeester R. te Purmerend aan hem — getuige — vroeg of hij de Hup nu eens mocht besturen; dat hij dit goed vond, daar hij veronderstelde dat indien een wachtmeester zoiets vroeg aan een soldaat, dat toch wel in orde zou zijn; dat hij echter wist, dat de wachtmeester R. geen bevoegdheid bezat voor het besturen van een Hup; dat de wachtmeester aldus te Purmerend achter het stuur van de Hup is gaan zitten en toen rijdende

richting den Helder over de Zuiderweg onder de gemeente Beemster een voetgangster heeft aangereden;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder sub I en II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ten aanzien van sub I met uitzondering van de woorden: „van opzettelijke ongehoorzaamheid „en/of dat“;

Overwegende ten aanzien van het sub I tenlastegelegde en bewezen verklaarde, dat daarin naar het oordeel van de Krijgsraad voldoende tot uitdrukking is gebracht, dat de soldaat Hoogland als bestuurder van de Hup 50207 daarmee reed over de voor het algemeen rij- en ander verkeer openstaande wegen, die Amsterdam en Monnikendam verbinden;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „als militair opzettelijk toelaten, dat een mindere een misdrijf „pleegt“;
- II. „als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegen „over een mindere, dezen overhalen iets te dulden, terwijl daaruit „enig nadeel kan ontstaan“;
- III. „opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor- „rijtuig op een weg gebruiken“;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht jo artikel 37 van de Wegenverkeerswet;
- IS. artikel 138 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- III. artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — Red.]

---

### **Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.**

Vonnis van 5 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel J.

Benus en Luitenant-Kolonel J. P. Welter.

*Raadsman:* Mr F. A. Hengst.

*Auto-ongeval (over ruim 60 meter afstand over de wegberm gereden, een telefoonpaal omvergereden en met de auto in een greppel terechtgekomen). Vervolgens de auto ter plaatse achtergelaten; een over de weg liggende telefoondraad verbroken; zich ter ruste begeven en het gebeurde eerst ongeveer 7 uren later gerapporteerd.*

KRIJGSRAAD: *Overtreding W.V.W. niet bewezen geacht; het overige is wel bewezen, doch levert geen strafbaar feit op, zodat de zaak in zoverre wordt verwezen naar de tot straffenbevoegde commanderende officier.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): *Overtreding*

*artikel 25 W.V.W. bewezen geacht. Ook het tweede gedeelte der tenlastelegging bewezen geacht, doch het Hof acht geen termen aanwezig de zaak ter behandeling van het tweede tenlaste gelegde feit te verwijzen naar de C.O. Vrijspraak te dier zake.*

(W.K. art. 58, 60; W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. A. V. v. M., geb. 14 September 1921, kapitein-vlieger,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 September 1954 omstreeks 1.45 uur „te Uden als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (personen- „auto) over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg, de Veghelsedijk, rijdende in of nabij een ter plaatse gelegen „bocht, gezien de omstandigheden en gezien het feit dat door hem als „bestuurder een brandend cigarettenspeukje van een achter hem in de „auto zittende passagier werd aangepakt, met te grote, althans grote „snelheid heeft gereden over een afstand van ongeveer 68 meter over „de, gezien zijn rijrichting, rechterberm van die weg, — welke berm „ongeveer 6 meter breed was en waarop zich een rijwielpad bevond — „heeft gereden en daarbij een op die berm staande telefoonpaal heeft „omver gereden en uiteindelijk met zijn motorrijtuig is omgeslagen en „in de ter plaatse gelegen slootberm is terechtgekomen, tengevolge van „al hetwelk de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak werd be- „lemmerd, althans de veiligheid op genoemde weg in gevaar werd „gebracht, althans redelijkerwijs kon worden gebracht, hebbende hij „zich bovendien na bovenstaand ongeval en na een tengevolge van dit „ongeval over de weg hangende of liggende telefoonpaal te hebben „stukgedraaid of doorgebroken, als beroepskapitein van de Konink- „lijke Luchtmacht naar Uden en aldaar te bed begeven zonder de „Koninklijke Marechaussée of enige andere openbare- of politie- „instantie van het ongeval, van de beschadiging van de telefoonpaal „en telefoondraden, althans draad, en van het achterlaten van de om- „geslagen personenauto, op welke wijze dan ook in kennis te stellen „of te trachten in kennis te stellen en hebbende hij eerst zeven uren, „in ieder geval geruime tijd na het ongeval de Koninklijke Mare- „chaussée te Uden van het gebeurde in kennis gesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het eerste gedeelte van de ten laste legging, eindigende met de woorden „althans redelijkerwijs kon worden gebracht”, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, met betrekking tot het laatste gedeelte van de tenlastelegging, aanvangende met de woorden: „hebbende hij zich bovendien”;

dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 15 September 1954 te circa 01.45 uur als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (personenauto) over de Veghelsedijk te Uden reed; dat hij toen tegen een op de berm staande telefoonpaal aanreed en deze omverreed en het motorvoertuig over de kop sloeg en terecht kwam in de ter plaatse gelegen slootberm; dat hem daarna bleek, dat een draad van de omvergereden telefoonpaal dwars over de weg hing; dat hij deze toen om ongelukken te voorkomen stuk gedraaid heeft; dat hij vervolgens naar Uden is gegaan en aldaar terstond naar bed is gegaan zonder tevoren de Koninklijke Marechaussée of enige andere openbare of politie-instantie op de hoogte te stellen van het ongeval, de beschadiging van de telefoonpaal en de telefoondraad en van het achterlaten van de omgeslagen personenauto; dat hij hiertoe niet de gelegenheid had; dat hij eerst zeven uur na het ongeval de Koninklijke Marechaussée van het gebeurde in kennis stelde;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 120-54, opgemaakt en gesloten te Uden op 7 October 1954 door Herman van de Ham, wachtmeester der Koninklijke Marechaussée, behorende tot de brigade Volkel, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat op 14 September 1954 te circa 7.30 uur de brigade-commandant der Koninklijke Marechaussée Volkel te Uden een telefonisch bericht ontving van de groepscommandant der Rijkspolitie te Uden, inhoudende dat een burger luxe auto was aangetroffen in de berm langs de Veghelsedijk en in deze auto papieren waren aangetroffen ten name van kapitein-vlieger R. A. V. v. M.; dat hij daarna aan de Veghelsedijk te Uden waarnam, dat een der telefoonpalen, staande in de berm langs de Veghelsedijk te Uden, was gebroken en de draden van de telefoonleiding ter plaatse waren gebroken; dat ter plaatse in de slootberm een burger luxe auto was gelegen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde in het laatste gedeelte van de ten laste legging, aanvangende met de woorden „hebbende hij zich bovendien” is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan. . . .enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde echter niet oplevert een feit bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld, doch wel als zijnde onbestaanbaar met de militaire tucht, een krijgstuchtelijk vergrijp, zodat de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Gezien de artikelen: 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 2 en 58 Wet op de Krijgstucht, 193, 197, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere

behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde in het eerste gedeelte van de tenlastelegging als bovenbedoeld is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van **22** Maart 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Vl. Waarn. Zegers.

*Raadsman:* Mr Dr Schuurmans Stekhoven.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

#### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen, omdat de Krijgsraad het eerste tenlastegelegde feit niet bewezen heeft verklaard en het Hof geen termen aanwezig acht de zaak ter behandeling van het tweede tenlastegelegde feit te verwijzen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 15 September 1954 te omstreeks 01.45 uur in de door hem bestuurde personenauto, die van Veghel komende reed over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Veghelse-dijk te Uden; dat deze dijk op ongeveer 100 meter van de spoorweg-overgang Veghel-Uden een flauwe bocht maakt; dat hij ter plaatse bekend was; dat zijn snelheid ongeveer 60 K.M. per uur bedroeg en de verlichting van zijn auto goed was; dat hij bij het begin van de bocht door een tegenligger verblind werd en toen niet heeft getracht zijn wagen tot stilstand te brengen, doch rechtuit is blijven rijden in plaats van met de bocht mee naar links te sturen, zodat hij van de weg afraakte en terecht kwam op de berm rechts van de weg; dat deze berm met inbegrip van een rijwielpad en een tweede zandberm, naar zijn schatting ongeveer 6 meter breed is; dat hij eerst bemerkte dat hij niet meer op de weg reed toen hij een kleine-twintig meter rechts van de weg gereden had; dat op de tweede berm welke, gezien zijn rijrichting, rechts van eerstgenoemde berm en van het rijwielpad gelegen is, zich met onderlinge afstanden van vijftig meter telefoonpalen bevinden; dat hij plotseling zag, dat hij regelrecht op een telefoonpaal aanreed; dat hij zich niet kan herinneren voor die tijd geremd te hebben, zodat zijn snelheid naar zijn schatting toen iets minder dan 60 K.M. per uur bedroeg; dat hij met de rechterzijde van de auto tegen deze telefoonpaal aanreed, waarbij deze paal omver viel; dat de door hem bestuurde auto vervolgens omsloeg en, gezien zijn rijrichting, in de rechterslootberm terecht kwam;

Overwegende dat een proces-verbaal dd. 7 October 1954 op ambts-eed opgemaakt door Herman van de Ham, wachtmeester der Koninklijke Marechaussée, behorende tot de brigade Volkel, onder meer zakelijk inhoudt:

a. als verklaring aan verbalisant van: Louis van den Akker, majoor-vlieger bij de Koninklijke Luchtmacht:

dat hij op 15 September 1954 te omstreeks 01.45 uur naast de kapitein-vlieger v. M. — beklagde — in de door deze bestuurde personenauto zat; dat zij kwamen uit de richting Veghel en reden over de Veghelsedijk te Uden met een snelheid van ongeveer 60 K.M. per uur; dat hij nabij de spoorwegovergang in de onder de gemeente Uden in deze dijk gelegen bocht plotseling iets „op zich aan zag komen” en een klap voelde; dat hij zag, dat de auto onderste boven tegen de slootkant lag en een in de berin staande telefoonpaal omver gereden was;

b. als verklaring van verbalisant: . . .enz.;

Overwegende dat het Hof door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde is ten laste gelegd, zomede zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „en gezien het feit dat door hem als bestuurder een brandend „cigarettenpeukje van een achter hem in de auto zittende passagiere „werd aangepakt”, omdat deze omstandigheid niet van invloed is gebleken op beklagde's daarop volgende gedragingen;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet*”, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 25 en 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat na te melden straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende ten aanzien van het tweede tenlastegelegde feit, dat het Hof uit het vonnis overneemt de daarop betrekking hebbende overwegingen, met uitzondering van de laatste overweging betreffende het verwijzen van de zaak naar de commanderende officier van beklagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

*Ten aanzien van het eerste tenlastegelegde feit:*

Verklaart beklagde schuldig aan het bewezenverklarde feit en deswege strafbaar;

Qualificeert dit als boven vermeld;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van vijf en zeventig gulden met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftien dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij;

*Ten aanzien van het tweede ten laste gelegde feit:*

Verklaart dit bewezen doch niet te zijn een strafbaar feit;

Spreekt beklagde daarvan vrij.

#### NASCHRIFT.

*De tenlastelegging valt uiteen in twee gedeelten: het eerste gedeelte omschrijft de overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet; het tweede een complex van gedragingen, hetwelk zijn omschrijving niet in enige strafwet vindt. Wij mogen er van uitgaan dat de Auditeur-Militair van dit feit op de hoogte was.*

*De Krijgsraad kon, nu het strafbare feit niet bewezen werd geacht, met betrekking tot het tweede deel der tenlastelegging (hetwelk wèl bewezen verklaard werd) niet anders doen dan de zaak op de voet van artikel 58 W.K. in handen stellen van de tot straffen bevoegde commanderende officier <sup>1)</sup>.*

*Terecht achtte het Hoog Militair Gerechtshof, na vastgesteld te hebben dat de Krijgsraad ten onrechte het ten laste gelegde strafbare feit niet bewezen had verklaard, voor terugverwijzing van deze met het strafbare feit verband houdende (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen geen termen aanwezig. Artikel 60 W.K. bepaalt immers dat in dat geval de militaire rechter bij de bepaling van de straf (voor het strafbare feit) het krijgstuchtelijke vergrijp in aanmerking neemt. In verband daarmee is het dan ook niet duidelijk, waarom het Hof niet artikel 60 W.K. toepaste, doch de beklagde terzake vrijsprak. De reden kan niet zijn dat het Hof de in het tweede deel der tenlastelegging beschreven en door het Hof bewezen verklaarde gedragingen niet onkrijgstuchtelijk achtte. Dan immers zou het Hof niet overwogen hebben dat het geen termen aanwezig achtte de zaak voor wat dat gedeelte betreft terug te verwijzen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier, doch zou overwogen hebben dat dat gedeelte niet een krijgstuchtelijk vergrijp opleverde.* **W. H. V.**

#### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 15 Februari 1955 <sup>2)</sup>.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Zegers.

<sup>1)</sup> Zie mijn naschrift in M.R.T. XLII, blz. 305.

<sup>2)</sup> Zie het opstel van Mr Westerdijk, blz. 294 e.v. hiervóór en het naschrift onder de hierna volgende beschikking. (Red.)

*Eindbeschikking op beklag.*

*Terecht heeft de beklagmeerdere een verzwarende omstandigheid, overtuigd dat deze niet ten laste van klager kwam, uit de strafreden verwijderd. Weliswaar heeft de beklagmeerdere vervolgens een andere strafverzwarende omstandigheid toegevoegd, welke voor hem wellicht reden is geweest om de straf te handhaven, maar dat nam niet weg dat hij het beklag gedeeltelijk gegrond heeft bevonden.*

*Na onderzoek komt het Hof tot de slotsom dat het feit mogelijk gevolg is geweest van klagers onbekwaamheid om toezicht uit te oefenen op de bestuurder van een militaire auto, doch zijn tekortschieten te dien aanzien kan geen krijgstuuchtelijk vergrijp opleveren.*

*De straf (van verlaging) voorts onbevoegdelijk opgelegd, vermits de strafoplegger, commandant van een afdeling, in casu niet zelfstandig optrad doch gesteld was onder rechtstreeks bevel van de commandant van een groter geheel, samengesteld uit onderdelen van hetzelfde wapen.*

*Dictum:*

*Beklag gegrond verklaard — beklagbeschikking vernietigd — strafoplegger onbevoegd verklaard — opgelegde straf vernietigd.*

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 22 December 1954 van J., dpl. soldaat 1e klasse bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie „Rhenen”, ingedeeld bij de 127e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Ermelo, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de Commandant van de 101e Luchtdoelartilleriegroep over de straf van verlaging tot de stand van soldaat der eerste klasse, hem op 17 December 1954 opgelegd door de Commandant van de 127e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel wegens:

*„Na bij herhaling gecorrigeerd te zijn wegens zijn onvoldoende optreden als verantwoordelijk onderofficier, thans weer als wagencommandant ontoereikende orders gegeven tijdens mistig weer de snelheid van het voertuig te verminderen, waardoor een aanrijding met zware materiële schade werd veroorzaakt, onder de verzwarende omstandigheid, dat hij, zonder opdracht van zijn commandant te hebben ontvangen, zich op weg begeven had naar een militaire cantine, waarheen zijn onderdeel zich zou begeven”,*

bij welke beschikking op 21 December 1954 genomen en op dezelfde datum ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving der opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet ten gunste van klager strekt — zodat deze komt te luiden:

*„Na bij herhaling gecorrigeerd te zijn wegens gebrek aan plichtsbeseft en verantwoordelijkheidsgevoel, thans opnieuw schromelijk te kort geschoten als wagencommandant, door niet tijdig in te grijpen toen de naast hem zittende chauffeur de snelheid in verband met de zware mist te hoog opvoerde, waardoor een aanrijding met zware*



*„materiële schade werd veroorzaakt, onder de verzwarende omstandigheid, dat hij als M.T.O.O. van de batterij tot speciale taak had ervoor, te zorgen dat alle chauffeurs voorzichtig rijden“;*

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat blijkens een ambtsedig opgemaakt proces-verbaal P. No. 182/54 van Adriaan Leune en Cornelis Lucas de Rade, oelden Marechaussee der 1e klasse behorende tot de brigade Harskamp der Koninklijke Marechaussee, op 16 December 1954 omstreeks 11.55 een aanrijding heeft plaats gevonden tussen een militaire vrachtauto, bestuurd door een chauffeur, zittende naast klager en een burgervrachtauto, welke, gezien ten opzichte van de rijrichting van eerstgenoemde auto, op een kruising gelijktijdig van rechts naderde;

Overwegende, dat aan klager als wagencommandant wordt verweten niet tijdig te hebben ingegrepen toen de naast hem zittende chauffeur te snel reed terwijl bovendien de strafoplegger als verzwarende omstandigheid heeft aangenomen dat klager de rit, tijdens welke de aanrijding plaats vond, had uitgevoerd zonder daartoe opdracht van zijn commandant te hebben ontvangen;

Overwegende, dat blijkens de stukken de strafoplegger daarmede heeft bedoeld dat klager, hoewel hij opdracht zou hebben ontvangen om in colonne-verband te rijden, zou zijn weggereden zonder het formeren van de colonne af te wachten, terwijl de beklagmeerdere tot de overtuiging is gekomen dat het niet-formeren van de colonne het gevolg was van het op onvoldoende wijze kenbaar maken van de opdracht daartoe, zodat het niet nakomen van die opdracht niet aan klager verweten mocht worden;

Overwegende, dat de beklagmeerdere daarop terecht de omschrijving van de strafreden heeft gewijzigd door de aanduiding van deze strafverzwarende omstandigheid daaruit te verwijderen, doch niettemin het beklag ongegrond heeft verklaard, zodat zijn beslissing reeds daarom niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende, dat weliswaar de beklagmeerdere aan de omschrijving van de oorspronkelijke strafreden een andere strafverzwarende omstandigheid heeft toegevoegd, hetgeen voor hem wellicht aanleiding is geweest om de straf te handhaven, doch dat zulks niet afdoet aan het feit dat hij het beklag gedeeltelijk gegrond heeft bevonden;

Overwegende ten aanzien van de aan klager verweten gedraging, hierin bestaande dat hij als wagencommandant niet tijdig zou hebben ingegrepen toen de naast hem zittende chauffeur de snelheid in verband met de zware mist te hoog opvoerde, dat uit het gehouden onderzoek is gebleken dat klager niet in het bezit was van een militair — noch van een burgerrijbewijs — voor het besturen van een motorrijtuig, slechts een gering aantal rijlessen had ontvangen en bijna geen ervaring had in het besturen van motorrijtuigen;

Overwegende, dat klager derhalve niet in staat kon worden geacht een *deskundig* oordeel te hebben over de snelheid welke een bestuurder niet mag overschrijden zonder in strijd te komen met de eisen van een veilig verkeer;

Overwegende, dat weliswaar van klager kon worden verwacht dat hij door de snelheidsmeter in het oog te houden zou controleren of de toegelaten maximum snelheid niet werd overschreden, maar dat niet gebleken is dat zulks tijdens bedoelde rit het geval is geweest, terwijl wel is komen vast te staan, dat klager heeft ingegrepen toen hij meende dat de chauffeur te hard wegreed door hem tot langzamer rijden te manen, waaraan de chauffeur gevolg gaf;

Overwegende, dat de chauffeur nog verklaarde dat hij daarna de snelheid geleidelijk weer wat opvoerde doch deze verminderde en afremde toen hij een bocht naderde waardoor zijn snelheid op de kruising waar de aanrijding plaats vond slechts 30 à 35 KM per uur bedroeg, terwijl klager verklaarde dat hij de chauffeur bij het naderen van de bocht opnieuw had willen zeggen langzaam te rijden, doch bemerkte dat deze zulks reeds uit zich zelf deed en afremde bij het naderen van de bocht, even voordat de aanrijding plaats vond, welke verklaringen het Hof niet onaannemelijk voorkomen;

Overwegende evenwel, dat ook een wagencommandant die niet de deskundigheid bezit, nodig om een bestuurder van een motorrijtuig leiding te geven, had moeten zorgen dat bij *zware* mist ter plaatse van de aanrijding met een snelheid, die aanzienlijk beneden 30 KM lag, gereden zou zijri, doch dat klager verklaarde, dat het zicht  $\pm$  250 meter bedroeg;

Overwegende dienaangaande, dat genoemd ambtsedig proces-verbaal o.m. zakelijk inhoudt als eigen waarneming van verbalisanten dat op 16 December 1954 omstreeks 12.05 ter plaatse van het ongeval het zicht omstreeks 200 meter bedroeg terwijl de getuige die de aangereden zeswielige vrachtauto bestuurde o.m. verklaarde aldaar op genoemde datum omstreeks 11.55 met een snelheid van 60 à 65 KM per uur te hebben gereden, hetgeen zelfs bij een niet-zware mist onverantwoordelijk zou zijn, zodat — nu van een fout aan de zijde van deze bestuurder niet is gebleken — op grond van genoemde verklaringen moet worden aangenomen dat van *zware* mist geen sprake was en de weersgesteldheid geen belemmering vormde om de veel lagere snelheid van de militaire vrachtauto ter plaatse van het ongeval aan te houden;

Overwegende, dat het Hof op bovenvermelde gronden van oordeel is dat klager weliswaar blijk heeft gegeven van zijn onbekwaamheid om toezicht op de handelingen van de bestuurder van een motorrijtuig uit te oefenen, maar dat zijn tekortschieteri te dien aanzien niet geacht kan worden een krijgstuchtelijk vergrijp op te leveren, weshalve hij ten onrechte is gestraft;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gegrond moet worden verklaard;

Overwegende echter, dat het beklag is gericht tegen een straf, die onbevoegd is opgelegd;

Overwegende, dat de strafoplegger zijn bevoegdheid om de straf van verlaging toe te passen, hoewel hij ingevolge artikel 41 van de Wet op de Krijgstucht daartoe als afdelingscommandant niet bevoegd is, kennelijk heeft ontleend aan het Koninklijk Besluit van 4 Juni

1951, Staatsblad 213, hetwelk o.m. inhoudt dat onder een formatie als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3 van genoemde wet mede moet worden begrepen een afdeling, voor zo lang deze zelfstandig buiten regimentsverband optreedt;

Overwegende, dat dus genoemd Koninklijk Besluit niet van toepassing kan zijn op de strafbevoegdheid van de commandant van een afdeling, die niet *zelfstandig* optreedt, doch gesteld is onder het rechtstreeks bevel van de commandant van een groter geheel, samengesteld uit onderdelen van hetzelfde wapen;

Overwegende, dat de Commandant van de 127e Afdeling Zw. LuA Mob. op 17 December 1954 was gesteld onder het rechtstreeks bevel van de Commandant van de 101e Luchtdoelartilleriegroep, samengesteld uit de 117e en de 127e afdeling zware luchtdoelartillerie en vier afdelingen lichte luchtdoelartillerie;

Overwegende, dat de strafoplegger niet aan enig ander wettelijk voorschrift de bevoegdheid kon ontlennen om de straf van verlaging op te leggen;

Overwegende, dat derhalve de beklagmeerdere, ook al zou hij het beklag terecht ongegrond hebben geacht, ambtshalve toch de strafoplegging nietig had moeten verklaren;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag:

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Verklaart de strafoplegger onbevoegd tot het opleggen van de straf van verlaging;

Vernietigt de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 1 Maart 1955 <sup>1)</sup>.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Zegers.

*Eindbeschikking op beklag.*

*De beklagbeschikking kan niet in stand blijven omdat:*

*(a) het beklag ten onrechte niet in behandeling is genomen. Wel heeft klager afstand gedaan van beklag, doch zulks o.m. omdat hem gezegd was dat hij tot aan de executie van de verlagingstraf in (streng-)arrest zou moeten doorbrengen en inkomsten zou moeten derven en dat de beklagmeerdere, door de strafoplegger gepolst, het*

<sup>1)</sup> Zie het opstel van Mr Westerdijk; blz. 294 hiervóór. (Red.)

*met de opgelegde straf geheel eens was. Hoezeer de strafoplegger bedoeld heeft klager zo goed mogelijk in te lichten, toch bevatte deze mededeling onjuistheden, weshalve de acte van berusting nietig verklaard moet worden.*

*(b) de straf onbevoegdelijk is opgelegd, vermits de strafoplegger, commandant van een afdeling, in casu niet zelfstandig optrad doch gesteld was onder rechtstreeks bevel van de commandant van een groter geheel, samengesteld uit onderdelen van hetzelfde wapen.*

*(c) ten onrechte verlaagd is tot de „stand van soldaat”, welke term omvat zowel de soldaat als de soldaat eerste klasse en de verlaging dient te geschieden met aanduiding van een bepaalde klasse in de stand van matroos of soldaat indien betrokkene dient bij een onderdeel der krijgsmacht waar de mindere militairen in klassen zijn verdeeld.*

*(d) indien al het bovenstaande niet zou hebben gegolden, het beklag gedeeltelijk gegrond zou zijn geacht, omdat klager zich niet in die mate heeft misdragen dat op hem de zwaarste krijgstuuchtelijke straf moet worden toegepast.*

*Dictum:*

- (a) vernietiging van de beschikking, waarvan beklag;*
- (b) vernietiging van de acte van afstand;*
- (c) onbevoegdverklaring van de strafoplegger;*
- (d) ambtshalve nietigverklaring van de strafoplegging.*

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring van de dienstplichtig soldaat D. waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant 101 Luchtdeel-artillerie-Groep over de straf van *verlaging tot de stand van soldaat* hem opgelegd door de Commandant 117e Afdeling Zware Luchtdeel-artillerie Mobiel wegens:

*„Tijdens de periode dat hij als wachtmeester belast was met het „toezicht op het personeel van de batterij die corveedienst had in de „omgeving van de Legerplaats, in een DAF truck achter het stuur „plaats genomen en ofschoon hij geen geldig militair rijbewijs had, „toch met deze DAF een stuk door het terrein gereden. Hierdoor een „zeer slecht voorbeeld gegeven voor zijn minderen en tevens getoond „niet de verantwoordelijkheid voor zijn materieel te bezitten, welke „van een onderofficier verwacht dient te worden”,*

bij welke beschikking het beklag niet voor behandeling vatbaar werd verklaard;

.Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beschikking waartegen beklag niet in stand kan blijven omdat:

- a. het beklag ten onrechte niet voor behandeling vatbaar is verklaard;
- b. de straf onbevoegd is opgelegd en derhalve de strafoplegging ambtshalve nietig verklaard had moeten worden;
- c. de straf niet is toegepast op de wijze in de Wet op de Krijgstuuch

voorgescreven, zodat ook daarom de strafoplegging ambtshalve nietig verklaard had moeten worden;

- d. ware het sub b en c gestelde niet van toepassing geweest, het beklag gedeeltelijk gegrond verklaard had moeten worden;

*ad a.* Overwegende, dat de beklagmeerdere het beklag niet voor behandeling vatbaar heeft verklaard omdat klager, hoewel hij op 7 December 1954 beklag deed, op 3 December 1954 reeds een acte van afstand van het recht van beklag had getekend;

Overwegende, dat blijkens de verklaringen van de strafoplegger en de klager laatstgenoemde tot het ondertekenen van deze acte is overgegaan nadat hem door de strafoplegger o.m. was medegedeeld dat hij, klager, de tijd nodig voor de behandeling van het beklag in arrest, te ondergaan als streng arrest, zou moeten doorbrengen en gedurende die tijd geen inkomsten zou genieten — welke mededeling op een vergissing van de strafoplegger berustte — en voorts dat hij, strafoplegger, reeds met zijn chef, de kolonel J., overleg had gepleegd, dat de kolonel — tevens de beklagmeerdere — zich met de verlaging volledig kon verenigen en dat klager derhalve in eerste instantie niet veel van het beklag zou kunnen verwachten;

Overwegende, dat weliswaar is gebleken dat de strafoplegger heeft bedoeld klager zo goed en volledig mogelijk in te lichten ten einde hem arrest en derving van inkomsten, voordat de kolonel J. op het beklag zou hebben beschikt, te besparen, maar dat zulks niet wegneemt dat deze inlichtingen ten dele onjuist waren en ten dele de indruk konden wekken dat een beklag, althans in eerste instantie, geen zin zou hebben, omdat de beklagmeerdere zijn standpunt reeds zou hebben bepaald;

Overwegende, dat op grond van het vorenstaande niet mag worden aangenomen dat klager met volledige kennis van zaken en zonder in enigerlei opzicht te zijn beïnvloed door de inlichtingen van de strafoplegger, afstand heeft gedaan van het recht van beklag, weshalve de acte van afstand nietig verklaard moet worden;

*ad b.* Overwegende, dat de strafoplegger zijn bevoegdheid om de straf van verlaging toe te passen, hoewel hij ingevolge artikel 41 van de Wet op de Krijgstucht daartoe als afdelingscommandant niet bevoegd is, kennelijk heeft ontleend aan het Koninklijk Besluit van 4 Juni 1951, Staatsblad 213, hetwelk o.m. inhoudt dat onder een formatie als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3 van genoemde wet mede moet worden begrepen een afdeling, voor zo lang deze zelfstandig buiten regimentsverband optreedt;

Overwegende, dat dus genoemd Koninklijk Besluit niet van toepassing kan zijn op de strafbevoegdheid van de commandant van een afdeling, die niet *zelfstandig* optreedt, doch gesteld is onder het rechtstreeks bevel van de commandant van een groter geheel, samengesteld uit onderdelen van hetzelfde wapen;

Overwegende, dat de Commandant van de 117e Afdeling Zw.LuA Mob. op 2 December 1954 was gesteld onder het rechtstreeks bevel van de Commandant van de 101e Luchtdoelartilleriegroep, samcnge-

steld uit de 117e en de 127e afdeling zware luchtdoelartillerie en vier afdelingen lichte luchtdoelartillerie;

Overwegende, dat de strafoplegger niet aan enig ander wettelijk voorschrift de bevoegdheid kan ontlennen om de straf van verlaging op te leggen;

Overwegende, dat derhalve de beklagmeerdere, ook al zou hij het beklag terecht ongegrond hebben geacht, ambtshalve toch de strafoplegging nietig had moeten verklaren;

ad c. Overwegende, dat artikel 16 van de Wet op de Krijgstucht bepaalt dat de straf van verlaging voor een onderofficier bestaat in het terugbrengen tot de stand van matroos of soldaat met aanduiding van een bepaalde klasse indien bij het onderdeel van de krijgsmacht waartoe die onderofficier behoort, de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;

Overwegende, dat bij de Koninklijke Landmacht de mindere militairen in twee klassen zijn verdeeld en de tot de hoogste en de laagste dezer klassen behorende militairen administratief worden aangeduid onderscheidenlijk als: „soldaat 1e klasse" en „soldaat", doch dat het begrip „stand van soldaat" in de zin van artikel 16 van de Wet op de Krijgstucht de militairen van beide klassen omvat;

Overwegende, dat dus de term „stand van soldaat" zonder meer bij toepassing van dit artikel niet tevens kan inhouden de aanduiding van een bepaalde klasse van die stand en dus in de onderhavige formulering van de straf niet tot uitdrukking is gebracht of de strafoplegger klager tot soldaat 1e klasse dan wel tot soldaat heeft willen verlagen, weshalve de strafoplegging ambtshalve nietig verklaard had moeten worden;

ad d. Overwegende, dat de strafoplegger, als de strafoplegging ambtshalve nietig verklaard zal zijn, opnieuw zal kunnen overwegen hoe hij klagers tekortkoming zal moeten corrigeren en eventueel zijn tot het opleggen van de straf van verlaging bevoegde meerdere kan voorstellen deze straf alsnog op klager toe te passen;

Overwegende echter, dat het Hof de verlaging, indien deze straf bevoegd zou zijn opgelegd, niet gehandhaafd zou hebben en dus het beklag gedeeltelijk gegrond zou hebben verklaard, omdat klager, hoewel hij een ernstig vergrijp heeft gepleegd, zich toch niet in die mate heeft misdragen, dat de zwaarste krijgstuchtelijke straf op hem moest worden toegepast, mede in aanmerking genomen dat klager, hoewel hij sedert 7 Augustus 1953 in dienst is, nog nimmer was gestraft;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag:

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Verklaart nietig de acte van afstand van het recht van beklag door klager op 3 December 1954 getekend;

Verklaart de strafoplegger onbevoegd tot het opleggen van de straf van verlaging;

Verklaart ambtshalve de strafoplegging nietig;

Bepaalt, dat de straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

#### NASCHRIFT.

*Ter voldoening aan het gestelde in art. 65 juncto art. 68 W.K. heeft het H.M.G. „de zaak” onderzocht. Naar aanleiding van dat onderzoek overwoog het Hof onder ad d. „Overwegende, dat de strafoplegger, „als de strafoplegging a m b t s h a l v e (spat. S.) nietig verklaard zal „zijn, opnieuw zal kunnen overwegen hoe hij” enz. en verder „Verklaart „a m b t s h a l v e (spat. S.) de strafoplegging nietig;” enz.*

*De vraag is gesteld of het gebruik van het woord „ambtshalve” door het Hof niet overbodig is. Enerzijds werd zulks ontkend, daar het H.M.G. ambtshalve zou beslissen, wanneer dat college buiten de grenzen van het beklag van de gestrafte over de opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden een beslissing neemt, b.v. in geval de strafoplegger onbevoegd is. Echter verklaarde het Hof een beklag meermalen niet ontvankelijk (met weglating van „ambtshalve”), hetwelk te laat was ingediend.*

*Anderzijds werd geredeneerd, dat het H.M.G., wanneer dat college qualitate qua handelt, zulks eo ipse ambtshalve doet. Het gebruik van het woord „ambtshalve” is daarom overbodig. Men kan zich moeilijk voorstellen, dat het Hof in beklagzaken anders dan ambtshalve fungeert. Het gaat echter niet om het fungeren, maar het gaat om de basis van de beschikking; elke beschikking van het Hof wordt ambtshalve genomen uit hoofde van zijn opdracht en steunende op de wet. De oorzaak van het gebruik van het woord „ambtshalve” door het Hof schuilt o.i. in het feit, dat de grondslag voor zijn beslissing niet gemakkelijk in de wet te vinden is, en omdat het Hof voelt, dat er toch een beslissing in een bepaalde zin genomen behoort te worden; daartoe beroept het college zich dun op zijn taak in het algerneen. Juridisch kan zulks echter weinig bevredigend zijn, gezien de bepaling van art. 11 A.B.*

*Op grond van art. 65 laatste alinea W.K. juncto art. 68 W.K. beslist het H.M.G., nadat het onderzoek is afgelopen, n a a r b e v i n d v a n z a k e n. Op grond daarvan kan het Hof o.i. een strafoplegger onbevoegd verklaren, een klager niet ontvankelijk verklaren, een opgelegde straf tenietdoen, e.d. Slechts wanneer het Hof het beklag zelf geheel of gedeeltelijk gegrond, dan wel ongegrond bevindt, beslist het overeenkomstig het gestelde in art. 66 juncto art. 68 W.K.*

*De geschiedenis van het bekiagrecht in de W.K. leert ons, waarom daarin slechts drie beslissingen op het beklag over opgelegde krijgsmatige straf zijn opgesomd, teneinde de gestrafte te beschermen tegen lichtvaardigheid en willekeur van de militaire autoriteit. Maar daarmee is volstrekt niet gezegd, dat de wetgever ook het aantal beslissingen van de beklagmeerdere en van het H.M.G., welke een gevolg*

van het onderzoek naar aanleiding van het beklag kunnen zijn, uitputtend, limitatief, heeft geregeld of heeft willen regelen, gelijk Mr P. Westerdijk in zijn bijdrage „Ambtshalve nietigverklaring van straf„oplegging“ (blz. 294) meent, en die uitgaande van dit o.i. onjuiste uitgangspunt zijn opstel heeft opgebouwd. Dit is o.i. niet het geval, omdat „de formele bepalingen van de W.K. slechts een voorlopig „karakter dragen. Het doel van paragraaf VI (art. 61-68 W.K.) is „geenszins om een volledige regeling te geven van het beklag over „opgelegde krijgstuchtelijke straf, wanneer men daaronder zou be- „grijpen een regeling van formele aard, n.l. de reclanze-procedure; dat „onderwerp zal moeten worden ter hand genomen bij een ingrijpende „herziening der Regtspleging. Er is slechts beoogd het wettig vast- „leggen van enkele beginselen, wel verband houdende met hetgeen in „de praktijk (vóór 1903, S.) werd toegepast, maar slechts in zover, dat „het bruikbare daaruit is overgenomen, terwijl de grote gebreken en „misstanden zijn opgeheven“. (J. J. C. van Dijk, vierde druk Militair straf- en tuchtrecht, blz. 256)<sup>1)</sup>.

Indien men vorenstaande doelstelling uit de memorie van toelichting van de paragraaf over „Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf“ voor ogen houdt, dan blijkt de belangrijke betekenis van het laatste lid van art. 65 W.K., volgens welke de beklagmeerdere, dan wel het H.M.G., nadat het onderzoek is afgelopen, naar bevind van zaken beslist.

Zou de laatste opvatting aanvaardbaar zijn, dan behoeft noch de beklapmeerdere, noch het H.M.G. een beroep te doen op „ambtshalve“ en ook niet op art. 50 W.K., gelijk Mr Westerdijk vermeent.

Het H.M.G. heeft o.i. terecht beslist, dat de 127ste Afdeling Zware luchtdoelartillerie Mobiel geen afdeling is, die z e l f s t a n d i g buiten regimentsverband optreedt, daar deze afdeling met andere afdelingen luchtdoelartillerie onder het rechtstreeks bevel gesteld was van de commandant van de 101ste Luchtdoelartilleriegroep. Deze beslissing is een gevolg van de redactie van het Kon. Besl. van 4 Juni 1951 Stbl. 213 (L.O. 1951 nr 145 L-LM); het zal in onze tijd wel tot de zeldzaamheden behoren wanneer een bataljorz of afdeling z e l f s t a n d i g buiten regimentsverband zal optreden. Dit heeft de ontwerpers van het K.B. niet goed voor ogen gestaan. Mogelijk hebben zij gedacht aan of bedoeld bataljons of afdelingen, welke een eigen zelfstandige korpsadministratie voeren; zou deze suppositie juist zijn, dan had die bedoeling duidelijk in de regeling tot uitdrukking behoren te zijn gebracht. Of dit criterium afdoende zou zijn, is een vraagpunt dat nauwkeurige bestudering verdient. Zoals het K.B. thans geredigeerd is, heeft het o.i. geen werkelijk praktische betekenis. Tot slot merken wij nog op, dat het ontwerpen van het hierbedoelde K.B. een typisch voorbeeld is van een geval, waarin de tactische officier, de officier van

<sup>1)</sup> Zie ook § VI Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf. Algemene beschouwingen. Memorie van toelichting, bij van der Hoeven, Militair straf- en tuchtrecht III blz. 384 e.v.



*administratie en de officier-juriste.e.a. nauw behoren samen te werken, opdat een goede regeling van de strafbevoegdheid tot stand kome.*

S.

## **OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.**

### **Wet Immunisatie Militairen.**

Ten vervolge op hetgeen wij met betrekking tot de verplichte immunisatie van militairen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht vermeldden op blz. 204 van deze jaargang, vermelden wij dat bij beschikking van de Minister van Marine van 26 Februari 1955 No. 3908351251269, overeenkomstig het advies van de commissie van deskundigen, aan de militairen der zeemacht de verplichting is opgelegd om zich te onderwerpen aan inenting en herinenting tegen gele koorts, cholera, typhus, paratyphus A en B en tetanus.

### **Ontslag en Verlaging.**

Bij de sententies van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 12 September 1950 (M.R.T. XLIV, blz. 239) en dd. 18 December 1951 (M.R.T. XLVII, blz. 624) en bij de vonnissen van de Krijgsraad te Velde West van 16 Mei 1951 (M.K.T. XLVII, blz. 616) en van 2 September 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 196) werd de beklagde naast de hem opgelegde hoofdstraf, telkenmale veroordeeld tot de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting enz. *en* de bijkomende straf van verlaging.

Over de combinatie van deze twee bijkomende straffen kan het volgende worden opgemerkt.

1. Vóór de invoering van het huidige Wetboek van Militair Strafrecht bepaalde zowel het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water als het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, dat verlaging slechts kon worden opgelegd, indien niet tevens ontslag was uitgesproken. Art. 13 van deze Wetboeken luidde immers: „De degradatie kan door de militaire rechter worden uitgesproken. . . voorzover de rechter niet tevens de in art. 12 vermelde ontzegging (om „bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen)“ heeft „uitgesproken“.

2. Bij de behandeling van het ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht in de Tweede Kamer der Staten Generaal stelden enkele leden de vraag of niet aan het ontslag uit de militaire dienst, evenals aan liet uit de dienst weggagen, bedoeld bij art. 72 van het wetsontwerp op de Krijgstucht, verlaging behoort vooraf te gaan.

Het Regeringsantwoord luidde:

„De gevallen staan niet gelijk. In het geval, waarop gedoeld wordt „in de Memorie van Toelichting van art. 72 ontwerp-wet op de Krijgstucht, zal, in afwachting van de beslissing van de Minister betreffende „wegjaging uit de dienst, de onderofficier verlaagd worden door de „militaire autoriteit die de zaak onderzocht heeft en geheel op de

„hoogte daarvan is. In de tussenperiode, welke aan des Ministers be-  
„slissing vooraf gaat, mag het liederlijk sujet geen onderofficier blijven.  
„Wordt echter bij een rechterlijk vonnis het ontslag van een *onder-*  
„officier uitgesproken, dan is *er natuurlijk* eene *zoodanige tusschen-*  
„periode niet en voor voorafgaande verlaging is dus geen reden" (ik  
cursiveer) (v. d. Hoeven, deel I, blz. 319).

3. Artikel 25 van het Wetb. v. Mil. Strafrecht bepaalt, dat de  
rechter verlaging kan opleggen bij elke veroordeling van een onder-  
officier c.q. een mindere militair die is aangesteld in een bepaalde  
klasse, indien hij deze op grond van het begane feit onwaardig of  
ongeschikt acht in de door deze beklede rang c.q. in de klasse waarin  
deze is aangesteld, te blijven dienen.

Het artikel veronderstelt derhalve dat de veroordeelde zal blijven  
doordienen, ongeacht de maatregelen door de administratieve militaire  
overheid later te nemen.

4. In bovengenoemde sententies en vonnissen worden de volgende  
overwegingen in één adem genoemd:

„Overwegende, dat de Krijgsraad (c.q. het Hof) beklagde op grond  
„van de gepleegde feiten ongeschikt (het Hof: onwaardig en onge-  
„schikt) acht in de door hem beklede rang van. . . . te blijven dienen;

„Overwegende, dat de Krijgsraad (c.q. het Hof) beklagde op grond  
„van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven,  
„doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de be-  
„voegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden  
„ontzet”.

De gedachtengang, aan deze overwegingen ten grondslag liggende,  
doet enigszins merkwaardig aan. Het onderscheid tussen verlaging en  
ontslag is m.i. toch, dat de rechter in het ene geval geen heil ziet in  
het verder doordienen van beklagde en hem ontslaat, terwijl hij in  
het andere geval wel future ziet in het doordienen van beklagde, doch  
niet meer als drager van enige rang of in de klasse waartoe hij behoort  
en in dat geval legt hij verlaging op. Om tot een combinatie van deze  
twee bijkomende straffen te geraken zal de rechter derhalve als volgt  
moeten redeneren: gesteld eens dat beklagde door zou dienen, dan  
is hij ongeschikt om een rang te bekleden of in de klasse waarin hij  
is aangesteld te blijven dienen (verlaging), maar ik vind hem bovendien  
nog ongeschikt om, hoe dan ook, verder te dienen, dus moet hij eruit  
(ontslag). Deze gedachtengang doet op zijn minst onwerkelijk aan en is  
te weinig op feitelijke grondslagen gebaseerd om in een strafvonnis  
gebruikt te worden.

5. De tenuitvoerlegging van de beide bijkomende straffen zal ge-  
lijktijdig moeten geschieden. Zelfs een gratieverzoek tegen één dier  
straffen werkt belemmerend op de executie van het gehele vonnis, wes-  
halve aan de gelijktijdigheid van tenuitvoerlegging niet is te ontkomen.  
Het zal echter practisch niet mogelijk zijn de straffen gelijktijdig te  
executeren. Steeds zullen er twee handelingen nodig zijn, welke hande-  
lingen, zij het dan ook zonder enige tussenruimte, op elkaar zullen  
moeten volgen. Zomin het op een fiets stappen gelijktijdig met het

van een fiets stappen kan geschieden, zomin kunnen deze executoire handelingen samengaan. Alleen in theorie kan men zeggen, dat de veroordeelde in dezelfde seconde, dat hij de dienst verlaat, ook nog verlaagd is geworden.

Op dezelfde theoretische gronden echter kan men beweren, dat de veroordeelde nimmer verlaagd is, omdat hij zelfs geen fractie van een seconde in zijn nieuwe, door de verlaging verkregen, hoedanigheid heeft gediend, weshalve hij de dienst als niet-verlaagde heeft verlaten, waardoor het onmogelijk is geworden de verlaging, op welke wijze dan ook, in de executie te betrekken. Hoe het ook zij, gelijktijdige tenuitvoerlegging, zoals de Wet die voorschrijft, van verlaging en ontslag is niet mogelijk, omdat voor de tenuitvoerlegging van de verlaging nu eenmaal één noodzakelijk element ontbreekt, namelijk: het blijven doordienen.

6. Ook voor wat betreft de eventuele pensioenen heeft deze combinatie van bijkomende straffen onaanvaardbare gevolgen.

De veroordeelde immers is bij vonnis verlaagd en ontslagen, hetgeen betekent, dat hij krachtens de laatste straf zijn recht op pensioen geheel kwijt is, hetgeen echter door de Kroon hersteld kan worden. Indien dit laatste gebeurt, zal zijn (meestal uitgesteld) pensioen moeten worden vastgesteld aan de hand van een pensioengrondslag, berekend naar een bezoldiging, behorende bij de stand waartoe hij is verlaagd, zulks op grond van de artikelen 13 van de Pensioenwetten voor de zee- en landmacht 1922, waarvan het zesde lid luidt:

„Verlaat de militair de dienst binnen één jaar na de datum van „ingang van zijn verlaging, dan wordt voor de vaststelling van zijn „pensioengrondslag de tijd doorgebracht vóór de datum van ingang „van zijn verlaging *geacht te zijn* doorgebracht in de stand, waartoe „hij is verlaagd“.

De militaire pensioenen zijn te beschouwen als een vorm van sociale voorziening. Bij deze verzorgingsgedachte is de maatschappelijke positie van de militair gedurende het laatste deel van zijn diensttijd beslissend. Is de man sergeant, dan moet hij bij pensionering zich omschakelen van de sergeantsbezoldiging op het sergeantspensioen. De tot ongegradueerd militair verlaagde sergeant moet zich eerst omschakelen van de sergeantsbezoldiging op de bezoldiging van de ongegradueerde militair. Gaat deze laatste met pensioen, dan moet hij zich omschakelen van laatstbedoelde bezoldiging op het pensioen als ongegradueerd militair.

Dit laatste pensioen dient dan ook te worden afgeleid uit een grondslag, welke op dezelfde wijze moet worden berekend als die van een ongegradueerd militair, die tevoren nimmer een rang heeft bekleed. Het kan nimmer de bedoeling van de pensioenwetgever zijn geweest om een pensioen te berekenen naar een grondslag, bij de vaststelling waarvan men zou uitgaan van een bezoldiging behorende bij een klasse van ongegradueerd inilitair, welke betrokkene in het laatste jaar van zijn diensttijd geen seconde heeft bekleed. Had de pensioenwetgever

kunnen voorzien, dat de rechter de straf van ontslag gepaard zou doen gaan met de straf van verlaging, dan zou, gelet op het karakter van de huidige pensioenberekening, bij de vaststelling van het artikel over de pensioengrondslag, de aanhef van bovenbedoeld zesde lid hebben geluid: „Blijft de militair na de verlaging in dienst, doch mocht hij „deze binnen één jaar enz.“

7. Ook uit louter militair standpunt bezien, vormt bovenbedoelde combinatie van straffen een onduidelijk beeld. Indien men een militair bij vonnis uit de dienst ontslaat, heeft het dan, militair bezien, nog enige zin hem te verlagen? Neen immers. De veroordeelde verlaat de militaire dienst en hiermede houdt de belangstelling van de militaire maatschappij op: het laat haar volkomen onverschillig of de veroordeelde als bezitter van enige rang of als aangestelde in enige klasse, dan wel als gemeen matroos of soldaat burger is geworden. Het feit, dat de Criminele Wetboeken, die een combinatieverbod ten aanzien van deze twee bijkomende straffen bevatten, van 1814 tot 1923 hebben gegolden, toont wel duidelijk aan, dat de militaire maatschappij gedurende deze 109 jaar geen behoefte heeft gehad aan het gelijktijdig opleggen van verlaging en ontslag. De militaire maatschappij is in haar grondslagen onveranderd gebleven: ook thans heeft zij geen behoefte aan deze combinatie van straffen.

**H, A. VAN EE,**

Luitenant ter Zee (A) 2e kl. O.C.

#### **Erratum.**

Blz. 125. In de onder het hoofd aangegeven toegepaste wetsartikelen (7e regel van boven) behoort de letter **M** te vervallen.

Blz. 185. In het naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 15 Juli 1954 dient het slot, luidende: „kon de Krijgsraad „de strafverzwarende omstandigheid van „in dienst gepleegd" niet in „de qualificatie opnemen", vervangen te worden door: „had de Krijgsraad de strafverzwarende omstandigheid van „in dienst gepleegd" „niet in de qualificatie behoren op te nemen".

**MINISTER  
VAN OORLOG EN VAN MARINE**

's-Gravenhage, 8 Juni 1955.

Nummer

Onderwerp:

In Mei 1903 werd een aanvang gemaakt met het publiceren van uitspraken van de militaire rechter onder de titel " Militaire Jurisprudentie ". Deze uitgave werd in Juli 1905 met medewerking van mijn toenmalige ambtsvoorgangers vervangen door een met grotere frequentie verschijnend tijdschrift: het Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Hoewel tijdens de bezetting van Nederland het Tijdschrift gedurende enkele jaren niet kon verschijnen, is het thans, in Juli 1955, vijftig jaren oud. Gaarne voldoe ik daarom aan het verzoek van de redactie-commissie, om deze aflevering, welke dat feit wil herdenken, in te leiden.

Gedurende deze reeks van jaren was het Militair Rechtelijk Tijdschrift voor een ieder, die met het militaire straf- en tuchtrecht in aanraking kwam, van onschatbare waarde als bron van de zo nodige gegevens omtrent de jurisprudentie, doch het Tijdschrift heeft ook door de waardevolle artikelen van velerlei hand bijgedragen tot het wekken en levendig houden van de belangstelling voor het militaire recht en het administratieve recht, voor zover dit laatste de militair betrof.

Ik wens de redactie-commissie van harte geluk met het 50-jarig jubileum en spreek daarbij gaarne de wens uit dat het Militair Rechtelijk Tijdschrift zijn taak in het belang

van de rechtspraak bij de krijgsmacht mag blijven voortzetten.

Hier mag zeker niet onvermeld blijven dat één van hen, die het initiatief namen tot het doen verschijnen in 1903 van de Militaire Jurisprudentie, de Heer Dr. L. M. Rollin Couquerque, met het huidige Tijdschrift jubileert.

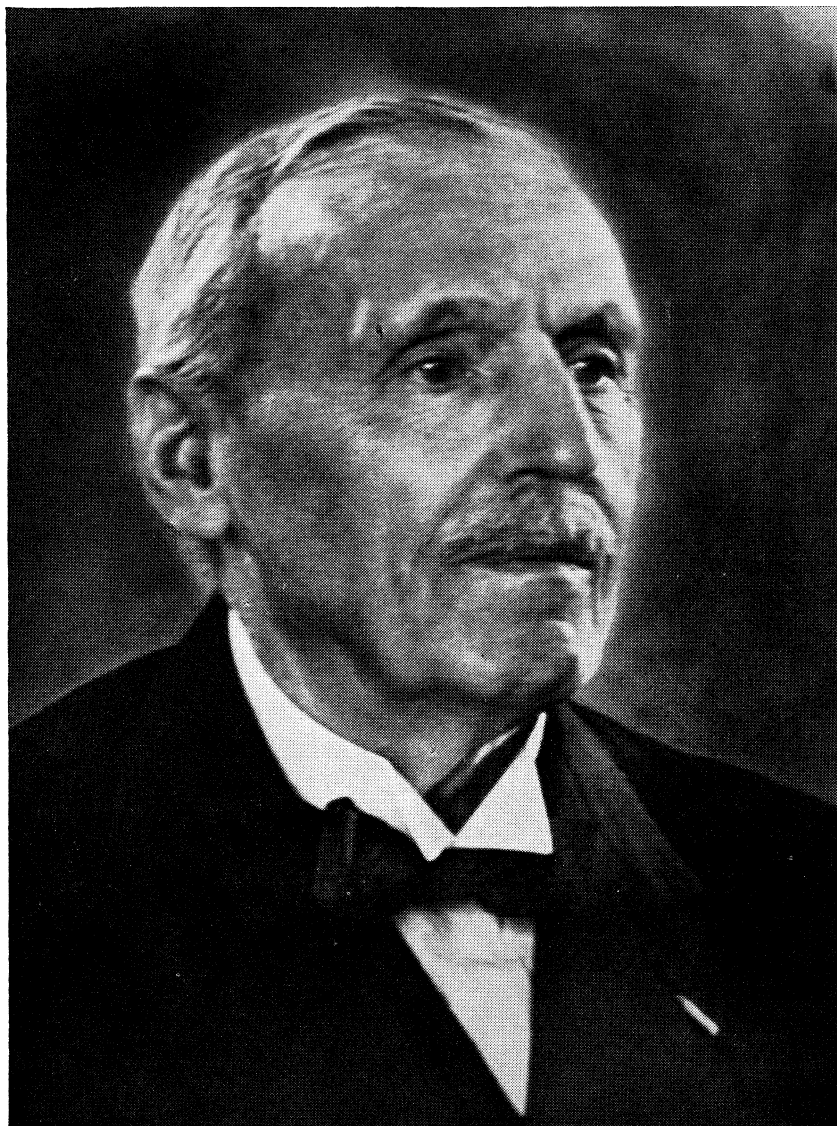
Gedurende al die jaren heeft hij zijn beste krachten daaraan gegeven. Wel heeft hij de wens te kennen gegeven om, bij het bereiken van deze mijlpaal, zich terug te trekken uit de eigenlijke redactie-commissie, doch het stemt tot vreugde dat hij bereid is om als vaste medewerker het Tijdschrift te blijven bijstaan en daaraan zijn waardevolle historische kennis, inzonderheid van het militaire strafproces, beschikbaar te blijven stellen.

Ik moge hier de Heer Rollin Couquerque dan ook in het bijzonder mijn gelukwens aanbieden met dit jubileum en hem van harte dank zeggen voor al hetgeen hij sedert de oprichting van het Militair Rechtelijk Tijdschrift daarvoor steeds onvermoeid heeft gedaan.

DE MINISTER VAN  
OORLOG EN VAN MARINE,



Ir C. STAF.



Dr L. M. Rollin Couquerque

Redactielid van 1903—1955





## **De ontwikkeling van het Militaire Strafrecht in de laatste vijftig jaren.**

In Juli 1905 verscheen het eerste nummer van dit tijdschrift. Het trad in de plaats van de „Militaire Jurisprudentie“, waarvan twee jaargangen verschenen waren. Nederland gaf met de oprichting van het M.R.T. een voorbeeld aan de wereld. Immers, voorzover bekend, bestond en bestaat een dergelijk tijdschrift nergens anders. De Departementen van Marine en Oorlog namen de financiering der publicatie op zich en hebben deze sedertdien gedragen. Van den beginne af was de doelstelling „gedachtenwisseling omtrent onderwerpen van militair „recht in de ruimste zin des woords“. Aan die doelstelling heeft de redactie zich gehouden. Niet alleen dus militair en gewoon strafrecht, doch ook „elk ander de militaire wereld betreffend of rakend gebied „van de rechts- of staatswetenschappen“ werd in het tijdschrift vermeld en besproken. In dit opstel wordt slechts de ontwikkeling van het militaire strafrecht in de laatste halve eeuw behandeld, niet omdat andere gebieden minder belangrijk zouden zijn, doch louter, omdat beperking geboden is.

Het is steeds een hachelijke onderneming „histoire contemporaine“ te schrijven. Wij staan nog zo dicht bij datgene, wat in de laatste halve eeuw is geschied, dat een zuiver oordeel daarover bijna tot de onmogelijkheden behoort. Te meer geldt dit, wanneer in dat stuk geschiedschrijving van de laatste halve eeuw twee wereldoorlogen vallen, die hun invloed op het gehele recht hebben doen gelden. Het eerste, wat ons echter opvalt is, dat het militaire strafrecht door deze wereldoorlogen eigenlijk slechts weinig is beïnvloed. Eer heeft het daarvan een vertraging in zijn ontwikkeling ondervonden.

Het Wetboek van Militair Strafrecht had, dank zij de noeste arbeid en toewijding van Prof. Mr H. van der Hoeven, in 1903 het Staatsblad bereikt. In 1905 werd een Invoeringswet bij de Raad van State ahangig gemaakt. Maar, hoofdzakelijk op grond, dat althans een gedeeltelijke herziening van de rechtspleging noodzakelijk zou zijn, traineerde de zaak. Reeds in het eerste nummer van het M.R.T. wees de redactie op het periculum in mora dat hier bestond en drong aan op spoed <sup>1)</sup>).

Het mocht echter weinig baten. Ofschoon in 1912 althans een partiële wijziging van de rechtspleging werd tot stand gebracht, had men toch nog opnieuw een commissie nodig om de invoering van het militair Straf- en Tuchtrecht mogelijk te maken (de commissie-Dresselhuys) en deze commissie werd in haar arbeid ernstig gedwarsboomd door de mobilisatietoestand <sup>2)</sup>).

Hier liet derhalve' de eerste wereldoorlog zijn vertragende werking gevoelen. Eerst met ingang van 1 Januari 1923 kon het nieuwe Mili-

---

<sup>1)</sup> M.R.T. I, blz. 9.

<sup>2)</sup> J. J. C. van Dijk, Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, vierde druk, blz. 4.

taire Straf- en Tucht recht in werking treden. Het is eigenlijk beschamend, dat Nederland bijna 50 jaar heeft nodig gehad om dit nieuwe materiële militaire strafrecht tot stand te brengen. In 1886 had Prof. van der Hoeven de opdracht gekregen een ontwerp Wetboek samen te stellen. In 1888 had hij die taak volbracht. Een jaar voor zijn dood (hij stierf in 1924) kon het eindelijk worden ingevoerd. Niet minder beschamend is de historie van ons militaire strafprocesrecht en onze militair-rechterlijke organisatie. Iedere insider wist, dat, wanneer ooit een tweede wereldoorlog Nederland niet ongemoeid zou laten, de overgang van vredeskrijgsraden naar krijgsraden te velde een bijna onoverkomelijke moeilijkheid zou opleveren. In Mei 1940 werd deze verwachting op de droevigste wijze bevestigd. De negen krijgsraden te velde moesten in allerijl, vrijwel à l'improviste, in elkander getimmerd worden <sup>3)</sup>). Het is nog een wonder, dat althans één dier krijgsraden in de vijf oorlogsdagen één beslissing heeft gegeven <sup>4)</sup>). Een sergeant-capitulant werd ter dood veroordeeld terzake van het „als militair in „tijd van oorlog opzettelijk de onder zijn bevelen staande post buiten „noodzaak eigendunkelijk ontruimen of verlaten“. Het vonnis werd op dezelfde 12e Mei door de Cominandant van het legerkorps gefiatteerd en terstond daarna geëxecuteerd. Wel in schrille tegenstelling tot dit vonnis staat een beslissing van de Kamer belast met de behandeling van strafzaken van militaire aard van de Rechtbank te 's-Gravenhage d.d. 29 Juli 1941 <sup>5)</sup>), waarbij een dienstplichtig soldaat van het 3e Regiment Genietroepen, die op 10 Mei 1940 niet naar zijn onderdeel was teruggekeerd, veroordeeld werd tot een maand gevangenisstraf. Bij arrest van het Hof te 's-Gravenhage werd deze straf verzwaaard tot drie maanden gevangenisstraf. Verminderde toerekeningsvatbaarheid van verdachte gold in deze laatste zaak als een grond tot strafverlichting. Van geen der beide vonnissen kan men zeggen, dat zij foutief of onrechtvaardig waren. Maar zij tonen wel, dat oorlogs- en vredesrechtspraak, althans voor leger en luchtmacht, enorme verschillen te zien geven. Niet dat men militaire rechtspraak in 1941 zuivere vredesrechtspraak zou mogen noemen, — daarvoor oefende het feit der bezetting veel te grote druk uit — doch het vonnis van de Haagse Kamer zou m.i. niet zoveel anders zijn uitgevallen, indien toen de Duitsers reeds verslagen waren en een vredestoestand weder was ingetreden en wij derhalve-reeds weder op vredesrechtspraak waren overgegaan.

Het is ook thans nog een dringende eis, dat niet plotseling van de ene soort rechtspraak op de andere wordt overgeschakeld, en dat niet met het uitbreken van een oorlog plotseling krijgsraden te velde uit de grond gestampt moeten worden. Het is daarom misschien toe te juichen, dat na de tweede wereldoorlog de krijgsraden te velde zijn blijven bestaan en nog steeds als zodanig functionneren, al lijkt het misschien

<sup>3)</sup> Zie het Organisatie-besluit Rechtspleging te Velde 1940, d.d. 10 Mei 1940 (S.283) en de daarbij behorende besluiten in M.R.T. XXXVI (1940/41), blz. 4 v.

<sup>4)</sup> Vonnis van de Krijgsraad te velde bij het ... Legerkorps d.d. 12 Mei 1940. M.R.T. XXXVI, blz. 139.

<sup>5)</sup> M.K.T. XXXVII, blz. 288 v.

wat wonderlijk, dat wij thans in 1955 nog steeds krijgsraden te velde hebben. De tweede wereldoorlog vertraagde een definitieve modernisering van onze militaire rechtspraak en militair-rechterlijke organisatie, omdat tijdens de bezetting in Nederland hieraan niet kon worden gewerkt en in Londen alles enigszins moest worden geïmproviseerd.

Het is echter zeker niet uitsluitend aan de beide wereldoorlogen te wijten, dat het materiële en formele militaire recht een zeer trage ontwikkeling hebben gehad. Er zijn daarvoor veel dieper liggende oorzaken. Ten eerste het feit, dat ons volk zeker niet wat men noemt een echt militair volk is. Wij zijn een vrijheidslievende natie, die te allen tijde bereid is geweest voor haar vrijheid en onafhankelijkheid te vechten, maar tegelijkertijd een door en door burgerlijk volk van kooplieden, boeren en arbeiders, dat niets voelt voor oorlog als „höchste „und majestatische Form des Daseinskampfes“, zoals Steinmetz <sup>6)</sup> het in *Die Philosophie des Krieges* (1907) uitdrukte. Cultureel is ons volk daar wèl bij gevaren maar niet kan worden ontkend dat onze gehele krijgsmacht en ook ons militaire recht daaronder hebben geleden. Grote lagen der bevolking begrepen vóór de tweede wereldoorlog al niet de noodzaak van een werkelijk goed georganiseerde krijgsmacht. Nog veel minder beseften zij, dat daarvoor ook een goed functionerende militaire justitie noodzakelijk was. In de tweede plaats had men slechts zeer weinig oog voor het feit, dat een huidige oorlog een totale is, die het gehele volk in de krijg betreft en die dus ten gevolge heeft, dat eigenlijk in wezen iedereen onder militair gezag en onder militaire jurisdictie behoort te staan. Integendeel, ons burgerlijke volk voelde voor militair gezag en militaire justitie zeer weinig. De Departementen van Justitie en Binnenlandse Zaken waren vóór de tweede wereldoorlog — zelfs nog tijdens de mobilisatie — de exponent van deze gevoelens van het Nederlandse volk en wilden pas zo laat mogelijk overschakelen op een volledig op oorlogstijd afgestemd militair gezag en een daarbij behorende militaire justitie. Tot zekere hoogte worden wij door diezelfde afkeer van militair gezag en militaire rechtspraak nog steeds beheerst. Het is in dit verband typerend, dat wij bij de wet Oorlogsstrafrecht van 10 Juli 1952 de berechting der delicten tegen de Staat, de militaire misdrijven slechts „in geval van oorlog“ aan de militaire rechter opdragen, doch na een vijandelijke bezetting van het grondgebied van het Rijk in Europa of van een gedeelte daarvan aan bijzondere rechtbanken en het Bijzondere Hoogerechtshof, ten minste voorzover het burgers betreft. Hierbij is het voorbeeld van de berechting na de tweede wereldoorlog gevolgd. Het wantrouwen tegen de militaire rechtspraak is diep in ons volk verankerd.

In de derde plaats was de trage ontwikkelingsgang van het militaire recht ook aan de militairen en aan de Departementen van Oorlog en Marine te wijten <sup>6a)</sup>. Vele ook hooggeplaatste militairen beseften niet

<sup>6)</sup> „Die Philosophie des Krieges“ (1907).

<sup>6a)</sup> Hierop was o.a. reeds gewezen in het M.K.T. XII, blz. 422 door C. W. Thone, in een bijdrage van Januari 1917: „De militaire justitie bij het Leger op voet van oorlog“.

of nauwelijks, dat goede rechtspraak de beste garantie is voor orde- en tuchthandhaving en dat rechtspraak tevens een apart vak is, dat geleerd moet worden. Zij voelden derhalve de noodzaak van een goed georganiseerde militair juridische dienst, bezet met gespecialiseerde militaire juristen, niet voldoende aan. Het feit, dat de krijgsmacht tussen de beide wereldoorlogen in tal van opzichten materieel en moreel door de opvolgende regeringen te weinig geoutilleerd en gesteund werd maakte, dat de militairen allerlei andere behoeften zwaarwichtiger achtten, dan krijgswaarden en een verantwoorde bezetting daarvan.

Daarbij kwam, dat vele militairen van de opvatting uitgingen, dat rechtspraak iets is, wat even goed aan hen als leken kon worden toevertrouwd als aan gespecialiseerde rechters. Zij vonden het van groot belang, dat de officieren, die de troep kenden, ook de vonnissen in de krijgswaarden zouden wijzen. Dat de rechtspraak in de huidige tijd niet slechts uitgebreide juridische kennis vereist, maar ook algemeen criminologische, psychologische en psychiatrische scholing en ervaring met de werking der verschillende straffen en maatregelen, was tot leger en vloot onvoldoende doorgedrongen. Toch wees Dr H. van der Hoeven Jr., zoon van de ontwerper van ons wetboek van Militair Strafrecht en destijds arts te Maasoord, reeds in 1917 op de „Psychopathen in het Leger” 7).

Ook de Krijgsraad te 's-Hertogenbosch — de enige Krijgsraad van de Landmacht die wij hadden sedert 1923 — oefende onvoldoende kritiek uit op de gang van zaken. De president en de auditeur-militair hadden het zo druk met de berechting, dat zij aan een reorganisatie van de militair-rechterlijke macht zo goed als geen aandacht schonken. Toch was reeds bij de tot standkoming van de Wet van 15 Januari 1923, waarbij het aantal krijgswaarden voor het krijgsvolk te lande van drie op één was teruggebracht, ernstig kritiek uitgeoefend door Prof. Mr D. Simons, die vooral bezwaar had tegen de afschaffing der verplichte approbatie van de vonnissen van de Krijgsraad door het H.M.G. Het militaire strafprocesrecht noemde hij „een opgelapte verouderde in-„stelling”. „Mag men”, zo vroeg hij, „aan een zodanige instelling „tornen door er uit weg te nemen, wat misbruiken kan voorkomen” 8)? De approbatie verdween uit ons militair rechterlijk bestel bij Wet van 21 November 1924, S. no. 532 9).

Misschien moeten wij echter de allervoornaamste oorzaak voor de trage ontwikkeling van ons militaire recht zoeken in de militaire situatie van ons land in het gehele wereldbestel. Reeds tijdens de periode tussen de beide wereldoorlogen was het voor ieder, die ogen in zijn hoofd had, duidelijk dat Nederland op zich zelf nimmer te verdedigen was.

In een huidige oorlog is een uitgebreid achterland, waarop de verdediging terug kan vallen en van waaruit het leger een tegenaanval kan voorbereiden een conditio sine qua non. Het was zonneklaar, dat de

---

7) M.R.T. XIII, blz. 521.

8) M.R.T. XX, blz. 2 v.

9) M.K.T. XX, blz. 400.

Nederlandse krijgsmacht, zelfs wanneer zij voldoende werd uitgerust, een overval op ons land nimmer zou kunnen keren. Wel waren er nog altijd mensen, die met het voorbeeld van de IJzer-linie uit de eerste wereldoorlog voor ogen, enige hoop hadden op de effectiviteit van onze Waterlinie, doch groot kon dit vertrouwen niet genoemd worden. Dit veroorzaakte een zeker *défaitisme* t.a.v. het leger, hetwelk niet slechts invloed had op de outillering, bewapening en organisatie, maar ook op de militaire justitie. Zonder dat het heel uitdrukkelijk gezegd werd, bestond in brede lagen der bevolking het gevoel: „Wij houden het in „geval van oorlog toch nooit. Wat zullen wij ons derhalve druk maken „over een afzonderlijke militaire rechtspraak”.

Eenzelfde *défaitisme*, zij het in mindere mate, bestond tot zekere hoogte t.a.v. de vloot. Men was er van overtuigd, dat een klein land als het onze nimmer een vloot in stand kon houden, die de wereld-zeeën beheerst en dus onze koloniën in geval van een wereldoorlog zou kunnen beschermen.

De overval op Curaçao, welke aanleiding gaf tot de sententie van het H.M.G. van 1930 <sup>10)</sup> en de muiterij op de Zeven Provinciën, berecht door het H.M.G. in Ned.-Indië in 1934 <sup>11)</sup> waren twee ernstige, tot nadenken stemmende tekenen aan de wand. Het bleek ten duidelijkste hoe zwak onze militaire macht in de overzeese gebieden was en hoe wij daarop, in geval van nood, niet zouden mogen vertrouwen. Wij waren echter niet bij machte hierin afdoende verbetering te brengen. De vloot en vooral ook de luchtmacht waren niet sterk genoeg en evenals bij het leger had ook bij de vloot deze algemene malaise zijn terugslag op de ontwikkeling der militaire justitie. Tussen beide processen bestond overigens een merkwaardige tegenstelling. Terwijl t.a.v. de Commandant in Willemstad de rechter — en terecht — de uiterste mildheid betrachtte, omdat de hoofdoorzaak voor de overval werd gezocht in de jarenlange verwaarlozing van de openbare veiligheid op Curaçao, werd in de zaak van de Zeven Provinciën met grote gestrengheid opgetreden, omdat „zo ergens, in de militaire dienst onverbiddelijke tucht moet heersen”. Deze grillig lijkende tegenstrijdigheid tussen de moedeloosheid, die er heerste over de mogelijkheid om het gehele Rijk militair te beschermen en bij elkander te houden en de noodzaak om in het leger en op de vloot een strenge tucht te handhaven, was een der redenen, waarom een harmonische ontwikkeling van het militaire recht niet werd verwezenlijkt. Tot zekere hoogte duurt deze toestand nog steeds voort. Thans zijn het echter niet slechts Nederland en zijn overzeese gebieden die in de hierboven beschreven positie van betrekkelijke machteloosheid verkeren, maar geheel West-Europa. Wederom voelt men, dat een eventuele oorlog, waarbij de vijand uit

<sup>10)</sup> M.R.T. XXVI, blz. 329.

<sup>11)</sup> M.R.T. XXX, blz. 75.

<sup>12)</sup> Men zie hierover het opstel van Mr A. D. Belinfante, Militaire Samenwerking en militair strafrecht in T.v.S. 1955, Deel LXIV, afl. 1/21 blz. 45 v. en ook het artikel van Dr L. M. Rollin Couquerque, Doorgevoerde onbekendheid, Militair Strafrecht en art. VII v.h. Verdrag van 19 Juni 1951, in M.R.T. XLVI (1953) en de daarin aangehaalde literatuur.

net Oosten zou komen, groot gevaar zou opleveren, dat de Strijdmachten van West-Europa in zee zouden worden gedreven. Men poogt derhalve wel, die strijdkrachten zo sterk mogelijk te maken, doch de staatkundige organisatie en samenwerking, die daarvoor noodzakelijk zijn komen slechts zeer langzaam tot stand. Bij een sterke verbonden legermacht van het Westen behoort ongetwijfeld een gezamenlijke handhaving van recht, orde en tucht. Doch precies als in de periode tussen de beide wereldoorlogen is het militaire recht en de militair-rechtelijke organisatie de laatste van alle militaire zorgen. Dat kan ook haast niet anders. Wij kunnen alleen constateren, dat zodra legers gaan samenwerken er een zekere behoefte aan gezamenlijke regeling over de be-rechting ontstaat.

Weliswaar heeft men dan ook voor de verre toekomst een Europese militaire rechtspraak en geïntegreerd militair strafrecht voorzien, maar voorshands is het Protocol betreffende de rechtspraak van het Verdrag over het Europese leger, (Tractatenblad 1952, no. 121) door de verwerping van de E.D.G. volledig van de baan en sukkelen wij door met stelsels, waarbij in het geheel niet behoorlijk vaststaat, welk recht precies toepasselijk is op de militair, die zich in een ander dan zijn eigen land bevindt.

Wij kenden deze quaestie uit eigen ervaring met onze troepen en vloot in het voormalig Nederlands-Indië, en nog in Suriname en de Antillen. In de vijftig jaren, waarover hier verteld wordt, zijn wij nimmer in staat geweest haar geheel bevredigend op te lossen. De Nederlandse militair die in onze overzeese gebiedsdelen vertoefde was uitsluitend aan het Nederlandse en niet aan het locale strafrecht gebonden. „Ongetwijfeld" — zo staat het ook in de laatste druk van het boek van Van Dijk — „was dit een niet gewenste toestand" <sup>13)</sup>. Voor het toenmalige Nederlands-Indië werd de quaestie opgelost in de Verordening Militair Gezag, no. 43 van 1940, en na de zelfstandigwording van Indonesië bestaat daardoor het vraagstuk in het geheel niet meer, maar voor Nieuw Guinea, Suriname en de Antillen laat een regeling nog steeds op zich wachten. Het is beschamend, dat wij in al die jaren niet in staat zijn gebleken een zo brandend vraagstuk uit de wereld te helpen. Ook aan dit voorbeeld wordt nog eens duidelijk gedemonstreerd hoe weinig belangstelling er bestaat voor de ontwikkeling van het militaire strafrecht. Pas wanneer de nood aan de man is, moet men overhaast regelingen treffen, die dan gewoonlijk de duidelijke sporen dragen van de spoed, die betracht moest worden.

Aan alle kanten vertoont het militaire recht de gebreken veroorzaakt door de trage en onregelmatige ontwikkeling, die het in het algemeen heeft, omdat men het in vreedstijd verwaarloost en in tijden van nood in allerijl moet oplappen.

Gedeeltelijk ligt dit daaraan, dat vooral in vreedstijd het aantal der

---

<sup>13)</sup> Zie ook Mr R. J. Brunner, Merkwaardige uitbreiding van de werking der Nederlandse Strafwet in T.v.S. XL, blz. 61 v. en Mr W. H. Vermeer, Werkingssfeer van het Nederlands Strafrecht in M.R.T. XLIII, blz. 454.

strafbare feiten, dat door de militaire rechter moet worden berecht, betrekkelijk gering is. De statistiek geeft daarvan een duidelijk beeld.

Reeds in 1936 waren de moeilijkheden, die zich bij de militair-rechterlijke organisatie en de militaire rechtspraak voordeden, duidelijk voelbaar. Mr O. J. Cluysenaer wijdde er een opstel aan<sup>14)</sup>. Hij wees op het ontbreken van de mogelijkheid van revisie en cassatie in militaire strafzaken, op de gebreken van het gerechtelijk vooronderzoek, op het te gering aantal colleges voor de militaire rechtspraak. Hij wenste een soort personele unie tussen een zestal rechtbanken en in dezelfde arrondissementen gevestigde krijgsraden. Daarboven projecteerde hij twee Militaire Gerechtshoven, ook weder in een soortgelijke personele unie met twee gewone gerechtshoven. Voorts verdedigde hij de toepassing van het Wetboek van Strafvordering op de militaire rechtspraak. Van de nauwe samenwerking tussen de burgerlijke en militaire justitie had hij de beste verwachtingen.

Van deze schone plannen is niets gekomen. En toch toont de statistiek welke onzinnig hoge eisen plotseling aan de militaire justitie gesteld worden in mobilisatie- en oorlogstijd.

In het jaar 1937 wees de redactie van het M.R.T. op de gebreken van de militaire rechtspraak in oorlogstijd. Zij stelde dat zij „daarmede „een open deur in trapte" <sup>15)</sup>. Twee schrijvers, Franken en Brunner, oefenden op de regeling zoals die door de redactie werd voorgestaan kritiek <sup>16)</sup>. Het volgend jaar (1938) schreef daarover Mr J. H. Zee-man <sup>17)</sup>. In het zittingsjaar 1938/1939 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal een Wetsontwerp aangeboden „houdende nadere „voorzieningen betreffende de militaire justitie".

De bedoeling was vierderlei:

1. De mogelijkheid te scheppen tijdelijk meer gewone krijgsraden bij de landmacht in te stellen.
2. Het vermijden van de noodzakelijkheid om terstond krijgsraden te velde en temporaire krijgsraden in te stellen, zodra de staat van oorlog en beleg was afgekondigd.
3. Versterking van het juridisch element in de krijgsraden door de benoeming van hoofdofficieren met een of andere juridische opleiding tot president.
4. Het openen van de mogelijkheid van appel van vonnissen van de krijgsraden te velde in tijd van vrede.

Dit ontwerp werd de wet van 30 November 1939 (S 206) <sup>18)</sup>.

Deze wet, geboren uit de nood, was eigenlijk een wangedrocht. Zij hinkte op twee gedachten, wilde n.l. de vredeskrijgsraden zo lang mogelijk in standhouden en toch in oorlogstijd meteen goed geutilleerde krijgsraden te velde hebben.

---

<sup>14)</sup> Mr O. J. Cluysenaer, De afzonderlijke Strafrechtspraak over militairen in tijd van vrede. T.v.S. XLVI, afl. 3, overgenomen in M.R.T. XXXII, blz. 243.

<sup>15)</sup> M.R.T. XXXIII, blz. 2.

<sup>16)</sup> M.R.T. XXXIII, blz. 427 en 439.

<sup>17)</sup> M.R.T. XXXIV, blz. 96.

<sup>18)</sup> M.R.T. XXXV, blz. 482 v.

De oorlog heeft ons overvallen en vond ons — zoals gezegd — op het punt van de militaire justitie slecht voorbereid.

En toch was er werk genoeg aan de winkel. In de verwarring van de oorlogsdagen moesten duizenden N.S.B.ers plotseling geïnterneerd worden. Krijgsgevangenen Duitsers moesten in arrest gesteld en verhoord. Geheime radiozenders moesten worden opgespoord. En met dat alles moest zich de Generale Staf en ook de Militaire Justitie bemoeien. Het mag nog een wonder heten, wat er alles werd geïmproviseerd. Aan het eind van de oorlogsdagen waren wij bijv. zover, dat wij uit de verhoren van de krijgsgevangenen parachutisten de positie der Duitse militaire vliegvelden naar Engeland hadden kunnen doorgeven en dat deze lieden — ongeveer 2000 in getal — naar Engeland werden verscheept.

Met de bezetting van ons land verdwenen al ras de krijgswaarden. Pas door het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (K.B. van 23 Aug. '44 S. E 67) ontstonden opnieuw Nederlandse krijgswaarden te velde <sup>19)</sup>, oorspronkelijk slechts één, welke zowel door de Chef van de Generale Staf als door de Territoriale Bevelhebber was benoemd. Mr J. W. U. Doornbos was daarvan de president.

De geschiedenis van deze Krijgswaarden te velde is beschreven door Mr H. H. A. de Graaff <sup>20)</sup>. Naar deze zeer volledige artikelen kan hier worden verwezen. Bij K.B. van 4 Juni 1949 werden drie militaire arrondissementen ingesteld. De bedoeling was, dat in elk dier arrondissementen een gewone krijgswaad zou gaan functionneren.

Echter — zoals de Graaff reeds schreef in 1949 — „ten aanzien „van de rechtspraak blijft gedurende (naar gehoopt wordt) korte tijd „nog alles bij het oude. De gewone krijgswaarden zijn er, doch de be- „noemde en nog te benoemen functionnarissen blijven voorlopig nog „als reservist of dienstplichtige onder de wapenen en vervullen hun „militaire taak bij de Krijgswaarden te velde“.

Zo was de toestand in 1949, en zo is de toestand nog steeds, behalve dan dat de ressorten der krijgswaarden te velde zijn gewijzigd <sup>21)</sup> en dat de Chef van de Luchtmachtstaf ook werd Commandierend Generaal in de zin van art. 243 R.L., zodat ook hij krijgswaarden kan benoemen <sup>22)</sup> (K.B. 7 Juni 1952 S. 330) <sup>23)</sup>.

Deze krijgswaarden te velde voor de luchtmacht zijn dezelfde als de drie gewone krijgswaarden te velde, echter met dien verstande, dat naast de president luchtmachtofficieren als militaire leden zetelen wanneer luchtmachtzaken worden behandeld. Het soepele systeem van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde van 1944 had het ook mogelijk ge-

---

<sup>19)</sup> M.R.T. XXXIX, blz. 216.

<sup>20)</sup> Mr H. H. A. de Graaff, De krijgswaarden te Velde hier te lande, M.R.T. XL, blz. 379 en idem Krijgswaarden te Velde en Krijgswaarden in de militaire arrondissementen, M.R.T. XLII, blz. 410.

<sup>21)</sup> M.R.T. XLVI, blz. 569.

<sup>22)</sup> Zie over deze quaestie: „Krijgswaarden bij de Legerluchtmacht“, M.R.T. XLIV, blz. 133 en Mr W. K. N. Hengeveld, en Mr J. W. U. Doornbos over het zelfde onderwerp in hetzelfde deel, blz. 297 en 303.

<sup>23)</sup> M.R.T. XLV, blz. 715 met naschrift van Dr L. M. Kollin Couquerque.



maakt, dat in 1946 de Legercommandant in Nederlands-Indië, een Generaal derhalve van de K.N.I.L., die ook het bevel voerde over alle daar dienstdoende onderdelen van de Zeemacht en de K.L., tot Commanderend Generaal voor de K.L. werd aangewezen en Krijgsraden instelde<sup>24</sup>). Voor Korea daarentegen werd de Chef Generale Staf in Nederland als Commanderend Generaal beschouwd en voor de militairen in Korea functioneerde derhalve aldaar een Nederlandse Krijgsraad<sup>25</sup>).

Rij de opening van de vierde en vijfde jaarlijkse vergadering van de Militair Rechtelijke Vereniging heeft schrijver dezès als voorzitter het probleem van de overgang van vredes- naar oorlogsorganisatie der militair-rechterlijke macht en vice-versa besproken<sup>26</sup>). Het hoofdpunt van datgene wat toen werd betoogd moge hier nog eens worden herhaald.

De eisen, die aan de militaire rechtspraak gesteld worden, zijn in vrede-tijd en oorlogstijd ongetwijfeld verschillend.

In oorlogstijd wensen wij een gedecentraliseerde rechtspraak, zo veel mogelijk bij elk groot onderdeel, zo dicht mogelijk bij de plaats van het gevecht en uitgeoefend door militairen, die de moeilijkheden en gevechten van het onderdeel zelf hebben meegemaakt en in wie de justitiabelen vertrouwen hebben, doordat zij ze ook kennen als aanvoeders en krijgsmakkers.

In vrede-tijd hebben wij een veel gecentraliseerder rechtspraak nodig, die economisch is ingericht voor zo groot mogelijke onderdelen en die niet al te zeer verschilt van de rechtspraak voor de gewone burgers, aangezien het dan voor een groot deel commune delicten zijn, die door militairen worden bedreven.

Het is nu onze taak om de methode te vinden, waardoor deze vredes-rechtspraak en oorlogsrechtspraak in elkander kunnen overgaan.

De praktijk heeft ons daarbij al grotendeels de weg gewezen. In de toekomst zullen wij dezelfde soort van krijgsraden moeten hebben in vredes- en oorlogstijd, dus krijgsraden te velde. Alleen het aantal dezer krijgsraden kan in vrede-tijd veel geringer zijn dan in oorlogstijd en in vrede-tijd zullen hun beslissingen moeten zijn onderworpen aan appèl op het H.M.G., gelijk zulks thans reeds is bepaald voor onze huidige krijgsraden te velde bij de kort geleden aangenomen wet van 3 Juli 1947, S. n° H 221. Het personeel voor deze krijgsraad te velde in vrede-tijd kan betrekkelijk gering zijn. Voortdurend zullen echter reserve-officieren in algemene dienst, verplicht moeten worden om daarbij enige maanden dienst te doen, bij wijze van herhalings-oefeningen, opdat zij in oorlogstijd de mensen kunnen zijn voor de krijgsraden te velde, die wij dan nodig hebben.

<sup>24</sup>) Zie over de instelling van deze Krijgsraden M.R.T. XXXIX, blz. 47, over de werkzaamheden van de Krijgsraden bij de troepen in Indonesië Mr. M. P. Plantenga M.R.T. XLV, blz. 145 v.

<sup>25</sup>) Zie de voordracht van Majoor Mr J. Th. Buurman van Vreeden in M.R.T. XLVI, blz. 350.

<sup>26</sup>) M.R.T. XXXIX, blz. 201 en XL, blz. 665.

Zij zullen ook reeds van te voren hun oorlogsbestemming bij ieder onderdeel moeten hebben, zodat iedere commanderende generaal weet, wie hij als president van zijn krijgsraad en als auditeur-militair kan aanwijzen. Voor deze reserve-officieren in algemene dienst, die zoveel mogelijk gerecruteerd moeten worden uit de jongere leden van de rechterlijke macht en het O.M., moeten regelmatig cursussen gehouden worden in militair recht. Verder moet er een kern van beroepsofficieren-jurist aan enkele Universiteiten gevormd worden, die deze organisatie der krijgswaarden kan regelen en organiseren, die bij de Generale Staf en op de Departementen er toezicht op houden en die voorts ook zelf enkele der belangrijkste functies in de Krijgswaarden kunnen bekleeden.

Het verschil tussen de gewone vredeskrijgsraad en de krijgsraad te velde kan in de R.L. derhalve gevoegelijk vervallen. Ook de burger-president en de burger-auditeur militair hebben m.i. hun tijd gehad. Wanneer derhalve de auditeur-militair steeds een militair wordt, is er m.i. geen aanleiding het systeem van de verwijzing te laten bestaan. In dit opzicht ben ik het roerend eens met Mr J. C. van Panthaleon Baron van Eck, die in zijn artikel „Hervorming van de rechtspleging in militaire zaken" ook zegt, „dat het stelsel der verwijzing behoort te verdwijnen". Hiermede ga ik derhalve in tegen de opvatting van de oudste redacteur van het M.R.T., Dr Rollin Couquerque, die juist de verwijzingsofficier blijft zien als het centrale punt, waarom de hele militaire strafvordering draait. Voor deze opvatting zijn inderdaad goede historische en praktische gronden aan te voeren. De voornaamste argumenten zijn:

1. De commanderende officier moet zorgen voor de tucht in zijn onderdeel en is verantwoordelijk voor de hantering van correctieve maatregelen.

2. De geringe strafzaken, die een uitgesproken overwegend tuchtrechtelijk karakter hebben, moeten tuchtrechtelijk afgedaan worden en de beslissing daarover moet berusten bij de commanderende officier.

Het lijkt op het eerste gezicht alsof deze argumenten zo overwegend zijn, dat er niet aan te ontsnappen valt en het instituut van de verwijzingsofficier dus gehandhaafd zou moeten blijven. Maar m.i. leert de praktijk anders. De commanderende officier kan, indien hij zijn militaire taak goed wil verrichten, toch niet voldoende persoonlijke aandacht besteden aan alle straf- en tuchtzaken in zijn onderdeel en hij zal dus zich weer laten voorlichten door een of andere militair-jurist, die deze zaken voor hem behandelt. Met als gevolg, dat hij dus eigenlijk twee adviseurs heeft: zijn eigen militair-jurist en de auditeur-militair, met de mogelijkheid, dat deze twee adviseurs hem op verschillende manieren raden.

Indien wij derhalve als auditeur-militair nemen een verstandig hoogstaand militair-jurist, dan kan de commanderende generaal de taak van de schifting der zaken, die tuchtrechtelijk kunnen en moeten worden afgedaan en die een krijgsraadbehandeling vereisen best aan die auditeur-militair overlaten. Wanneer Rollin Couquerque derhalve

schrijft, dat „het optreden van de auditeur-militair moet zijn en blijven „dat van een raadsman, die van zijn consulent niets te „vorderen“ „heeft, hem niet passeren of onderkruipen mag en zijn prestige als „voor de tucht bij zijn ondergeschikten moet steunen in alle stadia van „elk proces“, dan ben ik dat wèl met Rollin Couquerque eens, maar op een wat andere wijze dan hij het bedoelt. Natuurlijk moet het de eerste zorg van de auditeur-militair zijn, dat de tucht in het leger en de ondergeschiktheid gehandhaafd blijft. Maar dat wil nog niet zeggen, dat hij bij de schifting der tuchtzaken en de vervolging voor de krijgsraden nu ook steeds zich zou moeten conformeren aan het oordeel van de commanderende officier. De zaak ligt m.i. zo, dat de commanderende officier in deze vertrouwen moet hebben in zijn adviseur, die echter evenals het O.M. in burgerlijke zaken een enigszins onafhankelijke positie moet hebben. Ik zie de verhouding tussen C.O. en auditeur-militair ongeveer gelijk aan de verhouding tussen de Minister van Justitie en het O.M. Als de C.O. eist, dat een zaak vervolgd wordt voor de krijgsraad, zal de A.M. aan die eis hebben te voldoen. Anderszjids mag de C.O. niet vragen, dat een zaak niet vervolgd zal worden. Dat zal hij aan zijn A.M. de juridische deskundige, moeten overlaten.

Er zou derhalve in de rechtspleging Landmagt en Zeemagt een bepaling moeten komen, dat de beoordeling of een zaak vervolgd zal worden, in principe ligt bij de A.M. Iedere C.O. kan echter eisen, dat een bepaalde zaak vervolgd wordt. Zodra een oneigenlijke tuchtzaak tevens oplevert een strafbaar feit, kan de C.O. de zaak tuchtrechtelijk afdoen, maar hij zal verplicht zijn om de zaak ook nog voor te leggen aan de A.M., die dan moet beoordelen, of met de tuchtrechtelijke behandeling de zaak voldoende is bekeken. Op die wijze zouden wij, m.i., een sluitend geheel kunnen krijgen, dat de positie van de C.O. niet te zeer zou aantasten en waarbij deze toch ontlast zou worden van de energie- en tijdrovende bezigheid van de verwijzing, terwijl het auditoraat-militair een meer met zijn functie overeenkomende taak zou krijgen. Dit wil in het geheel niet zeggen — zoals R. C. dat in zijn opstel beweert — dat daarom „de militaire maatschappij beschouwd „wordt als een burgerlijke in uniform, of dat een burger rechtsge- „leerde, die tot openbaar aanklager gebombardeerd, vanwege de oor- „logsomstandigheden in uniform gestoken en van militaire rangs- „distinctieven wordt voorzien“. Ik geloof, dat Rollin Couquerque hier de ontwikkeling, zoals ze zich juist in de oorlog heeft geopenbaard, geheel miskent.

Ons leger drijft voor een groot deel op reserve-personeel, dat in brede lagen, als het eenmaal uniform draagt, in het geheel niet minder militair denkt en voelt als beroeps-militairen en ook blijk heeft gegeven zich militair te kunnen gedragen.

Uit de beroeps- en reserve-officieren, voorzover ze jurist zijn, zullen de toekomstige presidenten krijgsraad en auditeurs-militair moeten worden gerecruteerd. Zij zullen om deze positie te bereiken eerst een aantal jaren bij de troep moeten hebben gediend, gelijk zulks ook thans reeds het geval is bij het merendeel der huidige functionarissen.

Maar daarna kunnen zij hun militair-juridische taak ook volledig waarnemen en moeten zij geacht worden de eisen van de militaire tucht en van de militaire organisatie, waarvan zij deel uitmaken, ook te begrijpen en te kunnen handhaven.

Naast de gewone krijgsraden en de krijgsraden te velde — die ik derhalve wil laten samenvloeien — kent de R.L. nog de zgn. temporaire krijgsraden. Deze mogelijkheid, dat de C.O. een temporaire krijgsraad benoemt, zonder dat hij door de vorst is aangewezen als een van de commanderende generaals, die deze bevoegdheid bezit, zullen wij vanzelfsprekend moeten behouden voor al die gevallen, waarin het verband tussen de vorst en die C.O. verbroken is. Maar overigens zal er tussen een dergelijke krijgsraad en een krijgsraad te velde niet veel verschil behoeven te bestaan, behoudens dan, dat wij voor deze krijgsraden de mogelijkheid moeten openlaten, dat daarin als president en auditeur-militair ook anderen optreden dan militaire juristen.

Analoog aan de bovengeschetste krijgsraden voor de Landmacht denk ik mij nu ook die voor de Zeemacht. Ook daar zullen de krijgsraden voor vredes- en oorlogstijd kunnen samenvloeien. Ook daar zal de verwijzing m.i. evenals de burgerpresident en de burgerfiscaal kunnen vervallen.

Er is tegen deze voorstellen nog één belangrijk argument aan te voeren. Vroeger werden de burgerpresident en de burger-auditeur-militair respectievelijk fiscaal benoemd op gemeenschappelijke voordracht van de Ministers van Justitie en Oorlog resp. Marine. Op deze wijze was erkend, dat de Minister van Justitie enige verantwoordelijkheid bezat voor het goed functioneren van de militaire rechtspraak.

Wanneer nu de benoeming van de president en de auditeur-militair of fiscaal steeds gelegd zou worden in handen van de C.O., dan zou in de eerste plaats de Minister van Justitie uitgeschakeld worden en tevens zouden deze functionarissen — voorzover zij als president voor het leven benoemd werden — niet meer voldoende onafhankelijkheid bezitten. Hier komen de behoeften van de militaire justitie in strijd met andere eisen voor een behoorlijke justitie. Voor vredestijd zou daarin kunnen worden voorzien door voor de benoeming tot president en auditeur-militair door de C.O., steeds de bekrachtiging te eisen van de Ministers van Oorlog, resp. Marine en van Justitie.

Wij hebben dan nog altijd de moeilijkheid, dat de onafhankelijkheid van de presidenten niet is gewaarborgd door hun onafzetbaarheid. In de eerste plaats zou ook voor het ontslag in vredestijd de bekrachtiging van de genoemde Ministers kunnen worden gevorderd. Dan nog zou hun onafhankelijkheid minder groot zijn dan van de burgerlijke rechter. Nu is die onafhankelijkheid toch reeds geringer, omdat zij geregeld zullen zitten met leden van de krijgsraad, die niet voor het leven zijn benoemd. Dat is echter een argument om juist hun eigen onafhankelijkheid eerder te versterken dan te verzwakken.

Wij kunnen deze garantie niet vinden in een benoeming voor het leven. Wij willen immers de militaire justitie houden in handen van hen, die met het leger een levend geheel blijven uitmaken. Derhalve:

een president krijgsraad is als zodanig alleen maar geschikt, zolang hij nog voldoende contact heeft met de troep, en niet te lang weg is geweest uit het militaire verband.

Hoe moeten wij nu deze laatste militaire eis verwezenlijken, zonder de onafhankelijkheid te schaden?

Het lijkt, alsof wij hier staan voor een probleem even onoplosbaar als de quadratuur van de cirkel. Toch zou er wellicht een oplossing te vinden zijn in deze zin, dat bepaald werd, dat, wanneer iemand in vredetijd benoemd is tot president krijgsraad, hij niet als zodanig kan worden ontslagen, zonder dat hem een gelijkwaardige positie bij de burgerjustitie wordt aangeboden, tenzij hij zich schuldig heeft gemaakt aan handelingen als bepaald in art. 11 R.O., zulks ook hier ter beoordeling van de H.R.

Wanneer derhalve zich het geval zou voordoen, dat de C.O. het niet eens was met de rechtspraak van een bepaalde president, zou hij die president niet kunnen ontslaan zonder de bekrachtiging van dat ontslag door de Ministers van Oorlog of Marine en van Justitie. De Minister van Justitie zou, als hij dit ontslag wilde bekrachtigen, die president moeten benoemen in een gelijkwaardige positie bij de burgerjustitie en hij zou zijn bekrachtiging derhalve zeker niet geven, als hij meende, dat het ontslag slechts wordt voorgesteld om redenen, gelegen in de wijze van rechtspraak. Op die wijze zou een president krijgsraad wel niet voor het leven zijn benoemd, maar hij zou zich in zijn positie toch geheel onafhankelijk gevoelen, althans in vredetijd. In oorlogstijd bestond een dergelijke onafhankelijkheid toch al niet.

Het is al weder een voor Nederland beschamend iets, dat wij in de tien jaren, die sedert de wereldoorlog verlopen zijn en alle ervaring die wij hebben opgedaan met militaire rechtspleging in Indonesië, Korea, en op de vloot niet in staat waren die rechtspleging op moderner leest te schoeien. De enige verontschuldiging is misschien daarin gelegen, dat wij voelen, dat zij straks internationaal geregeld zal moeten worden. Het ziet er echter naar uit, dat een dergelijk internationaal wetboek — zowel voor het materiële als voor het formele strafrecht — nog lang op zich zal laten wachten. Het is dus zaak de hand aan de ploeg te slaan en aan de Nederlandse militair een jurisdictie te verschaffen, die op de hoogte is van zijn tijd. Het materiaal voor de regeling van een nieuwe Rechtspleging Land- Zee- en Luchtmacht ligt voor het opscheppen. Behalve de hierboven reeds geciteerde artikelen, hebben wij nog de proefschriften van Mr Spruyt<sup>27)</sup> en Jhr. Mr Th. W. van den Bosch<sup>28)</sup>.

Het is duidelijk welke richting het uit moet gaan. In vredetijd moeten de waarborgen voor de militair voor een goede berechting gelijk zijn aan die voor de burger. Het gerechtelijk vooronderzoek moet zijn in handen van een jurist, de vervolging eveneens. De beklagde moet

<sup>27)</sup> Mr A. Spruyt, Militaire procedures, prschr. Leiden 1940.

<sup>28)</sup> Jhr Mr Th. W. van den Bosch, Proeve van een ontwerp voor een wetboek van Militaire Strafvordering, prschr. Utrecht 1949.

alle rechten hebben, die een andere verdachte ook heeft: dus vrij verkeer met een raadsman, inzage van stukken en voorts alle dezelfde rechtsmiddelen. Er is niet de minste reden om de militair achter te stellen bij de gewone burger. De berechting in zijn geheel moet evenals de vervolging zijn in handen van militaire juristen die in tijden, dat er weinig militaire strafzaken zijn, ingeschakeld kunnen zijn bij de gewone rechterlijke macht. Naast de auditeur-militair hebben wij geen verwijzingsofficier nodig bij de Commanderend Generaals. Deze moeten op hun auditie kunnen vertrouwen. Er is nog steeds een heftige strijd gaande over de positie van auditeur-militair en verwijzingsofficier<sup>29</sup>). Voor de vreedstijd zie ik de noodzaak van een verwijzingsofficier niet. De verschillende commanderende generaals kunnen voor het betrekkelijk gering aantal zaken waarin twijfel over de noodzakelijkheid van vervolging bestaat direct met de auditeur-militair overleggen, zowel schriftelijk als mondeling en er is alles voor dat de beslissing over de vervolging genomen wordt door de auditeur-militair, die alleen in twijfelgevallen de zaak aan de Commanderende Generaal zal voorleggen. Deze auditeurs-militair moeten zelf militaire juristen zijn, aangewezen door de Militair Juridische Dienst welke in 1949 werd opgericht. Er is veel voor de gedachte van de Graaff te zeggen, dat er één Militair Juridische Dienst moet komen voor Leger, Vloot en Luchtmacht. Het is wel begrijpelijk, dat o.a. de Graaff voelt voor het behoud van de verwijzingsofficier<sup>30</sup>). Het argument ligt zo voor de hand. De tuchthandhaving moet blijven bij de hoogste commandanten en de keuze tussen tuchtrechtelijke of strafrechtelijke afdoening eveneens. Het spreekt echter vanzelf, dat Commanderende Generaals en de Commandant Zeemacht en de Commandant van de Luchtmacht zich niet persoonlijk met alle straf- en tuchtzaken kunnen bemoeien. Veel moet derhalve automatisch gaan en gaat ook als het ware van zelf. Doch hiervoor behoeft men geen verwijzingsofficiëren in te schakelen. Een goede auditeur-militair zal de verschillende Commandanten en hun adjudanten in dit opzicht geregeld voorlichten en van advies dienen. Voor vreedstijd lijkt dit een even effectieve methode van werken als wanneer verwijzingsofficiëren worden ingeschakeld.

En zodra voor een legeronderdeel of een oorlogsschip in oorlogstijd of bij manoeuvre een afzonderlijke krijgsraad nodig is, zal de Commanderende Generaal of de Commandant Zeemacht deze moeten instellen, uit de lijsten hem daartoe verstrekt door de Militair Juridische Dienst en zal een dergelijke Krijgsraad toch steeds ter plaatse van de actie moeten zijn. Dat is in de afgelopen halve eeuw afdoende gebleken, niet slechts in ons land maar ook in het buitenland. De eis is dus: één Wetboek van Militaire Rechtspleging voor alle onderdelen

---

<sup>29</sup>) Zie het uitvoerige artikel van Mr H. H. A. de Graaff, Commanderende Generaals, Verwijzingsofficiëren en Garnizoens-Commandanten, M.R.T. XLVI, blz. 217 en het antwoord daarop van R.C. in hetzelfde nummer, alsmede het opstel „De Korpscommandant als Verwijzingsofficier” door Mr P. J. la Gordt Dillie met naschrift van de Redactie in M.R.T. XLVIII blz. 289.

<sup>30</sup>) Zie hierover de causerie van Mr de Graaff in M.R.T. XLII, blz. 258 v.

van de krijgsmacht, dat voor vreedstijd zoveel mogelijk overeenkomt met het Wetboek van Strafvordering voor burgers. Voor vreedstijd kan ook volstaan worden met één corps van auditeurs-militair gemengd samengesteld uit officieren van de militair-juridische dienst, gerecruteerd en opgeleid uit de reserve- en beroepsofficieren van Land- Zee- en Luchtmacht, die juridisch geschoold zijn en ten dele werkzaam zijn bij het gewone O.M. Ook de Presidenten Krijgsraad zullen uit dit corps gerecruteerd moeten worden en eveneens zoveel mogelijk een neven-functie moeten hebben in de gewone rechterlijke macht. De leden in de Krijgsraden moeten wisselen al naar gelang Landmacht-, Zee-macht- of Luchtmachtzaken behandeld worden.

Er is ook niet het minste bezwaar tegen dat eenvoudige zaken door de Presidenten en Vice-presidenten in een enkelvoudige Politiekamer worden behandeld. Wij bereiken op die wijze toch weer wat ook Cluysenaer wenste, n.l. een innige samenwerking in vreedstijd tussen militaire en burger justitie. Voor oorlogstijd kan dus het aantal krijgsraden worden uitgebreid naar behoefte en hetzelfde geldt voor krijgsraden aan boord van varende schepen in vreedstijd. Met de tegenwoordige luchtverbindingen kan naar elke plaats ter wereld binnen een week een Krijgsraad worden uitgezonden. Daartoe behoeft slechts een president met een auditeur-militair in een vliegmaschine te worden gezet. De leden vinden zij ter plaatse. Is een instructie nodig dan zende men een officier-commissaris vooruit. Voor vreedstijd kunnen wij m.i. volstaan met één H.M.G. en hebben wij geen twee nodig — zoals Cluysenaer wenste. Voor de zeer enkele gevallen van revisie zou telkens ad hoc een kamer van het H.M.G. kunnen worden samengesteld uit plaatsvervangende leden van dat Hof, die nog niet eerder over het geval hebben geoordeeld. Voor oorlogstijd zullen wij — hoeveel bezwaren daartegen ook zijn — toch beter doen in doodstraf-zaken een zeker appel te handhaven. Wie weet hoeveel vergissingen in dergelijke ernstige zaken kunnen worden begaan voelt er niet veel voor de appèl-mogelijkheid achterwege te laten. Dit appèl zou echter niet tot grote vertraging mogen leiden. Dit is ook wel mogelijk mits het H.M.G. bij iedere Commanderende Generaal een kamer detacheert welke stante pede het vonnis van de Krijgsraad opnieuw beoordeelt. Cassatie moet echter in oorlogstijd zijn uitgesloten.

Het fiat-executie van de Commanderende Generaal zou op deze wijze kunnen vervallen. Immers men vreest wel eens dat appèl in oorlogstijd tot ernstige vertraging kan leiden, doch ook met het fiat-executie kan dit het geval zijn <sup>31)</sup>). Laat ons hopen, dat de Regering nu spoedig werk maakt van een nieuw Wetboek van Militaire Rechtspleging. Ook als dit Wetboek wèl een verwijzing door de Commanderende Generaal zou voorzien, geen appèl in vreedstijd zou willen invoeren, en het fiat-executie zou willen handhaven, zou een dergelijk Wetboek toch wel op de hoogte van zijn tijd gebracht kunnen worden.

Niet minder belangrijk dan een goed geregeld en functionnerend

---

<sup>31)</sup> Zie Mr Plantenga, Krijgsraden bij troepen te velde, M.R.T. XLV, blz. 150.

strafproces zijn de straffen aan militairen opgelegd en de executie daarvan. Ook daarin is in de afgelopen 50 jaar niet zo heel veel verandering gekomen.

Gevangenisstraf, militaire detentie en geldboete zijn en blijven de voornaamste hoofdstraffen. Het percentage waarin de militaire rechter deze straffen voorwaardelijk oplegt is in de laatste jaren niet geringer, dan zulks in civiele zaken het geval is, en daarbij moeten wij dan nog bedenken, dat een aantal zaken, die bij de burger justitie tot een V.V. aanleiding geven, in militair verband krijgstuuchtelijk worden afgedaan.

Het toezicht op de militairen die voorwaardelijk worden veroordeeld levert wel moeilijkheden op <sup>32)</sup>). Het is te hopen en te verwachten, dat de pas opgerichte Militaire Reclasserings Broederschap er toe zal bijdragen om deze door Van Ee gesignaleerde moeilijkheden te onder-  
vangen.

In het militaire recht spelen de bijkomende straffen, vooral die van verlaging en het ontslag uit de militaire dienst al of niet met ontzetting van de bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen, een vrij belangrijke rol. Dezelfde schrijver H. A. van Ee heeft onlangs over de straf van verlaging een zeer interessant opstel geschreven, waarin hij kritiek uitoefent op de praktijk van het H.M.G. om de straf van verlaging zo veelvuldig op te leggen, zulks in strijd met de bedoeling van de Wetgever <sup>33)</sup>.

Toen in 1903 het Wetboek van Militair Strafrecht het Staatsblad had bereikt waren daarin als nieuwe straffen voorgesteld:

- de bijzondere gevangenisstraf voor militairen,
- de militaire detentie,
- de plaatsing in de strafklasse,
- het verzwaard arrest,
- de plaatsing in de tuchtklasse.

De officier van administratie G. J. Blok had hiertegen terstond bezwaar <sup>34)</sup>. Hij voelde er meer voor, de gevangenisstraf te laten ondergaan als gewone gevangenisstraf, de militaire detentie als hechtenis. Aan verzwaard arrest en tuchtklasse had volgens hem — althans de marine — geen behoefte. Wel pleitte hij toen reeds voor voorwaardelijke straffen.

De geschiedenis heeft hem voor een deel in het gelijk gesteld. De voorwaardelijke veroordeling is ingevoerd. De strafklasse is samengevloeid met de tuchtklasse. Voor de tweede wereldoorlog werd de plaatsing in de strafklasse vrij weinig toegepast <sup>35)</sup>), na de oorlog is Nieuwersluis het instituut waar de straffen van straf- en tuchtklasse worden

---

<sup>32)</sup> Zie hierover H. A. van Ee, Het toezicht op voorwaardelijk veroordeelde militairen, M.R.T. XLVII, blz. 294.

<sup>33)</sup> H. A. van Ee, De toepassing van de straf van verlaging, M.R.T. XLVIII, blz. 81. Zie ook H. A. Keyser, Administratief-rechtelijke gevolgen van veroordelingen van militairen der zeemacht, M.R.T. XLVIII, blz. 10 v. Speciaal blz. 19.

<sup>34)</sup> M.R.T. III, blz. 362.

<sup>35)</sup> Van Dijk, 4e druk, blz. 45.



ten uitvoer gelegd. Hier kunnen zowel militairen van zee- als van de landmacht deze straf ondergaan <sup>36)</sup>.

Is de bestraffing van militairen met gevangenisstraf, militaire detentie en strafklasse nu inderdaad bevredigend? Komt het niet nog te veelvuldig voor, dat jonge militairen voor betrekkelijk geringe vergrijpen in de gevangnissen of in de Huizen van Bewaring in aanraking komen met doorgewinterde misdadigers, van wie zij niet veel goeds leren? Deze vrees is — al bestaan er voorschriften dat militairen zo veel mogelijk afzonderlijk worden behandeld <sup>37)</sup> — niet geheel ongerechtvaardigd. Er zou veel voor te zeggen zijn, dat wij de mogelijkheid kregen om in één gebouwen-complex alle militaire vrijheidsstraffen te laten ondergaan, voor zover het betreft korte gevangenisstraffen (tot bijv. anderhalf jaar), militaire detentie en straf- of tuchtklasse. Wij zouden op deze wijze een soort militaire jeugdvrijheidsstraf krijgen, met een wat verschillend régime al naar gelang van de opgelegde straf, doch hetwelk de mogelijkheid zou bieden om die militairen, die ter gelegenheid van hun vrijheidsstraf niet tevens uit de militaire dienst werden ontslagen, als militairen te blijven behandelen.

Het militaire materiële en formele strafrecht is en blijft een jus speciale. Het vereist derhalve steeds een speciale bestudering en beoefening. Daartoe hebben in de afgelopen halve eeuw veel bijgedragen het M.R.T., de Militair Rechtelijke Vereniging (opgericht in 1936), de cursussen voor meer uitgebreide rechtskennis voor officieren van de zeemacht te Amsterdam, de instelling van een Lectoraat in het Militair Straf- en Procesrecht aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam in 1916 <sup>38)</sup> en de oprichting van de Militair Juridische Dienst voor de Landmacht in 1949, de regeling omtrent de toekenning van juridisch brevet voor officieren, die de bekwaamheid voor het bekleden van een militair-juridische functie hebben verworven in 1948 <sup>39)</sup> en de instelling van een privaatsociëteit in het Militair Straf- en Tuchtrecht aan de R.U. te Leiden in 1951 <sup>40)</sup>.

Enige namen mogen in dit verband met ere genoemd worden. In de eerste plaats die van Prof. Mr C. A. van Hamel, die de eerste is geweest, die er voor heeft geijverd dat een afzonderlijke opleiding van officieren op juridisch gebied zou worden ingesteld. In de tweede plaats die van Mr Rollin Couquerque, die van den beginne af aan het M.R.T. heeft geleid en die van 1916 tot 1939 Lector is geweest aan de G.U. te Amsterdam. De vele artikelen van zijn hand in het M.R.T. en andere tijdschriften geven blijk hoe hij voortdurend in de afgelopen halve eeuw de ontwikkeling van het militaire straf-, tucht- en proces-

<sup>36)</sup> K.B. van 29 Juli 1950 (S.K 325) en K.B. van 24 October 1953 (S.500), M.R.T. XLVII, blz. 243.

<sup>37)</sup> Van Dijk, 4e druk, blz. 29.

<sup>38)</sup> Zie de Openbare Les van Mr L. M. Rollin Couquerque, Over de Studie van het Nederlandsch Militair Strafrecht van 17 Oct. 1916, M.R.T. XII, blz. 320.

<sup>39)</sup> Beschikking van de M.v.O. dd. 25 Mei 1948, M.R.T. XLI, blz. 474 en M.R.T. XLII, blz. 145.

<sup>40)</sup> Zie de Openbare Les van Mr H. A. A. de Graaff, De Militaire rechter en zijn onafhankelijkheid, Leiden 1951.

recht niet slechts op de voet heeft gevolgd, doch in menig opzicht heeft geïnspireerd. Met de schrijver van dit artikel treedt hij thans terug uit de redactie van het M.R.T. om daaraan slechts als vaste medewerker verbonden te blijven.

Voorts moet de naam van Mr H. A. A. de Graaff worden genoemd, die de auctor intellectualis is geweest van de Militair Juridische Dienst.

Zeker niet minder hebben tot de ontwikkeling van het Militaire recht bijgedragen de opeenvolgende presidenten van het H.M.G. en de rechtsgeleerde en militaire leden van dit Hof en van de presidenten van Krijgsraden, voor zover zij door hun sententies en vonnissen en door hun geschriften het militaire recht levend hebben gehouden.

De huidige president van het H.M.G., Mr J. W. U. Doornbos, moge in dezen genoemd worden omdat het vooral zijn werk is geweest, dat onze Krijgsraden aan het einde van de Tweede Wereldoorlog en daarna zó effectief hebben kunnen functionneren.

Indien hij er ook in mag slagen het militair strafprocesrecht op moderner leest te schoeien zal dit voor de volgende halve eeuw van het grootste belang zijn.

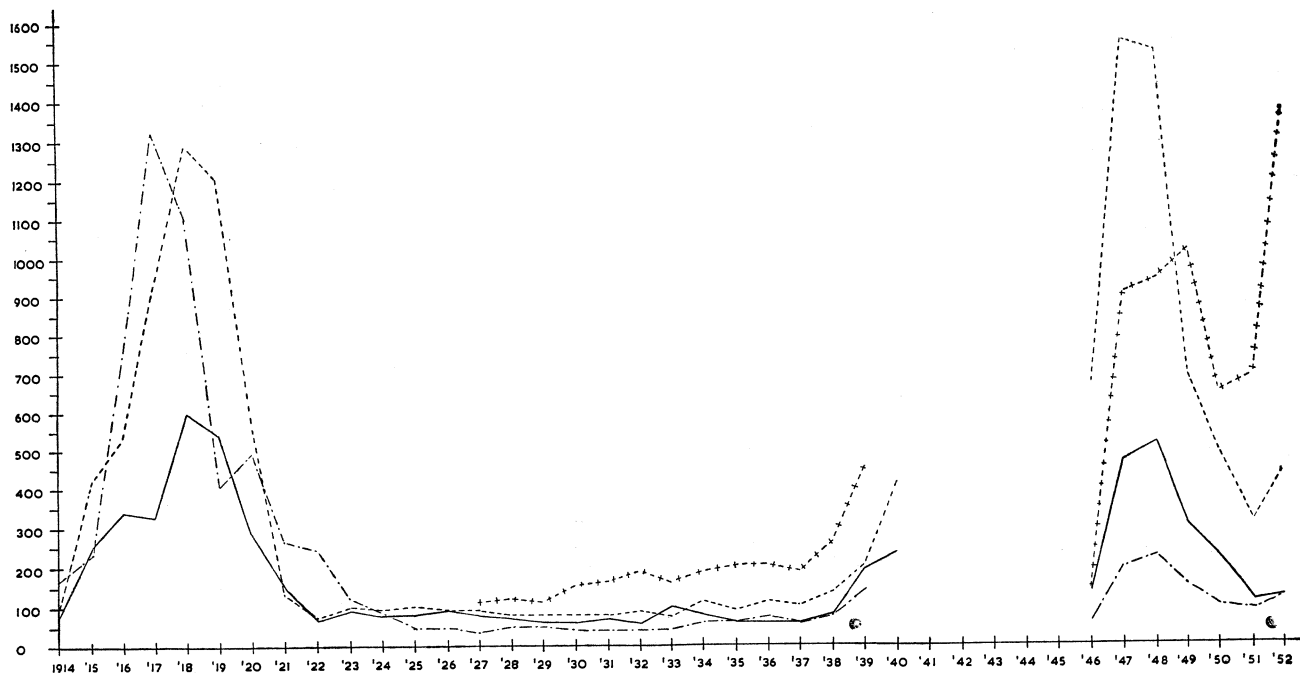
„De schaduwen van morgen" liggen nog donker over het militaire recht van de tweede helft der twintigste eeuw. De hoop is natuurlijk dat straks geen nationale legers meer zullen behoeven te bestaan en dat er slechts een internationale politie-macht nodig zal zijn om oorlogen te voorkomen. Ontwapening, internationale contrôle dat geen andere wapens worden aangemaakt dan die welke nodig zijn voor die internationale politiemacht, internationale contrôle ter vermindering van aggressie, internationale rechtspraak met een mogelijkheid derzelve beslissingen te executeren zullen daarvoor nodig zijn. Als deze hoop, die op het ogenblik nog zo weinig kans op verwezenlijking lijkt te bieden, werkelijkheid mocht worden zou het nationale militaire recht verdwijnen en vervangen worden door een jus speciale voor de internationale politie. Zolang echter deze verwachting geen realiteit is, zullen wij een goed-functionnerend militair rechterlijk apparaat nodig hebben. Geen goede krijgsmacht zonder goede militaire wetgeving en een voortreffelijke militaire straf- en tuchtrechtspraak.

Doch — en dat is de voornaamste les die wij kunnen trekken uit de geschiedenis der laatste vijftig jaar: geen goede militaire straf- en tuchtrechtspraak is mogelijk, als niet ook de krijgsmacht zelf in alle opzichten in orde is en gedragen wordt door de wil en het vertrouwen van het gehele volk.

Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN,  
Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden,  
Res.-Luit.-Kol. Mil. Jur. Dienst b.d.

### MILITAIRE RECHTSpraak 1914-1952 (GEBASEERD OP INDEXCIJFERS)

- - - - - Misdriven in burgerlijke strafwetten genoemd ( Periode 1909 t/m 1913 = 100, gemiddeld aantal veroordelingen = 197 )  
 ————— Misdriven in militaire strafwetten genoemd ( " " " " = 100, " " " " = 580 )  
 - . - . - . Overtredingen door de militaire rechter berecht ( " " " " = 100, " " " " schuldigverklaringen = 377 )  
 - + - + - + Gevallen van voorkoming der vervolging ( " 1921 " 1926 = 100, " " " " transacties = 580 )



Grafiek getekend door J. van 't Zelfde te Leiden.

## Straffen opgelegd ter zake van Militaire misdrijven

	Hoofdstraffen										Bijkomende straffen										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1909				310	1	230	10	3	554					27	1	4				87	
1910				370		262	17	2	651		55		19	19		1	4			85	
1911				348		240	13		601		63		24			1	1			88	
1912				315		272	20	5	612	1	34		16			2	2			53	
1913				294		287	12	9	602	1	37		17			1	1			56	
1914				260		232	7	8	507		27		15							42	
1915				706	1	780	3	3	1.493		53		20			1				74	
1916				1.053	1	1.014	4	3	2.075		94		13			2				109	
1917				1.392		1.239	2	9	2.642	1	96		32			13				145	
1918				2.085	2	1.591	1	9	3.688	2	246		56			25				346	
1919				1.975	1	1.375	2	18	3.371	2	397		50			7				457	
1920				1.004		778	2	9	1.793		182		45			3				230	
1921				440		374	2	2	816		140		11							153	
1922				230		197		2	429		65		19			1				85	
1923				479		24		1	504		13		3			1				116	
1924				436					436				9							66	
1925				434				22	456				54							66	
1926				408				95	503				78							90	
1927				373				93	466				59							61	
1928				326		1		70	396				57							63	
1929				290				75	366				43							70	

1930	—	—	312	—	—	62	—	374	2	23	4	—	—	—	—	29
1931	—	—	317	—	—	65	—	382	2	40	7	—	—	—	—	49
1932	—	—	303	—	—	42	—	345	2	39	1	—	—	—	—	42
1933	—	—	521	—	—	33	—	554	13	198	15	—	—	—	—	226
1934	—	—	427	—	—	54	—	481	123	73	5	—	—	—	—	201
1935	—	—	309	—	—	44	—	353	2	39	4	—	—	—	—	45
1936	—	—	307	1	—	54	—	362	—	33	3	—	—	—	—	37
1937	—	—	291	—	—	57	—	348	—	34	10	—	—	—	—	44
1938	—	—	436	3	—	37	—	476	—	25	6	—	—	—	—	31
1939	—	—	780	235	—	33	—	1.048	2	29	29	—	—	—	—	60
1940	1	—	464	811	—	54	—	1.330	13	13	29	—	6	—	—	61
1946	—	—	674	27	—	43	—	744	9	49	22	1	—	3	21	105
1947	—	—	2.293	262	—	124	—	2.679	42	204	139	1	—	43	9	438
1948	—	—	2.705	171	—	116	—	2.992	47	488	221	1	39	48	—	844
1949	—	—	1.409	268	—	97	—	1.774	10	457	132	3	63	47	1	713
1950	—	—	1.053	192	—	61	—	1.306	7	333	93	2	26	9	7	477
1951	—	—	364	229	—	47	—	640	6	87	35	1	28	5	5	167
1952	—	—	373	259	—	49	—	681	5	74	40	—	55	2	8	184

Voor de jaren 1946 t/m 1950 zijn de cijfers voor Nederland a) en Indonesië b) afzonderlijk:

1946a)	—	—	426	27	—	34	—	487	9	41	14	1	—	2	6	73
b)	—	—	248	—	—	9	—	257	—	8	8	—	—	1	15	32
1947a)	—	—	1.741	261	—	99	—	2.101	36	198	83	—	—	28	6	351
b)	—	—	552	1	—	25	—	578	6	6	56	1	—	15	3	87
1948a)	—	—	1.493	170	—	84	—	1.747	28	453	76	—	39	13	—	609
b)	—	—	1.212	1	—	32	—	1.245	19	35	145	1	—	35	—	235
1949a)	—	—	904	268	—	54	—	1.226	5	443	46	—	63	3	1	561
b)	—	—	505	—	—	43	—	548	5	14	86	3	—	44	—	152
1950a)	—	—	635	192	—	42	—	869	2	313	45	1	25	3	6	395
b)	—	—	418	—	—	19	—	437	5	20	48	1	1	6	1	82

Gegevens ontleend aan het Centraal Bureau v. d. Statistiek (C.B.S.).

STAAT 2

**Straffen opgelegd ter zake van Militaire misdrijven**

Verhoudingscijfers per periode van 5 jaar

Hoofdstraffen									Bijkomende straffen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Doodstraf	Levenslange gevangenisstraf	Tijdelijke gevangenisstraf	Cassatie	Militaire detentie	Tuichtschool	Geldboete	Berisping	Vervallen verklaring v/d militaire stand of v/d betrekking als militair geëmployeerde	Ontzetting voor een bepaalde tijd v/h recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Ontslag uit de militaire dienst met ontzetting v/d bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen	Ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting v/d bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen	Verlaging	Ontzetting van bepaalde rechten	Plaatsing in een strafklasse	Verbeurdverklaring	Openbaarmaking v/d repressie	Openbaarmaking v/d repressie
1910-'14	—	—	53.4	—	43.5	2.3	0.8	—	0.6	69.8	—	28.1	—	1.5	—	—	—
1915-'19	—	—	54.3	0.0	45.2	0.1	0.3	—	0.4	78.3	—	15.1	0.2	4.2	—	—	—
1920-'24	—	—	65.1	—	34.5	0.1	0.4	—	—	61.5	—	13.4	0.3	0.8	—	—	—
1925-'29	—	—	83.7	—	0.0	—	16.2	—	—	—	1.8	88.7	9.5	—	—	—	—
1930-'34	—	—	88.0	—	—	—	12.0	—	—	—	26.0	68.2	5.9	—	—	—	—
1935-'39	—	—	82.1	—	9.2	—	8.7	—	—	—	1.8	73.7	24.0	—	0.5	—	—
1946-'50	—	—	85.7	—	9.7	—	4.6	—	—	—	4.5	59.4	23.6	0.3	5.0	5.8	1.5

Verhoudingscijfers per jaar, 1930-1950. Voor 1946-1950 Nederland a) en Indonesië b) afzonderlijk.

1930	—	—	83.4	—	—	—	16.6	—	—	—	6.9	79.3	13.8	—	—	—	—
1931	—	—	83.0	—	—	—	17.0	—	—	—	4.1	81.6	14.3	—	—	—	—
1932	—	—	87.8	—	—	—	12.2	—	—	—	4.8	92.9	2.4	—	—	—	—
1933	—	—	94.0	—	—	—	6.0	—	—	—	5.8	87.6	6.6	—	—	—	—
1934	—	—	88.8	—	—	—	11.2	—	—	—	61.2	36.3	2.5	—	—	—	—
1935	—	—	87.5	—	—	—	12.5	—	—	—	4.4	86.7	8.9	—	—	—	—
1936	—	—	84.8	—	0.3	—	14.9	—	—	—	—	89.2	8.1	—	2.7	—	—
1937	—	—	83.6	—	—	—	16.4	—	—	—	—	77.3	22.7	—	—	—	—
1938	—	—	91.6	—	0.6	—	7.8	—	—	—	—	80.6	19.4	—	—	—	—
1939	—	—	74.4	—	22.4	—	3.1	—	—	—	3.3	48.3	48.3	—	—	—	—
1940	0.1	—	34.9	—	61.0	—	4.1	—	—	—	21.3	21.3	47.5	—	9.8	—	—
1946 a)	—	—	87.5	—	5.5	—	7.0	—	—	—	12.3	56.2	19.2	1.4	—	2.7	8.2
b)	—	—	96.5	—	—	—	3.5	—	—	—	—	25.0	25.0	—	—	3.1	46.9
1947 a)	—	—	82.9	—	12.4	—	4.7	—	—	—	10.3	56.4	23.6	—	—	8.0	1.7
b)	—	—	95.5	—	0.2	—	4.3	—	—	—	6.9	6.9	64.4	1.1	—	17.2	3.4
1948 a)	—	—	85.5	—	9.7	—	4.8	—	—	—	4.6	74.4	12.5	—	6.4	2.1	—
b)	—	—	97.3	—	0.1	—	2.6	—	—	—	8.1	14.9	61.7	0.4	—	14.9	—
1949 a)	—	—	73.7	—	21.9	—	4.4	—	—	—	0.9	79.0	8.2	—	11.2	0.5	0.2
b)	—	—	92.2	—	—	—	7.8	—	—	—	3.3	9.2	56.6	2.0	—	29.0	—
1950 a)	—	—	73.1	—	22.1	—	4.8	—	—	—	0.5	79.2	11.4	0.3	6.3	0.8	1.5
b)	—	—	95.7	—	—	—	4.4	—	—	—	6.1	24.4	58.5	1.2	1.2	7.3	1.2

Gegevens ontleend aan C.B.S.

## STAAT 1

### Indexcijfers betreffende het aantal veroordelingen door de militaire rechter uitgesproken. (Zie grafiek).

	Burg. strafwetten.	Milit. strafwetten.	Over- treddingen.	Trans- acties.
1914 . . . . .	100	80	170	
1915 . . . . .	420	250	240	
1916 . . . . .	530	340	740	—
1917 . . . . .	920	430	1.320	—
1918 . . . . .	1.290	600	1.100	
1919 . . . . .	1.200	540	400	
1920 . . . . .	570	290	490	
1921 . . . . .	130	140	260	
1922 . . . . .	70	70	240	
1923 . . . . .	100	90	120	—
1924 . . . . .	90	80	90	—
1925 . . . . .	100	80	50	
1926 . . . . .	90	90	50	—
1927 . . . . .	90	80	40	110
1928 . . . . .	80	70	50	120
1929 . . . . .	80	60	50	110
1930 . . . . .	80	60	40	150
1931 . . . . .	80	70	50	160
1932 . . . . .	90	60	50	180
1933 . . . . .	80	100	50	160
1934 . . . . .	110	80	60	180
1935 . . . . .	90	60	60	200
1936 . . . . .	110	60	70	200
1937 . . . . .	100	60	60	180
1938 . . . . .	130	80	80	260
1939 . . . . .	200	180	140	450
1940 . . . . .	410	230	....	....
1946 . . . . .	660	130	60	130
1947 . . . . .	1.540	460	190	900
1948 . . . . .	1.520	510	220	930
1949 . . . . .	680	300	150	1.010
1950 . . . . .	490	220	100	640
1951 . . . . .	310	110	90	680
1952 . . . . .	440	120	120	1.370

Gegevens ontleend aan C.B.S.

TABEL 2

## Straffen opgelegd ter zake van Commune misdrijven

1	Hoofdstrafen									Bijkomen destraffen								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1909	—	206	10	5	—	23	—	244	—	39	—	—	9	—	—	1	—	51
1910	—	179	9	4	—	31	—	223	—	27	—	—	10	2	—	—	—	39
1911	—	176	4	14	—	20	—	214	—	44	—	—	14	—	—	—	—	59
1912	—	167	7	4	—	37	—	215	—	33	—	—	8	—	—	—	—	42
1913	—	156	7	2	—	48	—	213	—	19	—	—	14	—	—	—	—	34
1914	—	145	12	6	—	48	—	211	—	18	—	—	9	—	—	—	—	27
1915	—	709	18	5	—	162	—	894	—	42	—	—	12	—	—	—	—	56
1916	—	798	43	2	—	266	—	1.109	—	67	—	—	15	—	—	—	—	84
1917	—	1.432	68	3	—	419	—	1.922	—	74	—	—	15	—	—	—	—	288
1918	—	2.016	104	1	—	577	—	2.698	—	99	—	—	53	—	—	—	—	359
1919	—	1.773	141	3	—	665	—	2.582	—	242	—	—	74	—	—	—	—	535
1920	—	890	76	—	—	281	—	1.247	—	123	—	—	68	—	—	—	—	516
1921	—	201	18	—	—	63	—	282	—	50	—	—	61	—	—	—	—	258
1922	—	108	8	—	—	31	—	148	—	20	—	—	9	—	—	—	—	62
1923	—	165	2	—	—	31	—	199	—	3	—	—	4	—	—	—	—	26
1924	—	132	2	—	—	34	—	176	—	3	—	—	13	—	—	—	—	37
1925	—	141	1	—	—	34	—	188	—	8	—	—	11	—	—	—	—	42
1926	—	137	5	—	—	46	—	169	—	17	—	—	10	—	—	—	—	38
1927	—	113	2	—	—	54	—	170	—	25	—	—	7	—	—	—	—	21
1928	—	111	—	—	—	59	—	162	—	13	—	—	5	—	—	—	—	21
1929	—	116	2	—	—	44	—	159	—	15	—	—	12	—	—	—	—	29
1929	—	96	3	—	—	60	—	159	—	21	—	—	7	—	—	—	—	29





STAAT 3

Straffen opgelegd ter zake van Commune misdrijven

Verhoudingscijfers per periode van 5 jaar

Hoofdstraffen								Bijkomende straffen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Levenslange gevangenisstraf	Tijdelijke gevangenisstraf	Hechtenis	Tuchtschool	Militaire detentie	Geldboete	Berisping	Vervallen verklaring v/d militaire v/d betrekking als militair geëmplane	Ontzetting voor een bepaalde recht om bij de gewapende mac militair geëmplane te dienen	Ontslag uit de militaire dienst <i>met</i> ontzetting v/d bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen	Ontslag uit de militaire dienst <i>zonder</i> ontzetting v/d bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen	Verlaging	Ontzetting van bepaalde rechten	Plaatsing in een strafklasse	Verbeurdverklaring	Openbaarmaking v/d rechterlijke uit-spraak
1910-'14	—	76.5	3.6	2.8	—	17.1	—	1.0	70.1	—	—	27.4	1.0	—	—	—
1915-'19	—	73.1	4.1	0.2	—	22.7	—	1.0	35.4	—	—	15.0	—	—	9.5	—
1920-'24	—	73.3	5.1	0.0	—	21.5	—	1.6	45.4	6.6	5.9	23.1	0.2	—	48.5	—
1925-'29	—	67.7	1.4	—	—	31.0	—	—	—	5.1	65.2	29.7	—	—	17.2	—
1930-'34	—	67.3	1.0	—	—	31.7	—	—	—	8.6	61.3	25.8	2.2	—	2.2	—
1935-'39	—	74.2	1.9	—	—	23.9	—	—	—	8.8	58.5	28.1	4.7	—	—	—
1946-'50	0.0	67.8	4.4	—	0.0	27.8	—	—	—	5.3	25.2	34.9	6.5	0.8	25.8	1.6

Verhoudingscijfers per jaar, 1930-1950. Voor 1946-1950 Nederland a) en Indonesië b) afzonderlijk,

1930	—	60.6	1.3	—	—	38.1	—	—	—	20.0	60.0	20.0	—	—	—	—
1931	—	60.3	1.3	—	—	38.4	—	—	—	12.5	56.3	31.3	—	—	—	—
1932	—	65.5	0.6	—	—	33.9	—	—	—	6.9	55.2	31.0	—	—	6.9	—
1933	—	72.5	0.7	—	—	26.8	—	—	—	—	60.0	40.0	—	—	—	—
1934	—	74.3	1.3	—	—	24.3	—	—	—	8.7	73.9	8.7	8.7	—	—	—
1935	—	76.9	0.6	—	—	22.5	—	—	—	—	64.5	35.5	—	—	—	—
1936	—	70.9	2.7	—	—	26.5	—	—	—	—	74.1	22.2	3.7	—	—	—
1937	—	72.5	2.5	—	—	25.0	—	—	—	19.0	61.9	14.3	4.8	—	—	—
1938	—	75.6	—	—	—	24.4	—	—	—	14.0	60.5	25.6	—	—	—	—
1939	—	74.9	3.1	—	—	22.1	—	—	—	10.2	42.9	34.7	12.2	—	—	—
1940	—	58.0	3.5	—	—	38.5	—	—	—	3.6	27.3	41.8	25.5	—	1.8	—
1946 a)	0.1	60.6	4.0	—	—	35.3	—	—	—	5.7	38.2	20.4	5.1	—	28.0	2.5
b)	—	87.1	0.6	—	—	12.3	—	—	—	7.7	5.1	53.8	7.7	—	—	25.6
1947 a)	—	69.3	2.7	—	—	28.0	—	—	—	5.9	35.4	27.2	1.8	—	28.3	1.4
b)	—	75.5	5.7	—	—	18.8	—	—	—	13.6	6.2	38.3	17.3	—	21.0	3.7
1948 a)	—	59.4	1.9	—	—	38.7	—	—	—	3.7	29.6	33.5	4.6	3.0	25.3	0.3
b)	—	78.1	8.5	—	—	13.3	—	—	—	7.3	13.7	43.4	12.7	—	22.8	—
1949 a)	—	58.3	1.9	—	—	39.8	—	—	—	—	40.7	35.3	2.7	4.7	14.7	2.0
b)	—	67.4	10.2	—	—	22.5	—	—	—	3.8	7.1	40.3	6.7	—	41.2	0.8
1950 a)	—	57.9	1.0	—	0.2	40.9	—	—	—	3.0	45.5	29.9	—	0.7	18.7	2.2
b)	—	73.5	13.4	—	—	13.1	—	—	—	3.5	7.9	43.9	14.0	—	28.1	2.6

Gegevens ontleend aan C.B.S.

*Toelichting op de tabellen.*

1. Over de jaren 1941 t/m 1945 zijn geen gegevens door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd.
2. Over 1940 stonden het Centraal Bureau voor de Statistiek geen gegevens betreffende overtredingen en transacties ter beschikking.
3. De gevallen van verbeurdverklaring (Bijkomende straffen t.a.v. militaire misdrijven, kolom 8) in de jaren 1917, 1918 en 1919, berusten vermoedelijk op de Wet van 22 Febr. 1917 tot vaststelling in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden van bepalingen in het belang van eene meer afdoende beteugeling van smokkelhandel.

Art. 5 van deze wet luidt:

Bij veroordeeling wegens eenige overtreding ingevolge de Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad No 128) – de Wet Staat van Oorlog en Staat van Beleg – kunnen, voor zoover het strafbare feit bestaat in verboden invoer, uitvoer, vervoer of nederlage van goederen, worden verbeurd verklaard:

- 1° het goed, waarvan de invoer, de uitvoer, het vervoer of de nederlage verboden was;
- 2° de voorwerpen, ten aanzien waarvan de rechter beslist, dat zij geacht moeten worden voor het 1° bedoelde goed geheel of gedeeltelijk in de plaats te zijn getreden;
- 3° de voorwerpen, door middel van de overtreding verkregen of waarmede de overtreding is gepleegd.

De gegevens voor de tabellen en staten zijn bijeengebracht uit de Criminele Statistiek, uitgegeven door het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

## Tuchtrecht en verwijzing.

Bij de Koninklijke marine hebben in beginsel de Commanderende Officiëren van schepen en inrichtingen volledige strafbevoegdheid. Daar onze vloot voor een groot gedeelte uit kleinere schepen bestaat, welke door subalterne officieren worden gecommandeerd, berust de handhaving van de krijgstucht wat het strafopleggen betreft, ook dikwijls in handen van betrekkelijk jonge officieren. De Koninklijke marine mag zich gelukkig prijzen, dat haar Commanderende Officiëren, hoe jong zij soms dus ook mogen zijn, in de loop der tijden bewezen hebben, dat deze bevoegdheid bij hen in goede handen berust. Des te meer mag dit wel gewaardeerd worden, als men zich realiseert, dat de door de commandanten opgelegde krijgstuchtelijke straffen geen onderwerp van dagelijkse, wekelijkse of maandelijksse controle van de zijde van de boven deze commandanten gestelde hogere bevelvoerders uitmaken. Deze hogere bevelvoerders, verder vlootvoogden te noemen (deze oude betiteling is militair-juridisch bij de Zeemacht nog steeds in zwang) bezien deze opgelegde krijgstuchtelijke straffen namelijk slechts bij de jaarlijkse controle en bij inspectiën van het betrokken schip of de betrokken inrichting en dan nog bepaalt deze controle zich vooral tot het nagaan of wetstechnische fouten zijn begaan en of de commandant zich gehouden heeft aan zijn hem ex artikel 8 der Rechtspleging Zeemacht opgelegde taak, om te rapporteren over feiten niet zijnde eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen. Normaliter zal de vlootvoogd derhalve zelden gebruik maken van zijn bevoegdheid ex artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht tot wijziging van de straf en/of strafreden, opgelegd door een onder zijn bevelen dienende commandant. De vlootvoogd immers merkt van die straffen, behalve in genoemde gevallen, in het algemeen slechts dan, wanneer de gestrafte zich over de hem opgelegde straf en/of bijbehorende strafreden beklagt en alsdan prevaleren artikel 61 en volgende van de Wet op de Krijgstucht.

Heeft de vlootvoogd derhalve met de, wat ik zou willen noemen, dagelijkse uitoefening van het eigenlijke tuchtrecht, weinig bemoeienis, anders wordt dit, wanneer door de commandant omtrent een feit, niet vallende onder de zogenaamde eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen een beslissing is genomen als bedoeld in artikel 6 der Rechtspleging Zeemacht (verdachte onschuldig bevonden) of in artikel 7 der Rechtspleging Zeemacht (verdachte krijgstuchtelijk gecorrigeerd). In die gevallen, zomede in geval van twijfel bij de commandant of de zaak wel buiten de strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan en in geval de commandant van oordeel is, dat de zaak voor de militaire rechter dient te worden gebracht (artikel 8 der Rechtspleging Zeemacht) moet hij omtrent zijn beslissing en/of opinie rapporteren aan de Vlootvoogd. Het is op deze wijze, dat de vlootvoogd door een wijze wetgever toch opeens midden in de materie van militair tuchtrecht en van (militair) strafrecht wordt geplaatst, want aldus wordt hem niet alleen de gelegenheid geboden om een bepaald vervolgingsbeleid ten opzichte van alle onder zijn bevelen dienende militairen der zeemacht te voeren, doch bovendien blijft hij op de hoogte van de

„van dag tot dag" criminaliteit onder die militairen. Immers de hem gerapporteerde feiten betreffen over het algemeen ernstiger vergrijpen dan de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zijn. Lij zullen in hun totaliteit derhalve een graadmeter zijn voor de discipline op de vloot, op een bepaald schip, onder militairen van eenzelfde dienstvak en zij kunnen voor de vlootvoogd aanleiding zijn de nodige maatregelen te treffen.

Bij de Koninklijke Marine is het — gelijk bekend — de Fiscaal, die ingevolge de wet de vlootvoogd adviseert, of een onschuldig geoordeelde of een al dan niet krijgstuchtelijk gestrafte alsnog naar de militaire rechter zal worden verwezen, dan wel dat de zaak buiten de rechter zal worden afgedaan met bepaling dat de verdachte alsnog krijgstuchtelijk zal worden gestraft, hetzij ongemoeid wordt gelaten. Om praktische redenen worden hier te lande de rapporten ex artikel 8 der Rechtspleging Zeemacht door tussenkomst van de fiscaal aan de vlootvoogd aangeboden, zodat deze die rapporten ontvangt, vergezeld van het advies van de fiscaal. Dat deze samenwerking een vruchtbare is wordt wellicht het beste getypeerd door het feit dat slechts sporadisch van het gegeven advies wordt afgeweken. Aangezien het uitgesloten is dat de vlootvoogd zich persoonlijk met alle details van het wezen der verwijzing kan inlaten, is in zijn staf voor dit doel een bureau (bureau van de Intendant) opgenomen. Het feit dat de handtekening van de vlootvoogd zelf onder de verwijzing is gesteld vormt evenwel een minimum waarborg, dat hij zelve de zaken althans heeft gezien.

Belangrijk in het verwijzingsbeleid van de vlootvoogd is voorts de beslissing of in een bepaald geval van het advies van de Fiscaal *moet* worden afgeweken. Deze afwijking kan dus zijn: **wel** verwijzen, als de Fiscaal vermeent dat de zaak buiten de rechter kan worden afgedaan of niet verwijzen, als de Fiscaal vermeent dat dit wel dient te geschieden. Juist het feit dat deze afwijkingen weinig zullen voorkomen, daar van de fiscaal kan worden verwacht, dat hij de opvattingen van de vlootvoogd *terzake* kent, of heeft leren kennen, maakt deze gevallen des te interessanter. Nemen wij het eerste geval. Stel, dat de vlootvoogd in een aangelegenheid vormende een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp, welke in het algemeen krijgstuchtelijk wordt afgedaan, een nuance ziet, welke hij zodanig ernstig acht, dat krijgstuchtelijke afdoening ongewenst is, dan zal hij het advies van de fiscaal niet mogen volgen, en beslissen tot verwijzing. Het is hier zijn ervaring als bevelhebber welke hem ervoor waarschuwt, dat tegen zodanige gedraging met het zwaard der justitie moet worden opgetreden. In dit geval geeft hij de fiscaal opdracht alsnog een telastelegging te ontwerpen en de verwijzing volgt. De vervolging zal dan met dezelfde energie geleid dienen te worden als hadde de fiscaal zelf aanstonds tot verwijzing geadviseerd en met name moet hij, indien de telastegelegde feiten zijns inziens een strafbaar feit vormen, mitsgaders beklagdes schuld daaraan enz., geen terugverwijzing naar de commanderende officier vorderen. In het tweede geval zullen het wel immer redenen van opportuniteit zijn, welke de vlootvoogd deden besluiten om niet tot verwijzing over te

gaan. De rechtsmiddelen welke de fiscaal tegen *deze* afwijkende beslissing open staan zijn bekend. Ga ik te ver, als ik de stelling poneer, dat de fiscaal goed doet daartoe niet eerder over te gaan, dan nadat hij alle argumenten van de vlootvoogd in casu kent en deze goed heeft laten bezinken?

Tot zover het verwijzingsbeleid. Evenwijdig hiermede loopt het beleid van de vlootvoogd, of hij zich verenigt met de *zwaarte* van de opgelegde krijgstuchtelijke straffen, in de gevallen dat hij met de disciplinaire afdoening door de commandant accoord gaat. Zonder terstond over te gaan tot toepassing van artikel 50 der Wet op de Krijgstucht kan hij de betrokken commandant zijn mening kenbaar maken over de niet genoegzame of te grote gestrengheid der straf, hetzij in een bijzonder geval, hetzij in bepaalde gelijksoortige gevallen (wachtdelicten bijvoorbeeld). Op deze wijze zullen bepaalde opvattingen van de vlootvoogd inzake de handhaving van de krijgstucht doordringen tot de commandanten, hetgeen bevorderlijk is voor een gelijksoortige (vooral niet congruente) behandeling van deze zaken op de vloot.

Ook in deze materie kunnen de adviezen van de fiscaal van veel waarde zijn. In het bijeenkomen van deze draden in de hand van de Vlootvoogd ligt een waarborg, dat straf- en tuchtrecht op elkaar blijven afgestemd ter bevordering en handhaving van een goede discipline en *dus* tot heil van de slagkracht van de vloot.

In wezen heeft het Militair Rechterlijk Tijdschrift in de afgelopen halve eeuw door zijn opbouwende kritiek en zijn verschaffing van wetenschap en voorlichting aan de commanderende en andere officieren ditzelfde doel nagestreefd. Het zij mij vergund daarvoor mijn hulde en oprechte dank uit te spreken. Moge het Tijdschrift blijven staan in ons aller belangstelling. Het is dit waard!

*De Commandant Zeemacht Nederland,  
F. T. BURGHARD, Vice-Admiraal.*

## **Het onderwijs bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord in diverse onderdelen van het recht.**

Alle toekomstige officieren van de Koninklijke Marine ontvangen hun opleiding bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder; de adelborsten — als toekomstige beroepsofficieren — gedurende drie jaren, de aspirant reserve-officieren gedurende een tijdvak variërende van zes weken (artsen, ingenieurs, tandartsen en dergelijke) tot ongeveer zeven maanden. Deze toekomstige officieren ontvangen allen onderwijs in het Recht. Dit onderwijs is vanzelfsprekend afgestemd op de eisen, waaraan de betrokkenen later in hun praktijk als officier zullen moeten voldoen. Nu zijn de praktischeisen niet voor alle korpsen dezelfde, zodat aan de leerlingen van bepaalde dienstvakken slechts een beperkte kennis van de veel omvattende stof bijeengebracht behoeft te worden. Bovendien noopt bij de aspirant reserve-officieren de korte duur der opleiding tot een verdere beperking.

Met betrekking tot de omvang van de gedoeerde stof kunnen de leerlingen van het Koninklijk Instituut voor de Marine als volgt worden gerubriceerd:

1. Adelborsten voor de administratie.
2. Adelborsten voor de zeedienst, mariniers, technische dienst en electrotechnische dienst.
3. Aspirant reserve officieren.

De eersten zullen als officier van administratie in staat moeten zijn hun commandant van advies te dienen in alle straf- en tuchtrechtelijke aangelegenheden. Tevens zullen zij de functies van fiscaal, officier-commissaris en secretaris bij een Zeekrijgsraad en van Intendant moeten kunnen vervullen. Voor al deze taken is een uitgebreide kennis van het Recht vereist; lacunes zouden tot grote moeilijkheden aanleiding kunnen geven. Vandaar ook, dat bij de opleiding van deze adelborsten gedurende de gehele cursus tenminste 750 lessen zijn uitgetrokken voor het Recht.

De overigen zullen als beroeps- of reserve-officier in staat moeten zijn om — zo mogelijk met voorlichting van een officier van administratie — hun rechtskundige taak als commandant, als lid van een Zeekrijgsraad, als divisiechef en eventueel als onderzoekend functionaris, uit te oefenen. Voor het onderwijs in het Recht aan de adelborsten staan hiertoe ongeveer 130 lessen ter beschikking. Voor de aspirant reserve-officieren varieert dit aantal van 25 tot omstreeks 80.

Teneinde de leerlingen gereed te maken voor de bovenvermelde taken worden bij het Koninklijk Instituut voor de Marine de navolgende onderdelen van het Recht gedoerd:

- a. Algemeen Strafrecht.
- b. Militair Strafrecht.
- c. Algemene Strafvordering.
- d. Militaire Strafvordering.
- e. Internationaal Recht.
- f. Militair Tuchtrecht.

Vanzelfsprekend gaat aan de behandeling van deze onderdelen een inleiding vooraf, waarbij aan de leerlingen — naar gelang van het dienstvak in min of meer uitgebreide vorm — de grondbegrippen en de omvang van het recht in de ruimste zin uiteengezet worden.

#### *a. Algemeen Strafrecht.*

Aangezien kennis van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht conditio sine qua non is voor een juist begrip van al het materiële strafrecht, vormt de bestudering van de hierin vervatte algemene bepalingen een belangrijk deel van alle opleidingen. In verband met het aantal beschikbare lessen kan slechts bij de adelborsten voor de administratie even diep op deze stof worden ingegaan als bij studenten in de juridische faculteit. Teneinde diverse tegenstellingen te overbruggen en de adelborsten der verschillende jaargangen in staat te stellen elkaars juridische terminologie te begrijpen, werd een uniforme lesstof vastgesteld. Voor de adelborsten voor de administratie viel hier de keuze op het handboek van Prof. POMPE.

De overige leerlingen moeten zich beperken tot de bestudering van uittreksels uit dit handboek; de kans, dat hierdoor gebrek aan inzicht zou ontstaan, wordt door een intensief mondeling contact tussen docent en leerlingen zo gering mogelijk gemaakt.

De commune delicten worden alleen aan de adelborsten voor de administratie onderwezen. Zij immers zullen later in diverse functies met de behandeling dezer misdrijven en overtredingen worden belast. Hiertoe is, naast een zekere parate kennis, in ieder geval vereist, dat zij snel de weg weten te vinden in het tweede en derde boek van het Wetboek van Strafrecht. De hoofdlijnen der jurisprudentie mogen hun niet vreemd blijven, doch de kennis van de bestanddelen der misdrijven en overtredingen zelve wordt bij het onderwijs vooropgesteld. Met een grondig begrip van de algemene bepalingen is immers de weg tot de uitlegging van het betreffende wetsartikel reeds aangegeven; waar nodig kunnen handboeken en jurisprudentieverzamelingen een nadere oplossing brengen.

#### *b. Militair Strafrecht.*

Het eerste boek van het Wetboek van Militair Strafrecht is te beschouwen als een supplement op het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht en wordt dan ook als zodanig aan de leerlingen bijgebracht. Aangezien de in dit supplement vervatte onderwerpen minder leerstellig van aard zijn en voor het merendeel betrekking hebben op zaken, welke door *alle* leerlingen bij de behandeling van het Algemene Strafrecht worden bestudeerd, ligt hier de verhouding tussen de kennis van de adelborsten voor de administratie enerzijds en die der overige leerlingen anderzijds gunstiger voor de laatsten dan bij het Algemene Strafrecht.

Wet tweede boek van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt door de adelborsten voor de administratie grondig bestudeerd. Bij het onderwijs aan de andere leerlingen wordt de nadruk gelegd op de afwezigheidsdelicten, de misdrijven tegen de ondergeschiktheid en het wachtdelict.



### *c. Algemene Strafvoeding.*

De adelborsten voor de administratie moeten van de Grondwet en de Wet op de Regterlijke Organisatie die delen kennen welke op het Strafrecht betrekking hebben. Van het Wetboek van Strafvoeding wordt van hen de kennis geëist, welke nodig is om een duidelijk inzicht te verkrijgen in de punten van overeenkomst en verschil bij het burgerlijke en het militaire formele recht. Het bewijsrecht wordt hierbij in extenso behandeld.

Bij de andere leerlingen wordt volstaan met het aanstippen van enkele hoofdzaken; slechts op het bewijsrecht wordt dieper ingegaan.

### *d. Militaire Strafvoeding.*

Aan de Regtspleging bij de Zeemacht en de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht wordt door de adelborsten voor de administratie een vrij gedegen studie gewijd. Het behoeft geen betoog, dat het hun niet gemakkelijk valt om in de onoverzichtelijk gesystematiseerde Regtspleging bij de Zeemacht thuis te geraken; dit wordt echter zeker niet aanvaard als argument om het militaire strafproces niet te beheersen. Ook kennis van de hoofdzaken van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof wordt van hen geëist.

Voor de overige leerlingen beperkt het onderricht zich voornamelijk tot datgene, wat aan een eventuele verwijzing naar de militaire rechter voorafgaat. Het verloop van het proces bij de Zeekrijgsraad wordt in hoofdlijnen behandeld.

### *e. Internationaal Recht.*

Dit wordt uitsluitend aan de adelborsten — m.u.v. die der technische dienstvakken — gedoceerd, niet aan de aspirant reserve-officieren. Het onderwijs strekt zich uit over internationale gebruiken, ongeschreven volkenrecht en diverse belangrijke tractaten. Het heeft ten doel de leerlingen een inzicht in de omvang van dit recht te verschaffen en de problemen in de internationale sfeer na te gaan, waarvoor de marine-officier zich in oorlogs- en vreedstijd gesteld kan zien. De behandeling geschiedt voor alle adelborsten op gelijke wijze.

### *f. Militair Tucht recht.*

Van alle leerlingen wordt aan het einde der opleiding een grondige kennis van de Wet op de Krijgstucht en van het Reglement betreffende de Krijgstucht geëist. Bij het onderwijs dient natuurlijk het doel — een officier, die als gezagdrager bij uitstek in staat moet zijn de krijgstucht op juiste wijze te handhaven — steeds voor ogen gehouden te worden.

Hierbij treedt echter een zekere tegenstelling aan het licht. Het handhaven van de tucht omvat immers twee verschillende elementen. In de eerste plaats dient de officier op de hoogte te zijn van de vereisten van leiderschap en menselijke verhoudingen; in de tweede plaats moet hij de juridische en de administratieve regels, welke hij als gezagdrager in acht moet nemen, kennen. Om een vergelijking te maken met het examen voor een rijbewijs: de candidaat moet de verkeersregels kennen, maar hij moet in ieder geval kunnen rijden. De Wet op de Krijgstucht bevat, enige leerstellige opmerkingen daar gelaten, hoofdzakelijk „verkeersregels”, het Reglement bevat beide elementen. Het is natuurlijk

mogelijk de behandeling van deze beide aspecten toe te vertrouwen aan één leraar. Dit zou dan — daar voor de explicatie van de Wet op de Krijgstucht een zekere mate van juridische kennis is vereist — bij voorkeur de leraar in het Recht moeten zijn. Het gevaar zou dan echter dreigen, dat deze, wegens zijn specialisatie reeds aangetrokken tot de juridische zijde van de stof, te veel de nadruk op dit element zou leggen en de grote lijn — het Reglement als leidraad tot het begrip krijgstucht — niet voldoende tot uiting zou brengen. Bovendien, wie is meer geschikt om b.v. de adelborst voor de zeedienst de vereisten van leiderschap en menselijke omgang te verduidelijken, dan een over praktijkervaring beschikkend officier van de zeedienst zelve?

Om deze redenen werd bij het Koninklijk Instituut voor de Marine het onderwijs in de krijgstucht gesplitst. Zodra de leerling op het Instituut is gearriveerd, ontvangt hij een exemplaar van het Reglement betreffende de Krijgstucht. Onmiddellijk daarna begint de behandeling van dit Reglement door zijn divisiechef. (Deze divisiechef is een voor een bepaalde categorie van adelborsten aangewezen — daarvoor geschikte — officier, belast met de behartiging van hun geestelijke en stoffelijke belangen, die gedurende de gehele opleiding aan dezelfde groep adelborsten verbonden blijft). Het doel der lessen van de divisiechef is allereerst de omvorming van burger tot militair.

Later — tot dusverre bij de adelborsten in het oudste en binnenkort ook in het tweede jaar — worden de beginselen van leiderschap onderwezen, waaraan natuurlijk wederom een behandeling van het Reglement betreffende de Krijgstucht inhaerent is. Aan de adelborsten worden deze lessen gegeven door de Eerste Officier van het Koninklijk Instituut voor de Marine, als regel een kapitein-luitenant ter zee met praktijkervaring als commandant. Hierbij wordt niet zo zeer de opvoeding tot militair als wel die tot meerdere op de voorgrond gesteld. Met dankbaarheid denken vele huidige officieren bovendien terug aan de lezingen, welke enige jaren geleden over dit onderwerp werden gehouden door de luitenant-generaal der mariniers M. R. DE BRUIJNE.

Daarnaast vindt de behandeling van de Wet op de Krijgstucht en van een aantal meer juridische details van het Reglement plaats door de leraar in het Strafrecht. Natuurlijk zal ook deze — zelf meerdere of gewezen meerdere — bepaalde aspecten van het andere element tot uiting brengen. Hij zal er steeds de nadruk op leggen, dat het „rijden” tenminste even belangrijk is als de „verkeersregels”, welke hij doceert.

Tegenstellingen tussen hetgeen de divisiechef, c.q. eerste officier, enerzijds en de leraar anderzijds de adelborsten bijbrengt, komen weinig voor, indien ieder zich binnen de begrenzing van zijn taak houdt. Natuurlijk kan er verschil van mening bestaan omtrent bepaalde militairrechtelijke onderwerpen, welke tot beide terreinen behoren, zoals b.v. de elementen van het dienstbevel. Op de leraar in het strafrecht rust dan de taak de leerlingen te wijzen op de uiteenlopende jurisprudentie, ten einde hen te doen begrijpen, dat een dergelijk verschilpunt niet een persoonlijke aangelegenheid is, doch terug te voeren is tot een controverse in juridisch inzicht op hoger niveau.

*Methode van onderwijs en ervaringen bij het lesgeven.*

De lessen in het Recht worden aan de verschillende afdelingen (bestaande uit ten hoogste ongeveer 15 leerlingen) gegeven door officieren van het korps administratie, hetzij in actieve dienst, hetzij gepensionneerd. Deze zijn ofwel meester in de rechten, ofwel in het bezit van de aantekening voor meer uitgebreide rechtskennis. De huidige docenten hebben allen voorheen praktijkervaring opgedaan als fiscaal bij een Zeekrijgsraad.

Als regel wordt voor elke jaargang van adelborsten een bepaalde leraar aangewezen die met dit „jaar<sup>n</sup> opklimt tot het eindexamen is bereikt. De continuïteit wordt hierdoor bevorderd, evenals een wederzijds begrip tussen leraar en leerling. Hoewel de methode van lesgeven vanzelfsprekend mede van het persoonlijk inzicht van de leraar afhankelijk is, wordt steeds de bestudering van de wet zelf als eerste eis gesteld. De taak van de leraar is hierbij een leidinggevende. Hij zal trachten door zijn commentaar en voorbeelden de leerlingen duidelijk te maken, dat het recht niet bestaat uit een droge opsomming van onsamenhangende regels, doch zich aansluit bij de levende werkelijkheid van onze maatschappelijke ordening. Met de hieraan verbonden moeilijkheden wordt hij reeds geconfronteerd bij de eerste lessen in het Recht, wanneer de opbouw van het Strafrecht (in theorie en volgens onze Nederlandse Wetgeving) aan de orde komt en wanneer de abstracte begrippen van de strafrechtswetenschap verduidelijkt moeten worden. Steeds zal hij ervoor dienen te waken, dat hij de zaken eenvoudig houdt ten einde niet bij de leerlingen de indruk te wekken, als zou het recht een aantal onbegrijpelijke kryptogrammen omvatten. Indien de grondslagen van het strafrecht goed begrepen zijn levert de verdere behandeling als regel weinig moeilijkheden op.

Mede van de zijde der leerlingen met een beperkte opleiding (adelborsten voor de zeedienst enz.) volgen vaak weldoordachte vragen, zoals: „Is noodweer mogelijk tegenover noodweerecxes?” Problemen op het gebied van bij hen niet behandelde onderwerpen, als „ondeugdelijke poging” en „Mangel am Tatbestand” schijnen voor deze leerlingen eveneens een bijzondere aantrekkingskracht te bezitten. Bij de behandeling van het militaire strafrecht rijzen bij hen dezelfde vragen, als in het M.R.T. regelmatig aan de orde worden gesteld: aanvang en einde der afwezigheid; doleuze afwezigheid, overgaande in culpoze en omgekeerd; de elementen van het dienstbevel. Daar de beperkte opleiding dezer leerlingen er op gericht moet zijn, hun in de praktijk het nodige houvast te bieden, zal de leraar trachten op al deze vragen één concreet duidelijk antwoord te geven (zij het zich innerlijk bewust van de subjectiviteit van zijn inzicht). De omstandigheid, dat de leraar zich hierbij genoopt voelt eventuele jurisprudentie te vermelden, heeft echter vaak ten gevolge dat de leerling een zekere twijfel omtrent de rechtszekerheid gaat koesteren. Met name doen hem — gezien de keuze van zijn dienstavak, als regel „rechtlijnig denker” — de uiteenlopende resultaten, welke bij toepassing van verschillende interpretatiemethoden

*De methode van Proven is niet.*

worden bereikt, vreemd aan. Dat de Hoge Raad onder „volgen<sup>7</sup>” ook „voorafgaan” verstaat, brengt hem in verwarring.

Ook bij de adelborsten voor de administratie rijzen problemen, zij het wegens hun uitgebreider opleiding op ander niveau. Het betreft — om er enkele te noemen — vragen in de trant van: „Er wordt gezegd, dat degene, die heeft uitgelokt tot moord, ingeval de uitgelokte slechts mishandelt, gestraft wordt als uitlokker van mishandeling (max. straf 2 jaar); waarom echter niet als „mislukte uitlokker” tot moord (max. straf 5 jaar), waarvan immers sprake geweest zou zijn, indien de uitgelokte niets had gedaan”. Of de vraag of degene, die zich verdedigt tegen een aanrander, die zelf in overmachtspositie verkeert (de bekende twee drenkelingen op de plank) zich op „overmacht<sup>n</sup>” of op „noodweer<sup>m</sup>” kan beroepen (een vraag welke door de leerlingen in eerstbedoelde zin werd beantwoord; weliswaar gaven zij toe, dat dan het recht van de sterkste wordt erkend, doch — zo zeiden zij — onder die gegeven omstandigheden geldt ook in feite geen ander recht en kan ook geen ander recht gelden).

En dan het betoog van een leerling: „De theorie van Prof. Pompe is onjuist. Zie maar art. 74 2e van de Invoeringswet M.S.T., waar de wetgever uitdrukkelijk te kennen geeft, dat het ontbreken van de wederrechtelijkheid bepalend is voor de strafbaarheid van het feit en niet voor die van de dader”.

Het doet hier weinig ter zake, hoe deze vragen door de leraar werden beantwoord. Zij dienen slechts om te illustreren, hoe de leraar bij het onderwijs aan *deze* adelborsten, dat er op gericht is hun het strafrecht in zijn volle omvang te doen kennen, niet kan volstaan met een enkel antwoord, doch daarentegen zal trachten — met zijn leerlingen — door kennismaking van handboeken, jurisprudentie en tijdschriften de zaak van alle zijden te belichten.

Behalve aan de studie van de theorie wordt bij het onderwijs aan de adelborsten voor de administratie ook aandacht gewijd aan de praktijk van het recht. Een belangrijk inzicht hierin wordt verkregen door de regelmatige bestudering van het Militair Rechtelijk Tijdschrift. Vooral de hierin voorkomende annotaties zijn een leidraad voor hun juridische praktijkontplooiing en wekken hen op tot het vormen van een onafhankelijk oordeel.

Daarnaast wonen zij rechtszittingen bij en maken excursies naar strafgestichten. De hierbij opgedane ervaringen worden door hen in een verslag weergegeven en verantwoord. Verder wordt getracht hen enigszins te bekwalen in de moeilijke kunst van het redigeren van tenlasteleggingen.

Naar uit de aard der hier opgesomde praktijkwerkzaamheden blijkt, zijn deze voor een groot deel er op gericht de officier van administratie in staat te stellen de functie te vervullen van fiscaal bij een Zeekrijgsraad. Van oudsher immers is deze functie vervuld geweest door een officier van administratie der Koninklijke Marine, als behorende tot zijn betrekking.

In een der herzieningsontwerpen der Regtspleging bij de Zeemacht,

welke geleid hebben tot de wijziging van 1912, verscheen, als uit de lucht gevallen, een Regeringsvoorstel om — voor zover het de fiscaal bij de Zeekrijgsraad in Nederland betrof — met deze traditie te breken en de officier te vervangen door een burgerambtenaar.

De toenmalige officier van administratie der 2e klasse H. RIEM heeft dit voorstel en de daarbij gegeven toelichting onderworpen aan een scherpe en bittere, doch alleszins juiste critiek in een brochure, getiteld „Militaire Strafrechtspleging”, ook opgenomen in M.R.T. VII pag. 252 e.v., waaruit het volgende zij overgenomen:

„Zij, die er zich niet toe bepaald hebben met dikke woorden de „militaire justitie te veroordelen, daarbij meest alleen afgaande op de „inhoud der verouderde en gebrekkige militaire wetboeken, doch die „hun belangstelling ook hebben uitgestrekt tot de onder sanctie van het „Hoog Militair Gerechtshof ontstane rechtspraak, welke verrassend „meer waarborgen voor een goede rechtspraak geeft dan de enkele „kennisneming der Militaire Strafwetgeving zou doen vermoeden, die „weinigen — want het zijn er helaas slechts weinigen — weten, dat het „voor een belangrijk deel aan de onvermoeide werkzaamheid van Offi- „cieren van Administratie te danken is, dat een zodanige praktijk in „het leven werd geroepen en is gebleven. Die weinigen weten, dat het „vooral de „militaire” fiscaals zijn, die er onvermoeid naar streven, „om, zolang geen uitdrukkelijke wetsbepaling daaraan in de weg staat, „alle waarborgen voor een goede rechtsbedeling zoveel mogelijk in de „praktijk op te nemen”.

Voorname ten gevolge van de activiteit van RIEM werd de bepaling, dat de fiscaal binnenslands geen officier mocht zijn, niet in de wet opgenomen, zodat de mogelijkheid bleef bestaan om ook officieren tot deze functie te benoemen. Hetgeen tot voor kort ook in feite geschiedde. De bijna een eeuw bestaande traditie — een officier als fiscaal — zette zich ononderbroken voort en verlengde zich nog met ruim veertig jaren, totdat in 1954 de neiging van het Ministerie van Justitie zich openbaarde om het verkregen recht te niet te doen.

De resultaten van het onderwijs aan de toekomstige officieren zijn over het algemeen bevredigend. Hierbij doet zich — zowel bij de adelborsten als bij de aspirant reserve-officieren — het verschijnsel voor, dat de vertegenwoordigers der technische dienstvakken als regel veel belangstelling voor het Recht tonen. Dit verschijnsel blijkt zich eveneens bij de andere „sociale vakken” voor te doen. De verklaring hiervan is onzeker. Het is mogelijk, dat deze vakken een afwisseling brengen in hun hoofdzakelijk op techniek gerichte studie. Vermoedelijk werkt tevens mede de omstandigheid dat ook die „sociale vakken” een zekere opbouw kennen.

Enig verband met de vooropleiding blijkt uit de resultaten niet. Natuurlijk hebben de adelborsten, die een gymnasiale opleiding genoten een zekere voorsprong, indien zij later hun studie in het recht aan een universiteit willen vervolgen, doch ook anderen, die wegens hun bijzondere liefde voor het Recht zich eerst de moeite wilden getroosten

de klassieke talen te bestuderen, behaalden de meesterstitel met glans en ere.

Hoewel ook uit andere gelederen dan die van de administratie enkele militaire juristen voortkwamen wier ambitie voor het recht op het Koninklijk Instituut was ontstaan, is het onderwijs aan de adelborsten voor de administratie toch steeds het meest vruchtdragend geweest. Reeds gedurende vele decennia zijn zij door officieren van hun eigen korps onderwezen in het Recht en hebben later op hun beurt als officier hun kennis aan hun opvolgers overgedragen. Gedurende deze jarenlange traditie wisselden vele aspecten; tal van wetwijzigingen vonden plaats en nieuwe wetboeken werden ingevoerd. De bovengeschetste continuïteit veroorzaakte, dat desondanks steeds dezelfde grote lijn werd gevolgd, tengevolge waarvan de grondslagen en specifieke karaktertrekken van het militaire strafrecht door de rechtsbeoefenaren der Koninklijke Marine op de juiste wijze werden — en worden — onderkend.

*De Commandant Kon. Instituut v. d. Marine,*  
*, H. A. W. GOOSSENS,*  
Kapitein ter Zee, Adjudant i.b.d. van  
H. M. de Koningin.

---

## Politie en opsporing.

Het schijnt een gelukkige gedachte van de Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift om in haar jubileumnummer, waarin zij de verschillende juridische aspecten in en rond de strijdkrachten de revue laat passeren, ook aandacht te wijden aan de *politie* en de *opsporing* van strafbare feiten. Zij zal hierbij gedachtig zijn geweest aan de woorden van PASCAL: „La Justice sans la force est impuissante, la force „sans la Justice est tyrannique”.

Alvorens de bespreking aan te vangen, komt het ons voor, dat het nuttig is eerst te bezien, welke de betekenis van de woorden politie en opsporing is, woorden welke veelal in één adem worden gebruikt, ook in de militaire samenleving, zonder dat men zich blijkbaar steeds een goede voorstelling van hun draagwijdte heeft gevormd. Dit verwondert niet, daar zij in onze Nederlandse verhoudingen deel uitmaken van een uitermate ingewikkeld complex van begrippen.

Vooreerst is het dan zo, dat niet iedere politieman opsporingsambtenaar is (en daarmee diens plichten en rechten mist), anderzijds is niet iedere opsporingsambtenaar een (algemeen) politieman (waardoor hij de bevoegdheden van laatste mist). In feite heeft het dan ook geen zin deze twee woorden zo dikwijls aan elkaar te zien gekoppeld. Even goed zou men het woord politie kunnen koppelen aan dienaar van de openbare macht of hulpofficier van Justitie.

Laten wij daarom onderzoeken wat men verstaat onder politie en daarna hetzelfde doen voor de opsporingsambtenaar.

Het woord politie wordt in verschillende betekenissen gebruikt. Afgeleid van het Griekse woord polis = stad of staat, werd politeia gebezigd in de zin van staatsbestuur = overheidszorg, daarna werd hiermede meer speciaal verstaan het inwendige bestuur van de staat (in deze zin komt het voor in de Grondwetten van 1814 (art. 88) en 1815 (art. 146). Weer later werd politie beperkt tot dat deel der overheidszorg, dat ten doel heeft de bescherming van de gemeenschap en haar leden. Deze bescherming pleegt men tegenwoordig veelal aan te duiden met politiezorg; de tak van dienst, welke hiermede is belast, wordt heden ten dage aangeduid met politie. Deze politie valt dan weder uiteen in meerdere delen en zo onderscheidt men veiligheids (algemene) politie, technische of administratieve politie en bijzondere politie, welke delen dan ieder weer hun differentiatie hebben.

Belangrijk is te memoreren, dat de algemene politie mede het terrein bestrijkt van de andere soorten van politie, welke laatsten echter om voor de hand liggende redenen op hun gebied voorrang hebben bij de uitvoering van de politietaak.

De *militaire politie* kunnen wij indelen in de categorie bijzondere politie. Toch kan men niet zeggen, dat de militaire politie is geboren uit de algemene politie, daar in feite het (ten dele) andersom is. (Frankrijk en ten dele Groot-Brittannië).

Ook was de scheiding niet steeds even streng. De Franse Marechaussee, genoemd in de déclaration de 1789 (art. 2), werd zowel voor

militaire als algemene politie bestemd en zo is het met de onderscheidene gendarmeriekorpsen steeds gebleven (België, Frankrijk, Spanje, Italië om de voornaamste te noemen en Nederland ten dele). Wel zien we duidelijk een verschil in de Franse en de Angelsaksische systemen. Ons land hinkt wat dit betreft op twee gedachten, daar de Legerkorps Marechaussee overeenkomstig laatstgenoemd systeem is georganiseerd, de divisien Marechaussee volgens het eerste beginsel.

Het bestek van dit artikel laat niet toe hierop verder in te gaan (M.R.T. XLVI blz. 145 e.v.; Milt. Spec. 1954, Nr. 11, blz. 480 e.v.). De taak van al deze politie is echter dezelfde, n.l. in de eerste plaats door een *preventief optreden*, het overtreden van verbodsbepalingen te voorkomen en gebodsbepalingen te doen naleven. Vooral binnen de strijdkrachten speelt dit laatste een voorname rol. In de toelichting van de Minister van Justitie betreffende het K.B. van 17-12-1851, Stbl. 66 (reorganisatie Rijkspolitie) wordt o.a. gezegd: „Politie en Justitie zijn „nauw aan elkaar verbonden, maar tevens scherp van elkaar gescheiden. Zij streven naar hetzelfde doel, doch bezigen verschillende „middelen. Eerst dan wanneer de politie aan haar schoonste roeping „niet kan beantwoorden, eerst daar waar misdreven is, treedt de „Justitie op. Beiden beogen de verwezenlijking van het doel van de „Staat, de handhaving van orde en vrijheid. Maar de politie werkt ter „voorkoming van stoornis; de Justitie ter beteugeling”. Terecht zegt dan ook art. 62 der Dienstvoorschriften der Koninklijke Marechaussee: „*Een der voornaamste plichten van de Marechaussee is om te trachten „het plegen van strafbare feiten te voorkomen.*” Een andere taak is dan om daar, waar *de orde* is verstoord, deze te *herstellen*, ongeacht het plegen van strafbare feiten, het z.g. *dwingend optreden*. (Regl. Policie Kon. Marechaussee, art. 11, voorzover dit artikel niet door nadere wettelijke bepalingen is achterhaald; K.B. 11-11-1856, Stbl. 114, art. 3; Instructies dienaren van de openbare macht (H.R. 11-3-1929, W 11977; H.R. 16-12-1907, W 8633).

Nu dient er bij de uitvoering van de militaire politietaak, o.a. ter handhaving van de krijgstucht rekening mede te worden gehouden, dat in de eerste plaats de troepencommandanten hiermede belast zijn (R.K. art. 27 (1) (3) M.R.T. XXXII, blz. 2 e.v.; M.v.S., M.v.D. a.i. dd. 22-4-1936, II Afd. B Nr. 1, Handhaving van de Krijgstucht; zie ook M.R.T. XXXII, blz. 1, M.R.T. XXXII, blz. 338 en M.R.T. XXXIII, blz. 158).

Zulks is een oude regel, voortspruitende uit de militaire hiërarchie. De huidige omstandigheden maken echter, dat deze commandanten hiertoe *alleen* niet meer in staat zijn; snelle verkeersmiddelen, het zich in- en buiten dienst verspreiden van militairen over grotere gebieden, de organisatie, het dragen van burgerkleding buiten dienst e.a. omstandigheden, waardoor de troep zich niet steeds bevindt onder het wakend oog van commandant en onderdeelmeederen, het feit, dat minder dan vroeger aandacht wordt besteed aan garnizoens- en inwendige dienst, maken dat zij, in het bijzonder bij toezicht op de niet in dienst zijnde militairen, de hulp nodig hebben van de militaire politie,



de Marechaussee. Tussen commandanten en Marechaussee is daarvoor een afbakening van plichten nodig. Merkwaardigerwijze is deze met geen enkel woord in de voorschriften genoemd. (Zie Aanschrijving M.v.O. dd. 2-12-1949, Ch.G.St., Sectie G5, Nr. 3594, O.A. 97, ptn 25, 33 en 34). De traagheid waarmede onze opvattingen ten deze — en daarmede de voorschriften — zich aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden, zal hieraan wel niet vreemd zijn. (Milt. Spect. 1948, Nr. 1, blz. 25 e.v.). Toch zal een meer duidelijke regeling, steunende op wettelijke voorschriften, nodig zijn, wil de Marechaussee haar plicht ten deze naar behoren kunnen vervullen. Wel is daar thans het K.B. van 6 Februari 1954, S 45, houdende de vaststelling van de taken der Koninklijke Marechaussee, waaraan zij naast de Besluiten van de Souvereine Vorst van 26 October 1814, Nr. 498 en van 30 Januari 1815 hare wettelijke grondslag tot handelen ontleent, doch hiermede zijn we er niet. Wij komen hierop later nog terug, doch wijzen er hier nog op, dat de verantwoordelijkheid van het militaire gezag verder gaat dan die van het burgerlijke; de krijgstuicht eist dit.

Nu behoeft het geen betoog, dat een optreden van **politie** ingrijpende gevolgen kan hebben, weshalve het van het meeste belang is, vast te stellen wat de politieambtenaar mag en moet doen. Echter dient dan eerst te worden vastgesteld wie politieambtenaar is en derhalve op dit gebied bevoegd tot handelen. De Nederlandse Staatsregeling is hieromtrent zeer sober (geweest), hoewel een ruime jurisprudentie bestaat, welke enige richtlijnen geeft. (H.R. 6-6-1893, W 6359; H.R. 3-5-1847, No. 6967; H.R. 24-12-1900, W 7543; Rechtbank Dordrecht 6-2-1903, W 7883; H.R. 28-8-1906, P.v.J. 1906, Nr. 578; H.R. 16-12-1907, W 8633; Gerechtshof Arnhem 14-9-1911, W 9221 e.a.).

Eerst in het Rijkspolitiebesluit 1935 (Stbl. 1935, Nr. 497) vinden we in artt. 2 en 4 hieromtrent een meer duidelijke aanwijzing, terwijl in dit besluit voorts de hiërarchie en de onderlinge verhoudingen worden geregeld. Onder meer is hierin de Koninklijke Marechaussee genoemd. Thans is met betrekking tot deze materie van kracht het Besluit van 8 November 1945, houdende vaststelling van het Politiebesluit 1945 (Stbl. No. F 250), waarin art. 1 een opsomming geeft van de politie en art. 7 spreekt over de politiezorg. Hierin wordt de Koninklijke Marechaussee niet meer onder politie genoemd, hoewel pt. c van art. 1 wel de mogelijkheid openlaat om dit Wapen als politie aan te wijzen.

Waarvoor is dit nu van belang? We komen hiermede op het terrein van de politie-bevoegdheid, een terrein vol voetangels en klemmen, doch zo belangrijk omdat hiermede het al of niet rechtmatige van het politieoptreden wordt bepaald. (W.v.Sr., artt. 180 en 184). Op zichzelf geven deze artikelen op deze vraag geen antwoord. We betreden nu het terrein der legaliteits- en plichtmatigheidsleer. Het zou te ver voeren hierin nader te treden, doch willen volstaan met te vermelden, dat voorstanders van de eerste zich op het standpunt stellen, dat elke ambtshandeling onrechtmatig is wanneer deze niet steunt op de wet. Zij

wensen dan ook een politiewet, waarin de bevoegdheid der politie wordt geregeld. Of dit juist en mogelijk zal blijken, wordt door anderen betwijfeld.

Deze redeneren: politie behoort tot de prerogatieven der uitvoerende macht en het is de taak van de politie, niet alleen om de wetten te handhaven en gepleegde strafbare feiten op te sporen, doch hoofdzakelijk is de preventie, het beschermen van orde en zekerheid, om het even of dit betreft het algemeen belang, dan wel de enkele persoon. En op deze gronden bepleit men dan de plichtmatigheidsleer wier aanhangers handelingen der politie gerechtvaardigd achten indien zij niet niet een positief voorschrift in strijd zijn. Wij menen echter, dat hier een misvatting bestaat. Immers, het gaat er hier niet om wat de politie mag doen, maar waarom zij het mag doen, m.a.w. of haar daden — hoewel niet in wet of wettelijk voorschrift uitdrukkelijk genoemd — grond vinden in wet of wettelijk voorschrift. Veel wat onder plichtmatigheidsleer wordt gerangschikt, is in feite gelegaliseerd, als men het maar weet te vinden. Zo was er b.v. geen K.B., waarbij aan het Korps Politie Troepen (vóór 1940) een taak was opgedragen. Haar leden traden derhalve steeds op krachtens ambtelijk bevel, waardoor hun bevelen of vorderen niet werd gesteund door art. 184 W.v.Sr. Maar daarom was hun handelen nog niet onrechtmatig (H.R. 25-6-1934, W 12791; N.J. 1934, B 1, 1038, M.R.T. XIX blz. 576 e.v.).

Mr H. J. KIST zegt in het Praeadvies der Nederlandse Juristen Vereniging 1893 het volgende: „Politie is dát deel der uitvoerende macht, „dat de Staat, zijn instellingen, den geregelden gang van bestuur, de „maatschappelijke rust en orde, de personen en hun rechten tegen „aanranding en gevaar beschermt door waakzaamheid, hulpbetoon en „dwang<sup>m</sup>. Zie ook Mr T. J. NOYON in zijn verklaring van art. 180, W.v.Sr., 4e druk, Boek II, aant. 4. (H.R. 5-10-1896, W 6868; H.R. 24-12-1900, W 7543; H.R. 28-12-1903, W 8013; H.R. 28-8-1906, P.v.J. 1906, Nr. 578, Gerechtshof Arnhem, 29-6-1933, N.J. 1934, blz. 244 en bovenal H.R. 8-5-1911, W 9190, H.R. 11-5-1914, W 9654 e.a.).

Toch geloven wij niet deze schrijvers te mogen rangschikken onder aanhangers van het plichtmatigheidssysteem. Aanhangers van dit systeem vergeten wel eens, dat politie een tak van Staatszorg is, deel van de uitvoerende macht en door deze te regelen, maar geen tak van zorg van het politiepersoneel.

Wij zijn van mening, dat de politie ruimte tot optreden — in het bijzonder ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen, het doen nakomen van gebodsbepalingen en ter bescherming van zaken en individuen — moet vinden in een algemene wettelijke aanwijzing als zodanig. Tegen overschrijding van redelijke grenzen dient te worden gewaakt. (Rechtbank Zutphen, 8-7-1908, W 8727). Het optreden dient telkenmale te worden afgemeten naar het te beschermen rechtsgoed. De Minister van Justitie, Mr LOEFF, verklaarde bij de behandeling over de invoering van art. 426 bis W.v.Sr., dat de „uitoefening „van het administratief en politierecht van de Staat niet afhankelijk is

„van enig voorafgaande regeling bij de wet". Hij erkende echter, dat hoeveel meer zij precies mag doen, niet binnen juiste en nauwkeurige grenzen is te omschrijven. Interessant in deze zijn ook het „keren van „duivenschieten te Santpoort" (1882) en de „posten order" (1902).

De Engelse opvatting wordt weergegeven met „watch and ward".

Het zal nu duidelijk zijn, dat hogergenoemde bevoegdheden, toegekend aan de politie, niet toekomen aan een ieder; het deel uitmaken van de politie is hier een essentiële factor.

Hoe staat het nu met een politieel optreden van de Koninklijke Marechaussee? Wij hebben hiervoren gezien, dat het Politie Besluit 1945 in pt. c van art. 1 de mogelijkheid openlaat om het Wapen aan te wijzen als algemeen politie.

Zulks is echter tot dusverre niet gebeurd. Onder de vigeur van dit besluit hebben zijn leden derhalve de status van algemene politieman niet, tenzij zulks in bepaalde wetten of wettelijke voorschriften uitdrukkelijk wordt vermeld. Immers, de taak van het Wapen is vastgesteld bij K.B. van 6-2-1954 (Stbl. 45), waarin deze in 5 punten is opgenomen, uiteenvallende zowel in een militaire als in een burgerlijke politietaak. Het Wapen rangschikt zich derhalve onder de bijzondere politie. Voor de uitvoering hiervan zal zijn personeel zich derhalve thans niet kunnen beroepen op bevoegdheden, welke aan de politie zijn toegedacht, nu haar organisatie uitputtend is geregeld in het Stbl. Nr. F 250, om het even of men nu een legaliteits- of een plichtmatigheidsleer aanhangt. Het ongewenste en het onbevredigende hiervan springt wel duidelijk in het oog. (M.R.T. XLIV blz. 395 e.v.). Immers, hoe zal het personeel der Koninklijke Marechaussee zijn politietaak naar behoren kunnen uitvoeren? Waardoor wordt zijn regelend optreden gedekt? Ook de z.g. Commissie-LANGEMEIJER bij haar advies over het politievraagstuk (1950), zowel in het meerderheids- als in het minderheidsrapport, sprak zich om deze redenen uit voor opnemng der Koninklijke Marechaussee onder de algemene politie. Dit nu niet zo zijnde, gaat een ernstig gevaar opleveren, n.l. dat het personeel bij het uitvoeren van zijn politie taak, teneinde zich te vrijwaren voor moeilijkheden welke hieruit voor hen zouden kunnen voortvloeien, de inhoud van een hun gegeven order of instructie zou kunnen gaan beoordeelen, en dan wellicht de weg van de minste weerstand zou kunnen kiezen. Dit zou in het bijzonder voor een militair politiekorps tot allerlei mistoestanden en ontoelaatbare handelingen aanleiding kunnen geven. Mr KRANENBURG zeide: „Door de militaire- en politiedienst „worden belangen behartigd van fundamentele betekenis; het gaat daar „bij om het bestaan der gemeenschap zelve als zelfstandig geordende „gemeenschap. Bij de behartiging van deze belangen is veelal snel „handelen en krachtig handelen, d.i. in streng geordend verband han „delen, onvermijdelijk. De goede uitoefening van deze speciale open „bare diensten brengt dus onmiddellijk snelle gehoorzaamheid bij de „vervulling van hun taak door de functionarissen, d.i. subordinatie in „den dienst, mede".

Naar onze mening heeft de Marechaussee in deze recht op de vol-

ledige bescherming van de Overheid, zulks in beider belang.

Laten wij ons thans in dit bestek verder uitsluitend bepalen tot de politieële taak aan de Koninklijke Marechaussee opgedragen in pt. 2 van het eerder genoemde Takenbesluit 1954, (Stbl. 45), de militaire politiedienst.

Waarop kan personeel der Koninklijke Marechaussee zijn bevoegdheden nu baseren? Hierbij moeten wij onderscheid maken tussen het optreden tegen enerzijds militairen en anderzijds burgers; immers, de bevoegdheid tot optreden strekt zich uit over allen in de krijgsmacht en allen buiten de krijgsmacht, wanneer het gaat om verdediging van de belangen ten behoeve van de strijdkrachten en in bepaalde gevallen van de landsverdediging krachtens de Wet Bescherming Staatsgeheimen.

Laten wij vooropstellen, dat de begrenzing van de taak der militaire politie wordt bepaald door de casus posities en niet door de status van het daarbij betrokken individu, met dien verstande, dat te allen tijde ook de algemene politie bevoegd blijft. Ondertussen heeft de Minister van Justitie bij Aanschrijving van 3 Augustus 1950, Afd. Politie, Nr. 3001, regelen gegeven, teneinde een werkverdeling in optreden te bevorderen.

Betreft het optreden tegen militairen (W.v.M.Sr., artt. 60-66), dan wordt een mogelijke actie beheerst door de volgende normen:

a. de verhouding meerdere-mindere. (W.v.M.Sr. artt. 67 e.v.). In dit geval zijn er weinig moeilijkheden; het dienstbevel (W.v.M.Sr., artt. 114, 115) is hier een eerste hulpmiddel om minderen in rang gevolg te doen geven aan de nodige aanwijzingen. (Zie ook M.R.T., XLIII, blz. 569 e.v.) (omvang dienstbevel sent. H.M.G. 15-2-1924, M.R.T., XIX, blz. 567 e.v.; sent. H.M.G., N.I., 3-5-1935; M.R.T., XXXI, blz. 405 e.v.; sent. H.M.G., 20-6-1924 e.v.; W. H. HEERIS: „Op de grenzen „van de militaire gehoorzaamheidsplicht“, M.R.T. XX, blz. 586 e.v., R.L. art. 63).

Teneinde ten deze aan personeel van het Wapen der Koninklijke Marechaussee meer kracht bij te zetten, werd bij K.B. van 5 Augustus 1855, nader aangevuld bij K.B. van 26 Mei 1922, bepaald, dat de laagste rang van militairen van dit Wapen zou zijn gelijkgesteld met die van korporaal. Hiermede werden zij de meerdere van een groot aantal militairen en konden zij derhalve dienstbevelen geven. Deze voor de hand liggende wijze maatregel is echter thans gedeeltelijk verlaten en zo worden voor het tegenwoordige een groot aantal marechaussees der 3e en 4e klasse (gelijkgesteld met soldaat der 1e klasse, resp. soldaat), belast met politiediensten; hun wordt hierdoor bij de uitvoering van hun taak een belangrijk overwicht onthouden.

b. het patrouilleverband, wachtdienst.

Art. 128, W.v.M.Sr., bepaalt, dat een troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst of een schildwacht, wordt gelijkgesteld met een meerdere, voorzover het betreft de in Titel IV, W.v.M.Sr. genoemde misdrijven tegen de ondergeschiktheid, behalve in geval het feit is begaan door hem aan wie zij als zodanig ondergeschikt zijn. De ge-

dachte hiervan is, dat in dit geval de betrokken militairen de *openbare macht* vertegenwoordigen, weshalve hun autoriteit beschermd dient te zijn tegen aanrandingen, ook tegenover militairen, die hoger in rang zijn; zulks kwam tot uiting in de memorie van toelichting op deze wet. (Sent. H.M.G., N.I. 3-9-1934, M.R.T. XXX, blz. 594 e.v.). Wij vestigen er de aandacht op, dat deze (groep) militairen wordt „gelijk-„gesteld<sup>n</sup> met meerdere, derhalve niet meerdere „is”. Dit brengt zijn eigenaardige consequenties met zich mede; art. 180, W.v.Sr., blijft hier o.a. buiten beschouwing.

c. bijzondere aandacht verdient nog de (*garnizoens*) *patrouille*, genoemd in pt. 80 van het Reglement op de Garnizoensdienst (K.B., 2-3-1951, Nr. 10). Deze patrouilles treden op tegen militairen — er staat niet minderen — en hebben mede een belangrijke bevoegdheid tegenover meerderen en/of gelijken in rang aan wie zij bevelen kunnen geven. (Zie ook M.R.T. XLVII, blz. 708 e.v.).

d. *het Dienstvoorschrift betreffende legitimatieplicht* tegenover een militair, behorende tot het Wapen der Koninklijke Marechaussee (K.B. 7 Augustus 1950, Nr. 21; Ministeriële Kennisgeving d.d. 23 Augustus 1950, D.A.D., Afd. B 7, Nr. 143975).

Omtrent de redenen, welke tot het nemen van deze maatregelen aanleiding hebben gegeven, geeft de Chef van de Generale Staf bij brief van 29-7-1950, Nr. A6/298-50 J.D./Confidentieel een bloemlezing. Deze spreekt voor zich zelf en bewijst eens te meer, dat de huidige wetgeving op dit punt onvoldoende is. (Zie ook M.R.T. XLVIII, blz. 23 e.v.).

e. met betrekking tot de in arreststelling verwijzen wij naar R.L., artt. 4 en 5 (6), alsmede naar de Wet op de Vrijheidsbeneming van 21 Juli 1890 (Stb. 127), W.K., art. 44 (45) (49). Een maatregel als die van W.v.Sv. artt. 53 en 54 kent de R.L. niet. Ook art. 128 W.v.M.Sr. geeft hier geen uitkomst.

f. tenslotte is de *marechaussee dienaar van de openbare macht*, waaraan hij het recht kan ontnemen in omstandigheden, genoemd in art. 197 der Dienstvoorschriften voor het Wapen (vastgesteld bij Aanschrijving van het D.v.O. dd. 28 Juni 1910, Kab Litt V 60) handelend op te treden. Als dienaar der openbare macht kan hij hulpbetoon vorderen, wanneer in omstandigheden de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar verkeert en de burgemeester, krachtens de gemeentewet opperbevelhebber bij brand, niet in staat is de vereiste vordering te doen. (W.v.Sr., art. 446) (H.R. 16-12-1912, W 9429). De tekst van art. 197 D.V. Koninklijke Marechaussee is uiteraard niet van invloed op de rechtmatigheid van de dienst.

De hiervoren opgesomde bevoegdheden zijn vele, doch de vraag lijkt gewettigd of zij voor het tegenwoordige voldoende zijn. Voor de beantwoording hiervan stellen wij enkele vragen: Wat is de positie van een marechaussee, geplaatst ter bewaking van de ingang van een stafkwartier of ter controle van hen, die aldaar toegang verzoeken? Hij zal zeer zeker niet steeds als schildwacht kunnen worden aangemerkt. (W.v.M.Sr., art. 69; hoe ruim de omschrijving ook is, de praktijk stelt

hier grenzen. Zie ook K.B. 21-4-1922, Stb. nr. 203; sent. H.M.G. N.I., 3-9-1937, M.R.T. XXXIII, blz. 480 e.v.; doch ook Kr. Lm. 's-Gravenhage, 18-4-1940, M.R.T. XXXVT, blz. 37 e.v. alsmede M.R.T. XLVIII blz. 168).

Dezelfde vraag kan worden gesteld voor een enkelvoudige verkeersregelaar. Welke maatregelen kan hij nemen om zijn gezag af te dwingen? Het antwoord zal moeten luiden: Tegenover meerderen in rang en burgers gene, tenzij hij is opsporingsambtenaar (Wegenverkeerswet, artt. 27, 28, 29 en 33), waarmede laatstgenoemden dan wel onder zijn gezag vallen. (Zie ook uitspraak H.R. 22-3-1955, rolnummer 57041). In de huidige, vergeleken met vroeger zoveel gecompliceerdere omstandigheden, is dit wel zeer onbevredigend en de tweede vraag rijst daarom, of nadere voorzieningen in het algemeen belang van de krijgsmacht niet nodig zijn.

Ook vroeger schijnt deze behoefte reeds te zijn opgekomen, weshalve waarschijnlijk art. 7 werd opgenomen in Hfdst. III van het Dienstvoorschrift voor de Politietroepen. (M.v. Staat, M.v.D. a.i. dd. 30-1-1936, II Afd. B, Nr. 3):

„1. Voor wat betreft de uitvoering van hun taak zijn de patrouilles „van de politietroepen gerechtigd *militairen* aan te houden, indien zulks „naar het oordeel van de patrouillecommandant nodig is.

2 Voor de aanhouding van een officier moet echter, zo *enigszins* „mogelijk (curs. van ons), de last of de machtiging van een officier van „het Korps politietroepen of van de niet bij dat korps ingedeelde offi- „cier, ter wiens beschikking de patrouillecommandant is gesteld, wor- „den gevraagd”.

Dat de praktijk somtijds dwingende eisen stelt, menen wij ook te moeten afleiden uit de punten 9 en 11 van de rondzendbrief van de Legercommandant in Nederlands Indië, dd. 27-8-1946, Nr. 2390/GS 35, betreffende de oprichting van een Korps Militaire Politie:

„9. De M.P. van de Brigade Mariniers Soerabaia, alsmede al het „organiek tot de onderdelen behorende personeel, dat interne politie- „diensten verricht — zoals bataljonspolitie, basispolitie enz. — be- „horen uiteraard niet tot het Korps M.P. De politie heeft n.l. geen „algemene politiebevoegdheden (curs. van ons) en zal dan ook als zo- „danig nimmer algemene politiebevoegdheden worden verleend. Zij is „uitsluitend bestemd voor gebruik binnen het militaire onderdeel.

„11. De taak van het Korps M.P. zal een tweeledige zijn, n.l.:

„a. een van militair politionele aard, d.w.z. ten behoeve van en in „het Leger;

„b. een van algemeen politionele aard, d.w.z. buiten het Leger ter „versterking van, dan wel in de plaats van de Algemene Politie”.

Nog belangrijker is zeker de brief van de Legercommandant N.I., dd. 12-12-1946, Afd. I, Dienst I.C., Nr. 9866/IC, waaruit wij aanhalen:

„..... wordt bekend gemaakt, dat de tot het Korps Militaire „Politie behorende militairen voorzover zij krachtens wettelijke voor- „schriften dan wel algemene of bijzondere orders van het bevoegd ge-

„zag hun militair politionele dan wel algemeen politionele taak ver-, vullen, een functie uitoefenen, *waaraan gezag over andere militairen* „verbonden is (curs. van ons). In de uitoefening van deze functie staan „zij, *onafhankelijk van rang of stand, in verhouding van meerdere tot andere militairen* (curs. van ons). . . . .” (M.R.T., XV, blz. 131 e.v.). Wij willen thans niet treden in de juridische juistheid van beide brieven; uw redactie wijdde hieraan een uitvoerig naschrift. Wel willen wij er op wijzen, dat de praktijk van de militaire politiedienst ernstige behoefte heeft aan een uitbreiding van de hier te lande bestaande wetgeving op dit gebied. Gevallen als o.a. vermeld in M.R.T., XLI, blz. 98 e.v., worden er mede bestreken.

Wij kunnen niet inzien wat het principiële verschil is tussen de bevoegdheid, verleend aan militairen van mindere rang in art. 80 Regl. Garn. D. en het verlenen van eenzelfde bevoegdheid voor hetzelfde doel aan leden van het Wapen der Koninklijke Marechaussee voor het vervullen van hun politietaak, waarbij zij het openbare (militaire) Gezag vertegenwoordigen. Wij geloven daarenboven, dat de toepassing van een dergelijke maatregel t.z.t. geboden zal blijken, al zal men hiertoe uiteraard niet lichtvaardig mogen overgaan en de nodige waarborgen moeten scheppen voor een juist gebruik.

Welke weg men hiertoe zal kiezen, zal nader moeten worden overwogen. De toepassing van art. 128, W.v.M.Sr., die van punt 80 van het Reglement op de Garnizoensdienst en de hantering van de legitimatieplicht bewijzen wel, dat voor ernstig misbruik niet is te vrezen.

De vermelde hulpmiddelen, welke de Marechaussee ten dienste staan bij optreden tegen militairen, hiervoren genoemd onder a-f, ontbreken haar ten opzichte van burgers. De in April j.l. verleende bijstand door Marechaussee aan de Gemeente Politie te Amsterdam heeft dit probleem naar buiten weer urgent gemaakt. Hoe dan te handelen? Het Regl. Garn. D. van 1815 bevatte een bepaling, (art. 224) die posten en patrouilles bevoegdheden gaf militairen beneden de rang van officier *en ook burgers* (art. 223) (curs. van ons), die de orde verstoorden, te arresteren. In hoeverre dit laatste rechtskracht had, moge hier verder buiten beschouwing blijven, doch ook hieruit blijkt de toen reeds gevoelde behoefte aan een dergelijke maatregel. (M.R.T., XLII, blz. 637 e.v.). Thans is zij vervallen en staat bij een politieel optreden tegenover burgers de Marechaussee in meerdere gevallen met lege handen. Uitkomst kan hier slechts brengen opname van de Marechaussee onder de algemene politie, waartoe art. 1, pt. c. van Stbl. Nr. F 250 de mogelijkheid opent.

Hoe staat het nu met de bevoegdheden van het personeel der Kon. Marechaussee als *opsporingsambtenaar*? Als zodanig zijn o.m. in art. 141 W.v.Sv. genoemd de officieren en de onderofficieren der Marechaussee (5°), alsmede de door Onzen Minister van Justitie aangewezen militairen der Marechaussee beneden den rang van onderofficier (6°). (Zie voor deze laatste categorie de Beschikking van de Minister van Justitie van 23-12-1925, 2e Afd. A/C, No. 951). De onder

5° genoemden zijn vooral hierom met opsporingsbevoegdheid bekleed, opdat behalve de Officier van Justitie (O.v.J.) steeds een meer ontwikkeld persoon gereed zal kunnen staan om met de *nodige kennis en tact* een moeilijk onderzoek te voeren, althans in te leiden. Zij staan allen in gelijke mate onder rechtstreekse leiding van de O.v.J. en zijn alleen aan dezen verantwoording verschuldigd. De hiërarchieke chefs, voorzover in het W.v.Sv. genoemd, hebben wel tot taak aan de hun hiërarchieek ondergeschikte opsporingsambtenaren (O.A.'n) bij hun onderzoekingen leiding te geven en tussenpersoon te zijn tussen de O.v.J. en hen. (W.v.Sv., art. 154 e.v.).

Wat is het doel der opsporing? DE BLOK en BESIER zeggen hiervan in „Het Nederlandse Strafproces”, dl. I:

„Het strafbare feit wordt „opgespoord” en zo nodig verder „na-„gespoord”, wat als een onderdeel van het opsporen in wijderen zin „kan worden beschouwd. Bewijsmiddelen worden verzameld, die in de „eerste plaats het vervolgend orgaan, het openbaar ministerie, in staat „moeten stellen zich een aanvankelijke overtuiging omtrent de zo even „genoemde punten te vormen (strafbaar feit, door wie begaan, onder „welke omstandigheden), opdat het in de gelegenheid zij, bij het aan-„hangig maken der zaak ter terechtzitting, zo hiertoe termen aanwezig „zijn, aan een of meer bepaalde personen bepaald omschreven feiten „ten laste te leggen en omtrent die tenlastelegging de beslissing van de „rechter in te roepen. Doch van niet minder belang zijn uit den aard „der zaak de verzamelde bewijsmiddelen. (W.v.Sv., artt. 338-345; „Inv. art. 74) voor het onderzoek ter terechtzitting. . . .” (W.v.Sv., art. 127).

Aan de O.A.'n is derhalve een wettelijke taak opgedragen, hun rechten en plichten zijn in het W.v.Sv. uitputtend vastgelegd en zij leggen de eed af deze plichten naar hun beste weten te zullen vervullen. (K.B. 13-2-1845, Stbl. 8 en K.B. 18-12-1925, Stbl. 474) (W.v.Sv., Tweede Boek, Titel I en verdere plaatsen; zie ook de Dienstplichtwet, art. 51). (H.R. 13-5-1929, W 11998, N.J. 1929, blz. 1166; H.R. 17-6-1929, W 12024, K.J. 1929, blz. 1497). Omtrent hun wettelijke positie kunnen derhalve geen moeilijkheden rijzen voorzover het betreft burgerverdachten en militairen, die voor de burgerrechter terecht staan. (Inv., artt. 79-82).

Hoe staat het nu met militairen en burgers die voor de militaire rechter terecht moeten staan? (G.W., art. 170; W.v.Sv., art. 1; R.L., artt. 1, 3. (Inv. artt. 76-79). In de R.L. en R.Z. worden de O.A.'n als zodanig niet genoemd; slechts de artt. 274 R.L. en 242 R.Z. kennen hun hier een taak toe, een *opgedragen* taak, welke gezien in het licht van de artt. 292 R.L. en 243 R.Z. slechts kan zijn van meer beperkte omvang. (M.R.T. XIX blz. 88 e.v. alsmede blz. 361 e.v.). De R.L. zwijgt verder over de wijze van opsporing, weshalve hier een grote vrijheid wordt gelaten, ware het niet, dat het niet in de bedoeling kan hebben gelegen van de wetgever, dat deze vrijheid verder gaat dan vermeld voor de O.A.'n in het W.v.Sv., tenzij uitdrukkelijk bijzondere bepalingen zijn gegeven.



(R.L., artt. 5-14). Zij vallen derhalve dan terug op het W.v.Sv. (Zie ten deze ook Mr P. J. STIGTER in het Tijdschrift voor Strafrecht XXXIV, blz. 426). Voor de militaire opsporingsambtenaar doemt nu echter een bijzondere moeilijkheid op, indien het betreft een verdachte, die hoger is in rang dan hijzelve. Hier zou een conflict kunnen ontstaan voor de militaire O.A. (M.O.A.) tussen wettelijke plicht (eet) en militaire plicht (ondergeschiktheid). Beide plichten *zouden kunnen* botsen, doch zulks behoeft naar onze mening niet het geval te zijn, indien het algemene belang, hetwelk ook veelal het militaire belang is, duidelijk voor ogen staat en *met beleid* wordt opgetreden. Met de positie van de verdachte (meerdere) zal kunnen en moeten worden rekening gehouden zonder de persoon van deze primair te zien en wij vragen ons wel eens af, of in de na-oorlogse jaren deze positie wel eens niet te academisch wordt gesteld, waarbij de praktijk onvoldoende in het oog wordt gehouden. Wij zouden het ook grover kunnen stellen: maakt de meerdere, die als verdachte in een strafzaak is gewikkeld (veelal eigen schuld en met de positie van meerdere in feite reeds onwaardig) wel eens niet misbruik van zijn positie van meerdere te eigen bate contra het algemene en ook militaire belang in. Hierover zijn in de laatste jaren meerdere publicaties verschenen en de schrijvers zijn het niet steeds met elkaar eens; de argumenten zijn ook niet steeds even sterk. (M.R.T. XXXIX, blz. 141 e.v.; M.R.T. XL, blz. 263 e.v.; M.R.T. XLI, blz. 205, 206; M.R.T. XLVII, blz. 210 e.v.). Het onbevredigende van de huidige situatie springt hieruit wel duidelijk in het oog. Ook Jhr Mr TH. W. VAN DEN BOSCH wijdt aan deze materie een beschouwing in zijn Proeve van een ontwerp voor een wetboek van militaire strafvordering, en komt tot de conclusie, dat het wenselijk zou zijn te komen tot het invoeren van M.O.A.'n (art. 166), die dan een taak zouden hebben in het militaire opsporingsproces. Ook hier wordt echter voor de opgeworpen kwestie geen afdoende oplossing geboden. In de toelichting op art. 101 <sup>1)</sup>, handelende over het „staande houden” zegt de promovendus o.a.: „Het recht, dat het tweede lid aan militaire „opsporingsambtenaren geeft vloeit niet voort uit de militaire verhoudingen, maar het is toch *noodzakelijk*, dat de militaire opsporingsambtenaren over dat recht beschikken. Een dergelijk recht bezitten zij reeds, wanneer zij optreden als troepenafdeling, belast met wacht- of „patrouilledienst, op grond van het bepaalde in art. 128 W.v.M.Sr. <sup>2)</sup>), „omdat zij in dat geval gelijkgesteld worden met een meerdere. Zij „kunnen dus als patrouille optredende, een meerdere in rang, het voor-

<sup>1)</sup> Art. 101.

(1). Iedere meerdere is bevoegd een mindere, die hij verdenkt van een strafbaar feit, of van een feit, vallende onder artikel 2, onder 1<sup>o</sup>, van de Wet op de Krijgstucht, naar naam en voornamen, leeftijd, geboorteplaats, militaire rang of stand, legernummer, het onderdeel waartoe hij behoort en naar woon- of verblijfplaats te vragen en hem daartoe staande te houden.

(2). Gelijke bevoegdheid heeft iedere militaire opsporingsambtenaar ten aanzien van een meerdere of een gelijke in rang, die hij verdenkt van een strafbaar feit.

<sup>2)</sup> Er mag hier op worden gewezen dat art. 128 alleen bepaalde bevoegdheden beschermt, niet enige bevoegdheid geeft.

„lopig arrest aanzeggen. Het zal daarom geen bezwaren opleveren aan „afzonderlijk optredende opsporingsambtenaren een minder vergaand „recht toe te kennen". (Zie ook artt. 102, 103 en 105).

Wij zien deze ontwikkeling als een noodwendige gang van zaken, een die reeds ligt in de ontwikkelingsgang van het militaire tucht- en strafrecht door de eeuwen heen en welke urgenter wordt naarmate de krijgsmacht haar compacte vormen meer en meer gaat verliezen.

De wetgever zal dit vraagstuk, zowel ten aanzien van de politie als de opsporingsambtenaar, moeten oplossen. Zo lang zulks echter niet is gebeurd, behoeft de Marechaussee in het bijzonder de steun van alle commandanten en meerderen bij de uitvoering van haar taak. Nog wel eens wordt uit het oog verloren, dat innige samenwerking nodig is en dat de Marechaussee bij het uitvoeren van haar taak deze steun der respectievelijke commandanten niet kan ontberen. Vooral wanneer zij wordt gedwongen om op te treden tegen meerderen, moge men bedenken, dat de krijgstucht vele malen reeds meer heeft geleden door het gedrag van deze bovengestelden dan door het daarop volgende optreden van de Marechaussee. Het handelen van de meerdere is hier oorzaak, het handelen der Marechaussee verplicht gevolg.

*De Commandant der Koninklijke Marechaussee,*  
W. KIST, Brigade-Generaal.

---

## INGEKOMEN BIJDRAGE.

### Is arrest van rechtswege (art. 17 en 20 W.K.) voorlopig arrest?

door

Kapt. Luit. t. Zee (A) F. O. VAN KREGTEN.

1. Onlangs deed zich door een wel zeer merkwaardige samenloop van omstandigheden een geval voor, waarbij een op grond van art. 17 W.K. van rechtswege in arrest doorgebrachte periode, door het Hoog Militair Gerechtshof bij de desbetreffende sententie van 14 December 1954 bij de uitvoering van de aan de betrokken militair opgelegde gevangenisstraf in mindering werd gebracht.

Voor zover mij bekend, is dit in de Nederlandse Militaire rechtspraak het eerste zodanige geval en in de Nederlands-Indische Militaire rechtspraak dient men tot 1937 terug te gaan, om een aanverwante uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands-Indië aan te treffen in de sententie van 13 Augustus 1937 (M.R.T. XXXV, blz. 281-285).

De voorgeschiedenis van eerstgenoemde uitspraak is zo zeldzaam, zo niet uniek in zijn soort. dat deze mijns inziens de lezer niet mag worden onthouden.

De marinier 2e kl. N. pleegde op 20 Februari 1954 enige strafbare feiten en werd deswege nog diezelfde dag ten 20.35 in voorlopig arrest z.w.v.d. gesteld.

Een commissie van voorlopig onderzoek werd ingesteld en de militair werd op 6 Maart 1954 door zijn Commandant krijgstuchtelijk gestraft met verlaging tot de stand van marinier 3e kl. wegens:

1. Recalcitrant en onbeschoft optreden tegen een meerdere.
2. Het niet opvolgen van een order om de houding aan te nemen.
3. Met een getrokken bajonet in zijn hand een dreigende houding tegen zijn meerdere aangenomen.

Op het rapport ad art. 8 R.Z. dat door 's mans commandant op 27 Februari 1954 was ingediend op grond van vermoedelijke overtreding van art. 114 en i 16 W.v.M.S., was namelijk door de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen op 3 Maart 1954 beslist, dat geen verwijzing naar de krijgsraad zou plaats vinden en dat de zaak krijgstuchtelijk zou worden afgedaan.

Aangezien betrokkene geen afstand deed van het recht op beklag en de straf van verlaging in verband inet het bepaalde in art. 63 W.K. niet onmiddellijk ten uitvoer kon worden gelegd werd hij op de dag van aanzegging der straf (6 Maart 1954) op grond van het bepaalde in art. 17 W.K. *in arrest van rechtswege* gesteld.

Betrokkene beklagde zich binnen de daarvoor bij art. 62 W.K. gestelde termijn over de hem terzake van voornoemde feiten opgelegde krijgstuchtelijke straf van verlaging bij de directe militaire meerdere van de strafoplegger, in dit geval de Commandant Marine in de Nederlandse Antillen, die bij beslissing dd. 22 Maart d.a.v. het beklag echter

ongegrond bevond, hetgeen op 25 Maart 1954 aan N. ter kennis werd gebracht.

De straf van verlaging werd nog diezelfde dag ten uitvoer gelegd, onder gelijktijdige *opheffing van het arrest van rechtswege*. Met gebruikmaking van het recht vervat in art. 67 W.K. riep de militair op 27 Maart 1954 de eindbeslissing in van het hoog Militair Gerechtshof.

Het Hof overwoog terzake:

„dat klager is gestraft terzake van handelingen door hem gepleegd op 20 Februari 1954, alzo in tijd van oorlog \*), als omschreven in art. 87 van het Wetboek van Strafrecht;

„dat, blijkens de stukken het in de omschrijving van de strafredenen sub 2 vermelde feit, indien bewezen, onder zodanige omstandigheden is begaan, dat het oplevert het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk in tijd van oorlog *niet* krijgstuchtelijk mag worden afgedaan, behoudens in het hier niet aanwezige geval, vermeld in art. 2 sub 2 b van de Wet op de Krijgstucht;

„dat het in de omschrijving van de strafredenen sub 3 vermelde feit, indien bewezen, oplevert het misdrijf omschreven in art. 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat niet krijgstuchtelijk mag worden afgedaan”;

*verklaarde de strafoplegger onbevoegd* om te erkennen over de feiten terzake waarvan klager krijgstuchtelijk werd gestraft en *vernietigde ambtshalve* de straf van verlaging bij beschikking dd. 15 Juni 1954.

De zaak werd toen bij beschikking van de CMRA dd. 6 Juli 1954 alsnog naar de Zeekrijgsraad verwezen, terwijl bij deze beschikking tot verwijzing tevens werd bepaald dat betrokkene wederom in voorlopig arrest z.w.v.d. zou worden gesteld. Uit utiliteitsoverwegingen werd de zaak echter op grond van de beschikking van de Commandant Zeemacht in Nederland dd. 31 Juli 1954 bij de Officier Commissaris ter standplaats van de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage aanhangig gemaakt, waarop veroordeling door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage op 16 September 1954 volgde.

En uit het vonnis en uit de dispositie van de Zeekrijgsraad dd. 16 September 1954 blijkt duidelijk, dat *het arrest van rechtswege v/m 6 t/m 24 Maart 1954 door de Krijgsraad zonder meer als voorlopig arrest zonder waarneming van dienst werd aangemerkt*.

Bij vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage werd N. veroordeeld tot:

„een gevangenisstraf van 105 dagen met bepaling, dat de tijd door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak v/m 20 Februari 1954 t/m 24 Maart 1954 en v/m 6 Juli 1954 t/m 15 September 1954 in *voorarrest* doorgebracht geheel in

---

) Het H.M.G. neemt alzo ook voor de Nederlandse Antillen „tijd van oorlog” aan. De Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea neemt voor het rijkdeel Nederlands Nieuw-Guinea echter *geen* tijd van oorlog aan; (zie M.R.T. 1955 aflevering 5 blz. 311 t/m 314).

„mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf”.

In de overwegingen werden geen beschouwingen aan het arrest van rechtswege gewijfd.

Er volgde in dit stadium geen veroordeling tot de bijkomende straf van verlaging. De Fiscaal ging deswege in hoger beroep en tenslotte werd N. bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage van 14 December 1954 veroordeeld tot:

„een gevangenisstraf voor de tijd van 105 dagen, met bepaling, „dat de tijd door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer „uitspraak, zijnde v/m 20 Februari 1954 t/m 24 Maart 1954 en „v/m 6 Juli 1954 t/m 15 September 1954 in *arrest* doorgebracht, „bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel „in mindering zal worden gebracht; met verlaging van beklagde „tot de stand van marinier in de laagste klasse”.

Het is opmerkelijk dat in het dictum het woord *voorarrest* uit het vonnis van de Zeekrijgsraad, is vervangen door het woord *arrest*, doch in de overwegingen zoekt men tevergeefs naar een beschouwing terzake.

II. Op het punt van arrest van rechtswege na verlaging bestond een merkwaardig verschil tussen de Nederlandse en de Nederlands-Indische Militaire Strafwetgeving. Art. 29 van het Wetboek van Militair Strafrecht van Nederlands-Indië luidt:

1. „De bijkomende straffen van ontslag uit den militairen „dienst met of zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de „gewapende macht te dienen en van verlaging gaan in op den dag „waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd.”

2. „indien een der in het eerste lid genoemde bijkomende „straffen is uitgesproken, is de veroordeelde, indien hij zich niet „voorloopig in verzekerde bewaring bevindt, totdat de straf tegen „hem ten uitvoer is gelegd, *van rechtswege in arrest.*”

3. „Het in het tweede lid bedoeld arrest wordt op eene. door „den commandeerenden officier onder wiens bevel de veroor- „deelde staat, aan te wijzen plaats ondergaan op zoodanige wijze, „dat de veroordeelde niet in aanraking behoeft te komen met „andere militairen. Tijdens dit arrest is de veroordeelde uitgesloten „van het verrichten van dienst.”

Hieruit blijkt dat het principe neergelegd in de artt. 16 en 18 W.K. Ind., analoog aan de artt. 17 en 20 W.K. (Ned.) in de Nederlands-Indische Militaire Strafwetgeving consequent is doorgevoerd, hetgeen bij de Nederlandse Militaire strafwetgeving niet het geval is.

Het W.v.M.S. kent geen artikel, dat met art. 29 W.v.M.S. Ind. overeenkomt, zodat de in Nederland met de bijkomende straf van verlaging door de militaire rechter gestrafte militair *niet van rechtswege in arrest* is, totdat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan en de straf tenuitvoer is gelegd. Om welke reden de wetgever in Nederland wat betreft de wijze van tenuitvoerlegging van de in wezen identieke krijgstuuchtelijke hoofdstraf en strafrechtelijke bijkomende straf van

verlaging verschil heeft gemaakt tussen de Wet op de Krijgstucht en het Wetboek van Militair Strafrecht is niet recht duidelijk. Men kan toch moeilijk veronderstellen dat in het voormalig Nederlands-Indië wèl en in Nederland geen behoefte aan een bepaling als art. 29 (2) W.v.M.S. Ind. zou hebben bestaan.

Blijkens de verhandeling van de redactie van het M.R.T. voorkomende in het M.R.T. dl. XXIV, blz. 536 t/m 539 is deze vraag in vroegere jaren ook al eens gesteld, doch kon deze niet rechtstreeks beantwoord worden.

Het kwam de redactie destijds (in 1928/1929) het waarschijnlijkst voor dat de wetgever zich de mogelijkheid niet voldoende had gerealiseerd, dat een militair, door de rechter met verlaging gestraft, op vrije voeten zou blijven en de onderofficier of mindere, die naast de hoofdstraf bovendien tot zulk een zware bijkomende straf werd veroordeeld, wel steeds in voorlopig arrest zou zijn gesteld. Uit het onderhavige geval blijkt reeds, dat de praktijk ook anders kan zijn.

Afgezien van het vorenstaande dienen zich nog twee vraagpunten aan, en wel:

a. „in welke vorm wordt het arrest van rechtswege onder-  
„gaan?“;

en de daarmee verband houdende:

b. „kan dit arrest van rechtswege als voorlopig arrest worden  
„aangemerkt, en als zodanig bij de tenuitvoerlegging van een  
„vrijheidsstraf op de straf in mindering worden gebracht?“

Art. 44 W.K. geeft de regelen voor de wijze van het ondergaan van voorlopig arrest, doch de W.K. bevat geen voorschriften onttrent de tenuitvoerlegging van het arrest van rechtswege, zulks weer in tegenstelling tot de W.K. (Ind.) die in art. 16 (2) en (?), luidende:

2. „Het in het eerste lid bedoelde arrest wordt op eene door  
„den strafoplegger aan te wijzen plaats ondergaan op zoodanige  
„wijze dat de gestrafte niet in aanraking behoeft te komen met  
„andere militairen.“

3. „De met terugstelling gestrafte onderofficier is, met inacht-  
„neming van het bepaalde in het tweede lid, *niet* uitgesloten van  
„het verrichten van dienst.“

voor met terugstelling (verlaging) gestrafte onderofficieren althans enige voorschriften terzake bevat.

Primair is alzo de *afzondering* (dit in de geest van de clausule „ter voorkoming van wanorde“ in de 4e alinea van art. 44 W.K.) en secundair de mogelijkheid van het verrichten van dienst. Alhoewel de betrokken militair als regel niet zijn *normale* dienst zal kunnen verrichten, zal men hem, zowel in zijn eigen belang, als in het belang van het Rijk indien mogelijk belasten met het verrichten van dienst in afzondering. De man *blijft* bovendien gedurende het arrest van rechtswege *in inkomsten*, een factor die verderop in deze verhandeling nog eens ter sprake komt.

Merkwaardig is overigens het verschil tussen art. 29 (3) W.v.M.S. Ind. en art. 16 (3) W.K. Ind. Volgens het eerstgenoemde artikel is de

veroordeelde bij arrest van rechtswege uitgesloten van het verrichten van dienst, volgens het laatstgenoemde artikel niet; een tegenstelling waarvoor geen verklaring valt te vinden.

III. Nauw verwant met het vorenstaande is de vraag of arrest van rechtswege als voorlopig arrest kan worden aangemerkt. Vooropgesteld zij, dat de wet nergens enig aanknopingspunt geeft, dat in die richting zou kunnen wijzen. De sententie van het H.M.G. van Ned. Indië dd. 13 Augustus 1937 (M.R.T. dl. XXXV, blz. 281) is de enige mij bekende, waarin althans voor Ned. Indië een zekere jurisprudentie is gevormd.

Het Hof overwoog n.l.:

„dat beklaagde op 3 Juli 1937 in arrest is gesteld, krachtens „het bepaalde bij art. 29 lid 2 van het W.v.M.S. (Ind.) en dat hij „dit arrest onderging in afzondering in een klein lokaal met een „weinig bewegingsvrijheid;

„dat het vorenbedoeld arrest, hetwelk blijkens het 3de lid van „evengemeld wetsartikel wordt ondergaan op de wijze, door den „commandeerenden officier te bepalen, naar zijn aard niet in „mindering kon worden gebracht van een vrijheidsstraf;

„dat evenwel dit arrest blijkens genoemd 3de lid geen andere „strekking heeft dan te voorkomen, dat de veroordeelde geduren- „de dien tijd in aanraking komt met andere militairen, derhalve „niet ten doel heeft, den veroordeelde bepaaldelijk leed toe te „brengen, dan wel hem in zijn vrijheid te beperken in sterker „mate dan ter bereiking van het voorschreven doel noodzakelijk is;

„dat derhalve, indien blijkt, dat het arrest is ondergaan in zoo- „danigen vorm, dat daardoor een vrijheids-beroving heeft plaats „gehad, welke in wezen gelijkstaat met preventieve hechtenis dan „wel met streng of verzwaaard arrest — hetgeen in verband met „de plaatselijke omstandigheden wellicht soms onvermijdelijk is „— bovenomschreven regel uitzondering moet lijden;

„dat het Hof van oordeel is, dat het onderwerpelijk arrest, „ofschoon opgelegd krachtens art. 29 van het Wetboek van Mili- „tair Strafrecht, niettemin door de wijze, waarop het is ondergaan, „moet worden gelijkgesteld met de verzekerde bewaring, in de „Rechtspleging bij de Landmacht bedoeld, en mitsdien als straf „behoort te worden toegerekend."

Voorts bepaalde het Hof:

„dat de opgelegde hoofdstraf geacht moet worden geheel te „zijn ondergaan door het in de vorm van verzekerde bewaring „ondergaan arrest ex art. 29, 2de lid van het Wetboek van Mili- „tair Strafrecht."

De redactie van het M.R.T. commenteerde o.m. hierop:

„Ofschoon vooropstellend, dat dit arrest van art. 29 „naar zijn „aard niet in mindering kon worden gebracht van een vrijheids- „straf", vindt het H.M.G. toch vrijheid om dat ten slotte wèl te „doen, omdat n.l. dit arrest i.c. IN WEZEN gelijkstond met pre-

„ventieve hechtenis. Dat zal echter wel altijd het geval zijn. Consequent gedacht schijnt de motiveering ons niet toe.”

Art. 44 W.K. heeft in feite slechts betrekking op voorlopig arrest in verband met het begaan van *krijgstuchtelijke* vergrijpen. Wordt de militair op grond van art. 2 of 3 R.Z. in voorlopig arrest gesteld, dan zijn de bepalingen van het gemene strafrecht toepasselijk.

Blijkens art. 10 W.v.M.S. j<sup>o</sup> art. 27 W.v.S. kan de tijd, door de veroordeelde vóór de ten uitvoerlegging van de uitspraak in *voorlopige hechtenis* doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke gevangenisstraf geheel of gedeeltelijk in mindering worden gebracht en art. 133 W.Sv. bepaalt in feite wat onder voorlopige hechtenis wordt verstaan, t.w.: „de vrijheidsbeneming ingevolge enig bevel van „bewaring, gevangenneming of gevangenhouding”.

De militaire rechter kent in wezen slechts voorlopig arrest met of zonder waarneming van dienst, al naar gelang door de betrokken commandant, c.q. vlootvoogd (bij verwijzing) werd bepaald, dat het arrest zou worden ondergaan in de vorm van licht resp. streng arrest. Het in mindering brengen van het „voorlopig licht arrest” à raison van 1/3 en het „voorlopig streng arrest” ten volle berust niet op enig wettelijk voorschrift en is in de praktijk gegroeid, doch beide arrestvormen beantwoorden aan de doelstelling van het voorlopig arrest, c.q. voorlopige hechtenis, t.w.: voorkoming van herhaling, het zich onttrekken aan vervolging, enz.

Het door het H.M.G. (N.I.) in mindering gebrachte arrest van rechtswege was een arrest opgelegd in verband met een bepaling in het militaire *strafrecht*, en in zoverre bestaat er inderdaad enige gelijkenis met de preventieve hechtenis in de zin van „enige vrijheidsbeneming” voorkomende in het gemene *strafrecht*.

In het onderhavige geval N. werd echter een arrest berustende op het *tuchtrecht* (art. 17 W.K.) in mindering gebracht op een *door de strafrechter* opgelegde straf. Het arrest van rechtswege als bedoeld in art. 17 W.K. is weliswaar een vorm van vrijheidsbeneming, doch onder het blijvend genot van inkomsten, zoals het militaire tuchtrecht meer vrijheidsbenemingen kent, die met preventieve hechtenis niets hebben uit te staan.

Waar het de militaire strafrechter niet is toegestaan — in gevallen dat een militair, die *krijgstuchtelijk* met een aantal dagen arrest is gestraft en na alsnog naar de krijgsraad te zijn verwezen tot een vrijheidsstraf is veroordeeld — dat arrest in welke vorm ook bij de tenuitvoerlegging van de straf in mindering te brengen, wil het voorkomen, dat dit ten aanzien van het arrest van rechtswege ad art. 17 W.K. evenmin mag geschieden, te meer daar dit arrest naar zijn aard niet voor een in mindering brengen op de vrijheidsstraf in aanmerking komt.

In het onderhavige geval had het H.M.G. het probleem wellicht kunnen omzeilen door de marinier N. tot een lager aantal dagen gevangenisstraf te veroordelen, min of meer naar analogie van de bepaling vervat in art. 57 W.K.

In verband met het bepaalde in de 2e alinea van art. 189 R.Z. (of



art. 197 R.L.) zouden de redenen, die eventueel tot het opleggen van een lichtere straf dan normaal aanleiding zouden hebben gegeven in het vonnis of de sententie dienen te worden vermeld, zodat een misvatting ten aanzien van de verhouding tussen de zwaarte van de opgelegde straf en de ernst van het gepleegde feit niet behoeft te worden gevreesd.

Voor het geval zich in de toekomst mogelijk nog eens een soortgelijke zaak zou voordoen, waarbij het arrest van rechtswege zodanig lang is geweest, dat vorenstaande uitweg niet kan worden benut, zou het interessant zijn te vernemen of het H.M.G. in Nederland het destijds door het H.M.G. (Ned. Indië) ingenomen standpunt kan onderschrijven, of mogelijk op grond van een andere motivering tot een zelfde, dan wel afwijkende conclusie komt.

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 3 Februari 1955.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee Mr S. A. l'Honoré Naber, Lt.-Kolonel der Mars. L. J. Pronk, Lt. t. Zee Arts 1e klasse O. A. Bijl en Lt. t. Zee van Administratie J. A. Posthuma.  
*Raadsvrouwe:* Mevr. Mr Andringa-Blok.

*Tenlastegelegd: diefstal, subs. verduistering. Van de tenlastegelegde diefstal is wel de wegneming, niet echter het oogmerk van wederrechtelijke toeïgening bewezen. Dit levert een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk ver-grijp op. Het subsidiair ten laste gelegde wordt niet onderzocht (zonder dat zulks uitdrukkelijk in het vonnis is vermeld).*

(W.K. art. 58; W.Sr. art. 310).

### DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen W. L. v. D., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de zeekrijgsraad gediend hebbende als kok 1e klasse,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 Januari 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij aan boord van Hr.Ms. „Banckert” op een dag in de periode „van omstreeks 13 November 1951 tot 7 April 1952 met het oogmerk „van wederrechtelijke toeïgening heeft weggenomen een regenjas, toe-„behorende aan P. Mondt, althans aan een ander dan aan hem, be-„klaagde;

„subsidiair:

„dat hij te Amstenrade in de Provincie Limburg op een dag in de

„periode van omstreeks 13 November 1951 tot 1 October 1953 opzette-  
„lijk een aan P. Mondt, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde,  
„toebehorende regenjas, welke hij van deze geleend, hetzij weggenomen,  
„had om te gebruiken en welke hij uit dien hoofde, althans anders dan  
„door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. W. L. v. D., oud 23 jaar, als *beklaagde*;

dat hij van 13 November 1951 tot 3 November 1952 heeft gediend  
aan boord van Hr.Ms. „Banckert” en gedurende die tijd van Mondt, die  
eveneens aan boord van dat schip diende, wel eens diens regenjas heeft  
geleend, doch deze na gebruik steeds weer heeft teruggegeven; dat hij  
ook wel eens zonder diens toestemming diens regenjas heeft meegenomen  
naar de familie Klein;

2e. P. Mondt, oud 20 jaar, als *getuige*:

dat hij van September 1951 tot ongeveer April 1952 heeft gediend  
aan boord van Hr.Ms. „Banckert” waar toen o.a. ook v. D. diende; dat  
hij gedurende die periode zijn regenjas verscheidene malen aan collega's  
heeft uitgeleend en nooit heeft gecontroleerd of zijn collega's de jas na  
gebruik wel terugbrachten, daar hij dat als vanzelfsprekend aannam;  
dat toen hij in April 1952 werd overgeplaatst die jas bleek verdwenen  
te zijn;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door  
F. Bonthond, Sergeant van Speciale Diensten, tevens onbezoldigd Rijks-  
veldwachter d.d. 11 Augustus 1954 op ambtseed opgemaakt en getekend  
proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van J. L. M.  
Klein, geboren 16 Juli 1929, door deze te overstaan van relatant afge-  
legd en luidende zakelijk gerelateerd;

dat toen hij ongeveer eind September 1953 uit Nieuw-Guinea terug-  
keerde er ten huize van zijn vader een regenjas hing, die volgens zijn  
moeder v. D. daar indertijd had laten hangen, toen deze destijds nog  
vaak bij haar thuis kwam; dat hij geen enkele reden had om er aan te  
twijfelen, dat die jas van v. D. was, hij er op rekende, dat v. D. nog wel  
eens zou terugkomen, te meer daar er nog twee overhemden en een  
pantalon van deze bij hem thuis lagen en hij deze regenjas wel eens heeft  
gedragen; dat bij een gehouden inspectie aan boord van Hr.Ms. „Tromp”  
deze regenjas in beslag is genomen;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen  
van het de beklagde primair te laste gelegde wettig en overtuigend is  
bewezen, met zijn schuld eraan:

„dat hij aan boord van Hr.Ms. „Banckert” op een dag in de periode  
van omstreeks 13 November 1951 tot April 1952 wederrechtelijk heeft  
weggenomen een regenjas, toebehorende aan P. Mondt”;

Overwegende, dat het bewezene niet onder artikel 310 van het Wet-  
boek van Strafrecht kan worden gesubsumeerd en al evenmin in enige  
andere wet of verordening is strafbaar gesteld, doch dit niet in enige  
strafwet omschreven feit onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde  
en mitsdien een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2

No. 1 van de Wet op de krijgstucht gegeven omschrijving oplevert; dat de zaak mitsdien onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier behoort te worden verwezen;

Gezien de artikelen 2 no. 1 en 58 van de Wet op de krijgstucht; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde is te laste gelegd;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Verklaart het feit niet strafbaar;

Bevindt dat de aan zijn kennisneming onderworpen zaak een feit betreft, dat een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 der wet op de krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 12 Mei 1955.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee Mr S. A. l'Honoré Naber, Lt. Kolonel d. Mars. L. J. Pronk, Ltz. (AR) 1e kl. O. A. Bijl, Ltz. (A) 1e kl. J. A. Posthuma.

*Raadsman:* Kapt. d. Mars. A. C. Dijkhoorn.

*Desertie door „achterzeiling” van het K.L.M.-lijnvliegtuig, waarmede beklaagde naar Nw. Guinea zou worden gebracht.*

*Beklaagde leed aan hysterische toevallen. De Krijgsraad verwerpt de conclusies van de psychiater dat deze ziekelijke storing beperkend gewerkt zou hebben op beklaagdes geschiktheid om de feitelijke strekking van zijn daad te beseffen (vermits beklaagde juist korter dan 24 uur ongeoorloofd afwezig bleef), dat de feitelijke betekenis van beklaagdes handelwijze onvoldoende tot hem is doorgedrongen (vermits slechts de juridische betekenis daarvan hem onvoldoende duidelijk was) en beklaagdes wilsbepaling — een verwarrende uitdrukking — ongunstig beïnvloed is (vermits de strafwet een klare voorstelling van dit begrip heeft, zodat een positieve conclusie van hetgeen de psychiater een verwarringstichtend begrip acht, waardeloos is).*

(W.M.Sr. art. 98, W.Sr. art. 37a).

### **DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen F. J. P., oud 20 jaren, laatstelijk ge-  
diend hebbende als marinier 3e kl. z/m;

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 25 April 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Doorn, in tijd van oorlog, op of omstreeks 7 December 1954, zich opzettelijk ongeoorloofd heeft verwijderd van de Afdeling „Mariniers aldaar, waar hij als marinier 3e klasse z/m diende, ofschoon „hij wist, dat hij op 8 December 1954 per vliegtuig van Nederland „naar Nieuw-Guinea zou vertrekken, en sedertdien voortdurend zonder „vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op 9 December 1954 „bij het Marine Detachement te 's-Gravenhage heeft gemeld, tenge- „volge van welke afwezigheid hij die reis met dat vliegtuig, welke reis „op 8 December 1954 omstreeks 17.25 uur is aangevangen niet heeft „medegemaakt”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat F. J. P., oud 20 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat hij op 7 December 1954, dienende als marinier 3e klasse z/m bij de Afdeling Mariniers te Doorn, zich opzettelijk van die afdeling heeft verwijderd met het voornemen om zich te onttrekken aan zijn overplaatsingsreis naar Nieuw-Guinea met het K.L.M.-vliegtuig, dat naar hij wist op 8 December 1954 van Nederland naar Nieuw-Guinea zou vertrekken; dat hij sedertdien voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op 9 December 1954 bij het Marine-detachement te 's-Gravenhage heeft teruggemeld; dat hij tengevolge van deze afwezigheid de reis van voormeld vliegtuig, welke reis op 8 December 1954 is aangevangen, niet heeft medegemaakt;

Post *alia*:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door H. A. Gerritsen, zenuwarts te 's-Gravenhage, na in handen van de Officier-Commissaris de eed als deskundige te hebben afgelegd, betreffende de beklagde opgemaakt psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt, dat onderzochte tijdens het begaan van het delict lijdende was aan een ziekelijke storing der geestvermogens en wel aan hysterie, met neurotische verschijnselen; dat, hoewel de gronden, waarop die conclusie steunt de Krijgsraad hoogst vaag voorkomen (de deskundige weet alleen van horen zeggen, — heeft althans zelf nimmer zenuwaanvallen bij onderzochte waargenomen — „dat de *zenuwaan-* „aanvallen die onderzochte vertoont, en die altijd optreden, als hij in „*moelijkheden* zit, of tegenslagen moet incasseren, volgens de *beschrij-* „ving typisch hysterische toevallen zijn”), de Krijgsraad aan deze conclusie niet wil tornen, doch de Krijgsraad volkomen waardeloos acht de verdere conclusies van de deskundige t.w.:

1e. „dat die ziekelijke storing der geestvermogens beperkend ge- „werkt heeft op zijn geschiktheid om de feitelijke strekking van het „begane feit te beseffen”, vermits immers ten processe gebleken is, dat

beklaagde heel goed de feitelijke strekking van zijn handeling beseft door juist net zo lang ongoorloofd afwezig te blijven, dat die ongeoorloofde afwezigheid niet langer dan 24 uur duurde en hij dus voor zijn handeling nog krijgstuuchtelijk kon worden gecorrigeerd, maar het vliegtuig inmiddels was vertrokken, zodat hij de uitzending naar Nieuw-Guinea frusteerde;

2e. „dat beklagde wel beseft heeft, dat hij verplicht was om op „tijd bij zijn onderdeel terug te keren, maar dat de feitelijke betekenis „van zijn handelwijze onvoldoende tot hem is doorgedrongen“, vermits zoals onder 1e vermeld de feitelijke betekenis van zijn handelwijze aan beklagde volkomen duidelijk was, doch alleen de *juridische* betekenis daarvan onvoldoende tot hem is doorgedrongen, hetgeen weinig adaequaat is, vermits het delict van desertie voor niet-psychopaten, ja zelfs voor ervaren juristen nog rijk aan moeilijkheden is, weshalve het zo juist van de wetgever is gezien om voor de delicten een *kleurloos* en niet een gekleurd opzet te eisen;

3e. „dat zijn wilsbepaling, zo men deze uitdrukking wil gebruiken, „wat altijd verwarrend werkt, door zijn geestestoestand ongunstig be-„invloed is“, vermits de strafwet nu eenmaal een zeer klare voorstelling van het begrip „wilsbepaling“ huldigt, zodat een psychiater, die dat begrip verwarringstichtend vindt *in foro* terzake geen positieve conclusies ten aanzien van de onderzochte moet trekken:

Overwegende, dat, vermits naar 's-Krijgsraads oordeel er niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde ziekelijke storing van beklagde's geestvermogens en het gepleegde feit, dat hem dit feit *wegens* die ziekelijke storing der geestvermogens niet zou mogen worden toegerekend met toepassing van artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht, gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden \*) passend is, terwijl de tijd door hem van 9 tot en met 23 December 1954 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

dat er termen bestaan om deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;. . .enz.

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 28 Mei 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel B. Klomp en Luitenant-Kolonel W. Vermeer.

*Raadsman:* 1e Luitenant R. F. Drost te Steenwijkerwold.

*Desertie. Na ommekomst van verlof zich ongesteld gevoelende, van de contractarts opdracht gekregen, een paar dagen in bed te blijven. Toen beklagde zich enkele dagen later weer goed gevoelde, niet naar*

---

\*) De fiscaal had geconcludeerd tot oplegging van 14 dagen gevangenisstraf.

*zijn onderdeel teruggekeerd, omdat hij de komst van de contrôlerende geneesheer wilde afwachten.*

*Het verweer dat de afwezigheid niet opzettelijk ongeoorloofd was, verworpen, zowel in het algemeen als in casu, nu beklaagdes gedrag (hij had een toneelvoorstelling bezocht en had zelfs deelgenomen aan een schaatswedstrijd over 65 km) niet in overeenstemming was met zijn verweer.*

*Volstaan met militaire detentie van twee maanden, omdat beklaagdes beoordelingen niet bepaald ongunstig zijn en hij als „dom” beoordeeld is.*

*In hoger beroep geheel overgenomen, m.d.v. dat het Hof de beklagde onmiddellijk in arrest doet stellen en het Hof het vonnis aanvult met de overweging dat, nu het primaire bewezen is, een onderzoek naar het subsidiaire achterwege kan blijven.*

(W.M.Sr. art. 11, 98).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. O., geb. 9 Juni 1931, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, „op of omstreeks 23 Januari 1954, derhalve in tijd van oorlog, na een „hem verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn „geweest, niet naar zijn onderdeel te Legerplaats Steenwijkerwold, al- „thans in Nederland, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk „dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en „gebleven, totdat hij op of omstreeks 4 Februari 1954 bij zijn onder- „deel is teruggekeerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 19 Januari 1954 van een hem verleend verlof naar zijn onderdeel gelegerd in de Legerplaats Steenwijkerwold moest terugkeren; dat hij daarheen niet is teruggekeerd, omdat hij ziek was; dat hij toen de contractarts, dokter Flohil te Kuinre heeft gewaarschuwd, welke hem op 20 Januari 1954 bezocht en hem zeide een paar dagen het bed te houden; dat hij op 23 Januari 1954 naar zijn onderdeel te Legerplaats Steenwijderwold had kunnen terugkeren, doch dit toen niet heeft gedaan maar eerst op 4 Februari 1954; dat hij van niemand recht of vergunning had om van zijn onderdeel afwezig te blijven;

Overwegende, dat bovengenoemde Justitiële Verklaring dd. 19 Maart 1954 onder meer zakelijk inhoudt, dat beklagde van 23 Januari tot 4 Februari 1954 onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig is geweest van zijn onderdeel, gelegerd in de Legerplaats Steenwijkerwold, waar hij zich alstoen persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 23 Januari 1954, derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof en na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeel te Legerplaats Steenwijkerwold is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 4 Februari 1954 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog gepleegd*”,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagdes raadsman heeft aangevoerd, dat beklaagde op 23 Januari tot 4 Februari 1954 niet opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig zou zijn geweest, omdat de arts Flohil hem op 20 Januari 1954 had gezegd te wachten op de contrôlerend geneesheer en hij daaruit dus had mogen afleiden, dat zijn afwezigheid tot de komst van die geneesheer zeker geoorloofd was:

dat de Krijgsraad dit verweer echter in zijn algemeenheid en ook ten aanzien van het onderhavige geval verwerpt, omdat op een militair de verplichting rust om in een dergelijk geval, wanneer de arts niet binnen een redelijke tijd verschijnt en de militair geen reden meer heeft om zich over zijn lichamelijke toestand ongerust te maken, initiatief te betonen en hetzij zijnerzijds stappen te doen om een andere geneeskundige contrôle te effectuëren, hetzij naar zijn onderdeel terug te keren, terwijl in het onderhavige geval gebleken is, dat beklaagde geen pogingen heeft aangewend om een nadere beslissing van een arts te verkrijgen, doch zelfs op 23 Januari 1954 naar een toneeluitvoering is gegaan en in de daaraanvolgende periode van zijn afwezigheid heeft schaatren gereden, ja zelfs aan een wedstrijd over 65 km. heeft deelgenomen:

dat deze handelingen van beklaagde, zo geheel in strijd met de strekking van de opdracht van de arts Flohil, waarop de beklaagde zich nota bene ter rechtvaardiging van zijn wegblijven beroept, naar 's Krijgsraads oordeel duidelijk maken, dat beklaagde zeer goed heeft begrepen, dat dit wegblijven onder die omstandigheden ongeoorloofd, immers niet door de opdracht van deze arts gedekt was;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad terzake van het gepleegde strafbare feit een gevoelige straf noodzakelijk acht doch, gelet op beklaagdes niet bepaald ongunstige straflijst en op het feit, dat hij als „dom” beoordeeld wordt, nog geen aanleiding vindt hem door plaatsing in een strafklasse aan een gestrengere krijgstucht te onderwerpen;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

---

## **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 7 September 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.) en gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

*Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*(Zie vonnis hiervóór).*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad, het primair aan beklaagde tenlastegelegde bewezen verklarend, heeft nagelaten een uitspraak te doen omtrent de subsidiair aan beklaagde tenlastegelegde overtreding van artikel 96 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in verband waarmee tussen de overweging die de qualificatie inhoudt en die, waarin de Krijgsraad het door beklaagdes raadsman gevoerde verweer verwerpt, moet worden ingevoegd een overweging luidende:

„Overwegende, dat nu het primair tenlastegelegde is bewezen, een „onderzoek naar het subsidiair aan beklaagde tenlastegelegde achter„wege kan blijven“;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich voor het overige verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

Overwegende, dat het Hof bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met verbetering der gronden;

Stelt beklaagde in arrest; beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

## **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 3 Juni 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr O. A. H. Stradmeijer; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. M. A. L. Brandt en Majoor P. Ridder.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Desertie in tijd van oorlog: van detachering teruggezonden zijnde, zich daar niet behoorlijk aangemeld en vervolgens vandaar opzettelijk ongeoorloofd naar huis gegaan.*



KRIJGSRAAD: *twee maanden militaire detentie met aftrek voorarrest van 3 April tot 13 Mei 1954.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *de opgelegde straf komt het Hof onjuist voor. Veroordeling tot één maand militaire detentie, geen aftrek van voorarrest, onmiddellijke in-arrest-stelling.*

*Voorts: aanvulling der overwegingen inzake de subsidiaire tenlastellegging.*

(W.M.Sr. art. 11, 98; W.Sr. art. 27)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A. J., geb. 31 December 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 10 Maart 1954, derhalve in tijd van oorlog, zich niet bij zijn „alstoen te 't Harde, althans in Nederland gelegen onderdeel behoorlijk „heeft teruggemeld van zijn detachering naar Woensdrecht en zijn te „'t Harde, althans in Nederland gelegen onderdeel op of enige tijd „na 10 Maart 1954 heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk dan „wel mrt zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest, totdat „hij op of omstreeks 3 April 1954 bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij sedert 11 November 1952 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht; dat hij met ingang van 4 Januari 1954 was ingedeeld bij het detachement dat gelegerd was te Woensdrecht, welk detachement onder bevel stond van de vaandrig Koster; dat hij op 10 Maart 1954 van die vaandrig Koster het bevel kreeg naar zijn te 't Harde gelegerd onderdeel, de Staf en Verzorgingscompagnie van het 4e Divisie Geniebataljon, terug te keren; dat hij die 10e Maart 1954 naar 't Harde is teruggegaan, alwaar hij zich echter niet behoorlijk heeft teruggemeld; dat hij zich nl. had moeten melden bij de sergeant majoor instructeur en bij de sergeant van de week, terwijl hij zich bij geen van deze beiden heeft gemeld, omdat hij het plan had opgevat zich van zijn onderdeel te verwijderen; dat hij in de avond van die 10e Maart 1954 zijn te 't Harde gelegerd onderdeel weer heeft verlaten en zich naar Rotterdam heeft begeven; dat hij daarheen op 3 April 1954 is teruggekeerd; dat hij van niemand recht of vergunning had gekregen van 10 Maart tot 3 April 1954 van zijn te 't Harde gelegerd onderdeel afwezig te zijn;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 10 Maart 1954, derhalve in tijd van oorlog,

zich niet bij zijn alstoen te 't Harde gelegen onderdeel behoorlijk heeft teruggemeld, van zijn detachering naar Woensdrecht en zijn te 't Harde gelegen onderdeel op 10 Maart 1954 heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest, totdat hij op 3 April 1954 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Desertie in tijd van oorlog gepleegd”,*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, niet bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde detentie geheel in mindering zal worden gebracht, t.w. van 3 April tot 13 Mei 1954 — *Red. J.*]

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 24 Augustus 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Generaal-Majoor Vlieger-Waarnemer Zegers, Gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.) en Gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

*Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden. met bevel tot onmiddellijke in arreststelling van beklaagde;

Overwegende, dat de Krijgsraad, het aan beklaagde primair ten laste gelegde bewezen verkland, heeft nagelaten een uitspraak te doen over de subsidiair aan beklaagde ten laste gelegde overtreding van artikel 96 van het Wetboek van militair Strafrecht, in verband waarmede:

1. de overweging betreffende de bewezenverklaring moet worden vervangen door een overweging, luidende:

„Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande be-  
„wijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde  
„primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan”;

2. tussen de overwegingen betreffende de qualificatie en die betref-  
fende de strafbaarheid van beklaagde moet worden ingevoegd een over-  
weging, luidende:

„Overwegende, dat, nu het primair aan beklaagde ten laste gelegde  
„is bewezen, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achter-  
„wege moet blijven”;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het hof tot geen andere beschouwing dan die des eersten rechters heeft

geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen, achtende het Hof na te melden straf in overeenstemming met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan, en de persoon des daders;

Overwegende, dat het Hof bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van een maand; in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming — *Red. J.*]

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 21 September 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. E. Brouwer en Majoor P. Ridder.

*Raadsman:* 2e Luitenant Mr N. L. M. Tilli.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid (opzettelijk nagelaten te voldoen aan de opdracht, tijdens individueel exercitieonderricht, om op hef commando „geef acht" de houding aan te nemen) mrt volharding in de ongehoorzaamheid nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen (in de tenlastelegging niet nader feitelijk omschreven).*

*Eén maand militaire detentie.*

*Straf in hoger beroep gewijzigd in een maand gevangenisstraf voorwaardelijk en f 100 boete onvoorwaardelijk, zulks omdat de door de Krijgsraad opgelegde straf door het Hof minder toepasselijk wordt geacht omdat beklaagde na de uitspraak in eerste aanleg met groot verloop gezonden was.*

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. E. M., geb. 1 Augustus 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 15 Juli 1954 te Nunspeet, althans in Nederland, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de sergeant H. J. Basters gegeven dienstbevel om de houding aan te nemen op het commando „geeft acht", welk dienstbevel hem werd gegeven tijdens of

„voor het door voormelde sergeant aan hem, beklaagde, te geven in-  
„dividueel exercitie-onderricht, daarbij opzettelijk in zijn ongehoor-  
„zaamheid volhardend, nadat de Kapitein van West hem uitdrukkelijk  
„op zijn strafbaarheid had gewezen, zulks terwijl het alstoen tijd van  
„oorlog was”;

Overwegende, dat uit een Justitiële Verklaring dd. 17 Juli 1954, opgemaakt door de Commandant, B. compagnie 4e Technische Dienstbataljon, zakelijk blijkt, dat beklaagde sedert 9 April 1954 als dienstplichtig soldaat behoort tot en in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:  
dat hij op 15 Juli 1954 als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht te Nunspeet, in opdracht van zijn compagniescommandant de Kapitein van West, individueel exercitie-onderricht kreeg; dat de sergeant Basters hem tijdens dat onderricht het bevel gaf om de houding aan te nemen op het commando „geeft acht”; dat hij begreep, dat dit bevel een dienstbevel was, waaraan hij moest gehoorzamen, doch dat hij aldaar alstoen welbewust heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen; dat de Kapitein van West hem er toen uitdrukkelijk op heeft gewezen, dat hij zich hierdoor aan een strafbaar feit schuldig maakte en terzake voor de krijgsraad zou kunnen komen; dat de sergeant Basters hem vervolgens nogmaals hetzelfde bevel gaf, doch dat hij welbewust bleef volharden in zijn ongehoorzaamheid door wederom welbewust na te laten aan dit bevel te gehoorzamen;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waar-  
„bij de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat  
„een meerdere hem uitdrukkelijk **op** zijn strafbaarheid heeft gewezen,”  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van één maand — *Red.*].

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 14 December 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor Vlieger-Waarnemer Zegers.

*Raadsman:* Mr Stricker.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

KET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw recht-

doende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, welke het Hof minder toepasselijk acht, omdat beklaagde na de uitspraak in eerste aanleg met groot verlof is gezonden;

Overwegende, dat de hieronder te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, 14b, en 23 en 24 \*) van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde:

I. tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Beveelt, dat voormelde gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet, noch zich op een andere wijze zal hebben misdragen;

II. tot een onvoorwaardelijke geldboete van honderd gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van veertig dagen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 9 Maart 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kapitein W. F. B. Proper en Kapitein C. van Kampen.

*Raadman:* Kapitein W. M. Baden.

*Mishandeling: het toebrengen van twee vuistslagen op de mond, tengevolge waarvan enige tanden van het slachtoffer afbraken.*

*Verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.*

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 82, 300).

\*) De opgelegde straf is gebaseerd op artikel 14a W.Sr., niet op artikel 24, hetwelk bij deze straf in het geheel niet aan de orde komt. (Red.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. S., geb. 2 Juni 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 18 December 1954 te Harderwijk, opzettelijk gewelddadig met zijn tot vuist gebalde hand meer„dere malen, althans eenmaal A. Klaassen in het gelaat heeft gestompt „of geslagen, door welke slagen of slag bij voornoemde Klaassen drie, „althans enige tanden afbraken, althans door welke slagen of slag „Klaassen pijn heeft ondervonden“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, in werkelijke dienst zijnde als dienstplichtig soldaat bij de 4e Divisie Verbindings Compagnie, op 18 December 1954 te Harderwijk omstreeks 22.45 uur nabij de uitgang van het café-restaurant IJselmeer willens en wetens met zijn tot vuist gebalde hand een hem onbekende man, die een opmerking over zijn — beklagdes — snor had gemaakt, enige slagen toegediend heeft op diens gezicht door welke slagen deze man pijn moest ondervinden; dat hij gezien heeft dat die persoon daarna uit zijn mond bloedde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 3 Januari 1955, opgemaakt en gesloten door Jurjen Postma, Marechaussee der 1e kl., tevens opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Harderwijk, zakelijk inhoudt ais verklaring van verbalisant:

dat hij op 18 December 1954, te omstreeks 22.45 zich als commandant van een garnizoenspatrouille te Harderwijk bevond en op dat tijdstip het café-restaurant „IJselmeer” naderde; dat hij zag, dat een hem onbekend persoon, gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht in bokshouding voor de uitgang van genoemd café-restaurant stond; dat die persoon snel achter elkaar tweemaal met één zijner handen in de richting van een persoon, die in de deuropening van het café-restaurant stond, sloeg; dat laatstgenoemde persoon daarna het café weer binnenging; dat terwijl hij de militair over het voorgevallene ter plaatse ondervroeg twee personen naar buiten kwamen; dat bij een dezer personen bloed uit de mond liep; dat die militair desgevraagd heeft opgegeven te zijn genaamd J. C. S., dienstplichtig soldaat, behorende tot de 4e Divisie Verbindings Compagnie;

Aalt Klaassen:

dat hij zich op 18 December 1954 te omstreek 22.45 uur in het café-restaurant „IJselmeer” te Harderwijk bevond; dat daar een hem onbekende militair passeerde; dat hij, doelende op de snor van die militair zei: „Dat is een mooi snorretje“; dat die militair tegen hem zei: „Kom eens even mee naar buiten“, dat hij die militair naar buiten is gevolgd; dat toen hij naar buiten stapte, die militair hem — getuige — met één zijner tot vuist gebalde handen met kracht tegen zijn mond sloeg; dat meteen daarop de militair hem nogmaals met een

zijner vuisten op de mond sloeg; dat die klappen hem zeer veel pijn deden; dat hij voelde dat enige zijner voortanden uit zijn mond waren geslagen; dat hij ook hevig uit zijn mond bloedde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat bij Klaassen enige tanden afbraken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „mishandeling”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Aanwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak, één der in artikel 2 lid 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de straffen bevoegde Commanderende Officier; . . . enz.

#### NASCHRIFT.

*De vraag doet zich voor of een toegebrachte verwonding niet beschouwd moet worden als een „ziekte” in de zin van artikel 82 W.Sr. 1). In ieder geval zal, gezien de enuntiatieve strekking van artikel 82, onder „zwaar lichamenlijk letsel” niet alleen begrepen zijn ziekte, welke geen uitzicht op volledig herstel overlaat, doch ook verwonding met een dergelijk uitzicht. Nu niet te ontkennen valt dat de afgebroken tanden van een volwassene niet naturaliter vervangen worden, meen ik dat in casu van zwaar lichamenlijk letsel in de zin van artikel 82 sprake is (evenzo: H.R. 18 Mei 1914, W. 9654, N.J. 1914/904), afgescheiden nog van de vraag of ook buiten de in artikel 82 gegeven verklaring een dergelijke mishandeling niet als „zwaar” te qualificeren is.*

*In dat geval zou een terugverwijzing naar de Commanderende Officier niet toegelaten zijn.*

W. H. V.

#### Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 16 Februari 1955.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Majoor F. G. J. de Waal en Kapitein J. C. Engelman.

*Raadsman:* Mr H. Bergé.

*Tenlastegelegd het als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten*

<sup>1)</sup> Zie in dit verband Zeekrijgsraad Soerabaja, 18 Maart 1930, M.R.T. XXVII, blz. 163.

*(door, op post II gesteld zijnde, zich naar post I te begeven) en zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst niet naar behoren kan verrichten (teruggestuurd naar post II, aldaar op een kistje in het schilderhuisje gaan zitten).*

*Het tenlastegelegde niet bewezen: niet is gebleken dat beklaagde zich van zijn post verwijderde door naar post I te gaan; niet bewezen dat hij **zich** in de beschreven toestand bracht omdat het goed mogelijk is dat beklaagde, in verband met een gebleken kwaal, reeds in die toestand verkeerde toen hij ging zitten.*

(W.M.Sr. art. 129).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. v. d. R., geb. 13 October 1933, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 Augustus 1954 te Erlecom, althans te „Nijmegen, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke dienst was bij 433 Bataljon Stoottroepen, en als „schildwacht op post stond op post II van het object Nijmegen Zuid, „zijn post eigendunkelijk heeft verlaten en zich in een toestand heeft „gebracht waarin hij zijn dienst als schildwacht niet naar behoren kon „verrichten, door alstoen aldaar, terwijl hij als bovenvermeld als schild- „wacht op post stond, zich naar Post I te begeven, alwaar hij zittend „tegen het schilderhuisje werd aangetroffen en — nadat hij door de „wachtcommandant de sergeant M. H. L. M. van Oorschot naar zijn „post was teruggestuurd — op een kistje in zijn schilderhuisje te gaan „zitten“;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 1 September 1954, opgemaakt door de Kapitein J. P. M. Rooze, Commandant L. Compagnie 433 Bataljon Stoottroepen te Grave, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de telastelegging twee strafbare feiten inhoudt, te weten:

- a. door zich naar post I te begeven eigendunkelijk zijn post verlaten,
- b. door in zijn schilderhuisje te gaan zitten zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst als schildwacht niet naar behoren kon verrichten;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan;

Overwegende dienaangaande, dat wat betreft het eerst ten laste gelegde feit hierboven aangeduid sub a, niet is komen vast te staan dat beklaagde door zich naar post I te begeven zijn eigen post verliet;

dat wat betreft het later ten laste gelegde feit, hierboven aangeduid sub b., in verband met de gebleken kwaal, waaraan beklaagde lijdende was, niet met zekerheid is te zeggen, dat beklaagde door te gaan zitten



zich in de gewraakte toestand bracht, aangezien het zeer goed mogelijk was, dat beklaagde toen reeds in bedoelde toestand verkeerde;

Gezien de artikelen 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 193, 197, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

### **Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.**

Vonnis van 23 Maart 1955,

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kol. Vlieger J. Benus en Majoor W. A. Freijser.

*Raadsman:* 2e Luit. Komijn.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd: de eerste maal door niet te voldoen aan de order van een marechaussee 2e klasse, lid van een garnizoenspatrouille om zich op een aangegeven plaats op te stellen; de tweede maal door niet te gehoorzamen aan de order van een wachmeester Kon. Marechaussee om zich naar de marechausseekazerne te begeven.*

*Verworpen het verweer dat het tweede bevel geen „dienstbevel” zou zijn, nu daarmede geen enkel dienstbelang gebaat was, immers de wachmeester geen arrest had aangezegd en voor het opmaken van een proces-verbaal de beschikking had over de gegevens van 's mans legitimatiebewijs. Een „dienstbevel” is een bevel van een meerdere, gericht tot een mindere, betrekking hebbend op dienstaangelegenheden. De woorden „niet vreemd aan” van artikel 140 mogen slechts vertaald worden door „betrekking hebbend op” en niet door „strijdig met”. Een andere opvatting zou in hoge mate strijdig zijn met de dienstbelangen en zou de minderen — zij het suo periculo — het recht geven bevelen te toetsen op hun nut voor de dienst.*

*Rekening gehouden met reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf.*

(W.M.Sr. art. 114, 128, 140; W.K. art. 57).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT ZUID,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. G. D., geb. 5 Juni 1935, korporaal 315 squadron 2e tact. vliegbasis Eindhoven, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 November 1954 te Eindhoven, terwijl „hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de 2e Tactische Vlieg-„basis:

„a. nadat de Marechaussee 2e klasse J. G. Broeken, zijnde lid van „een Garnizoenspatrouille belast met het toezicht op met verlof en „bewegingsvrijheid vertrekkende militairen, nabij het Stationsgebouw

„N.S. in overeenstemming met het bepaalde in Garnizoensorder Eindhoven nr. 27/54, hem opdracht had gegeven zich op te stellen op een nabij gelegen losplaats, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en zich niet naar die losplaats heeft begeven;

„b. nadat de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee D. A. Duivis hem naar aanleiding van zijn, beklagde's onder a vermeld gedrag, in de Stationsstraat opdracht had gegeven zich te melden aan de Marechaussee-kazerne te Eindhoven en aldaar op hem, wachtmeester, te wachten, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, en zich niet naar genoemde Marechaussee-kazerne maar naar de hoofdingang van het Stationsgebouw N.S. heeft begeven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 November 1954 te Eindhoven, terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst bij de 2e Tactische Vliegbasis was,

a. nadat een marechaussee tweede klas, zijnde naar hij zag lid van een garnizovnspatrouille, nabij het Stationsgebouw N.S. hem opdracht had gegeven zich op te stellen op een nabij gelegen losplaats, willens en wetens heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen en zich niet naar die losplaats heeft begeven en de stad is ingegaan;

b. nadat een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee hem vervolgens in de Stationsstraat opdracht had gegeven zich te melden aan de Marechaussee-kazerne te Eindhoven en aldaar op hem, wachtmeester, te wachten, willens en wetens heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen en zich niet naar de Marechaussee-kazerne, maar naar de hoofdingang van het Stationsgebouw N.S. heeft begeven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal No. P. 252/54, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 27 November 1954 door Dirk Arnoldus Duivis, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat hij op 19 November 1954 als commandant van een garnizoenspatrouille, waartoe de marechaussee 2e klas Broeken als lid behoorde, belast met het toezicht op met bewegingsvrijheid of verlof vertrekkende militairen op het stationsplein te Eindhoven hoorde, dat Broeken tot drie militairen zei: „Jullie moeten je opstellen op de losplaats”; dat deze militairen niet in de richting van de losplaats gingen, maar de Stationsstraat inliepen; dat deze militairen, die kennelijk met bewegingsvrijheid gingen, zich in strijd met het bepaalde in Garnizoensorder Eindhoven no. 27/54 niet op de losplaats der N.S. te Eindhoven opstelden; dat hij in verband hiermede deze militairen in de Stationsstraat heeft staande gehouden en de opdracht gegeven: „Melden jullie je aan de Marechaussee-kazerne te Eindhoven en wacht daar tot ik thuis kom”; dat hij echter ongeveer 5 of 10 minuten later deze mili-

tairen, die zich eerst in de door hem aangewezen richting hadden begeven, in de nabijheid van de hoofdingang van het station zag lopen; dat een van deze militairen opgaf te zijn genaamd D. G. D.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigt ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat niet bewezen is hetgeen beklaagde zowel sub a als sub b telastegelegd is met de woorden: „heeft geweigerd althans”.

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd in tijd van „oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij I artikel 114 j”. 128 Wetboek Militair Strafrecht en II artikel 114 Wetboek Militair Strafrecht.

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat namens beklaagde het verweer is gevoerd dat met het bevel van de wachtmeester, nu deze geen voorlopig arrest had aangezegd en in het bezit was van het legitimatiebewijs van beklaagde geen enkel dienstbelang was gebaat, waarmede kennelijk bedoeld is te stellen dat het bevel van de wachtmeester geen dienstbevel zou zijn;

Overwegende dienaangaande, dat deze opvatting er van uitgaat, dat een bevel van een meerdere slechts dan een dienstbevel is wanneer met de opvolging ervan enig dienstbelang gebaat is zodat bevelen met betrekking tot het dienstbelang schadelijk of indifferent, straffeloos door den mindere kunnen worden genegeerd;

dat deze opvatting waarschijnlijk ontsproten is aan de tekst van artikel 140 Wetboek Militair Strafrecht, echter aan een verkeerde interpretatie daarvan;

dat de Krijgsraad er geen bezwaar tegen heeft onder „dienstbevel” te verstaan, zulks aan de hand van bedoeld artikel, een bevel betreffende een aangelegenheid niet vreemd aan de belangen van den dienst, mits de woorden „niet vreemd aan” slechts verstaan worden in hun werkelijke betekenis van „betrekking hebbende op” en niet — in de meest letterlijke zin van het woord — vertaald worden door „strijdig met”;

dat het feitelijk nauwelijks betoog behoeft dat de in liet verweer uitgedrukte uitleg van art. 114 Wetboek Militair Strafrecht in hoge mate strijdig is met de dienstbelangen, aangezien deze de grondslagen der discipline in de strijdkrachten aantast;

dat immers in de hier gewraakte opvatting de mindere — zij het suo periculo — liet recht wordt toegekend bevelen van meerderen te toetsen op hun nut voor de dienst, te treden in vragen van beleid van de meerdere, ten alle tijde een betere weg te kiezen dan de uitdrukkelijk voorgeschrevene, met andere woorden: „het beter te weten”;

dat de Krijgsraad zulk een opvatting, en daarmee ook het namens beklagde gevoerde verweer, met stelligheid van de hand wijst en de naar 's-raads mening enig juiste regel handhaaft, te weten: Dienstbevelen zijn bevelen van een meerdere gericht tot een mindere, betrekking hebbend op dienstaangelegenheden;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens het ten processe overgelegde uittreksel straflijst beklagde reeds ter zake van voormelde feiten krijgstuuchtelijk is gestraft met zes dagen licht arrest;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de duur van een week, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar, en geldboete van f 20 subs. hechte-nis van tien dagen, onvoorwaardelijk — Red.].

#### NASCHRIFT.

*Na het „Groningse-stations-geval” (Vonnis Zeekrijgsraad 's-Gravenhage van 12 Augustus 1954, M.R.T. XLVIII, blz. 37) en het „Alk-,maarse-stations-geval” (Vonnis Zeekrijgsraad 's-Gravenhage van 16 Dec. 1954, t.a.p. blz. 230) hebben wij thans ook een „Eindhoven-,stations-geval”. Gaan de eerste twee waarschijnlijk <sup>1)</sup> uit van een m.i. te eng „dienstbevel”-begrip, het bovenstaande stelt de begrenzing m.i. te ruim. Dit vonnis geeft immers als definitie van „dienstbevel” een bevel van een meerdere, gericht tot een mindere, betrekking hebbend op dienstaangelegenheden, welke definitie dan nog die bijzonderheid heeft dat „betrekking hebbend op” in de ruimste zin des woords dient te worden opgevat, in c l u s i e f „strijdig met”. Zodanige opvatting sluit dus alleen bevelen van meerderen aan minderen uit, welke betrekking hebben op louter particuliere aangelegenheden.*

*Hoezeer 's Krijgsraads opvatting, namelijk dat het onjuist zou zijn als een mindere het beter mag weten dan de meerdere en als het een mindere toegestaan zou zijn te treden in vragen van beleid van de meerdere en de gegeven bevelen te toetsen op hun nut voor de dienst, in het algemeen juist is, meen ik niettemin dat deze taak van toetsing wel op de rechter rust. Een bevel, welks inhoud strijdig is met het dienstbelang zal m.i. door de rechter mogen worden gediskwalificeerd. Zoals ik op blz. 40 van dit deel schreef, zal de rechter niet te licht deze strijdigheid mogen aanvaarden.*

*Een rem tegen het „beter weten” van de mindere en tegen het toetsen van het gegeven bevel op zijn nut voor de dienst ligt in het risico van de vergissing. Wanneer de rechter dergelijke vergissingen ook inderdaad voor het risico van de mindere brengt, zal het gevaar*

---

<sup>1)</sup> Noch het vonnis van 12 Augustus 1954, noch dat van 16 December 1954 geeft volledige zekerheid omtrent het standpunt van de Zeekrijgsraad. Zie mijn naschriften t.a.p.

voor toetsing uiterst gering zijn. De toetsing zal dan stellig niet chicanous plaats vinden (in de aperte gevallen dat het dienstbelang niet geschaad wordt door het bevel) noch in het grensgebied (waar van de zijde van de mindere, zonder volledig overzicht van de argumenten en motieven van de meerdere, gerechte twijfel kan bestaan) doch zij zal dan slechts optreden op het terrein waar de uitvoering van het dienstbevel het dienstbelang apert schaadt. Ik ineen dat toetsing op dat terrein weinig kwaad kan, ja zelfs nuttig kan zijn, zelfs al zal een mindere mogelijk in een zeldzaam geval wel eens het hoofd stoten hij bedrieglijke schijn. De voorzichtige militair zal in het algemeen gehoorzaamheid prefereren boven het risico van veroordeling.

In concretis is het Eindhovense geval bevredigender opgelost dan het Groningse.

In de verklaring van beklaagde valt nog op dat hij opgeeft: „nadat „een marechaussee e klus, zijnde na u r h i j z a g lid van een garnizoenspatrouille . . .”. Het is van belang te weten, hòe beklaagde zag dat hij een lid van een patrouille voor zich zag. Het is mogelijk dat beklaagde een patrouille zag en, naar de getuige kijkende, een lid van de patrouille zag; het is echter verleidelijk om uit de gebezigde woorden te concluderen dat beklaagde een marechaussee (2e klas) zag en constateerde dat die marechaussee deel uitmaakte van een patrouille, met name door de kentekenen, waarvan deze bijzondere eenheden gewoonlijk voorzien zijn.

Ik heb er meermalen op gewezen <sup>1)</sup> dat de premie vnn artikel 128 W.M.Sr. slechts wordt verleend aan de troepenafdeling als zodanig (ook al treedt die troepenafdeling op bij monde van één hunner, gewoonlijk de bevelhebber) en niet aan een enkeling, zelfs niet als die er uitziet alsof hij van zodanige troepenafdeling deel uitmaakt. De M.P.-helm, de M.P.-band en verdere herkenningstekenen mogen het in de praktijk gemakkelijk maken een patrouille als zodanig te herkennen en te onderscheiden van een tweetal militairen die ergens (gewoonlijk in of nabij stations) naar het publiek staan te kijken, die herkenningstekens verlenen die militairen niet de status van meerdere. Deze materie is immers in artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht geregeld en alleen de schildwacht-band, ingevolge dat artikel vastgesteld, bezit die macht. Zolang de Wet niet tevens aan de M.P.-band gelijke waarde toekent, heeft die band die waarde niet en mag men een beklaagde niet wegens een misdrijf tegen de ondergeschiktheid veroordelen wanneer hij handelt tegenover een gelijke of mindere, die alleen aan deze kentekenen als patrouillelid te herkennen is.

Vroeger droegen de „dienstdoende korporaals” (matrozen, gewoonlijk der Ie klasse, die krachtens beschikking van het bevoegde gezag als in artikel 67 (3) W.M.Sr. bedoeld, in een bepaalde dienstuitoefening alle ongegradueerden aan boord van een bepaald schip onder hun be-

<sup>1)</sup> Zie o.a. Krijgsraad te Velde West, Vonnis van 16 Maart 1950 (M.R.T. XLIII, 540); Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid, Vonnis van 16 December 1953 (M.R.T. XLVII, 708).

velen hadden) een — eveneens onofficiële — band, waarop de letters „D.D.K.”. Ook toen ontstond het gevaar dat men deze ongegraderden als meerdere ging beschouwen, louter op grond van het herkenningsteken en niet op grond van de daarvoor nodige beschikking van de commandant. De „D.D.K.”-band is toen afgeschaft.

Ik beveel gezinszins aan dat de M.P.-band en de M.P.-helm zullen worden afgeschaft — daarentegen. Zoals gezegd zijn deze kentekenen hulpmiddelen om „dienstdoenden” van passagiers, „troepen-afdeling” van publiek te onderscheiden. Er dient echter tegen gewaakt te worden dat men de band en de helm als een soort onbepaalde-rangonderscheidingstekens gaat beschouwen.

W. H. V.

## BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

### Hoge Raad.

Arrest van 4 Maart 1955 <sup>1)</sup>.

President: Mr Donner; Raadszitteren: Mrs van der Meulen, Hijink, Losecaat Vermeer en Smit.

Schadeloosstelling ingevolge art. 16 Wet op de staat van oorlog en beleg.

In het algemeen zal de schadeloosstelling voor gebruik van anders goed naast de vergoeding der schade, welke door het gebruik aan het gebruikte is toegebracht — welke schade ten deze naar izet Hof vaststelde reeds is geregeld —, omvatten de vergoeding terzake van het feit dat den rechthebbende als gevolg van de ingebruikneming de mogelijkheid van dat gebruik wordt onthouden; dit laatste valt niet weg door de omstandigheid dat hij van zins zou zijn noch tot eigen gebruik over te gaan, noch het gebruik aan een ander af te staan.

Er is geen grond aanwezig in art. 16 voornoemd het begrip „schadeloosstelling” anders te verstaan dan zoëven aangegeven.

(Oorlogswet 23 Mei 1899, Stb. 128, art. 16).

inzake:

1. G. J. Mijnlief, echtgenote van Ir J. Klynstra,
2. Ir J. Klynstra, zo voor zich als tot bijstand en machtiging zijner onder 1 vermelde echtgenote, beiden te 's-Gravenhage, eisers tot cassatie van een op 19 Mei 1954 door het Hof te 's-Gravenhage tussen pp. gewezen arrest, adv. Mr A. E. J. Nysingh,

tegen:

den Staat der Nederlanden, verweerder in cassatie, adv. Mr P. Th. Six.

### DE HOGE RAAD,

Overwegende dat uit het aangevallen arrest blijkt:  
dat Mijnlief eigenaresse is van de Steenfabriek „De Ossewaard” te Hagestein bij Culemborg, welke fabriek van 1 Sept. 1939 tot 26 Febr.

<sup>1)</sup> Overgenomen uit Ned. jurisprudentie 1955 nr. 302.

1940 door het militair gezag ter legering van troepen is gebruikt op den voet van de wet van 23 Mei 1899 (S. 128);

dat deze fabriek vóór 1939 enkele jaren niet gebruikt is en partijen geschil hebben over de vraag of de Staat voor het gebruik van de fabriek schadevergoeding aan Mijnlieff schuldig is, zijnde de gedurende het gebruik aan terrein en opstallen ontstane schade reeds geregeld;

dat Mijnlieff en Klynstra, stellende dat door deze ingebruikname van het fabriekscomplex het steenbakkerijbedrijf gedurende het gehele seizoen 1939/1940 heeft stilgelegen, daar in het voormelde bedrijf de jaarlijkse campagne in October aanvangt met het kleigraven, waarna dan begin April het vormen van de stenen een aanvang neemt, zodat, nu te dezen de fabriek eerst eind Februari werd vrijgegeven, het gehele productiejaar 1939/1940 verloren is gegaan, alsmede dat in de periode 1939/1940 de jaarlijkse huurwaarde van het in gebruik genomiene ten minste f 10.000 bedroeg en Mijnlieff door de voormelde ingebruikneming derhalve een schade tot dit bedrag heeft geleden, den Staat voor de Arr.Rb. te 's-Gravenhage hebben gedaagd en de voldoening van dit bedrag hebben gevorderd;

dat de Staat heeft ontkend, dat door de ingebruikneming het gehele productiejaar 1939/1940 verloren is gegaan en Mijnlieff een schade van f 10.000 heeft geleden; dat immers, toen de fabriek in gebruik werd genomen, zij reeds meer dan twee jaren buiten gebruik was en dat daarna ook nog jaren is geweest;

dat er derhalve door het in militair gebruik nemen in dit opzicht geen schade is toegebracht;

dat de Staat bovendien heeft ontkend dat de huurwaarde destijds minstens f 10.000 per jaar bedroeg;

dat de Rb. bij vonnis van 7 Febr. 1952 Mijnlieff en Klynstra heeft toegelaten door getuigen te bewijzen: het werkelijk bestaan van het exploitatieplan om de fabriek over het productiejaar 1939/1940 in gebruik te nemen, dat de fabriek toen bedrijfsvaardig en intact was; dat zij na 1 Sept. 1939 nog alle gelegenheid hadden om maatregelen te treffen voor het aanvangen van het arbeidsproces in het begin van October, en dat de fabriek ten tijde van de ingebruikneming een huurwaarde had van f 10.000;

dat de Rb. o.m. heeft overwogen: „dat in het woord „schadeloos-„stelling“, dat in het tweede lid van art. 16 van de wet van 23 Mei „1899 (S. 128) wordt gebezigd, ligt opgesloten dat er schade moet „worden vergoed die door het gebruik veroorzaakt is en dergelijke „schade niet geleden kan zijn als Mijnlieff en Klynstra de fabriek niet „hadden verhuurd, noch haar zelve in exploitatie hadden willen „nemen“.

*Post alia:*

dat het Hof het vonnis der Rb. bij het thans bestreden arrest heeft bekrachtigd, na te hebben overwogen:

[Eisers tot cassatie komen tegen het arrest van het Gerechtshof, hetwelk de uitspraak van de Rechtbank heeft bekrachtigd, in cassatie op te voeren als middel aan: schending en/of verkeerde toepassing van

de artikelen 16 en 17 van de Wet van 23 Mei 1899 (Wet op de staat van oorlog en beleg) alsmede een aantal artikelen van Burgerlijk Wetboek, Wb.v.B.Rv., Grondwet en Wet R.O. De tekst van de artikelen 16 en 17 Oorlogswet luidt:

*„Artikel 16.*

„Het militair gezag is bevoegd, wegen, wateren, terreinen en gebouwen, zo „nodig met de daarin aanwezige werktuigen, aan provincien, gemeenten, waterschappen, veenschappen, veenpolders of aan particulieren toebehorende, in „gebruik te nemen, wanneer dit voor de uitoefening van de militaire dienst „noodzakelijk is. Zodra het gebruik niet meer nodig is, wordt het gebruikte „eigendom door of vanwege Onze Minister van Oorlog weder ter beschikking „van de rechthebbende gesteld. De wederbeschikbaarstelling wordt door ge- „noemde Minister ter algemene kennis gebracht.

„Voor het gebruik wordt schadeloosstelling verleend. tenzij het tegendeel „overeengekomen is.

„Onze Minister van Oorlog is verder bevoegd, voor rekening van de Staat, „het gebruikte eigendom terug te brengen in de toestand, waarin het zich vóór „de ingebruikneming bevond; bij de bepaling van het bedrag der schadeloos- „stelling wordt daarmede rekening gehouden.

*„Artikel 17.*

„Tot het erlangen van schadeloosstelling. op grond van de artikelen 15 en „16, moet de belanghebbende een aanvraag indienen aan Onze Minister van „Oorlog, en zulks, voor zoveel betreft het geval, bedoeld in artikel 15, binnen „een maand nadat de staat van oorlog of de staat van beleg is opgeheven en in „het geval, bedoeld in artikel 16, binnen een maand na de dagtekening van de „in dat artikel bedoelde kennisgeving.

„Binnen twee maanden nadat die aanvraag bij het Departement van Oorlog „is ontvangen, biedt Onze Minister van Oorlog aan de belanghebbende een be- „paalde som als schadeloosstelling aan. Is binnen de gestelde termijn geen aan- „bod door de belanghebbende ontvangen of acht hij de aangeboden schadeloos- „stelling niet voldoende, dan kan hij het geschil op de gewone wijze bij de „burgerlijke rechter aanbrengen.

„Door het militair gezag kan, bijaldien zulks wordt verlangd, op de schade- „loosstelling voorschot worden verstrekt.”

Tot toelichting van dit cassatiemiddel wordt het volgende door eisers aangevoerd: — Red. *M.R.T.*].

1. dat, waar de door eisers aan hun vordering ten grondslag gelegde ingebruikname vaststaat, de Staat gehouden is voor dat gebruik vergoeding aan de eigenares te betalen en wel ten bedrage als in het vrije verkeer van gegadigden tot het gebruik te bedingen zou zijn geweest, ongeacht of de eigenares, indien geen ingebruikneming door of vanwege de Staat had plaatsgevonden, die gebruikswaarde zou hebben gerealiseerd door verhuur aan derden, door eigen gebruik of anderszins, zodat het Hof niet de beslissing van het geding afhankelijk had mogen stellen van de vraag of eisers zullen bewijzen dat de eigenares van plan en ook in staat was in het seizoen, dat in het najaar van 1939 zou beginnen, de steenfabriek voor een campagne te gebruiken, zijnde dit van plan zijn irrelevant, evenals het in Staat zijn, en dit laatste hoogstens van belang voor de beoordeling van de hoegrootheid van het bedrag dat aan gebruikswaarde door de Staat vergoed moet worden;



2. dat de door het Hof gebezigde gronden geen uitsluitel geven op de IIIe grief, door eisers als appellanten tegen het vonnis in prima aangevoerd, waarin zij tegen de bewijsopdracht opkwamen op grond, dat de hierboven als te bewijzen onder b en c genoemde feiten reeds voldoende vaststaan en dat het onder a vermelde ook daarom niet te bewijzen had mogen worden opgelegd en de beslissing van het geding ook daarom niet van het slagen van dat bewijs afhankelijk mocht worden gesteld, omdat daarvan naar buiten niets kon of behoefde te blijken, als intern voornemen onbewijsbaar is en bovendien steeds voor verandering vatbaar, alles gelijk in de in het arrest opgenomen verklaarde memorie van grieven nader uiteengezet, zodat het Hof in zoverre heeft nagelaten op deze grief te beslissen, of anders deze grief onjuist heeft geoordeeld op gronden, die op geen enkele wijze dat oordeel kunnen schragen, zodat 's Hofs arrest in zoverre niet is gemotiveerd als wettelijk vereist;

Overwegende omtrent het eerste onderdeel van het middel:

dat art. 16 van de wet van 23 Mei 1899 (S. 128), voor zoveel thans van belang, in zijn tweede lid bepaalt, dat voor het gebruik, waarvan in het eerste lid sprake is, schadeloosstelling wordt verleend;

dat in het algemeen de schadeloosstelling voor gemaakt gebruik van anders goed zal omvatten naast de vergoeding der schade, welke door het gebruik van het gebruikte is toegebracht — welke schade te dezen naar het Hof vaststelde reeds is geregeld — de vergoeding ter zake van het feit dat de rechthebbende als gevolg van de ingebruikneming de mogelijkheid van gebruik wordt onthouden;

dat de aanspraak van de rechthebbende op laatstbedoelde vergoeding dan ook niet wegvalt door de omstandigheid dat hij van zins zou zijn noch tot eigen gebruik over te gaan, noch het gebruik aan een ander af te staan;

dat geen grond aanwezig is in art. 16 voornoemd het begrip „schadeloosstelling” anders te verstaan dan zoëven aangegeven;

dat mitsdien de eerste klacht terecht wordt voorgesteld.

Overwegende t.a.v. het tweede onderdeel; [enz. — *Red. M.R.T.*]

dat, nu de eerste klacht slaagt, de tweede derhalve niet aan de orde komt;

Vernietigt het bestreden arrest;

Verwijst de zaak naar het Hof te 's-Gravenhage teneinde haar met inachtneming van het arrest van den Hoge Raad verder te behandelen en af te doen (salaris f 750).

*Conclusie Adv.-Gen. Mr Langemeijer*

*Post alia:*

Mij komt dit (1e middel, *Red.*) in beginsel juist voor. Wanneer iemand over een zaak de beschikking heeft die hem als eigenaar toekomt en die zaak is tevens een zodanige, dat zij in aanmerking komt om verhuurd te worden, dan is de schade die de eigenaar lijdt doordat hem de beschikking tijdelijk wordt ontnomen als regel minstens de huurwaarde over de tijd, die de occupatie duurt. Immers, zelfs al staat

vast dat de eigenaar de zaak niet verhuurd zou hebben, dan moet toch in het algemeen worden aangenomen, dat het behouden van de beschikking over de zaak voor hem een waarde vertegenwoordigde minstens gelijk aan de huurwaarde; anders toch zou hij haar wèl hebben verhuurd. Nu zou weliswaar deze subjectieve waardering, die als zodanig ook bij hem zou kunnen bestaan, indien elke mogelijkheid van verhuur (of andere exploitatie) ontbrak, hem op zichzelf nog geen aanspraak op vergoeding geven maar dit is nog geen reden, waarom de occuperende overheid, hem een inderdaad realiseerbare huurwaarde, die hij bereid is prijs te geven terwille van de beschikking over de zaak, niet zou behoeven te vergoeden, nu juist die beschikking hem wordt ontnomen. Te meer moet dit naar mijn mening gelden, omdat in het onderste geval de eigenaar op ieder ogenblik alsnog besluiten kan de huurwaarde te realiseren.

Dit schijnt mij het hoofdbeginsel voos de schadeberekening, zoals dat als consequentie voortvloeit uit de uitspraak van de wetgever in dit geval, dat er schadeloosstelling voor tijdelijke onttrekking van genot zal gijn. De wet had — uitdrukkelijk of krachtens haar strekking — een afwijkende regeling kunnen geven ,maar nu zij zich bepaald heeft tot het voorschrijven van schadeloosstelling schijnt de consequentie mij dwingend. Weliswaar slechts als hoofdregel. Zo zal, om slechts enkele voorbeelden te noemen, de schadeloosstelling hoger zijn dan de huurwaarde, wanneer vaststaat dat de eigenaar de zaak op voordeliger wijze dan door verhuur zich ten nutte zou hebben gemaakt. Anderzijds is denkbaar dat de eigenaar van verhuur (en ook van elke andere exploitatie), die gerekend naar de aard van het object mogelijk zou zijn, ook zonder de occupatie zou zijn weerhouden door buiten zijn invloed gelegen oorzaken. In dat geval zou ik inderdaad van mening zijn dat de ontneming van de beschikking over de zaak geen schade betekent, omdat het reeds onmogelijk was die beschikking in enige bate om te zetten [enz. — *Red. M.R.T.*].

---

## **ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.**

### **Centrale Raad van Beroep.**

Uitspraak van 10 Mei 1955.

*Voorzitter:* Mr A. Blom (fg.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubbink.

*Gem. eiser:* Mr C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht.

*Gem. gedaagde:* Mr J. M. J. A. van Dieteren, commies M.v.O.

*Passeren voor bevordering (vlgs. oud bevorderingsvoorschrift). Eiser voldeed niet aan de formele bevorderingseisen: wegens uitgeput zijn van de candidatenlijst had gedaagde echter onderofficieren van geringer ouderdom in rang voor bevordering in aanmerking gebracht. Ten deze wordt als algemeen verbindend voorschrift gerekend het algemene*

*rechtsbeginsel dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld. Indien eiser mitsdien aan de overige bevorderingseisen zou voldoen, zou gedaagdes besluit om hem niet te bevorderen niet in stand kunnen blijven.*

*Gedaagde is niet verplicht, noch zonder meer gerechtigd, de conduitestaten als volkomen gegrond en onaantastbaar te beschouwen wanneer betrokkene daartegen niet heeft geopponeerd, aangezien de conduitestaten aan de betrokkenen niet bekend plegen te worden gemaakt en zij eerst ter kennis van eiser kwamen toen de gedingstukken hem ter inzage werden verstrekt.*

*Nu er tussen de jongste beoordeling en de vroegere beoordelingen groot verschil bestond, had gedaagde bij zijn besluit om eiser niet te bevorderen niet uitsluitend acht mogen slaan op die laatste beoordeling. Nu gedaagde zulks wel deed heeft hij niet gehandeld met de zorgvuldigheid, welke bij het nemen van zulk een besluit in acht behoort te worden genomen. Het besluit moet mitsdien nietig worden verklaard. Eiser dient opnieuw in overweging te nemen en te besluiten over de vraag of eiser voor bevordering in aanmerking kwam.*

#### DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in de zaak van W. V., eiser in hoger beroep, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, vanwege eiser voorgebracht, mej. Y. C. van Dorssen, secretaresse, tevoren Marva-officier, wonende te Hengelo (O.);

#### WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat aan eiser, toenmaals sergeant-bureau-onderofficier der luchtmacht, bij brief van 18 November 1953 in opdracht van de Minister van Oorlog is medegedeeld, dat hij bij beschikking van 30 September 1953 — voor het tegenwoordige — voor bevordering tot sergeant-majoor-bureau-onderofficier werd gepasseerd, in verband met het feit, dat op het moment van indiening van een desbetreffend voorstel aan genoemde Minister het gemiddelde van de omtrent eiser uitgebrachte beoordelingen voor wat betreft het gestelde in artikel 2, 4 A Algemeen, lid c, punt 4 en 5, van legerorder 1952, nr. 196, niet voldoende was voor bevordering tot de naasthogere rang;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 25 October 1954 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen voormeld besluit van 30 September 1953 ingestelde beroep ongrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht te bepalen, dat de te zijnen aanzien opgemaakte conduitestaat over het tijdvak 1 Juli 1952 tot 1 Januari 1953 ongeldig wordt verklaard, dat voor dit tijdvak als maatstaf dient te worden aangehouden de conduitestaat over het tijdvak 1 Januari 1952 tot

1 Juli 1952 en dat hij aldus nog in aanmerking wordt gebracht voor bevordering met ingang van 1 October 1953;

**IN RECHTE:**

Overwegende dat ingevolge artikel 11, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1931, Stb. 378, de bevordering van militairen beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door of vanwege gedaagde volgens de daarvoor door gedaagde gestelde of nader te stellen regelen, en deze regelen voor het beroepspersoneel, behorende tot de luchtmacht, door gedaagde op 15 Juni 1952 zijn gegeven bij het „Bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel „beneden de rang van tweede-luitenant der Luchtmacht 1952”, bekend gemaakt bij legerorder 1952 nr 196 LM (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift);

Overwegende dat volgens het in het Bevorderingsvoorschrift bepaalde in artikel 2, onder 4 A Algemeen aanhef en onder c, voor bevordering tot sergeant-majoor o.a. moet worden voldaan aan de eis, bij het beroepspersoneel der luchtmacht gedurende zes jaren in de rang van sergeant en/of sergeant der 1e klasse te hebben gediend;

Overwegende dat vaststaat, dat eiser ten tijde dat het bestreden besluit werd genomen niet aan deze eis voldeed, zodat gedaagde's besluit hem niet voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking te brengen reeds om deze reden niet in strijd was met het Bevorderingsvoorschrift:

Overwegende dat evenwel tevens vaststaat, dat een aantal andere sergeanten of sergeanten der 1e klasse evenmin aan die eis voldeden, maar toentertijd door gedaagde niettemin tot sergeant-majoor-bureauonderofficier zijn bevorderd, aangezien er niet genoeg sergeanten en sergeanten 1e klasse, die aan alle gestelde eisen voldeden, waren om de bestaande vacatures te vervullen;

dat eveneens onbetwist vaststaat, dat ook eiser tot sergeant-majoor-bureauonderofficier zou zijn bevorderd, indien hij voldeed aan de eisen, in het Bevorderingsvoorschrift gesteld in de punten 4 en 5 van voormeld artikel 2, onder 4 A Algemeen c;

Overwegende dat daarom in het onderhavige geding moet worden beslist, of gedaagde goede grond had om aan te nemen, dat eiser aan deze vereisten niet voldeed, daar bij ontkennende beantwoording van deze vraag gedaagde's bestreden besluit nietig zou moeten worden verklaard wegens strijd met het tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel, dat althans in aangelegenheden als de onderhavige vordert, dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld;

Overwegende dat de in genoemde punten 4 en 5 omschreven eisen zijn:

„4. in staat worden geacht het aan de rang van sergeant-majoor „verbonden bevel te kunnen voeren en zijn gezag te kunnen handhaven;

„5. ook in andere dan normale omstandigheden zelfstandig en met

„tact kunnen optreden en goede leiding kunnen geven aan onderge-  
„schikten.”;

Overwegende dat gedaagde tot zijn oordeel, dat eiser aan die ver-  
eisten niet voldeed, is gekomen blijkbaar uitsluitend op grond van de  
conduitestaten, die over de tijdvakken I Juli 1952 tot 1 Januari 1953  
en 1 Januari tot 1 Juli 1953 over eiser waren opgemaakt;

Overwegende dat het opmaken van conduitestaten als de evenbe-  
doelde weliswaar niet steunt op enig algemeen verbindend voorschrift,  
maar dit niet wegneemt, dat gedaagde bevoegd is ze te doen opmaken  
en daarop bij het beslissen over bevorderingen acht te slaan;

Overwegende dat voor de beantwoording van de vraag, of eiser aan  
de vorenvermelde vereisten voldeed, aan die conduitestaten echter geen  
bindende kracht kan worden toegekend, vooral omdat de inhoud van  
die conduitestaten aan eiser niet bekend was en hem eerst bekend is  
kunnen worden, doordat gedaagde ze met toepassing van artikel 73 der  
Ambtenarenwet 1929 bij het Ambtenarengerecht heeft ingezonden en  
ze vanwege het Ambtenarengerecht met toepassing van artikel 87 dezer  
wet voor hem ter inzage zijn gelegd;

dat hierbij, mede naar aanleiding van hetgeen ter terechtzitting  
namens gedaagde is betoogd, opmerking verdient, dat de Raad onder-  
schrijft de in de aangevallen uitspraak weergegeven opvatting van het  
Ambtenarengerecht <sup>1)</sup>, dat gedaagde niet gehouden is, noch zonder  
meer gerechtigd is te achten de inhoud van een conduitestaat als vol-  
komen gegrond en onaantastbaar te aanvaarden, wanneer de be-  
trokkene daartegen niet heeft geopponeerd door middel van een krijgs-  
tuchtelijk beklag terzake van een „vermeende onbillijke behandeling”,  
als bedoeld in artikel 31 van het Reglement op de Krijgstucht;

dat dit evenwel niet insluit, dat in een geding als het onderhavige  
de conduite-staten als zodanig ongeldig zouden kunnen worden ver-

1) Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenaren-  
zaken dd. 25 October 1954:

Overwegende dat thans nog dient te worden onderzocht, of verweerder aldus  
handelende van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan  
tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven:

Overwegende dat verweerder, door acht te slaan op deze beoordelingen niet  
kennelijk van zijn bevoegdheden een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de  
doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven, integendeel overeenkomstig hun  
bestemming gebruik heeft gemaakt van deze conduite-staten nu klagers naam niet  
voorkwam — ook niet wegens te korte diensttijd als beroepsscrgeant bon voor-  
komen — op de kandidatenlijst;

Overwegende dat het Gerecht hierbij wel wil opmerken, dat verweerder niet  
gehouden is, noch zonder meer gerechtigd is te achten de inhoud van een conduite-  
staat als volkomen gegrond en onaantastbaar te aanvaarden, wanneer de betrok-  
kene daartegen niet heeft geopponeerd door middel van een krijgstuchtelijk beklag  
terzake van een „vermeende onbillijke behandeling”, als bedoeld in artikel 31  
van het Reglement op de Krijgstucht;

Overwegende dat immers aan de betrokkenen de conduite-staten niet bekend  
plegen te worden gemaakt, zodat deze bij raadpleging door verweerder zijnerzijds  
op hun waarde behoren te worden getoetst;

Overwegende dat bijgevolg ook in dit geding de aan klagers niet bevordering  
ten grondslag liggende conduite-staten voor een onderzoek op hun waarde in  
aanmerking komen;

klaard of wijziging daarvan zou kunnen worden bevolen, aangezien het beroep niet is gericht tegen de conduitestateti, maar tegen gedaagde's besluit om eiser voor bevordering te passeren;

dat bij de beoordeling van dit beroep echter wel in ogenschouw moet worden genomen, of en eventueel welke waarde aan de twee conduitestateten, waarop gedaagde zijn besluit heeft gegrond, als bewijsmiddelen is toe te kennen;

Overwegende nu te dezer zake, dat die conduitestateten beide zijn opgemaakt alleen door de Marva-officier mej. L. Cosse, die op 1 Januari 1953 en 1 Juli 1953 als hoofd van het „Bureau A van de Verenigde Chefs van Staven", waarbij eiser werkzaam was, diens onmiddellijke chef was; zijnde op die conduitestateten door de „tweede beoordelaar" aangetekend, dat eiser hem slechts administratief bekend was;

dat die conduitestateten — waarin eiser wordt beschreven o.a. als „enigszins sloom", „kan moeilijk van een oude gewoonte afstappen", „is niet snel van begrip", „toont weinig eigen initiatief", „geeft „enigszins een slappe indruk" — over het geheel niet gunstig voor eiser zijn;

dat dit in opmerkelijke tegenstelling staat tot de conduitestateten, welke vroeger, nl. over het eerste halfjaar van 1951 en over het eerste halfjaar van 1952 ten aanzien van eiser waren opgemaakt (over het tweede halfjaar van 1951 werd geen beoordeling over hem uitgebracht), op welke conduitestateten, onderscheidenlijk opgemaakt door de reserve 1e luitenant G. van Meeteren — die eiser heeft beschreven o.a. als „Een goed 0.0. Een serieus en geroutineerd werker. Is in staat zeer „goed zelfstandig werk te verrichten. Ongeruimd en prettig in de om- „gang. Weet op goede wijze zijn gezag te handhaven." — en door de Marva-officier mej. Y. O. van Dorssen — die omtrent eiser o.a. heeft vermeld „Beoordeelde is een rustige, ijverige, zeer accurate werk- „kracht. Hij is betrouwbaar en heeft een behoorlijk ontwikkeld ver- „antwoordelijkheidsgevoel. Toont interesse voor zijn werk. Werkt rustig „en prettig samen met zijn collega's." — eiser wel gunstig is beoordeeld;

dat bovendien aan de door mej. Cosse over het tweede halfjaar van 1952 opgemaakte conduitestaat als beoordeling over *dit* tijdvak weinig of geen waarde kan worden gehecht, omdat mej. Cosse pas sinds 24 November 1952 aan vorengenoemd bureau was verbonden en eiser tot 30 November 1952 aan dat bureau heeft gewerkt onder leiding van het toenmalige hoofd van dit bureau, mej. van Dorssen, voornoemd, terwijl aan mej. Cosse — al heeft ze bij het opmaken van deze conduitestaat mej. van Dorssen niet geraadpleegd — wel bekend was, dat deze over eiser tevreden was;

dat mej. Cosse, omdat zij op 1 Januari 1953 nog slechts kort eisers chef was, het uitbrengen van de beoordeling over het tweede halfjaar van 1952 weliswaar heeft uitgesteld tot Maart 1953, maar die beoordeling daarmee niet aan waarde als beoordeling over dat halfjaar wint, doch veeleer wordt een beoordeling over althans mede een deel van het eerste halfjaar van 1953, over welk tijdvak mej. Cosse in Juli 1953 een afzonderlijke conduitestaat heeft opgemaakt;

Overwegende dat de Raad in het onderhavige geding buiten aanmerking laat, dat de reserve-kapitein J. Kuipers blijkens een op 8 September 1954 opgemaakte beoordelingslijst over het tijdvak 1 September 1953 tot 1 September 1954 eiser wederom gunstig heeft beoordeeld en over hem o.m. heeft vermeld „Rustige betrouwbare werker, „Beschikt over meer dan normale capaciteiten. Is zich daarvan even „wel bewust.”;

dat toch gedaagde bij het nemen van zijn bestreden besluit met dia latere beoordeling uiteraard geen rekening heeft kunnen houden, evenmin als met de voor eiser niet-gunstige beoordeling, welke genoemde mej. Cosse ook over het tweede halfjaar van 1953 over eiser heeft gegeven;

Overwegende dat evenwel hetgeen in de voorlaatste overweging is vermeld naar 's Raads oordeel gedaagde ertoe had moeten brengen om bij het nemen van zijn — voor eiser zo belangrijk — besluit omtrent het al dan niet bevorderen van eiser, niet uitsluitend acht te slaan op de conduitestaten, door mej. Cosse over het tweede halfjaar van 1952 en het eerste halfjaar van 1953 opgemaakt;

Overwegende dat gedaagde, door dit wel te doen, niet heeft gehandeld met de zorgvuldigheid, welke bij het nemen van zulk een besluit in acht behoort te worden genomen, zodat niet kan worden gezegd, dat gedaagde ten tijde van het nemen van het bestreden besluit goede grond had om aan te nemen, dat eiser aan de vereisten, in het Bevorderingsvoorschrift gesteld in de punten 4 en 5 van artikel 2, onder 4 A Algemeen c, niet voldeed;

Overwegende dat mitsdien, naar uit het eerder overwogene volgt, het bestreden besluit nietig moet worden verklaard; hetgeen tengevolge dient te hebben, dat gedaagde de vraag, of eiser op of omstreeks 30 September 1953 voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking kwam, opnieuw in overweging neemt en ter zake een besluit neemt;

Overwegende dat derhalve moet worden beslist zoals hierna is aangegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,  
Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;  
Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat de Minister van Oorlog opnieuw in overweging dient te nemen en dient te besluiten omtrent de vraag, of H. V. op of omstreeks 30 September 1953 voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking kwam.

---

### VRAGENBUS.

De Heer J. v. D. GIESSEN te Apeldoorn stelde ons de volgende vragen:

„Een Nederlander is geboren in het Nederlandse dorp A. De dag na „zijn (goed)keuring voor de krijgsdienst in Nederland trekt hij met zijn

„ouders naar Duitsland om zich aldaar voorgoed te vestigen. Enige „tijd later ontvangt hij in Duitsland een schriftelijke oproeping van de „Burgemeester van zijn vroegere woon-geboorteplaats om in Neder- „land in zijn tegenwoordigheid te worden ingelijfd. Bedoelde jongeman „voldoet opzettelijk niet aan deze oproeping en blijft in Duitsland.

„Is de Nederlandse strafwet (c.q. art. 5 W.Sr.) op hem van toe- „passing?

„Wat bedoelt de wetgever in art. 5 W.Sr. met „waarop door de wet „van het land waar het feit is begaan, straf is gesteld?" Bedoelt de „wetgever daarmede te zeggen, dat op het feit hetwelk deze Neder- „lander pleegt, voor hem ook volgens de Duitse wet straf moet zijn „gesteld, of is het voldoende dat, indien een Duitser hetzelfde feit in „eigen land pleegt, zulks voor die Duitser in Duitsland is strafbaar „gesteld?

„Waar wordt in dit geval het feit geacht te zijn gepleegd, in Neder- „land of in Duitsland?"

Wij hebben daarop geantwoord:

Nadat de ingeschrevene voor de dienstplicht aan zijn keuringsplicht heeft voldaan wordt hij ingelijfd en in het algemeen tot gewoon dienst- plichtige bestemd (art. 25 Dienstplichtwet). Daartoe moet hij opkomen op tijd en plaats voor zijn verschijning bepaald (art. 26 Dpl.w.). Wan- neer hij daaraan opzettelijk niet voldoet, pleegt hij het misdrijf van art. 45 j<sup>o</sup> 46 Dpl.w. Dit is een zuiver nalatingsvergreep (omissiedelict). Met wordt gepleegd ter plaatse waar gehandeld moet worden om de door de wet gestelde verplichting na te komen. Art. 2 W.Sr. is dus toepasselijk en niet art. 5 W.Sr.

Art. 5, 2<sup>o</sup> W.Sr. maakt de Nederlandse strafwet toepasselijk op een feit door een Nederlander gepleegd buiten het Rijk in Europa, b.v. in Duitsland, wanneer dat feit door de Nederlandse strafwet als misdrijf wordt beschouwd en daarop door de wet van het land waar het begaan is, straf is gesteld. Pleegt een Nederlander in Duitsland een diefstal en wijkt hij naar Nederland uit, dan is hij hier te lande strafbaar op grond van art. 5, 2<sup>o</sup> W.Sr. Art. 5, 2<sup>o</sup> W.Sr. eist niet, dat het feit in het land waar het begaan werd, ook strafbaar is op gelijke wijze als in Neder- land. Voldoende is dat het feit in Duitsland werd begaan en dat daarop straf is gesteld door de Duitse wet en dat de Nederlandse wet het als een misdrijf beschouwt. Gesteld, dat het in de vraag genoemde misdrijf wel in Duitsland zou zijn gepleegd dan zou het feit toch niet onder art. 5, 2<sup>o</sup> W.Sr. vallen, omdat in de Duitse wet geen straf gesteld is op het opzettelijk niet voldoen door een Nederlandse dienstplichtige aan de oproeping krachtens de Nederlandse Dienstplichtwet om in zijn tegen- woordigheid te worden ingelijfd. Zie verder de handboeken en de jurisprudentie op art. 5, 2<sup>o</sup> W.Sr. alsmede de Uitleveringswet en op grond van deze wet gesloten tractaten.

S.



## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### Kazernedegradaties.

Bij Ministeriële Beschikking van 29 April 1955, Directoraat Gebouwen, Werken en Terreinen, Nr 205.602 (Landmacht- en kuchtmachtorders 55.14/6b Nr 55123 L-LU is artikel 22 van het Kazernereglement vervangen door een nieuw artikel.

Voorheen werd bij de kazerne-inspecties vanwege de E.A.I. en de G.C. bepaald, welke herstellingen of voorzieningen, als zijnde het gevolg van schuld, nalatigheid, gebrek aan zorg of het niet behoorlijk uitoefenen van toezicht, ten laste van de gebruikers of bewoners moesten worden gebracht. Het vernieuwen van glasruiten zou slechts dan ten laste van het Rijk mogen plaats hebben, indien zij, in weerwil van de nodige voorzorgsmaatregelen en het voldoende toezicht, gebroken of gebarsten waren tengevolge van harde windvlagen, hagelslag, moedwil van buiten of andere oorzaken, geheel buiten schuld van de gebruikers. Bij het vertrek met groot verlov van dienstplichtigen of bij het verlaten van tijdelijk betrokken militaire gebouwen, moest er naar worden gestreefd dat voornoemde inspecties vóór het vertrek dan wel vóór de ontruiming, zo tijdig geschiedden, dat vóór het vertrek van de betrokkenen kon worden vastgesteld welke herstellingen of vernieuwingen per kamer ten laste van de gebruikers of bewoners moesten worden gebracht en welke bedragen terzake per hoofd verschuldigd waren.

Deze regelen werden zo uitgelegd, dat de herstelling voor gezamenlijke rekening van de gebruikers of bewoners moest geschieden en ook geschiedde, indien de dader(s) onvindbaar waren, hetgeen dikwijls het geval was b.v. bij beschadiging van privaten, tafels in leslokalen, ruiten, e.d. Hoewel deze regeling en haar uitleg in strijd waren met de inhoud van artikel 1401 van het Burgerlijk Wetboek, welk artikel voor aanspraak op schadevergoeding in geval van onrechtmatige daad individuele schuld eist, en onbillijk waren, werkte deze regeling niettemin wel opvoedend, zodat na enige tijd het aantal beschadigingen in kazernes, waarin een bepaalde groep militairen gelegerd was, belangrijk terugliep. Anderzijds werd ook wel beweerd, dat het voorkwam, dat militairen moedwillig iets kapot maakten, opdat zij van hun onbillijke inhouding toch ook enig plezier zouden hebben. Bij de Koninklijke Marine kende men niet een soortgelijke regeling als bij de Landmacht. Daaraan bestond bij dit deel der krijgsmacht geen behoefte.

Ingevolge het nieuwe artikel 22 van het Kazern.regl. kan inhouding wegens kazernedegradaties thans slechts worden opgelegd:

aan de dader(s), indien deze met name bekend is (zijn) en hem (hen) schuld, nalatigheid of gebrek aan zorg kan worden verweten;

aan de toezichthebbende op het beschadigde object — indien geen dader(s) met name bekend is (zijn) — voor zover hem terzake grove schuld kan worden verweten.

Bij deze nieuwe regeling is tevens uitdrukkelijk bepaald, dat een ieder verplicht is om, zodra hij schade constateert aan enig militair gebouw, aan enige militaire inrichting of aan kazernematerieel, die

schade onverwijld te rapporteren aan de kazernecommandant, enz., die gehouden is onmiddellijk een onderzoek in te stellen c.q. te doen instellen naar de oorzaak der schade, waarbij zo nodig de hulp kan worden ingeroepen van personeel der Koninklijke Marechaussee. Indien uit dit onderzoek blijkt, dat de schade op grond van liet hiervoren gestelde aan een of meer daders of aan een toezichthebbende kan worden verweten (schuld), wordt het eventueel te vergoeden bedrag vastgesteld conform het bepaalde in artikel 81 van het Reglement van Militaire Administratie. Deze regeling is billijk en in overeenstemming met art. 1401 B.W. Zij zal het Rijk een niet onbelangrijk bedrag kosten, maar de onbillijkheid van de oude regeling met haar daaruit meermalen voortspruitende meningsverschillen is thans weggenomen.

Door een zorgvuldige toepassing van de nieuwe regeling — want daarop komt het aan — zullen de compagnies-, overeenkomstige en hogere commandanten niet alleen de schade voor het Rijk kunnen beperken, maar ook de bewoonbaarheid van de militaire gebouwen kunnen bevorderen.

De Genie is het wèl zo: de oude regeling bezorgde haar, zelfs bij soepele toepassing, veel geharrewar met troepencommandanten, waar zij nu met ere van af is.

S.

#### **Redactiecommissie.**

Bij beschikking van de Minister van Oorlog en van Marine, (Ministerie van Marine, Afdeling: Intendance en Administratie, Nummer: M.v.O. 209325 en M.v.M. 401507/49489) van 15 Juni 1955 zijn op voorstel van de Redactiecommissie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift met ingang van 1 Juli 1955 van het lidmaatschap van de Redactiecommissie ontheven: Prof. Mr J. M. van Bemmelen, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden en Dr L. R. Rollin Couquerque, zulks onder dankbetuiging voor de door hen in die commissie bewezen diensten, en met bepaling, dat de Redactiecommissie vernoemd met ingang van 1 Juli 1955 zal bestaan uit: Mr A. F. Steffen, kolonel tit. van de Militair Juridische Dienst b.d., voor het Ministerie van Oorlog, en Mr W. M. Vermeer, officier van administratie der 1ste klasse der Koninklijke Marine b.d., voor het Ministerie van Marine.

Prof. Mr J. M. van Bemmelen en Dr L. M. Rollin Couquerque blijven als vaste medewerkers aan het Militair Rechtelijk Tijdschrift verbonden.

Red.

## INGEKOMEN BIJDRAGE.

### De grenzen van het militaire tuchtrecht

door

Mr P. WESTERDIJK,

Luitenant-Kolonel van de militair-juridische Dienst.

Uit het bepaalde in art. 2 van de Wet op de Krijgstucht volgt, dat een feit slechts dan krijgstuchtelijk strafbaar kan zijn wanneer het onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.

Een feit, strijdig met enig dienstbevel of dienstvoorschrift, is vanzelfsprekend onbestaanbaar met de militaire tucht of orde. Hetzelfde geldt min of meer ook voor de feiten bedoeld in art. 2 sub 2°, sub 4° en sub 5°.

Alvorens een onder zijn bevelen staande militair krijgstuchtelijk te straffen zal de tot straffen bevoegde meerdere zich dus in de eerste plaats hebben af te vragen of het door eerstgenoemde gepleegde feit al dan niet bestaanbaar is met de militaire tucht of orde. Is dit twijfelachtig, dan zal de bedoelde meerdere het Reglement betreffende de Krijgstucht raadplegen.

Hij leest hierin (art. 16 eerste lid), dat bij de beantwoording van de vraag of een handeling of gedraging van een militair al dan niet bestaanbaar is met de militaire tucht of orde de algemene beginselen, neergelegd in het eerste hoofdstuk van dit reglement, als leidraad zullen moeten worden genomen.

Bij bestudering van dit eerste hoofdstuk zal hem blijken, dat hierin naast een aantal nuchter zakelijke bepalingen betreffende de verhouding van meerdere tot mindere, beklag over krenkende of onbillijke behandeling, het opvolgen van dienstbevelen, beklag over een ontvangen bevel enz., een aantal min of meer hoogdravende (zie o.a. art. 1a) bepalingen voorkomen, waarin een beeld wordt gegeven van wat de ontwerpers van het Reglement als de ideale militair beschouwden: de militair, die elk min voegzaam en met de waardigheid van de militaire stand strijdig gedrag nalaat, die zich tot het hooghouden van de godsdienst en tot een zedige levenswijze bevljigt, die niet vloekt en niet zweert, die alle buitensporigheden algemeen vermijdt, die eerbied en gehoorzaamheid aan zijn meerdere bewijst, die in trouwe plichtsbetrachting en goed gedrag het voorbeeld geeft aan zijn ondergeschikten, die in alle opzichten hun zedelijke en stoffelijke belangen behartigt, die in het bijzonder met zijn gelijken zowel in dienst als daarbuiten in goede kameraadschap leeft, die hun rechten en overtuigingen eerbiedigt, die hun hulp verleent in moeilijkheden of in gevaar, die hun achting toedraagt en zich er zoveel mogelijk op toelegt hun fouten te verbeteren en hun misstappen te voorkomen, die steeds vrij en onafhankelijk staat tegenover zijn minderen en dan ook geen gelden of goederen van hen te leen of als geschenk aanneemt, die het voorbeeld geeft in het betonen van eerbied aan de Koningin, de leden van het Vorstelijk huis en alle Overheidspersonen, die zich te allen tijde behoorlijk ge-

draagt overeenkomstig de waardigheid van de militaire stand, die zich bij voorkeur geheel onthoudt van het gebruik van sterke drank, die ook in de omgang met burgers een voorbeeld is van ordelijk en goed zedelijk gedrag, hulpvaardigheid en menslievendheid enz. enz.

Deze bepalingen zijn het dus, die ingevolge art. 16 eerste lid van het Reglement b. d. Krijgstucht bij de beantwoording van de vraag of een handeling of gedraging van een militair al dan niet bestaanbaar is met de militaire tucht of orde als leidraad moeten worden genomen.

Betekent dit, dat de militair, die op de een of andere wijze niet voldoet aan bovengenoemde „eisen“ bijv. doordat hij zich niet in alle opzichten tot een zedige levenswijze bevljigt of doordat hij zo nu en dan eens wat sterke drank tot zich neemt, hiermede al binnen het bereik van de Wet op de Krijgstucht valt?

Een ieder voelt, dat het absurd ware deze vraag bevestigend te beantwoorden.

Toch zal onder bepaalde omstandigheden de minder zedige levenswijze van een militair tot diens krijgstuchtelijke bestraffing moeten kunnen leiden en hetzelfde zal het geval zijn wanneer hij onder bepaalde omstandigheden sterke drank drinkt.

Er moet hier dus ergens een grens liggen. Deze grens te bepalen zij het doel van de nu volgende beschouwingen.

De krijgsmacht is het instrument, dat de Staat bezit om daarmee zijn buitenlandse en binnenlandse vijanden in toom te houden.

Uit den aard der zaak dient dit instrument voldoende slagvaardig te zijn. Aangezien slechts een krijgsmacht waarin tucht en orde heersen voldoende slagvaardig kan zijn, heeft de staat regelen gesteld voor de handhaving van de tucht en orde bij de krijgsmacht. De Wet op de Krijgstucht vormt een onderdeel van deze regelen. Zij geeft de militaire overheid de middelen om militairen, die op de een of andere wijze tegen de tucht en orde, welke bij de krijgsmacht moeten heersen wil zij voldoende slagvaardig kunnen zijn, zondigen, in het gareel te brengen. Vandaar ook, dat zij bepaalt, dat alle niet reeds elders met straf bedreigde feiten, welke onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, krijgstuchtelijke vergrijpen zijn en dat de militair, die een zodanig vergrijp begaat, krijgstuchtelijk kan worden gestraft.

Zoals ik hierboven reeds opmerkte worden in hoofdstuk I van het Reglement b. d. Krijgstucht de eisen genoemd waaraan de militair moet voldoen om een in alle opzichten ideale militair te kunnen zijn. De Overheid, deze voorschriften vaststellende, zal wel niet de illusie hebben gekoesterd, dat zij hiermede ooit ook maar één militair tot een in alle opzichten ideale militair zou omvormen. Een zodanige militair is immers onbestaanbaar. Hoogstens zal zij gehoopt hebben, door aan de militairen voor ogen te houden wat zij als de in alle opzichten ideale militair beschouwde, hen iets minder losbandig, iets minder drankzuchtig, iets minder onkameraadschappelijk enz. te maken.

Of de Overheid er goed aan gedaan heeft wat ik haar zedeles zou willen noemen te midden van een aantal nuchter zakelijke voorschriften

omtrent de verhouding van meerdere tot mindere, beklag over krenkende behandeling enz., te plaatsen meen ik te moeten betwijfelen. In ieder geval is hoofdstuk I van het Reglement b. d. Krijgstucht er een tamelijk hybridisch geheel door geworden.

Uit de verwijzing in art. 16 eerste lid van het Reglement b. d. Krijgstucht naar de algemene beginselen, neergelegd in het eerste hoofdstuk van dit reglement, leiden velen waaronder niet de eersten de besten af, dat alle in dit hoofdstuk voorkomende bepalingen concrete rechtsregelen zijn waaraan de militair zich heeft te houden wil hij niet krijgstuhtelijk strafbaar zijn.

Ik noem hier twee voorbeelden.

1. Een onderofficier heeft vrouw en kinderen verlaten en heeft buiten zijn garnizoensplaats zijn intrek genomen in het huis van een andere vrouw. Dit is in strijd met het bepaalde in de artt. 1 a en 8 lid 4 van het Reglement b.d. Krijgstucht (het is immers geen goed zedelijk gedrag) en dus is de man krijgstuhtelijk strafbaar.

2. Een officier is, althans naar de mening van zijn Commandant zoal niet rechtens dan toch moreel verplicht een bepaald stuk te tekenen waarbij hij zich verbindt om de Staat een extra acht jaar te dienen. Hij weigert zulks. Dit is in strijd met het bepaalde in art. 1 van het Reglement (het niet nakomen van een morele verplichting is een min voegzaam en met de waardigheid van de militaire stand strijdig gedrag) en dus is ook deze officier krijgstuhtelijk strafbaar.

Aldus redeneert men in zulke gevallen, daarbij uit het oog verliezende, dat de Wet op de Krijgstucht, die men hierbij hanteert, niet ten doel heeft van de militairen moreel hoogstaande individuen te maken maar hen in het gareel van de (militaire) orde en tucht te houden.

Wanneer de bewuste onderofficier zijn huwelijksperikelen, die in principe geen enkele buitenstaander iets aangaan, maar voor zich houdt en hij dus niet openlijk aanstoot geeft, is zijn gedrag zeker niet in strijd met de militaire tucht of orde.

Hoe men ook denken moge over de officier, die weigerde bij te tekenen, zijn handelwijze ligt in ieder geval volkomen buiten het bereik van de Wet op de Krijgstucht, daar zij met de militaire tucht of orde niets uitstaande heeft.

Als feiten onbestaanbaar met de militaire tucht of orde kunnen m.i. slechts die feiten worden beschouwd, die op enigerlei wijze tegen de militaire *reclztsorde* indruisen.

De algemene (burgerlijke) rechtsorde wordt bepaald door een groot aantal rechtsregels, die allen dit gemeen hebben, dat zij min of meer concreet zijn en in de wet (dit woord in zijn ruimste zin genomen) zijn vastgelegd. Zo zal, in principe althans, steeds aan de hand van de wet zijn vast te stellen of een bepaalde gedraging van een niet-militair al dan niet in strijd met de rechtsorde is.

Bij de militaire rechtsorde is dit anders en wel voor zover zij niet

met de algemene rechtsorde samenvalt maar meer omvat dan deze en dit meer niet door concrete rechtsregelen (het W.v.M.S.) wordt bepaald.

In tegenstelling tot in sommige andere landen (bijv. België) heeft men in Nederland de (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen niet gespecificeerd maar volstond men met ze in één bepaling samen te vatten die, in de taal van het strafrecht omgezet, als volgt luidt:

De militair, die een niet in enige strafwet omschreven feit, strijdig met enig dienstbevel of dienstvoorschrift of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, pleegt, wordt gestraft met (volgen de krijgstuchtelijke straffen).

Aldus heeft men het aan hen, die in de krijgsmacht met strafbevoegdheid zijn bekleed en daarbij in hoogste instantie aan het Hoog Militair Gerechtshof, overgelaten om uit te maken welke concrete feiten krijgstuchtelijk strafbaar zijn.

Een moeilijke en delicate taak. Even moeilijk en even delicaat zou de taak van de strafrechter zijn geweest wanneer men in het Wetboek van Strafrecht in plaats van alle delicten te specificeren had volstaan met te bepalen, dat hij, die een feit onbestaanbaar met de maatschappelijke orde pleegt, wordt gestraft met gevangenisstraf, hechtenis enz.

De militaire tuchtrechter zal dus van geval tot geval moeten uitmaken of een feit, dat niet in enige strafwet is omschreven, strijdig is met enig dienstbevel of dienstvoorschrift dan wel onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde.

Dit betekent dat hij moet doen wat de wetgever zou hebben gedaan wanneer die de (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen had gespecificeerd.

Om een eenvoudig voorbeeld te noemen. Een soldaat heeft zijn wapen slecht onderhouden waardoor dit roestvlekken vertoont. De militaire tuchtrechter qualificeert nu dit feit als verwaarlozing van zijn wapen door een militair. Zulks levert, als zijnde onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, een krijgstuchtelijk vergrijp op. Derhalve is de soldaat in quaestie krijgstuchtelijk strafbaar.

Naar uit dit voorbeeld blijkt is er dus een ongeschreven bepaling, voortvloeiende uit art. 2 sub 1<sup>o</sup> van de Wet op de Krijgstucht en luidende ongeveer als volgt:

de militair, die zijn wapen verwaarloost of niet voldoende onderhoudt, is deswege krijgstuchtelijk strafbaar.

Daarnaast zijn er nog tal van andere ongeschreven bepalingen, welke uit genoemd artikel voortvloeien.

Tezamen met de geschreven bepalingen, welke de militair moet nakomen wil hij niet met de strafrechter of met de tuchtrechter in aanraking komen, vormen zij het complex van voor de militair geldende rechtsregels en bepalen zij dus de militaire rechtsorde.

De militaire orde bedoeld in art. 2 sub 1<sup>o</sup> van de Wet op de Krijgstucht is dus een rechtsorde; zij is, het bepaalde in Hoofdstuk I van het Reglement b. d. Krijgstucht ten spijt, geen zedelijke orde. Een rechtsorde wordt bepaald door rechtsregels, een zedelijke orde door zedelijke normen. Het verschil tussen rechtsregels en zedelijke normen is dit,

dat men rechtens verplicht is de eerste op te volgen en zulks met de laatste niet het geval is. Het middel, dat de militaire meerdere bezit om zijn ondergeschikten een geschreven of ongeschreven militaire rechtsregel te doen opvolgen, is het dienstbevel.

Wanneer een militair tegen de een of andere militaire rechtsregel zondigt dan dient zijn meerdere hem allereerst te bevelen zijn verboden gedrag te staken. Omgekeerd zal de meerdere slechts dan aan een mindere een dienstbevel tot een bepaald doen of laten kunnen geven, wanneer een niet-doen of een niet-laten in strijd is met een militaire rechtsregel. Een dienstbevel tot het voldoen aan een zedelijke norm, niet tevens een militaire rechtsregel zijnde, is dus niet mogelijk. Hieruit volgt, dat het niet voldoen aan een uitsluitend zedelijke norm ook geen grond voor krijgstuchtelijke bestraffing kan opleveren.

In beginsel gelden de normen van moraal en fatsoen voor alle mensen, dus zowel voor militairen als voor niet-militairen. Gezien de bijzondere taak, welke de krijgsmacht heeft en de bijzondere positie welke de militairen daardoor in de maatschappij bekleden, pleegt men het echter aan militairen meer kwalijk te nemen wanneer zij bepaalde moraal- en fantsoensnormen overtreden dan aan burgers wanneer die dit doen. De bepaling, dat alle niet in enige strafwet omschreven feiten, die onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, heeft tengevolge, dat bepaalde immorele en onfatsoenlijke gedragingen welke een burger hoogstens de verachting van zijn medemensen kunnen bezorgen, de militair in aanraking met de tucht-rechter brengen. Dit betekent, dat wat hier voor de burger slechts schending van een zedelijke norm is, voor de militair overtreding van een rechtsregel betekent.

De voorbeelden hiervan liggen in het tweede hoofdstuk van het Reglement b. d. Krijgstucht, dat o.a. een enuntiatieve opsomming van (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen bevat, voor het opscheppen en er zijn nog talloze andere te bedenken.

Het is niet mogelijk een grens te trekken tussen die algemene normen van moraal en fatsoen welke schending een krijgstuchtelijk vergrijp kan opleveren (omdat zij voor de militairen rechtsregels zijn) en die waartegen de militair ongestraft kan zondigen (omdat zij ook voor hem geen rechtsregels zijn). Het zal veelal van de omstandigheden afhangen of er al dan niet sprake is van een gedraging, welke onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde. Om een voorbeeld te noemen. Het is onzedelijk zich te bedrinken. De burger, die dit in een besloten kring doet, gaat echter vrijuit omdat er geen strafbepaling (= rechtsregel) is, die dronkenschap zonder nieer verbiedt.

Voor de militair ligt het anders. De sergeant, die tijdens een familie-feestje meer drinkt dan goed voor hem is, zal nog niet krijgstuchtelijk strafbaar zijn omdat de militaire tucht of orde hierbij niet in het gedrang komt. Dit laatste zal echter wel het geval zijn, wanneer het zich bedrinken van deze sergeant ten aanschouwe van een aantal minderen plaats vindt. De militaire tucht of orde duldt immers niet, dat een met gezag beklede militair zich aldus misdraagt.

In het eerste geval zal een aanwezige meerdere moeten volstaan met er bij de drankzuchtige sergeant op aan te dringen het drinken te staken; in het andere geval zal hij hem moeten bevelen zulks te doen.

Een ander voorbeeld. Het fatsoen brengt mee, dat men steeds prompt aan zijn financiële verplichtingen voldoet.

De burger, die schulden maakt, is echter in het algemeen niet strafbaar. Ook hier verkeert de militair in een andere positie. De officier, die onder financiële lasten gebukt gaat maar wiens crediteuren het hem niet moeilijk maken bijv. omdat hij met hen afbetalingsregelingen heeft getroffen, valt buiten het bereik van de Wet op de Krijgstucht. Zijn collega daarentegen, die in de buurt waar hij woont bij alle leveranciers als een notoire wanbetaler te boek staat en wiens crediteuren brieven aan zijn Commandant richten, is ongetwijfeld krijgstuchtelijk strafbaar. Zijn gedrag is immers onbestaanbaar met de militaire tucht of orde, daar het liet aanzien van de Krijgsmacht schaadt en hel de Commandant nodeloos last bezorgt. Ook hier kan in het eerste geval niet, in het tweede wel een dienstbevel (bijv. tot het staken van het schulden maken) gegeven worden.

Ik heb met opzet deze voorbeelden gekozen omdat in art. 22 van het Reglement b. d. Krijgstucht het zich te buiten gaan aan alcoholhoudende dranken en het schulden maken zonder enige restrictie als voorbeelden van krijgstuchtelijke vergrijpen worden genoemd. Uit den aard der zaak dient dit met een korrel zout te worden genomen. Ook het zich te buiten gaan aan alcoholhoudende drank en het schulden maken zijn slechts in gevallen waarin zulks onbestaanbaar met de militaire tucht of orde moet worden geacht krijgstuchtelijk strafbaar.

Van de bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen mag dus slechts worden gebruik gemaakt wanneer de militaire *rechtsorde* geschonden is.

Dit betekent, dat hij, die van deze bevoegdheid gebruik maakt in een geval waarin slechts een bepaalde zedelijke norm is overtreden, zich aan misbruik van gezag of *détournement de pouvoir* schuldig maakt. Hij gebruik zijn bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen immers voor een ander doel dan waarvoor deze bevoegdheid hem gegeven is.

Vele leefregels, welke voor de niet-militair slechts normen van moraal en fatsoen zijn, kunnen echter voor de militair onder bepaalde omstandigheden, te weten wanneer overtreding ervan onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, rechtsregels zijn. Van geval tot geval zal door de tot straffen bevoegde meerdere moeten worden uitgemaakt of een bepaalde „onfatsoenlijke<sup>v</sup> gedraging van een mindere al dan niet bestaanbaar is met de militaire tucht of orde. Naar mijn mening kan een gedraging van een militair slechts dan als onbestaanbaar met de militaire tucht of orde beschouwd worden wanneer zij direct of indirect aan de slagvaardigheid van de krijgsmacht afbreuk doet. Aan gezien gedragingen van militairen, welke het aanzien van de krijgsmacht als gezagsapparaat schaden, het vertrouwen, dat de buitenwereld



in de krijgsmacht dient te stellen, ondermijnen en de krijgsmacht bij de vervulling van haar taak door dit vertrouwen moet worden geschraagd, doen dergelijke gedragingen indirect afbreuk aan de slagvaardigheid van de krijgsmacht en zijn ook zij onbestaanbaar met de militaire tucht of orde.

In principe niet onbestaanbaar met de militaire tucht of orde acht ik echter alle minder nette gedragingen van de militair, welke geheel binnen het kader van zijn privé-leven vallen. Men kan immers, het bepaalde in het eerste hoofdstuk van het Reglement b. d. Krijgstucht ten spijt, niet van de militair verlangen, dat zijn privé-leven onberispelijker is dan dat van de gewone burger. Bovendien gaat iemands privé-leven geen enkele buitenstaander iets aan. Mijn militaire chef heeft als zodanig slechts met mij als militair en niet met mij als privé-persoon te maken. Velt hij op grond van een bepaalde gedraging van mij in mijn laatstgenoemde hoedanigheid een (zedelijk) oordeel over mij, dan is zijn oordeel dat van een burger over een andere burger en niet dat van een militair over een militair. De Wet op de Krijgstucht komt hieraan niet te pas.

Er bestaat, zoals wij al zagen, een zeer nauw verband tussen de bevoegdheid om krijgstuuchtelijke straffen op te leggen en die om (dienst)bevelen te geven. Immers slechts dan kan men zijn ondergeschikte wegens een bepaald door deze begaan feit krijgstuuchtelijk straffen wanneer men bevoegd is, al naar gelang dit feit een doen of laten is, hem een bevel tot niet-doen (= laten) of tot niet-laten (= doen) te geven.

Hierin kan voor een tot straffen bevoegde meerdere een hulpmiddel gelegen zijn om wanneer hij twijfelt of een bepaald feit al dan niet krijgstuuchtelijk strafbaar is tot een oplossing te komen. Hij vraagt zich dan af: ben ik bevoegd mijn ondergeschikte te verbieden wat hij gedaan heeft of te gebieden wat hij heeft nagelaten? Luidt het antwoord hierop bevestigend dan kan hij, als het feit overigens binnen het kader van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht valt, straffen; luidt het ontkennend dan niet.

Ik neem hier weer als voorbeelden het geval van de sergeant, die het met de huwelijkstrouw niet zo nauw nam en dat van de officier, die weigerde aan zijn morele verplichting om „bij te tekenen" te voldoen. Het is *luce clarius*, dat noch in het ene noch in het andere geval de commandant van betrokkene bevoegd was deze een dienstbevel resp. tot het verbreken van de relatie met de minnares en het hervatten van de samenwoning met vrouw en kinderen en tot het tekenen van de nadere verbandacte of het niet ontslag vragen voor het verstrijken van de in deze acte genoemde termijn, te geven. In beide gevallen viel er dan ook niet krijgstuuchtelijk te straffen.

Niet aanvaarding van het hierboven bedoelde verband tussen de bevoegdheid om krijgstuuchtelijke straffen op te leggen en die om (dienst)bevelen te geven zou tot de onaanvaardbare conclusie leiden, dat een commandant onder bepaalde omstandigheden een onderge-

schikte terzake van een min of meer permanente gedraging van deze wel krijgstuchtelijk kan straffen, maar hij verder geen middel heeft om aan deze gedraging een einde te maken.

Moet de commandant zijn recalcitrante ondergeschikte dan maar net zolang telkens opnieuw straffen totdat het deze gaat vervelen en hij het hoofd in de schoot legt? Geen enkele commandant zal dit ook maar overwegen. Moet hij dan de z.i. met de militaire tucht of orde onbestaanbare toestand maar laten voortduren? Dit zou het, eveneens volkomen onaanvaardbare, alternatief zijn.

De enige conclusie, die hieruit te trekken valt is, dat een gedraging van een militair, welke hem niet verboden kan worden, ook niet in strijd met de militaire tucht of orde kan zijn en dat een dergelijke gedraging dus ook geen krijgstuchtelijk vergrijp kan opleveren. Men kan alleen maar binnen het kader van de militaire rechtsorde dienstbevelen geven; krijgstuchtelijk strafbaar zijn alleen maar die feiten, welke tegen deze rechtsorde indruisen. De commandant, die een ondergeschikte krijgstuchtelijk straft n.a.v. een gedraging, welke, hoe onbehoorlijk zij ook zij, niet tegen de militaire rechtsorde indruist, legt deze ondergeschikte in wezen geen straf op wegens diens gedraging (die immers niet onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde) maar wegens diens mentaliteit waaruit deze (zedelijk laakbare) gedraging is voortgesproten. Het behoeft wel geen betoog, dat de commandant, aldus handelende, zich op een terrein heeft begeven, dat niet door de Wet op de Krijgstucht bestreken wordt en wel op het terrein des zede-rechters. Hier geldt echter nog steeds het Bijbelwoord: „Wie Uwer „zonder zonde is werpe de eerste steen" en daarom reeds kunnen militaire chefs zich beter onthouden van het uitspreken van zedelijke oordelen over hun ondergeschikten. Als ze dit dan nog doen in de vorm van een krijgstuchtelijke bestraffing zijn ze er wel geheel naast.

Het bovenstaande samenvattende meen ik de volgende stellingen te kunnenponeren:

1. De militair, die een zedelijke en/of fatsoensnorm, welke niet tevens een rechtsnorm of rechtsregel is, overtreedt, is deswege niet krijgstuchtelijk strafbaar.

2. Wat voor de burger een uitsluitend zedelijke en/of fatsoensnorm is, kan voor de militair onder bepaalde omstandigheden, te weten wanneer schending van deze norm onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, een (ongeschreven) rechtsregel zijn.

3. Om als onbestaanbaar met de militaire tucht of orde te kunnen worden beschouwd, moet een gedraging van een militair van dien aard zijn, dat zij direct of indirect aan de slagvaardigheid van de krijgsmacht afbreuk doet.

4. Om krijgstuchtelijk strafbaar te kunnen zijn, moet een feit in het vlak van het dienstbevel liggen d.w.z. een meerdere moet bevoegd zijn al naar gelang het feit een doen of laten is, een bevel tot niet-doen of tot niet-laten te geven.

5. Overtreding van een der in het eerste hoofdstuk van het Regle-

ment betreffende de Krijgstucht gestelde normen, levert slechts dan een krijgstuchtelijk vergrijp op, wanneer zij een feit onbestaanbaar met de militaire tucht of orde oplevert. Hetzelfde geldt voor overtreding van een gebod of verbod, genoemd in het tweede hoofdstuk van dit reglement.

Het bovenstaande werd in December 1954 geschreven. Sindsdien heeft het Hoog Militair Gerechtshof de gelegenheid gehad in twee nagenoeg analoge zaken \*) de vraag te beantwoorden of een militair, die niet voldoet aan een op hem rustende „morele verplichting”, deswege al dan niet krijgstuchtelijk strafbaar is.

De casuspositie was in deze beide zaken hoogst merkwaardig, reden waarom ik haar hier in het kort zal uiteenzetten. (Ik ontleen mijn feitelijke gegevens aan de beschikkingen van het H.M.G. en aan inlichtingen, welke mij door de betrokken officieren ook particulier zijn verstrekt en tegen welke eventuele publicatie zij geen bezwaar hadden).

Verscheiden officieren van de promotie 1951 hadden in 1948, toen zij als cadetten hun intrede deden op de K.M.A., een verbandakte getekend, inhoudende o.a., dat zich verbonden de Staat gedurende 7 jaar als beroepsmilitair (waarvan 4 jaar als beroepsofficier) te dienen, terwijl daarnaast in de akte nog de volgende clausule was opgenomen: „Ik verklaar ermede bekend te zijn en ermede in te stemmen, dat ik — „alvorens tot officier te kunnen worden benoemd — een verklaring zal „moeten ondertekenen waarbij ik mij onder meer verbind om gedurende twaalf achtereenvolgende jaren als beroepsofficier ter beschikking van Hare Majesteit de Koningin te blijven.”

Waarom deze zonderlinge constructie? Waarom, als men deze mensen voor in totaal 15 jaar als beroepsmilitairen aan zich wilde binden, dit niet zonde? meer in hun verbandakten vastgelegd? Het antwoord hierop moet m.i. luiden: omdat art. 30 van de Wet op het Militair Onderwijs bij de Landmacht van 1890 (Stbl. 126) bepaalt, dat zij die aan de K.M.A. worden toegelaten de Staat in het algemeen slechts 12 jaar (waarvan de laatste 5 als reserve-officier) moeten dienen en men deze bepaling blijkbaar als dwingend recht beschouwde.

De vraag of de bedoelde clausule in de verbandakte rechtsgeldig is (men zou dit kunnen betwisten omdat zij in strijd is met de artt. 30 en 32 van de genoemde wet en omdat de woorden „onder meer” haar tot een, die in strijd is met de goede zeden, maken) zal ik hier buiten beschouwing laten.

Ik volsta met in dit verband op te merken, dat er door één der betrokken officieren, die zich deugdelijk juridisch had laten voorlichten, terecht op is gewezen, dat de bedoelde clausule in feite niet inhield, dat de betrokkenen zich verbonden tot het ondertekenen van enige verklaring, maar wel dat zij, wanneer hun een verklaring als in de clausule genoemd vóór hun benoeming tot officier zou worden voor-

---

\*) Beide beschikkingen zijn genomen d.d. 15 Februari 1955. Daar zij nagenoeg analogoog zijn volstaan wij met opneming van één dezer beschikkingen. (Red.).

gelegd, zich niet op het bepaalde in de artt. 30 en 32 van de wet van 1890 zouden beroepen en dus niet zouden verlangen om, zonder die verklaring ondertekend te hebben, tot officier te worden benoemd. (De strekking van de bedoelde clause was dus niet aan de betrokkenen de verplichting tot het verrichten van een bepaalde daad op te leggen, maar hen afstand te laten doen van een hun krachtens de wet toekomend recht).

Er zijn in 1951 geen moeilijkheden gerezen als gevolg van het in de clause bepaalde en wel om de eenvoudige reden, dat alle betrokkenen tot officier werden benoemd zonder dat men hun tevoren de in de clause bedoelde verklaring ter ondertekening had voorgelegd. De nieuw benoemde officieren volgden daarop een applicatiecursus van twee jaar ook zonder dat men hierbij tevoren de voorwaarde had gesteld, dat zij zich tot langer dienen dan in de verbandakte was bepaald moesten verbinden.

Omstreeks midden 1954 ontvingen deze officieren van het Ministerie van Oorlog een stencil houdende het verzoek om alsnog aan hun „verpliching” tot het ondertekenen van de verklaring bedoeld in de clause van de verbandakte te voldoen. Een merkwaardig verzoek. Een zodanige „verplichting” bestond immers niet en had ook nooit bestaan (zie boven), zodat het verzoek in feite op niets berustte (behalve dan natuurlijk op de niet geuite vrome wens om een aantal mensen in wie men een aanzienlijk bedrag aan geld had geïnvesteerd voor langere tijd aan zich te binden).

Een deel der officieren tekende; de rest deed het niet. Van de laatsten richtten enkelen, w.o. de beide officieren wier beklagzaken door het H.M.G. behandeld werden, zich met requesten tot de Minister van Oorlog. In deze requesten stelden zij niet verplicht te zijn tot het ondertekenen van de „verklaring” en vroegen zij daarom aan Z.E. diens aan hen gedaan verzoek in te trekken. (Hierop kwam het althans in feite neer). Op deze requesten was nog niet beschikt toen in November 1954 drie van de officieren door hun resp. commandanten krijgstuuchtelijk werden gestraft wegens (ik geef hier de op hetzelfde neerkomende uitvoerige omschrijvingen van de strafreden zeer beknopt weer) het niet voldoen aan de op hen rustende morele verplichting tot het ondertekenen van de „verklaring”, nog wel nadat zij door hun commandanten op het onjuiste van hun houding gewezen waren, en het zich daardoor in strijd met de waardigheid van een officier gedragen. (De door de gestraften ingediende requesten werden hierbij als „onreëel” gebrandmerkt en aldus terzijde geschoven!).

Twee van de drie gestrafte officieren beklaagden zich over de straf en over de omschrijving van de strafreden, evenwel zonder succes. In beide gevallen werd het beklag ongegrond verklaard. Daarop riepen deze officieren de eindbeslissing van het H.M.G. in.

Alvorens op de door laatstgenoemd College in deze zaken genomen beslissingen in te gaan wil ik het volgende opmerken. Wij hebben hier — helaas mag ik in dit verband wel zeggen — eigenlijk niet te maken met gevallen, welke als zuivere toetsstenen voor mijn betoog m.b.t. de

grenzen van het militaire tuchtrecht kunnen dienen en wel omdat men ten onrechte heeft gemeend, dat op de bewuste officieren een morele verplichting tot het ondertekenen van de „verklaring” rustte. Toch meen ik, dat uit deze gevallen enige lering te putten valt v.w.b. het door mij in dit opstel behandelde onderwerp.

De strafopleggers en de beklagmeederen beschouwden het niet-ondertekenen van de „verklaring” door de betreffende officieren als een krijgstuchtelijk vergrijp (anders hadden zij niet gestraft respectievelijk de beklagen niet ongegrond verklaard!) en dus als een feit onbestaanbaar met de militaire tucht of orde. Dit zo zijnde zou men verwacht hebben, dat zij alle hun ten dienste staande middelen hadden aangewend om aan het naar hun mening onkrijgstuchtelijke gedrag dezer officieren een einde te maken. Zij hebben het echter in beide gevallen bij één krijgstuchtelijke bestraffing gelaten en zich verder bij de in hun ogen ongewenste situatie neergelegd. (De krijgstuchtelijke bestraffing had immers niet tot resultaat, dat de gestraften hun houding wijzigden). Met name zijn zij er niet toe overgegaan in deze *bevelen* tot het ondertekenen van de „verklaring” te geven. Waarom niet? Omdat zij dit niet *konden* doen. Zij zouden zich, als zij in deze hun doel via het bevel hadden trachten te bereiken, buiten het terrein van de militaire rechtsorde hebben begeven. Hun bevelen zouden dan ook geen „dienstbevelen” zijn geweest en de betrokkenen hadden ze zonder meer naast zich kunnen neerleggen. Gevolg alleen: prestigeverlies voor de Commandanten.

Hieruit blijkt echter, dat het niet-ondertekenen van de „verklaring” door de bewuste officieren nimmer een krijgstuchtelijk vergrijp kon opleveren. Immers om krijgstuchtelijk strafbaar te kunnen zijn moet een feit in het vlak van het dienstbevel liggen, d.w.z. een meerdere moet bevoegd zijn, al naar gelang het feit een doen of laten is, een bevel tot niet-doen of tot niet-laten te geven. (Zie hierboven stelling 4).

Het H.M.G. heeft vanzelfsprekend de spons gehaald over de genoemde strafopleggingen.

In zijn beschikkingen van 15 Februari 1955 heeft het Hof de ingebrachte beklagen gegrond verklaard en mitsdien zowel de beklagbeschikkingen als de opgelegde straffen vernietigd. In zijn overwegingen constateert het Hof o.a., dat het gestelde in het in de zomer van 1954 door het M.v.O. aan de klagers gezonden stencil ten dele niet overeenstemt met de inhoud van hun verbandakten.

Dan overweegt het Hof, dat zolang door de Minister van Oorlog nog niet op de door klagers ingediende requesten is beschikt, er geen sprake kan zijn van een op klagers rustende morele verplichting tot het ondertekenen van de „verklaring”, kunnende de vraag of op klagers een dergelijke verplichting rust immers eerst aan de orde komen wanneer de verzoeken zijn afgewezen.

Het Hof had het bij deze overwegingen kunnen laten, daar zij reeds voldoende zijn om tot gegrond-verklaring van de beklagen te leiden. Had het Hof dit gedaan dan zouden wij niet wijzer zijn geworden, daar het een open vraag zou zijn gebleven of naar de mening van het Hof

niet-nakoming van een uitsluitend morele verplichting door een militair al dan niet grond voor diens krijgstuchtelijke bestraffing kan opleveren.

Blijkbaar om te verhoeden, dat de strafopleggers ertoe zullen overgaan om, als de Minister van Oorlog eens afwijzend op de door de klagers ingediende requesten mocht beschikken, hun opnieuw wegens niet-nakoming van een „morele verplichting” straffen op te leggen, heeft het Hof nog overwogen, dat reeds thans kan worden vastgesteld, „dat geen krijgstuchtelijke straf mag worden opgelegd met het doel de „nakoming van een uitsluitend morele verplichting te verkrijgen”.

Hiermede is de kous af. Wij mogen het Hof dankbaar zijn, dat het aldus een principiële uitspraak heeft gedaan. Men zou misschien nog kunnen tegenwerpen, dat het Hof, uitmakende, dat men een militair niet mag straffen om de *nakoming* van een morele verplichting te verkrijgen, daarmee nog niet heeft willen zeggen, dat men hem niet mag straffen op grond van het feit zelf (= het niet-nakomen van een morele verplichting) en dus niet met het doel om hem door middel van de bestraffing tot nakoming van de morele verplichting te nopen. Aan gezien dit echter kennelijk niet de bedoeling van het Hof is geweest, komt deze tegenwerping mij volkomen „onreëel” voor. Ik zie dan ook in de geciteerde overweging van het Hof een duidelijke bevestiging van mijn eerste stelling:

„De militair, die een zedelijke en/of fatsoensnorm, welke niet tevens „een rechtsnorm is, overtreedt, is deswege niet krijgstuchtelijk strafbaar”.

Het onlangs gepubliceerde vonnis van de Krijgsraad te Velde „West” dd. 18 Augustus 1954 (M.R.T. XLVIII blz. 30) verdraagt zich naar ik meen minder goed met mijn stelling, dat een feit in het vlak van het dienstbevel moet liggen om krijgstuchtelijk strafbaar te kunnen zijn en wel waar in dit vonnis wordt overwogen, dat het bewezen verklaarde (opzettelijke ongehoorzaamheid aan een onbevoegdlijk gegeven bevel) „wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp zoals dit is omschreven in „artikel 2 no 1 van de Wet op de krijgstucht” (reden waarom de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier werd verwezen).

Bezien we hiernaast de bekende „Boeimeer-sententie” van het H.M.G. (M.R.T. XXXIV blz. 436) dan valt het ons op, dat ook daar sprake was van opzettelijke ongehoorzaamheid aan een onbevoegdlijk gegeven bevel, dat echter een overweging omtrent de krijgstuchtelijke strafbaarheid van het gepleegde feit ontbreekt en dat dan ook geen verwijzing naar de tot straffen bevoegde C.O. plaats vond. Ik meen hieruit te moeten afleiden, dat het H.M.G. in 1938, in tegenstelling tot de krijgsraad voornoemd in 1954, het niet-nakomen van een onbevoegdlijk gegeven bevel, waar dit geen *strafbaar* feit oplevert (ik laat *deze* opvatting voor wat ze is), ook niet als *krijgstuchtelijk vergrijp* kan worden aangemerkt. Het gelijk is hier naar mijn mening aan de zijde van het H.M.G.

Wanneer men, zoals de Krijgsraad deed, aanneemt, dat ongehoorzaamheid aan een onbevoegdlijk gegeven bevel geen strafbaar feit

maar wel een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, dan houdt dit in, dat zodanige ongehoorzaamheid tegen de militaire rechtsorde indruist (onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde).

Uit de aard der zaak zal geen enkele met gezag beklede militair een handeling van een mindere, welke tegen de militaire rechtsorde indruist, mogen dulden.

Hij zal onmiddellijk een einde moeten zien te maken aan het onkrijgstuchtelijk gedrag van de mindere en hij zal dit doen door in de eerste plaats. . . . . een desbetreffend dienstbevel aan de mindere te geven! Dit bevel zou uit de aard der zaak een bevoegdelijk gegeven dienstbevel zijn. We krijgen dan de vreemde situatie, dat de meerdere aan de mindere bevoegdelijk een bevel geeft om te gehoorzamen aan een onbevoegdelijk door hem aan de mindere gegeven bevel. Ongehoorzaamheid aan het bevoegdelijk gegeven bevel levert natuurlijk wel een strafbaar feit op. Had in de Boeimeer-zaak de luitenant, inplaats van het door hem onbevoegdelijk aan de dpl. huzaar gegeven bevel om zich te water te begeven te herhalen, hem maar (bevoegdelijk) bevelen aan het onbevoegdelijk gegeven bevel te gehoorzamen, dan was men er geweest en zou de waterschuwe huzaar niet de dans ontsprongen zijn!

Op deze wijze zou ongehoorzaamheid aan een onbevoegdelijk gegeven bevel in feite toch tot een veroordeling van de mindere op grond van art. 114 (of 115) W.v.M.S. leiden, hetgeen naar ik aanneem wel niet de bedoeling van de Krijgsraad te Velde „West" is.

Met dit al geloof ik, dat de overweging van de Krijgsraad, dat de bewezen verklaarde opzettelijke ongehoorzaamheid aan een onbevoegdelijk gegeven bevel een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, op een vergissing berust en dat we er dus geen waarde aan moeten hechten. Ware het anders, dan zouden we uit het bewuste vonnis moeten opmaken, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat een krijgstuchtelijk vergrijp bestaanbaar is op een terrein, dat niet door het dienstbevel wordt bestreken. In ieder geval houd ik mij in deze aan het H.M.G., dat naar ik meen in de „Boeimeer-sententie" een, zij het ook indirecte, bevestiging heeft gegeven van mijn stelling, dat een feit in het vlak van het dienstbevel moet liggen om krijgstuchtelijk strafbaar te kunnen zijn.

Tot besluit zal ik nog de beide liftbeklagzaken behandelen, waarin door de gestraften de eindbeslissing van het H.M.G. werd ingeroepen.

Ik wil vooropstellen, dat ik geenszins een voorstander ben van „liften" in welke vorm ook. Reeds in 1951 heb ik betoogd, dat het op de bekende wijze vragen om een lift als bedelarij in de zin van art. 432 van het Wetboek van Strafrecht moet worden beschouwd en dat het, als dit niet zo zou zijn, toch in ieder geval, als zijnde in strijd met de militaire waardigheid en dus met de militaire tucht en orde, een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert (zie mijn artikel „liften" en „bedelen" in M.R.T. XLIV blz. 182 en vlg). Echter was mijn stem toen als die eens roependen in de woestijn want ik heb nooit gehoord, dat een militair wegens „liften" strafrechtelijk is vervolgd of krijgstuchtelijk is gestraft. Ook thans ben ik nog van mening, dat ieder, militair of burger,

die zonder dat hij hiertoe genoodzaakt is (en een noodzaak in deze zal maar hoogst zelden voorkomen) op goed geluk tracht te „liften“ (de aanhalingstekens zal ik verderop maar achterwege laten), op één lijn te stellen is met de bedelaar en de vagebond. Tot in hoogste instantie dacht en denkt men er echter anders over, getuige het feit, dat men het nodig heeft geoordeeld (bij mijn opvatting zou dit overbodig zijn geweest) uitdrukkelijk aan militairen te verbieden om op de openbare weg door woord of gebaar te verzoeken om een lift c.q. zich daartoe op te stellen ter zijde van de openbare weg; ja, men heeft het liften zelfs bepaaldelijk gesanctioneerd door het te gaan reglementeren.

De heersende opvatting is dus, dat in principe lagere militairen mogen liften en dat zij, als zij dit doen, zich mitsdien niet aan een krijgstuchtelijk vergrijp, laat staan aan een strafbaar feit schuldig maken. Slechts het op een bepaalde wijze pogen om een lift te krijgen is verboden. Dit zo zijnde bestaat er geen „liftverbod“ en is ieder, die thans praat of schrijft over het „liftverbod“, dat door de Minister van Oorlog zou zijn uitgevaardigd, er naast.

Houden we dat maar in het oog, dan leveren de beide liftgevallen, die het H.M.G. in hoogste instantie te beoordelen kreeg, eigenlijk geen probleem op, althans niet wanneer men het eens is met wat ik hierboven m.b.t. de grenzen van het militaire tuchtrecht betoogde.

De Minister van Oorlog, het liften en dus ook het pogen om een lift te krijgen in principe niet onbestaanbaar met de militaire tucht of orde achtende, heeft zoals reeds gezegd aan militairen slechts verboden om op de openbare weg door woord of gebaar te verzoeken om een lift c.q. zich daartoe op te stellen terzijde van de openbare weg (n.b. de betreffende Ministeriële Beschikking is een dienstvoorschrift, zij het ook geen dienstvoorschrift in de zin van art. 135 W.v.M.S., niet een dienstbevel in de zin van art. 114 W.v.M.S. en wel o.a. omdat een dergelijk bevel slechts door een militaire meerdere en dus niet door de M.v.O. gegeven kan worden). Waar de Minister zijn standpunt in deze aldus heeft bepaald, past het een militaire gezagsdrager niet een ander standpunt in te nemen en voorschriften of bevelen te geven, die de lagere militairen m.b.t. het liften meer beperken dan de Ministeriële Beschikking dat doet. In principe niet verboden door de Minister van Oorlog en dus ook niet te verbieden door een Commandant is mitsdien het trachten om op een andere wijze dan in de M.B. genoemd aan een lift te komen. Echter levert dan ook een dergelijke poging niet een krijgstuchtelijk vergrijp op. Immers om krijgstuchtelijk strafbaar te kunnen zijn moet een feit in het vlak van het dienstbevel liggen, d.w.z. een meerdere moet bevoegd zijn al naar gelang het feit een doen of laten is een bevel tot niet-doen of tot niet-laten te geven (zie wederom hierboven stelling 4).

In de beide door het H.M.G. behandelde liftzaken is dit blijkbaar door de strafoplegger en de beklagmeerdere ook zo gevoeld, want anders zou de omschrijving van de strafreden bijv. als volgt geluid hebben: „het aanzien van de krijgsmacht geschaad en aldus in strijd „met de militaire tucht of orde gehandeld door (volgt een beschrijving



„van het feitelijk gebeuren)". De omschrijving der strafreden luidt echter: „Met het kennelijk doel om het door de Minister van Oorlog „uitgevaardigde liftverbod voor militairen te ontduiken, zich op 3 „Januari te circa 7.30 uur te Amsterdam naar de Sloterweg begeven „enz."

Wat van deze omschrijving te zeggen? In de eerste plaats wel dit, dat zij tamelijk gekunsteld aandoet. In de tweede plaats, dat zij spreekt van een „liftverbod" terwijl, zoals wij hierboven reeds zagen, een dergelijk verbod niet bestaat. Maar als er geen liftverbod bestaat dan valt een dergelijk verbod ook niet te ontduiken. Dit zou zijnde was het in de omschrijving der strafreden gestelde, als men het naar de letter neemt, pertinent onjuist en zou men moeten concluderen, dat de bewuste militairen zich niet aan een krijgstuchtelijk vergrijp hebben schuldig gemaakt.

Hoe staat de zaak echter wanneer men de strafoplegger en de beklagmeerdere in deze te wille is en onder de door hen gebezigde term „liftverbod" verstaat „verbod om op een bepaalde wijze te trachten „een lift te krijgen?"

Kan voor een militair voor wie een verbod bestaat om op een bepaalde wijze te trachten aan een lift te komen gezegd worden, dat hij dit verbod ontduikt wanneer hij op een andere, niet verboden manier poogt zijn doel te bereiken? Natuurlijk niet. Welnu, dan hield de omschrijving van de strafreden ook wanneer men onder „liftverbod" verstaat „verbod om op een bepaalde wijze te trachten een lift te krijgen" niet een krijgstuchtelijk vergrijp in.

Wat men de beide gestrafte militairen zo kwalijk heeft genomen is, dat zij hun op zich zelf niet ongeoorloofde handelingen zouden hebben verricht met het doel om een door de M.v.O. uitgevaardigd verbod te ontduiken. Het zou er hun dus merkwaardigerwijze niet in de eerste plaats om te doen zijn geweest om voor niets van Amsterdam naar Den Haag te reizen maar om hun gebrek aan eerbied voor de Overheid te demonstreren. Men heeft dus blijkbaar geredeneerd: wat deze beide militairen in feite hebben gedaan moge dan niet ongeoorloofd zijn; het getuigt echter van een foute mentaliteit en daarom moeten zij ervoor gestraft worden. Ik grijp hier terug naar mijn beschouwingen over de grenzen van het militaire tuchtrecht en wel naar wat ik daarin gezegd heb over de Commandant, die een zedelijk oordeel over een ondergeschikte velt. De Commandant, die dit doet en nog wel in de vorm van een krijgstuchtelijke bestraffing van zijn ondergeschikte gaat zijn bevoegdheden te buiten. Hij maakt zich aan détournement de pouvoir schuldig.

Het heeft mij verbaasd, dat men in de bestraffing van de beide lifters niet het feit betrokken heeft, dat zij zich op de weg van Amsterdam naar Den Haag ertoe geleend hebben mede te werken aan het den militair onwaardige gedoe van het geven van een soort liftvoorstelling voor de pers. Immers dit feit leverde m.i. eerder een krijgstuchtelijk vergrijp op dan de hun thans alleen maar in de schoenen geschoven ontduiking van het (niet bestaande!) liftverbod.

Ik schreef het bovenstaande voordat ik had kennis genomen van de overwegingen, welke het H.M.G. ertoe hebben geleid ook hier het beklag van de gestraften gegrond te verklaren. Voor deze overwegingen (waarmee ik het volkomen eens ben), die geen principiële uitspraak bevatten, welke voor het door mij hier behandelde onderwerp (de grenzen van het militaire tuchtrecht) van belang is, verwijs ik naar de elders in dit Tijdschrift opgenomen beschikking van het H.M.G. d.d. 1 Maart 1955. Ik wil er slechts de aandacht op vestigen, dat ook het H.M.G. van mening was, dat in tegenstelling tot de door de strafoplegger en de beklagmeerdere aan de gestraften verweten ontduiking van het „liftverbod” de gedragingen van de gestraften nadat hun een lift was aangeboden en zij deze hadden geaccepteerd wel een krijgstuchtelijk vergrijp opleverden.

Een verschil tussen deze liftbklagzaken en de eerder door mij behandelde beklagzaken van de ten onrechte gestrafte officieren is, dat terwijl wij voor de lifters weinig waardering kunnen hebben, onze sympathie wel uitgaat naar de officieren, die ondanks de zware druk, welke op hen werd uitgeoefend (terloops zij hier gewezen op art. 284 W.v.S. en op de artikelen 137 en 138 W.v.M.S.), op hun stuk bleven staan en bleven weigeren om iets te doen waartoe zij rechtens noch moreel verplicht waren. Dit mag ons er echter niet toe verleiden hier met een andere maat te meten dan daar. Recht is recht en daarom juich ik het toe, dat ook de beide lifters, althans voor wat de in de omschrijving der strafreden gerelateerde feiten betreft, uiteindelijk vrijuit zijn gegaan.

Ware het anders geweest dan zouden hier de grenzen van het militaire tuchtrecht, zoals ik die in dit artikel heb menen te moeten afbakenen, zijn overschreden.

---

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 15 Februari 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal van der Kroon, Luit.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vlieger-Waarn. Zegers.

*De verbandacte om het Koninkrijk der Nederlanden als beroeps-militair te dienen, welke klager heeft ondertekend, toen hij in 1948 als cadet in dienst trad, hield o.a. in de clause, dat hij verklaarde ermede bekend te zijn en ermede in te stemmen, dat hij — alvorens tot officier te kunnen worden benoemd — een verklaring zou moeten ondertekenen, waarbij hij zich onder meer verbond om gedurende twaalf achtereenvolgende jaren als beroepsofficier ter beschikking van H.M. de Koningin te blijven.*

*Deze verbandacte vermeldde niet de VERPLICHTING om „alvorens tot „officier te worden benoemd” genoemde verbintenis te ondertekenen, doch bevatte slechts een verklaring van bekendheid en instemming*

*met de bepaling, dat de ondertekenaar der acte, alvorens tot officier ie KUNNEN worden benoemd, bovenbedoelde verbintenis zou moeten ondertekenen.*

*Geen krijgstuuchtelijke straf mag worden opgelegd met het doel de NAKOMING van een uitsluitend morele verplichting te verkrijgen.*

(W.K. art. 65, 68).

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 30 December 1954 van de Eerste-Luitenant der Genie E. O. M., legernummer 28.01.06.457, tewerkgesteld bij de Inspectie der Genie, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Chef van de Generale Staf over de straf van zes dagen licht arrest, hem op 25 November 1954 opgelegd door de Brigade-Generaal J. J. de W., Inspecteur der Genie, wegens:

„Bij zijn indiensttreden een verbandakte gesloten hebbende, „waarin o.a. voorkomt: „Ik verklaar ermede bekend te zijn en ermede in te stemmen, dat ik — alvorens tot officier te kunnen „worden benoemd — een verklaring zal moeten ondertekenen, „waarbij ik mij onder meer verbind om gedurende twaalf achtereenvolgende jaren als beroepsofficier ter beschikking van H.M. de „Koningin te blijven“, na tot officier te zijn benoemd zonder dat „hem bedoelde verklaring was voorgelegd, bezwaar gemaakt om „deze verklaring alsnog te tekenen, toen hem door de Minister van „Oorlog werd verzocht zulks alsnog te doen, daarbij zijn Chef mededelende, dat hij eerst het antwoord van de Minister van Oorlog op „een door hem ingediend request om de door hem gesloten verbandakte te doen gelden, lijnrecht met uitzondering van de vorengeciteerde „verklaring en dat hij na dat antwoord nader zijn houding zou „bepalen.

„In deze houding volhard, nadat hem door zijn Chef er uitdrukkelijk op was gewezen, dat hij — na gedurende ongeveer twee „jaar als Officier te zijn betaald en bovendien onderwijs te hebben „genoten — tot ondertekening moreel verplicht was en een verzoek „aan de Minister van Oorlog om deze bepaling in de verbandakte „niet te doen gelden, lijnrecht in strijd was met het hem bekende „verzoek van de Minister van Oorlog en geheel en al onreëel was.

„Als gevolg daarvan een voor een Officier niet aanvaardbaar onvoldoende besef voor op hem rustende morele verplichtingen ge„toond”;

bij welke beschikking — op 24 December 1954 genomen en op 28 December 1954 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige de strafoplegger de Brigade-Generaal J. J. de W.;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat in de omschrijving van de strafreden kennelijk in plaats van: „dat hij eerst het antwoord van de Minister van Oorlog” moet worden gelezen: „dat hij eerst het antwoord van de Minister van „Oorlog wilde afwachten”;

Overwegende, dat klager, toen hij in 1948 als cadet in dienst trad een verbandakte heeft getekend om het Koninkrijk der Nederlanden als beroepsmilitair te dienen waarin o.a. de volgende clause voorkomt: „Ik a. . . . . ; b. verklaar ermede bekend te zijn en ermede „in te stemmen, dat ik — alvorens tot officier te kunnen worden „benoemd — een verklaring zal moeten ondertekenen, waarbij ik mij „onder meer verbind om gedurende twaalf achtereenvolgende jaren als „beroepsofficier ter beschikking van Hare Majesteit de Koningin te „blijven”;

Overwegende, dat klager met ingang van 1 September 1951 tot 2e Luitenant is benoemd zonder dat hem de eis is gesteld de in deze clause omschreven verbintenis aan te gaan;

Overwegende, dat klager, na ongeveer vier jaren als officier te hebben gediend, een schrijven ontving gedateerd 20 Juli 1954, waarvan tekst en ondertekening voor de Minister van Oorlog door de Directeur Personeel geheel in stencil-vorm waren uitgevoerd en waarin de volgende zinsnede voorkwam: „Bij Uw aanneming als cadet werd door U „een verbintenis getekend, waarbij U onder meer de verplichting op U „hebt genomen om — alvorens tot officier te worden benoemd — een „verklaring te ondertekenen, waarbij U zich zou verbinden om ge- „durende twaalf achtereenvolgende jaren als beroepsofficier ter be- „schikking van Hare Majesteit de Koningin te blijven”, terwijl aan het slot het verzoek werd gedaan om binnen een maand een zodanige verklaring ondertekend aan het Hoofd van de Afdeling Militair Personeel van het Ministerie van Oorlog toe te zenden;

Overwegende, dat de aangehaalde zinsnede van dit stencil niet overeenstemt met de inhoud van klagers verbandacte omdat deze acte niet vermeldt de *verplichting*, om „alvorens tot officier te worden benoemd” genoemde verbintenis te ondertekenen, doch slechts bevat een verklaring van bekendheid en instemming met de bepaling dat de ondertekenaar der acte. alvorens tot officier te *kunnen* worden benoemd. bovenbedoelde verbintenis zal moeten ondertekenen;

Overwegende, dat klager — na dit stencil te hebben ontvangen en nadat zijn chef hem te kennen had gegeven dat op hem althans een morele verplichting zou rusten en zich alsnog te verbinden om gedurende twaalf achtereenvolgende jaren als beroepsofficier te dienen — een verzoek tot de Minister van Oorlog heeft gericht om de aangehaalde clause der verbandacte buiten toepassing te laten;

Overwegende, dat dit verzoek niet als „onreëel” mocht worden beschouwd bij het beoordelen van klagers houding, omdat zijn opvatting, dat een verplichting als in het stencil vermeld niet op hem zou rusten, niet bij voorbaat als onredelijk terzijde mag worden gesteld;

Overwegende, dat er geen sprake meer kan zijn van enige verplichting tot het aangaan van bovenvermelde verbintenis indien klagers verzoek wordt ingewilligd en dat derhalve op klager geen morele verplichting kan rusten om, alvorens de beschikking van de Minister van Oorlog op zijn request te hebben ontvangen, een zodanige verbintenis te ondertekenen, daar hierdoor zijn verzoek niet meer voor behandeling vatbaar zou zijn;

Overwegende, dat eerst indien het verzoek zou worden afgewezen, de vraag aan de orde kan komen of op klager een morele verplichting tot ondertekening van de verbintenis rust en of *niet-nakoming* van die morele verplichting een vergrijp kan opleveren, waarvoor klager krijgstuuchtelijk kan worden gestraft, doch dat reeds thans kan worden vastgesteld dat geen krijgstuuchtelijke straf mag worden opgelegd met het doel de *nakoming* van een uitsluitend morele verplichting te verkrijgen;

Overwegende, dat klager derhalve ten onrechte is gestraft en het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 1 Maart 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal van der Kroon, Luit. Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vlieger-Waarn. Zegers.

*Klager had zich schuldig gemaakt aan het vergrijp: medewerking verlenen aan het tot stand komen van een foto, waarop hij in strijd met de waarheid zou verschijnen, vragende om een lift, waarvoor hij niet was gestraft. Klager heeft niet het vergrijp: overtreding van het liftverbod, gepleegd, waarvoor hij wèl was gestraft. Beklag gegrond.*

*(Liften voor militairen M.R.T. 1955 blz. 79).*

(Regl. Kr. art. 1, W.K. art. 65, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring van de Commandant „A<sup>n</sup>-Batterij Afdeling Zware Luchtdoelartillerie S. M., waaruit blijkt, dat de dienstplichtig soldaat S. A. M., legernummer 33.11.13.250, dienende bij voormeld onderdeel, op 20 Januari 1955 's-Hofs eindbeslissing heeft ingeroepen naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant der Luchtdoelartillerie over de straf van zes dagen

verzwaard arrest, hem opgelegd door de Commandant 901 Luchtverdedigingskring wegens:

„Met het kennelijk doel om het door de Minister van Oorlog uitgevaardigde liftverbod voor militairen te ontduiken, zich op 3 Januari te circa 7.30 uur te Amsterdam naar de Sloterweg begeven in de hoop aldaar een auto te ontmoeten, voorzien van de letters M.M.M. of soortgelijk teken, waarbij naar hun door een bericht in de dagbladers bekend was tot uiting wordt gebracht dat militairen gratis mogen meerijden en na aldaar inderdaad een dergelijke auto ontmoet te hebben in deze auto meegereden naar hun standplaats 's-Gravenhage",

bij welke beschikking — op 15 Januari 1955 genomen en op 19 Januari 1955 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Met het kennelijk doel om het door de Minister van Oorlog uitgevaardigde liftverbod voor militairen te ontduiken, zich op 3 Januari 1955 te circa 07.30 uur — zijnde een tijdstip vallende na het vertrek van de voorgeschreven trein — te Amsterdam naar de Sloterweg begeven in de hoop aldaar een auto te ontmoeten, voorzien van de letters M.M.M. of soortgelijk teken, waarmede, naar hem door een bericht in de dagbladers bekend was, tot uiting wordt gebracht, dat militairen gratis mogen meerijden";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als strafoplegger de Kolonel M. C. K.;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris, de Vice-Admiraal C. H. Brouwer gehouden onderzoek, waarbij als getuige onder ede werd gehoord de dienstplichtig soldaat G. Smit, dienende bij het Advies- en Selectiecentrum;

Overwegende, dat de beschikking waarvan beklag niet in stand kan blijven, omdat daarin ten onrechte wordt uitgegaan van een door de Minister van Oorlog uitgevaardigd liftverbod;

Overwegende dienaangaande, dat blijkt het verslag van de 35e vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 20 December 1954, blz. 554 en 555 de Minister van Oorlog o.m. heeft verklaard: „Er is geen liftverbod ingesteld. Slechts is het verboden, dat de „militair door woord of gebaar om een lift vraagt." en „... dat er „voor mij aanleiding was om in te grijpen op één aspect van de liftgewoonte, het door militairen met woord of gebaar vragen om de lift. „Verder heb ik niet willen gaan.";

Overwegende, dat bij ministeriële beschikking van 9 December 1954 Kabinet Nr. 4852 aan de Landmacht kenbaar gemaakt bij Landmacht- en Luchtmachtorder Nr. 54313 L-Lu aan militairen met ingang van 1 Januari 1955 werd verboden om:

- a. op de openbare weg door woord of gebaar te verzoeken om een lift;
- b. zich daartoe op te stellen terzijde van de openbare weg;

Overwegende, t.a.v. eerstgenoemde verbodsbepaling, dat door het gehouden onderzoek is komen vast te staan: dat klager en de soldaat Kuiper zich op 3 Januari jl. omstreeks 7.30 bevonden op de openbare weg, de Sloterweg te Amsterdam, lopende in de richting 's-Gravenhage; dat hen toen een auto, waarop duidelijk zichtbaar de letters „M.M.M.” waren aangebracht, achterop reed en de bestuurder hen aanbod, zonder dat zij zulks door woord of gebaar hadden gevraagd, om — indien zij naar Den Haag wilden gaan — mede te rijden; dat zij van dit aanbod gebruik maakten en in de auto plaats namen; dat vervolgens de bestuurder in de buurt van het luchtvaart-laboratorium even omreed, naar hij zeide om na te gaan of hij nog andere militairen zou aantreffen, die ook naar 's-Gravenhage wilden rijden; dat daarna de als getuige gehoorde soldaat G. Smit kwam aanlopen; dat deze evenmin om een lift vroeg, doch een hem op overeenkomstige wijze gedaan aanbod om naar 's-Gravenhage te worden vervoerd aannam; dat vervolgens genoemde drie soldaten op verzoek van de bestuurder in een andere auto — eveneens voorzien van de letters „M.M.M.” — stapten, die hen volgens de bestuurder direct naar 's-Gravenhage zou brengen; dat echter toen zij in deze tweede auto wilden plaats nemen een persoon, die als passagier in de eerste auto had gezeten, hen verzocht een duim op te steken, alsof zij om een lift vroegen; dat zij aan dit verzoek gehoor gaven, waarop die persoon hen fotografeerde; dat de tweede auto hen daarna rechtstreeks naar Den Haag bracht; dat klager daar tijdig bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende t.a.v. de in de tweede plaats genoemde verbodsbepaling dat klager heeft verklaard:

dat hij kennis had genomen van de persberichten, dat van de zijde der verkeersbonden, het Katholiek Thuisfront, enz., gratis vervoer voor militairen zou worden georganiseerd zonder dat door hen zou worden gehandeld in strijd met bovengenoemde legerorder, waarbij aan automobilisten, die militairen wilden vervoeren, onder meer in overweging werd gegeven zulks kenbaar te maken op hun wagens door het aanbrenge van de letters „M.M.M.”, beduidende: „Militairen Mogen „Mee””; dat klager verwachtte op de Sloterweg te Amsterdam auto's voorzien van dit kenteken met bestemming Den Haag te zullen aantreffen; dat hij meende niet in strijd met de genoemde legerorder te handelen indien hij zich op de Sloterweg zou bevinden om af te wachten of hij door een dergelijke auto naar Den Haag zou worden vervoerd;

Overwegende, dat op 3 Januari jl. klagers opvatting, aldus op geoorloofde wijze te trachten een lift naar Den Haag te verkrijgen, niet onredelijk was en dat mag worden aangenomen, dat deze z.g. „M.M.M.” actie, indien zij zou zijn geslaagd, de instemming van de Minister van Oorlog zou hebben gehad, nu deze bewindsman blijkens bovengenoemd Kamerverslag, blz. 555, tevens heeft verklaard: „Ik heb ingegrepen in de uiterlijkheden van de vraag. Maar voor het aanbod en

„zelfs voor de vraag, ontdaan van de meer onwaardige uiterlijkheden, „blijft nog alle plaats”;

Overwegende, dat derhalve het zich op de openbare weg bevinden op de wijze waarop klager zich op 3 Januari jl. op de Sloterweg op-hield, niet moet worden beschouwd als een overtreding van de tweede in voormelde legerorder opgenomen verbodsbepaling;

Overwegende, dat het weliswaar thans niet meer aannemelijk is, dat een militair zich op of terzijde van de openbare weg zou opstellen in de mening aldus op geoorloofde wijze een lift te verkrijgen, nu de po-gingen om automobilisten te bewegen militairen te vervoeren, zonder dat deze op verboden wijze de wens daartoe kenbaar maakten, op een algehele mislukking zijn uitgelopen, doch dat zulks direct na ingang van het liftverbod niet behoefde te worden verwacht en het klager niet euvel valt te duiden dat hij, gezien de ijver waarmede de pers voor genoemde pogingen propaganda maakte, meende een redelijke kans te hebben bij de uitgang van Amsterdam het aanbod van een automobilist te krijgen om naar Den Haag te liften;

Overwegende, dat klager, ware zulks niet het geval geweest, nog bij de laatste halte binnen de gemeente Amsterdam in de bus van de Nederlandse Spoorwegen had kunnen stappen en dan toch tijdig bij zijn onderdeel zou zijn teruggekeerd, doch dat hij dan niet op een halve enkele reiskaart had kunnen reizen;

Overwegende, dat aan deze laatste omstandigheid geen vermoeden kan worden ontleend dat klager heeft getracht op ongeoorloofde wijze een lift te verkrijgen, nu klager op 3 Januari jl. de kans dat hij geen aanbod tot liften zou krijgen gering mocht achten;

Overwegende, dat in de omschrijving van de strafreden weliswaar verband is gelegd tussen klagers aanwezigheid op de Sloterweg en het vertrek van een voorgeschreven trein van Amsterdam naar 's-Graven-hage, doch dat daardoor ten onrechte de indruk wordt gewekt alsof bedoeld zou zijn een trein, waarmede klager verplicht was te reizen, aangezien de in casu voor klager geldende bepaling dat hij moest reizen met de eerste trein welke na 6.59 uur van Amsterdam vertrok, slechts betekende, dat hij niet later bij zijn onderdeel mocht terugkeren dan het geval zou zijn indien hij met deze trein zou reizen;

Overwegende, dat klager had moeten begrijpen, dat het beneden zijn waardigheid was om medewerking te verlenen aan het tot stand komen van een foto, waarop hij in strijd met de waarheid zou ver-schijnen, vragende om een lift, ook al vermoedde klager niet dat deze foto zou worden misbruikt om een dagbladartikel samen te stellen, waarin zijn gedragingen in een onjuist daglicht werden gesteld;

Overwegende, dat klager zich dus in zoverre heeft schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvoor hij echter niet is gestraft, maar dat hij niet het vergrijp heeft gepleegd waarvoor hij wel werd gestraft;

Overwegende, dat derhalve het beklag gegrond moet worden ver-klaard;



Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 4 Maart 1949.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* A. H. Deketh, L. J. Fritz, G. F. Rijnders en G. H. v. d. Spek.

*Raadsman:* Ltz. 2e kl. Valkenier.

#### **Dienstbevel - dienstbelang<sup>1)</sup>.**

*Opdracht, door de provoost gegeven aan een zeuntje, om de bak uit te pakken. Nu deze opdracht niet gegeven blijkt te zijn (zoals de tenlastelegging stelde) met het oog op het middagschaften van de hak, ligt aan het hevel geen dienstbelang ten grondslag, zodat er geen overtrekking van artikel 114 W.M.Sr. is begaan. Wel een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp. Terugverwijzing terzake.*

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 2, 58).

#### **DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen J. v. d. H., oud 19 jaren, matroos 3e klase, gerequireerde,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 16 Februari 1949, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Voorschoten in tijd van oorlog op of omstreeks de voor-,middag van 20 Januari 1949, toen hij als matroos 3e klasse belast was met de dienst van zeuntje bij het Marine Opkomst Centrum al-,daar en als zodanig van de kwartiermeester J. B. Boeren de order had gekregen om de bak uit te pakken, opzettelijk die kwartiermeester naar aanleiding van deze order, die hem gegeven was met het oog op het middagschaften van zijn bak, geantwoord heeft: „Ik doe het niet“, althans woorden van dergelijke weigerende strekking“;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. J. v. d. H., oud 19 jaar, als beklagde:

dat hij, dienende als matroos 3e klasse op 20 Januari 1949 als zeuntje van bak 9 van het Marine Opkomst Centrum te Voorschoten

<sup>1)</sup> Zie ook **blz. 517**.

dienst deed; dat te omstreeks 10.15 van die dag hij plotseling onoverkomenlijke tegenzin kreeg in langer zijn dienst als zeuntje te doen; dat hij onder de bevelen stond van de provoost, kwartiermeester Boeren; dat kwartiermeester Boeren zei: „Pak de bak uit“, waarop hij opzettelijk geantwoord heeft: „Ik doe het niet“;

2e. J. B. Boeren, oud 36 jaar, als getuige:

dat hij op 20 Januari 1949 als kwartiermeester diende bij het Marine Opkomst Centrum te Voorschoten; dat hij provoost was van de eetzaal aldaar; dat hij omstreeks 10.15 uur die dag aan matroos 3e klasse v. d. H., die zeuntje was van bak 9, de order heeft gegeven: „Ik geef „je de order om de bak uit te pakken; herhaal deze order“; dat v. d. H. antwoordde: „Ik moet de bak uitpakken, maar ik doe het niet“;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemene bekendheid, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld tijd van oorlog was, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „die hem gegeven was met het oog „op het middagschaften van zijn bak“ \*);

Overwegende, dat vermits uit het telastgelegde, zoals het is bewezen verklaard, niet blijkt, dat de door kwartiermeester Boeren aan beklagde gegeven order om de bak uit te pakken werd gegeven in verband met een aan die order ten grondslag liggend dienstbelang, het bewezene niet onder artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden gebracht en het al evenmin in enige andere strafwet is omschreven;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat het bewezene onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde en het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert, weshalve onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier behoort te worden verwezen;

Gezien de artikelen 2 no. 1 en 58 der Wet op de Krijgstucht; 185, 188 en 189 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

**RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN \*\*),**

Verklaart in voege, zoals hoger werd overwogen wettig en over-

) Wij vernemen omtrent de feitelijke toedracht van het voorval nog dat te omstreeks 10.15 beklagde spontaan tegen de provoost zeide, dat hij gern zin had nog langer dienst te doen als zeuntje. Aangezien een dergelijke mededeling geen „dienstweigering“ opleverde, heeft de provoost aan beklagde een zeuntjes werkzaamheid: het uitpakken van de bak (= tafeldekkers) opgedragen. Het was echter omstreeks 10.15 uur; er moest omstreeks 11 uur nog koffie gedronken worden, het daarbij gebruikte bakskommaliewant moest vervolgens gewassen en ingepakt worden en eerst omstreeks 11.30 zou de bak uitgepakt moeten worden voor het middagschaften. De Krijgsraad achtte op deze grond de omstandigheid „met het oog op het middagschaften“ niet bewezen en hoewel het bevel wel betrekking had op een dienstaangelegenheid, achtte de Zeekrijgsraad geen opzettelijke ongehoorzaamheid aanwezig, omdat aan de order geen dienstbelang ten grondslag lag.

Men vergelijkte het Groningse en het Alkmaarse stations geval, resp. blz. 37 en 230. - Red.

) Conform eis Fiscaal. - Red.

tuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Verklaart het bewezene niet strafbaar;

Bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling naar de straffen bevoegde Commanderende Officier;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

### **Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 17 Maart 1955.

*President:* Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee Mr S. A. l'Honoré Naber, Lt.-Kol. d. Mars. L. J. Pronk, Ltz. (AR) 1e kl. O. A. Bijl, Ltz. (A) 1e kl. K. Th. Bremer.

*Raadsman:* Mr Eijgenraam.

*Als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst.*

(W.M.Sr. art. 150).

### **DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 's-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen H. A. B., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als matroos 3e kl. z/m bij het Marine Opkomst Centrum te Voorschoten,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 28 Februari 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, na op 3 April 1952 buiten tegenwoordigheid te zijn ingelijfd als gewoon dienstplichtige der lichte 1951, op 8 Mei 1953, in „tijd van oorlog, te Voorschoten, opzettelijk, althans grovelijk onachtzaam, niet heeft voldaan aan een hem omstreeks 1 April 1953 uitgereikte persoonlijke oproeping in werkelijke dienst voor eerste oefening bij de Zeemacht, d.d. 17 Maart 1953, waarbij de Burgemeester „der gemeente Haarlem hem ter uitvoering van de voorschriften van „de dienstplichtwet ter kennis bracht, dat hij zich op Vrijdag 8 Mei „1953 had te melden bij de commandant van het Marine Opkomst „Centrum te Voorschoten voor eerste oefening in werkelijke dienst“;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat H. A. B., oud 23 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

dat hij is gewoon dienstplichtige der lichte 1951 uit de gemeente Haarlem; dat hem omstreeks 1 April 1953 aan boord van het s.s. „Stad „Maastricht<sup>m</sup>, liggende in de haven van Sluiskil, door de kapitein in

het bijzijn van twee burgers een papier betreffende de dienstplicht werd uitgereikt; dat hij dacht, dat hij naar aanleiding van dat papier wel meer te horen zou krijgen van een oproeping en hij geen actie heeft genomen; dat hij op Vrijdag 8 Mei 1953 zich niet bij de Commandant van het Marineopkomst Centrum te Voorschoten heeft gemeld voor eerste oefening in werkelijke dienst;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een verklaring van de Minister van Marine, houdende o.m.: dat Hans Arthur B. op grond van artikel 6 der Dienstplichtwet is ingeschreven voor de dienstplicht lichte 1951 in de gemeente Haarlem alwaar hij in het bevolkingsregister is ingeschreven; dat hij op grond van artikel 24, 1e lid dier wet bestemd is tot gewoon dienstplichtige;

b. een extract-stamboek van beklagde, houdende dat Hans Arthur B. 3 April 1952 buiten tegenwoordigheid bij de Koninklijke Landmacht is ingelijfd en met ingang van 13 Mei 1952 is overgeplaatst naar de zeemacht;

c. een brief van de Minister van Marine aan de heer H. A. B. te Haarlem d.d. 11 October 1952, houdende dat de Minister van Oorlog hem als gewoon dienstplichtige der lichte 1951 uit de gemeente Haarlem met ingang van 13 Mei 1952 heeft overgeplaatst naar de zeemacht; dat de Minister van Marine hem met ingang van die datum alsnog uitstel van eerste oefening verleent tot een nader vast te stellen datum van opkomst van de eerste ploeg zeemiliciens der lichte 1953;

d. een brief van de Minister van Marine aan de burgemeester van Haarlem houdende verzoek Hans Arthus B. bij persoonlijke kennisgeving op te roepen voor opkomst in werkelijke dienst voor eerste oefening als zeemilicien op 8 Mei 1953; Plaats van opkomst Marine-opkomst Centrum Voorschoten;

e. afschrift van een aan Hans Arthur B. geadresseerde door de burgemeester van Haarlem gedane persoonlijke oproep in werkelijke dienst, d.d. 17 Maart 1953 houdende dat te zijner kennis wordt gebracht, dat hij hierbij wordt opgeroepen om op Vrijdag 8 Mei 1953 voor eerste oefening in werkelijke dienst te komen en hij zich moet melden bij de commandant van het Marine-Opkomst-Centrum te Voorschoten, aan de voet van welke oproep de burgemeester van Haarlem de d.d. 21 Mei 1953 gedateerde verklaring heeft gesteld, dat deze persoonlijke kennisgeving op 17 Maart 1953 per post aan het laatst bekende adres is verzonden en niet als onbestelbaar is terugontvangen;

f. een door G. Kouwijzer, agent van politie en onbezoldigd gemeenteveldwachter te Terneuzen d.d. 8 April 1954 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van A. P. Stockman, oud 25 jaar, door deze te overstaan van relatant afgelegd en luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij ongeveer 1 April 1953 in tegenwoordigheid van de Kapitein van het s.s. „de Stad Maastricht” en van zijn collega van Cleemputte, te Terneuzen een oproeping ter opkomst in werkelijke dienst heeft uitgereikt aan een matroos aan boord van dat schip B., welke oproep ten kantore was ontvangen van de vader van B.;

g. een brief van de Minister van Marine aan de burgemeester van Haarlem, houdende de mededeling, dat Hans Arthur B. niet heeft voldaan aan de oproeping om op 8 Mei 1953 voor opkomst in werkelijke dienst te verschijnen bij de zeemacht, marineopkomstcentrum te Voor- schoten;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende de bescheiden onder a tot en met e en dat onder g als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd met uitzondering van de woorden: „althans „grovelijk onachtzaam" . . . enz.;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„ALS MILITAIR OPZETTELIJK NIET VOLDOEN AAN EEN WETTIGE OP-  
„ROEPING VOOR DE WERKELIJKE DIENST, GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen passend is; . . .enz.

— Red.

---

### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 16 April 1955.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor Jhr. F. F. Röell.

*Raadsmans:* Mr G. de Roos, advocaat te Arnhem.

*Terugverwijzing van de zaak, voor het horen van nadere getuigen, naar de Officier-Commissaris. Verworpen 's raadsmans beroep op nietigheid van de aldus buiten zijn tegenwoordigheid gehoorde getuigen. Het terzake in artikel 163 R.L. bepaalde kan bij de rechtspraak te velde niet als een vereiste beschouwd worden waarvan niet dan op straffe van nietigheid kan worden afgeweken\*) (in hoger beroep niet beslist).*

*Vrijspraak van de tenlastegelegde diefstal subs. verduistering.*

*In hoger beroep wordt beklaagde veroordeeld terzake van diefstal (van een portemonnaie).*

(R.L. art. 163, 249; W.Sr. art. 310).

---

\*) Ook buiten toepassing van artikel 163 R.L. kwam heropening van de informatiën voor. Men zie het geval, berecht bij vonnis van de Zeekrijgsraad te Soerabaja van 27 Augustus 1935 (bevestigd sententie H.M.G.v.N.I. van 27 September 1935), M.R.T. XXXII, blz. 174 v. Daar werd echter de methode gevolgd dat de beschikking, houdende bevel tot bijeenkoming van de Krijgsraad, werd ingetrokken, waarna, nadat de nadere informatiën waren genomen, opnieuw het bevel tot bijeenkomen van de Krijgsraad werd gegeven.

Men zie het naschrift van de Redactie t.a.p.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. W., geb. 2 Juli 1931, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans „als militair in de zin der Wet, op ,of omstreeks 26 November 1952 te „Oldebroek, althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een portemonnaie inhoudende een bedrag van ongeveer 40 gulden, althans enig geldsbedrag en welke portemonnaie met „inhoud toebehoorde aan J. C. Westendorp, althans aan een ander dan „aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, althans zo op het voorgaande „geen veroordeling kan of mocht volgen terzake dat hij alstoen aldaar „opzettelijk een aan Westendorp, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde toebehorende portemonnaie, inhoudende ongeveer 40 gulden, welke portemonnaie hij had gevonden, althans anders dan door „misdrif onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde bij monde van zijn raadsman het verweer heeft gevoerd, dat de na de zitting van 12 Maart 1953 — waarbij beklaagdes zaak werd aangehouden voor nader onderzoek — in beklaagdes zaak door de Officier-Commissaris gehouden verhoren van getuigen nietig zijn; dat deze nadere verhoren immers, conform artikel 163 Regtspleging bij de Landmagt, in de volle Krijgsraad hadden behoren te worden gehouden, terwijl de raadsman daarbij tegenwoordig had behoren te zijn;

Overwegende te dien aanzien, dat bij de rechtspraak met Krijgsraden te Velde volledige inachtneming van het voorschrift vervat in artikel 163 Regtspleging bij de Landmagt, de Krijgsraad te zeer zou belasten en nadelig zou kunnen zijn voor het verloop van de dienst bij de troepenonderdelen, waartoe de nader te verhoren personen behoren, zodat de Krijgsraad gezien artikel 249 Regtspleging bij de Landmagt gerechtigd was te beschikken, dat deze nadere verhoren zouden worden gehouden door de Officier-Commissaris; dat, hoezeer het in het algemeen wenselijk moet worden geacht, dat bij zodanige nadere, door de Officier-Commissaris te houden verhoren de raadsman in de gelegenheid wordt gesteld deze verhoren bij te wonen, opdat zo min mogelijk worde afgeweken van de waarborgen, aan de beklaagde bij een behandeling ter zitting toekomende, zulks niettemin bij de rechtspraak met Krijgsraden te Velde niet als een vereiste kan worden beschouwd waarvan niet dan op straffe van nietigheid kan worden afgeweken, kunnende zich onder die omstandigheden gevallen voordoen waarbij het nakomen van deze regel onmogelijk of hoogst bezwaarlijk zou zijn; dat derhalve het beroep op de nietigheid van de door de Officier-Commissaris gehouden nadere verhoren wordt verworpen;

Gezien nog de artikelen 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

**RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,**

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd; Spreekt hem daarvan vrij.

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 4 Augustus 1953.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.), gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

*Raadman:* Mr D. W. J. Kievits, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

#### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat het Hof zich met het beroepen vonnis niet kan verenigen zodat dit behoort te worden vernietigd;

*Post alia:*

Overwegende, dat beklagde zakelijk ten processe onder meer heeft verklaard:

dat hij op 26 November 1952 des avonds in vak 2, het dagverblijf van de kamers 2a en 2b van de schietschool te legerplaats Oldebroek een bruin lederen portemonnaie heeft opgepakt van een bank bij de plaats waar gekaart werd, hoewel hij wist dat het zijn, beklagdes, portemonnaie niet was; dat hij met die portemonnaie in de rechterhand enige tijd is blijven lopen; dat hij deze portemonnaie later in zijn broekzak heeft gestopt; dat hij ongeveer 20 minuten daarna de dienstplichtige Westendorp hoorde vragen of iemand zijn, Westendorp's, portemonnaie had; dat hij daarop de portemonnaie in een van zijn, beklagdes, gymnastiekschoenen heeft gedaan en de gymnastiekschoenen voor zijn, beklagdes, kast heeft gezet;

Overwegende, dat als getuige zakelijk heeft verklaard:

Jan Gerrit Westendorp, dienstplichtig soldaat bij de A-batterij van de gemechaniseerde Afdeling Artillerie „Prins Maurits“, gelegerd in het Artillerieschietkamp te Oldebroek:

dat hij op 26 November 1952 des avonds in vak 2 van het dagverblijf van de slaapzalen 2a en 2b van de schietschool terwijl hij zat te kaarten, even zijn portemonnaie uit zijn zak moest halen en deze vervolgens naast zich op de bank neergelegd heeft; dat hij niet van zijn plaats is opgestaan totdat hij te omstreeks 21.15 ophield met kaarten en op dat ogenblik zijn portemonnaie wilde oppakken en weder in zijn zak doen; dat hem, getuige, toen bleek, dat deze portemonnaie, welke van bruin leder was en waarin zich een bedrag van ongeveer f 40 bevond, verdwenen was; dat hij aan niemand recht of toestemming gegeven had om de portemonnaie weg te nemen of zich toe te eigenen; dat hij de portemonnaie welke hem door de Marechaussee werd ge-

toond, heeft herkend als de zijne terwijl de gehele inhoud er nog in aanwezig was; dat hij van de vermissing kennis heeft gegeven aan de sergeant van de week doch alvorens zulks te doen aan beklaagde op de man af heeft gevraagd of hij zijn, getuiges, portemonnaie had waarop beklaagde hem ten antwoord heeft gegeven, dat hij de portemonnaie niet in zijn bezit had; dat hij aan beklaagde de bedoelde vraag heeft gesteld omdat beklaagde erg ongewoon en onrustig deed en van zijn kastje naar zijn bed en terug liep alsof hij „niet wist waar hij het zoeken „moest“;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 1 December 1952, opgemaakt door Antoon Driessen, Opperwachtmeester bij de 3e Divisie, District Zwolle, Brigade Oldebroek der Koninklijke Marechaussee zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jan van Stam, wachtmeester der Artillerie, ingedeeld bij de gemechaniseerde Afdeling Veldartillerie „Prins Maurits“ te Oldebroek; dat hij in de avond van 26 November 1952 in opdracht van de Marechaussee mede geholpen heeft bij het zoeken van een door de soldaat Westendorp vermiste portemonnaie; dat hij een portemonnaie welke overeenkwam met de door Westendorp gegeven beschrijving in een van de gymnastiekschoenen van soldaat W., die voor diens kast stonden, heeft aangetroffen en aan de Marechaussee heeft overhandigd;

Overwegende, dat op grond van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 26 November 1952 te Oldebroek, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een portemonnaie inhoudende een bedrag van ongeveer 40 gulden en welke portemonnaie met inhoud toebehoorde aan J. C. Westendorp, heeft weggenomen;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als „DIEFSTAL“, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot:

I. gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren;

II. onvoorwaardelijk: een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*]

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 16 Februari 1955.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Majoor F. G. J. de Waal en Kapitein J. C. Engelman.

*Bij een zgn. „Y-splitsing“ linksaf van richting veranderd zonder tijdig duidelijk zichtbaar zijn voornemen daartoe te kennen te geven, waardoor achterkomend verkeer met hem in botsing kwam.*



*Bij een „Y-splitsing“ dient men zowel voor het rechtsaf als voor het linksaf vervolgen van de weg het voorgeschreven teken te geven. Beklaagdes verweer dat hij de linkse weg als de natuurlijke voortzetting ziet, verworpen, vermits het achterwege blijven van een teken niet afhankelijk mag zijn van persoonlijke opvattingen over wat de natuurlijke voortzetting van de weg is.*

*Weliswaar heeft ook het achteropkomende verkeer in casu onjuist gehandeld door, rechts willende afslaan, te veronderstellen dat beklagde dat ook voornemens was te doen, doch dit kan beklagde niet disculperen.*

(W.V.R. art. 28).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. J. v. d. L., geb. 1 Januari 1927, korporaal 1e klasse, beklagde,

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 November 1954 te Venlo als bestuurder „van een tweewielig rijwiel, rijdende over de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande weg, „de van Bornestraat“ niet tijdig en „op duidelijk zichtbare wijze zijn voornemen om naar links van richting te veranderen en de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg, „de Urbanusstraat“ in te rijden, heeft kenbaar ge„maakt en rijdende over de splitsing althans kruising van wegen, ge„vormd door genoemde van Bornestraat en Urbanusstraat, naar links „van richting is veranderd, zonder de doorgang naast zich vrij te laten „voor een hem achteropkomend tweewielig motorrijwiel met zijspan, „dat zich naast, althans zo dicht achter hem bevond, dat er gevaar voor „botsing ontstond en met zijn rijwiel tegen genoemde motor met zij„span is aangereden“;

Overwegende: . . . enz.;

Bverwgende, dat het ten processe overgelegd ambtsedig proces-verbaal No. H. 5085 opgemaakt en gesloten te Venlo op 25 November 1954 door Anthonie Johan Cornel, agent van gemeente-politie en onbezoldigd gemeente-veldwachter te Venlo, onder meer zakelijk inhoudt als relaas van verbalisant:

dat hij op 9 November 1954 als bestuurder van een motor met zijspan voortrijdend over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de van Bornestraat te Venlo een wielrijder inhaalde die vóór hem uit in dezelfde richting reed; dat deze laatste op het moment, dat hij (verbalisant) zich ter hoogte van deze wielrijder bevond plotseling naar links reed en daardoor met zijn voorwiel in aanraking kwam met het motorrijtuig van verbalisant; dat dit gebeurde ter hoogte van de splitsing van wegen van Bornestraat—Urbanusstraat; dat deze wielrijder die opgaf te zijn genaamd Marinus Johannes v d. L. hem verklaarde dat hij voornemens was de Urbanusstraat in te rijden; dat deze wielrijder toen hij van richting wenste te veranderen niet tijdig en op duidelijke wijze een teken daartoe had gegeven;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van het

hierboven aangehaalde procesverbaal gezien in verband met de daarbij behorende situatie-tekening, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

„dat hij op 9 November 1954 te Venlo als bestuurder van een rij-, wiel, rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer open-, staande weg, „de van Bornestraat" niet tijdig en op duidelijke wijze „zijn voornemen om naar links van richting te veranderen en de „Urbanusstraat" in te rijden, heeft kenbaar gemaakt";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 28, 1 e lid Wegenverkeersreglement", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat door beklagde ter terechtzitting het verweer is gevoerd, dat hij rijdende van de Kloosterstraat in de Urbanusstraat niet van richting behoefde te veranderen en dit dan ook niet heeft gedaan alsmede dat de Urbanusstraat de natuurlijke voortzetting is van de van Eornestraat en niet de Kloosterstraat welke op dezelfde splitsing van wegen uitmondt;

Overwegende dienaangaande dat uit bovengenoemd procesverbaal gezien in verband met de daarbij behorende situatieschets (en de ter zitting door beklagde geproduceerde foto's van bedoelde splitsing) blijkt, dat beklagde om van de Bornestraat de Urbanusstraat in te rijden wel degelijk, zij het in zeer geringe mate, van richting moest veranderen en derhalve verplicht was zijn voornemen daartoe kenbaar te maken; dat daarbij niet terzake doet of de Urbanusstraat al dan niet als de natuurlijke voortzetting van de van Bornestraat dient te worden gezien;

dat de voorzichtigheid op de weg vereist dat men op een z.g. Y-splitsing richting aangeeft wanneer men links af zo goed als wanneer men rechts af wenst te slaan; dat men daarbij niet dient af te gaan op persoonlijke opvattingen omtrent de vraag welke van de twee voorliggende wegen de natuurlijke voortzetting is van de weg waarlangs men de splitsing nadert doch er mede moet rekenen dat men, door geen richting aan te geven, eventueel achteropkomend verkeer in twijfel brengt omtrent zijn bedoelingen, welke twijfel dient te worden voorkomen;

Overwegende dat beklagde terecht gesteld heeft dat verbalisant onjuist heeft gehandeld; dat deze immers, voornemens zijnde de Kloosterstraat in te rijden, ook van richting moest veranderen en bij het inhalen geen reden had om aan te nemen dat beklagde zulks ook van plan was en derhalve inplaats van te passeren had dienen af te wachten welke richting beklagde zou inslaan; dat echter deze fout van verbalisant beklagde niet disculpeert;

Overwegende, dat beklagde tenslotte nog heeft aangevoerd, dat hij door richting aan te geven te kennen zou geven dat hij de Wieënstraat wenste in te slaan;

Overwegende, dienaangaande dat beklagde richting diende aan te

geven vóór het bereiken van de splitsing doch het daartoe te gebruiken teken niet behoefde te handhaven tot aan het bereiken van de Wieënstraat, doch op enige afstand daarvan zonder bezwaar het teken had kunnen beëindigen; dat eventuele misleiding dus nog tijdig was te corrigeren en bovendien niet is in te zien dat uit deze mogelijke, kortstondige misleiding gevaren zouden kunnen voortvloeien; dat bovendien beklaagde als wielrijder in de gelukkige omstandigheid verkeerde dat hij door de richting van zijn uitgestoken arm aan iedere verkeersdeelnemer van meetaf kon duidelijk maken dat hij niet Wieënstraat doch de Urbanusstraat wenste in te rijden, waardoor derhalve iedere misleiding zou kunnen zijn voorkomen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van zes gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van zes dagen — *Red. J.*]

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 23 Februari 1955.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Majoor H. P. Wiegman.

*Raadsman:* Mr K. J. M. Witlox.

### **Artikel 57 W.K.**

*Schildwacht-delict; verwijzing na krijgstuchtelijke afdoening. De Krijgsraad houdt bij de bepaling van de straf rekening met de opgelegde krijgstuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest, door 14 dagen militaire detentie op te leggen, waarop de krijgstuchtelijke straf, bij de tenuitvoerlegging, geheel in mindering wordt gebracht.*

*Artikel 57 W.K. verzet zich niet tegen aftrek van krijgstuchtelijke bestraffing. Ware het anders dan zou de Rechter (indien hij meent dat het feit door de krijgstuchtelijke straf voldoende is geboet) bij afwezigheid van Rechterlijk pardon, slechts hetzij de zaak kunnen terugverwijzen (hetgeen niet altijd mogelijk zal zijn), hetzij de minimum straf kunnen opleggen, hetgeen een onwaarachtige kunstgreep zou zijn.*

*Bovendien is een ongewenste consequentie van het niet in mindering brengen van een krijgstuchtelijke straf dat het strafregister (door onuitgesproken aftrek) een indruk wekt, niet in overeenstemming met de realiteit.*

*Tenslotte: ook de geschiedenis van de totstandkoming van artikel 57 W.K. bevat een argument vóór 's Krijgsraads opvatting.*

(W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen (1) A. A., geb. 30 October 1933; (2) B. B., geb. 26 October 1931, beiden dienstplichtig soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging is ten laste gelegd:  
beklaagde A. A.:

„dat hij op of omstreeks 15 December 1954 te, althans nabij St. „Anthonis, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke dienst was bij 433 Bataljon Stoottroepen en „tijdens de oefening „Pimpernel" als schildwacht op post was gesteld „op post 4, in ieder geval als militair behorende tot een tijdens die „oefening uitgezette wacht, de als zodanig op hem rustende verplichting „om voortdurend wakker en waakzaam te zijn niet is nagekomen, al- „thans zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als „schildwacht niet naar behoren kon verrichten en in een tent onder „een deken is gaan liggen en aldaar slapende, in ieder geval niet wakker „en waakzaam is aangetroffen”;

beklaagde B. B.:

„dat hij op of omstreeks 15 December 1954 te, althans nabij St. „Anthonis, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke dienst was bij 433 Bataljon Stoottroepen en „tijdens de oefening „Pimpernel" als schildwacht op post was gesteld „op post 4, in ieder geval als militair behoorde tot een tijdens die „oefening uitgezette wacht, de als zodanig op hem rustende verplichting „om voortdurend wakker en waakzaam te zijn niet is nagekomen”;

Post *alia*:

Overwegende, dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende betreffende de op te leggen straf:

dat de Krijgsraad enerzijds de gepleegde feiten zeer ernstig oordeelt, doch er anderzijds rekening mede houdt, dat deze in niet onbelangrijke mate mede te wijten zijn aan de aard der gegeven consignes en de wijze waarop deze, blijkens de verklaring van getuige v. d. H. werden gehandhaafd; dat immers zelfs in geval de desbetreffende verklaring van getuige d. V. juist is, nog gezegd moet worden dat een te grote wissel werd getrokken op de dienstijver van de soldaten door van hen beurtelings onafgebroken waakzaamheid te vergen, doch hen daarbij als schildwacht op te stellen bij een van dekens voorziene tent, waarin de andere mocht slapen;

Overwegende dat blijkens ten processe aanwezige afschriften van de straflijsten van beklaagden, hen beiden voor deze feiten een krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest is opgelegd, welke straf inmiddels is ondergaan en met welke straf de Krijgsraad inge-

volge de bepaling van artikel 57 Wet op de Krijgstucht rekening moet houden bij het bepalen der straf;

Overwegende dat de Krijgsraad de veelal gehuldigde opvatting dat artikel 57 Wet op de Krijgstucht toepassing van aftrek van reeds ondergane krijgstuchtelijke straf bij de tenuitvoerlegging zou uitsluiten, niet deelt, doch integendeel van mening is, dat het de Militaire Rechter geheel vrijstaat te bepalen, dat bij de tenuitvoerlegging van de straf reeds ondergane krijgstuchtelijke straf geheel of gedeeltelijk in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dienaangaande, dat indien bedoelde aftrek niet mogelijk is, de Rechter — waar vrijspraak en rechterlijk pardon zijn uitgesloten — indien hij meent dat het begane feit door de krijgstuchtelijke straf voldoende is geboet, slechts twee wegen openstaan om uit de impasse te geraken, te weten, of oplegging van minimum boete, voorwaardelijk met een proeftijd van één dag, of verwijzing van de zaak naar de commanderende officier, welke laatste weg bovendien nog versperd is in het zich in de praktijk herhaaldelijk voordoend geval, dat krijgstuchtelijk werd gestraft ter zake van een feit, waarvan de wet krijgstuchtelijke afdoening niet toestaat.

dat de eerste dezer methoden, als zijnde een onwaarachtige kunstgreep, niet des Rechters mag zijn;

dat de andere methode — indien al bruikbaar — duidelijk bezwaarlijk is voor het geval beklaagden niet meer in werkelijke dienst zijn, doch ook wanneer deze nog wel onder de wapenen verblijven;

dat toch door zulk een verwijzing de commanderende officier het tegengestelde van hetgeen de Rechter bedoelt, wordt gesuggereerd met alle mogelijke gevolgen van dien en dat alweer, buiten het vonnis om, een kunstgreep moet worden toegepast om deze ongewenste gevolgen te voorkomen;

dat derhalve de Rechter de hier geschetste situatie willende vermijden, praktisch de vrijheid, om de door hem juist geachte correctie toe te passen, zou missen, hetgeen op zich zelf reeds onjuist is;

Overwegende verder dat een verdere ongewenste consequentie van de hier gewraakte opvatting is gelegen in het feit, dat door oplegging van een straf, waarbij het rekening houden met de reeds ondergane krijgstuchtelijke straf geschiedt in de vorm van een niet uitgesproken aftrek, naar buiten — met name bij de lezers van strafregister en vonnis-extracten — een indruk gewekt wordt, welke niet in overeenstemming is met de realiteit;

Overwegende dat los van utiliteitsoverwegingen, naar het oordeel van de Krijgsraad de tekst van artikel 57 Wet op de Krijgstucht toepassing van aftrek van krijgstuchtelijke straf, op de wijze van artikel 27 Wetboek van Strafrecht, in het geheel niet verbiedt, dat toch van de Rechter die bij zijn beslissing omtrent de straf de toepassing van aftrek reeds heeft ingecalculeerd, en daarna bij zijn uitspraak van die straf bepaalt dat deze aftrek zal plaats vinden, bezwaarlijk kan worden gezegd, dat hij bij de „bepaling<sup>x</sup> van de straf geen rekening heeft gehouden met de krijgstuchtelijke straf, welke reeds werd ondergaan;

Overwegende dat derhalve de hier bestreden opvatting geenszins dwingend volgt uit de tekst van artikel 57 Wet op de Krijgstucht, doch veeleer steun schijnt te vinden in het ontbreken van een bepaling als artikel 27 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat echter ook dit argument zijn kracht verliest indien men de wetshistorie in het oog houdt;

dat immers het tweede lid in artikel 57 Wet op de Krijgstucht werd opgenomen naar aanleiding van een ingediend amendement, strekkende tot opname van een bepaling vrijwel gelijkkluidend aan artikel 27 Wetboek van Strafrecht, waarbij dan de woorden „voorlopige hechtenis” waren te vervangen door „arrest als krijgstuhtelijke straf”;

dat de indieners van het amendement dit eerst introkken nadat de Minister uitdrukkelijk had verklaard dat in het voorgestelde tweede lid ook was begrepen dat wat deze voorstellers met hun amendement hadden beoogd, maar dat het nieuwe lid zelfs ruimer van strekking was;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van het bovenstaande meent dat een juiste hantering der regels van interpretatie tot de opvatting moet leiden, welke boven als de zijne uiteengezet;

Overwegende dat de Krijgsraad, gelet op eerderevermelde omstandigheden en de persoonlijkheid des daders, wenselijk achtend dat de duur van de reeds ondergane krijgstuhtelijke straf van veertien dagen streng arrest, bij de tenuitvoerlegging van na te noemen straf geheel in mindering zal worden gebracht, een straf van veertien dagen militaire detentie passend oordeelt;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 1, 6, 11, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 87 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 197, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt, 57 Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart ieder der beklagden schuldig aan het hierboven als be-  
wezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagden ieder tot een militaire detentie voor de duur van veertien dagen, met bepaling, dat de tijd door hen vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hen opgelegde mil. detentie geheel in mindering zal worden gebracht, te weten veertien dagen streng arrest.

#### NASCHRIFT.

*Artikel 57 W.K.: „Het recht van strafvordering vervalt niet door „de toepassing van krijgstuhtelijke straf. In geval van schuldigverkla-  
ring houdt de rechter bij de bepaling van de straf met die toepassing „rekening”. De Krijgsraad heeft bepaald dat de ondergane krijgstuhtelijke arrest-straf bij de uitvoering der bij vonnis opgelegde detentie-straf in mindering zal worden gebracht.*

*Het is, was althans voor de oorlog, vaste jurisprudentie dat „reke-  
ning houden bij de bepaling van straf” niet is „in mindering brengen*

„bij de tenuitvoerlegging van straf". Ik somde een bloemlezing van vooroorlogse jurisprudentie, waaruit die vaste leer kon blijken, op in mijn naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 23 September 1947 (M.R.T. XLI, blz. 95 v.). Het is bekend dat na de oorlog de neiging zich heeft gemanifesteerd om bij toepassing van artikel 57 de krijgstuchtelijke straf in aftrek te brengen (zie enkele vonnissen van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, eveneens genoemd in gemeld naschrift 1)), zelfs om daaruit een soort rechterlijk pardon te construeren, waarbij de tekst van de wet geheel verlaten wordt (zie o.a. vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 6 November 1952, M.R.T. XLVI, blz. 313 en van 23 October 1953, M.R.T. XLVII, blz. 463), doch ik meen dat de wet, naar haar tekst en haar systeem, het in aftrek brengen van opgelegde krijgstuchtelijke straf bij toepassing van artikel 57 K.W. niet toelaat.

De Krijgsraad argumenteert in bovenstaand vonnis dat van de Rechter, die bij zijn beslissing omtrent de straf de toepassing van aftrek heeft ingecalculceerd en daarna bij zijn uitspraak bepaalt dat die aftrek zal plaats vinden, bezwaarlijk gezegd kan worden dat hij bij de bepaling van de straf geen rekening heeft gehouden met de ondergane krijgstuchtelijke straf.

Deze redenering doet wel zeer gekunsteld aan. Zij is bovendien ook niet sterk. Het komt er immers op neer dat de Krijgsraad er van uitgaat dat aftrek toegestaan is. Die praemissie aanvaard zijnde, gaat de rechter overwegen (ik neem nu het voorliggende geval) dat als hij 14 dagen streng arrest in mindering wil brengen, een militaire detentie van 14 dagen passend is. Dät is het „rekening houden" en hiermede zou dan aan de tekst van artikel 57 W.K. voldaan zijn. Nu wordt de straf van 14 dagen militaire detentie uitgesproken en de 14 dagen streng arrest bij de tenuitvoerlegging in mindering gebracht. Maar deze argumentatie bewijst nog steeds niet dat aftrek van krijgstuchtelijk streng arrest toegelaten is!

Trouwens, ook de overige argumenten van de Krijgsraad zijn niet alle van zodanig overtuigende kracht dat zij 's Krijgsraads stelling kunnen dragen. Het is wellicht van belang, ze de revue te laten passeren.

Het eerste argument is geconstrueerd als een bewijs uit het ongerijmde: als aftrek niet mogelijk zou zijn en als de rechter zou oordelen dat het feit met de opgelegde krijgstuchtelijke straf voldoende is geboet, zouden de Krijgsraad slechts twee mogelijkheden openstaan, t.w. hetzij terugverwijzing naar de commanderende officier (welke oplossing van de minimum-straf. Die tweede mogelijkheid wordt dan gediskwalificeerd als een „onwaarachtige kunstgreep". Aldus de eerste mogelijkheid niet immer toepasbaar zijnde en de tweede mogelijkheid „onwaarachtig" zijnde, moet dus aftrek wèl toegelaten zijn.

---

1) Ik krijg de indruk dat de Zeekrijgsraad wederom teruggekeerd is naar de vaste vooroorlogse jurisprudentie. Zie o.a. vonnis van 30 Juli 1953, M.R.T. XLVII, blz. 300.

2) Opgemerkt wordt dat zij in het voorliggende geval wèl toelaatbaar was!

*De omstandigheid dat niet immer terugverwijzing mogelijk is, laat ik gelden; het tweede argument moet ik echter verwerpen. Het gaat toch niet aan om datgene wat de Wet uitdrukkelijk toelaat, zonder nadere motivering als „onwaarachtige kunstgreep” terzijde te schuiven? Meer dan eens is een minimumstraf van een dag gevangenisstraf (ook door de militaire Rechter, zie de „sententie van het H.M.G. van 14 October 1930, M.R.T. XXVI, blz. 329) opgelegd en hoewel men kan erkennen dat dat bijzondere gevallen betrof, men kan toch bezwaarlijk staande houden dat de Rechter zich in die gevallen heeft bediend van een „onwaarachtige kunstgreep”. Wanneer de militaire Rechter, ingeval van toepassing van artikel 57 W.K., zich bedient van de minimumstraf, zal het stellig oók een bijzonder geval betreffen, immers een geval waarin de tot straffen bevoegde meerdere geoordeeld heeft dat de zaak krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, de verwijzingsofficier, na overweging van de grote bezwaren van dubbele vervolging welke aan toepassing van artikel 57 W.K., kleven (en dus, dat mug aangenomen worden, gewoonlijk na nader onderzoek) er toe gekomen is om tóch te verwijzen omdat de zaak te ernstig blijkt te zijn om buiten de strafrechter te worden afgedaan<sup>3)</sup>, en waarin tenslotte de strafrechter tof de conclusie komt dat het allemaal een storm in een glas water is geweest. Wanneer in een dergelijk uitzonderlijk geval de rechter zich bedient van een uitzonderlijke straf, schuilt daar niets onwaarachtigs in.*

*Het tweede argument dat de Krijgsraad aanvoert is dat, indien aftrek niet toegestaan zou zijn, er sprake zou zijn van een onuitgesproken aftrek, waardoor op lezers van strafregisters en vonnis-extracten een indruk gewekt wordt welke niet in overeenstemming is met de realiteit.*

*Lezers van strafregisters, strafbladen en vonnisextracten zullen goed doen te allen tijde voor ogen te houden dat zij geen kennis hebben genomen van de strafoverwegingen, welke de Rechter hebben geleid tot de oplegging van een bepaalde straf. Overigens is de methode, welke de Krijgsraad in bovenstaand vonnis voorstaat, ten deze ook niet doeltreffend. Immers de Krijgsraad gaat ervan uit dat het gepleegde feit door de opgelegde krijgstuchtelijke bestraffing volkomen geboet is. Dat betekent dat de zaak niet in een extract-vonnis en ook niet op het strafblad behoort te compareren. Door 14 dagen militaire detentie op te leggen (met aftrek van 14 dagen streng arrest) komt de zaak wél op het strafblad en wél in een extract-vonnis. Als het er dus, naar de waardering van de Krijgsraad, eigenlijk niet op thuis behoort had, schijnt het minder bezwaarlijk de zaak daarop te doen compareren voor één dag gevangenisstraf of militaire detentie dan voor 14 (met aftrek van 14 dagen streng arrest).*

*Slechts het laatste argument van de Krijgsraad, dat de wordingsgeschiedenis van artikel 57, inzonderheid van het 2e lid, steun zou kunnen*

---

<sup>3)</sup> MM zie het voorbeeld, hetwelk de Regering bezigde om artikel 57 voor de Eerste Kamer te rechtvaardigen: vervolging na krijgstuchtelijke bestraffing moest mogelijk zijn in gevallen van dwaling, bijv. wanneer een feit, hetwelk men aanvankelijk aanzag voor een overtreding van de schietbaanreglementen, achteraf een laaghartige moord blijkt te zijn. Zie *Van der Hoeven III*, blz. 356.



geven aan de leer dat aftrek toelaatbaar is, heeft waarde. Ik wees hier reeds op in mijn hogerverinelde naschrift in M.R.T. XLI, blz. 95 v. Overigens is de waarde van een Ministeriële uilating in de Kamer, welke niet in de tekst van de wet terug te vinden is en welke niet in het systeem van de wet nader uitgewerkt wordt, problematisch. Het systeem van de wet immers erkent de aftrek niet, in de eerste plaats aangezien geen regeling is gemaakt voor de aftrek van krijgstuchtelijke vrijheidsstraffen zoals artikel 27 W.Sr. wel doet voor voorlopige hechtenis, enerzijds door de rechter de vrijheid te laten in hoeverre hij de voorlopige hechtenis in mindering zal brengen, anderzijds door een regeling te geven voor aftrek bij opgelegde hechtenis en boete, gelijk ook artikel 12 W.M.Sr. doet voor de militaire detentie. Indien de wetgever dit zou hebben uitgewerkt, zou men een regeling verwachten welke streng arrest tot maximum 100<sup>0</sup>/<sub>0</sub> van de strafduur en verzuwaard en licht arrest slechts tot een vast te stellen percentage aftrekbaar zou maken. Ten aanzien van de vrijheidsstraf van streng arrest zou men met een zekere vrijheid een beroep op de analogie kunnen doen; wij zouden echter helemaal wiet de handen in het haar zitten indien de opgelegde krijgstuchtelijke straf zou bestaan uit berisping, tuchtklasse, verlaging. Nu de door de Krijgsraad gewenste aftrek door de wet niet geregeld is, werpt het standpunt van de Krijgsraad schier onoplosbare problemen op. Om er een te noemen: als de Rechter de vrijheid zou nemen om verlaging in mindering te brengen op de gevangenisstraf, wat is dan de maximumgevangenisstraf, waarmede verlaging te compenseren is voor adjudant-onderofficier, voor sergeant-majoor enz. enz.?

Wanneer in artikel 57 W.K. „rekening houden met" opgevat zou mogen worden als „in mindering brengen van", zou zulks over de gehele linie moeten gelden en niet alleen voor streng arrest. Alle door de Krijgsraad aangevoerde argumenten op één na komen mij ongenoegzaam voor om aftrek van streng-arrest-straf bij de toepassing van artikel 57 W.K. te rechtvaardigen; dat éne argument is ten aanzien van alle andere krijgstuchtelijke straffen óók ongenoegzaam. Ik blijf dan ook van mening dat zowel de tekst van artikel 57 als het systeem van de wet zich tegen aftrek van opgelegde krijgstuchtelijke straf bij veroordeling verzet.

W. H. V.

---

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 2 Februari 1955.

*President:* Lt.-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Kolonel J. L. H.

A. Antoni en Majoor H. P. Wiegman.

*Raadsman:* Mr A. J. B. Verhijen.

*Vleselijke gemeenschap, gepleegd met zijn dochter beneden 16 jaar en idem met zijn dochter beneden 12 jaar. Samenloop van (ten aanzien van de oudste dochter): (a) vleselijke gemeenschap met een vrouw*

*beneden 16 jaar, (b) ontucht met iemand beneden 16 jaar, (c) ontucht met zijn minderjarig kind en van (ten aanzien van de jongste dochter): (a) vleselijke gemeenschap met een meisje beneden 12 jaar, (b) ontucht met iemand beneden 16 jaar, (c) ontucht met zijn minderjarig kind.*

**KRIJGSRAAD:** *het misdrijf „ontucht me? iemand beneden 16 jaar” komt, als algemene strafbepaling, niet in aanmerking. Eendaadse samenloop tussen de misdrijven „vleselijke gemeenschap met een vrouw beneden 16 jaar (resp. met een meisje beneden 12 jaar)” en „ontucht met zijn minderjarig kind”.*

*Voorts, telkens voortgezette handeling ten aanzien van elk der kinderen.*

*Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf (toezicht Recl. Ver.); ontslag zonder ontzetting.*

**HOOG MILITAIR GERECHTSHOF:** *het gepleegde valt onder de algemene strafbepalingen van „vleselijke gemeenschap met een vrouw beneden 16 jaar (resp. met een meisje beneden 12 jaar)” en „ontucht met iemand beneden 16 jaar” en onder de bijzondere strafbepaling van „ontucht met zijn minderjarig kind”, zodat alleen laatstgenoemde strafbepaling mag worden toegepast (alle strafbepalingen gequalificeerd).*

*Geen voortgezette handeling, aangezien (mede op grond van de conclusie van de psychiater) niet gebleken is dat de feilen gepleegd werden tengevolge van éénzelfde wilsbesluit.*

*Onvoorwaardelijke gevangenisstraf; ter beschikking stelling van de Regering en ontslag zonder ontzetting.*

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 37, 37a, 55, 56, 57, 245, 247, 249).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X., geb. 4 December 1916, sergeant-majoor-instructeur, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd;

„I. dat hij op niet nader vast te stellen tijdstippen in de periode „April 1951 tot October 1954 te Zandvoort, Breda en Nieuwendijk, in ieder geval in Nederland, meerdere malen als vader met zijn minderjarige dochter Wilhelmina X., geboren 28 Maart 1939 te Ambon, die „niet gehuwd of gehuwd geweest was, zijnde aldus een vrouw die de „leeftijd van twaalf, maar nog niet die van zestien jaren had bereikt, „buiten echt vleselijke gemeenschap heeft gehad, door alstoen aldaar „meerdere malen telkens zijn blote mannelijkheid in de blote vrouwelijkheid van genoemd meisje te brengen en daarin op en neer gaande „bewegingen te maken;

„II. dat hij op niet nader vast te stellen tijdstippen in de periode „April 1951 tot Juni 1954 te Breda en Nieuwendijk, in ieder geval in „Nederland, meerdere malen als vader met zijn minderjarige dochter „Antoinette X., geboren 22 Juni 1942 te Soerabaya, die niet gehuwd „of gehuwd was, zijnde aldus een meisje beneden 12 jaar, vleselijke

„gemeenschap heeft gehad, door alstoen aldaar meerdere malen telkens zijn blote mannelijkheid in de blote vrouwelijkheid van genoemde vrouw te brengen en daarin op en neergaande bewegingen te maken;”

*Post alia:*

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — wordende iedere verklaring slechts gebezigt ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft en wordende het bewijs mede aangenomen op de verklaring van de nog geen zestien jaar oud zijnde getuige Wilhelmina X., zijnde de Officier-Commissaris gebleken dat deze getuige door houding en antwoorden tijdens het verhoor blijk gaf, dat zij het belang der zaak volkomen besefte — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. a. *Buiten echt vleselijke gemeenschap hebben met een vrouw, die de leeftijd van twaalf, maar nog niet die van zestien jaar heeft bereikt, meermalen doch als één voortgezette handeling gepleegd,*
- b. *Met iemand beneden de leeftijd van 16 jaar ontuchtige handelingen plegen, meermalen doch als één voortgezette handeling gepleegd,*
- c. *Ontucht plegen met zijn minderjarig kind, meermalen doch als één voorigezette handeling gepleegd,*
- II. a. *Vleselijke gemeenschap hebben met een meisje beneden de leeftijd van twaalf jaar, meermalen doch als één voortgezette handeling gepleegd,*
- b. *Met iemand beneden de leeftijd van 16 jaar ontuchtige handelingen plegen, meermalen doch als één voortgezette handeling gepleegd,*
- c. *Ontucht plegen met zijn minderjarig kind, meermalen doch als één voortgezette handeling gepleegd,*

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen:

245, 247 en 249 Wetboek van Strafrecht en 244, 247 en 249 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat echter ingevolge het voorschrift van artikel 55, 2e lid Wetboek van Strafrecht toepassing van artikel 247 Wetboek van Strafrecht niet in aanmerking komt;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het zich bij de processtukken bevindende psychiatrisch rapport d.d. 24 December 1954, opgemaakt door de reserve-officier van gezondheid II F. H. Kroon, arts, en de dirigerend-officier van Gezondheid III W. Bakker, zenuwarts, blijkens

welk rapport beklaagde in enigszins verminderde mate toerekeningsvatbaar moet worden geacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen:

2, 13, 15, 23 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

9, 10, 14a, 14b, 14c, 55, 56, 57 van het Wetboek van Strafrecht;

193, 397, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt;

[Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twaalf maanden, waarvan zes maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren, met als bijzondere voorwaarde, dat veroordeelde zich gedurende die proeftijd zal gedragen overeenkomstig de aanwijzingen en raadgevingen hem in het belang zijner reclassering gegeven door of namens de Protestantische Reclaseringsvereniging; opdracht aan deze reclasseringsinstelling overeenkomstig artikel 14d, alinea 2 van het Wetboek van Strafrecht; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*]

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 31 Mei 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Generaal Maj. Vl. Waarn. Zegers;

*Raadsman:* Dr Schuurman Stekhoven.

*(Zie het vonnis hiervóór.)*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . .enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen, omdat:

1. de Krijgsraad het onder 1 en 2 telkens onder a, b en c bewezen verklaarde, telkens op zich zelf opleverende meerdere misdrijven omschreven respectievelijk in de artikelen 245, 247 en 249 en in de artikelen 244, 247 en 249 van het Wetboek van Strafrecht, heeft gequalificeerd als het meermalen, doch als één voortgezette handeling plegen van die misdrijven, hetgeen onjuist is, omdat niet gebleken is dat ten aanzien van de onder I en II bewezen verklaarde feiten telkens sprake is van éénzelfde wilsbesluit, maar integendeel — mede op grond van het psychiatrisch rapport, o.m. vermeldende dat beklaagde na elke coïtus een diepe morele inzinking beleefde maar later door een gevoel

van onmacht weer tot een soortgelijk misdrijf verviel — juist moet worden aangenomen, dat zowel de onder I als de onder II bewezen verklaarde feiten telkens werden gepleegd tengevolge van een opnieuw door beklagde genomen zelfstandig wilsbesluit;

2. de Krijgsraad artikel 52, 2 van het Wetboek van Strafrecht toepassend, slechts de bijzondere strafbepaling van artikel 239 bij ieder onderdeel van de bewezenverklaring had mogen toepassen en niet daarenboven respectievelijk de artikelen 245 en 244 van dit Wetboek, omdat beide laatstgenoemde artikelen zich i.c. tot artikel 249 verhouden als algemene strafbepalingen tot een bijzondere;

3. het Hof de opgelegde straf onjuist acht;

Overwegende dat aan beklagde is ten laste gelegd [enz., zie vonnis — *Red.*];

Overwegende dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende dat op grond van de inhoud van deze bewijsmiddelen, waarbij ieder bewijsmiddel slechts wordt gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft en de verklaring van de nog geen zestien jaren oud zijnde getuige Anna Wilhelmina X. als bewijsmiddel wordt gebezigd, aangezien deze getuige geloofwaardig is voorgekomen en de indruk heeft gemaakt de ernst van de door haar afgelegde verklaring zeer goed te beseffen, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

- I. a. *„Buiten echt vleselijke gemeenschap hebben met een vrouw, die de leeftijd van twaalf maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt, meermalen gepleegd,“*  
voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 245 juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- b. *„Met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren ontuchtige handelingen plegen, meermalen gepleegd,“*  
voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 247 juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- c. *„Ontucht plegen met zijn minderjarig kind, meermalen gepleegd,“*  
voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 249 juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- II. a. *„Vleselijke gemeenschap hebben met een meisje beneden de leeftijd van twaalf jaren, meermalen gepleegd,“*  
voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 244 juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- b. *„Met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren ontuchtige handelingen plegen, meermalen gepleegd,“*  
voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 247 juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;

c. „Ontucht plegen met zijn minderjarig kind, meermalen ge-  
„pleegd,”

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 249 juncto 57  
van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat het onder I en II bewezenverklaarde valt onder  
de algemene strafbepalingen, respectievelijk van de artikelen 245 en  
247 en van de artikelen 244 en 247 van het Wetboek van Strafrecht  
en tevens de bijzondere strafbepaling van artikel 249 van dat Wetboek,  
weshalve zowel ten aanzien van het onder I als van het onder II be-  
wezenverklaarde op grond van artikel 55 tweede lid van genoemd  
Wetboek alleen artikel 249 mag worden toegepast;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of  
omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden  
opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de hieronder te vermelden straf in overeenstem-  
ming is met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden  
waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde,  
waarbij het Hof rekening houdt met de conclusie van een op 24 Decem-  
ber 1954 door de res. officier van gezondheid der IIe klasse F. H.  
Kroon, arts, assistent bij de Neurologisch-psychiatrische Afdeling van  
het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage, en de Dir. Officier  
van Gezondheid der IIIe klasse W. Bakker, zenuwarts, Hoofd van  
voormelde Afdeling, uitgebracht psychiatrisch rapport, zakelijk luiden-  
de, dat beklaagde lijdende is aan psychopatie met sterk neurotische  
bovenbouw in verband waarmede hij ten aanzien van het hem ten laste  
gelegde enigszins verminderd toerekeningsvatbaar moet worden ge-  
acht, welke conclusie het Hof overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende dat het Hof, mede in verband met de inhoud van ge-  
noemd psychiatrisch rapport, van oordeel is dat het belang der open-  
bare orde bepaaldelijk vordert, dat beklaagde ter beschikking van de  
Regering zal worden gesteld, teneinde van Harentwege te worden ver-  
pleegd;

Overwegende dat het Hof beklaagde op grond van de begane feiten  
ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zo-  
danig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de  
gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: Veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar,  
met bepaling dat de tijd in voorlopig arrest doorgebracht — zijnde  
sedert 12 November 1954 — geheel in mindering zal worden gebracht;  
ter beschikkingstelling van de Regering; ontslag uit de militaire dienst  
zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te  
dienen — *Red.*]

#### NASCHRIFT.

*De Krijgsraad heeft in de figuur dat de gepleegde feiten hun qualifi-  
catie vonden in de artikelen 244, 247 en 249, resp. in de artikelen  
245, 247 en 249 van het Wetboek van Strafrecht, telkens alleen  
artikel 247 op grond van de verhouding van algemene tot bijzondere  
strafbepaling (artikel 55(2) W.Sr.) terzijde geschoven. Het Hoog Mili-*

tair *Gerechtshof* ziet de verhouding aldus, dat de artikelen 244 en 247, resp. 245 en 247 als algemene strafbepaling gelden ten opzichte van artikel 249 als bijzondere strafbepaling.

Het wil voorkomen dat het Hof hierbij het standpunt van de Hoge Raad in diens arrest van 29 October 1934, NJ. 1934, 1661 heeft gevolgd; de H.R. beschouwde toen artikel 249 (op grond van welk artikel zonder klacht vervolgd kon worden) als *lex specialis* van artikel 245 (op grond van welk artikel een klacht nodig was voor de vervolging). Die leer was gekunsteld en aanvechtbaar (zie VAN BEMMELEN—VAN HATTUM II, blz. 466), maar leidde in casu tot een bevredigend resultaat.

Nadien is de situatie echter veranderd omdat in 1936 (Wet van 18 Juli 1936, S. 203) het tweede lid van artikel 245 is gewijzigd, in die zin dat voor dat artikel, wanneer het feit in de schakering van artikel 249 gepleegd is, geen klacht meer vereist is.

Vanaf dat ogenblik is het niet meer nodig de verhouding van artikel 249 tot 245 als bijzondere tot algemene strafbepaling te beschouwen (zie POMPE (3e druk) blz. 255/6; Vos, (2e druk) blz. 345; HAZEWINKEL—SURINGA blz. 464; NOYON—LANGEMEYER (6e druk) II, blz. 202; er is dan sprake van eendaadse samenloop. W.H.V.

---

## Hoog Militair Gerechtshof.

Resolutie van 3 Mei 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Generaal Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

*Beschikking ingevolge artikel 15 R.L.*

*Ernstige vermoedens dat beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”, t.a.v. welk feit formeel geen krijgstuchtelijke afdoening toegelaten is. Voorts in casu: tot de taak van de militaire justitie behoort o.m. de Overheid te steunen bij de handhaving van de krijgstucht, hetgeen soms moet geschieden door een alleenstaand onderofficier en het kader daartoe slechts in staat is als het zich gesteund weet door de militaire rechter.*

*KRIJGSRAAD (zie vonnis achter de resolutie):*

*Ongehoorzaamheid van een soldaat tegenover een meerdere in burger die zich als opperwachtmeester heeft bekend gemaakt.*

*Hoezeer een militair behoort te weten dat hij in het algemeen de dienstbevelen, door een in burger geklede meerdere heeft op te volgen, laten de omstandigheden in het onderhavige geval enige twijfel of het tot beklagde doorgedrongen is dat hij met een meerdere te maken had.*

*Aan onachtzaamheid te wijten ongehoorzaamheid.*

(W.M.Sr. art. 67(1), 115; R.L. art. 15; Inv. art. 74(1).)

## HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien op heden 3 Mei 1955 de stukken tegen M.P.G.T., geb. 3 Mei 1934, dpl. soldaat enz., welke stukken ingevolge het bepaalde bij artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmacht door de Verwijzingsofficier van de Chef van de Generale Staf hij diens schrijven van 4 April 1955 aan het Hof werden toegezonden;

Gelet op het door de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht in deze uitgebrachte advies d.d. 7 April 1955 no. 5.2.01589, met conclusie, dat de verdachte naar de Krijgsraad zal worden verwezen;

Overwegende, dat blijkens het bij de stukken aanwezige proces-verbaal no. P. 39/55 d.d. 3 Maart 1955, opgemaakt door Theo Maria Gerardus Arns, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Tegelen van dat Wapen, ernstige vermoedens bestaan, dat M.P.G.T. voornoemd zich heeft schuldig gemaakt aan het misdrijf van „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van „oorlog“;

Overwegende, dat dit misdrijf in tijd van oorlog, behoudens in het hier niet aanwezige geval, omschreven in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht, niet krijgstuchtelijk kan worden afgedaan;

Overwegende, dat reeds hierom de beslissing van de Verwijzingsofficier van 28 Maart 1955, om verdachte niet naar de Krijgsraad te verwijzen doch te bepalen, dat de zaak krijgstuchtelijk zal worden afgedaan, niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende voorts, dat het mede tot de taak van de militaire justitie behoort om de Overheid te steunen bij de handhaving van de krijgstucht hetgeen soms, zoals i.c., moet geschieden door een tegenover de mindere militair alleenstaand onderofficier, en het kader daartoe slechts in staat is indien het zich gesteund weet door de militaire rechter, weshalve een misdrijf tegenover een meerdere gepleegd, van zo ernstige aard als het onderhavige — ook al zou de Wet een andere afdoening toegelaten hebben — naar de Krijgsraad behoorde te zijn verwezen;

Gezien artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmacht;

Bepaalt, dat de verdachte M.P.G.T. voornoemd naar de militaire rechter zal worden verwezen terzake van de feiten, waarop betrekking heeft het proces-verbaal no. P. 39/55 d.d. 3 Maart 1955, opgemaakt door de wachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Tegelen van dat Wapen, Theo Maria Gerardus Arns;

Bepaalt voorts, dat een afschrift van deze resolutie zal worden toegezonden aan de Commanderende Generaal, de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde Oost te Arnhem, en de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 9 Juni 1955.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel J. Hofs en  
Majoor G. A. van den Bergh.

*Raadsmansman:* Mr H. G. Brinkert, advocaat te Arnhem.

(Zie 's Hofs Resolutie hiervóór.)



## DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M.P.G.T., dpl. soldaat, geb. 3 Mei 1934, beklaagde,

Gezien. . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 13 Februari 1955 alzo in tijd van oorlog, te Tegelen, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de opperwachtmeester H. P. Mulders, hem gelastte zijn jas dicht te maken en zijn baret op te zetten opzettelijk, althans hoogst onachtzaam en nalatig heeft geweigerd of nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen”;

Overwegende, dat blijkens een Justitiële verklaring van 18 Maart 1955, te Arnhem opgemaakt en ondertekend door de Commandant van de Bewakingscompagnie Arnhem-Zuid, beklaagde op genoemde datum sedert 1 April 1954 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 13 Februari 1955, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, zich bevond te Tegelen, terwijl zijn tenue niet in orde was;

dat hij nl. zijn veldblouse niet had gesloten en zijn baret niet op zijn hoofd had; dat toen een in burger gekleed persoon op hem toekwam en tegen hem zei: „Soldaat, doe je jasje dicht en zet je baret op”; dat hij dit bevel toen niet heeft opgevolgd; dat het toen niet tot hem doordrong, dat het een meerdere was die hem dit bevel gaf, hoewel hij achteraf wel begreep, dat alleen een meerdere hem een dergelijk bevel zou en kon geven; dat hij later heeft vernomen, dat die burger Mulders heet en de rang van opperwachtmeester bekleedt;

Overwegende, dat *Herman Peter* Mulders, als getuige onder ede ten processe gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 13 Februari 1955, toen hij als opperwachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, doch geen uniform droeg, te Tegelen een in het uniform van de Koninklijke landmacht gekleed persoon, beklaagde, zag staan, die zijn baret niet op zijn hoofd droeg en wiens veldblouse geheel open stond; dat hij toen naar beklaagde is gegaan en heeft gezegd: „jô, zet je baret op en knoop je jas dicht”; dat beklaagde hierop reageerde met te zeggen: „ik heb niets met je te maken”; dat hij toen op duidelijke toon tegen beklaagde heeft gezegd: „Ik ben de Opper Mulders en ik gelast je je jas dicht te maken en je baret op te zetten”; dat beklaagde niet aan dit door hem gegeven bevel heeft gehoorzaamd;

Overwegende, dat de Krijgsraad uit de woorden „opzettelijk, althans „hoogst onachtzaam en nalatig” verstaande, dat de steller der telastlegging heeft beoogd primair de doleuze en subsidiair de culpose vorm te laste te leggen, niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan

beklaagde primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat hoezeer een militair behoort te weten, dat hij in het algemeen de dienstbevelen, door een in burger geklede meerdere gegeven heeft op te volgen, de omstandigheden in het onderhavige geval enige twijfel laten, of het tot beklagde zodanig is doorgedrongen, dat hij met een meerdere te maken had, dat zijn ongehoorzaamheid als opzettelijk gepleegd kan worden aangemerkt, welke twijfel de Krijgsraad ten voordele van beklagde laat uitvallen;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:  
„aan onachtzaamheid te wijten ongehoorzaamheid van een militair, „gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 115 van het Wetboek van Militair Strafrecht:

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 11, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht.

[Volgt: Veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 4 weken — *Red.*]

#### NASCHRIFT.

*In 's Hof's Resolutie vult op dat het Hof, behalve de formele grond welke tot verwijzing moest leiden, ook nadere motieven noemde. Ten deze treedt het Hof dan sok coördinerend op ten aanzien van het verwijzingsbeleid.*

*In het vonnis valt op dat de Krijgsraad zelfs de tweede ongehoorzaamheid (de tenlastelegging bevatte er slechts één, zodat de Krijgsraad de tweede ongehoorzaamheid aan de telastelegging had kunnen — en behoren — te toetsen) niet opzettelijk gepleegd achtte.*

*Het is steeds ietwat speculatief om uit een vonnis een oordeel te vormen over het bewijs, te meer daar de Rechter, behalve het wettige, ook het overtuigende bewijs moet hebben: een intern proces waar een derde buiten staat. Gezegd kan echter wel worden dat de vooroorlogse jurisprudentie in een dergelijk geval, zeer zeker wanneer de meerdere nog uitdrukkelijk vermeld heeft welke zijn rang is \*), opzettelijke ongehoorzaamheid aannam.*

*Het standpunt van de Krijgsraad is — hoezeer de overwegingen het tot dit speciale geval beperken — niet zonder bedenkingen. Wanneer militair-strafrechtelijk „tijd van vrede” intreedt, is het beginsel van gehoorzaamheid, óók aan bevelen van een meerdere in burger, strafrechtelijk alleen te handhaven wanneer opzet aangenomen wordt. Voorwaardelijk opzet heeft in constante vooroorlogse jurisprudentie de weg aangegeven; het verdient aanbeveling om in de „oorlogs”-jurisprudentie deze lijn te handhaven.*

W. H. V.

---

\*) Zo nodig gelde artikel 74, 1° Invoeringswet.

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 April 1955.

*President:* Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor Mr P. C. I. Eschauzier;  
*Raadsvrouwe:* Mevr. Mr N. J. Wanning.

*Als toezichthouder van een lesnemend bestuurder onvoldoende toezicht gehouden, inzonderheid niet ingegrepen, toen de feitelijke bestuurder een fietser inhaalde en daarbij te weinig ruimte nam, tengevolge waarvan die fietser onder de achterwielen van de vrachtauto (trekker met oplegger) terecht kwam en ter plaatse overleed.*

**KRIJGSRAAD:** dood door schuld; 14 dagen hechtenis voorwaardelijk en f 60 boete onvoorwaardelijk.

**HOOG MILITAIR GERECHTSHOF:** (zie achter het vonnis) dood door schuld en ter gelegenheid van een aanrijding de dood van een ander veroorzaken, waarvan alleen de laatstgenoemde strafbepaling in aanmerking komt. Straf: 14 dagen hechtenis onvoorwaardelijk.

(W.Sr. art. 14a, 14b, 55(2), 307 WVW. art. 36(1).)

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.R.E., geb. 10 December 1933, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij militair was en als dienstplichtig sergeant in „werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 29 December „1954 te Amersfoort, hoogst onvoorzichtig en onverantwoordelijk de „dienstplichtig soldaat L. W. van P., die links naast hem zittende onder „zijn toezicht de militaire vrachtauto, type trekker met oplegger, ge- „nummerd 4430935, bestuurde, op de voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande weg, de Utrechtsestraat, komende uit de richting „Varkensmarkt en gaande in de richting van de Utrechtseweg, nabij „het punt waar de Hellestraat op de Utrechtsestraat uitkomt, heeft „laten rijden en niet handelende is opgetreden, met het gevolg dat de „dood van het meisje Anna Maria R. aan zijn, althans mede aan „zijn onvoorzichtigheid en onverantwoordelijkheid, derhalve aan zijn, „althans mede aan zijn grove schuld te wijten is, hebbende hij immers „ten tijde en ter plaatse voormeld, hoewel hij wist dat genoemde van „P. nog niet bedreven was in het besturen van een dergelijk motor- „voertuig, op deze geen, althans geen voldoende toezicht gehouden en „in het bijzonder niet ingegrepen toen genoemde van P. bij het inhalen „en voorbijrijden van genoemd meisje, dat in dezelfde richting als hij, „beklaagde, aan de uiterste rechterzijde van de straat op een rijwiel „reed, zo weinig tussenruimte tussen het door voormelde van P. be- „stuurde motorrijtuig en de stoeprand overliet, althans op zodanig

„onverantwoordelijke en onvoorzichtige wijze reed, dat bedoeld meisje „of het rijwiel waarop zij zat met de rechter spoorstok of enig ander „deel van het door voormelde van P. bestuurde motorrijtuig in aan- „raking is gekomen, waardoor bedoeld meisje de macht over haar „stuur verloor, van haar rijwiel is gevallen en door een of beide rechter- „achterwielen van het motorrijtuig is overreden, tengevolge waarvan „zij onder andere schedelbreuken, hersenvliesbloedingen, hersenbloe- „dingen en bekkenbreuken heeft bekomen, waardoor zij onmiddellijk „ter plaatse is overleden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst was bij de 102e Technische Dienst Zware Herstellings Compagnie, op 29 December 1954 te Amersfoort, de dienstplichtig soldaat E. W. van P., die links naast hem zittende onder zijn, beklaagdes, toezicht een militaire auto, type trekker met oplegger, genummerd 4430935 bestuurde op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Utrechtsestraat heeft laten rijden, komende uit de richting Varkensmarkt en gaande in de richting van de Utrechtseweg; dat zij toen zij de Utrechtsestraat inreden nabij het punt waar de Hellestraat in die straat uitkomt, gedwongen werden de uiterste rechterzijde van de weg te berijden aangezien de andere zijde in beslag werd genomen door een drietal voor het stoplicht wachtende auto's; dat voor hen uit achter elkaar twee meisjes in dezelfde richting per rijwiel reden; dat één der meisjes de voor hen rechts gelegen Hellestraat inreed, terwijl het andere meisje rechtdoor reed; dat, toen zij de Hellestraat voorbij waren, de bestuurder, met zijn beklaagdes toestemming naar links uithaalde om het voor hen uit fietsende meisje te passeren; dat hij, nadat zij naar links waren uitgeweken en dat meisje rechts naast hen ter hoogte van de cabine reed, zag dat zij begon te slingeren en steeds meer naar de auto overhelde; dat hij luid tegen de bestuurder: „Stoppen” riep, waarop de auto krachtig werd afgeremd en begon te bonken en aan de rechterzijde van de weg tot stilstand kwam; dat hij ondertussen achterom kijkend zag dat het meisje met haar lichaam in aanraking kwam met het rechterachterspatbord van de auto en met haar hoofd voor het achterwiel van de auto terecht kwam, waarop dit wiel over haar hoofd reed; dat het meisje, dat naar hem later bleek genaamd was Anna Maria R., ter plaatse is overleden; dat zij aan het lessen waren voor het rijbewijs C; dat hij op een zodanige plaats naast van P. zat, dat hij de handrem kon bedienen en het stuur onmiddellijk kon overnemen; dat hij toegeeft dat het riskant was om iemand met zo weinig rijervaring als van P. met een dergelijk voertuig over de smalle en drukke Utrechtsestraat te laten rijden; dat hij bij het inhalen van genoemd meisje niet heeft ingegrepen noch van P. een aanwijzing heeft gegeven meer naar links uit te halen, waartoe de gelegenheid ruimschoots aanwezig was;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal d.d. 31 December 1954, opgemaakt en gesloten door Hendrik Willem GROENEVELD en Johannes Pieter Christiaan KRUIJSBERGEN, beiden hoofdagent van

politie te Amersfoort en respectievelijk onbezoldigd rijksveldwachter en onbezoldigd veldwachter te Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van:

L. W. van P.:

dat hij op 29 December 1954 te omstreeks 10.30 uur als bestuurder van een vierwielige militaire vrachtauto, voorzien van het registratienummer 4430935, onder toezicht van de sergeant E., die rechts naast hem in de cabine was gezeten, in de gemeente Amersfoort over de Utrechtsestraat in de richting Utrecht reed; dat voor hem aan de rechterzijde van de weg twee meisjes achter elkaar per rijwiel in dezelfde richting reden; dat hij snelheid minderde, omdat hij de ruimte tussen die meisjes en de toen links van hun staande auto's niet voldoende achtte om veilig te kunnen passeren; dat één van die meisjes een rechts van hem gelegen zijstraat inreed en het andere meisje doorreed in de richting Utrecht; dat hij toen naar schatting nog ongeveer 7 meter van dat meisje was verwijderd; dat hij achter haar is blijven rijden omdat uit tegengestelde richting een zware personenauto naderde; dat hij, toen die laatstgenoemde auto gepasseerd was, meteen naar links uithaalde, teneinde het meisje, op wie hij enigszins was ingelopen, links inhalend te passeren; dat de afstand van de rechterzijde van zijn auto tot het rechts gelegen trottoir, toen hij achter dat meisje reed ongeveer 50 centimeter was; dat hij toen de cabine van de auto ter hoogte van het meisje was gekomen, bemerkte dat E. omkeek en direct daarna: „Stop“ schreeuwde, dat hij nagenoeg gelijktijdig een schreeuw of gil hoorde en terstond krachtig met hand- en voetrem remde en het motorrijtuig tot stilstand kwam;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat de dood van het meisje Anna Maria R., aan zijn onvoorzichtigheid en onverantwoordelijkheid, derhalve aan zijn grove schuld te wijten is;

overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn“,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van veertien dagen, voorwaardelijk, proeftijd één jaar; voorts:

een geldboete van zestig gulden, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen — *Red.*)

## Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 28 Juni 1955.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt Generaal Mr Schepers, Generaal-maj.-vl.-waarn. Zegers.

(Geen raadsman.)

*(Zie het vonnis hiervóór.)*

### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West te 's-Gravenhage, appellant (enz.) tegen J.R.E. (enz.) geïntimeerde,  
Gezien: . . .enz.

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot hechtenis voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het Hof de qualificatie vernietigt omdat het be-  
wezenverklaarde zowel het misdrijf van artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht als het misdrijf, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36, 1 van de Wegenverkeerswet oplevert, zodat de qualificatie moet luiden:

1. „AAN ZIJN SCHULD DE DOOD VAN EEN ANDER TE WIJTEN ZIJN”,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;
2. „AAN ZIJN SCHULD BIJ GELEGENHEID VAN EEN AANRIJDING MET EEN  
DOOR HEM BESTUURD MOTORRIJTUIG DE DOOD VAN EEN ANDER TE  
„WIJTEN ZIJN, TERWIJL DE DOOD DOOR DIE AANRIJDING IS VEROOR-  
„ZAAKT”  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36, 1 van de Wegenver-  
keerswet;

Overwegende, dat ingevolge het voorschrift van artikel 55, 2e lid van het Wetboek van Strafrecht, de strafbepaling van artikel 36, 1 van de Wegenverkeerswet moet worden toegepast;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen;

Overwegende, dat de hieronder te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, met uitzondering van de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b en 23 en 307 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 36 van de Wegenverkeerswet, 3 Wegenver-

keersreglement het Besluit van 26 Juli 1952 S 431 en artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

**RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!**

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de qualificatie en de aan beklaagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende;

Qualificeert het bewezenverklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt beklaagde tot hechtenis voor de tijd van 14 dagen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

---

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 Juni 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Kapitein A. J. van Dongen.

*Raadsman:* Kapitein E. J. H. Helder.

Dienstbevel - dienstbelang.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel om zich lopende met een (dienst-)motorrijwiel naar de kazerne te begeven.*

*Het bevel werd gegeven omdat beklaagde bij een instructie had gesaboteerd (deze omstandigheid is niet in de tenlastelegging vermeld).*

*Een maand gevangenisstraf; vier maanden strafklasse.*

(W.M.Sr. art. 26, 114).

**DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. D. J., geb. 7 Januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij dienende als dienstplichtig soldaat bij de 168e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie, semie-mobiel te Haarlem op 23 April 1955 „in tijd van oorlog, te Haarlem, althans in Nederland, toen de wachtmeester der 1e klasse A. Loenen hem had bevolen zich lopend met „zijn dienstmotorrijwiel van de Garenkokerskade naar de Ripperda- „kazerne te begeven, opzettelijk heeft nagelaten deze opdracht uit te „voeren, althans na deze gedeeltelijk, te weten tot aan het Statenbol- „werk, te hebben uitgevoerd aldaar heeft geweigerd de opdracht verder „uit te voeren, ook nadat genoemde wachtmeester zich naar het Staten- „bolwerk had begeven en hem aldaar had gewaarschuwd dat hij in „moeilijkheden zou komen en vervolgens zijn bevel had herhaald”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 23 April 1955 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 168e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie semie-mobiel Staf en Stafbatterij te Haarlem; dat hij op genoemde datum in de voormiddag te Haarlem opdracht

kreeg van de hem bekende wachtmeester der eerste klasse A. Loenen om zich lopend met zijn dienstmotorrijwiel te begeven van de Garenkokerskade naar de Ripperdakazerne aldaar omdat hij bij de instructie had gesaboteerd; dat hij toen inderdaad van de Garenkokerskade naar de Ripperdakazerne op weg is gegaan, maar aangekomen op het Statenvolwerk het dienstmotorrijwiel aan de kant van de weg heeft gezet en niet verder is gegaan; dat zich na enige tijd de soldaat Meyering bij hem vervoegde, die naar hem toegestuurd was in opdracht van de wachtmeester Loenen om hem te zeggen, dat hij met de motor verder moest lopen naar de Ripperdakazerne; dat hij daar toen tegen de soldaat Meyering heeft gezegd dat hij niet van plan was om de motor te gaan duwen en dat zij hem maar moesten komen halen, dat niet lang daarna de wachtmeester Eoenen persoonlijk naar hem toe is gekomen, terwijl hij zich nog met zijn motor op het Statenvolwerk bevond; dat de wachtmeester hem toen weëi opdracht gaf om zich met de motor lopend te begeven naar de Ripperdakazerne; dat hij echter weigerde, zeggende dat hij het niet deed; dat hij, ook nadat de wachtmeester Loenen hem er op had gewezen dat hij op deze wijze in moeilijkheden zou geraken en vorenbedoeld bevel nogmaals had herhaald, in zijn weigering om zich lopend met de motorfiets naar de Ripperdakazerne te begeven is blijven volharden; dat hij dan ook toen geen aanstalten heeft gemaakt om het bevel van de wachtmeester Loenen uit te voeren; dat hij wist, dat hij verplicht was om de bevelen van de wachtmeester Loenen op te volgen;

Overwegende, dat een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 25 April 1955 opgemaakt en gesloten door Johannes Renke Buringa, tijdelijk reserve-tweede-luitenant en Gerard Paul T. Plaisier, tijdelijk reserve-tweede-luitenant, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Antony Loenen, wachtmeester der eerste klasse, ingedeeld bij de B.O.A. B.K. te Haarlem:

dat hij op 23 April 1955 te circa 10.30 uur aan enige soldaten behorende tot de B.O.A. B.K. instructie gaf in het rijden met een motorrijwiel in de omgeving van de Garenkokerskade; dat hij, aangezien de dienstplichtig soldaat D. J. zich niet hield aan zijn instructies, deze soldaat lopend naar de Ripperdakazerne te Haarlem stuurde om zijn motor weg te brengen, dat hij tevoren zijn rijboekje had ingenomen en de bougiekabel verwijderd had; dat hij ongeveer vijf minuten later met de overige soldaten naar de Ripperdakazerne vertrok; dat hij daar op D. J. gewacht heeft; dat deze echter niet verscheen; dat hij toen na een half uur de soldaat Meyering naar de soldaat D. J. stuurde om te zien waar deze bleef; dat de soldaat Meyering hem na enige tijd meldde, dat de soldaat D. J. zich in de onmiddellijke omgeving van het Statenvolwerk bevond; alwaar zijn motor aan de kant gezet was en voorts dat D. J. weigerde om zijn motorrijwiel, lopend naar de Ripperdakazerne te brengen; dat hij daarop naar het Statenvolwerk is gegaan, waar hij de soldaat D. J. aantrof; dat deze hem mededeelde, dat hij weigerde zijn motorrijwiel lopend weg te brengen; dat hij D. J. er op wees, dat hij hierdoor in moeilijkheden zou komen en hem daarna



nogmaals eerder genoemde opdracht gaf; dat de soldaat D. J. bleef weigeren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd procesverbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

*Post alia:*

Overwegende, dat beklagde voorlopig arrest heeft ondergaan van 23 April 1955—26 April 1955 en zich sedert 8 Juni 1955 wederom in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk oordeelt;

Overwegende, dat de Krijgsraad het eveneens noodzakelijk oordeelt dat het te dezen te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, met aftrek van voorarrest van 23 April 1955 tot 26 April 1955 en vanaf 8 Juni 1955; bekrachtiging van het bestaande arrest; plaatsing in een strafklasse voor de tijd van vier maanden en bepaling dat dit vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Commandant 935e Afdeling Lichte Lucht-doelartillerie te Haarlem te houden appèl — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Men vergelijkte het op blz. 487 afgedrukte vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 4 Maart 1949. In beide gevallen is sprake van een opvoedkundige maatregel van een meerdere jegens een direct aan hem ondergeschikte mindere die saboteert, resp. zegt te zullen saboteren. In beide gevallen had het bevel wel betrekking op een dienst-aangelegenheid doch blijkt uit de tenlastelegging, resp. uit de bewezen-verklaring niet, dat met het bevel een dienstbelang gediend was.*

*In dit verband zie men het „Eindhovense Stations geval”: Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid, vonnis van 23 Maart 1955, M.R.T. XLVIII, blz. 445 e.v. en de in het naschrift onder dat vonnis genoemde „Groningse Stations geval” en „Alkmaarse Stations geval”.*

W. H. V.

### ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

#### Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Uitspraak van 20 December 1954.

*Voorzitter:* Mr S. Wierda; *Leden:* M. J. Jansen en Mr F. H. Helmsrijd; *Militaire leden:* P. P. W. van Leeuwen en M. A. Smeenk.

*Klager, reserve-officier, had in de jaren 1952 en 1953 39 dagen herhalingsoefeningen verricht en kon derhalve verplicht worden in het jaar 1954 nog ten hoogste 51 dagen herhalingsoefeningen te verrichten. Ter vervanging daarvan werd hij verplicht deel te nemen aan een schriftelijke cursus.*

*Volgens artikel 5, 2e lid, sub 3" van de Wet Reservepersoneel Landmacht 1905 <sup>1)</sup> is de Minister bevoegd om, ter gehele of gedeeltelijke vervanging van de opkomst in werkelijke dienst, voor reserve-officieren die zulks wensen en die daarvoor in aanmerking komen, wintercursussen of schriftelijke cursussen in te stellen. Voor schriftelijke cursussen is derhalve de wens van de ambtenaar van essentieel belang; aldus is 's Ministers besluit in strijd met dit algemeen verbindende voorschrift.*

*Het gestelde sub 4" van het 2e lid van genoemd artikel 5 vermag niet gedwongen deelneming aan een cursus te doen gelden als de daar bedoelde vervangende dienst.*

*Beroep in zoverre gegrond.*

*(Tegen deze beslissing is geen beroep bij de C.R.v.B. ingesteld).*

(Wet Res. Pers. Lm. 1905 art. 5)

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE

RECHTSPREKEND IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van Mr J. Waller te Arnhem, klager, contra de Minister van Oorlog, verweerder;

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager bij zijn klaagschrift heeft ingezonden afschrift van een door hem ontvangen brief dd. 13 Januari 1954 van de Commandant Luchtdoelartillerie waarbij hem de eerste lessen van de schriftelijke cursussen voor reserve-officieren gedurende 1953/1954 zijn toegezonden en waarin onder 2 aan hem is medegedeeld:

„2. Door de bevoegde Autoriteiten zijn betr. de verdere vorming „van res. offn. o.a. onderstaande richtlijnen vastgesteld.

„a. Ingevolge het 4e lid van artikel 5 van de Wet voor het reserve „personeel der Landmacht 1905 luidende: Verblijf in werkelijke dienst „bedoeld onder 1e -- 5e van het 2e lid van dit artikel kan geheel of „gedeeltelijk worden vervangen door andere door onze Minister van „Defensie aan te wijzen diensten" is deze vorming m.i.v. het cursusjaar „1953/54 verplicht gesteld bij nota M.v.O. van 11 Juni 1953 nr. Dg „La P 272.";

Overwegende dat klager voorts heeft overgelegd afschrift van de brief van de Commandant Luchtdoelartillerie van 8 Februari 1954,

<sup>1)</sup> Vergelijk artikel 4 van de „Wet voor het Reservepersoneel der Krijgsmacht" van 8 December 1954, in werking getreden op 1 Januari 1955. Aldaar is onder 3<sup>o</sup> een ietwat afwijkende regeling gegeven: zij kunnen verplicht worden, mondelinge of schriftelijke cursussen te volgen, tenzij zij werkelijke dienst prefereren. (Red.)

waarbij hem is verzocht antwoordformulieren binnen zeer korte termijn in te zenden en waarbij de aandacht is gevestigd op het hiervoor aangehaalde punt 2 van de brief van 13 Januari 1954;

Overwegende dat klager tegen de door middel van voormelde brieven te zijnen aanzien genomen besluiten, handelingen of weigeringen, beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd heeft gevorderd:

„1e. te verklaren voor recht dat de Minister van Oorlog en de „namens hem of in opdracht van hem optredende organen niet be- „voegd zijn om klager in 1952, 1953 en 1954 te verplichten tot de „navolgende in bovenvermelde brief gemelde vervangende diensten, „te weten:

„1. schriftelijke cursussen;  
2 in werkelijke dienst roepen tot het bijwonen van demonstraties;  
3 in werkelijke dienst roepen tot het volgen van mondelinge cur- „sussen;

„4. in werkelijke dienst roepen voor herhalingsoefeningen.

„2e. de beslissingen, handelingen en weigeringen om te beslissen of „te handelen, welke ten aanzien van klager uit de bovenvermelde „brieven ten opzichte van klager blijken, te vernietigen, althans nietig „te verklaren.”;

Overwegende dat verweerder de navolgende contra-memorie heeft ingediend:

„Klager komt bij Uw gerecht in beroep tegen de door hem door „de Commandant der luchtdoelartillerie — bij diens schrijven van „13 Januari 1954, Sectie G 3 b, nr. 4322130.10 — verstrekte op- „dracht om deel te nemen aan een verplichte schriftelijke cursus voor „reserve-officieren.

„Naar aanleiding hiervan moge ik het volgende ter kennis van Uw „gerecht brengen.

„De verplichtingen der reserve-officieren ten aanzien van het ver- „richten van herhalingsoefeningen zijn vastgelegd in artikel 5, tweede „lid, sub 1e — 5e van de Wet voor het reserve-personeel der land- „macht 1905.

„De duur der herhalingsoefeningen bedraagt volgens voornoemd „wetsartikel voor de reserve-officieren die meer dan twee jaren heb- „ben gediend, in totaal 39 dagen in elk drie-jarlijks tijdperk.

„Bij de Wet van 29 Mei 1952, Staatsblad nr. 317 is evenwel, in „afwijking van het bepaalde bij artikel 5, 2e lid, van de Wet voor het „reserve-personeel der landmacht 1905, de totale duur der herhalings- „oefeningen in de jaren 1952, 1953 en 1954 op 90 dagen gesteld.

„Klager heeft gedurende de jaren 1952 en 1953 in totaal slechts „39 dagen in werkelijke dienst doorgebracht voor het vervullen van „herhalingsoefeningen.

„Ter verdere vorming van de reserve-officieren heb ik bepaald, dat „naast het vervullen van herhalingsoefeningen voor hen verplichte „schriftelijke cursussen worden ingesteld op bepaalde nadere voor- „waarden. De bevoegdheid tot het instellen van zodanige cursussen

„heb ik ontleend aan het gestelde in artikel 5, 4e lid van de Wet voor „het reserve-personeel der landmacht 1905.

„Ter uitvoering van een en ander heb ik bij de dezerzijdse brief „van 11 Juni 1953, DG La P 272, de Chef van de Generale staf mach- „tiging verleend tot het instellen van meergenoemde cursus, evenwel „met dien verstande, dat voor elke acht uren welke een reserve-offi- „cier geacht wordt aan deze cursus te besteden, een vermindering van „één dag wordt verleend op het totaal van 90 dagen werkelijke dienst, „welke door betrokkene op grond van de Wet van 29 Mei 1952, „moeten of kunnen worden verricht in de jaren 1952, 1953 en 1954.

„Op grond van deze machtiging gaf de Chef van de Generale staf „onder andere aan de Commandant der luchtdoelartillerie opdracht „tot het organiseren van de verplichte schriftelijke cursus.

„Voor wat betreft de door klager vermelde omstandigheid, dat het „onderdeel, c.q. de onderdelen der Koninklijke Landmacht, waarbij „door hem herhalingsoefeningen zijn verricht, niet door de Kroon zijn „aangewezen, moge ik Uw gerecht verwijzen naar de aanhef van de „bijlage, behorende bij het Koninklijk besluit van 31 December 1952, „nr. 7, waaruit blijkt, dat dit Koninklijk besluit betrekking heeft op „door de Minister van Oorlog nader aan te wijzen aantallen leger- „onderdelen.”

„Vermits klager, zoals hiervoren vermeld, in de jaren 1952 en 1953 „slechts totaal 39 dagen voor het verrichten van herhalingsoefeningen „in werkelijke dienst is geweest en hij also gedurende het jaar 1954 „kan worden verplicht tot het verrichten van herhalingsoefeningen dan „wel tot het vervullen van andere door mij aan te wijzen diensten „gedurende hoogstens 51 dagen, is zijn aanwijzing door de Comman- „dant der luchtdoelartillerie tot het verplicht deelnemen aan een schrif- „telijke cursus onder de gestelde voorwaarden naar mijn mening, feite- „lijk noch rechtens in strijd met enig toepasselijk algemeen verbindend „voorschrift.

„Aangezien door mij voorts van mijn bevoegdheid geen ander ge- „bruik is gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor deze is gegeven, „heb ik de eer Uw College te verzoeken klager in zijn beroep on- „gegrond te verklaren.”;

#### IN RECHTE:

Overwegende dat tussen partijen onbetwist is, dat aan klager als reserve-majoor der artillerie namens verweerder op of kort na 13 Januari 1954 de opdracht is verstrekt om deel te nemen aan een cursus voor reserve-officieren, zodat de vraag beantwoord dient te worden, of dit ten aanzien van klager genomen besluit strijdt met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften;

Overwegende dat blijkens artikel 1 van de wet van 29 Mei 1952 (Stbl. no. 317) en het ter uitvoering dier wet genomen Koninklijk besluit van 31 December 1952, no. 7 en nadere uitvoeringsvoorschriften, klager gehouden was in de jaren 1952, 1953 en 1954 werkelijke dienst te verrichten voor herhalingsoefeningen gedurende ten hoogste 90 dagen in totaal;

Overwegende dat het Gerecht voorts, kennelijk in overeenstemming met partijen van oordeel is, dat onder herhalingsoefeningen als bedoeld in de evenvermelde wet moeten worden verstaan werkelijke dienst als omschreven in artikel 5, 2e lid, onder 1e — 5e van de wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 (hierna te noemen de wet);

Overwegende dat dan ook vaststaat, dat klager, die in de jaren 1952 en 1953 slechts totaal 39 dagen voor het verrichten van herhalingsoefeningen in werkelijke dienst is geweest, in het jaar 1954 verder kon worden verplicht tot het verrichten van werkelijke dienst, als bedoeld in artikel 5, 2e lid, sub 1e — 5e der wet;

Overwegende dat artikel 5, 2e lid, aanhef en sub 3e der wet luidt:

„Onverminderd de verplichtingen, omschreven in het voorgaande „lid, of wel neergelegd in een andere bepaling van deze of enige andere „wet, zijn zij, die tot het reserve-personeel behoren, behoudens verder „vrijwillig aanvaarde verplichtingen, gehouden:

„1e. om . . .

„2e. . . .

„3e. om, nadat zij twee jaar als reserve-officier hebben gediend, gedurende elk 3-jarig tijdperk — voor zoveel zulks door Onze Minister van Defensie wordt nodig geoordeeld — in een der drie jaren „voor ten hoogste 27 dagen en in beide andere jaren voor ten hoogste „6 dagen in werkelijke dienst te komen.

„Onze Minister van Defensie is bevoegd, ter gehele of gedeeltelijke „vervanging van bovenbedoelde opkomst in werkelijke dienst van ten „hoogste 6 dagen, voor de reserve-officieren, die zulks wensen en op „grond van hun beoordeling daarvoor in de termen komen, winter„cursussen van ten hoogste 20 lesuren, gevolgd door opkomst in wer„kelijke dienst gedurende ten hoogste 2 dagen, dan wel schriftelijke „cursussen in te stellen.”;

Overwegende dat artikel 5, 4e lid der wet luidt:

„Verblijf in werkelijke dienst, bedoeld onder 1e — 5e van het „tweede lid van dit artikel, kan geheel of gedeeltelijk worden ver„vangen door andere, door Onze Minister van Defensie aan te wijzen „diensten.”;

Overwegende dat blijkens het vorenstaande werkelijke dienst als bedoeld onder 3e van artikel 5, 2e lid omvat schriftelijke cursussen ter vervanging van die werkelijke dienst, waarvan het kenmerkende is, dat de wens van de betrokkene om aan de schriftelijke cursussen deel te nemen, een factor is;

Overwegende dat het aangevallen besluit inhoudt de opdracht tot deelneming aan een (werkelijke dienst vervangende) schriftelijke cursus zonder dat aan de wens van de betrokkene een plaats wordt ingeruimd, zodat deze opdracht strijdig is met het bepaalde onder 3e;

Overwegende dat verweerder zich echter beroept op het 4e lid van artikel 5, kennelijk in die voege, dat, wijl de „gedwongen<sup>m</sup> deelneming aan een schriftelijke cursus niet valt onder de punten 1e — 5e van artikel 2, deze kan gelden als een vervangende dienst, waartoe het 4e lid gelegenheid zou bieden;

Overwegende dat hiertegen valt aan te voeren, dat de wet in artikel 5, 2e lid onder 3e de werkelijke dienst vervangende schriftelijke cursussen heeft geregeld en daaraan heeft verbonden het voor de ambtenaar essentiële belang, dat met zijn wens wordt rekening gehouden, en de interpretatie van het 4e lid; inhoudende een uitzonderingsbepaling nimmer mag leiden tot frustrering van hetgeen vooraf is vastgelegd;

Overwegende dat mitsdien het aangevallen besluit strijdt met artikel 5, 2e lid, sub 3 der wet, zijnde een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat het door klager beroepen besluit, neergelegd in de brief van 8e Februari 1954 is aan te merken als een uitvoeringsbesluit van dat van 13 Januari 1954, zodat ook dat nietig verklaard dient te worden;

Overwegende dat klager in al hetgeen hij anders en meer vordert dan de nietigverklaring van de beide genoemde besluiten, in zijn beroep niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard, aangezien het beroep in zoverre buiten de aangevallen besluiten omgaat;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart nietig de besluiten van 13 Januari en 8 Februari 1954 namens verweerder ten aanzien van klager genomen;

Verklaart het beroep in zoverre gegrond;

Verklaart het beroep voor het overige niet-ontvankelijk;

### **Centrale Raad van Beroep.**

Uitspraak van 23 Maart 1955.

*Fgd. Voorzitter:* Mr H. L. Hoogenhuis; *Leden:* Dr Mr T. Kruijff en Mr W. P. Mulié.

*Berekening van de tijd van de werkelijke diensttijd doorgebracht binnen de keerkringen en de tijd aan de krijgsverrichtingen deelgenomen voor de verhoging van pensioen bedoeld in art. 19 (oud 20) der Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 in verband met de ambtshalve verhoging van pensioen ingevolge art. 132 van de Wet van 14 Januari 1954 Stb. 5.*

*De wetgever heeft kennelijk bedoeld voor de berekening van de verhoging slechts rekening te houden met de werkelijke dienst en de dubbelstelling van tijd tussen de keerkringen doorgebracht.*

(Pensioenwet voor de Zeemacht 1922: art. 2 onder 6°, 6, 9, 11, 12, 13, 15 en 19; Wet van 14 Januari 1954 Stb. 5: art. 132).

#### DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

in de zaak van A. J. van H., wonende te Dordrecht, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Marine, verweerder, niet verschenen.

Gezien de gedingstukken en gehoord klager;

**WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING**

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 1 Februari 1954 aan klager met toepassing van artikel 132 der Wet van 14 Januari 1954, S. 5, op grond van de artikelen 2, onder 6°, 6, 9, 11, 12, 13, 15 en 19 der Pensioenwet voor de zeemacht 1922, te rekenen van 1 Januari 1954 een verhoogd pensioen is toegekend ten bedrage van f 4140 per jaar;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 27 Juli 1954, waarbij beschikt werd op het request van klager, houdende verzoek om herziening van de bij het Koninklijk Besluit van 1 Februari 1954 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan, op dit verzoek afwijzend te beslissen; waarbij o.m. werd overwogen:

dat de voor pensioen geldige diensttijd van belanghebbende overeenkomstig de artikelen 9, 11 en 12 der Pensioenwet voor de zeemacht 1922 als volgt is samengesteld:

werkelijke diensttijd:	
(artikel 9) . . . . .	32 jr. 4 m. 18 dg.
dubbeltelling diensttijd binnen keerkringen:	
(artikel 11) . . . . .	11 jr. 3 m. 13 dg.
dubbeltelling diensttijd krijgsverrichtingen:	
(artikel 12) . . . . .	2 jr. 11 m. 4 dg.
totaal voor pensioen .	46 jr. 7 m. 5 dg.

dat het krachtens artikel 15 berekende pensioen van belanghebbende op grond van artikel 19, eerste lid, tweede volzin, van genoemde Pensioenwet bij minder dan veertig jaren werkelijke dienst kan worden verhoogd voor elk jaar met één procent van de pensioensgrondslag over het tijdvak, waarmede ten gevolge van de dubbeltelling van diensttijd krachtens artikel 11 een voor pensioen geldige diensttijd van veertig jaren wordt overschreden;

dat voor de uitvoering van dit wetsvoorschrift de vraag moet worden beantwoord, welke tijd van de werkelijke diensttijd krachtens artikel 11 dubbel wordt geteld;

dat krachtens artikel 11, tweede lid, der meergenoemde Pensioenwet van de werkelijke dienst wordt dubbel geteld de tijd van verblijf in actieve dienst van het Rijk tussen de keerkringen, voor de belanghebbende derhalve een tijdvak van 11 jaren, 3 maanden en 13 dagen;

dat door deze dubbeltelling een voor pensioen geldige diensttijd van veertig jaren wordt overschreden met een tijdvak van 3 jaren en 9 maanden;

dat voor belanghebbende dus aanspraak bestaat op een pensioensverhoging ingevolge meergenoemd artikel 19 van  $3^{9/12} \times f 87,72$  is j 328,95;

dat artikel 19 van voornoemde Pensioenwet, uitsluitend sprekende over dubbeltelling krachtens artikel 11, hierdoor voor de berekening van de pensioensverhoging uitsluit dubbeltelling op grond van het bepaalde in artikel 12 der genoemde Pensioenwet;

Overwegende dat klager van de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1954, tijdig bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht de bestreden beslissing te vernietigen en de verhoging van het pensioen te berekenen naar *een* diensttijd binnen de *keerkringen* van 6 jaren en 8 maanden;

Overwegende dat namens verweerder op de bij contra-memorie aangevoerde gronden is geconcludeerd tot handhaving der bestreden beslissing;

#### IN RECHTE:

Overwegende dat tussen partijen niet in geschil is en ook voor de Raad vaststaat, dat klager een voor pensioen geldige diensttijd van in totaal 46 jaar, 7 maanden en 5 dagen heeft, samengesteld als in de bestreden beslissing nader is omschreven;

Overwegende dat het nu in dit geding de vraag is, hoe de in artikel 19 (oud 20) der Pensioenwet voor de zeemacht 1922 bedoelde verhoging, waarop klager ook naar 's Raads oordeel recht heeft, inoet worden berekend in verband met de ambtshalve verhoging van zijn pensioen met ingang van 1 Januari 1954 met toepassing van artikel 132 van de Wet van 14 Januari 1954 (S. No. 5);

Overwegende dat de twee eerste volzinnen van het 1e lid van artikel 19 als volgt luiden:

„Voor de militair, die een werkelijke diensttijd van veertig jaren of „meer kan doen gelden, wordt het volgens de vorige artikelen be- „rekende pensioen verhoogd voor elk jaar, doorgebracht in militaire „dienst, hetwelk krachtens artikel 11 wordt dubbel geteld, met één „procent van de pensioensgrondslag. Bij minder dan veertig jaren „werkelijke dienst wordt deze verhoging mede naar genoemde maat- „staf toegekend over het tijdvak, waarmede ten gevolge van boven- „bedoelde dubbel telling een voor pensioen geldige diensttijd van veertig „jaren wordt overschreden.”;

Overwegende dat blijkens de eerste volzin voor een militair, die een *werkelijke* diensttijd van 40 jaar of meer heeft, het pensioen verhoogd wordt voor elk jaar actieve dienst tussen de keerkringen met 1<sup>o</sup>/<sub>o</sub> van de pensioensgrondslag;

Overwegende dat in een zodanig geval, aangezien er reeds een werkelijke dienst van 40 jaar meetelt, dubbel telling van diensttijd, gedurende welke de militair aan krijgsverrichtingen heeft deelgenomen, geen enkel effect op het uiteindelijke bedrag van pensioen en verhoging heeft;

Overwegende dat in het geval, in de 2e volzin bedoeld, uitgegaan moet worden eveneens van de *werkelijke* dienst, welke minder dan 40 jaar bedraagt, waarna de verhoging kennelijk moet worden berekend over het tijdvak, waarmede de som van de *werkelijke* diensttijd en de dubbelgetelde tijd, tussen de keerkringen doorgebracht, een voor pensioen geldige diensttijd van 40 jaar overschrijdt;

Overwegende dat, nu klager slechts een werkelijke diensttijd van 32 jaar, 4 maanden en 18 dagen heeft, de dubbel telling van de dienst-



tijd binnen de keerkringen doorgebracht ad 11 jaar, 3 maanden en 13 dagen de limiet van de voor pensioen geldige diensttijd van 40 jaar met 3 jaar, 8 maanden en 1 dag (afgerond 3 jaar en 9 maanden) doet overschrijden;

Overwegende dat aan klager moet worden toegegeven, dat de dubbel-telling van de tijd, door hem aan de krijgsverrichtingen deelgenomen, op deze wijze geen invloed heeft op het uiteindelijk bedrag van zijn pensioen en verhoging, doch dat dit naar 's Raads oordeel ook de kennelijke bedoeling van de wetgever is, die voor de berekening van de verhoging slechts rekening houdt met de werkelijke dienst en de dubbel-telling van tijd tussen de keerkringen doorgebracht, zulks zowel in de eerste als in de tweede volzin van artikel 19 vermeld;

Overwegende dat de door klager voorgestane berekening tot gevolg heeft, dat het bedrag van de verhoging even hoog is, als wanneer artikel 12 naast artikel 11 in artikel 19 zou zijn genoemd;

Overwegende dat klager ter openbare terechtzitting nog een beroep heeft gedaan op de berekening van de verhoging bij het hem aanvanke-lijk toegekende pensioen, doch zulks ten onrechte;

Overwegende toch dat op grond van de toenmalige slotpassus van de 2e volzin van het 1e lid van artikel 19 (oud 20), thans 3e volzin, als gevolg van het toenmalige maximum van f 4800 in wezen nog niet eens de gehele werkelijke diensttijd van 32 jaar, 4 maanden en 18 dagen met pensioen was vergolden, zodat de gehele dubbel-telling van dienst-tijd binnen de keerkringen doorgebracht voor de berekening van de verhoging in aanmerking kon worden genomen;

Overwegende dat de meerbedoelde verhoging bij de beslissing van 1 Februari 1954 terecht is vastgesteld op  $3\frac{9}{12} \times 1\%$  van de pen-sioensgrondslag ad f 8772 of f 328.95, zodat de daartegen ingebrachte bezwaren ongegrond zijn en als volgt moet worden beslist:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Stelt vast, dat de bestreden beslissing zal behoren te worden gehand-haafd.

---

### BOEKAANKONDIGING.

Mr L. W. M. M. Drabbe, Deelneming van leken aan de strafrechtspleging. Uitgegeven bij S. Gouda Quint-D. Brouwer en Zoon „in het huis De Crabbe" te Arnhem. 133 bladzijden. Prijs gebonden f 7,50.

De eerste indruk, welke wij bij het openslaan van het boek kregen was er een van teleurstelling: uit de eerste twee regels van de in-leiding bleek reeds, dat de schrijver de militaire zijde van zijn onder-werp niet heeft willen behandelen. Onze militaire wetboeken kennen deze deelneming in beide instanties en het zou voor onze lezers inte-ressant kunnen zijn om op grond van de studie, die de Schrijver ge-maakt heeft over de deelneming van leken aan de burgerlijke straf-rechtspleging, diens oordeel te vernemen over hetgeen de militaire samenleving te zien geeft.

Doch in zijn soort is het boekje een rechtshistorische beschouwing over het ontstaan van wat men pleegt te noemen: de jury en haar taak, zoals die zich hier te lande maar vooral in andere staten heeft ontwikkeld. Mr DRABBE onderscheidt leken, die incidenteel en die als beroepsrechter aan de strafrechtspleging deelnemen, en maakt onderscheid tussen jury's van beschuldiging en jury's van beslissing.

De eerste soort noemt de Schrijver de jury in haar zuivere oorspronkelijke vorm welke nog in Engeland bestaat.

De tweede soort doet zich voor in landen, waar leken naast beroepsrechters deel nemen aan het onderzoek van strafzaken en aan de beslissing over schuld en strafmaat.

Zeer uitvoerig licht de schrijver de groei van deze soorten toe. Vooral nu de militaire zijde van het onderwerp niet behandeld is geworden, is hier niet de plaats om in bijzonderheden te treden. Slechts de volgende aantekening kan de schrijver wellicht van nut zijn.

Het trok mijn aandacht, dat voornamelijk vreemde landen met hun historie en wetgeving bespreking hebben gevonden en dat onze rechtsgeschiedenis sporadisch behandeld is. Reeds heeft Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN in zijn Leerboek der strafvordering aan dit onderwerp, zoals dit zich in ons land heeft voorgedaan, een zeer lezenswaardig hoofdstuk gewijd. Ook ik heb in mijn verhandeling „Hollands recht-„spraak in strafzaken ten tijde van de Republiek der Vereenigde „Nederlanden" <sup>1)</sup> deze materie behandeld en de overgang besproken tot onze tegenwoordige strafrechtspraak zonder jury.

Ik heb hierin niet meer vermeld dat een paar jaren na de invoering in ons land van de Franse wetgeving met haar Code pénal en haar Code d'instruction criminelle ons land zich los maakte van de Franse overheersing en zijn soevereiniteit hernam. De Souvereine Vorst bekrachtigde reeds op 11 December 1813 een in Stb. 10 opgenomen soevereine besluit houdende bepalingen ten aanzien van de lijfstraffelijke regts-oefening in de Vereenigde Nederlanden. In art. 16 van dit besluit werd bepaald: „De Hoven van Assisen zullen worden gehouden „zonder jury en de regters in dezelve zullen zoo wel met opzigt tot „de misdaad als tot de applicatie der wet uitspraak doen."

Deze beslissing berustte op de overweging dat „de manier van pro-„cederen in lijfstraffelijke zaken dus verre gebruikelijk, in sommige „opzigten zonder inconvenienten eene provisionele rigting kan be-„komen, welke de deswegens algemeen bestaande zwarigheden groo-„tendeels kan wegnemen."

Een provisionele maatregel dus, in afwachting van latere codificatie.

Maar men ziet in de Provisionele Instructie van het Hoog Militair Geregts-hof de bevestiging van het adagium „que ce n'est que le pro-„visoire qui dure." Ook de jury kwam niet terug en het is niet duidelijk om welke reden Mr DRABBE hieromtrent nadere overweging wenselijk acht.

R. C.

---

<sup>1)</sup> Opgenomen in een bundel van historische opstellen, door het Haagse Historisch Gezelschap op 7 Dec. 1942, aangeboden aan Prof. J. Huizinga gedrukt in 1948 bij H. J. Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem, blz. 44 v.

## INGEKOMEN BIJDRAGE.

### Dienstbevel

door

Mr H. J. F. BIJVOET.

In de lopende jaargang van het M.R.T. trof ik vier verschillende visie's aan op de betekenis van het woord „dienstbevel" in art. 114 W.v.M.S., welke op de navolgende wijze zijn te typeren:

A. Het dienstbevel is een bevel, dat betrekking heeft op een dienst-aangelegenheid (Krijgsraad te Velde Luchtmacht „Zuid" in vonnis d.d. 23 Maart 1955, gepubliceerd op pagina 445 v.)<sup>1)</sup>

B. Het dienstbevel is een bevel van een meerdere (Ltz I (A) VAN LEEUWEN, pagina 145).

C. Een bevel, dat geen dienstbelang ten grondslag heeft, is geen dienstbevel (Zeekrijgsraad 's-Gravenhage, 12 Augustus 1954, pagina 37, zie ook zelfde Krijgsraad, 16 December 1954, pagina 230).

D. In het algemeen is het juist, dat de mindere het bevel niet mag toetsen<sup>2)</sup> aan het nut voor de dienst, de rechter moet dit echter wel (W. H. V., pagina 448).

Wanneer wij deze vier visie's achtereenvolgens gaan bezien, dan stel ik met nadruk voorop, dat alleen en uitsluitend ter sprake is de betekenis van het woord „dienstbevel" en niet de kwestie van begrenzing van gehoorzaamheidsplicht, een vraagstuk van veel ruimer strekking en met geheel andere aspecten.

Thans overgaande tot een nadere beschouwing van deze vier visie's begin ik met de laatste,

ad D.

De schrijver stelt in zijn naschrift bij bovengeciteerd vonnis van Krijgsraad te V. Luchtmacht Zuid:

1e. dat de begrenzing van het begrip dienstbevel door de Zeekrijgsraad te eng, door „Zuid" te ruim wordt genomen;

2e. dat in het algemeen juist is, dat de mindere bevelen niet mag toetsen aan hun nut voor de dienst, maar dat de rechter wel deze taak heeft en een bevel bij ontbreken van zulk nut mag disqualificeren.

Dit laatste kan in dit verband slechts betekenen dat de rechter in zulk een geval het bevel moet bestempelen tot een niet-dienstbevel. Waar uit ten 1e. blijkt dat de schrijver niet de grenzen van gehoorzaamheidsplicht behandelt, doch slechts de inhoud van het dienstbevelbegrip, heb ik het gestelde sub 2e. niet kunnen rijmen, en ik begreep aanvankelijk totaal niet hoe Pets dergelijks gesteld kon worden. Immers, het is het een of het ander: nuttigheid is een wezenskenmerk van

<sup>1)</sup> Waar in dit artikel verwezen wordt naar een pagina zonder nadere aanduiding, is bedoeld de desbetreffende blz. van M.R.T. 1955.

<sup>2)</sup> Ook verder in dit opstel zal ik korthedshalve het woord „toetsen" gebruiken, waar eigenlijk bedoeld wordt het baseren van zijn handeling op de uitkomst der toetsing. Deze praktijk is zo ingeburgerd, dat wanbegrip niet te vrezen schijnt.

dienstbevel of het is dit niet; zo ja, dan mogen minderen en rechters beiden aan dat nut toetsen, zo nee, dan hebben ze er beiden af te blijven; men komt daar niet onderuit. Dat, hoe men de zaak ook wendt of keert, er in deze gedachtengang van W. H. V. iets niet klopt. springt mijns inziens al in het oog door zijn stelling dat in *het algemeen* juist is, dat minderen bevelen niet op hun nuttigheid mogen toetsen; het al of niet element zijn van nuttigheid kan toch geen uitzonderingen dulden \*)).

Bij mijn onderzoek, hoe toch deze m.i. nogal voor de hand liggende ongerijmdheid in de wereld kwam, ben ik terecht gekomen bij een vijf jaar oud artikel van de hand van Mr W. H. VERMEER; het is afgedrukt in M.R.T. deel XLIII, pag. 569 v. Herlezing hiervan bracht mij — in de niet al te gewaagde veronderstelling dat de auteur van dat artikel en die van het hier behandelde naschrift een en dezelfde persoon zijn — iets nader tot een antwoord op dit probleem. In 1950 immers stelde de auteur reeds, op pag. 575 2e alinea, dat de omstandigheid, dat volgens de M.v.T. de mindere suo periculo weigert te gehoorzamen, hem deed concluderen, dat het dienstbelang geen gewoon element is van het misdrijf van art. 114 W.v.M.S., doch een negatief, een stilzwijgend element.

Hier was de schrijver de ongerijmdheid op het spoor, doch meer dan ook niet. Immers, met deze vaststelling zijn wij er nog niet; een en ander maakt slechts verschil voor telastelegging en bewijslast, maar de ongerijmdheid blijft bestaan; ook indien de nuttigheid rechtens vermoed wordt aanwezig te zijn in elk bevel, zal toch bij gebleken afwezigheid ervan van een strafbaar feit geen sprake zijn.

Wel werd het spoor gevolgd door LtZ (A) VAN LEEUWEN, die op pagina 145 aanwijst, hoe de combinatie van drie factoren bij art. 114 W.v.M.S. onmogelijk is; deze drie zijn:

- a. De subjectivering van de elementen volgend op het woord opzet(telijk);
- b. Het dienstbelang als element van dienstbevel;
- c. Het suo periculo, d.i. het geobjectiveerd zijn van het element dienstbelang.

In dat opzicht is VAN LEEUWEN consequenter; hij kiest, waar keuze onvermijdelijk is, en laat een dezer drie factoren vallen; dat ik zijn keuze niet deel, is vers twee, doch daarover later.

Ad C.

Beschouwen wij nu de opvatting van de Zeekrijgsraad, dan zien wij dat deze stelt:

„. . . dat het bewezene niet onder art. 114 W.v.M.S. kan worden „gebracht, vermits niet is in te zien, dat het bevel . . . enig dienstbelang tot grondslag had; dat immers . . . niet is in te zien welk „dienstbelang vorderde . . . etc.”.

Enige maanden later overweegt dezelfde Krijgsraad, zij het zonder de gevolgde vrijspraak daarop te baseren:

---

\*) Zie ook blz. 602 hierna. (Red.)

„. . . waarbij de Krijgsraad nog wil opmerken, dat hij niet vermag „in te zien, welk dienstbelang de opdrachtgever noopte . . .” etc.

De Krijgsraad eist dus voor een dienstbevel kennelijk bevordering van het dienstbelang <sup>3)</sup> oftewel militaire nuttigheid.

Ik stem geheel in met VAN LEEUWEN, wanneer deze op pag. 147 de nuttigheidseis uitdrukkelijk verwerpt, zoals ook de M.v.T. (v. D. HOEVEN dl II pag. 220) dit doet. Met hem vind ik het onbillijk, minderen de gelegenheid tot toetsing aan de nuttigheid te verschaffen, hen a.h.w. in de verleiding te brengen door de stelling, dat onnutte bevelen geen dieristbevelen kunnen zijn en hen het risico van de misgreep mee te geven. Met hem vind ik het uitermate ondoelmatig de malafide ongehoorzaamheid te honoreren met de premie van een vrijspraak, welke zou moeten volgen op 's rechters vaststelling van afwezigheid van nut, een afwezigheid die mogelijk door beklagde zelfs niet werd vermoed. Zulk een beklagde verdient geen vrijspraak, om niet te spreken over de met stomheid geslagen meerdere en diens prestige. Maar bovenal vind ik de nuttigheid als element ondeugdelijk, omdat dit begrip zo moeilijk te hanteren is.

Op het gevechtsveld zal dit meer spreken dan in de kazerne, doch zelfs daar zal het zich kunnen voordoen, dat de vraag naar de nuttigheid van een bepaald bevel niet eenvoudig te beantwoorden is; wat betreft het gevechtsterrein, daar laten zich al heel gemakkelijk situatie's bedenken. waarbij die vraag ook achteraf voor de rechter eenvoudig onoplosbaar is, eeuwig voorwerp van discussie kan blijven. Ik meen dat in het verleden herhaaldelijk is voorgekomen, dat goedbedoelde bevelen bij uitvoering desastreuze gevolgen hadden, of practisch zeker gehad zouden hebben; in zulke gevallen zal men de ongehoorzame zegenen; doch dit te demonstreren, door de desbetreffende bevelen de qualificatie „dienstbevel<sup>m</sup> te onthouden, is m.i. de zaak rechtstandig op de kop zetten.

Men stelle zich eens voor: twee minderen krijgen onder gelijke condities dezelfde bevelen. Beiden weigeren. De een met het verwachte nadelige, de ander met schitterend gevolg. Beiden komen ter zake van hun weigering voor de Krijgsraad, waar de rechter vaststelt, dat het bevel gericht tot de geluksvogel geen dienstbevel was. Tableau !!

Mij dunkt, hier zullen desgewenst andere wegen gevolgd moeten worden, om veroordeling te voorkomen, met name op de eerste plaats, die van het opportunitetsbeginsel.

Nog een bezwaar tegen de nuttigheids-eis vind ik hierin gelegen, dat men de troep bij bespreking van art. 114 W.v.M.S. grondig in verwarring brengt, een soortgelijke verwarring als ook nu bestaat ten gevolge van het nog voortleven van de onzalige bevoegdheids-eis, die naar ik meen en hoop meer en meer terrein verliest. De troep heeft behoefte aan een korte, begrijpelijke, gemakkelijk hanteerbare en bij

<sup>3)</sup> De gebruikte woorden „vorderde, noopte” rechtvaardigen zelfs de conclusie dat de Krijgsraad een aanmerkelijk belang eist. Ik wil echter aan die woordkeus deze gevolgtrekking niet verbinden, waar het m.i. lang niet zeker is dat ze zo zijn bedoeld; zelfs Krijgsraden kunnen niet altijd met een goudschaaltje wegen.

het taalgebruik aansluitende definitie van het begrip „dienstbevel“; door introductie van bevoegdheids-eis, nuttigheids-eis en mogelijk nog andere eisen voorziet men in deze behoefte bepaaldelijk niet.

Staan tegenover deze bezwaren tegen de nuttigheids-eis dan geen voordelen? Ik kan ze niet zien, ook niet na de hier behandelde vonnissen van de Zeekrijgsraad. Ik meen in tegendeel, dat die vonnissen voor de idee van de nuttigheids-eis bepaald geen propaganda hebben gemaakt; de kans, dat aanhangers van die idee er door „bekeerd“ zijn, lijkt mij waarschijnlijker. Terecht zegt W. H. V. op pag. 449, dat het Eindhovense geval van Krijgsraad „Zuid“ bevredigender werd opgelost, dan het Groningse geval van de Zeekrijgsraad; jammer slechts, dat hij er de woorden „in concretis“ aan verbond.

Een voorbeeld zal wellicht mijn bedoeling duidelijker maken, dan mijn dorre opsomming van bezwaren: Een officier draagt een motorordonnans op een belangrijk bericht van A naar B te brengen. De ordonnans besluit, hetzij hij de opdracht te gevaarlijk vindt, hetzij eenvoudig uit onwil, of antipathie tegen de opdrachtgever, het bevel niet op te volgen; achteraf blijkt, dat de ordonnans op zijn weg naar B practisch zeker in handen van een vijandelijke patrouille zou zijn gevallen, waardoor de vijand belangrijke gegevens zou hebben bemachtigd. Een ieder, speciaal de opdrachtgever, is met 's mans ongehoorzaamheid zeer ingenomen; kan men nu echter in ernst volhouden, dat het bevel dat bepaaldelijk het dienstbelang niet bevorderde, doch het tegenovergestelde van nuttig was, hierdoor geen *dienstbevel* was? Ik vrees eigenlijk niet, dat iemand zo zal redeneren.

Maar toch wordt de nuttigheids-eis gesteld!!

Nu zij toegegeven, dat de situatie bij de bovenaangehaalde vonnissen van de Zeekrijgsraad inderdaad wel anders lag. Daar stond, naar men mag aannemen, volgens het oordeel van de Krijgsraad a priori vast, en behoorde de opdrachtgever zich te realiseren, dat met het bevel geen dienstbelang gediend was, dat het in tegendeel daarmee in strijd was. Dat dwingt ons dus, de opvatting, zoals ik deze de Zeekrijgsraad in de schoenen schoof, te verfijnen tot het navolgende: „Een bevel, „waarvan aan de hand van objectieve maatstaven a priori vastgesteld „kon worden (behoorde te worden?), dat de uitvoering ervan het dienstbelang niet zou bevorderen, is geen dienstbevel.“

Voeg bij de in deze stelling verscholen moeilijkheden nog de opzets-eis, en men kan dunkt mij nauwelijks dieper in het moeras geraken.

Ik vrees, dat hier bij de nuttigheids-eis soortgelijke perikelen op de loer liggen als bij de veel vaker besproken bevoegdheids-eis, waar practisch ook niet uit te komen is. Mijn conclusie ad C. kan slechts deze zijn, dat militaire nuttigheid, het al of niet bevorderlijke zijn voor het dienstbelang, geen element behoort te zijn van het dienstbevel.

Ad A. en B.

Ik behandel de definities van VAN LEEUWEN: „Dienstbevel is bevel „van inereedere tot mindere“ en die van „Zuid“: „Dienstbevel is bevel „van meerdere, betrekking hebbend op een dienstaangelegenheid“, gevoegd, omdat deze twee zeer eenvoudig te verzoenen zijn. Neemt men

nl. aan, dat de meerdere bij het geven van een bevel slechts als zodanig optreedt, zolang hij zich beweegt binnen de sfeer van de militaire dienst, dan is de verzoening een feit. Ik geloof niet, dat tegen deze praemisse overwegende bezwaren kunnen worden aangevoerd, en wijs erop, dat de M.v.T. (v. D. HOEVEN II pag. 221) een overeenkomstig geluid laat horen. Een feit is echter, dat VAN LEEUWEN deze praemisse verwerpt, wanneer het betreft een meerdere in rang, doch accepteert bij een meerdere krachtens ouderdom in rang en wel, omdat de wet in art. 67 aanhef en sub 2e W.v.M.S. bepaalt, dat een meerdere door ouderdom in rang slechts meerdere is in betrekking tot dienstaangelegenheden, terwijl diezelfde beperking niet is gesteld bij de meerdere in rang.

Moeten wij nu in dit opzicht zoveel waarde hechten aan dit verschil in tekst tussen art. 67 sub 1e en sub 2e? Ik betwijfel het toch wel sterk.

Stel: een kolonel ontmoet zijn zoon (korporaal) op het kazerneterrein van zijn onderdeel; de kolonel schiet zijn zoon aan en draagt deze op de komende avond in zijn vrije tijd voor zijn moeder deze of gene boodschap te doen. Treedt deze kolonel daarbij op als meerdere, omdat de zojuist bedoelde beperking in art. 67 sub 1e W.v.M.S. niet voorkomt? Zo ja, dan hebben wij hier volgens VAN LEEUWEN te doen met een dienstbevel.

Het kost mij toch wel enige moeite dit te kunnen aannemen; nochtans, het is de onvermijdelijke consequentie van zijn opstel; immers, hij verwerpt op pagina 146 uitdrukkelijk het onderwerp als element van dienstbevel en erkent niet, dat dit element al in het woord „meerdere“ versluierd ligt. In tegendeel, hij zegt op pagina 148, dat het geïmpliceerd zijn van de onderwerps-eis in het element meerdere, (gevolg van art. 67 W.v.M.S., waarbij m.i. alleen bedoeld kan zijn op het daarin gestelde sub 2e), meerdere door ouderdom in rang dus, een uitzondering is!

Ik zie mij hier gesteld voor een dilemma: Enerzijds kan ik moeilijk aannemen dat VAN LEEUWEN het bevel van de kolonel als dienstbevel beschouwt, anderzijds dwingt hij mij, dit toch te doen. Zou misschien de oplossing van dit dilemma hierin gelegen zijn, dat VAN LEEUWEN in zijn opstel iets over het hoofd zag? Ik wil de poging wagen en ga daarom dat opstel eens wat verder uiteen rafelen.

VAN LEEUWEN dan signaleert de onmogelijkheid, hierboven reeds aangegeven, de drie factoren, die men in art. 114 W.v.M.S. wenst bijeen-te brengen, te verzoenen. Het zijn:

- a. de regel van de subjectivering der elementen volgend op het woord „opzet-(telijk)“;
- b. het dienstbelang als element van dienstbevel;
- c. het suo periculo, d.i. het geobjectiveerd zijn, van het dienstbelang.

Omdat hij a en c wil redden, offert hij b op. De motivering daarvan echter lijkt mij aanvechtbaar.

Ad a. Hij ontziet a, omdat een inbreuk op zulk een algemene **en** algemeen erkende regel de overzichtelijkheid en de rechtszekerheid schaadt. Ik stem daarmee in, al wijs ik er terloops op, dat op het ge-

bied van de economische wetgeving en art. 135 W.v.M.S. deze regel door Hoge Raad resp. H.M.G. reeds eerder doorbroken werd.

Ad b. Hij wil b opofferen en betoogt, dat daaraan vele voordelen verbonden zijn, waarna er twee, m.i. zeer weinig betekenende, genoemd worden:

1e voordeel: Handhaving van de regel zojuist vermeld onder a. Inderdaad, maar die regel wordt bij opoffering van c evenzeer gespaard.

2e voordeel: De eliminatie van dienstbelang als element van dienstbevel verkleint de kans op straffeloze dwaling; slechts dwaling ten opzichte van het gesubjectieerde element meerdere kan dan immers nog zulk een straffeloze dwaling opleveren.

Is dit op de keper beschouwd eigenlijk wel een voordeel? Is het een voordeel, dat een mindere, die zich oprecht vergist en stellig meent, dat een bevel niets met de dienst te maken heeft — hetgeen toch alleen kan, indien het bevel en de omstandigheden waaronder dit gegeven werd, daar duidelijk aanleiding toe geven — desalniettemin veroordeeld wordt en moet worden ter zake van opzettelijke ongehoorzaamheid? Wanneer wij beseffen, dat, indien zijn dwaling aan schuld te wijten is — en dit mogen wij bij een bevel van een meerdere toch zeer spoedig aannemen — niets een veroordeling wegens culpoze ongehoorzaamheid in de weg staat, dan lijkt mij dat voordeel toch wel een met een eigenaardige bijmaak. En wat zou men ervan zeggen, wanneer de onwillige zoon van de hierboven ten tonele gevoerde kolonel wegens het in de steek laten van zijn moeder in Nieuwersluis terecht kwam?

Maar wat blijft er dan eigenlijk over van de vele voordelen verbonden aan het verwerpen van de onderwerps-eis?

Ad c. Nu naar mijn smaak a en b beide ontzien dienen te worden, rest mij niets anders dan c te verwerpen, de regel dus, dat het onderwerp van het bevel geobjectieerd is, oftewel dat toetsing aan het onderwerp geheel voor rekening van de mindere is, zodat dwaling in dit opzicht fataal is.

Volgens VAN LEEUWEN bestaan tegen het laten vallen van de *suoperculo*-regel twee bezwaren, nl. bewijsmoeilijkheden en de vaagheid van het begrip dienstbelang.

Bewijsmoeilijkheden, omdat bij subjectivering van het onderwerp als element van dienstbevel het O.M. moet bewijzen dat de mindere wist, althans voor waarschijnlijk, althans voor zeer wel mogelijk hield, dat het bevel een dienstaangelegenheid betrof, terwijl als het onderwerp van het bevel geobjectieerd is, het O.M. kan volstaan met aan te tonen, dat het bevel objectief een dienstzaak betrof, hetgeen inderdaad een lichtere bewijslast is.

Dit hier gesignaleerde bezwaar is eigenlijk het spiegelbeeld van het vermeende voordeel, bedoeld ad b ten 2e; het spiegelbeeld van mijn reactie hierop komt dus te luiden: „is het zo'n bezwaar, dat het O.M. „moet bewijzen, dat hij die een bevel, dat de schijn had in de particuliere sfeer te liggen, weigerde op te volgen, toch beter wist?” Dit zogenaamde bezwaar komt alleen tot uiting in het uitzonderlijke geval



van een bevel, dat slechts schijnbaar puur privé zaken betrof, terwijl de mindere toch door die schijn heenzag. Mij dunkt, dat bewijs van tenminste voorwaardelijk opzet in dat geval niet al te moeilijk zal zijn en dat geldt a fortiori voor het bewijs van culpa. Het bestaan van het bevel zelf immers is al voldoende om die culpa aan te nemen als de mindere geen deugdelijke gronden weet aan te voeren ter staving van zijn dwaling te goeder trouw. Slechts indien het bevel en de omstandigheden waaronder het werd gegeven, van dien aard zijn geweest, dat een zinnig mens wel moest menen dat het hier geen dienstzaak betrof, zal het O.M. het moeilijk krijgen. Hetgeen mij een zeer gelukkige omstandigheid lijkt.

Wat betreft VAN LEEUWEN'S tweede bezwaar tegen het laten vallen van de toetsing suo periculo, geef ik hem gaarne toe, dat dienstbelang een zeer vaag iets is. Ik kom hier echter op een punt, dat een iets nadere behandeling verdient en dat is de vraag, wat men onder dienstbelang dient te verstaan; dit woord is nl. n.m.m. oorzaak van veel verwarring in de discussie omtrent dienstbevel. Wanneer de Zeekrijgsraad in zijn aan het begin van dit opstel vermelde vonnis oordeelt, „ . . . dat „niet is in te zien, dat het bevel. . . enig dienstbelang tot grondslag „had; dat immers. . . niet is in te zien welk dienstbelang vorderde „ . . . ” en enige tijd daarna „ . . . dat de Krijgsraad niet vermog in „te zien welk dienstbelang de opdrachtgever noopte . . . ”, dan is het zonneklaar, dat bij deze drie woorden „dienstbelang” de twee laatste malen bedoeld wordt op de afwezigheid van militaire nuttigheid; de Krijgsraad stelt daar, wat ik genoemd heb, de nuttigheids-eis. Bij de eerste maal is dat niet zeker („enig dienstbelang tot grondslag had” kan daar ook betekenen: „enige dienstaangelegenheid betrof”). Of de Krijgsraad hier het woord dienstbelang voor verschillende zaken gebruikt heeft, is niet zeker, maar wel zeker is, dat zulks vele malen in de litteratuur omtrent het dienstbevel wel gedaan is. Waar ligt daarvan de oorzaak? In ieder geval niet bij de M.v.T.; deze wees de nuttigheids-eis uitdrukkelijk af; niettemin gebruikt ze bij de behandeling van de „onderwerps-eis” het woord „belang” enkele malen. Met name b.v. waar ze spreekt over „een louter particulier belang” (v. D. HOEVEN deel II, pagina 221). Hierbij wordt in het geheel niet over nuttigheid gesproken, doch uitsluitend over het onderwerp.

Misschien was het beter geweest wanneer de M.v.T. het woord „particuliere zaak” of iets dergelijks gebruikt had. Hoe dat ook zij, de M.v.T. onderscheidt onderwerps-eis en nuttigheids-eis zeer duidelijk, waarbij slechts de laatste verworpen is; elders echter worden deze twee in het woord „dienstbelang” dooreen gehaald.

Slaan wij b.v. VERMEER'S artikel van 1950 op (M.R.T. XLIII, blz. 574), dan zien wij daar gesteld: „het is wel zeker dat, wanneer aan een „bevel uitsluitend een particulier belang, of een met de dienst strijdig „belang ten grondslag ligt, van een dienstbevel geen sprake is. Aldus uitdrukkelijk de M.v.T. (v. D. HOEVEN II pagina 221)”. Bij het putten uit de M.v.T. moet men enigermate voorzichtig zijn, wanneer men voor eigen rekening iets invoegt, wat men meent een synoniem te zijn; voor-

zichtiger althans dan hier geschiedde, want de geursiveerde woorden staan niet in de M.v.T.; zij konden er ook niet in staan, want wat ermee gezegd wordt, is in dezelfde M.v.T. uitdrukkelijk verworpen \*).

Terwijl de M.v.T. de twee eisen van nuttigheid en onderwerp onderscheidde, zijn deze door VERMEER naast elkaar gezet als synoniemen! Dat ook VAN LEEUWEN de zaken op soortgelijke wijze verwarde, blijkt hieruit, dat hij de onderwerps-eis verwierp op grond van argumenten tegen de nuttigheids-eis (blz. 145 laatste alinea). Het komt mij voor, dat de tekst van art. 140 W.v.M.S. aan deze verwarring heeft medegewerkt. Sommigen nl. leggen bij dit artikel de klemtoon op het woord „dienst” sommigen op het woord „belang”, en anderen doen dit zelfs beurtelings.

Na deze uitweiding over het woord „dienstbelang” keer ik weer terug naar het tweede bezwaar, dat VAN LEEUWEN aanvoerde tegen het laten vallen van de suo periculo-leer; dat was de vaagheid van het begrip dienstbelang. Ik gaf die vaagheid toe en bedoelde daarbij te zeggen, dat de vaststelling van nuttigheid van een bevel een delicate zaak is; oneindig minder moeilijk is het echter uit te maken of een bevel al dan niet een dienstzaak betreft. Toegegeven zij, dat zelfs dat wel eens moeilijk kan zijn uit te maken, doch doorgaans is de beoordeling daarvan veel gemakkelijker.

VAN LEEUWEN handhaafde a, verwierp b; ik hoop erin geslaagd te zijn de motivering daarvan te weerleggen. Daarentegen betoogde ik, dat a en b niet verworpen mogen worden, in ieder geval b niet.

Rest mij nog de door mij verworpen c, dus het feit, dat de mindere het onderwerp van een bevel suo periculo beoordeelt en daarnaar handelt, kritisch te beschouwen. De M.v.T. stelt de onderwerps-eis (b) uitdrukkelijk; plotseling verschijnt daarna (v. d. HOEVEN II pag. 221) als een deus ex machina de opmerking, dat de toetsing van het onderwerp door de mindere suo periculo geschiedt; maar dat vormt een inbreuk op de, voor zo ver mij bekend, destijds algemeen erkende eis, dat het opzet de op dat woord volgende elementen beheerst. Nergens geeft echter de steller van de M.v.T. te kennen, dat hij zich van die inbreuk op de regel bewust is; men zou daarover toch eigenlijk wel iets mogen verwachten. Dit doet mij wel vreemd aan. Niet onmogelijk lijkt mij dat de M.v.T. ervan uitgaat, dat het enkele feit van een bevel van een meerdere het voor de mindere eenvoudig onmogelijk maakt als vast aan te nemen, dat dat bevel de dienst niet betreft, m.a.w. mogelijk is, dat de M.v.T. aanneemt, dat er bij weigering minstens voorwaardelijk opzet op dat punt aanwezig moet zijn. Zulk een uitgangspunt lijkt mij niet al te sterk, doch een andere oplossing zie ik niet.

Hoe dat ook zij, wanneer wij slechts de nuttigheids-eis laten schieten en er ons van bewust zijn, dat de suo-periculo-regel uitsluitend betrekking heeft op het onderwerp van het bevel als element van dienstbevel, dan verandert er bij het loslaten van die suo-periculo-regel in de prak-

---

\*) Zie ook hierna, blz. 602. (Red.)

tijk zeer weinig. Doch wat verandert is winst; de winst nl. dat hij die oprecht, maar schuldig dwaalt en niet gehoorzaamt, hoogstens een veroordeling ter zake van een culpoos misdrijf kan oogsten, en hij die schuldeloos dwaalt, die wel moest dwalen, een vrijspraak. Waarmee beiden hebben wat hen toekomt.

Nog een laatste, misschien minder belangrijk argument: is een Jachtwet niet een wet betreffende de jacht en een weerbericht niet een bericht betreffende het weer? Wat is dan een dienstbevel anders dan de Krijgsraad te Velde Luchtmacht „Zuid” ervan zei?

Mijn eindconclusie moet dus zijn, dat „Zuid” de zaken juist weergaf, toen hij de korte en duidelijke, aan de wetshistorie aansluitende, aan het taalgebruik voortreffelijk aangepaste, praktische, de troep een betrouwbaar houvast gevende definitie gaf:

„Een dienstbevel is een bevel van een meerdere gericht tot een „mindere, betrekking hebbend op een dienstaangelegenheid”.

---

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.

Vonnis van 13 Juni 1955.

*President:* Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;  
*Leden:* Lt. Kolonel der Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee (T.D.) C. F. C. Thoms.

*Raadsman:* Ltz. 2e kl. OC (A) A. C. L. van Aalst.

*Diefstal van een colbertcostuum en van een fiets (waarmede beklagde, laat zijnde, op weg was naar de kazerne, naar zijn zeggen niet met de bedoeling om de fiets zich toe te eigenen, doch alleen om te gebruiken, zijnde hij onderweg gearresteerd) en opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in het buitenland.*

*Opdracht aan de secretaris van de Zeekrijgsraad om voor de uitlezing van het vonnis op alle schepen en inrichtingen der Zeernacht in Ned. Nw. Guinea zorg te dragen.*

(W.M.Sr. art. 97, 99; R.Z. art. 204; W.Sr. art. 310).

### DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NIEUW GUINEA,

in de zaak van de Fiscaal tegen W. P. v. A., oud 20 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als machinist der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 28 Mei 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„1. dat hij te Sydney, althans in Australië, dienende als stoker der „2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Ternate”, omstreeks November „1954, althans in 1954, met het oogmerk van wederrechtelijke toe-

„eigening heeft weggenomen een colbertjas en een pantalon, respectievelijk toebehorende aan de kwartiermeester I. Keppy en korporaal-electromonteur C. M. Moerbeek, althans aan een ander dan aan hem, „verdachte;

„2. dat hij, dienende als stoker der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „„Ternate” op of onistreeks 27 November 1954 niet van passagieren „naar zijn te Sydney in Australië liggend schip is teruggekeerd en „sindsdien langer dan één dag opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij op 1 December 1954 zich aan boord van Hr. Ms. „„Ternate” heeft teruggemeld, hebbende hij, verdachte, bij het plegen „van bovenvermeld misdrijf zich in Australië, derhalve in het buitenland, verwijderd;

„3. dat hij te Hollandia, althans in Nederlands Nieuw Guinea, „dienende als stoker der 3e klasse bij de Marinekazerne te Hollandia, „op of omstreeks 22 Januari 1955 met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een rijwiel, toebehorende aan de „havendirectie te Hollandia-Haven, althans aan een ander dan aan „hem, verdachte”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. W. P. v. A., 20 jaar oud, als beklagde:

dat hij dienende als machinist der 2e klasse a/b Hr. Ms. „Ternate”, liggende in de haven van Sydney in Australië, op Woensdag 24 November 1954, een pantalon en colbertjas van de kapstok in het korporaalsverblijf van Hr. Ms. „Ternate” heeft weggehaald en deze kledingstukken 's avonds mee de wal op heeft genomen; dat hij wist dat deze pantalon en colbertjas hem niet toebehoorden, noch van iemand toestemming had gekregen deze weg te halen; dat hij de bedoeling had deze kledingstukken te gebruiken en niet meer aan de eigenaar terug te geven;

dat hij op Vrijdag 26 November 1954 met de sloep van 16.30 uur de wal is opgegaan met de bedoeling om in Australië achter te blijven; dat hij reeds de volgende dag spijt had van zijn ongeoorloofde afwezigheid, doch dat de angst voor eventueel arrest hem ervan weerhield zich terug te melden; dat hij op 1 December 1954 een betrekking aanvaardde bij een visafslag in de buurt van de dockyard in Sydney; dat hij, terwijl hij zich op 1 December 1954 te omstreeks 16.30 uur naar zijn werk begaf, de vlootpredikant Ter Haar Romeny ontmoette; dat hij zich door deze vlootpredikant liet overhalen om zich aan boord terug te melden; dat hij zich dezelfde dag teruggemeld heeft aan boord van Hr. Ms. „Ternate”;

dat hij, toen hij diende als machinist der 2e klasse bij de Marine Kazerne Hollandia, op 22 Januari 1955 de wal is opgegaan en zich heeft begeven naar het café „de Rustende Strijder” te Hollandia; dat hij op een gegeven moment iemand hoorde zeggen, dat het al 23.40 uur was; dat hij, teneinde op tijd, te 24.00 uur, op de kazerne terug te zijn, zich hard lopend in de richting van de marinekazerne heeft begeven;

dat hij ter hoogte van het restaurant Makassar gekomen, tegen de muur van het restaurant een onbeheerde fiets zag staan; dat hij besloot de fiets weg te nemen en daarmee naar de kazerne te fietsen, teneinde nog op tijd te komen; dat hij van plan was de fiets beneden aan de helling, die naar de marinekazerne voert, achter te laten en verder de helling op te lopen; dat hij wist dat de fiets hem noch geheel, noch gedeeltelijk toebehoorde en dat hij van niemand toestemming had gekregen de fiets weg te nemen en te gebruiken; dat hij zich vervolgens op de fiets in de richting van de kazerne heeft begeven; dat hij in de Oranjelaan door een auto tegen de kant van de weg gedrukt werd en daardoor kwam te vallen; dat hij door de inzittenden van deze auto werd vastgegrepen en werd overgebracht naar het bureau van de Algemene Politie te Hollandia;

2e. Cornelis Marinus Moerbeek, 23 jaar oud, als getuige: . . .enz.;  
*Post alia:*

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. *„diefstal meermalen gepleegd;*

2e. *„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, met verwijdering in „het buitenland“;*

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen 97 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze werden begaan en de persoon des daders;

Voorts overwegende, dat ter generale preventie publicatie van het vonnis wenselijk is;

[Uit het dictum: verklaart het de beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen; verklaart hem daaraan schuldig; qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven; veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden, waarvan 2 maanden voorwaardelijk, proeftijd één jaar; spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen; gelast de Secretaris voor de uitlezing van dit vonnis op alle schepen en inrichtingen der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea zorg te dragen].

#### **FIAT EXECUTIE.**

Op heden, 30 Juni 1955, is door mij, Kapitein ter Zee, Commandant der Zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. C. M. DE NEEVE.

## **Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.**

Vonnis van 28 April 1955.

*President:* Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;

*Leden:* Lt. Kol. U. Mars. 3. 3. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (V) D. Sjeip,  
Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm, Kapt. Lt. t. Zee (TD)  
C. F. C. Thoms.

*Raadsman:* Luit. t. Zee (A) 2e kl. C. Dijkshoorn.

*Feitelijke insubordinatie (een meerdere aangrijpen en hem een tafelmес op de borst zetten) en feitelijke bedreiging met geweld (met een mes zich in werphouding tegenover een meerdere stellen).*

*Vier maanden gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting).*

(W.M.Sr. art. 23, 116 en 117).

### DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NIEUW GUINEA,

in de zaak van de Fiscaal tegen D. G., oud 19 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse a/b Hr. Ms. „Piet Hein”, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 16 April 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„I. dat hij dienende als matroos der 2e klasse a/b Hr. Ms. „Ternate” gelegen te Sydney in Australië op of omstreeks 16 November 1954 opzettelijk zijn meerdere, de luitenant ter zee der 2e klasse OC „J. B. Wortelboer, heeft aangerand door hem vast te grijpen en een „tafelmес, hewelk hij in zijn rechterhand vasthield, op zijn borst te „zetten;

„II *Primair:*

„dat hij dienende als matroos der 2e klasse bij de Marinekazerne „Hollandia op of omstreeks 2 Februari 1955 te Hollandia, althans in „Nieuw-Guinea, opzettelijk zijn meerdere, de korporaal der mariniers „M. L. Verhees, feitelijk heeft bedreigd met geweld, door met een mes „de werphouding aan te nemen in de richting van bovengenoemde „meerdere, terwijl hij de order ontving om te blijven staan;

„*Subsidiair:*

„dat hij dienende als matroos der 2e klasse bij de Marinekazerne „Hollandia op of omstreeks 2 Februari 1955 te Hollandia, althans in „Nieuw-Guinea, opzettelijk zijn meerdere, de korporaal der mariniers „M. L. Verhees, met enig kwaad heeft bedreigd door met een mes de „werphouding aan te nemen in de richting van bovengenoemde meer- „dere, terwijl hij de order ontving om te blijven staan”;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

2e. J. Wortelboer, 34 jaar oud, als getuige:

dat hij sedert 22 Augustus 1954 dient a/b Hr. Mr. „Ternate” in de

functie van oudste officier; dat hij op 16 November 1954 een ronde door het schip maakte en daarbij de matroos der 2e klasse G. aan de bak van het verblijf aantrof en hem vroeg of hij niets te doen had; dat hij enige ogenblikken later voornoemde G. nog steeds aan tafel zag zitten en hem vervolgens opdracht gaf aan het werk te gaan; dat hij bij het verlaten van het verblijf de matroos G. een voor hem krenkende en onmilitaire opmerking hoorde maken, waarop hij tegen G. zeide: „Die opmerking zal je morgen bij de commandant moeten ver-„antwoorden“; dat hij enige ogenblikken later bij de valreep door G. te spreken werd gevraagd, hetgeen hij hem weigerde, en zich vervolgens naar het halfdek begaf; dat hij vervolgens G. op zich af zag komen en dat deze hem met zijn linkerhand vastgreep en met zijn rechterhand een tafelmes op zijn, getuige's, borst zette, en hem de bedoeling vroeg van de opmerking tegen hem in het verblijf gemaakt; dat hij vervolgens G. trachtte te kalmeren, waarop deze hem losliet;

3e. M. L. Verhees, 32 jaar oud, als getuige:

dat hij sedert 6 Juli 1954 bij de Marinekazerne Hollandia dient als korporaal der mariniers in de functie van onder-officier van politie; dat hij op 1 Februari 1955 ten omstreeks 22.30 uur door de officier van Piket, de luitenant ter zee 2e klasse OC Baake werd gewaarschuwd, dat de matroos G., gewapend met twee messen, over het kazerneterrein in de omgeving van de telefooncentrale rondliep; dat hij zich vervolgens naar de telefooncentrale begaf, waar hij G. staande in het gras aantrof, terwijl deze in zijn rechterhand een mes in steekhouding en in zijn linkerhand een mes op normale wijze vasthield; dat, terwijl hij zich tezamen met de officier van Piket in de richting van G. begaf, deze hem toeriep: „Kom niet dichterbij, want dan gooi „ik jullie een mes in je buik“, althans woorden van dergelijke strekking; dat hij G. trachtte te overreden de messen te laten vallen en rustig naar bed te gaan, waarop G. op zijn hurken in het gras ging zitten en met zijn rechterhand het mes klaar hield om te werpen; dat de luitenant ter zee Baake zich verwijderde om assistentie te halen, waarop G. plotseling opsprong en wegliep; dat hij G. na enige tijd aan de rechterzijde van de telefooncentrale te voorschijn zag komen, waarop hij naar G. toeging en hem zei: „G. blijf staan of ik schiet“; dat G. daarop enige passen van hem vandaan liep, daarbij het mes in zijn rechterhand in steekhouding voor zich houdende; dat hij G. wederom somineerde te blijven staan; dat hij vervolgens achter zich een schot hoorde, waarop G. reageerde door het mes in zijn rechterhand in werphouding te nemen en zich naar hem, getuige, toekeerde; dat hij hierop geen risico wilde nemen en G. in diens rechterdijbeen schoot; dat G. hierop wankelde en voorover op de grond viel;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen hem sub I en sub II primair is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. „feitelijke insubordinatie“,

2e. „feitelijke bedreiging van een meerdere“,  
voorzien en strafbaar gesteld krachtens de artikelen 117 en 116 van  
het Wetboek van Militair Strafrecht;

Voorts overwegende, dat de Krijgsraad raa te noemen straf in over-  
eenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandig-  
heden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot vier maanden gevangenisstraf met aftrek  
voorarrest van 2 Februari 1955 — 25 Mei 1955; ontslag uit de militaire  
dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende  
macht te dienen.

Fiat executie door de Commandant Zeemacht Nieuw Guinea, Kapt.  
t. Zee A. C. M. de Neeve — *Red.*]

### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 3 December 1953.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C.  
Berenschot en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Tenlastegelegd: wederrechtelijk gebruik van een jeep en nalaten te  
melden dat beklaagde met die jeep in een aardappelland was gereden  
en aldaar schade had veroorzaakt.*

*Met betrekking tot het eerste feit is de opzet op de wederrechtelijk-  
heid niet bewezen; vrijspraak. De aan dit deel der tenlastelegging ten  
grondslag liggende gedragingen leveren echter een (eigenlijk) krijgs-  
tuchtelijk vergrijp op. Nu er tussen dit vergrijp en het ten tweede ten  
laste gelegde (en bewezen) misdrijf verband en samenhang bestaat,  
neernt de Krijgsraad hiervan gelijktijdig kennis.*

(W.M.Sr. art. 132; W.K. art. 2 en 60; W.V.W. art. 37).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad tegen G. F. S.,  
geb. 24 October 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht,  
„althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 September  
„1953, opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een aan de Staat  
„der Nederlanden toebehorende jeep daarmede heeft gereden over de  
„voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen Elburg-Eperweg,  
„Tongerenseweg, Hoofdstraat, Markt, Stationsstraat, Oenerweg, Ka-  
„naalweg en Weteringsedijk gelegen in de gemeente Oldebroek en Epe;

„2e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht,  
„althans als militair in de zin der wet, te Oldebroek, althans in Neder-  
„land, op of omstreeks 6 September 1953, opzettelijk heeft nagelaten



„aan zijn commandant de kornet Touw, althans aan de bevoegde over-  
„heid mede te delen dat hij met een jeep in de sloot was gereden en  
„in een aardappelland was terechtgekomen waardoor schade was ont-  
„staan, welke mededeling hij van ambtswege doen moest of waarvan  
„de verzwijging in verband met die schade het belang van de dienst of  
„van de Staat kon schaden”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende. ten aanzien van het onder ten eerste aan beklaagde ten laste gelegde, dat deze ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard, dat hij op 6 September 1953 zonder opdracht of toestemming als bestuurder van een aan de Staat der Nederlanden toebehorende jeep, daarmede heeft gereden vanuit 't Harde via de Elburg-Eperweg en de Tongerenseweg naar Epe; dat hij in Epe over de markt is gereden en daarna over een weg langs een kanaal; dat hij wel toestemming had met de jeep een testrit te maken, doch in de buurt van 't Harde moest blijven;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee, Brigade Oldebroek. No. P. 199/53, op ambtseed opgemaakt door Jacob van Putten, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en gesloten te Oldebroek op 2 October 1953, zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Wilhelmus Johannes Maria Touw, kornet, ingedeeld bij de C-Batterij 41e Afdeling Veld-Artillerie, legernummer 31.03.27.371,

dat hij Motor Transport Officier is van de C-Batterij, 41e Afdeling Veld-Artillerie te Oldebroek; dat hij voor beklaagde een rij-opdracht, gedateerd 6 September 1953 heeft uitgeschreven voor een rit met een militair motorrijtuig type jeep, van 't Harde naar Amersfoort en terug; dat beklaagde hem, na het maken van deze rit, meedeelde, dat de jeep 's-avonds nogmaals getest moest worden; dat hij op beklagdes vraag, of hij de oude rij-opdracht naar Amersfoort maar zou gebruiken, heeft geantwoord: „dat is goed, maar het is natuurlijk niet meer nodig om „ver in de richting Amersfoort te gaan”; dat hij beklaagde geen toestemming heeft gegeven om met de jeep van 't Harde naar Epe te rijden;

Overwegende, dat de Krijgsraad het opzet op de wederrechtelijkheid niet bewezen acht, en beklaagde mitsdien van het hem onder ten eerste tenlaste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat evenwel de gedragingen, welke aan het onder ten eerste tenlaste gelegde ten grondslag liggen, in strijd zijn met de militaire tucht en orde en mitsdien opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2, lid 1, van de Wet op de Krijgstucht, waarvan de Krijgsraad, nu samenhang bestaat met het tweede aan beklaagde ten laste gelegde feit, dat namelijk aan beklaagde kan worden verweten, gelijktijdig kennis neemt;

Overwegende, ten aanzien van het onder ten tweede aan beklaagde tenlaste gelegde, dat deze ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard,

dat hij op 6 September 1953 met een aan de Staat der Nederlanden toebehorende jeep reed op een weggetje te Epe, dat doodliep; dat hij

bij zijn pogingen weer terug te rijden in een aardappelland terecht kwam en tenslotte met die door hem bestuurde jeep in een sloot reed; dat de jeep met een tractor uit de sloot moest worden gehaald; dat door een en ander schade aan het bouwland werd veroorzaakt; dat hij die dag, teruggekeerd zijnde in de kazerne te Oldebroek, opzettelijk heeft nagelaten aan zijn commandant, de kornet Touw, mede te delen, dat hij met een jeep in de sloot was gereden en in een aardappelland was terechtgekomen, waardoor schade was ontstaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder ten tweede is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, te Oldebroek op 6 September 1953 opzettelijk heeft nagelaten aan zijn commandant, de Kornet Touw, mede te delen dat hij met een jeep in de sloot was gereden en in een aardappelland was terechtgekomen waardoor schade was ontstaan, waarvan de verzwijging in verband met die schade het belang van de dienst of van de Staat kon schaden;

Overwegende dienaangaande, dat het verzwijgen van die mededeling in verband met de veroorzaakte schade het belang van de dienst of van de Staat kon schaden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kan schaden, in tijd van oorlog gepleegd”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf bovengemeld krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking neemt;

[Dictum: verklaart beklagde voor wat betreft het onder ten 2e ten laste gelegde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde onder ten 1e is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij \*) — *Red. J.*

) Artikel 60 Wet Krijgstucht is opgenomen onder de aangehaalde wetsartikelen. (Red.)

**Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 3 December 1953.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C. Berenschot en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Kapt. W. G. Tibben.

*Opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling met enig kwaad bedreigen: aan de privé-woning van een meerdere, ten aanhore van de echtgenote van die meerdere en van de burens, de woorden: Laat je man niet buiten Zwolle komen; wij maken een lijk van hem, bezigen.*

*Gedeeltelijk voorwaardelijke militaire detentie.*

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 108).

**DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. v. d. B., geb. 26 Januari 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans „als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 5 September 1953 te „Zwolle, althans in Nederland, opzettelijk in het openbaar, immers „aan de deur van een aan de openbare weg, de Iepenstraat gelegen „woning in tegenwoordigheid van Catharina Wilhelmina Theresia „Reuvers en meerdere andere burgers tegen die Reuvers die alstoen „gehuwd was met de wachtmeester der Artillerie W. D. R., heeft „gezegd: „Laat je man niet buiten Zwolle komen want dan is hij voor „„ons, wij maken een lijk van hem,“ althans dergelijke met enig kwaad „bedreigende die wachtmeester betreffende woorden heeft geuit;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard, dat hij op 5 September 1953 met nog enige soldaten naar de woning van wachtmeester R., gelegen in de Iepenstraat te Zwolle is gegaan; dat hij aldaar aan de deur van die woning — in tegenwoordigheid van de vrouw van die wachtmeester en in tegenwoordigheid van meerdere burgers, de navolgende, aan het adres van de wachtmeester R. gericht, dreigende woorden heeft gesproken: „Laat je man niet buiten „Zwolle komen, want dan is hij voor ons; wij maken een lijk van „hem“;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „met enig kwaad bedreigen“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, waarvan een maand voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

**Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 18 Juni 1954.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel Jhr. Mr R. W. G. Wittert van Hoogland en Kapitein Mr J. H. Bekkering.

*Raadsman:* Mr P. B. M. de Sevaux.

*Valsheid van verlofpas en opzettelijk gebruikmaken daarvan; opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.*

*Het Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis) verwerpt het opzettelijk gebruikmaken van de valse verlofpas, vermits de woorden „hebbende hij . . . de verlofpas . . . getoond” slechts beschouwd worden als een toevoeging om het oogmerk te bewijzen en niet als een tenlastelegging van het opzettelijk gebruikmaken van de valse pas, in welk geval het element „opzettelijk” daarin vermeld had behoren te zijn.*

*Qualificatie van het afwezigheidsdelict*<sup>1)</sup>.

*De door de Krijgsraad opgelegde straf van militaire detentie v.d.t.v. 2 maanden gewijzigd in vier weken, doch met onmiddellijke in-arreststelling.*

(W.M.Sr. art. 97, 102).

**DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die krijgsraad, eiser, tegen J. O. W., geb. 4 Januari 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde na voeging van de afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken no's L. 13/1/54 en L. 126/I/54, respectievelijk dd. 16 Februari 1954 en 8 Juni 1954, is ten laste gelegd:

I. „dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 9 Januari 1954 te Nijmegen, althans in Nederland, opzettelijk „een verlofpas valselijk heeft opgemaakt of vervalst, met het oogmerk „om die te gebruiken als ware deze echt en onvervalst of als ware de „inhoud in overeenstemming met de waarheid, door toen aldaar met „voormeld oogmerk opzettelijk valselijk en geheel of ten dele in strijd „met de waarheid op een verlofpasformulier in te vullen achter de „daarop gedrukte woorden „de Commandant van 3-2 IR-KLu”, achter de woorden „verleent aan de”: „dpl. sld. J. O. W.”, achter het „woord „geboren”: „4-1-1933”, achter het woord „legernummer”: „330104438”, voor de woorden „dagen verlof”: „vier”<sup>M</sup>, achter het

<sup>1)</sup> Men zie in dit verband ook vonnis Zeekrijgsraad 's-Gravenhage van 22 Juli 1954 met sententie van 14 September 1954 (blz. 99 v. hiervóór), de in het naschrift aangehaalde jurisprudentie en het vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 12 October 1954 met sententie van 28 December 1954 (blz. 314 hiervóór), blijkens welke sententie het Hof de door de beide hiergenoemde krijgsraden voorgestelde qualificatie heeft overgenomen. (Red.)

„woord „ingaaende<sup>m</sup>: „Vrijdag 8 Januari '54", achter de woorden „,teruggekeerd op": „Dinsdag 12 Januari 19-54", achter de woorden „,aard van het verlof": „buitengewoon verlof", als plaats en datum „van opmaken of ondertekening: „Nijmegen, 8 Januari 1954" en onder „de woorden „de Commandant voornoemd": „Res. Kapt. F. van „,Gulick" en vervolgens een krabbel te plaatsen en daarmee de indruk te wekken, dat deze de handtekening van voornoemde Kapitein „was, hebbende hij vervolgens toen aldaar de aldus valselijk opge- „maakte of vervalste verlofpas aan een korporaal van de Stations- „patrouille op diens verzoek getoond;

II. „dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Luchtmacht, althans als militair in de zin der „Wet, op of omstreeks 3 Mei 1954 te omstreeks 08.00 uur, derhalve „in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid „niet naar zijn onderdeel te Woensdrecht, althans in Nederland, is „teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld „daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op „of omstreeks 3 Mei 1954 te omstreeks 23.00 uur bij zijn onderdeel „is teruggekeerd";

Overwegende, dat uit een Justitiële Verklaring dd. 14 Mei 1954 opgemaakt en ondertekend te Woensdrecht door de Commandant Compagnie Opleidingen blijkt, dat beklagde sedert 15 Juli 1953 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht;

Ten aanzien van het onder I ten laste gelegde:

Overwegende, dat beklagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 9 Januari 1954, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, te Nijmegen op een verlofpasformulier heeft ingevuld, achter de woorden „de Com- „mandant van": „,3-2-IR-Klu", achter de woorden „verleent aan de": „,dpl. sld. J. Q. W.", achter het woord „geboren<sup>m</sup>: „,4-1-1933", achter „legernummer<sup>n</sup>: „,330104438", vóór de woorden „dagen verlof": „,vier", achter het woord „ingaaende<sup>n</sup>: „,Vrijdag 8 Januari '54", achter de woorden „terugkeer op": „,Dinsdag 12 Januari '54", achter de woorden „aard van het verlof": „,buitengewoon verlof", als plaats en datum van opmaken en ondertekening: „,Nijmegen 8 Januari 1954" en onder de woorden „de Commandant voornoemd": „,de Res. Kapt. F. „,van Culick" en hij vervolgens op de plaats, waar die kapitein van Gulick had moeten tekenen, zelf iets heel slordig heeft geschreven;

dat, wat hij aldus op die verlofpas — dezelfde verlofpas als hem door de Officier-Commissaris werd getoond — had ingevuld, niet waar was;

dat hij zich te ongeveer 10.45 uur die dag naar het station van de Nederlandse Spoorwegen te Nijmegen heeft begeven, alwaar een korporaal van de aldaar dienstdoende Stationspatrouille naar zijn, beklagdes, verlofpas vroeg;

dat hij daarop toen aan die korporaal die vervalste verlofpas heeft getoond;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en de feiten, waarop het betrekking heeft, alsook de verlofpas en de Justitiële Verklaring alleen in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde — zowel onder I als onder II — is ten laste gelgd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

ad I: a. „een verlofpas valselijk opmaken met het oogmerk om „het stuk te gebruiken als ware het echt en onvervalst“;

b. „als militair opzettelijk gebruik maken van een valse verlofpas, „als ware deze echt en onvervalst“;

ad II: „als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen „durende“;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

ad Ia en b, artikel 102 Wetboek van Militair Strafrecht,

ad II, artikel 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

### **Hoog Militair Gerechtshof.**

Sententie van 24 Augustus 1954.

*President:* Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Generaal-Majoor Vlieger-Waarnemer Zegers; *plvv. Leden:* gep. Kapitein ter Zee van Langeveld en gep. Generaal-Majoor Schimmel. *Raadsman:* Majoor K. Bakker.

*(Zie het vonnis hiervóór).*

#### **HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,**

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen met bevel tot onmiddellijke inarreststelling van beklagde;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt omdat het zich daarmee niet kan verenigen;

Overwegende ten aanzien van het sub I tenlastegelegde:

1. dat het Hof niet, gelijk de Krijgsraad deed, uit de tenlastelegging kan lezen dat daarin tevens het misdrijf, omschreven in het tweede lid van artikel 102 van het Wetboek van Militair Strafrecht is tenlastegelegd omdat slechts de woorden: „hebbende hij vervolgens alstoen „aldaar de aldus valselijk opgemaakte verlofpas aan een korporaal van „de Stationspatrouille op diens verzoek getoond“ op het gebruik maken van het valselijk opgemaakte stuk betrekking kunnen hebben, en het

Hof deze toevoeging beschouwt als de vermelding van een gedraging, waardoor beklagdes oogmerk om dit stuk te gebruiken aannemelijk wordt gemaakt;

2. dat de tenlastelegging, indien deze zou moeten worden gelezen gelijk de Krijgsraad deed, niet tot een veroordeling krachtens het tweede lid van artikel 102 van het Wetboek van Militair Strafrecht zou kunnen leiden, aangezien niet is tenlastegelegd dat de sub 1 bedoelde gedraging van beklagde *opzettelijk* geschiedde; dat uit de — naast de tenlastelegging van het oogmerk overbodige — vermelding, dat beklagde „*opzettelijk* een verlofpas valselijk heeft opgemaakt of „vervalst met het oogmerk. . . . enz.“ niet tevens kan worden gelezen dat hij ook de gebruikshandeling „opzettelijk” heeft verricht, dus als zoude de eerst aangehaalde zinsnede uit de tenlastelegging hebben geluid: „hebbende hij *opzettelijk*. . . .enz.”;

Overwegende ten aanzien van het sub II tenlastegelegde:

1. dat de Krijgsraad verwijst naar, en een gevolgtrekking maakt op grond van een verklaring onder ede afgelegd voor de Officier-Commissaris door Antonius Joseph Marinus, Majoor der Koninklijke Luchtmacht, geboren 25 Augustus 1916, hoewel de inhoud van die verklaring niet onder de bewijsmiddelen is opgenomen;

2. dat de qualificatie van het bewezen verklaarde moet worden verbeterd;

3. dat de Krijgsraad, het primair tenlastegelegde bewezen verklarend, heeft verzuimd een uitspraak te doen over de subsidiair aan beklagde tenlastegelegde overtreding van artikel 96 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*];

*Post alia:*

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — eerdervermeld verlofpasformulier slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklagde de in de tenlastelegging bedoelde verlofpas valselijk heeft opgemaakt en die valselijk opgemaakte verlofpas heeft getoond aan een korporaal van de Stationspatrouille;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„EEN VERLOFPAS VALSELIJK OPMAKEN MET HES OOGMERK OM DIE TE „GEBRUIKEN ALS WARE DIE ECHT EN ONVERVALST OF ALS WARE DE IN-„HOUD IN OVEREENSTEMMING MET DE WAARHEID”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 102 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

*Post cetera alia (t.a.v. het sub II tenlastegelegde):*

Overwegende dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelec wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde primair is ten lastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„OPZETTELIJKE ONGEOORLOOFDE AFWEZIGHEID IN TIJD VAN OORLOG, „NIET LANGER DAN VIER DAGEN DURENDE”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Dictum: vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart bewezen hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd, in voege als boven aangegeven;

Qualificeert dit als boven vermeld;

Verklaart beklagde daaraan schuldig en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot militaire detentie voor de tijd van vier weken;

Stelt beklagde in arrest; beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming  
— Red.J.

### **Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 10 December 1954.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde; *Leden:* Majoor P. Ridder en Kapitein A. van Houte.

*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Van een erf een weg oprijdende, geen voorrang gegeven aan het verkeer dat op die weg van rechts naderde. Zwaar lichamelijk letsel. Met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr. geldboete opgelegd.*

*Het verweer dat de weg geen openbare weg was, Emmers niet voorkwam op de gemeentelijke legger van openbare wegen en voetpaden, verworpen, nu gebleken is dat de weg niettemin voor het openbare verkeer openstond.*

(W.Sr. art. 23, 24; W.V.W. art. 36).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. R., geb. 19 Februari 1933, res. 2e luitenant 102e Techn. Dienst Zware Herstellingscomp., beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 2 Juli 1954 te Wezep, althans in Nederland, als bestuurder van een jeep daarmede hoogst roekeloos en gevaarlijk van de uitrit van de D.M.L. tankwerkplaats, de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Cultuurweg, is opgereden terwijl juist van voor hem rechts over die weg een automobiel bestuurd door E. H. van Eijnsbergen naderde, waardoor een aanrijding tussen die jeep en die door van Eijnsbergen bestuurde auto is ontstaan waardoor het aan zijn, beklagdes, grove schuld is te wijten geweest dat de zich in die door van Eijnsbergen bestuurde auto bevindende Leissner een hersenschudding, althans zwaar lichamelijk letsel en een tijdelijke ziekte van ongeveer 4 weken heeft bekomen”;



Post *alia*:

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal no. P 161/54 van de 3e divisie Koninklijke Marechaussee, brigade Wezep, opgemaakt en ondertekend door Jan Arend Kerbel, marechaussee 1e klasse, behorende tot genoemde brigade, tevens opsporingsambtenaar zakelijk vermeldt als verklaring van:

1. verbalisant:

dat de Cultuurweg te Wezep in de gemeente Oldebroek een voor het openbaar verkeer openstaande weg is;

Post *cetera alia*:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft begaan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zwaar *licha- melijk* letsel bekomt, terwijl dat letsel door de aanrijding is *veroor- zaakt*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 lid 2 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat door de verdediger van beklagde nog is aangevoerd dat de Cultuurweg niet zou zijn een openbare weg omdat deze weg, althans wat betreft het stuk waar de aanrijding geschiedde, niet voorkomt op een legger van openbare wegen en voetpaden der gemeente Oldebroek — waaromtrent de verdediger een verklaring overlegt van de Directeur van gemeentewerken in Oldebroek — doch dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt omdat al moge een weg dan niet openbaar zijn in de zin van de Wegenverkeerswet zulks niet wegneemt dat hij voor het openbaar verkeer kan openstaan, gelijk in casu voor de Cultuurweg volgt uit de hierboven gerelateerde verklaring van verbalisant;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis zou hebben opgelegd;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 24, 91 van het Wetboek van Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — Red.].

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 Maart 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. A. J. J. H. van Dilst en Maj. Mr P. C. L. Eschauzier.

*Raadsman:* Dr Mr H. van Zanten.

*Zich door een samenweefsel van verdichtsels aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken: een bijzonder verlof gekregen op het onware verhaal dat zijn echtgenote ziek en zonder geld of hulp was.*

(W.M.Sr. art. 98, 101).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. G. B., geb. 19 Januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 188e afdeling „zware luchtdoelartillerie, semie mobiel, te Amersfoort aldaar op 20 „Januari 1955 te 16.30 uur, in tijd van oorlog, zich opzettelijk door „een samenweefsel van verdichtsels tijdelijk aan de vervulling van zijn „dienstverplichtingen heeft onttrokken te weten tot 24 Januari 1955, „17.15 uur, op welk tijdstip hij bij zijn onderdeel te Amersfoort is „teruggekeerd, doordien hij namelijk op eerstbedoeld tijdstip aan zijn „batterij-commandant, de kapitein J. M. Koster, in strijd met de waar- „heid heeft medegedeeld dat de lichamelijke toestand van zijn vrouw „verre van goed was en deze zonder geld thuis zat en in het geheel geen „hulp had, waardoor genoemde kapitein werd bewogen hem, beklaag- „de, enige dagen buitengewoon verlof toe te staan, zijnde hij, beklaag- „de, hierdoor van 20 Januari 1955 16.30 uur tot 24 Januari 1955, „17.15 uur opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van zijn voor- „meld onderdeel afwezig is geweest en gebleven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op na te noemen data in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 188e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Semie-Mobiel A Batterij te Amersfoort;

dat hij op 20 Januari 1955 te 16.30 uur zich te Amersfoort willens en wetens van zijn onderdeel heeft verwijderd; dat hij zijn Batterij-Commandant, de kapitein J. M. Koster, in strijd met de waarheid, had medegedeeld, dat de lichamelijke toestand van zijn — beklaagdes — vrouw verre van goed was, dat zij zonder geld thuis zat en dat zij in het geheel geen hulp had; dat de kapitein Koster hem daarop enige dagen buitengewoon verlof heeft toegestaan; dat hij sindsdien opzettelijk onafgebroken van zijn onderdeel afwezig is gebleven en dusdoende zich willens en wetens aan zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken, totdat hij op 24 Januari 1955 te 17.15 uur bij zijn onderdeel te Amersfoort is teruggekeerd;

*Post alia:*

Overwegende, dat een schrijven van het waarnemend Hoofd van het Gewestelijk Kantoor Noord-Holland-Zuid van de Sociale Dienst van het Ministerie van Oorlog, dd. 28 Januari 1955, zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat de dienstplichtig soldaat Willem Gerardus B. sedert zijn huwelijk op 15 September 1954, met zijn echtgenote inwonend is bij zijn schoonouders te Haarlem; dat de echtgenote van B. gravida is en volkomen gezond; dat zij een kostwinnersvergoeding geniet van f 27 per week; dat waar B.'s echtgenote bij haar ouders inwoont en van hen alle mogelijke hulp en bijstand ontvangt thuis blijven van de militair op sociale gronden niet gerechtvaardigd is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd schrijven van het waarnemend Hoofd van het Gewestelijk Kantoor Noord-Holland Zuid van de Sociale Dienst slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „ongeoorloofd en”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„als militair zich opzettelijk door een sanzenweefsel van verdichtfels „in tijd van oorlog langer dan vier dagen durende aan de vervulling „van zijn dienstverplichtingen onttrekken \*)*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 jo 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde vanaf 24 Januari 1955.

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 8 Juni 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Kapitein A. J. van Dongen.

*Beklaagde, bestuurder van een militair motorvoertuig, had op een verenigingspunt van drie wegen, het op het midden van dit verenigingspunt gelegen parkeerpleintje niet links gelaten, doch was daar (in strijd met de ter plaatse aanwezige borden model 14 — geslotenverklaring — en model 17 — richtingaanwijzing → links langs gereden, alwaar hij in aanrijding is gekomen met een „bromfietser”.*

\*) Voor de qualificatie worde verwezen naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 11 September 1952, M.R.T. XLVI, blz. 37 en het daarbij gestelde naschrift, naar het vonnis van diezelfde Krijgsraad van 20 Mei 1953, M.R.T. XLVII, blz. 324 en het daarbij gestelde naschrift en tenslotte naar de verdere jurisprudentie, vermeld in M.R.T. XLVII, blz. 481. (Red.)

*Geen overtreding van artikel 25 W.V.W., omdat de geslotenverklaring niet geldt voor het militaire motorvoertuig en omdat op de bromfietser de primaire plicht rustte om voorrang te verlenen ingevolge artikel 27 W.V.R.*

*Wel een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp: verwijzing naar de commanderende officier.*

(W.K. art. 2, 58; W.V.W. art. 25; W.V.R. art. 27).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L. V., geb. 20 Januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 135e Afdeling „Lichte Lucht doelartillerie Mobiel te Gorinchem, op 22 April 1955, in „de gemeente Hilversum, als bestuurder van een militair motorrijtuig, „DAF artillerietrekker, registratienummer KL 21-67, daarmee rijden- „de over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Groest, „in de richting van de Emmastraat, zich als weggebruiker zodanig „heeft gedragen dat de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht, „althans redelijkerwijs was aan te nemen dat de veiligheid op de weg „in gevaar kon worden gebracht en bovendien de vrijheid van het „verkeer zonder noodzaak werd belemmerd, doordien hij alstoen aldaar „komende uit de richting Bussum en voornemens zijn weg te ver- „volgen langs de Emmastraat, gekomen bij het verenigingspunt van „voor het openbaar verkeer openstaande wegen Groest-Langstraat- „Emmastraat, alwaar zich een verkeerspleintje bevindt met in het „midden daarvan een parkeerplaats gelegen en waar van overheidswege „op duidelijke wijze middels borden volgens de modellen 14 en 17 „der Bijlage van het Wegenverkeersreglement is aangegeven dat „rechtsom deze parkeerplaats moet worden gereden, zonder enige „militaire noodzaak met het door hem bestuurde motorrijtuig in strijd „met bedoelde van overheidswege aangebrachte tekens langs de Groest „de Emmastraat is ingereden in stede van langs de Langstraat, waardoor „de berijder van een rijwiel met hulpmotor, welke, uit de Langstraat „komende, voornemens was met een bocht naar links de Groest op te „rijden, zijn rijbaan plotseling versperd zag en met het door hem, be- „klaagde, bestuurde motorrijtuig in botsing is gekomen”;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een strafbaar feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling met name niet het delict van artikel 25 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat de aanrijding heeft plaats gevonden op het verenigingspunt van wegen gevormd door de Groest de Emmastraat enerzijds en de Langstraat anderzijds en die wegen van gelijke rangorde zijn, zodat de in de telastelegging genoemde berijder van de bromfiets krachtens het bepaalde in artikel 27 van het Wegenverkeersreglement

voorrang moest verlenen aan het vierwielige militaire motorrijtuig, dat gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig voormeld verenigingspunt naderde;

Overwegende, dat het daarbij niet terzake doet of het militaire motorrijtuig reed op een weg waarvoor deze geslotenverklaring gold, zijnde vooreerst deze geslotenverklaring krachtens het bepaalde in artikel 45 van de Wegenverkeerswet jo I van het Koninklijk Besluit van 1 April 1953 S 167 niet van toepassing op het door beklagde bestuurde motorrijtuig, terwijl voorts al ware dit anders de alsdan door beklagde begane overtreding geen verandering brengt in de wettelijke voorrangsregeling;

Overwegende, dat in casu de veiligheid van het verkeer op de weg in gevaar werd gebracht door het niet voldoen aan de voor die veiligheid op verenigingspunten van wegen van primair belang zijnde voorrangs-bepalingen door de berijder van het rijwiel met hulpmotor, waartoe moet hebben bijgedragen de omstandigheid dat die berijder blijkens de verklaringen van beklagde en getuige van den Brink een gebaksdoos onder zijn arm hield, waardoor hij ongetwijfeld in de besturing van zijn rijwiel moet zijn belemmerd en zeker niet in staat was in voor hem onverwachte verkeerssituaties naar de eis te reageren;

Overwegende, dat het hiervóór bewezene naar het oordeel van de Krijgsraad wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht aangezien beklagdes optreden een voor een militair chauffeur onbetamelijke wijze van rijden inhoudt, waardoor onnodige risico's werden geschapen voor de weggebruikers ter plaatse en voor het aan beklagde toevertrouwde militaire motormaterieel;

Overwegende, dat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende Officier;

[Uit het dictum: verklaart beklagde schuldig aan het hierboven be-  
wezen verklaarde feit doch hem deswege niet strafbaar; verwijst de  
zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde  
Commanderende Officier; verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde  
meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor be-  
wezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 23 Maart 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. J. M.

Evers en Lt. Kol. F. G. van Ditzhuijzen.

*Raadsmans:* Mr H. Oosterhuis.

*Beschadiging van twee motorvoertuigen der krijgsmacht, door, samen met een andere militair, de twee voertuigen tegenover elkander te stellen en ze, vol gas gevende, tegen elkander te doen drukken, ten-  
einde aldus uit te maken welk der voertuigen het sterkste was.*

*Het „opzettelijke“ beschadigen niet bewezen geacht. Terugverwijzing der zaak naar de commanderende officier.*

(W.M.Sr. art. 160; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. J. R., geb. 25 December 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 135e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel te Gorinchem, aldaar op 18 Januari „1955, zijnde in tijd van oorlog, mitsdien behorende tot de op voet „van oorlog gebrachte Nederlandse krijgsmacht, in of nabij de militaire „garage aan de Boerenstraat wederrechtelijk en opzettelijk tesamen en „in vereniging met de soldaat W. een aan de Staat der Nederlanden „toebehorend militair motorrijtuig, type M 16, gekentekend 4054889, „zijnde een oorlogsbehoefte, bestemd onder meer voor het vervoer van „„vierlingen“, heeft beschadigd, doordien hij en genoemde W., na elk „eigendunkelijk achter het stuur van een M 16, te weten de 4054889 „en de 4028236 te hebben plaats genomen, deze met de voorzijden „tegen elkaar hebben geplaatst en vervolgens, teneinde uit te maken „welke M 16 de sterkste was, vol gas hebben gegeven, door welke „handelingen, naar door hen moest worden begrepen, schade zou ont- „staan en ook is ontstaan, immers de radiator van de 4054889 is „ingedeukt en de, althans een hoeveelheid anti-vries eruit is gelopen, „terwijl de voor aan de bumpers der voertuigen gemonteerde rollen „onder elkaar schoven“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 18 Januari 1955 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was en ingedeeld bij de 135e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel te Gorcum; dat hij op voormelde datum in de militaire garage aan de Boerenstraat aldaar zonder toestemming of recht daartoe gekregen te hebben tesamen en in vereniging met de soldaat W. een aan de Staat der Nederlanden toebehorend militair motorrijtuig type M 16, gekentekend 4054889, bestemd onder meer voor het vervoer van zogenaamde vierlingen, zijnde dit lichte luchtdoelmitrailleurs, heeft beschadigd, doordat W. en hij elk eigendunkelijk achter het stuur van een M 16 hebben plaatsgenomen, te weten W. in de M 16 nummer 4054889 en hijzelf in de M 16 nummer 4028236, waarop zij deze twee motorvoertuigen met de voorzijden tegen elkaar hebben geplaatst en vervolgens, teneinde uit te maken welke M 16 de sterkste was, gas hebben gegeven, tengevolge waarvan van de M 16 nummer 4054889 de bovenzijde van de radiator werd ingedeukt door de schoep van een ventilateur en een hoeveelheid anti-vries uit de radiator is gelopen, terwijl de voor aan de bumpers van die voertuigen gemonteerde rollen over elkaar heen schoven;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 31 Januari 1955, opgemaakt en gesloten door Cornelis van Leeuwen, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, brigade Gorinchem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adrianus Wilhelmus Anthonius Brouwer:

dat hij zich op 18 Januari 1955 te omstreeks 15.00 uur in de garage aan de Boerenstraat te Gorinchem bevond; dat hij toen zag dat de soldaat W. een in die garage gestalde M 16 naar buiten reed en na enige ogenblikken daarmede de garage weer kwam binnenrijden; dat nagenoeg op hetzelfde ogenblik de soldaat R. een andere in de garage staande M 16 startte en daarmede stapvoets de garage uitreed; dat beide auto's zover op elkaar toereden, dat de aan de voorzijden van de auto's van dat type gemonteerde rollen elkaar raakten; dat hij toen de wagens met de voorzijden tegen elkaar stonden aan het geloei der motoren hoorde dat de beide bestuurders gas gaven; dat vervolgens de door W. bestuurde M 16 achteruit reed naar de uitgang van de garage; dat laatstbedoelde auto vervolgens weer vooruit de garage in reed, terwijl R. met de door deze bestuurde M 16 ook stapvoets vooruit reed; dat de beide bumperrollen toen weer tegen elkaar aankwamen; dat hij hoorde, dat beide bestuurders weer gas gaven; dat de bumperrollen van de door W. bestuurde M 16 over de andere bumperrol heen schoot, waarna W. de door hem bestuurde M 16 weer achteruit reed; dat hij zag dat er anti-vries uit de wagen van W. op de grond lekte;

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „opzettelijk en”;

Overwegende, dat het aldus niet oplevert een feit strafbaar gesteld bij een wettelijke strafbepaling;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak, één der in artikel 2 lid 2-6 [ten rechte artikel 2 lid 1 — Red.] van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

[Volgt: schuldigverklaring aan het hierboven als bewezen aangenomen feit doch dit niet te zijn een strafbaar feit; verwijzing van de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commandierend Officier — Red.]

---

## Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 Maart 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. J. M. Evers en Lt. Kol. F. G. van Ditzhuijzen.  
*Raadsman:* 2e luitenant B. van Wingerden.

*Beklaagde, bij duister als bestuurder van een motorvoertuig rijdende, had, bij het naderen van een tegenligger met sterke verlichting, zijn lichten gedimd en was blijven doorrijden aan de uiterste rechterkant van de weg, alwaar hij twee zich te voet voortbewegende militairen heeft aangereden.*

*Vrijspraak. In het huidige verkeer mag stellig verwacht worden dat voetgangers, in het belang van eigen en anders veiligheid, indien zij gedwongen zijn een rijbaan te volgen, zoveel mogelijk links van de weg lopen. In casu bood bovendien de voor hen linkerkant meer uitwijkmogelijkheid.*

(W.V.W. art. 36).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geb. 1 Januari 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 148e Afdeling „Zware Luchtdeartillerie te Bussum (N.H.), op 20 December 1954 „te Huizen (N.H.) als bestuurder van een militair motorrijtuig (jeep), „daarmee rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, „de secundaire weg, parallel lopende aan de voor het openbaar verkeer „openstaande weg, de Rijksstraatweg Amsterdam-Amersfoort, in de „richting Amsterdam, hoogst roekeloos en onvoorzichtig, toen hem „langs de voormelde Rijksstraatweg een motorrijtuig tegemoet kwam „met sterke verlichting, waardoor hij zelf het overzicht over de door „hem bereden weg verloor, in stede van te remmen en te stoppen, zijn „lichten heeft gedimd en is doorgereden en hij te laat heeft opgemerkt „dat aan de uiterste rechterzijde van genoemde secundaire weg een „tweetal militairen liepen, welke hij inhaalde met het aan deze roeke- „loosheid en onvoorzichtigheid te wijten gevolg, dat hij, toen hij deze „militairen opmerkte, deze niet meer heeft kunnen ontwijken en hen „van achteren heeft aangereden, waardoor zij in de ligusterhaag terzijde „van de weg werden geslingerd en een hunner, A. J. M. Lubrecht ge- „heten, een gebroken rechter scheenbeen en een op twee plaatsen ge- „broken rechter kuitbeen bekam, tengevolge waarvan hij geruime tijd „ziek, althans verhinderd in de uitoefening zijner ambtsbezigheden als „militair is geweest, welke letselen door de aanrijding zijn veroor- „zaakt”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de



overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad met name niet bewezen acht, dat beklaagde, toen hem langs de Rijksstraatweg Amsterdam-Amersfoort een motorrijtuig met sterke verlichting tegemoet kwam, het overzicht over de door hem bereden weg in die mate heeft verloren, dat hij door in plaats van te remmen en te stoppen en met gedimd licht door te rijden onvoorzichtig handelde of zich schuldig maakte aan een voor het verkeer gevaarlijke handeling, aangezien niet is komen vast te staan dat beklaagde in die laatste omstandigheid verkeerde of zich op de weg bevindende obstakels die van een wettelijk voorgeschreven verlichting waren voorzien niet tijdig zou hebben kunnen opmerken;

Overwegende, dat, nog afgezien van het feit dat in het huidige verkeer stellig verwacht mag worden, dat voetgangers, zeer zeker bij duisternis, in het belang van eigen en anders veiligheid indien zij gedwongen zijn een rijbaan te volgen, zoveel mogelijk links van de weg lopen, nu het in de telastelegging bedoelde tweetal militairen, dat gekleed was in de uniform van de Koninklijke Landmacht, hetwelk hen in het algemeen weinig af doet steken tegen de omgeving, op een in de eerste plaats voor rijverkeer bestemde weggedeelte liepen, waar, door de aanwezigheid van een ligusterhaag ter rechterzijde van de weg voor hen de uitwijkmogelijkheid naar de berm zo niet onmogelijk dan toch zeer bemoeilijkt werd, terwijl aan de voor hen linkerzijde van de weg een berm was waar die mogelijkheid wel ruimschoots bestond, het aan deze militairen geweten moet worden, dat de veiligheid van het verkeer op de weg in gevaar werd gebracht;

[Vrijspraak — *Red.*]

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 12 Januari 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Majoor H. P. Wiegman.

*Raadsman:* Mr A. W. G. M. Daverveldt.

*Ontucht met een minderjarige van het zelfde geslacht.*

*Weliswaar was S. bijna 21 jaar, doch nu niet gebleken is dat hij een uitzonderlijk oud aandoend uiterlijk had, was er voor beklaagde alle redenen te vermoeden dat hij nog geen 21 jaren was.*

*Geldboete.*

(W.Sr. art. 23, 24, 258 *bis*).

### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen 3. M. N., geb. 18 Juli 1932, soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op twee verschillende niet met zekerheid vast te stellen tijdstippen in de periode September 1953 tot en met December 1953 te,

„althans in de omgeving van, Eindhoven, in ieder geval in Nederland, „als meerderjarig man, geboren 18 Juli 1932, de minderjarige man „P. J. S., geboren 29 Januari 1933, die niet gehuwd of gehuwd geweest „was en wiens minderjarigheid hij kende of redelijkerwijs moest vermoeden, telkens opzettelijk ontuchtig bij diens blote mannelijkheid „heeft vastgegrepen en daaraan op- en neergaande bewegingen heeft „gemaakt en zich door S. voornoemd bij zijn, beklagde's, blote „mannelijkheid heeft laten vastgrijpen en daaraan op- en neergaande „bewegingen heeft laten maken“;

*Post alia:*

Overwegende immers dat ten tijde van beklagde's bovenomschreven handelingen S. weliswaar bijna 21 jaar oud was, doch nu **niet** is gebleken dat deze een voor zijn leeftijd uitzonderlijk oud aandoend uiterlijk had, de Krijgsraad oordeelt dat er voor beklagde alle reden was te vermoeden dat S. nog geen 21 jaar was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Als meerderjarige met een minderjarige van hetzelfde geslacht, „wiens minderjarigheid hij redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht „plegen, tweemaal gepleegd“,*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 248 bis Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red. J.*

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 16 Februari 1955.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Majoor F. G. J. de Waal en Kapitein J. C. Engelman.

*Raadsman:* Mr H. Bergé.

*Rij-opdracht, ingevuld door de MTOO op een door een soldaat be-  
weerdelijk van de MTO ontvangen instructie.*

*De MTOO is uit eigen hoofde niet bevoegd tot het verstrekken van een rij-opdracht; wanneer hij een rij-opdracht verstrekt, in de (achteraf onjuist gebleken) mening dat zulks geschiedde op last van de MTO, dan is niettemin de rij-opdracht onbevoegdlijk verstrekt en de daarop gemaakte rit wederrechtelijk gemaakt. Zodra beklagde zich bewust werd van deze wederrechtelijkheid werd deze wederrechtelijkheid opzettelijk, om het even of de wetenschap van de wederrechtelijkheid gegrond was op een al of niet juiste gedachtengang, nu de wederrechtelijkheid objectief vaststond.*

(W.V.W. art. 37).

## DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. H., geboren 10 Juli 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 28 Mei 1954 te Wezep en elders in Nederland, opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen van Wezep-Soest-Weesp-Hilversum en Rossum naar Vught, heeft gebruikt, hebbende hij alstoen aldaar opzettelijk als bestuurder met genoemd motorrijtuig, zonder toestemming van zijn commandant of van enig ander daartoe bevoegde meerdere, over genoemde wegen gereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat soldaat Prinsen hem op 28 Mei 1954 in de Willem de Zwijgerkazerne te Wezep meedeelde, dat deze dien dag met de radiowagen, waarop hij (beklaagde) als chauffeur was ingedeeld een rit moest maken voor oefeningsdoeleinden; dat hij toen naar het motortransportbureau is gegaan en daar van de dd. M.T.O.O. korporaal Lammerts van Bueren een rijopdracht, no. 131991 E, kreeg bestemd voor de voorgenomen rit; dat hij deze korporaal de gegevens voor de rit zelf verstrekte; dat hij vervolgens op 28 Mei 1954 willens en wetens als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, toebehorend aan de Staat der Nederlanden heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen van Wezep via Soest, Weesp, Hilversum en Rossum naar Vught; dat hij in de aanvang dacht dat alles in orde was doch hem al spoedig bleek dat Prinsen van plan was diverse adressen te bezoeken buiten de provincie Gelderland o.a. het adres van een vroeger meisje van hem in Soest; dat hij zich verzette omdat hij daarmee zijn rijopdracht te buiten zou gaan doch later toegaf; dat hij te Hoevelaken zijn rijopdracht heeft aangevuld met de woorden „Utrecht, Noord-Holland, Brabant”;

dat hij wel begreep dat hij van geen enkele bevoegde meerdere toestemming had om naar Soest en Weesp te rijden en vandaar naar Rossum en Vught; dat hij bij vertrek uit Weesp te circa 13.30 uur wel begreep dat de rit verder geen enkel dienstbelang betrof aangezien zij door naar Rossum te rijden veel later dan 17.00 uur in Wezep terug zouden komen en hij begreep dat er na 17.00 uur van radio-oefeningen geen sprake meer kon zijn;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 1 Juni 1954 opgemaakt door Kapitein der Genie A. A. Lind en reserve 2e Luitenant H. B. Zeedijk, onder meer zakelijk inhoudt;

a. als verklaring van Engbert Times J. Lammers van Bueren:

dat soldaat Prinsen op 26 Mei 1954 bij hem kwam om een rijopdracht te halen voor een oefeningsrit op 28 Mei; dat hij daarop Prinsen naar de 2e Luitenant v. d. Wal heeft gestuurd voor een strikte opdracht inzake de te vermelden route; dat Prinsen in de morgen van 28 Mei bij hem kwam en zei dat op de rijopdracht moest worden vermeld Gelderland en omgeving; dat hij toen de desbetreffende rijopdracht aan de soldaat Hoving heeft meegegeven, zonder deze opgave te controleren bij Luitenant v. d. Wal;

b. als verklaring van Klaas v. d. Wal, reserve 2e Luitenant:

dat hij op 26 Mei 1954 soldaat Prinsen toestemming gaf op 28 Mei een verbindingsoefening te houden en hem heeft gezegd, dat hij in de morgen van 28 Mei moest terugkomen voor nadere richtlijnen; dat soldaat Prinsen echter die morgen niet bij hem is geweest;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een schriftelijke „Rijopdracht” d.d. 28 Mei 1954, No. 131991 E. welke o.m. vermeldt „als bestuurder: Hoving; onder de kolom „via” Gelderland, omstreken, Utrecht, Noord-Holland, Brabant; dat de woorden Utrecht, Noord-Holland, Brabant, blijkens het handschrift en de gebruikte inktsoort kennelijk niet zijn gesteld door de persoon die de overige inhoud op het formulier invulde;

Overwegende dat een Motortransport-onderofficier uit eigen hoofde niet bevoegd is rijopdrachten te verstrekken voor doeleinden liggende buiten zijn bevoegdheidskring; dat korporaal Lammers van Bueren — zoals uit diens verklaring voor de commissie van huishoudelijk onderzoek valt op te maken — de rijopdracht verstrekte in de mening dat zulks geschiedde op last van althans met goedvinden van de 2e Luitenant van der Wal; dat hij daarin echter dwaalde en zodoende — zij het te goeder trouw — toch onbevoegdlijk de „rijopdracht” afgaf; dat derhalve door geen bevoegde meerdere toestemming tot het maken van de gewraakte rit was gegeven en deze rit derhalve in zijn geheel wederrechtelijk werd gemaakt;

Overwegende, dat zodra beklaagde zich van deze wederrechtelijkheid bewust was de verdere rit opzettelijk wederrechtelijk werd gemaakt; dat het daarbij irrelevant is of de wetenschap van beklaagde omtrent die wederrechtelijkheid gegrond was op een al dan niet juiste gedachtegang, nu deze wederrechtelijkheid objectief vast stond;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-  
„rijtuig op een weg gebruiken”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*]

## Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 Maart 1955.

*President:* Luitenant-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Majoor F. G. J. de Waal en Majoor C. L. W. baron van Voorst tot Voorst.  
*Raadsman:* Mr J. A. J. M. van Goethern.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid en mondelinge belediging, gepleegd door een korporaal jegens een marechaussee 2e klasse, deel uitmakende van een patrouille, doch daarvan tijdelijk (tot het arresteren van één dor twee militairen, in wier gezelschap beklaagde zich bevond) verwijderd.*

*Net zich in elkanders onmiddellijke nabijheid bevinden van de leden ener afdeling is niet het enige en te allen tijde onmisbare element, hetwelk een aantal militairen tot een afdeling stempelt. Overigens is het zeer wel mogelijk dat het behoud van het afdelingskarakter bij splitsing van de patrouille slechts tegenover bepaalde personen werkt, terwijl dat karakter tegenover andere personen niet bestaat.*

(W.M.Sr. art. 108, 114, 128).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. S., geb. 6 December 1933, dpl. korporaal (thans met groot verlof), beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 November 1954 te Oirschot, terwijl hij „als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij de 43e Geneeskundige Compagnie van het 43e Regiment Infanterie en gelegerd te „Oirschot, op de openbare weg, de Oirschotsedijk, nadat de tot een „garnizoenspatrouille behorende korporaal, de marechaussee 2e klasse „E. Stam, hem had gelast zich onmiddellijk naar zijn onderdeel in het „kamp Oirschot te begeven, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft „nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen onder het uiten der „woorden „Jij hebt niets te vertellen ik ben ook korporaal“, althans „woorden van dergelijke strekking en vervolgens alstoen aldaar op- „zettelijk beledigend genoemde meerdere in diens tegenwoordigheid „mondeling de woorden heeft toegevoegd: „Moet jij ook beroeps wor- „„den. vuile rotstraal met je rotpoten“ althans woorden van dergelijke „strekking“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 November 1954 zou afzwaaien; dat hij op 18 November 1954 omstreeks 23 uur met twee kameraden uit Acht vertrok en toen per fiets terugreed naar zijn onderdeel te Oirschot; dat hij toen op de Oirschotsedijk rechts van de weg twee marechaussee's zag staan waar-

van er een tegen zijn, beklaagde's, kameraad Verstegen riep, dat deze moest afstappen; dat Verstegen namelijk geen achterlicht had; dat zij echter doorreden, doch een der marechaussee's hen achterop kwam en hen tenslotte bereikte; dat hij toen, na tot de marechaussee gezegd te hebben: „Je neemt die man niet mee”, van deze opdracht kreeg om door te fietsen naar het kamp; dat hij daarop antwoordde, dat zij beiden korporaal waren en dat hij hem, beklaagde dus niets te vertellen had, waarop de marechaussee zei, dat hij lid was van een marechaussee-patrouille; dat hij van het begin af geweten heeft, dat hij met een marechaussee-patrouille te doen had; dat, nadat de marechaussee hem nogmaals had gezegd naar het kamp te gaan, hij zijn zelfbeheersing verloor en tegen hem begon te vloeken en te schelden; dat het best mogelijk is, dat hij daarbij woorden heeft gebezigd van de strekking als: Moet je ook beroeps worden, vuile rotstraal met je rotpoten?; dat een en ander zich afspeelde op de openbare weg, de Oirschotsedijk te Oirschot in de nacht van 18 op 19 November 1954, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij de 43e Geneeskundige Compagnie van het 43e Regiment Infanterie en gelegerd was te Oirschot; dat hij wist, dat de marechaussee als lid van een patrouille zijn meerdere was; dat hij niettemin niet voldaan heeft aan het bevel te gehoorzamen;

Overwegende dat Eduard Stam, oud 23 jaar, marechaussee 2e klasse, behorende tot de brigade Koninklijke Marechaussee Welschap, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij in de nacht van 18 op 19 November 1954 als marechaussee 2e klasse tesamen met de marechaussee 1e klasse de Sain een garnizoenspatrouille vormde met als opdracht controle van het militair verkeer; dat hij zich op de Oirschotsedijk bevond en toen omstreeks 23.45 uur een drietal fietsers zag naderen, allen gekleed in militair uniform; dat een van deze geen achterlicht had; dat hij deze tijdens het voorbijrijden toeriep, dat hij moest afstappen; dat hij, toen de fietser echter doorreed, van de Sain opdracht kreeg, de man zonder achterlicht na te fietsen en terug te brengen om procesverbaal te kunnen opmaken; dat hij dit gedaan heeft en het hem uiteindelijk gelukte deze man tot afstappen te dwingen; dat een der drie fietsers, die hem later bleek te zijn korporaal S. — beklaagde — tegen hem zei, dat hij die man moest laten gaan; dat hij vervolgens beklaagde opdracht gaf onmiddellijk door te fietsen naar zijn kazerne, althans een dergelijke opdracht; dat beklaagde daarop zei, dat zij beiden korporaal waren en dat hij, getuige, dus niets met hem, beklaagde, te maken had; dat hij toen geantwoord heeft, dat hij als lid van een militaire patrouille zijn militaire meerdere was; dat beklaagde echter niet wegging; dat hij beklaagde toen nogmaals heeft gelast naar zijn onderdeel in het kamp te Oirschot te gaan; dat beklaagde daarop begon te vloeken en hem in zijn tegenwoordigheid woorden toevoegde van een strekking als: „Moet je ook beroeps worden? Vuile rotstraal met je rotpoten”; dat hij zich door die woorden beledigd voelde;

Overwegende dat de door beklagde gebezigde woorden: „Vuile „rotstraal met je rotpoten“, gesproken tot een korporaal der Marechaussee, diens eer aantastten en mitsdien beledigend zijn;

Overwegende dat het ten laste gelegde opzet blijkt uit de verklaring van beklagde en uit de omstandigheden, waaronder de feiten werden gepleegd;

Overwegende dat de korporaal Stam ten tijde, in de telastelegging bedoeld, was ingedeeld bij een marechaussee-patrouille, belast met controle op het militair verkeer, hoedanige patrouille dient te worden beschouwd als een troepenafdeling belast met patrouilledienst als bedoeld in artikel 128 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat, teneinde te kunnen vaststellen of artikel 128 Wetboek van Militair Strafrecht in deze toepasselijk is, nog dient te worden nagegaan of de ten laste gelegde feiten waren gericht tegen die troepenafdeling of uitsluitend tegen de persoon van korporaal Stam;

Overwegende dienaangaande dat vaststaat dat tijdens het plegen der geïncrimineerde feiten de korporaal Stam zich niet meer in gezelschap bevond van zijn patrouillecommandant, doch tijdelijk alleen optrad; dat dit echter voor bedoelde vraag niet beslissend is, doch integendeel de Krijgsraad van oordeel is, dat beklagde, toen hij de ten laste gelegde feiten pleegde, zich toch tegen de patrouille richtte; dat immers het zich in elkaars onmiddellijke nabijheid bevinden van de leden ener afdeling niet het enige en te allen tijde onmisbare element is, dat een aantal militairen tot een afdeling stempelt; dat integendeel een afdeling over zekere tijd en over zekere afstand haar klaarblijkelijke samenhang kan verliezen zonder daardoor eo ipso het karakter van afdeling kwijt te raken; dat dit zeer zeker het geval kan zijn, wanneer dit uiteenvallen van een afdeling haar directe oorzaak vindt in de tenuitvoerlegging van de taak dier afdeling; dat de quaestie of dit geval voortdooft niet aan de hand van vaste maatstaven is op te lossen, doch dit veeleer van geval tot geval uit de feiten zal moeten worden afgeleid, waarbij tijdsverloop en afstand waarover de splitsing zich uitstrekt een belangrijke rol zullen spelen naast de vraag waarin die splitsing haar grond vond en de klaarblijkelijkheid daarvan naar buiten; dat overigens dit behoud van het afdelingskarakter bij splitsing zeer wel slechts tegen bepaalde personen kan werken, terwijl tegelijkertijd voor anderen dit karakter niet bestaat; dat nu in het onderhavige geval beklagde van meet af heeft geweten dat hij te doen had met een patrouille; dat voor hem bovendien duidelijk was dat de splitsing dier patrouille slechts een tijdelijke en accidentele was, rechtstreeks veroorzaakt door het gedrag van een zijner kameraden in zijn gezelschap; dat uit de verklaring door beklagde afgelegd tegenover de Officier-Commissaris duidelijk blijkt, dat ook in zijn bewustzijn de patrouille, ofschoon uiteengevallen, in de persoon van korporaal Stam nog wel degelijk aanwezig was, zodat hij begreep dat zijn gewraakte gedragingen tegen een patrouille zich richtten; dat het rechtsinstinct van beklagde hem hierin de juiste weg heeft gewezen door een rechtsvraag niet te lijf te gaan met de methoden der algebra;

Overwegende dat de Krijgsraad uit de bewijsmiddelen voldoende gegevens kan putten om aan de hand van de hierhoven uiteengezette gedachtengang, te komen tot zijn beslissing dat de ten laste gelegde feiten niet gericht waren tegen korporaal Stam, doch in deze tegen de patrouille waarvan hij deel uitmaakte:

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat niet bewezen is hetgeen ten laste gelegd is door de woorden „althans opzettelijk heeft nagelaten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gqualificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,
2. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling beledigen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 114 jo 128 en 108 jo 128 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken en tot betaling van een geldboete van f 30, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen, met bevel dat uitsluitend de opgelegde gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen. — Red.]

#### NASCHRIFT.

*Terecht heeft de Krijgsraad geoordeeld dat het in elkanders tegenwoordigheid blijven van de leden ener troepenafdeling geen absolute vereiste is en dat, in bijzondere gevallen en inzonderheid: ten aanzien van bepaalde personen, aan wie reeds vóór de afscheiding van een afzonderlijk militair het karakter van de patrouille onmiskenbaar was en voor wie bovendien onmiskenbaar is dat het doel van de afscheiding verband houdt met de uitvoering van de taak van de patrouille, zo'n afgezonderde militair niettemin vertegenwoordiger van de troepenafdeling kan blijven. Aan de desbetreffende overwegingen van het vonnis, welke geen scherpe definitie geven maar (voorlopig) de beantwoording van de vraag aan de casuïstiek overlaten, valt weinig <sup>1)</sup> toe te voegen.*

W. H. V.

<sup>1)</sup> De overweging dat men een rechtsvraag niet met de methoden der algebra te lijf moet gaan, laat ik gelden; het rechtsinstinct van de beklagde is echter, zeker in het strafrecht (mede in verband met artikel 1 W.Sr.) een onzekere maatstaf voor de beantwoording van rechtsvragen.



### Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 23 Maart 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel-Vlieger J. Benus en Majoor W. A. Freijser.

*Geen gevolg geven aan een oproeping als bedoeld in artikel 5 van de Inentingswet 1939.*

*Vermits beklaagde ten tijde van zijn verplichte verschijning opgenomen was in een militair hospitaal, is hij, op grond van deze wettige reden van verhindering niet strafbaar. Vrijspraak.*

(Inentingswet art. 7).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L. P., geb. 1 Januari 1928, sergeant 323 squadron, beklaagde, niet verschenen overeenkomstig het bepaalde in artikel 179 R.L.,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 Augustus 1954 te Leeuwarden, terwijl hij „ingevolge artikel 5 lid 2 der Inentingswet 1939 was opgeroepen om op „9 Augustus 1954 te 14.15 uur te verschijnen voor de Burgemeester „dier gemeente — of een door hem aangewezen ambtenaar en een door „hem aangewezen geneeskundige, aan deze oproeping geen gevolg heeft „gegeven, immers toen aldaar niet is verschenen“;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 21 December 1954, opgemaakt door de Majoor-Vlieger-Waarnemer P. Verspoor, commandant 323 Squadron Vliegbasis Leeuwarden te Leeuwarden, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal No. 454, opgemaakt en gesloten te Leeuwarden op 30 Augustus 1954 door Jacobus Terpstra, hoofdagent van gemeentepolitie te Leeuwarden, tevens onbezoldigd gemeente-veldwachter, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van beklaagde aan verbalisant:

dat zijn vrouw omstreeks 29 Juli 1954 van de Burgemeester van Leeuwarden een aan hem geadresseerde oproeping ontving, waarin hij werd opgeroepen om op 9 Augustus 1954 te verschijnen in het gebouw Raadhuisplein 32 te Leeuwarden; dat hij aan deze oproeping geen gevolg heeft gegeven;

Overwegende dat zich bij de processtukken bevindt een „acte van „niet verschijning“ als bedoeld in art. 5, 4e lid der Inentingswet 1939 „gedateerd 9 Augustus en ondertekend door de geneeskundige K. W. Hoogslag en de door de Burgemeester van Leeuwarden aangewezen Ambtenaar Mr. M. M. Duintjer Tebbens, welke acte zakelijk inhoudt, dat J. L. P. uitoefenend de ouderlijke macht over Winnifred P. A. P., geboren 9 Juni 1953 niet op de voor hem vastgestelde tijd zijnde

9 Augustus 1954 te 14.15 uur ingevolge zijn oproeping d.d. 29 Juli 1954 voor de ondertekenaars is verschenen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Gzen gevolg geven aan een oproeping als bedoeld in artikel 5 „Inentingswet 1939”*,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 7 Inentingswet 1939;

Overwegende dat bovengenoemd proces-verbaal inhoudt als verklaring van beklagde, dat hij op 23 Juni 1954 teruggekomen is uit Amerika, daarna tot 14 Augustus 1954 opgenomen is geweest in het Militair Hospitaal te 's-Gravenhage; dat blijkens eerder genoemde Justitiële verklaring deze feiten door beklagde's commandant zijn nagegaan en juist bevonden; dat deze omstandigheid oplevert een geldige reden van verhindering zodat beklagde ingevolge art. 7, 4e lid Inentingswet 1939 niet strafbaar is en derhalve moet worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde feit;

[Dictum: verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit doch hem niet strafbaar; Spreekt hem mitsdien vrij. — *Red.*]

---

### **Commandant 1e Legerkorps.**

Beschikking van 1 April 1955.

*Een hoofdofficier, die door zijn regimentscommandant gestraft was wegens ontoelaatbare uitdrukkingen en zinsneden gebezigd in een memorandum over opleidingsvraagstukken, dat door hem vertrouwelijk voor die commandant was samengesteld, had daarin aanvankelijk berust en de termijn voor beklag laten verstrijken. Toen de tot straffen bevoegde meerdere van de strafoplegger na het verstrijken van de beklagtermijn de strafreden wijzigde, stond het beklag over de (nieuwe) strafoplegging voor de gestrafte officier weer open.*

*De beklagmeerdere verklaarde het beklag ongegrond onder aanwijzing van de z.i. ontoelaatbare zinsneden in het memorandum. Het H.M.G. in 2e instantie oordeelde, dat de gebezigde bewoordingen niet ontoelaatbaar waren, al had ook een meer gematigde en formele stijl aanbeveling verdiend, en verklaarde het beklag gegrond.*

(W.K. art. 50, 68, 70).

De Luitenant-Generaal, Commandant 1e Legerkorps;

Gezien het beklag van de Majoor S., legernummer 14.11.07.001, dienende bij de Staf en Stafcompagnie van het 42e Regiment Infanterie, houdende de op 14 Maart 1955 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van vier dagen licht arrest met de strafreden: „Na reeds enige malen te zijn gewaarschuwd voor minder juiste uitlatingen, in een memorandum over opleidingsvraagstukken, dat ook

„zou worden besproken met buiten 42 R.I. dienende officieren, ontoe-  
„laatbare zinsneden en uitdrukkingen gebezigd", hem op 11 Maart  
1955 opgelegd door de Generaal-Majoor, Commandant 4e Divisie,  
J. H. C. en hem op 11 Maart 1955 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte en de strafoplegger;

Gezien de verhoren en verdere informatiën ten deze genomen;

Overwegende, dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door  
klager is toegegeven,

dat op 16 Februari 1955 bij 42 R.I. een conferentie is gehouden over  
de opleiding door vertegenwoordigers van HKGS, IGKL, Inspectie  
Infanterie, 1 LK, 4 Div en 42 R.I.;

dat tijdens deze conferentie door klager, S 3 van 42 R.I., is uitgereikt  
een door hem gemaakt memorandum „De opleiding bij de parate  
„troepen" waarin onder meer voorkwamen de volgende zinsneden:

a. Een vergelijking tussen de voorgestelde opleidingscyclus en de  
hierbij aanbevolen harmonische cyclus;

b. Aan de overige parate onderdelen zal worden gevraagd om hun  
adhaesie met dit ontwerp te betuigen zodat de stem der praktijk zoveel  
gezag moge veroveren dat aan haar raadgevingen een willig oor zal  
worden geleend;

c. Het is telkens weer gebleken dat de divisie als een doorgeprikte  
ballon in elkaar zakt na de manoeuvres. Animo en enthousiasme zijn  
zoek;

d. Deze grote cyclus IGKL-1 LK doet denken aan de normale op-  
leidingsgang van een recruit van voor 1940 doch past niet in het aan-  
vullingssysteem;

e. Het aanvullingssysteem is gekozen zonder dat tijdig de conse-  
quenties op het terrein van de opleiding der troepen waren overzien  
en zonder dat duidelijke richtlijnen een zeker opleidingsbeleid voor-  
schreven;

dat op 23 Februari 1955 de regimentscommandant klager heeft ge-  
straf met 4 dagen licht arrest met de strafreden: „In een memorandum  
„over opleidingsproblemen, dat bestemd was om ook met andere offi-  
„cieren te worden besproken ontoelaatbare uitdrukkingen en zinsneden  
„gebezigd, zijnde hij hiervoor in het algemeen reeds gewaarschuwd,  
„doch in aanmerking genomen, dat een en ander werd ingegeven door  
„enthousiasme voor zijn taak en het betrokken onderwerp hem zeer  
„ter harte ging";

dat klager over deze straf geen beklag heeft ingediend;

dat 23 Februari 1955 de devisiecommandant de strafreden heeft  
gewijzigd;

dat klager zich over deze straf en strafreden beklagt mede, omdat  
de oorspronkelijke strafreden in minder gunstige zin gewijzigd was;

Overwegende, dat de strafoplegger heeft verklaard dat hij door zijn  
vertegenwoordiger, Hoofd Sectie G. 3 van zijn Staf, is ingelicht over  
de conferentie en kennis heeft genomen van het door klager opgemaakte  
en ter conferentie uitgereikte memorandum;

dat hij meermalen aan C-42 R.I. zijn bezwaren heeft kenbaar gemaakt over het eigengereide optreden van de S 3 van het regiment, thans klager, met het verzoek die bezwaren aan de Majoor S. over te brengen;

dat dit aan de regimentscommandant kenbaar maken van zijn bezwaren het laatst is geschied ongeveer Augustus 1954;

dat de regimentscommandant op 23 Februari 1955 klager heeft gestraft met 4 dagen licht arrest met als strafreden: „In een memorandum „over opleidingsproblemen, dat bestemd was om ook met andere officieren te worden besproken ontoelaatbare uitdrukkingen en zinsneden „gebezigd, zijnde hij hiervoor in het algemeen reeds gewaarschuwd, „doch in aanmerking genomen, dat een en ander werd ingegeven door „enthousiasme voor zijn taak en het betrokken onderwerp hem zeer „ter harte ging”;

dat hij zich niet kan verenigen met de in de laatste zinsnede vermelde omstandigheid „dat een en ander werd ingegeven door enthousiasme voor zijn taak en het betrokken onderwerp hem zeer ter harte „ging”, daar deze omstandigheid bij het maken en op schriftstellen van een studie niet terzake dienende is;

dat hij om bovenvermelde reden gebruik heeft gemaakt van zijn bevoegdheid hem gegeven in artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht en de strafreden heeft gewijzigd;

Overwegende, dat de boven onder a, b, c, d en e vermelde zinsneden en vooral die onder c genoemd uit krijgstuchtelijk oogpunt ontoelaatbaar zijn in een op schrift gestelde en daarna op een conferentie, waar ook anderen dan vertegenwoordigers van het eigen onderdeel aanwezig waren, verspreide studie en dat voorts de divisiecommandant enige malen en het laatst omstreeks Augustus 1954 zijn bezwaren aan de regimentscommandant over het eigengereide optreden van de Majoor S. naar voren heeft gebracht;

dat op deze hierboven genoemde gronden er alle aanleiding bestaat om tot krijgstuchtelijke bestraffing over te gaan;

Overwegende, dat het bestrafte feit met juistheid is omschreven en de strafmaat mede gezien de omstandigheid waaronder het feit is gepleegd en de persoon van klager in juiste verhouding staat tot de ernst van het gepleegde feit.

Gelet op de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;  
Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog en dat aan de strafoplegger en klager elk een afschrift zal worden uitgereikt.

## Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 Mei 1955.

*President:* Mr Doornhos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal van der Kroon, kuit.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarn. Zegers.

*(Zie beschikking hiervóór).*

### HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verzoek, gedagtekend 10 April 1955 van de Majoor der Infanterie S., legernummer 14.11.07.001, dienende bij de Staf en Stafcompagnie van het 42e Regiment Infanterie te Assen, waarbij deze 's Wofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend over de straf van vier dagen licht arrest, hem op 11 Maart 1955 opgelegd door de Commandant van de 4e Divisie wegens: „Na reeds enige malen te zijn gewaarschuwd voor minder „juiste uitdrukkingen, in een memorandum over opleidingsvraagstukken „dat ook zou worden besproken met buiten 42 R.I. dienende officieren, „ontoelaatbare uitdrukkingen en zinsneden gebezigd", bij welke beschikking — op 1 April 1955 genomen en op 9 April 1955 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gehoord als getuigen onder ede de Kolonel G. H. Chr., Commandant van het 42e Regiment Infanterie en de Luitenant-Kolonel E. R. d'E., destijds Plaatsvervangend Commandant van genoemd Regiment;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij, na overleg met de Plaatsvervangend Regimentscommandant van 42 R.I. in verband met zijn aanstaand vertrek naar Suriname een memorandum heeft samengesteld betreffende de opleiding bij de parate troepen;

dat hij dit vertrouwelijk aan zijn Regimentscommandant en aan zijn Plaatsvervangend Regimentscommandant heeft aangeboden; dat hij zich had voorgesteld het na goedkeuring door zijn Regimentscommandant en met diens toestemming te doen vermenigvuldigen en toezenden aan andere parate onderdelen teneinde het ook daar in studie te kunnen nemen; dat van het memorandum een stencil was vervaardigd, doch dat hij niet voornemens was om, zonder dat het door zijn Regimentscommandant was goedgekeurd aan anderen dan aan deze en diens plaatsvervanger een exemplaar toe te zenden; dat hij daarom slechts de bladen van twee exemplaren had afgedraaid en geniet; dat hij onbekend was met het feit dat een conferentie zou plaats vinden waar zijn Regimentscommandant een leidraad voor de besprekingen wilde uitgeven; dat hij dit eerst vernam nadat de Regimentscommandant het memorandum had goedgekeurd en daarvoor aan hem, klager, zijn tevredenheid had

betuigd; dat hij toen opdracht kreeg meerdere' exemplaren te doen vervaardigen;

Overwegende, dat klagers Regimentscommandant als getuige o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat klager hem vertrouwelijk een memorandum heeft overhandigd betreffende de opleiding bij de parate troepen; dat hij — na van de inhoud oppervlakkig kennis te hebben genomen — aan klager zijn tevredenheid over dit werkstuk heeft betuigd; dat hij aan de Luitenant-Kolonel d'E. heeft opgedragen het memorandum te bestuderen; dat deze zijn op- en aanmerkingen in een nota vervat, aan getuige heeft overhandigd; dat een paar dagen later een conferentie zou plaats vinden over de opleiding der parate troepen, waarbij, behalve getuige en klager, ook officieren van verschillende staven, niet ingedeeld bij 42 R.I., aanwezig zouden zijn; dat getuige voor die conferentie een leidraad nodig had, doch geen kans meer zag deze tijdig samen te stellen; dat getuige daarop, hoewel hij tegen de inhoud enige bezwaren had, opdracht heeft gegeven het memorandum van klager te vermenigvuldigen om dat als leidraad aan de deelnemers der conferentie te kunnen verstrekken; dat het hem, getuige, bekend was, dat klager het memorandum uitsluitend had samengesteld als werkstuk voor intern gebruik en dat klager, voordat getuige daartoe besloot, niet had kunnen vermoeden, dat het als een min of meer officieel document zou worden gebezigd op een conferentie met niet tot het regiment behorende officieren; dat tijdens genoemde conferentie door een officier van de Staf van de 4e Divisie bezwaar is gemaakt tegen een aantal uitdrukkingen, in het memorandum voorkomende, waarin naar de mening van die officier op niet-passende wijze het bestaande opleidingssysteem bij de parate troepen aan critiek werd onderworpen, hetgeen tot een discussie aanleiding gaf, welke door de leider der conferentie, de Brigade-Generaal van de Generale Staf van de W.B., werd beëindigd met een terechtwijzing aan klager en de opmerking, dat klager in plaats van sommige uitdrukkingen beter andere bewoordingen had kunnen gebruiken, doch dat het incident gesloten was; dat korte tijd daarna getuige bij de commandant 4e Divisie werd ontboden, die hem vroeg of hij voornemens was klager naar aanleiding van de gebezigde uitdrukkingen te straffen; dat getuige daarop verklaarde, dat z.i. deze aangelegenheid met de terechtwijzing van de genoemde Brigade-Generaal was afgedaan en niet voornemens te zijn klager, die hij als een zeer ijverig en kundig officier had leren kennen, te straffen;

Overwegende, dat de Plaatsvervangend Regimentscommandant als getuige o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat klager naar Suriname zou worden overgeplaatst; dat hij, getuige, in verband daarmee klager had gevraagd om zijn ervaringen en inzichten betreffende de opleiding bij de parate troepen op schrift te stellen ten dienste van het Regiment; dat klager aan dit verzoek heeft voldaan door een memorandum samen te stellen, getiteld: „De opleiding bij de „parate troepen“, waarvan hij een exemplaar aan de Regimentscommandant en aan hem, getuige, heeft aangeboden; dat hij in opdracht

van zijn Regimentscommandant het memorandum heeft bestudeerd; dat hij wist, dat het een werkstuk was slechts voor intern gebruik bestemd; dat het als zodanig naar zijn, getuige's mening, geen ontoelaatbare uitdrukkingen bevatte; dat hij zijn op- en aanmerkingen in een rapport heeft neergelegd; dat hij daarin slechts een uitdrukking van het memorandum als „minder tactisch" en „misbaar" heeft gequalificeerd;

Overwegende, dat het Hof kennis genomen heeft van het exemplaar van het memorandum, hetwelk door getuige d'E. van aantekeningen was voorzien, alsmede van het rapport, door deze getuige over dit memorandum aan de Regimentscommandant uitgebracht; waarin klager zijn opvattingen had neergeschreven — geen aanleiding heeft gevonden tot aanmerkingen op door klager gebezigde uitdrukkingen behoudens een uitzondering, welke het Hof van weinig belang acht en welke bovendien geen betrekking heeft op een uitdrukking waartegen blijkens de stukken de strafoplegger bezwaar heeft;

Overwegende, dat naar 's Hofs oordeel klager zich op enkele plaatsen in zijn memorandum op een spontane en populaire wijze heeft uitgedrukt waar een meer gematigde en formeel stijl aanbeveling zou hebben verdiend, maar dat de gebezigde bewoordingen niet *ontoelaatbaar* zijn in een memorandum als door klager vertrouwelijk voor zijn Regimentscommandant samengesteld, teneinde klagers ervaringen en inzichten ten dienste van het Regiment vast te leggen met het oog op zijn aanstaand vertrek;

Overwegende, dat uit klagers gedragingen voorts is gebleken, dat hij niet voornemens was om zijn memorandum vóór goedkeuring door zijn Regimentscommandant en zonder diens toestemming ter kennis van derden te brengen en dat derhalve aan klager niet kan worden verweten dat van het memorandum op bovengenoemde conferentie het gebruik is gemaakt dat aanleiding heeft gegeven tot het opleggen van een krijgstuchtelijke straf;

Overwegende, op grond van het bovenstaande, dat aan klager terzake van de hem verweten gedraging geen krijgstuchtelijke straf behoorde te zijn opgelegd;

Krachtens art. 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

*Naar aanleiding van de inhoud van de hierboven opgenomen beschikkingen resp. van de C. 1 L.K. en van het H.M.G. wijzen wij nog op het schrijven van de Chef van de Generale Staf van 9 Maart 1951*

*Nr Kab. 51/161, waarin de C.G.S. zijn denkbeelden met betrekking tot het onderwerp: publiciteit nader heeft uiteengezet. Daarin lezen wij, „dat ieder ontwikkeld officier, aan wie de toestand van het leger ter harte gaat, zijn denkbeelden heeft over onderwerpen als: of de duur der eerste oefening moet worden verlengd, of de sterkte van de lichte moet worden vergroot, of Nederland over parate troepen moet beschikken, enz. Hij is niet slechts bevoegd, doch — binnen zijn dienstkring — verplicht, zijn denkbeelden ter kennis van de hiërarchische boven hem gestelde chef te brengen.”*

*Ook wijzen wij op hetgeen de Kolonel van de Generale Staf E. J. C. van Hootegem op blz. 190 van de Mei-aflevering 1954 van de Militaire Spectator o.m. mededeelt, hetgeen de instemming had van de C.G.S.: „Nog nooit is iemand er op aangekeken als hij ervaringen durfde uiten. Zelfs niet als hij een „mea culpa” uitsprak en zeker niet als hij hieraan conclusies vastknoopte . . .” Waarom zou men iedereen telkens weer voor dezelfde puzzles laten staan? Ook thans worden nog vele ervaringen opgedaan . . . Als dus iemand zijn ervaringen uit Korea of Duitsland of van welke oefening in Nederland wil bespreken, staat hem dit volkomen vrij . . . .*

S.

## **BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.**

### **Gerechtshof te Leeuwarden.**

(Tweede Kamer).

Arrest van 23 Februari 1954.

### **Gewetensbezwaren tegen het verrichten van burgerlijke staatsdienst?**

*President: Mr Prins; Leden: Mr Stoop plv., Mr de Gruyter plv.*

*Beroep op een strafuitsluitingsgrond in de zin van art. 358, 3de lid Sv., waaromtrent het beroepen vonnis bepaaldelijk een beslissing had behoren te geven. Beroep op overmacht verworpen; de wetgever heeft bij de Dienstweigeringswet de mogelijkheid van afwijken van zijn algemene regeling van de dienstplicht uitputtend geregeld; verd.'s gewetensbezwaren worden overigens bij het Genootschap, waartoe hij behoort (Jehova's getuigen) geenszins algemeen gedeeld en spruiten voort uit zijn eigen opvatting van Gods Woord en het karakter van de burgerlijke staatsdienst.*

(Dienstweigeringswet art. 5; Sr. art. 40; Sv. art. 358).

**O.** dat bij voormeld vonnis (Rb. Assen 11 Dec. 1953, *Red.*) is bewezen verklaard hetgeen verd. (W. G. te H., adv. Mr. L. C. van der Tas te Amsterdam, *Red.*) is te laste gelegd met dien verstande als in dat vonnis is vermeld;

het bewezene is gequalificeerd als:

„Ingevolge de wet van 13 Juli 1923 S. 357 betreffende dienstweigeren, ring bij een tak van Staatsdienst te werk gesteld opzettelijk niet vol-, doen aan een wettige oproeping om bij die dienst zijn tewerkstelling „te vervullen”, verd. deswege is strafbaar verklaard en met toepassing



van de artt. 32, 91 Sr. en art. 5 jo. 7 Wet van 13 Juli 1923 S. 357 betreffende dienstweigerings, veroordeeld tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar met aftrek van voorarrest, en voorts tot plaatsing in een Rijkswerkinrichting voor de tijd van één jaar;

T.a.v. het hoger beroep:

O. dat liet p.-v. der t.r.z. in eerste aanleg de opgave van verd. vermeldt „Ik acht het in strijd met mijn geweten om burgerdienst te ver-„richten“, welk beroep op gewetensbezwaren naar c Hof's oordeel naar zijn strekking een beroep op een strafuitsluitingsgrond in de zin van art. 358, 3de lid Sv. is, waaromtrent het vonnis bepaaldelijk een beslissing had behoren te geven; dat de Rb., door zulks na te laten, genoemd op straffe van nietigheid gegeven voorschrift heeft geschonden en het vonnis a quo dus niet in stand kan blijven;

O. dat het Hof uit het beroepen vonnis overneemt de inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, hebbende, voor zover de verd. betreft, deze voor den Hove eensluidend verklaard;

O. dat het afschrift van een aan verd. gericht oproeping voor tewerkstelling bij een burgerlijke tak van Staatsdienst d.d. 21 Juli 1953, van welk afschrift de Voorzitter t. t.r.z. in hoger beroep de korte inhoud heeft medegedeeld nadat het door de Voorzitter aan terd. werd getoond, door deze als met het origineel overeenstemmend, was herkend, onder meer inhoudt:

„U dient zich op Maandag 31 Aug. 1953 per eerste reisgelegenheid „na 7.00 uur te begeven naar V. Dr. en U na aankomst aldaar te mel-„den bij de Commandant van het kamp „V.“ te V.-Dr. U bent alleen „gerechtigd niet op tijd op de aangewezen plaats aanwezig te zijn, als „U door ziekte, verblijf op zee of door andere oorzaak in de volstreekte „onmogelijkheid verkeert om prompt op tijd te verschijnen“;

O. dat het Hof door de hierboven gerelateerde bewijsmiddelen, opleverende de daartoe redengevende feiten en omstandigheden, bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen dat verd. het hem te laste gelegde feit heeft begaan;

O. dat het als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

„Ingevolge de Wet van 13 Juli 1923 S. 357 betreffende dienstweigerings-„ring bij een tak van Staatsdienst te werk gesteld, opzettelijk niet vol-„doen aan een wettige oproeping om bij die dienst zijn tewerkstelling „te vervullen“, waartegen is voorzien en straf bedreigd bij art. 5 jo. 7 van evenge-„noemde wet;

O. dat door verd. ter 's Hof's t.r.z. is aangevoerd, dat hij de burgerlijke Staatsdienst ziet als een compromis met de militaire dienst en aanvoelt als een soort straf voor het niet willen vervullen van militaire dienst, terwijl hij daarvoor geen straf verdient, aangezien de Staat naar zijn overtuiging niet het recht heeft hem als christen voor de militaire dienst op te roepen; dat hij daarom gewetensbezwaren heeft tegen het verrichten van burgerlijke Staatsdienst, als zijnde in strijd met Gods Woord en zal blijven weigeren die Staatsdienst te vervullen;

O. dienaangaande, dat de Wetgever blijkens de Dienstweigeringswet

gewetensbezwaren tegen de militaire dienst op grond van de overtuiging de evenmens niet te mogen doden, zo belangrijk vond, dat hij de mogelijkheid heeft geschapen om van zijn algemene regeling van de dienstplicht op een bepaalde wijze af te wijken, waarmede dus de mogelijkheid van afwijken uitputtend is geregeld, zodat verd.'s beroep op overmacht wegens gewetensbezwaren tegenover de beslissing van de wetgever moet falen en hij uit dien hoofde niet in de volstreckte onmogelijkheid verkeerde om prompt op tijd te verschijnen; dat overigens verd.'s gewetensbezwaren bij het Genootschap (Jehova's getuigen), waartoe hij behoort, geenszins algemeen worden gedeeld, doch voortspruiten uit zijn eigen opvatting van Gods woord en het karakter van de burgerlijke Staatsdienst;

O. dat het Hof verd. te dezer zake dan ook strafbaar acht;

O. dat het Hof in het bijzonder tot de oplegging van na te melden straf is geleid door de ernst van het gepleegde feit, de duur van de verzumde burgerdienst en de indruk, welke de persoon van verd. op het Hof heeft gemaakt, wiens halsstarrige, ook ter 's Hof's t.r.z. herhaalde, weigering om burgerdienst te vervullen geen enkele steun biedt aan een te verwachten beter inzicht in zijn verplichtingen als Nederlands Staatsburger;

Mede gezien artt. 27, 32 en 91 Sr.;

Gelet op de artt. 415, 422, 423 Sv.;

Rechtdoende op het hoger beroep:

Verwerpt het door verd. gedaan beroep op gewetensbezwaren;

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd; enz.

[Volgt: veroordeling tot één jaar (onvoorw.) gevangenisstraf, met aftrek van voorarrest, en één jaar Rijkswerkinrichting; *Red.*]

(Overgenomen uit de Nederlandse Jurisprudentie 1955 No. 420).

## **ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.**

### **Militair Ambtenarengerecht.**

Uitspraak van 4 October 1954.

*Voorzitter:* Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. J. Boasson en Mr A. C. W. J. Gispén; *Militaire leden:* J. G. M. v. d. Plassche en P. P. W. van Leeuwen.

*Gem. v. d. klager:* Mr W. H. Vermeer

*Gem. v. verweerder:* Mr J. M. J. A. Dieteren.

*Klager, wachtmeester der 1e kl. der Koninklijke Maréchaussée, had onder de vigueur van het oude bevorderingsvoorschrift (toen het administrateurs-examen geen aanspraak gaf op bevordering tot de rang van opperwachtmeester) met gunstig gevolg deelgenomen aan een centraal ingestelde opleiding tot sergeant-majoor-administrateur. Op 1 Juni 1953 trad het nieuwe „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953” in werking, hetwelk als eis voor bevordering tot opperwachtmeester (o.a.) stelt het met goed gevolg afleggen van een examen na een centraal*

*ingestelde cursus voor sma. Klager vordert dat hem per 1 Juni 1953 de geschiktheid voor opperwachtmeester wordt toegekend en dat hij zal worden geplaatst op de kandidatenlijst.*

*AMBTENARENGERECHT: Het is zonder meer duidelijk dat onder „op-leidingen” en „examens” in het nieuwe bevorderingsvoorschrift worden verstaan opleidingen, gehouden en examens, afgelegd naar de voorschriften en sedert de inwerkingtreding van dat bevorderingsvoorschrift. Wel dienen gelijkwaardige examens, afgelegd vóór de inwerkingtreding van dat voorschrift, hetzelfde effect te sorteren. Klager wenst echter méér, namelijk bevorderd te worden vóór zijn collega's van grotere ouderdom in rang dan hij.*

*Bevestigd CENTRALE RAAD VAN BEROEP (zie hierachter) onder overweging dat het ontbreken van een overgangsbepaling in het nieuwe bevorderingsvoorschrift niet tengevolge heeft dat de wachtmeesters 1e klasse, die destijds op grond van het afgelegde examen geen aanspraak hadden op bevordering, zulks wel zouden hebben sedert de inwerkingtreding van het nieuwe voorschrift.*

(A.W. art. 58; Bev.Voorschr. Lm. 1953).

#### HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

#### RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van F. de V. te 's-Gravenhage, klager, tegen de Minister van Oorlog, verweerder,

#### WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager onder dagtekening van 8 October 1953 het navolgende request aan verweerder heeft gericht:

#### *Post alia:*

„dat hij van 21 April 1947 t/m 22 September 1947 de opleiding „volgde voor sergeant-majoor (opperwachtmeester)-administrateur, des-„tijds gehouden te Amersfoort aan de school voor Opleiding Admini-„stratief Beroepskader;

„dat hij aan het examen voor genoemde opleiding heeft deelgenomen „en hem na afloop van het examen werd medegedeeld dat hij was „geslaagd, onder rangnummer 13;

„dat genoemd rangnummer voor hem destijds geen invloed had voor „plaatsing op enige kandidatenlijst, aangezien de destijds vastgestelde „bepalingen zulks niet toelieten;

„dat hij op 1 Juni 1953, zijnde de datum van inwerkingtreding van „het Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953, voldeed aan „de eisen gesteld voor de naasthogere rang, zoals aangegeven in het „Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953, Deel II, onder E, „Kolom 7, b;

„dat het hem bekend is, zulks als feit van algemene bekendheid, dat „momenteel vacatures bestaan voor de rang van opperwachtmeester-„administrateur alsmede die van opperwachtmeester bij het Wapen der „Koninklijke Marechaussee;

„dat hij mag aannemen dat ingevolge het bovenomschrevene zijn „naam is geplaatst op de kandidatenlijst voor de rang van opperwachtmeester-administrateur althans op die van opperwachtmeester bij het „Wapen der Koninklijke Marechaussee, zoals aangegeven in artikel 21 „van het meergenoemde Bevorderingsvoorschrift voor de Koninklijke „landmacht;

„Redenen waarom hij Uwer Excellentie verzoekt hem ingevolge het „gestelde in artikel 21, punt 9 van het Bevorderingsvoorschrift voor de „landmacht 1953, inzage te verstrekken van de kandidatenlijst voor „opperwachtmeester-administrateur c.q. die van opperwachtmeester bij „het Wapen der Koninklijke Marechaussee.“;

Overwegende dat verweerder daarop het navolgende besluit van 27 November 1953 heeft genomen:

„In de dezerzijdse beschikking van 2 April 1947, Afd. A. 1, Bur. 2, „No. 607, werd uitdrukkelijk bepaald, dat de Wachtmeester (der „1e klasse) F. de V., legernummer 20.11.28.009 aan de in die be- „schikking genoemde opleiding tot administrateur zou deelnemen, doch „zonder toekenning van een radicaal.

„Op grond van het bovenstaande kan betrokkene, die vóór het in „werking treden van het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953” „aan de opleiding tot sergeant-majoor-administrateur met gunstig resul- „taat heeft deelgenomen, de geschiktheid voor „Opperwachtmeester” „worden toegekend, gelijktijdig met de ranggenoten van gelijke c.q. „nagenoeg gelijke ouderdom in rang, die een opleiding tot Opperwacht- „meester bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee hebben gevolgd.

„Het bovenstaande laat het recht, neergelegd in artikel 21, lid 9, van „meergenoemd bevorderingsvoorschrift, onverlet.

„Adressant dient met deze beslissing in kennis te worden gesteld.“;

Overwegende dat klager tegen dit besluit beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd heeft gevorderd:

a. te vernietigen de beslissing van de Minister van Oorlog dd. 27 November 1953, no. P. 20.11.28.009/102 voor zover betreft de (stil-  
zweigende) weigering om aan klager met ingang van 1 Juni 1953 de geschiktheid voor sergeant-majoor-administrateur (o.w.a) te verlenen en hem op de desbetreffende kandidatenlijst te plaatsen;

b. te bepalen dat klager alsnog dd. 1 Juni 1953 de geschiktheid wordt toegekend voor de rang van Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en hij op genoemde datum wordt geplaatst op de candidatenlijst voor Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee;

c. te bepalen dat indien door de gevolgde gang van zaken schade is toegebracht in de bevorderingsgang van klager en hierdoor voor hem financiële schade is ontstaan, zijn bevordering zal worden gelast met terugwerkende kracht, met vergoeding ook van het gederfde salaris;

Overwegende dat verweerder een contra-memorïe heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot ongegrond verklaring van het beroep;

**IN RECHTE:**

Overwegende dat het aangevallen besluit inhoudt de weigering van

verweerder om klagers naam gerekend ingaande 1 Juni 1953 te plaatsen op de kandidatenlijst voor opperwachtmeester-administrateur bij de Koninklijke Marechaussee en tevens de weigering om klager in overeenstemming met die plaats op de kandidatenlijst te bevorderen;

Overwegende dat klager meent aanspraak te ontlenen op vorenbedoelde plaatsing op de kandidatenlijst aan art. 21, 3e lid van het op 1 Juni 1953 in werking getreden Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953 (Ministeriële Beschikking van 1 Juni 1953 L.O. nr. 172 L.O.) welke bepaling luidt:

„Op een kandidatenlijst wordt geplaatst de naam van degene, die „voldoet aan de voor bevordering tot de naasthogere rang gestelde „eisen.“;

overwegende dat tussen partijen onbetwist is, dat een van de gestelde eisen voor bevordering tot de rang van opperwachtmeester-administrateur der Koninklijke Marechaussee is, het met goed gevolg een examen hebben afgelegd;

Overwegende dat eveneens onbetwist is, dat klager met goed gevolg een examen heeft afgelegd en wel in 1947;

Overwegende dat dit examen evenwel niet is een examen, als bedoeld in artikel 21 en artikel 7 van het Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953, van welk laatste artikel het eerste lid luidt:

„Ten einde de militair in de gelegenheid te stellen de kennis te verkrijgen, welke hij moet bezitten om aan de bijzondere eisen, bedoeld „in artikel 3, eerste en derde lid onder c, te kunnen voldoen, wordt „telkenmale, wanneer de belangen van de dienst zulks vorderen van „rijkswege een opleiding gehouden, welke wordt gevolgd door een „examen, met dien verstande, dat geen examen wordt afgelegd door „de marechaussee der derde klasse.“;

Overwegende dat zonder meer duidelijk is, dat onder de opleidingen en de examens vermeld in het Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953 worden verstaan de opleidingen gehouden en de examens afgelegd naar de voorschriften en sedert de inwerkingtreding van dit Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat het door klager in 1947 afgelegde examen hieraan niet voldoet en bijgevolg niet is een examen als bedoeld in artikel 7, 1e lid en artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953, zodat klager niet voldeed aan de eisen, bedoeld in artikel 21, 3e lid, gesteld voor de plaatsing van zijn naam op de kandidatenlijst;

Overwegende dat bijgevolg ook niet van belang is, of de exameneisen in 1947 gesteld gelijkwaardig zijn aan die gesteld of te stellen onder de werking van het Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953, terwijl verweerder bovendien heeft medegedeeld, dat de cursus in 1947 als een aanvullende vormingscursus gold en niet een opleiding voor de naasthogere rang was;

Overwegende dat het Gerecht hierbij nog wil opmerken, dat examens afgelegd vóór 1 Juni 1953 en gelijkwaardig aan die ingesteld of in te stellen onder de werking van het Bevorderingsvoorschrift voor de Landmacht 1953, redelijkerwijs hetzelfde effect dienen te sorteren als deze

laatste, hetgeen verweerder ten aanzien van klager bij het aangevallen besluit ook heeft teweeggebracht, ondanks het feit, dat verweerder de examens niet gelijkwaardig acht;

Overwegende dat klager echter meer wenst en wel bevordering vóór zijn coliegas van grotere ouderdom in rang dan hij, waarvan echter ook de redelijkheid niet valt in te zien, te minder nu zijn examen van 1947 daarop vóór 1 Juni 1953 ook geen recht gaf;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep ongegrond.

***Centrale Raad van Beroep.***

Uitspraak van 31 Mei 1955.

*Voorzitter:* Mr A. Blom (fgd); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

(*Zie de uitspraak hiervóór.*)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

*Post alia:*

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de gronden, waarop de aangevallen uitspraak berust, en die gronden overneemt, evenwel met uitzondering van de in de voorlaatste rechtsoverweging voorkomende woorden „ondanks het feit, dat verweerder de examens niet gelijkwaardig acht“;

Overwegende dat aan eiser weliswaar kan worden toegegeven, dat het beter ware geweest, indien in het op 1 Juni 1953 in werking getreden Bevorderingsvoorschrift althans ten opzichte van de wachtmeesters 1e klasse der Koninklijke Marechaussee een overgangsbepaling opgenomen was betreffende de examens, welke reeds vóór deze datum waren afgelegd, maar naar 's Raads oordeel het ontbreken van zulk een overgangsbepaling niet tengevolge heeft, dat de wachtmeesters 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, die vóór die datum een examen hadden afgelegd, hetwelk hun destijds géén aanspraak gaf op plaatsing op de candidatenlijst voor opperwachtmeester of op bevordering tot deze rang, zodanige aanspraak wcl zouden hebben sedert het in werking treden van bedoeld Bevorderingsvoorschrift;

dat integendeel, nu het tot 1 Juni 1953 gegolden hebbende Bevorderingsvoorschrift voor bevordering tot opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee de eis van het afgelegd hebben van een examen niet stelde, het ontbreken van een overgangsbepaling als vorenbedoeld, strikt genomen, veeleer tengevolge zou kunnen hebben, dat de wachtmeesters 1e klasse der Koninklijke Marechaussee aan het vóór genoemde datum afgelegde examen, ook nà die datum generlei aanspraak kunnen ontlennen; waarmede de Raad evenwel geenszins wil ontkennen, dat het ten aanzien van eiser bij het bestreden besluit ingenomen standpunt omtrent het tijdstip van toekenning der geschiktheid voor opperwachtmeester, uit een oogpunt van redelijkheid de voorkeur verdient;

dat eiser wel terecht heeft gewezen op de moeilijkheden, waartoe dit standpunt leidt, wanneer aldus te zijner tijd toepassing moet worden

gegeven aan artikel 21 onder 4a van voormeld Bevorderingsvoorschrift ten aanzien van eiser, die vroeger examen deed, tezamen met anderen, die zojuist examen zullen hebben afgelegd, aangezien deze bepaling er kennelijk van uitgaat, dat aan de geëxamineerden bij gelegenheid en ter zake van een ongeveer gelijktijdig afgelegd examen een rangnummer is toegekend;

dat deze moeilijkheid echter een gevolg is van de omstandigheid, dat — naar reeds is overwogen — de onderhavige bepalingen in de hier bedoelde situatie niet voorzien;

dat eiser hieraan ten onrechte een argument wil ontleen voor de stelling, dat uit die bepalingen volgt, dat hij per 1 Juni 1953 op de kandidatenlijst dient te worden geplaatst;

dat toch uit deze stelling zou volgen, dat al degenen, die in soortgelijke omstandigheden verkeren, als waarin eiser verkeert — waaronder niet alleen de in 1947 met eiser geslaagden, maar ook de geslaagden in latere jaren, aan 1 Juni 1953 voorafgaande — per evengenoomde datum op de kandidatenlijst zouden moeten worden geplaatst, zodat zich ten aanzien van hun volgorde op deze lijst een soortgelijke moeilijkheid, als zoëven geschetst, zou voordoen;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de in het bestreden besluit vervatte weigering eisers naam per 1 Juni 1953 te plaatsen op de kandidatenlijst voor opperwachtmeester of opperwachtmeester-instructeur bij het wapen der Koninklijke Marechaussee en hem dienovereenkomstig te bevorderen, niet in strijd is met het sedert deze datum geldend Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat niet is gesteld of gebleken, dat die weigering in strijd is met enig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, noch dat gedaagde bij het uitspreken van die weigering van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, zodat het door eiser ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard en die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DEX KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

### **Militair Ambtenarengerecht.**

Uitspraak van 27 Juni 1955 \*).

*Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: Mrs E. G. van Bisselick en J. J. Boasson; Militaire leden: Kapitein-luitenant ter zee van administratie P. O. van Kregten en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.*

*Gem. verweerder: J. Veldstra, Referendaris bij het Min. v. Mar.*

*Een reis met de nog niet in dienst gestelde kruiser „De Ruyter”, welk schip de territoriale wateren heeft verlaten, komt het meest overeen met een reis naar het buitenland, waarvoor blijkens artikel 18, 2e*

\*) Tegen deze beslissing is geen beroep ingesteld.

*lid, van het Reisbesluit 1952, het Reisbesluit 1916 van kracht is gebleven.*

(Reisbesluit 1916, artikel 19, Reisbesluit 1952, artikel 18, 2e lid).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,  
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van Ir S. H., wonende te Oegstgeest, klager, tegen de Minister van Marine, verweerder,

Gezien: . . .enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat bij brief van 13 December 1954 namens verweerder aan klager zijn toegezonden een tweetal brieven van verweerder t.w. van 26 November 1954 en 2 December 1954 en aan klager is verzocht het ten onrechte aan hem betaalde bedrag ad f 300,22 terug te betalen;

Overwegende dat klager tegen vorenbedoelde terugvordering beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd heeft gevorderd nietigverklaring van de terugvordering;

Overwegende dat verweerder een contra-memorïe heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot niet-ontvankelijk, subsidiair ongegrondverklaring van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat voor het eerst bij brief van 16 Juni 1954 van het Hoofd van de Afdeling Comptabiliteit van het Ministerie van Marine, gericht aan het Hoofd van het Marine Electronisch Bedrijf (hierna te noemen: M.E.B.) alwaar klager werkzaam was, blijkt is gegeven van het oordeel, dat klager terzake van een reisdeclaratie f 300,22 te veel had ontvangen en dit bedrag diende terug te betalen;

Overwegende dat dit standpunt in een brief van verweerder van 26 November 1954, gericht aan het Hoofd van het Marine Electronisch Bedrijf is gehandhaafd, welke brief is gevolgd door die van 2 December 1954 houdende verbeteringen van de brief van 26 November 1954 en het verzoek aan het Hoofd M.E.B. om de wijzigingen (verbeteringen) ter kennis van klager te brengen, waarop de reeds eerder vermelde aan klager gerichte brief van 13 December 1954 is gevolgd;

Overwegende dat klager weliswaar op het bureau van het M.E.B. kennis heeft gekregen van vorenvermelde correspondentie, maar niettemin tijdig beroep heeft ingesteld tegen het hem op 13 December 1954 ter kennis gebrachte besluit en daarmee heeft voldaan aan de voorwaarde gesteld in artikel 60, 1e lid der Ambtenarenwet 1929 om in zijn beroep te kunnen worden ontvangen;

Overwegende dat blijkens de gedingstukken vast staat en ook niet door partijen is betwist, dat klager van begin Maart tot 1 Mei 1953 als militair t.w. Luitenant ter Zee der 1e klasse der Koninklijke Marine Reserve heeft deelgenomen aan de proefvaart van de nog niet in dienst gestelde kruiser „De Ruyter”, deswege een reisdeclaratie heeft ingediend ten bedrage van f 60,91 gedagtekend 19 Augustus 1953, waarop hem is uitbetaald; het ontvangen bedrag heeft teruggestort; onder dagtekening van 13 Maart 1954 een nieuwe declaratie terzake van dezelfde



proefvaart heeft ingediend ten bedrage van f 391,68, welk bedrag hem is uitbetaald, waarna het besluit is gevallen, dat klager f 300,22 te veel heeft ontvangen en dient terug te betalen;

Overwegende dat klager er zich ter openbare terechtzitting op heeft beroepen, dat het aangevallen besluit strijdt met de rechtszekerheid van een ambtenaar, omdat hij te goeder trouw meende aanspraak te hebben op het hem uitbetaalde bedrag van f 391,68;

Overwegende dat uit het vorenstaande en ook uit het klaagschrift blijkt, dat bij klager onzekerheid heerste omtrent de grondslag, waarop hij terzake van voormelde proefvaart kon declareren en op advies van de comptabel ambtenaar van het M.E.B. zijn oorspronkelijke declaratie heeft vervangen, kennelijk omdat anderen, die hoger hadden gedeclareerd dan hij, in het genot waren gelaten van de uitgekeerde bedragen, hoewel deze hoger waren dan de voorschriften toelieten;

Overwegende dat er dan ook reden te over was voor klager om te betwijfelen of zijn tweede declaratie zou worden geaccepteerd, zodat hij zich niet met vrucht op het rechtsbeginsel der rechtszekerheid kan beroepen;

Overwegende dat klager er zich voorts kennelijk op heeft beroepen, dat het aangevallen besluit strijdt met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, omdat hij heeft gedeclareerd op de voet van het Reisbesluit 1952 en daartoe op grond van vastgestelde voorschriften gerechtigd zou zijn;

Overwegende dat klagers reis met de nog niet in dienst gestelde kruiser „De Ruyter”, welk schip de territoriale wateren heeft verlaten, het meest overeenkomt met een reis naar het buitenland, waarvoor blijkens artikel 18, 2e lid van het Reisbesluit 1952, het Reisbesluit 1916 van kracht is gebleven, terwijl ook het Reisbesluit 1952 reeds niet op zijn verplaatsing van toepassing is, omdat zijn verplaatsing deel uitmaakte van scheepsbewegingen, als bedoeld in artikel 2, 2e lid, sub b van het Reisbesluit 1952;

Overwegende dat verweerder op grond van de bevoegdheid verleend bij artikel 19 van het Reisbesluit 1916, Algemene voorschriften omtrent dienstreizen van militairen der zeemacht heeft vastgesteld bij circulaire Zeemacht 1756 d, gewijzigd bij de circulaire Zeemacht 1756 f, g en h;

Overwegende dat in deze circulaire niet een vergoedingsregeling is opgenomen — gelijk door klager ook niet is gesteld — toepasselijk op klagers verplaatsingen in verband met de proefvaart van de „De Ruyter”, terwijl ook overigens niet is gebleken, dat ten tijde van deze proefvaart een vergoedingsregeling voor verplaatsingen in verband met de proefvaart van dit schip was vastgesteld;

Overwegende dat wel van kracht was een beschikking van verweerder van 26 Augustus 1949 no. 183310, houdende een verblijfskostenvergoedingsregeling voor ambtenaren, die vaartochten moeten meemaken op *in dienst* gestelde marineschepen, zodat deze beschikking geen betrekking heeft op klagers reis met de proefvaart van de niet in dienst gestelde „De Ruyter”;

Overwegende dat verweerder eerst bij brief van 1 Augustus 1953

heeft bepaald, dat door de opvarenden gedurende de proefvaart van o.m. de kruiser „De Ruyter" slechts de vergoeding, als bedoeld in de beschikking van 26 Augustus 1949, no 183310 aan het Rijk in rekening kan worden gebracht;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat tot 1 Augustus 1953 niet een vergoedingsregeling ten aanzien van klagers reis was vastgesteld en dat op 1 Augustus 1953 op die reis van toepassing is gebracht de regeling van 26 Augustus 1949, zodat klager op niet meer aanspraak kan maken dan volgens die regeling;

Overwegende dat verweerder aldus een vergoeding voor klager heeft berekend van f 91,46, welke berekening klager niet heeft aangetast, zodat klager, waar hij op zijn tweede declaratie een bedrag van f 391,68 heeft ontvangen, f 300,22 te veel heeft ontvangen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,  
Verklaart het beroep ongegrond.

---

## JUSTITIËLE STATISTIEK.

### Overzicht over het eerste halfjaar 1954/1955 van:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen (Staat 1);
2. de personen wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (Staat 2);
3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan naar de aard der delicten, art. 74 W.Sr. (Staat 3);
4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (Staat 4);
5. de ter zake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (Staat 5).

Dit overzicht is ontleend aan de Justitiële Statistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

**STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1e halfjaar 1954/1955.**

a: Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1e halfjaar					
	1954	1955	1954	1955	1954	1955
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 Januari reeds aanhangig, totaal . . . . .	68	38	11	9	67	46
waarvan a	14	6	6	3	8	14
b	—	1	—	—	—	—
c	54	31	5	6	59	32
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal . . . . .	537	803	437	666	399	505
waarvan a	46	94	22	42	31	62
b	89	67	5	—	50	36
c	402	642	410	624	318	407
C. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal . . . . .	562	791	428	643	426	496
waarvan a	34	84	18	27	20	61
b	89	67	5	—	50	36
c	439	640	405	616	356	399
2. op andere wijze, totaal . . . . .	9	4	4	4	10	8
waarvan a	9	4	4	4	4	5
b	—	—	—	—	—	—
c	—	—	—	—	6	3
D. Zaken, op 30 Juni nog onafgedaan, totaal . . . . .	34	46	16	28	30	47
waarvan a	17	12	6	14	15	10
b	—	1	—	—	—	—
c	17	33	10	14	15	37

**STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub I vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1954/1955.**

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1954		1955	
	officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	4	30	2	82
{ Overtredingen	1	17	2	25
Militaire delicten . . . . .	—	20	1	60
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Communedelicten { Misdrijven	2	87	1	66
{ Overtredingen	2	3	—	—
Militaire delicten . . . . .	—	50	—	36
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Communedelicten { Misdrijven . .	8	431	31	609
{ Overtredingen	7	398	31	585
Militaire delicten . . . . .	6	350	4	395

**STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74, W.v.Sr.); 1e halfjaar 1954/1955.**

Aard der delicten	1e halfjaar	
	1954	1955
	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof. . . . .	5	8
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht . . . . .	457	597
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen) . . . . .	4.465	4.861

vonnisen; 1e halfjaar 1954/1955.

Instantie en aard der delicten <sup>1)</sup>	ten aanzien van wie		terugverwezenen naar de commanderende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden			
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk	
1	2	3	4	5	6	7	8	
<b>A. Hoog Militair Gerechtshof</b>								
1. Commune delicten	Misdrijven a	—	—	1	6	19 <sup>3)</sup>	1	6
	” b	—	—	—	3	69 <sup>2)</sup>	1	10
2. Militaire delicten. . . . .	Overtredingen a	—	—	—	2	15	—	1
	” b	—	—	—	2	25	—	—
	a	—	—	—	—	16	—	4
	b	—	—	1	2	54	1	3
<b>B. Krijgsraad voor de Zeemacht</b>								
1. Commune delicten	Misdrijven a	—	—	3	9	52	2	23
	” b	—	—	1	—	47	6	13
2. Militaire delicten. . . . .	Overtredingen a	—	—	—	—	5	—	—
	” b	—	—	—	—	—	—	—
	a	—	—	—	1	43	4	2
	b	—	—	—	—	31	5	—
<b>C. Krijgsraden te Velde (te zamen)</b>								
1. Commune delicten	Misdrijven a	—	—	12	50	220 <sup>3)</sup>	40	117
	” b	2	—	8	54	329 <sup>4)</sup>	62	185
2. Militaire delicten. . . . .	Overtredingen a	—	1	5	36	339	10	13
	” b	2	—	2	46	539	15	11
	a	—	—	23	14	178 <sup>5)</sup>	95	46
	b	—	—	17	14	242	63	63

<sup>1)</sup> a = 1e halfjaar 1954 b = idem 1955.

<sup>2)</sup> Bovendien 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W. Sr.).

<sup>3)</sup> Hieronder 3 personen, bovendien ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W. v. Sr.).

<sup>4)</sup> Alsvoren. 2 personen.

<sup>5)</sup> Alsvoren 1 persoon.

**STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten, 1e halfjaar 1954/1955.**

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in het 1e halfjaar									
	1954					1955				
	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	waarvan	ged. onv., ged.vw.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	waarvan	ged. onv., ged.vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)										
Titel										
1										
II. Misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid (art. 108 t/m 114)	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—
V. Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	3				1	1	1			1
VII. Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—
VIII. Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	25	14	4	7	14	9	1	1	4	—
IX. Meineed (art. 207)	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
XII. Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	8	4	—	4	13	11	2	—	—	—
XIV. Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	38	13	9	16	47	23	8	—	16	—
XVI. Belediging (art. 261 t/m 271)	4	3	1	—	6	3	—	—	3	—
XXVIII. Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	—	16	—	—	2	1	—	—	1	—
XX. Mishandeling (art. 300 t/m 306)	21	16	2	3	45	32	4	—	9	—
XXI. Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	15	13	1	1	20	15	—	—	5	—
XXII. Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	138	70	14	54	207	112	25	—	70	—
XXIV. Verduistering (art. 321 t/m 325)	68	32	7	29	87	40	15	—	32	—
XXV. Bedrog (art. 326 t/m 339)	17	9	3	5	15	10	1	—	4	—
XXXVII. Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	8	3	—	5	10	8	1	—	1	—
XXX. Begunstiging (art. 416 t/m 420)	15	14	—	1	14	8	—	—	6	—
Wetboek van Strafrecht. Totaal. . . . .	362	195	41	126	486	276	58	152		

B. Bijzondere wetten.	143	112	5	26	278	186	24	68
Wegenverkeerswet en Wegenverkeersregeling . . . . .	4	4	—	—	—	—	—	—
Wet op de Economische Delicten . . . . .	2	1	—	1	1	1	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet . . . . .	—	—	—	—	1	1	—	—
Opiumwet . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
<b>Bijzondere wetten. Totaal. . . . .</b>	<b>149</b>	<b>117</b>	<b>5</b>	<b>27</b>	<b>280</b>	<b>188</b>	<b>24</b>	<b>68</b>
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
<b>Titel</b>								
III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	204	127	49	28	185	130	29	26
IV. Misdrijven tegen de ondergeschiedtheid (art. 108 t/m 128)	149	94	34	21	168	123	24	21
V. Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	61	34	19	8	134	20	26	18
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	8	4	2	2	9	4	1	4
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	1	—	—	1	2	2	—	—
<b>Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal. . . . .</b>	<b>423</b>	<b>259</b>	<b>104</b>	<b>60</b>	<b>498</b>	<b>349</b>	<b>80</b>	<b>69</b>
Totaal rubrieken A, B en C . . . . .	934	571	150	213	1.264	813	162	289
Aantal dubbel tellingen <sup>1)</sup> . . . . .	66	43	8	15	80	41	24	15
<b>Aantal veroordeelden. . . . .</b>	<b>868</b>	<b>528</b>	<b>142</b>	<b>198</b>	<b>1.184</b>	<b>772</b>	<b>138</b>	<b>274</b>

<sup>1)</sup> Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

## WETGEVING.

Bij Koninklijke Boodschap van 13 Juli 1955 zijn de hierna volgende twee wetsontwerpen, tot:

- 1e. schrapping van de artikelen 198 en 199 der Grondwet.
- 2e. wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de Grondwet (artikelen 68, 90, 180 en 195) aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden. [Zitting 1954—1955, — 4023 (R 10)].

### **Ontwerp van Rijkswet tot schrapping van de artikelen 198 en 199 in de Grondwet.**

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat om een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. Er bestaat grond om het hierna onder II omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

II. De artikelen 198 en 199 van de Grondwet vervallen.

Lásten en bevelen, dat deze Rijkswet in het Staatsblad, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het Publicatieblad van de Nederlandse Antillen en het Gouvernementsblad van Nederlands Nieuw-Guinea zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,  
De Minister van Binnenlandse Zaken,  
De Minister van Oorlog en van Marine,  
De Minister van Overzeese Rijksdelen,*

### **Memorie van Toelichting.**

De bepaling vervat in artikel 199, moet naar het oordeel van ondergetekenden als verouderd worden beschouwd. De opvatting, dat dienstplichtigen van de land- en luchtmacht zonder uitdrukkelijke machtiging van de wetgever niet naar de overzeese Rijksdelen kunnen worden gezonden, indien zij niet met een dergelijke uitzending instemmen, had bestaansreden in een situatie waarin de verdediging van de overzeese Rijksdelen verzorgd werd door een eigen krijgsmacht, zoals het voormalige K.N.I.L. Zij past niet in de thans aanvaarde constructie van het



Koninkrijk, waarin niet alleen de zeemacht, doch ook de land- en de luchtmacht een taak hebben ten aanzien van het gehele Koninkrijk, dus met inbegrip van de overzeese Rijksdelen, en waarin afzonderlijke krijgsmachten voor de overzeese Rijksdelen zijn vervallen.

Ook om aan de verplichtingen, welke uit het Statuut voor het Koninkrijk en uit de Defensiewetten Suriname en Nederlandse Antillen op het gebied van de verdediging van de overzeese Rijksdelen voortvloeien, te kunnen voldoen, acht de Regering het nodig, dat de in artikel 199 gestelde beperkingen vervallen.

Overigens is de bepaling van artikel 199 door de feiten achterhaald. Zij werd geschreven in een tijd toen een bondgenootschappelijke samenwerking als die, waarin Nederland thans in de N.A.V.O. medewerkt, nog niet bestond. Met verblijf van eenheden der landmacht buiten de grenzen van het Koninkrijk in tijd van vrede behoefde toenmaals geen rekening te worden gehouden. Thans is in deze situatie wijziging gekomen. Verblijf van eenheden van de land- en de luchtmacht buiten de grenzen van het Koninkrijk in tijd van vrede is, in het kader der bondgenootschappelijke samenwerking, thans geenszins een ongewoon verschijnsel. Aangezien de bepaling van artikel 199 op het evenbedoelde verblijf buiten de grenzen van het Koninkrijk geen betrekking heeft, zou het vreemd zijn de bepaling te handhaven voor verblijf in gebieden, welke wel binnen de grenzen van het Koninkrijk zijn gelegen.

Het vervallen van artikel 199 heeft tot gevolg, dat ook artikel 198 zal moeten vervallen. Dit artikel toch ontleende zijn bestaansrecht voornamelijk aan het feit, dat het voor de dienstplichtigen der zeemacht een andere regeling voorschreef dan voor de dienstplichtigen der landmacht in artikel 199 werd gegeven.

De verder nog in artikel 198 voorkomende bepalingen, dat aan de dienst in de overzeese Rijksdelen voordelen worden verbonden, rechtvaardigt naar het oordeel van ondergetekenden handhaving van dit artikel niet. Dit volgens de ter zake geldende regeling bestaande recht is niet van zodanig gewicht, dat het in de Grondwet moet blijven verankerd.

In herinnering moge worden gebracht, dat ook de Staatscommissie tot herziening van de Grondwet in haar Eindrapport van 6 Januari 1954 (blz. 87) adviseert de onderhavige artikelen van de Grondwet te doen vervallen.

*De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,*  
W. DREES.

*De Minister van Binnenlandse Zaken,*  
BEEL.

*De Minister van Oorlog en van Marine,*  
C. STAF.

*De Minister van Overzeese Rijksdelen a.i.,*  
BEEL.

## **Ontwerp van Wet tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de Grondwet (artikelen 68, 90, 180 en 195).**

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut ! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat om een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. Er bestaat grond om het hierna onder II—V omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

II. In het eerste lid van artikel 68 van de Grondwet worden de woorden „zee- en landmacht" vervangen door: de krijgsmacht.

III. In het tweede lid van artikel 90 van de Grondwet vervallen de woorden „bij de zee- en de landmacht".

IV. In het achtste lid van artikel 180 van de Grondwet worden de woorden „behorende tot de zee- of landmacht of tot enige andere gewapende macht" vervangen door: behorende tot de krijgsmacht.

V. In artikel 195 van de Grondwet worden in het eerste lid de woorden „zee- en een landmacht" en in het tweede lid de woorden „zee- of landmacht" vervangen door: krijgsmacht.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad van Suriname*, het *Publicatieblad van de Nederlandse Antillen* en het *Gouvernementsblad van Nederlands Nieuw-Guinea* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,  
De Minister van Binnenlandse Zaken,  
De Minister van Oorlog en van Marine,  
De Minister van Overzeese Rijksdelen,*

### **Memorie van Toelichting.**

Geruime tijd geleden besloot de Regering de luchtmacht, evenals in het buitenland is geschied, een zelfstandige plaats naast de zee- en de landmacht te verschaffen.

Dit werd onder meer tot uiting gebracht in het Koninklijk besluit van 11 Maart 1953, *Stb.* 134, hetwelk bepaalt, dat de luchstrijdkrachten, behoudens die behorende tot de zeemacht, de Koninklijke Luchtmacht vormen.

De terminologie van de artikelen 68, 90, 180 en 195 der Grondwet, alwaar slechts sprake is van zee- en landmacht, is daarmee niet in overeenstemming.

Zo komt in artikel 68 niet tot uitdrukking, dat de Koning het opper-gezag over de thans als afzonderlijk deel der Krijgsmacht bestaande luchtmacht heeft.

In het tweede lid van artikel 90, betreffende de mogelijkheid van schorsing van uitoefening van kiesrecht door militairen, wordt de luchtmacht niet genoemd.

In het laatste lid van artikel 180, bepalende onder meer, dat het artikel, dat onder andere voorschriften bevat omtrent benoeming en ontslag der leden van de rechterlijke macht, niet toepasselijk is op hen, die uitsluitend belast zijn met rechtspraak over personen behorende tot de zee- en landmacht of tot enige andere gewapende macht, vindt de zelfstandigheid van de luchtmacht geen bevestiging, zij het, dat de luchtmacht onder „enige andere gewapende macht" kan worden begrepen.

Een en ander wordt ongewenst geacht.

Verder kan tussen het eerste lid en de eerste volzin van het tweede lid van artikel 195 zodanig verband worden gelegd, dat wettelijk verplichte dienst tot bescherming der belangen van de Staat, opgelegd aan dienstplichtigen, die tot de luchtmacht behoren, geen verplichte krijgsmacht in de zin van de Grondwet is. Een dadelijk verschil maakt dit niet, doch voor een verschil in grondwettelijk opzicht bestaat geen reden.

Naar aanleiding van een en ander wordt voorgesteld de Grondwet aan de gewijzigde situatie terzake aan te passen, door daarin overal waar de term „zee- en landmacht" voorkomt, deze te vervangen door „krijgsmacht", welke term zowel de zee- en landmacht als de luchtmacht omvat.

Hierbij wordt in herinnering gebracht, dat ook de Staatscommissie tot herziening van de Grondwet in haar Eindrapport van 6 Januari 1954 (bladzijde 85) adviseerde in de Grondwet de term „zee en land-,macht" te vervangen door „krijgsmacht", en dat deze term reeds voorkomt in de artikelen 30 en 31 van het Statuut voor het Koninkrijk.

De verklaring, dat er grond bestaat de wijziging van de Grondwets-artikelen 68, 180 en 195, eerste lid, in overweging te nemen, behoort bij Rijkswet te geschieden. Het voorstel betreft echter ook wijziging van artikel 90, en van het tweede lid van artikel 195, welke bepalingen op zich zelf beschouwd alleen betrekking hebben op Nederland. Nu echter in het gehele verband gesproken wordt van „krijgsmacht" zijn alle onderhavige wijzigingen in één ontwerp vervat.

*De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,*  
W. DREES.

*De Minister van Binnenlandse Zaken,*  
BEEL.

*De Minister van Oorlog en van Marine,*  
C. STAF.

*De Minister van Overzeese Rijksdelen,*  
W. J. A. KERNKAMP.

## BOEKAANKONDIGING.

Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen, 's-Gravenhage, uitgegeven bij de Gebroeders van Cleef, 1955, 148 Bladzijden, Prijs f 3,90.

De redactie ontving ter recensie een door de boekhandel van de Gebroeders van Cleef te 's-Gravenhage uitgegeven en van uitvoerige toelichtingen voorziene uitgave van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, welke op 1 Januari i.l., tegelijk met de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, in werking trad.

Voorals omdat de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht slechts ten dele te lezen is, zonder dat de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren daarnaast wordt geraadpleegd (er wordt nl. herhaaldelijk naar die wet verwezen), zijn wij van mening dat de firma de Gebroeders van Cleef er goed aan gedaan heeft zulk een boek te doen verschijnen. O.m. zijn alle gegevens, welke uit de wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (en de op haar betrekking hebbende officiële bescheiden) geput moeten worden, er in verwerkt. Behalve een tiental bladzijden „Algemene Beschouwingen" treffen we bij vrijwel elk artikel een afzonderlijke zakelijke toelichting aan.

Alle uitvoeringsbepalingen zijn voorts als bijlagen (een achtstal) opgenomen.

Het valt ons op hoezeer door belangrijke wijzigingen en aanvullingen o.a. betreffende de bevordering (en wat daarmee samenhangt), het ontslag, de overplaatsing, de titulaire rang, de nonactiviteit van de officier en de status van de eervol ontslagen officier en voorts door het samenvoegen van de voorheen afzonderlijke wetten voor de Koninklijke landmacht (waaronder destijds begrepen het „Wapen der militaire luchtvaart") en de Koninklijke marine, door het afzonderlijke hoofdstuk voor de — thans met de beide andere krijgsmachtsdelen gelijkwaardige — Koninklijke luchtmacht, door het moderniseren van vorm en tekst, door de intrede van de vrouwelijke militair in de krijgsmacht enz., het algemene beeld dezer wetgeving en daarmee van de uitvoeringsbepalingen veranderd is, hoewel — zoals de regering verklaart — de principiële grondslagen dezelfde zijn gebleven.

Het wil ons voorkomen, dat voor een ieder, die met de inhoud van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht en van haar zo belangrijke uitvoeringsvoorschriften te maken heeft, deze uitgave van groot nut zal kunnen zijn. Maar ook zal deze haar nut kunnen hebben voor de leerlingen van de scholen voor reserve-officieren, opdat deze a.s. reserve-officieren „weten waar zij aan toe zijn".

Het boekwerk ziet er verzorgd uit en is overzichtelijk gezet. Jammer is het, dat de naam van de bewerker van deze o.i. verdienstelijke uitgave noch op de omslag noch in het „Woord vooraf" vermeld is.

S.

---

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### Ein exemplarisches Urteil. <sup>1)</sup>

#### Der Unglücksmarsch nach der Britannia-Hütte vor Militär-Kassationsgericht.

(Von unserem juristischen Mitarbeiter).

e.g. Vom 15. bis 27. März 1954 absolvierte die Lawinenkompagnie 1 unter der Leitung von Hauptmann Sch., eidgenössischem Beamten in Davos, einen Ergänzungskurs. Ihr waren ein Detachement der Stauwehr-Flab und weitere Wehrmänner zugeteilt. Für die Tage vom 23. bis 25. März hatte der Kommandant einen Übungsmarsch vorgesehen, der am ersten Tag zur Britanniahütte (3029 Meter), südlich von Saas-Fee, führen sollte. Am Vormittag des 23. März herrschte in Saas-Fee bei Föhnlage verhältnismässig gutes Wetter. Die meteorologische Zentralanstalt sagte jedoch voraus, dass die Föhnlage bald zusammenbrechen und Niederschläge eintreten würden. Nach Mittag mehrten sich in Saas-Fee bereits die Anzeichen dieser Wending. Hauptmann Sch. wollte den Marsch nach der Britanniahütte, der unter normalen Verhältnissen fünf bis sechs Stunden gedauert hatte, um 14 Uhr beginnen lassen. Die Truppe hatte sich um 13.30 Uhr zu besammeln. Das aus 31 Mann bestehende Flab-Detachement hatte nach der 50 Mann zählenden Lawinen-Kompagnie und vor dem am Schluss der Kolonne befohlenen Stab zu marschieren. Die Soldaten des Flab-Detachements waren zum grössten Teil bergengewohnt. Das Flab-Detachement war mit Verpflegung und Material mindestens so stark belastet wie die Lawinen-Kompagnie und hatte ausserdem zwei Kanadierschlitten mitzuziehen.

Um 13.30 Uhr stellte Hauptmann Sch. fest, dass beim Flab-Detachement noch drei bis vier Soldaten fehlten. Diese Unpünktlichkeit erboste ihn so sehr, dass er dem Flab-Detachement erklärte, sein Abmarsch werde strafweise auf 15.30 Uhr verschoben. <sup>2)</sup>

Der Stab musste also nunmehr im Anschluss an die Lawinen-Kompagnie marschieren. Immerhin blieb der Arzt beim Flab-Detachement. In seinem Unmut nahm Hauptmann Sch. dem Flab-Detachement zwei berggewandte Soldaten weg. Immerhin blieben beim letzteren die gleichfalls berggewandten Oberleutnants A. und G. zurück. Niemand im ganzen Detachement kannte jedoch den Winterweg nach der Britanniahütte. In der Absicht, das Flab-Detachement weiter zu zuchtigen, befahl Hauptmann Sch. dem Oberleutnant A., mit der Truppe noch einen Strafmarsch auszuführen, was dieser jedoch ablehnte. Hauptmann Sch. verzichtete nunmehr darauf, und der Stab marschierte nun um 14.45 Uhr ab, das Flab-Detachement aber erst um 15.50 Uhr. Bereits beim

---

<sup>1)</sup> Overgenomen uit „Basler Nachrichten“ van Maandag 18 Juli 1955, Nr 299, hetwelk ons werd toegezonden door de Kolonel der Limburgse Jagers J. L. H. A. Antoni, die wij daarvoor zeer erkentelijk zijn. (Red.)

<sup>2)</sup> Zie ook het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 8 Juni 1955, M.R.T. 1955, blz. 517. (Red.)

Abmarsch des Stabes begann der Schneefall. Anfangs konnten sich die beiden Kolonnen noch sehen. Die mitgenommenen Fox-Geräte aber versagten ihren Dienst, und um 17 Uhr waren beide Kolonnen in dichten Schneefall gehüllt, wozu sich noch Nebel gesellte. Nach 19 Uhr brach die Dunkelheit rasch herein. Trotz des schlechten Wetters erreichte die Lawinen-Kompagnie um 20 Uhr die Britanniahütte. Das Flab-Detachement aber verlor die Anstiegsroute, die nicht gekennzeichnet war. Es geriet zu sehr nach Westen; mehrere Offiziere und Soldaten wurden durch Schneebretter teilweise zugedeckt; bei der Steilheit des Geländes war die Rückkehr nach Saas-Fee nicht zu wagen; in der Herstellung eines Biwaks hatten die Leute keine Erfahrung. Uebermüdung und Angst bemächtigten sich ihrer und demoralisierten die Abteilung. Oberleutnant G. erklärte nachher, sie hätten alle damit gerechnet, zu Grunde zu gehen.

Hauptmann Sch. beunruhigte das Ausbleiben des Flab-Detachements in keiner Weise, und als ihm Oberleutnant B. deswegen Vorstellungen machte, erklärte er, das Detachement könne auch umkehren.

Schliesslich gestattete er Oberleutnant B., mit einer Patrouille bis zum Egginerjoch zurückzufahren, um das Detachement zu suchen. Um 20.30 Uhr fuhr eine aus zwei Offizieren und vier Soldaten bestehende Rettungskolonne ab, und da bis zum Egginerjoch niemand zu finden war, stieg Oberleutnant B. entgegen dem erhaltenen Befehl noch einige hundert Meter tiefer ab, selbstverständlich in völliger Dunkelheit. Hier traf er endlich das Flab-Detachement und fuhrte es zunächst auf das Egginerjoch. Gegen 23 Uhr verlor der bergungewohnte, 30jährige Kanonier G. dabei zufolge Ueberanstrengung das Bewusstsein. Der Arzt nahm rasch Einspritzungen mit Coramin vor und liess den G. längere Zeit massieren. Ein Soldat hatte eine Schneehütte gebaut, wo der Arzt und sein Patient Unterkunft fanden. Inzwischen hatte Oberleutnant B. das Detachement mit grösster Muhe nach der Britanniahütte geführt, wo es etwa eine halbe Stunde nach Mitternacht eintraf. Es wurde nun eine Rettungskolonne von 26 Mann zusammengestellt, die unter der Führung des Huttenwartes Z. stand, der aber Hauptmann Sch. nicht angehörte. Die Kolonne brachte, mit grösster Muhe allerdings, die Zurückgebliebenen nach der Hütte, wo Kanonier G. sich gut erholte. Am 24. März kehrte Hauptmann Sch. mit der gesamten Kolonne wegen des schlechten Wetters nach Saas-Fee zurück. Kanonier G., der in der Brust Schmerzen verspürte, musste sich in ärztliche Behandlung begeben und war nach der Entlassung wegen einer fieberhaften Bronchitis vom 28. März bis 11. April arbeitsunfähig.

Der Auditor des Divisionsgerichts 11 klagte nach durchgeführter Untersuchung Hauptmann Sch. an

1. der Ueberschreitung der Strafgewalt (Art. 67 MStG);
2. der Nichtbefolgung von Dienstvorschriften (Art. 72 MStG);
3. der fahrlässigen Körperverletzung, begangen gegenüber Kanonier G. (Art. 124 MStG).

Mit Urteil vom 5. März 1955 sprach das Divisionsgericht 11 den Angeschuldigten in allen Punkten frei, verurteilte ihn jedoch wegen

leichter Ueberschreitung der Strafgewalt und leichter Nichtbefolgung von Dienstvorschriften disziplinarisch zu 15 Tagen scharfen Arrestes. Von den Kosten des Verfahrens im Betrage von 701 Franken auferlegte es dem Angeschuldigten ein Drittel. Unmittelbar nach der Eröffnung dieses Urteils meldeten der Auditor und der Verteidiger Kassationsbeschwerde an. Der Verteidiger zog die letztere allerdings zurück, der Auditor dagegen hielt an seinen vor dem Divisionsgericht gestellten Anträgen fest, und der Oberauditor beantragte seinerseits die Guttheisung der Kassationsbeschwerde. Mit Urteil vom 8. Juni 1955 hat das Militär-Kassationsgericht die Beschwerde des öffentlichen Anklagers gutgeheissen: Hauptmann Sch. wurde demgemäss der Ueberschreitung der Strafgewalt, der Nichtbefolgung militärischer Dienstvorschriften und der fahrlässigen schweren Körperverletzung schuldig erklärt und zu 90 Tagen Gefängnis, mit militärischem Strafvollzug, sowie zur Tragung sämtlicher Kosten verurteilt.

Der sehr umfangreichen Begründung des Urteils ist folgendes zu entnehmen:

Gemäss Art. 67 MStG wird mit Gefängnis bestraft, wer die ihm zustehende Disziplinarstrafe überschreitet. In leichten Fällen tritt disziplinarische Bestrafung des Fehlbaren ein. Hauptmann Sch. handelte rechtswidrig, als er strafweise den Abmarsch des Flab-Detachements auf 15.30 Uhr verschob. Eine solche Disziplinarstrafe ist nämlich in Art. 184 ff. des Militärstrafgesetzes nicht vorgesehen, und es dürfen keine anderen als die dort vorgesehenen Disziplinarstrafen verhängt werden. Verboten ist aber auch die Verhängung kollektiver Disziplinarstrafen, wodurch neben den Schuldigen fast immer auch Unschuldige getroffen werden. Um einen leichten Fall handelte es sich keineswegs; denn das zu späte Eintreffen einiger Soldaten stand mit der Schwere der gegenüber der ganzen Abteilung verfügten Strafe in einem krassen Missverhältnis. Das Kassationsgericht erblickte in dem Vorgehen des Angeklagten geradezu eine Verhöhnung der Gerechtigkeit. Es kommt hinzu, dass es um 14.45 Uhr, beim Abmarsch des Stabes, bereits schneite und das Wetter sich während des Marsches ständig verschlechterte. Trotzdem unternahm Hauptmann Sch. nichts, um die Härte der von ihm betroffenen Massnahme zu mildern. Er verhielt sich sogar passiv, als er in der Britannia-Hütte vernahm, dass das Flab-Detachement in eine sehr missliche Lage geraten sei. Das Kassationsgericht redet geradezu von unbegreiflicher Einsichtslosigkeit, ja Bosheit des Fehlbaren und wirft ihm Mangel an Männlichkeit vor. Ohne die Intervention von Oberleutnant B. hätte die rechtswidrige Anordnung leicht zu einer schweren Katastrophe führen können.

Wer ein Reglement oder eine andere Dienstvorschrift nicht befolgt, wird gemäss Art. 72 des Militärstrafgesetzes mit Gefängnis bis zu sechs Monaten bestraft. In leichten Fällen tritt bloss disziplinarische Bestrafung ein.

Hauptmann Sch. hat sich nun in verschiedener Weise gegen die Vorschriften des Gebirgsreglementes vergangen, und auch hier handelte es sich keineswegs um einen leichten Fall. Er kümmerte sich tatsächlich

nach dem Abmarsch um das ihm höchst unsympathische Flab-Detachement überhaupt nicht mehr und traf keinerlei Anordnungen, um mit ihm die Verbindung aufrechtzuerhalten, als Sturm, Schneefall und die hereinbrechende Nacht dieses Detachement in grosse Gefahr brachten; auch unterliess er es, die dem Flab-Detachement unbekannte Aufstiegsroute zu markieren. Kanonier G. hätte den Tod erleiden können, und auch seine Kameraden und die Rettungskolonnen waren schwer gefährdet. Hauptmann Sch. hat sich aber auch gegenüber Kanonier G. der schweren Körperverletzung schuldig gemacht. Er wusste, dass dieser von allen Soldaten des Flab-Detachements der am wenigsten gewandte Skifahrer war, und wenn er ihn gleichwohl einen derart anstrengenden Nachtmarsch mitmachen liess, so handelte er schuldhaft. Mit der Möglichkeit des Zusammenbruchs, ja sogar des Todes des Kanoniers durch Ueberanstrengung musste er rechnen. Auch bei diesem Delikt ist die Strafe gemäss Art. 124 des Militärstrafgesetzes Gefängnis, womit eventuell Busse verbunden werden kann.

Bei der Bestimmung des Strafmasses musste naturgemäss das Verschulden des Angeklagten beurteilt werden, und das Kassationsgericht bezeichnete es als schwer.

Zu den schmeichelhaften Berichten seiner Vorgesetzten über die gute militärische Führung des Angeklagten stellte es das vernichtende Urteil der Untergebenen, namentlich auch von Subalternoffizieren, in Gegensatz. Als schuldmeierend wurde insbesondere auch der Umstand bezeichnet, dass Hauptmann Sch. zufolge langjähriger Erfahrung beim Militär und im Zivilberuf die Gefahren des Hochgebirges im Winter sehr gut kannte. Angesichts der vom Angeklagten bis zuletzt bekundeten völligen Einsichtslosigkeit konnte ihm der bedingte Strafvollzug nicht bewilligt werden; wohl aber geschah das mit Bezug auf den militärischen Strafvollzug, da eine eigentlich ehrlose Gesinnung nicht vorlag. Auch betrachtete sich das Militär-Kassationsgericht nicht als zuständig, um dem Eidgenössischen Militärdepartement einen Antrag auf Entziehung des Kommandos gegenüber Hauptmann Sch. zu stellen. Dieses wird nach Zustellung des Urteils nach eigenem Ermessen zu handeln haben.

### **Misdrijven gepleegd door Indonesische Militairen in Nieuw Guinea.**

De Landrechter te Hollandia, rechtsprekende in zaken van misdrijf, had bij vonnis van 9 October 1954 enige Indonesische soldaten, onder bevel van een Indonesische korporaal, en onder leiding van een Indonesische staatsburger alle beklagden tot zware gevangenisstraffen veroordeeld, wegens het ondernemen van een aanslag met het oogmerk om het grondgebied van de Staat geheel onder vreemde heerschappij te brengen en wegens het onbevoegdlijk in Nieuw Guinea invoeren van vuurwapenen, munitie, ontplofbare stoffen en slagwapens.

Op grond van ingesteld hoger beroep, werd de zaak voor de Landraad andermaal behandeld en werd het vonnis van de landrechter bevestigd.



Uit de overwegingen van de Landraad, — welks vonnis van 9 Maart 1955 werd afgedrukt in de Nederlandse Jurisprudentie van dit jaar onder no. 256 — nemen wij de volgende overwegingen over:

O. dat de Raad door de aanwezige wettige bewijsmiddelen, te weten de bekentenissen, door de beklaagden voor de rechter afgelegd, vergezeld van en bevestigd door bepaalde en nauwkeurige opgaven van omstandigheden, welke in het geding bekend zijn uit de met de ten laste gelegde feiten en met de bekentenissen overeenstemmende aanwijzingen, welke klaarblijkelijk aantonen, dat de ten laste gelegde feiten door beklaagden zijn begaan, en welke aanwijzingen bewezen worden door de erkenningen van beklaagden, dat zij de aan beklaagden vertoonde stukken van overtuiging erkennen als voorwerpen, door hen gebruikt voor en tijdens het plegen van het ten laste gelegde en om het ten laste gelegde te plegen, zijnde deze stukken van overtuiging:

de prauw Bokwawasa, waarmede zij naar Nederlands Nieuw-Guinea zijn gevaren,

de voorwerpen, welke zij bij zich hadden vóór en tijdens het plegen van het ten laste gelegde, te weten uitrustingsstukken en privé-eigendommen, propaganda- en andere geschriften, wapens en munitie, en vlaggen, fotografieën, vóór en tijdens het plegen van het ten laste gelegde gemaakt, en bescheiden, welke beklaagden bij zich hadden en welke hetzij berichten en bevelen inhouden, hetzij beschrijvingen geven van hun lotgevallen vóór en tijdens het plegen van het ten laste gelegde,

alsmede door de in het geding aan beklaagden voorgehouden patrouilleverslagen,

de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagden schuldig zijn aan het hun I primair en III ten laste gelegde;

O. dat 1ste tot en met 8ste beklaagden er zich op beroepen hebben, dat zij als militairen gehandeld hebben op bevel van hun commandant en zij verplicht waren, dit bevel zonder meer op te volgen;

O. dienaangaande:

dat naar het eerste lid van art. 51 Sr., bepalende dat niet strafbaar is hij, die een feit begaat ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegde gezag, de bevoegdheid van het gezag beoordeeld moet worden naar het Nederlands Nieuw-Guinese geschreven of ongeschreven recht dan wel naar regels van internationaal recht, die rechtstreeks bindend zijn voor hen, die aan de Nederlands Nieuw-Guinese rechtsorde onderworpen zijn;

dat uit geen enkele rechtsregel, als evenbedoeld, de bevoegdheid van een Indonesische commandant kan worden afgeleid, om bevel te geven tot hetgeen naar Nederlands Nieuw-Guinees recht strafbaar is aan iemand, op wie dit Nederlands Nieuw-Guinees recht van toepassing is ingevolge artt. 2 en 4 Sr.;

dat, in het midden latende, dat het tweede lid van art. 51 Sr. geschreven is met het oog op ambtelijke bevelen van het Nederlands Nieuw-Guinese gezagsapparaat, beklaagden niet te goeder trouw hebben kunnen nienen, dat een Indonesische commandant bevoegd zou zijn, bevel te geven tot een aanslag met het oogmerk om Nederlands

Nieuw-Guinea onder Indonesische heerschappij te brengen, of dat zulk een bevel in een kring van dingen paste, welke de Indonesische commandant bevoegd is te bevelen;

dat beklaagden redelijkerwijze hebben kunnen begrijpen en weten, dat een dergelijk bevel onrechtmatig is;

dat het door hun commandant aan beklaagden gegeven bevel om een aanslag te ondernemen met het oogmerk om Nederlands Nieuw-Guinea onder Indonesische heerschappij te brengen, niet als overmacht voor beklaagden kan gelden, omdat er geen sprake van is, dat beklaagden geen weerstand hadden kunnen bieden, waar, naar hun volgens hun verklaring bekend was, hun het begaan van een ernstig misdrijf bevolen werd;

dat de innerlijke drang, om, volgens de opvatting van beklaagden, Nederlands Nieuw-Guinea te bevrijden en onder Indonesisch gezag te brengen, geen overmacht daarstelt;

dat eerste beklaagde zich er nog op beroept, dat zijn commandant had bekend gemaakt, dat tegen al degenen, die tegenwerking boden, maatregelen genomen zouden worden, niet volgens de krijgstucht, maar men zou dan worden doodgeschoten, doch, er van afgezien, dat het uiten van deze door eerste beklaagde gestelde bedreiging door geen enkele medebeklaagde en ook niet van elders gestaafd wordt of aan-nemelijk wordt gemaakt, het uiten van een dergelijke bedreiging onder de feitelijke omstandigheden, waaronder eerste beklaagde zich bevond, namelijk met velen tezamen tegenover de dreiger, niet dusdanig ge-vaarlijk voor hem was, dat hij daarvoor mocht zwichten, en het redel-ijkerwijze van hem gevergd kan worden, dat hij deze bedreiging had weerstaan, gezien het feit, dat tegenover de bedreiging stond het plegen van een hoogst ernstig misdrijf, dat op geheel dezelfde wijze strafbaar is gesteld, in het Indonesisch Wetb. v. Sr. t.a.v. het Indonesisch staats-gebied;

O. t.a.v. de qualificatie sub I t.a.v. alle beklaagden:

dat deze ten rechte behoort te luiden: „aanslag ondernomen met het „oogmerk om het grondgebied van de Staat gedeeltelijk onder vreemde „heerschappij te brengen”, zijnde het gebied van Nederlands Nieuw-Guinea een deel van het Nederlands staatsgebied en staande beklaagden schuldig aan de aanslag ondernomen om het gebied van Nederlands Nieuw-Guinea onder vreemde heerschappij te brengen;

O. t.a.v. de qualificatie sub II t.a.v. 1ste t/m 8ste beklaagde:

dat deze ten rechte behoort te luiden: „het zonder daartoe gerechtigd „te zijn vuurwapens, munitie en ontplofbare stoffen in Nederlands „Nieuw-Guinea invoeren”;

O. t.a.v. de qualificatie sub III t.a.v. 5de beklaagde:

dat deze ten rechte behoort te luiden: „het zonder daartoe gerechtigd „te zijn een slagwapen in Nederlands Nieuw-Guinea invoeren”;

O. t.a.v. de qualificatie sub II t.a.v. 9de beklaagde:

dat deze ten rechte behoort te luiden: „het zonder daartoe gerechtigd „te zijn in Nederlands Nieuw-Guinea een ontplofbare stof bij zich „hebben”;

Wij willen er in het bijzonder de aandacht op vestigen, dat in bovenstaand vonnis vreemde — immers Indonesische — militairen wegens een voor hen op vreemd grondgebied gepleegd ernstig strafbaar feit door de, voor hen vreemde, burgerrechter volgens diens nationale strafwetgeving berecht en veroordeeld werden. Met andere woorden: het exterritorialiteitsbeginsel, dat meebrengt berechting van militaire verdachten van in het land van verblijf gepleegde strafbare feiten door de militaire rechter van het land van herkomst, bleef buiten toepassing.

Terecht! Het geldt hier immers niet met toestemming van de betreffende Staat op dien.; grondgebied verblijvende vreemde militairen, maar indringers met vijandelijke bedoelingen. De Indonesische militaire strafrechter zou deze verdachten hoogstwaarschijnlijk niet hebben gevonnist. Zijn overheid had deze infiltratie bevolen en zij was in de Indonesische strafwetgeving niet als zodanig strafbaar gesteld.

Het onzerzijds ondervonden onrecht mocht niet aan het op internationale hoffelijkheid berustende exterritorialiteitsbeginsel worden overglaten: het zou met een vrijspraak, althans met een ontslag van rechtsvervolging zijn geëindigd.

Onwillekeurig gaan onze gedachten naar art. VII van het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 en naar hetgeen hierover geschreven werd in het opstel van een van onze medewerkers, getiteld: „Rechts-„macht van de supra-nationale strafrechter en het gratierecht" <sup>1)</sup>, in het bijzonder over berechting van feiten, welke in het land van verblijf wèl, maar in het land van herkomst niet strafbaar zijn gesteld.

Dat in het onderhavige geval aan internationale hoffelijkheid geen ruimte gelaten is zal niemand bevreemden.

R. C.

### **Bevelsverhouding in 1946 tussen Land- en Zeemacht in Ned. Indië.**

Bij het lezen van het artikel van Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, jubileumnummer van 1 Juli j.l. is mij een zin opgevallen, die m.i. op een verkeerde inlichting moet berusten. Op blz. 380-381 staat n.l:

„Het soepele systeem van het Organisatiebesluit Rechtspleging te „velde van 1944 had het ook mogelijk gemaakt, dat in 1946 de „Legercommandant in N.I. een Generaal derhalve van het K.N.T.L., „die ook het bevel voerde over alle daar dienstdoende onderdelen „van de Zeemacht en de K.L., tot Commandierend Generaal voor de „K.L. werd aangewezen en Krijgsraden instelde.”

Dit is in zoverre onjuist, dat de Legercommandant zeker niet het bevel voerde over alle onderdelen der Zeemacht, maar dat slechts de Mariniersbrigade als geheel onder zijn *operatief* bevel stond. En dat nog onder zekere restricties. Zo mocht hij geen onderdelen van de Marbrig afsplitsen om elders te gebruiken, noch over het materieel van deze bri-

---

<sup>1)</sup> Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1954, blz. 124 v., in het bijzonder naar blz. 133 v. Art. VII van het Verdrag van 19 Juni 1951 is te vinden in M.R.T. XLVI. blz. 132 v.

gade beschikken. Juridisch bleef de Marbrig geheel onder de C.Z.M. en onderworpen aan de door deze ingestelde Krijgsraad <sup>1)</sup>).

Met de overige Marine: schepen, vliegtuigen, walinrichtingen, had de C.G. in het geheel geen bemoeienis, behalve dat ik zo nu en dan vliegtuigen van de M.L.D. te zijner beschikking stelde.

Op de zienswijze van de hooggeleerde schrijver omtrent de militaire rechtspleging meen ik als niet-jurist niet te mogen ingaan. Slechts op één zaak moge ik Uwe aandacht vestigen. Op blz. 383 eerste alinea bepleit deze, dat de C.O. niet mag vragen, dat een zaak niet zal worden vervolgd. Heeft Prof. VAN BEMMELEN hierbij gedacht aan zaken in bezet vijandelijk gebied, vooral wanneer daar guerilla-activiteit heerst? Het kan dan zeker gewenst zijn om politieke redenen officiële misdrijven niet te vervolgen, b.v. het neerschieten van terroristen. Ik heb ook in de jaren 1946—1949 wel eens een zaak geseponeerd. De zaak van de Bondowoso-trein had m.i. zeker geseponeerd moeten worden wanneer deze niet reeds bekendheid gekregen had. Dit niet vervolgen is een politieke aangelegenheid die niet in handen van de O.M. (fiscaal) gelegd mag worden. Door een vervolging zelf bewijzen dat bepaalde handelingen geschieden, kan de tegenpartij uiterst belangrijke argumenten voor zijn propaganda (een zeer ernstig wapen!) in handen geven.

Hiermede wordt de C.O. automatisch in het verwijzingsrecht ingeschakeld en zulks m.i. terecht. Immers, niet alleen is belangrijk of een delinquent vervolgd dient te worden maar ook waarvoor, m.a.w. hoe de verwijzing geformuleerd moet worden. Ik kan slechts de verzekering geven, dat ik als C.Z.M. ook steeds de tijd gevonden heb in belangrijke gevallen de voorstellen tot verwijzing van de fiscaal op hun politieke en militaire merites te bezien.

A. S. PINKE, Vice-Admiraal b.d.,  
Ex-Commandant der Zeemacht in N.I.

### **Desertie.**

De Majoor Mr H. J. F. BIJVOET vestigt onze aandacht op de sententies van Het Hoog Militair Gerechtshof van 7 September 1954 en van 24 Augustus 1954 (zie blz. 436 en 438 hiervóór), waarbij de daarvermelde vonnissen van de Krijgsraad te Velde Oost worden gecorrigeerd op grond dat de Krijgsraad niet zou hebben beslist inzake het subsidiair ten laste gelegde. Waar het hier echter betreft tenlastelegging van „desertie” en het Wetboek van Militair Strafrecht de onderscheiding van doleuse naast culpose desertie niet kent, acht Inzender de correctie van het H.M.G. ten onrechte.

Wij delen de mening van Majoor Mr BIJVOET. (Red.).

### **„Dienstbevel”.**

Onder deze titel is elders in deze aflevering (blz. 529 e.v.) een opstel opgenomen van de hand van Mr BIJVOET, waarin Schrijver ad (D) doet opmerken dat mijn stelling, dat het in het algemeen juist is dat de

<sup>1)</sup> Zie M.R.T. XL blz. 126 e.v. (Red.)

mindere een bevel niet mag toetsen aan het nut voor de dienst, niet te rijmen is met het verder door mij gestelde, namelijk dat de Rechter dat wel mag en dat met name de Rechter een bevel, hetwelk strijdig is met de belangen van de dienst, mag disqualificeren.

De (schijnbare) ongerijmdheid vloeit voort uit de minder gelukkige plaatsing van de woorden „in het algemeen”. Zoals duidelijk uit het vervolg van mijn naschrift (M.R.T. XLVIII, blz. 448 onderaan, blz. 449 bovenaan) blijkt, bedoelde ik te zeggen dat het onjuist zou zijn wanneer de mindere het in het algemeen beter mag weten dan de meerdere en wanneer hij in het algemeen de bevelen mag toetsen aan hun nut voor de dienst. De bevoegdheid wilde ik hem niet ontnemen (blz. 449 bovenaan); er moet echter een rem aangebracht worden op het hanteren van die bevoegdheid. Die rem zie ik in het risico van vergissing (zie ook art 11 (2), 13 (2) en 12 (1) R.K.).

Verder in het opstel wordt mij verweten dat ik in M.R.T. XLIII, blz. 574 VAN DER HOEVEN II blz. 221 onjuist heb geparafraseerd door te stellen dat de Memorie van Toelichting een bevel geen dienstbevel acht te zijn wanneer daaraan uitsluitend een particulier belang ten grondslag ligt, dan wel een met de dienst strijdig belang. Dit tweede (door Schrijver bestreden) element staat inderdaad niet op blz. 221; ik putte dat uit de tweede alinea van blz. 223 l.c. Terecht wijst Schrijver erop, dat niet steeds scherp gescheiden wordt tussen „dienstaaenge-„legenheid” en „dienstbelang”. Naar mijn mening vindt men het element, dat een dienstbevel zich niet mag bewegen op het terrein van het particuliere belang, terug in de aanduiding „dienstaaengelegenheid” terwijl het element, dat een dienstbevel niet in strijd mag zijn met de belangen van de dienst, zijn weerspiegeling vindt in de aanduiding „dienstbelang”.

W. H. V.

### **Nogmaals: Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen.**

In zijn belangwekkend onderschrift onder de beschikkingen van het H.M.G. van 15 Februari en van 1 Maart 1955 (M.R.T. XLVIII blz. 363 en vlg.) betoogt S., dat het gebruik van het woord „ambtshalve” („verklaart ambtshalve de strafoplegging nietig”) door het H.M.G. in beschikkingen houdende eindbeslissing op beklag eigenlijk overbodig is.

Zoals uit mijn opstel „Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen<sup>x</sup> (M.R.T., zelfde deel, blz. 294 en vlg.) blijkt, acht ik het gebruik van deze term door beklagmeerdere en H.M.G. in bepaalde gevallen wel op zijn plaats. Het bedoelde onderschrift houdt dus ook op dit punt een bestrijding in van hetgeen ik in mijn opstel heb betoogd, reden waarom ik hier in de eerste plaats wat nader op de kwestie van het gebruik van het woord „ambtshalve” moge ingaan.

Blijkens Van Dale is de (taalkundige) betekenis van „ambtshalve”: uit kracht van of nopens het ambt, dat men bekleedt; officieel. Wanneer dit woord in de wet gebruikt wordt heeft het echter een engere betekenis. Men zie o.a. de artikelen 48 („van ambtswege” betekent natuurlijk hetzelfde als „ambtshalve”); 103, 2e alinea, 156; 199, 2e

alinea; 219, 1e alinea, en 222, 1e alinea, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en artikel 279, lid 6, van het Wetboek van Strafvordering. Voorts noemen alle schrijvers (Simons, Blok-Besier, Minkenhof er, Van Bemmelen) eer, beslissing, die door de Hoge Raad ingevolge art. 441, 1e alinea, van laatstgenoemd wetboek op andere dan de aangevoerde gronden genomen wordt, een ambtshalve genomen beslissing. Zie ook het „Ontwerp tot vaststelling van een wetboek van „strafvordering“, toelichting ad art. 416 (het huidige art. 441): „In het eerste lid is gehandhaafd het beginsel, thans in art. 369 (oude) Wetboek van Strafvordering nedergelegd, dat de Hoge Raad in strafzaken „ambtshalve de gronden van cassatie heeft aan te vullen“.

In al deze gevallen wordt het woord „ambtshalve“ gebezigd om aan te duiden, dat de rechter iets moet doen (rechtsgronden aanvullen, getuigenverhoor bevelen, zich onbevoegd verklaren, enz.), dat hem niet door partijen in het proces c.q. verdachte is verzocht.

Krachtens art. 65 W.K. resp. art. 68 jo. art. 65 W.K. zijn bij beklag over straf en/of strafreden beklagmeerdere en H.M.G. verplicht „de „zaak“ te onderzoeken. Men vat dit algemeen aldus op, dat beklagmeerdere en H.M.G. zich bij de behandeling van een beklagzaak niet mogen beperken tot een onderzoek van hetgeen door de gestrafte is aangevoerd, maar daarnaast ook de andere aspecten van „de zaak“ in ogenschouw dienen te nemen. Leidt dit laatste tot een bepaalde beslissing dan is deze beslissing juridisch gesproken „ambtshalve“ genomen. Vermelding hiervan expressis verbis is natuurlijk niet noodzakelijk. Ik meen echter, dat er geen enkel bezwaar tegen bestaat dat beklagmeerdere of H.M.G. in de beschikking doen uitkomen, dat hun beslissing, aangezien deze „op andere gronden“ dan de door gestrafte aangevoerde berust, „ambtshalve“ genomen is. Het kan de beschikking alleen maar verduidelijken.

Met de opmerking van S., dat het H.M.G. weinig consequent is bij het gebruik van het woord „ambtshalve“ in zijn beschikkingen op beklag ben ik het volmaakt eens.

Volgens S. zou ik mijn opstel hebben opgebouwd uitgaande van het z.i. onjuiste uitgangspunt, dat de wetgever het aantal beslissingen van de beklagmeerdere en van het H.M.G., welke een gevolg van het onderzoek naar aanleiding van het beklag kunnen zijn, uitputtend, limitatief, heeft geregeld of heeft willen regelen. Hij beroept zich hierbij op hetgeen in het bekende boek van J. J. C. van Dijk wordt opgemerkt met betrekking tot het doel, dat de ontwerpers van de Wet op de Krijgstucht met paragraaf VI (artt. 61-68) van deze wet voor ogen zou hebben gestaan, te weten het treffen van een voorlopige en geenszins volledige regeling van de „reclame-procedure“. De desbetreffende passage in de memorie van toelichting luidt: „De nu voorgestelde bepalingen dragen alzoo, vooral voor zoover de *formaliteiten* betreft, „slechts een voorloopig karakter“.

In zijn hoedanigheid van Regerings-Commissaris verklaarde Prof. van der Hoeven naderhand in de Tweede Kamer o.a. (zie v. d. H. 111 blz. 405 en 406): „In de Memorie van Toelichting wordt ronduit

„erkend, dat wij niet getracht hebben hier het *zuiver formeele gedeelte* „van de procedure te regelen“.

Uit een en ander valt m.i. niet anders te concluderen dan dat men in de Wet op de Krijgstucht *de blote formaliteiten van de beklag-procedure* alleen maar voorlopig en summier heeft willen regelen. De vraag hoe van geval tot geval de (materiële) beslissing op een beklag moet luiden, is echter naar mijn mening niet van „zuiver formele“ aard en dus lijkt mij het hier door S. gebezigde argument niet steekhoudend.

Ook het beroep, dat door S. wordt gedaan op de woorden „naar „bevind van zaken“ in de laatste alinea van art. 65 W.K., gaat m.i. niet op. Ik kan in de bepaling, dat de beklagmeerdere, nadat het onderzoek is afgelopen, naar bevind van zaken beslist, niet *meer* lezen dan dat de beslissing van de beklagmeerdere moet gegrond zijn op wat hem bij het onderzoek gebleken is. In zijn „Handleiding Militair „Recht“ schrijft De Graaff op blz. 194: „Ook met deze uitdrukking („beslist de meerdere naar bevind van zaken“) geeft de wetgever te „kennen dat de meerdere zijn beslissing moet gronden op zijn indruk „van de zaak in haar geheel en dat hij niet gebonden is aan de tot uiting „gebrachte grieven van de klager, welke grieven misschien geenszins „volledig waren“.

Dit gaat m.i. al wat ver en wel omdat hier aan de wetgever een bedoeling wordt toegeschreven, welke hij vermoedelijk niet in de bewuste woorden tot uitdrukking heeft willen brengen. Hoogst betwistbaar acht ik echter de stelling van S., dat in de laatste alinea van art. 65 W.K. juncto art. 68 W.K. aan het H.M.G. een bevoegdheid wordt gegeven conform aan die, welke krachtens art. 50 W.K. aan de strafoplegger zelf en aan iedere boven deze gestelde meerdere toekomt. Ik merk hierbij op, dat zouden de woorden „naar bevind van zaken“ in art. 65 W.K. inderdaad de ruime betekenis hebben welke S. er aan toekent, het H.M.G. ook bevoegd zou zijn om, nadat het een strafoplegging wegens onbevoegdheid van de strafoplegger (ambtshalve) heeft te niet gedaan, zelf als strafoplegger in eerste aanleg op te treden, welke consequentie in ieder geval niet door het H.M.G. wordt aanvaard.

Overigens moet m.i. onder de beslissing van de beklagmeerdere, bedoeld in de laatste alinea van art. 65 W.K., de beslissing van de beklagmeerdere *op het beklag over straf en/of strafreden* worden verstaan en dus niet de (ambtshalve) genomen beslissing, dat het beklag niet voor behandeling vatbaar is of dat de strafoplegging wordt te niet gedaan, omdat de strafoplegger zijn bevoegdheden heeft overschreden.

Hoe de beslissingen op het beklag kunnen luiden, leren ons de artt. 66 en 67 W.K. („geheel gegrond“, „gedeeltelijk (on)gegrond“ en „geheel ongegrond“). De naar bevind van zaken *op het beklag* beslissende meerdere en het dito H.M.G. hebben ongetwijfeld hieraan genoeg. Wat ontbreekt is de bepaling, dat het H.M.G., wanneer zijn eindbeslissing is ingeroepen, de oplegging der straf (ambtshalve) te niet doet als blijkt, dat een onjuist gebruik van de bevoegdheid tot strafoplegging als bedoeld in art. 50 W.K. is gemaakt. In zoverre

hebben we hier dus inderdaad, zoals ik in mijn opstel opmerkte, een leemte in de wet.

Naar uit het voorgaande blijkt, heeft het onderschrift van S. onder de genoemde beschikkingen van het H.M.G. mij niet van de onjuistheid van hetgeen ik met betrekking tot de ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen heb betoogd, kunnen overtuigen.

Mr. P. WESTERDIJK, Lt.-Kol. M.J.D.

#### NASCHRIFT.

*Op blz. 363 werden inzake het al of niet overbodig gebruik van het woord „ambtshalve“ in beschikkingen twee opvattingen weergegeven. Mr Westerdijk motiveert de gewenstheid van het gebruik van dat woord in bepaalde gevallen, waarmede wij het eens zijn.*

*In het onderschrift werd besproken het onderzoek van „de zaak“, het feitencomplex hetwelk aan de strafoplegging ten grondslag ligt, en het op grond daarvan „beslissen naar bevind van zaken“.*

*In een klachtbeschikking van het H.M.G. van 22 September 1953 (M.R.T. 1954 blz. 207) verklaarde het Hof een beklag van een sergeant gegrond, die door zijn commandant gestraft was met 2 dagen verzwaard arrest terzake van: „In uniform met bewegingsvrijheid vertrokken zon-, dei de voorgeschreven rang- en wapenonderscheidingsteken en zon-, der hoofddekseel te dragen, onder de verzachtende omstandigheid, dat „hij in de mening verkeerde, hierdoor als burger gekleed te zijn“. Het Hof overwoog toen, dat uit het onderzoek was gebleken, dat klager, terwijl hij gerechtigd was tot het dragen van burgerkleding buiten dienst, gekleed in de broek van de dagelijkse tenue, khaki-overhemd en khakidas, zonder voorzien te zijn van enig rang- of wapenonderscheidings- teken en zonder hoofddekseel, de kazerne, waar hij was gelegerd, had verlaten, teneinde zich met verlof te begeven en dat, waar in geen enkel dienstvoorschriftenige nadere aanduiding voorkwam van hetgeen onder „burgerkleding“ moest worden verstaan, de kleding die klager droeg, als burgerkleding kon worden beschouwd, zodat klager ten onrechte terzake van het in de omschrijving van de strafreden vermelde, krijg- tuchtelijk was gestraft. Het Hof heeft toen anders dan in het hierna vol- gende geval geen aanleiding gevonden verder over deze zaak uit te wijden, m.a.w. heeft zich er niet over uitgelaten, gelijk in het hierna volgende geval, of mogelijk een ander krijgstuchtelijk vergrijp gepleegd was dan dat waarvoor klager door zijn commandant gestraft was. Daar het o.i. niet de bedoeling van het Legerbestuur zal zijn, dat militairen militaire kleding anders dan als militaire kleding in het openbaar dragen, zou er o.i. sprake kunnen zijn van een krijgstuchtelijk vergrijp.*

*Intussen kan uit de beschikking van het H.M.G. van 1 Maart 1955 (blz. 483) de opvatting van het Hof blijken over de zinsnede „beslist „de meerdere (het H.M.G.) naar bevind van zaken“ in art. 65 (68) W.K. Uit het onderzoek van de aldaar opgenomen beklagzaak door het H.M.G. bleek, dat klager zich had schuldig gemaakt aan het krijg- tuchtelijk vergrijp: „medewerking verlenen aan het tot stand komen „van een foto, waarop hij in strijd met de waarheid zou verschijnen,*



„vragende om een lift”, waarvoor hij niet gestraft was, maar dat hij niet het vergrijp: „overtreding van het liftverbod” had gepleegd, waarvoor hij wel werd gestraft. Het Hof verklaarde het beklag gegrond en vernietigde de beschikking waarvan beklag, alsmede de aan klager opgelegde straf. Hieruit blijkt, dat het Hof niet zo ver ging, dat het zelf straf oplegde voor het krijgstuuchtelijk vergrijp dat bij het onderzoek van de „zaak” door het H.M.G. aan het licht was gekomen, welk vergrijp de strafoplegger en de beklagmeerdere niet hadden onderscheiden. Het H.M.G., dat de „zaak” heeft onderzocht en naar bevind van zaken heeft beslist, is niet zo ver gegaan, dat het na het onderzoek der zaak aan het licht gekomen krijgstuuchtelijk vergrijp zelf heeft gecorrigeerd, hoewel het naar bevind van zriken beslist. Het Hof heeft zich zuiver ~~hij~~ de beoordeling van het beklag gehouden. Het H.M.G. bezit geen strafbevoegdheid (art. 39-43 W.K.). Eensdeels kan men dit appreciëren, anderdeels is het onbevredigend, dat een dergelijke (eenvoudige) zaak, welke door de Commandant niet goed werd geformuleerd, niet meteen door het H.M.G. definitief kan worden afgedaan. Immers klager kan nu voor het thans door het H.M.G. geconstateerde vergrijp alsnog door de oorspronkelijke strafoplegger worden gestraft, terwijl hij daarna weer een tweevoudig recht van beklag heeft, zodat de mogelijkheid bestaat, dat hetzelfde (eenvoudige) vergrijp, hetzelfde feitencomplex, nogmaals aan het Hof wordt voorgelegd. S.

### **Is art. 36 Wegenverkeerswet toepasselijk op de toezichthoudende militaire bestuurder?**

Naar aanleiding van de publicatie van het vonnis van de krijgsraad te velde West van 27 April 1955, hetwelk voor zover betreft de qualificatie en de aan beklagde opgelegde straf vernietigd werd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 28 Juni 1955 (M.R.T. 1955 blz. 513-5 17) ontvingen wij van hooggeachte zijde de volgende opmerking:

„In verband met het feit dat het K.B. van 1 April 1953 (Stb. 167), „houdende vaststelling van nadere regelen ter uitvoering van art. 45 „Wegenverkeerswet, in art. 1 het artikel 3 van het Wegenverkeersreglement niet noemt als geldend voor de in dat K.B. genoemde voertuigen, „hadden de verwijzingsautoriteiten in overleg met de auditeurs-militair „tot voor korte tijd militaire rij-instructeurs alleen vervolgd indien art. „307 of 308 W.Sr. ten laste kon worden gelegd.”

Het betrof een geval van aan- en overrijding door een militaire auto, bestuurd door een leerling-bestuurder onder toezicht van een instructeur. De Krijgsraad veroordeelde de instructeur terzake van het veroorzaken van dood door schuld (artikel 307 Wetboek van Strafrecht); het Hoog Militair Gerechtshof voegde daaraan toe de qualificatie „aan zijn „schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door hem bestuurd „motorrijtuig de dood van een ander te wijten zijn, terwijl de dood door „die aanrijding is veroorzaakt”, ingevolge artikel 36 (1) Wegenverkeerswet, waarna op grond van artikel 55 (2) Wetboek van Strafrecht alleen de strafbepaling van artikel 36 W.V.W. werd toegepast.

Aangezien (behalve artikel 3 Wegenverkeersreglement ook) artikel 1 Wegenverkeerswet de toezichthouder als bestuurder van het motorrijtuig erkent, welk artikel door het Hof uitdrukkelijk in zijn sententie wordt aangehaald <sup>1)</sup>, is het waarschijnlijk dat de gedachtengang van het Hof langs dat artikel gelopen heeft. Niet duidelijk is echter, waarom het Hof in de senrentie óók het (niet-toepasseelijke) artikel 3 Wegenverkeersreglement als toegepast heeft aangehaald, terwijl het vermoedelijk een vergissing is dat het Koninklijk Besluit van 26 Juli 1952 (Stbl. 431) <sup>2)</sup> in de sententie is vermeld, zulks terwijl dat besluit vervallen is verklaard en vervangen is door het Koninklijk Besluit van 1 April 1953 (Stbl. 167) <sup>3)</sup>. Red.

### Nationale Reclassenngsdag 1955.

Een beschermende hand en een wijzende vinger, die de aandacht richten op de toekomst van de man, die zo juist de celdeur achter zich heeft horen dichtslaan, is dit jaar weer de inhoud van het affiche, dat de jaarlijkse reclasseringsactie begeleidt.

Het is eigenlijk niet nodig veel over de reclassering te vertellen. Deze zegenrijke arbeid, die door de verschillende instellingen uit naastenliefde verricht wordt ten bate van maatschappelijk gederailleerden, dient gedragen te worden door de sympathie en de steun van allen die daartoe in de gelegenheid zijn. De Regering zou dit werk kunnen doen, maar het is goed dat ze het aan particulieren overlaat, want het dient een daad te zijn van de ene mens tegenover de andere. Wij allemaal zijn verantwoordelijk voor de maatschappij waarin wij leven; het is dus juist dat wij allen ook zorg hebben voor iedereen die de wetten van deze maatschappij overtreedt en zonder hulp niet in staat is om weer als een volwaardige daarin te worden opgenomen.

Als de delinquent zijn straf heeft gehad, is het een zaak van eenvoudige rechtvaardigheid dat hij weer een kans krijgt een plaats in de samenleving te heroveren. Het vallen is erg, maar veel erger is het blijven liggen en het is ons aller opdracht anderen te helpen bij het opstaan. De huidige tijd heeft ons geleerd veel te vergeven; ook de veroordeelde heeft daar recht op. Als wij de reclasseringsverenigingen de gelegenheid geven om hun werk te doen — door te vergeven en te offeren — bewijzen wij een weldaad aan de samenleving en stellen wij een daad van christelijke naastenliefde.

Evenals vorige jaren zal het Nationaal Bureau voor Reclassering, uitgaande van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen te 's-Gravenhage, ook dit jaar een Nationale Reclasseringsdag houden. De actieperiode loopt van 19 September t/m 2 October 1955, terwijl als centrale datum is gekozen Zaterdag 1 October 1955; postrekening 160150 t.n.v. Nationale Reclasseringsdag te 's-Gravenhage.

<sup>1)</sup> Artikel 45 Wegenverkeerswet werd noch in het vonnis a quo, noch in de sententie als „Gezien“ vermeld.

<sup>2)</sup> Zie M.R.T. XLV, blz. 560.

<sup>3)</sup> Zie M.R.T. XLVI, blz. 418.

## INGEKOMEN BIJDRAGE.

### De Wet Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren

door

B. C. MANTE,

Luitenant-Kolonel van de militair-juridische Dienst.

Hieronder moge, aan de hand van de officiële bescheiden, een toelichting worden gegeven op de markantste aspecten van de (nieuwe) Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren. Na een aantal algemene opmerkingen zullen enige bijzondere punten uit de wet ter sprake komen.

Algemeen. De Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren van 8 december 1954, *Stb.* 575, „houdende herziening der wettelijke bepalingen ten aanzien o.a. van de bevordering en van het ontslag van „de beroepsofficieren der krijgsmacht" trad, tegelijk met de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht van dezelfde datum (waarover later), op 1 januari i.l. in werking (K.B. van 17 december 1954, *Stb.* 577).

Blijkens haar considerans dient deze wet tot herziening van de wettelijke bepalingen, welke, mede ter voldoening aan artikel 68 der Grondwet, strekken tot regeling van de bevordering en het ontslag van de officieren der krijgsmacht, niet zijnde officieren behorende tot het reserve-personeel, zomede van enige andere wettelijke bepalingen, o.a. betreffende de overplaatsing en de nonactiviteit dier officieren. De voornaamste onderwerpen van deze wet zijn hiermede dus gegeven: de bevordering, het ontslag, de overplaatsing en de nonactiviteit.

De noodzaak om de Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 en de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 (beide 1 Maart 1903 in werking getreden) door een nieuwe wetgeving te vervangen was vooral tijdens en na de laatste wereldoorlog wel heel duidelijk aan de dag getreden. De omstandigheden, welke in hoofdzaak de rechtspositie van de militair en daarmee van de officier in de krijgsmacht bepalen, hadden zich in de loop van de halve eeuw, gedurende welke die bevorderingswetten van kracht waren, sterk gewijzigd. In het maatschappelijk denken had zich een evolutie voltrokken. Men denke, voor wat de militaire samenleving betreft, aan het tot stand komen van de Militaire Ambtenarenwet in 1931, gevolgd door haar uitvoeringsregelingen in 1933. Een ook thans nog steeds voortschrijdende mechanisatie, drukte haar stempel op aard en samenstelling der strijdkrachten, waardoor zelfs een geheel nieuw, tot het niveau van marine en landmacht opgeheven, deel, de luchtmacht, ontstond. Onder de druk der oorlogsomstandigheden of door bijzondere na-oorlogse factoren, bijv. de snelle opbouw der voor Indonesië bestemde land- en luchtmacht moest voorts een aantal, soms als slechts voorlopig gedachte, voorzieningen worden getroffen.

Als gevolg van al deze en soortgelijke factoren werd de Bevorde-

ringswet voor de zeemacht 1902 in de oorlogsjaren ingrijpend gewijzigd door enige zogenaamde Londense besluiten, terwijl bij de wetten van 8 april 1948, *Stb.* I 142, en 22 december 1949, *Stb.* J 583, een aantal tijdelijke voorzieningen inzake de bevordering der officieren van de landmacht tot stand kwam.

Hoezeer ook door de vorenvermelde omstandigheden en voorts mede door het samenvoegen van de voorheen afzonderlijke wetten voor de Koninklijke landmacht (waaronder begrepen het „Wapen der „militaire luchtvaart“) en de Koninklijke marine, door het moderniseren van systeem, vorm en tekst, door de intrede van de vrouwelijke militair in de krijgsmacht enz., het uiterlijke beeld der bevorderingswetten anders is geworden, de principiële grondslagen zijn in hoofdzaak dezelfde gebleven en voorts kan worden gezegd, dat de omschrijving van de rechten en plichten van de beroepsofficier in deze nieuwe wet in het algemeen aan overzichtelijkheid heeft gewonnen, ondanks het onmiddellijk in het oog springende feit, dat o.a. de materie betreffende de ranglijst thans, in tegenstelling met vroeger, zeer uitgebreid en minutieus (voor elk der drie krijgsmachtsdelen) in een vijf en twintig leden tellend artikel is geregeld.

Bij het samenstellen van het ontwerp Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren was een der grondgedachten van de regering, dat het wenselijk moest worden geacht het in deze wet te regelen gedeelte der totale rechtspositie van de beroepsofficieren voor de drie delen der krijgsmacht zoveel mogelijk gelijk te doen zijn. Dit kon — gelet op het specifieke karakter van marine, landmacht en luchtmacht — slechts bereikt worden door op enkele punten een compromis tussen de uiteenlopende eisen der krijgsmachtsdelen te accepteren.

Het resultaat van het streven naar gelijke regelen inzake bevordering en ontslag van de officieren der drie samenstellende delen der krijgsmacht komt o.a. tot uiting in een gelijklopende redactie van een groot aantal artikelen in de drie hoofdstukken van de wet, betrekking hebbende op respectievelijk de zeemacht, de landmacht en de luchtmacht. Waar verschillen in wezen of redactie gebleven zijn, is zulks het gevolg van het feit dat uiteraard naast vele punten van overeenkomst ook verschillen in de structuur van zee-, land- en luchtmacht blijven bestaan. De regering verklaart in de memorie van toelichting zich te hebben afgevraagd, of het geen aanbeveling verdiende om de gelijklopende wetsartikelen uit de drie hoofdstukken te verenigen tot een algemeen gedeelte, gevolgd door een drietal korte hoofdstukken, waarin de voor elk deel der krijgsmacht specifieke artikelen zouden zijn opgenomen. Daardoor zou een drievoudige herhaling van vrijwel gelijklopende bepalingen worden voorkomen en naar buiten de verkregen eenheid in rechtspositie inzake bevordering en ontslag worden gemanifesteerd. Na ampele overweging heeft zij gemeend daartoe niet te moeten overgaan. De leidende gedachte, welke tot dit besluit voerde, was, dat het geenszins zeker is dat de ontwikkeling der drie delen van

de krijgsmacht in de toekomst parallel zal lopen. Men kan zich bijvoorbeeld voorstellen dat landmacht en luchtmacht wat de promotiegang betreft zover uit elkaar groeien, dat de eisen, welke elk der beide organisaties ten deze dan zal stellen, niet meer in een algemeen artikel zijn onder te brengen. Evenzeer kan zich een divergentie in de ontwikkeling van de marine ten opzichte van de landmacht of de luchtmacht voordoen, welke om wijziging van een algemeen artikel voor slechts een of twee der delen van de krijgsmacht vraagt. De wijziging van het desbetreffende wetsartikel zal in de huidige opzet gemakkelijk kunnen worden gerealiseerd zonder op verzet te stuiten bij die delen der krijgsmacht, welke daaraan geen behoefte gevoelen of er zelfs bezwaar tegen hebben. M.a.w. de regering meende dat zij met de keuze van de vorm, waarin het wetsontwerp was gegoten, had bereikt dat de wet geen belemmering zal betekenen voor een — tenslotte toch niet te stuiten — eigen ontwikkeling van elk der delen van de strijdkrachten.

De indeling der wet in drie afzonderlijke hoofdstukken biedt tevens het voordeel dat de instanties bij marine, landmacht of luchtmacht, die de wet moeten raadplegen en hanteren, het gehele, het betrokken deel der krijgsmacht regarderende, complex van bepalingen bijeen hebben, terwijl de bundeling der drie hoofdstukken in één wet gemakkelijk vergelijking met de soortgelijke, doch soms op een enkel punt afwijkende, bepaling van een der andere delen der krijgsmacht mogelijk maakt.

De hoofdstukken I, II en III, resp. van de officieren der zeemacht, van de officieren der landmacht en van de officieren der luchtmacht (hoofdstuk IV bevat de slotbepalingen), vangen elk aan met een afdeling Algemene bepalingen. Het eerste artikel (resp. 1, 40 en 82) van elk dezer afdelingen kan als „betekenisartikel” worden aangeduid. Daarover een enkele opmerking.

Uit de omschrijving van het begrip bevordering blijkt, dat daaronder slechts mag worden verstaan de benoeming van de officier tot de naasthogere rang, echter met één uitzondering: ook de benoeming van een kolonel (kapitein ter zee) tot brigade-generaal of commodore (commandeur) wordt als bevordering aangemerkt.

Anders is het met de tijdelijke bevordering. Hieronder wordt verstaan de bevordering tot een hogere rang dan door de officier werkelijk bekleed. De memorie van toelichting vermeldt hierbij, dat een tijdelijke bevordering tot een rang, hoger dan de naasthogere, „uiteraard in zeer „spaarzame gevallen” zal voorkomen.

Het trekt de aandacht, dat „officier der luchtmacht” in artikel 82 (hoofdstuk III) wordt omschreven als de niet tot het reserve-personeel behorende officier *der* landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen van de *luchtmacht* en de „officier der landmacht” in artikel 40 (hoofdstuk II) als de niet tot het reserve-personeel behorende officier der landmacht, niet ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht. Hoewel in de officiële bescheiden omtrent deze opmerkelijke omschrijvingen geen verklaring gegeven wordt, is m.i. de veronderstelling

gewettigd, dat de oorzaak moet worden gezocht in het feit, dat de luchtmacht wel organisatorisch, maar nog niet grondwettelijk tot zelfstandigheid gekomen is.

In het eerste lid van het tweede (en laatste) artikel (resp. 2, 41 en 83) van de Algemene bepalingen van elk der drie hoofdstukken behoudt de Kroon zich voor, indien daartoe termen aanwezig zijn, om van een of meer bepalingen van datzelfde hoofdstuk af te wijken ten aanzien van de „Leden van Ons Huis”, die in actieve dienst zijn. Het is duidelijk, dat sinds de intrede van de vrouw in de krijgsmacht het de voorkeur verdiende niet meer te spreken van — zoals de thans vervallen wetten deden — de „Vorsten van Ons Huis”. Voorts blijkt nu uit de redactie van dit eerste lid, dat de bevordering en het ontslag van een Lid van het Koninklijk Huis, dat een actieve loopbaan bij de krijgsmacht kiest, in beginsel geschiedt krachtens deze wet, doch dat de Kroon de bevoegdheid heeft van een of meer bepalingen dier wet af te wijken.

Het is mogelijk, dat een Lid van het Koninklijk Huis zonder in strikte zin in actieve dienst te zijn, een officiersrang bij de krijgsmacht bekleedt. Het tweede lid van de laatstgenoemde artikelen dient om in zulk een geval bevordering buiten de voorschriften der wet om naar het welgevallen der Kroon mogelijk te maken („De bevordering „van de Leden van Ons Huis, die niet in actieve dienst zijn, geschiedt „naar Ons welgevallen”).

Volledigheidshalve zij in dit algemeen gedeelte nog vermeld, dat door de opheffing van het Koninklijk Nederlands Indonesisch leger een aantal artikelen der Bevorderingswet voor de landmacht 1902 zijn betekenis verloren had, waarom deze artikelen dan ook niet meer in de nieuwe wet zijn opgenomen, evenmin als enige andere artikelen, welke in de loop der jaren, in het bijzonder door de ontwikkeling van het militaire ambtenarenrecht, overbodig zijn geworden of in deze wet niet op hun plaats werden geacht. Met name zij hier vermeld artikel 72 der genoemde wet, handelende over de nonactiviteitsbezoldiging, welk artikel, in verband met het eerste lid van artikel 72 der Grondwet, bepalende dat de Koning de bezoldiging van alle colleges en ambtenaren, die uit 's Rijks kas worden betaald, regelt, naar de mening van de regering uit de bevorderingswetgeving diende te vervallen.

In de memorie van toelichting is een opsomming te vinden van de voornaamste verschillen (behalve dan de reeds gememoreerde in systeem, vorm en tekst), welke in deze wet, vergeleken met de thans vervallen wetten, aan de dag treden. Dit overzicht volgt hieronder. Het moge dan terwille van de systematiek tevens dienen als basis voor de toelichting van de belangrijkste aspecten der wet, ook al bestaat veelal slechts verwijderd verband tussen hetgeen ter sprake wordt gebracht en de vermelde punten.

1. De rang van commandeur, brigade-generaal en commodore is niet meer een hoofdofficiers-, doch een vlag- c.q. opperofficiers-rang.
2. De bepalingen betreffende de ranglijst zijn uitgebreid.
3. De vereiste diensttijd aan boord van actieve oorlogsschepen en (voor de landmacht en de luchtmacht) de praktische diensttijd zijn niet meer in de wet opgenomen, doch zijn geregeld bij algemene maatregel van bestuur. In de nieuwe wet zijn geen eisen omtrent examens en het vervullen van bepaalde functies opgenomen, aangezien de eis van bekwaamheid en geschiktheid zo nodig het met gunstig gevolg afleggen van een bepaald examen of het bekleden van een bepaalde functie zal omvatten.
4. De minimum diensttijdseisen in een bepaalde rang zijn in het algemeen voor de zeemacht verhoogd en voor de landmacht en de luchtmacht verlaagd, ten einde hierin gelijkheid te verkrijgen.
5. De bevordering bij keuze is uitgebreid met de bevordering tot enige subalterne rangen t.w. bij de vrouwelijke officieren, de speciale diensten bij de zeemacht en de vakdiensten.
6. Ingevoerd is een nieuwe ontslaggrond voor de zeemacht ter zake van het bereiken of overschrijden van de leeftijd van 55 jaar, indien betrokkene nog geen langdurige dienst in de zin van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 heeft.
7. Ingevoerd is een nieuwe ontslaggrond voor de landmacht en de luchtmacht wegens opheffing van de betrekking of wegens verandering in de organisatie.
8. Ingevoerd is een nieuwe ontslaggrond wegens bepaalde gezindheid.
9. Ingevoerd is een nieuwe ontslaggrond voor opper- en vlagofficieren „wanneer het belang van de dienst dit noodzakelijk maakt“.
10. Ingevoerd is een nieuwe ontslaggrond voor officieren, die blijvend voor bevordering zijn voorbijgegaan.
11. Ingevoerd is een nieuwe ontslaggrond voor vrouwelijke officieren in geval van huwelijk of zwangerschap.
12. Na het advies van een commissie van onderzoek naar de onbekwaamheid of ongeschiktheid behoudt de Kroon zich de bevoegdheid voor om het ontslag in overweging te nemen, indien de stemmen der leden staken.
13. Aan de ontslaggronden, waaraan thans imperatief is verbonden een niet-eervol ontslag, kan in de nieuwe wet ook worden verbonden een ontslag zonder een der termen „eervol“ of „niet-eervol“.
14. De wijze van samenstellen van de raden van onderzoek is ingrijpend gewijzigd, terwijl de raden van appèl, in verband met de

mogelijkheid van beroep op de Centrale Raad van Beroep, zijn afgeschaft.

15. Het aantal gronden voor het op nonactiviteit stellen is voor de landmacht met enige verminderd.
16. Opgenomen is een bepaling, welke aan het verlenen van een titulaire rang een wettelijke basis geeft.

Rangen. De rang van commandeur bij de marine, van brigade-generaal bij de landmacht en van commodore bij de luchtmacht doet in deze wet haar intrede. Zij was voor wat de rang van commandeur betreft ingesteld bij K.B. van 23 juni 1949, nr. 9 en voor wat de rang van brigade-generaal en van commodore betreft bij het K.B. van 26 maart 1952, *Stb.* 163. In deze wet is nu echter, om overeenstemming te verkrijgen met de geallieerde strijdkrachten, vastgelegd (door de omschrijving in de betekenisartikelen 1, 40 en 82 van wat is een vlag-, c.q. opperofficier en wat is een hoofdofficier), dat een commandeur, een brigade-generaal, een commodore, de laagste vlag-(opper)officiers-rang bekleedt. Voorts was bij de vermelde Koninklijke besluiten bepaald, dat deze rang slechts tijdelijk kon worden verleend. Sinds 1 januari 1.1. kan zij nu ook definitief zijn. Hierboven kwam reeds ter sprake, dat de rang van commandeur, brigade-generaal en commodore kan worden „overgeslagen“.

Bij de zeemacht is de voorheen geldende benaming van de laagste officiersrang (adelborst der 1e klasse) vervangen door luitenant ter zee der 3e klasse, daar de benaming van adelborst doet denken aan degenen, die nog in opleiding zijn tot beroepsofficier. Deze wijziging bracht mede, dat de rang van luitenant ter zee der 3e klasse is geworden luitenant ter zee der 2e klasse jongste categorie en dat die van luitenant ter zee der 2e klasse thans wordt aangeduid als luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie.

De rangaanduiding van de officieren van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht is in deze nieuwe wet met die van de andere officieren in overeenstemming gebracht. Thans wordt gesproken van eerste-luitenant-arts, kapitein-apotheker enz. Voorts is de oude benaming „paardenarts<sup>n</sup>“ vervangen door „dierenarts<sup>m</sup>“ (deze functionaris is ook thans nog in de krijgsmacht gehandhaafd).

In de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 eiste de regeling van de bevordering van de officieren van de geneeskundige dienst nog een afzonderlijke paragraaf; in deze wet is deze materie in dezelfde artikelen ondergebracht als die voor de andere officieren der landmacht, al zijn de diensttijdseisen verschillend.

Veelvuldig treft men in deze wet bij vermelding van een rang de term „of een door ons daarmee gelijkgestelde rang“ aan. Het zal duidelijk zijn, dat hiermede wordt bereikt, dat niet alleen thans reeds bestaande rangen (b.v. die van de vrouwelijke officieren van de onderafdelingen geneeskundige dienst en administratieve dienst), maar ook e.v. in de toekomst bij K.B. nieuw te creëren rangen in de wet worden geïncorporeerd.



**Ranglijsten.** Bij elk korps (van de marine), elk wapen (waaronder blijkens het tweede lid van het „betekenisartikel” mede begrepen wordt de generale staf, een dienstvak en een onderafdeling van de Militaire Vrouwenafdeling) van de landmacht en elke dienstgroep van de luchtmacht bestaat voor elke rang een ranglijst, aan te leggen en bij te houden op het ministerie van marine of van oorlog met inachtneming van de regelen neergelegd in resp. de artikelen 5, 44 en 86. Zoals reeds gezegd, worden deze regelen voor de ranglijst zeer nauwkeurig omschreven. Voor de rechtspositie der officieren — aldus de memorie van toelichting — is het van veel belang, dat nauwkeurig is vastgesteld, hoe hun plaats in de ranglijst wordt bepaald. Deze plaats is, afgezien van het keuze-element, in feite doorslaggevend voor de bevordering der daarvoor geschikt bevonden officieren. De ervaringen in de laatste wereldoorlog en die bij de opbouw van de krijgsmacht daarna, toen deze werd uitgebreid en nieuwe korpsen, wapens, dienstvakken enz. werden ingesteld en vele reserve-officieren in beroepsdienst overgingen, hebben voorts aangetoond, dat de bestaande bepalingen ter zake uitbreiding vereisten, in het bijzonder ten aanzien van de inpassing in de ranglijst. In de desbetreffende artikelen is thans, uitvoeriger en overzichtelijker gerangschikt dan in de thans vervallen regelingen het geval was, omschreven hoe zekere omstandigheden wijziging van de plaats in de ranglijst ten gevolge kunnen hebben.

Als nieuw beginsel is thans in de wet gebracht de vaststelling van een datum van benoeming, welke werkelijk of fictief kan zijn en welke bepalend is voor de plaats in de ranglijst.

De ranglijstartikelen moeten in de eerste plaats worden gezien als gevende een waarborg aan de officier, die normaal doordient, dat in het algemeen officieren, die later dan hij tot een rang worden benoemd, niet boven hem in de ranglijst plaats nemen; daarnaast zijn voorschriften gegeven voor gevallen, waarbij de billijkheid gebiedt, dat van dat algemene beginsel wordt afgeweken.

In het voorlopig verslag der Tweede Kamer werd de bedenking geuit, dat een welhaast absolute invloed aan de ranglijst wordt toegekend. De regering ontkende dit en verklaarde, dat de ranglijst bij de bevorderingen wel een grote rol speelt, doch dat de keuzebevordering de mogelijkheid schept om de officieren met uitzonderlijke capaciteit met voorbijgaan van ranggenoten te bevorderen en dat niet vergeten dient te worden, dat in ieder systeem de middelmatigen, niettemin zeer gewaardeerde krachten, verre in de meerderheid zijn. Hun rechtspositie vraagt een deugdelijke verankering.

De keuzebevordering zal hierna nog ter sprake komen.

In de ranglijstbepalingen is o.m. geregeld, dat officieren, die (al of niet met wachtgeld of gepensionneerd) eervol ontslagen zijn geweest, bij een e.v. herbenoeming zoveel eerder tot de naasthogere rang worden bevorderd als de duur van het tijdvak bedraagt, gedurende welke die officieren vóór hun ontslag hun huidige rang bekleedden.

Een afwijking van de tot voor kort bestaande rangschikkingsregeling vormt ook de bepaling, dat de Kroon zich voorbehoudt om, zo

daartoe termen aanwezig geacht kunnen worden, in tijd van oorlog bij benoeming zonder bevordering van personen tot een officiersrang bij een der korpsen (wapens, dienstgroepen), bij die benoemingen te bepalen, dat de onderlinge volgorde van de gelijktijdig tot dezelfde rang bij hetzelfde korps, wapen of bij dezelfde dienstgroep benoemden aanvankelijk een voorlopige is en eerst op een door de Kroon te bepalen tijdstip definitief door Haar zal worden bepaald. Met name is hier gedacht aan de leerlingen van een „noodopleiding”, die tot officier worden benoemd. Het kwam de regering niet verantwoord voor betrokkenen reeds bij hun benoeming definitief te rangschikken voor hun gehele verdere diensttijd.

Tijdelijke afvoering van de ranglijst heeft plaats in een vijftal gevallen. Een daarvan is deze, dat de officier in tijd van vrede dertig dagen of in tijd van oorlog langer dan vier dagen ongeoorloofd afwezig is. De hier vermelde termijnen houden verband met de als desertie strafbaar gestelde ongeoorloofde afwezigheid, bedoeld in artikel 98, eerste lid, onder 2°, van het Wetboek van militair strafrecht.

Een tijdelijke bevordering en een verlening van een titulaire rang zijn niet van invloed op de plaats, welke de betrokken officier in de ranglijst inneemt.

Daar de ranglijstbepalingen voor het overige nauw verband houden met hierna te behandelen aspecten van de wet moge voor wat betreft dit punt met het vorenstaande worden volstaan.

*Diensttijden.* Bij de wet van 8 april 1948, *Stb.* I 142, werd als voorwaarde voor de bevordering der officieren der landmacht een bepaald aantal dienstjaren als officier gesteld; deze voorwaarde kwam in de plaats van de eis van een bepaalde diensttijd in de vorige rang. Zodanige maatregel was nodig om na de oorlog de definitieve bevorderingen van de officieren weer op gang te kunnen brengen en deze in de juiste banen te leiden. De regering meende, dat echter de tijd gekomen was, om weer terug te keren tot het h.i. juiste beginsel, dat een hogere rang slechts definitief verkregen kan worden nadat de voorafgaande rang een bepaald aantal jaren is bekleed. Daarom worden thans voor bevordering weer diensttijden in de rang geëist.

De voor bevordering gestelde minimum diensttijdseisen, welke in de thans vervallen bevorderingswetten voor de verschillende delen der krijgsmacht voor het bereiken van een gelijkwaardige rang nogal uiteen liepen, zijn in deze wet met elkaar in overeenstemming gebracht, mede gelet op de huidige en te verwachten omstandigheden. Voor de zeemacht zijn de diensttijden enigszins verhoogd, hetgeen mede verband houdt met de omstandigheid, dat in de toekomst de marine-officier op een later tijdstip voor ontslag wegens langdurige dienst in aanmerking zal komen.

De Bevorderingswet voor de landmacht 1902 hield de bepaling in, dat van de diensttijdseisen voor bevordering kon worden afgeweken voor officieren, die door bijzondere omstandigheden later werden benoemd dan onder normale omstandigheden zou zijn geschied. Deze

bepaling is in de nieuwe wet niet overgenomen. De eisen voor diensttijd in de verschillende rangen moesten reeds op grond van de gebleken behoeften laag worden gesteld; het werd niet verantwoord geacht die diensttijd voor officieren, die ontslagen zijn geweest, te bekorten. Daarentegen verzekeren het vijfde, zesde, zevende en twee en twintigste lid van de ranglijstartikelen, dat betrokkene de hem billijkheidshalve toekomende plaats in de ranglijst — ongeacht de datum van bevordering — ontvangt en het tweede lid van de artikelen 12, 51 en 93, dat, zodra aan de vereisten voor bevordering is voldaan, betrokkene, ook al is er geen vacature, wordt bevorderd.

Door deze laatstvermelde bepaling wordt zelfs de belangrijke regel van de artikelen 3, 42 en 84 doorbroken, welke de noodzakelijke binding van de bevordering aan de organisatie bewerkstelligt (t.w. dat aan officieren geen rang gegeven wordt, hoger dan die verbonden aan de functie, waarin zij zijn geplaatst).

Het zijn de artikelen 7, 46 en 88, welke nu aangeven, welke de minimum diensttijdeisen zijn in elke rang om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen. Blijkens het tweede lid van deze artikelen kunnen „door Ons” in tijd van oorlog deze tijdvakken tot op de helft worden teruggebracht. Hetgeen volgens deze wet mede onder „tijd „van oorlog” moet worden verstaan zal hierna worden aangegeven.

In de artikelen 6, 45 en 87 wordt tot uitdrukking gebracht, dat naast goed gedrag en goede dienstijver bij de officier, zal hij voor bevordering in aanmerking kunnen komen, mede aanwezig moeten zijn goede plichtsbetrachting en goede gezagsuitoefening, doch tevens, dat hij bovendien in tijd van vrede moet voldoen aan bij algemene maatregel van bestuur voor de daarvoor in aanmerking komende korpsen (wapens, dienstgroepen) vast te stellen eisen betreffende practische diensttijd, waardoor de eis van practische diensttijd in de rang weder in de wet herleeft, nadat zij na de oorlog noodgedwongen was vervallen. Deze practische diensttijd moet in redelijke verhouding staan tot en mag niet langer zijn dan de helft van de vereiste totale diensttijd in de rang.

De regering verklaarde, dat de grote verscheidenheid, welke zich bij vele rangen bij de verschillende korpsen, staven, wapens, dienstvakken en dienstgroepen in de loop der jaren, in het bijzonder na de laatste wereldoorlog, heeft afgetekend, medebracht, dat de eisen te stellen nopens vaartijd en practische diensttijd in elk dier rangen zodanige verschillen vertonen en kunnen gaan vertonen bij de onderscheidene krijgsmachtdelen, dat zij bezwaarlijk in een algemeen geldende wettelijke regeling waren samen te vatten. Vaststelling bij algemene maatregel van bestuur van de voor iedere categorie vereiste diensttijd aan boord van oorlogschepen, niet zijnde wacht- of logementsschepen, mits niet in conservatie, bij een squadron operationele vliegtuigen dan wel bij de troep (korps mariniers) voor wat betreft de zeemacht en practische diensttijd voor wat betreft de landmacht en de luchtmacht, kwam daarom noodzakelijk voor.

Deze algemene maatregelen van bestuur zijn inmiddels tot stand gekomen. Het zijn het Besluit practische diensttijd beroepsofficieren

landmacht, het Besluit praktische diensttijd beroepsofficieren luchtmacht en het Besluit bevorderingseisen specifieke dienst officieren zee-macht (elk van 2 juli 1955 resp. *Stb.* 277, 278 en 281). In dit verband moge nog worden aangetekend, dat de vereiste bekwaamheid en geschiktheid, zoals deze vermeld wordt in de **artikelen 6, 45 en 87**, ook kan omvatten het nog zo nodig met gunstig gevolg afleggen van een bepaald examen, alsmede de geschiktheid om een bepaalde functie te bekleeden. De mogelijkheid is dus aanwezig om voor bevordering tot een hogere rang een examen in te stellen, doch de minister van oorlog en van marine verklaarde in de memorie van toelichting, dat naar zijn mening het doen afleggen van examens op gevorderde leeftijd vermeden moet worden, te meer, daar, naarmate de rang stijgt, het beleidselement in de vereisten voor bevordering een grotere rol gaat spelen.

Een *maximum* diensttijd bestaat alleen voor de luitenants ter zee der 3e klasse en de tweede-luitenants. Zij worden, indien zij aan de voor bevordering gestelde eisen voldoen, uiterlijk na vier jaren dienst in hun rang, naar de volgorde van de plaats welke zij in de ranglijst innemen, bevorderd. Voor de marine betekent dit een verschil met hetgeen in de (gewijzigde) Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 was bepaald, n.l. dat behalve voor officieren met de (toenmalige) rang van adelborst der 1e klasse ook voor officieren met de rang van luitenant ter zee der 3e klasse een maximum diensttijd in de rang bestond, t.w. resp. twee en vier jaren.

*(Wordt vervolgd).*

---

## MILITAIRE RECHTSPRAAK.

### Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 28 april 1955.

*President:* Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;

*Leden:* Lt. Kol. d. Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm, Kapt. Lt. t. Zee (T.D.) C. F. C. Thoms.

*Raadsmans:* Lt. t. Zee (A) 2e kl. O.C., A. C. L. van Aalst.

*Achterzeiling van een gedeelte van een reis van Australië (Sydney) naar Nieuw Guinea. Terugmelding bij de Nederlandse consul, na vertrek van het schip, waarna beklagde te Cairns aan boord werd teruggebracht.*

*Gedeeltelijke voorwaardelijke militaire detentie.*

(W.M.Sr. art. 98, 3<sup>o</sup>, 99, 5<sup>o</sup>).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NIEUW GUINEA,  
in de zaak van de Fiscaal tegen A. E., oud 23 jaar, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als machinist der 2e klasse, beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad dd. 5 April 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„*primair*:

„dat hij, in tijd van oorlog dienende als stoker der 2e klasse a/b „Hr. Ms. „Ternate” op of omstreeks 5 December 1954 niet van passagieren naar zijn, te Sydney in Australië liggend schip is teruggekeerd, „doch in stede daarvan zich opzettelijk in Australië heeft verwijderd „en daardoor een bevolen reis van Australië naar Nieuw Guinea, „waartoe het bevel hem bekend was of redelijkerwijze door hem kon „worden vermoed, niet geheel heeft medegemaakt er? sedertdien op „zettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest tot hij zich op 10 December „1954 heeft teruggemeld bij de Nederlandse Consul te Sydney in „Australië, waarna hij op 14 December 1954 a/b Hr. Mr. „Ternate” „werd teruggebracht;

„*subsidiar*:

„dat hij, in tijd van oorlog dienende als stoker der 2e klasse a/b „Hr. Ms. „Ternate” op of omstreeks 5 December 1954 niet van passagieren naar zijn te Sydney in Australië liggend schip is teruggekeerd, „doch in stede daarvan door aan zijn schuld te wijten ongeoorloofd „afwezig is gebleven en daardoor een bevolen reis van Australië naar „Nieuw Guinea, waartoe het bevel hem bekend was, of redelijkerwijze „door hem kon worden vermoed, niet geheel heeft medegemaakt en „sedertdien aan zijn schuld te wijten ongeoorloofd afwezig is geweest „tot hij zich op 10 December 1954 heeft teruggemeld bij de Nederlandse Consul te Sydney in Australië, waarna hij op 14 December „1954 a/b Hr. Ms. „Ternate” werd teruggebracht”;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — heeft verklaard:

1e. A. E., 23 jaar oud, als beklagde:

dat hij dienende als stoker der 2e klasse a/b Hr. Ms. „Ternate”, liggende te Sydney in Australië, opzettelijk aldaar op Zaterdag 4 December 1954 van boord is gegaan met medeneming van zijn weekend-tas, inhoudende burgerkleding, en Zondagmorgen om 07.30 ongeoorloofd niet van passagieren is teruggekeerd, doch in plaats daarvan zich naar Balmoine, een buitenwijk van Sydney heeft begeven en vervolgens zich op Maandagmorgen 6 December naar Moree heeft begeven, met de bedoeling om werk te vinden; dat hij op de hoogte was, dat het schip op Dinsdag 7 December naar zee zou vertrekken; dat hij na verkregen toestemming om in het huwelijk te treden met Joyce Smith besloot om zich terug te melden; dat hij op 8 December 1954 trachtte telefonisch contact te krijgen met Hr. Ms. „Ternate”, echter hetgeen niet gelukte, daar dit schip reeds naar zee was vertrokken; dat hij op 10 December 1954 zich van Moree naar **Sydney** heeft begeven en op die zelfde dag heeft gemeld bij de Nederlandse Consul;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een uitreksel uit het Scheepsjournaal van Hr. Ms „Ternate”, houdende o.m.:

*Zeewacht van Donderdag 2 December 1954*

15.50 Alle hens voor de boeg voor toespraak commandant. Maken door fluiten en aanplakken bekend, dat het schip op Dinsdag 7 December 1954 naar zee vertrekt.

*H.W. en D.W. van Zondag 5 December 1954*

07.30 Baksgewijs z.i. St. 2 A. E. mankeert vanaf 07.00.

*H.W. en D.W. van Woensdag 8 December 1954*

07.30 Baksgewijs z.i. St. 2 A. E. mankerend.

A.M. 13.45 meerrol op post. 14.00 ontmeren.

Varen met variërende koersen en vaarten de haven Port Jackson uit. St. 2 A. E. bij vertrek mankerend.

*Dinsdag 14 December 1954*

V.M. liggen gemeerd langs no. 10 Wharf te Cairns.

09.15 St. 2 E. en St. 2 H. W. v. E. komen terug aan boord.

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen hem overigens primair is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „desertie<sup>v</sup> 1), voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 98 sub 3 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Voorts overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot 6 weken militaire detentie, waarvan 3 weken voorwaardelijk, proeftijd één jaar.

Op 18 Mei 1955 werd het fiat executie verleend door de Comm. Zeem. Ned. Nw. Guinea, Kapitein ter Zee A. C. M. de Neeve — *Red.*]

---

**Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.**

Vonnis van 10 juni 1955.

(Uitgesproken 11 juni 1955).

*President:* T. J. Rijkers; *Leden:* A. Ehbel, V. J. L. Blom (plv.), A. W. van der Star, P. M. H. van Hulst.

*Raadman:* Lt. t. Zee 2e kl., O.C., C. J. de Valk.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, met recidive: tijdens een gevecht met een medeschepeling weigeren een ploertendoder af te geven; daarna geweigerd zich te gaan melden in de wacht.*

<sup>1)</sup> Beklaagde had zich in het buitenland verwijderd, hetgeen blijktens artikel 99, 5° W.M.Sr. een strafverzwarende omstandigheid is. (*Red.*)

*Mondelinge bedreiging met enig kwaad en poging tot feitelijke in-subordinatie in tijd van oorlog: bedreiging van de vorenbedoelde meerdere, hem te zullen doodschieten zodra hij (beklaagde) weer als schildwacht op post zou komen en vervolgens uit de lade in het wacht-lokaal het pistool van de onderofficier van de wacht gegrepen en ge-tracht, tevens de in die lade aanwezige gereedheidsmunitie te bemach-tigen, zijnde beklagde door enige aanwezige schepelingen vastgegrepen en ontwapend.*

*Voor strafoverweging, zie het vonnis. Een jaar en zes maanden ge-vangenisstraf (met aftrek); ontslag zonder ontzetting.*

(W.M.Sr. art. 23, 108, 114, 117, 120; W.Sr. art. 45).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN,  
in de zaak van de Fiscaal tegen B. J. M. E., oud 19 jaren, matroos 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 26 Mei 1955, no. NAP/29650/30176, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

I. „dat hij dienende als matroos der 2e klasse bij de Marinebasis „Parera op Curaçao, aldaar op de 7e Maart 1955, in tijd van oorlog:

„1e. nadat de bij die inrichting dienende luitenant ter zee van de „codiedienst KMR der 3e klasse G. Stapel, hem omstreeks 18.00 uur „op die dag in de nabijheid van het magazijn van de nettendienst op „het terrein van die inrichting, had gelast de in zijn bezit zijnde „ploertendoder, waarmede hij even te voren een medeschepeling had „geslagen, af te geven, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten „aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

„2e. nadat voornoemde G. Stapel hem even later naar aanleiding „van voornoemde ongehoorzaamheid in de slaapbarak A op het ter- „rein van voornoemde inrichting had gelast zich te gaan melden in de „wacht, wederom heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten on- „middellijk aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

„zijnde tijdens het plegen van voormelde misdrijven nog geen vijf „jaren verlopen sedert hij, beklagde, een hem wegens opzettelijke „ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, beide feiten „als één voortgezette handeling beschouwd, bij vonnis van de Zee- „krijgsraad in de Nederlandse Antillen van 22 October 1954 uitge- „sproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”;

II. „dat hij dienende als matroos der 2e klasse bij de Marinebasis „Parera op Curaçao, aldaar op de 7e Maart 1955, in tijd van oorlog, „toen hij zich omstreeks 18.00 uur bevond in het voorportaal van de „telefooncentrale in het wachtgebouw van de onderofficier van de „wacht van voornoemde inrichting, opzettelijk de zich aldaar even- „eens bevindende luitenant ter zee van de codiedienst der 3e klasse G. „Stapel, in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft „bedreigd, door deze meerdere op dreigende toon de woorden toe te „voegen: „Ik zweer je met de hand aan mijn geloof, dat ik zodra ik

„,„daarvoor de kans krijg, ik je zal doodschieten“, althans woorden van „gelijke strekking, hebbende hij even daarna in voornoemd wachtge- „bouw opzettelijk voornoemde meerdere feitelijk aangerand, althans „feitelijk bedreigd met geweld, door, ter uitvoering van de door hem „uitgesproken vorengenoemde bedreiging, onverwachts met één zijner „beide handen uit een lade van de aanwezige lessenaar in gebruik bij „de onderofficier van de wacht, een revolver in holster te grijpen en „met zijn andere hand een greep te doen naar de zich bij die revolver „bevindende gereedheidsmunitie, zijnde de uitvoering van dat misdrijf „niet voltooid, tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstan- „digheid, dat hij door voornoemde meerdere en enige schepelingen „werd vastgegrepen en ontwapend“;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde ten aanzien van het hem te laste ge- legde ten processe heeft verklaard:

dat hij op de achtermiddag van de 7e Maart 1955, terwijl hij diende als matroos der 2e klasse bij de Marinebasis Parera op Curaçao, in het Marinezwembad Michielsbaai, ongeveer 10 flessen bier heeft ge- dronken en tijdens de terugrit naar de Marinebasis Parera in de truck die hen vervoerde, een woordenwisseling heeft gehad met een andere schepeling; dat zij afspraken het na theewater uit te vechten in de nabijheid van het magazijn van de nettendienst op het terrein van de Marinebasis; dat hij onder de invloed van alcohol, reeds voor thee- water een ploertendoder uit zijn plunjekast nam en deze in zijn broek- zak stak; dat op het terrein van de nettendienst aangekomen hem bleek dat zijn tegenstander verwachtte dat zij inderdaad zouden vechten en hij daarop de ploertendoder uit zijn zak haalde; dat zij plotseling be- gonnen te vechten en hij probeerde zijn tegenstander met de ploerten- doder te slaan, doch het hem niet gelukte deze daarmede te raken en laatstgenoemde hem her wapen uit de hand schopte; dat toen hij de ploertendoder wilde oprapen, hij de luitenant ter zee van de codedienst der 3e klasse KMR Stapel gewaar werd, die hen in een auto genaderd was en nabij hen was uitgestapt; dat luitenant ter zee Stapel burger- kleding droeg, doch hij hem als zodanig herkende en hij weet dat deze officier bij de Marinebasis Parera dient; dat dit alles om omstreeks 18.00 uur heeft plaats gevonden en zij zich toen bevonden op de werk- vloer van de nettendienst voornoemd; dat de luitenant ter zee Stapel de ploertendoder in zijn, beklagde's hand zag en zei: „Geef hier dat „ding“, doch hij dit geweigerd heeft en de ploertendoder niet heeft overhandigd; dat hij van oordeel is, dat de luitenant ter zee Stapel niet goed heeft doen uitkomen dat zijn woorden als dienstbevel be- doeld waren en hij er daarom niet aan heeft gehoorzaamd; dat hij zich herinnert dat luitenant ter zee Stapel zijn woorden kracht heeft bijgezet door hem met arrest te bedreigen, doch toen hij bij zijn weigering vol- hardde luitenant ter zee Stapel hen wegzond en hij naar slaapbarak A liep waar zijn verblijfplaats is;

dat terwijl hij zijn toiletartikelen bijeenzocht, luitenant ter zee Stapel de barak binnenkwam en deze zeide dat hij de ploertendoder moest



afgeven; dat hij de luitenant ter zee Stapel vertelde dat hij het wapen over het magazijn van de nettendienst had geworpen, waarop mijnheer Stapel zei: „Ga je melden in de wacht”, en hij begrepen heeft dat dit een dienstbevel was; dat hij geweigerd heeft hieraan te voldoen met de mededeling, dat hij zich eerst wenste te baden en te scheren en hij opzettelijk heeft nagelaten daaraan onmiddellijk te gehoorzamen, door eerst de daad bij het woord te voegen;

dat, nadat hij zich had geschoren en gekleed, ongeveer 10 of 15 minuten later zich is gaan melden bij de wacht, alwaar op hetzelfde tijdstip de luitenant ter zee Stapel, nu in uniform gekleed, verscheen; dat al hetgeen hij hiervóór verklaard heeft, heeft plaats gevonden terwijl nog geen vijf jaren verlopen waren sedert hij een hem wegens opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, beide feiten als een voortgezette handeling beschouwd, bij vonnis van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen, van 22 October 1954, uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

dat, in aansluiting op het voorgaande, hij op de 7e Maart 1955 om 18.00 uur of even later, op het terras van het wachtgebouw van de onderofficier van de wacht van voornoemde inrichting, voornoemde luitenant ter zee Stapel ontmoette; dat deze hem wederom om de ploertendoder vroeg en hij antwoordde dat hij die had weggeworpen; dat, toen er stilte werd gecommandeerd i.v.m. zonsondergang, zij zich terugtrokken in het voorportaal van de telefooncentrale van voornoemd wachtgebouw; dat hij zich moeilijk kan beheersen en hij begreep dat deze aangelegenheid hem weer voor de Krijgsraad zou brengen; dat daardoor en door het bier dat hij gedronken had, hij zeer opgewonden was en zich volkomen liet gaan; dat hij de luitenant ter zee Stapel, ofschoon deze poogde hem te kalmeren, meermalen op luide toon gedreigd heeft dat hij hem zou doodschieten, zodra hij, beklagde, weer als schildwacht op post zou staan; dat de post die hij bedoelt die van de schildwacht is bij de toegang van de Marinebasis en die schildwacht bewapend is met een revolver; dat hij deze post zelf meermalen vervuld heeft en de revolver van de schildwacht voorzien is van 4 scherpe patronen, doch hijzelf nog nooit met een revolver heeft geschoten; dat hij zich herinnert de woorden te hebben gebruikt in de geest van: „Ik zweer met de hand aan mijn geloof, dat ik je zal „doodschieten zodra ik daarvoor de kans krijg”;

dat hij even later na zonsondergang met luitenant ter zee Stapel weer uit genoemd voorportaal naar buiten is gekomen op het bordes van de onderofficier van de wacht, alwaar een lessenaar aanwezig is ten gebuike van de onderofficier van de wacht, waarin zich, naar hij wist, een revolver in holster bevond, alsmede enige gereedheidsmunitie daarvoor; dat deze gereedheidsmunitie in een doosje zit dat met een deksel is afgesloten; dat de luitenant ter zee Stapel zei tegen kwartiermeester Davidse, die op dat moment dienst deed als onderofficier van de wacht, dat hij maar net moest doen of hij de door hem, beklagde, geuite bedreigingen niet gehoord had en hij vermoedt dat mijnheer Stapel zulks deed om de zaak voor hem niet te verzwaren; dat hij riep

dat dit helemaal niet nodig was en hij ermede doorging; dat hij in-middels zijn lint van zijn muts haalde, de veters uit zijn schoenen en de riem uit zijn broek en hij reeds naar de cel wilde lopen, die zich aan de achterzijde van het wachtgebouw bevindt; dat toen in een vlaag van woede bij hem opkwam zijn bedreigingen onmiddellijk uit te voeren en hij naar voornoemde lessenaar sprong, de daarvoor staande machinist opzij duwde, de lade van de lessenaar opentrok en met zijn rechterhand de revolver in holster greep die daarin lag; dat de lade echter niet zo ver open was, dat hij het wapen er vlot kon uittrekken; dat hij niet met zijn linkerhand naar de gereedheidsmunitie heeft gegrepen, want dat hij voor hij verder iets kon doen werd vastgegrepen door luitenant ter zee Stapel, de kwartiermeester Davidse en de schildwacht bij de toegang tot de Marinebasis;

dat hij achteraf niet kan begrijpen wat de bedoeling van zijn plotse-linge handelwijze geweest is, want dat hij begrijpt dat hem nooit vol-doende tijd zou zijn gelaten om de revolver te voorschijn te halen, zo nodig te laden en af te vuren; dat hij de revolver in holster heeft los-gelaten, doch hij zich niet herinnert of deze toen buiten de lade was; dat hij later vernomen heeft, dat de schepeling waarmede hij op het terrein van de nettendienst gevochten heeft, Kamphuis geweest is;

Overwegende dat de volgende getuigen, ieder voor zich hebben ver-klard en met ede bevestigd:

*Post alia:*

3e. Davidse, Adriaan, oud 27 jaren, van beroep kwartiermeester:

dat hij op 7 Maart 1955 van 16.00 tot 20.00 uur dienst deed als onderofficier van de wacht in het wachtgebouw van de Marinebasis Parera op Curaçao; dat omstreeks 18.00 uur de luitenant ter zee CD der 3e klasse Stapel in de wacht kwam en hem mededeelde, dat hij, getuige, beklaagde streng arrest had aangezegd en deze had opgedragen zich in de wacht te melden; dat luitenant ter zee Stapel nadat deze zich in uniform verkleed had, in de wacht terugkwam, tezamen of ge-lijktijdig met beklaagde; dat beklaagde tegen luitenant ter zee Stapel te keer ging met scheldwoorden en verwensingen; dat, toen in verband met zonsondergang stilte zou worden gehouden, luitenant ter zee Stapel en beklaagde zich terugtrokken in het voorportaal van de, in het wachtgebouw aanwezige, telefooncentrale; dat hij beklaagde hoorde zeggen dat hij de volgende dag, wanneer hij als schildwacht op post zou staan, de luitenant ter zee Stapel zou neerschieten en hij daarbij maar twee kogels nodig zou hebben, één voor luitenant ter zee Stapel en één voor hemzelf, terwijl beklaagde hieraan toevoegde dat hij Katholiek was en bij zijn geloof zwoer, dat hij het werkelijk ten uit-voer zou leggen; dat hij reeds eerder beklaagde iets had horen zeggen in de geest van: „Geef mij een revolver met twee patronen, dan schiet „ik jou dood en mezelf ook“;

dat na zonsondergang luitenant ter zee Stapel en beklaagde weer uit het voorportaal traden op het bordes voor het wachtgebouw en beklaagde zei dat hij wel in arrest zou gaan en zijn mutslint van zijn muts haalde, zijn riem uit zijn broek en zijn veters uit zijn schoenen;

dat hij inmiddels de ziekenboeg telefoneerde en beklaagde doorging met zijn bedreigingen aan het adres van de luitenant ter zee Stapel; dat beklaagde plotseling met de woorden: „Ik zal het nu meteen doen” naar de lessenaar sprong in gebruik bij de onderofficier van de wacht, de lade daarvan opentrok en er met zijn rechterhand een revolver in holster uithaalde; dat hij uit de woorden en handelingen van beklaagde opmaakte, dat deze inderdaad zijn bedreiging ten uitvoer wilde brengen; dat beklaagde ook zijn linkerhand in de lade stak, doch hij niet weet met welk doel beklaagde dit deed en evenmin of deze er iets mee gegrepen heeft; dat het zijn overtuiging was dat beklaagde de luitenant ter zee Stapel met de revolver te lijf wilde en hij laatstgenoemde te hulp sprong door de telefoon los te laten en beklaagde vast te grijpen en de revolver te ontnemen; dat beklaagde nog poogde te schoppen doch zij zijn benen vastgrepen en hem naar een cel van het wachtgebouw brachten;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een gewaarmerkt uittreksel vonnis ten name van beklaagde, waaruit blijkt dat hij bij vonnis van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen van 22 October 1954 wegens:

I. Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, beide feiten als één voortgezette handeling beschouwd;

II. Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd, werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden en dat blijkens een op dat uittreksel vonnis gestelde verklaring van de Fiscaal van voornoemde Zeekrijgsraad deze gevangenisstraf geheel werd ondergaan;

Overwegende omtrent het aan beklaagde onder I te laste gelegde: dat door de opgave van beklaagde, de verklaringen van de getuigen Stapel en Kamphuis alsmede door de inhoud van het ten processe aanwezige extract-vonnis ten name van beklaagde, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, zo nodig met gebruikmaking van artikel 74 sub 1<sup>o</sup> van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde is te laste gelegd, benevens zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

*„Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog tweemaal gepleegd, zijnde tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren verlopen, sedert de schuldige een hem wegens gelijk misdrijf bij vonnis van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen van 22 October 1954 opgelegde gevangenisstraf van drie maanden geheel heeft ondergaan”;*

Overwegende omtrent het aan beklaagde onder II te laste gelegde: dat door de verklaring van beklaagde en de verklaringen van de getuigen Stapel en Davidse is komen vast te staan, dat beklaagde de in de telastelegging vermelde bedreiging tegen de luitenant ter zee Stapel, — zijn meerdere —, heeft geuit en deze bedreiging, aangezien beklaagde hierbij nog niet tot een gebaar of daad was gekomen, niet

kan worden gequalificeerd als een feitelijke bedreiging met geweld doch wel als zijn meerdere met enig kwaad bedreigen en derhalve artikel 108 W.v.M.S. hier van toepassing moet worden verklaard;

dat beklaagde weliswaar verklaart niet te begrijpen wat zijn bedoeling geweest is toen hij de revolver in holster greep, doch de getuige Stapel verklaart, dar hij zich door deze handeling van beklaagde bedreigd gevoelde en de indruk had, dat beklaagde zijn bedreiging om hem, getuige, dood te schieten ten uitvoer wilde brengen;

dat ook getuige Davidse verklaart, dat het zijn overtuiging was, dat beklaagde de luitenant ter zee Stapel te lijf wilde;

dat door de verklaringen van deze getuigen derhalve voldoende is komen vast te staan, dat toen beklaagde de revolver in holster greep, nadat hij de luitenant ter zee Stapel had bedreigd te zullen doodschieten dit een begin van uitvoering was van zijn voornemen om de luitenant ter zee Stapel feitelijk aan te randen, doch deze feitelijke aanranding niet kon worden voltooid ten gevolge van de omstandigheid dat hij onmiddellijk werd vastgegrepen en ontwapend;

dat derhalve door de opgave van beklaagde, de verklaringen van de getuigen Stapel en Davidse, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, zo nodig met gebruikmaking van artikel 74 sub 1<sup>o</sup> van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld daaraan: [volgt herhaling van het sub II ten laste gelegde, met uitzondering van de daarin geursiveerde gedeelten — *Red.*];

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

*„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen“;*

*„Poging tot feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog“;*

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de veroordeling van beklaagde door de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen van 22 October 1954 voor hem blijkbaar geen les is geweest en hij zich enige maanden daarna wederom aan zeer ernstige misdrijven tegen de ondergeschiktheid heeft schuldig gemaakt; dat beklaagde door de thans door hem gepleegde feiten wederom blijk heeft gegeven geen enkel respect voor zijn meerderen te hebben en blijkbaar de mening is toegedaan, dat hij bij het ontvangen van een order of aanmerking, gelijk op een boerenkermis, kan overgaan tot het uiten van bedreigingen en het aanranden van zijn meerderen; dat er van beklaagde weinig verbetering is te verwachten en hij door de door hem thans gepleegde feiten getoond heeft een mentaliteit te bezitten die onverenigbaar is met de stand van militair; dat derhalve de na te noemen gevangenisstraf geacht moet worden in goede verhouding te staan tot de ernst van de gepleegde feiten, d omstandigheden waaronder deze werden begaan en de persoon van beklaagde;

dat beklaagde bovendien op grond van de gepleegde misdrijven ongeschikt wordt geacht in de militaire stand te blijven dienen;

dat er voorts termen aanwezig zijn om de tijd door beklagde van en met 7 Maart 1955 in voorlopig streng arrest doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering te brengen;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. een jaar en zes maanden met aftrek voorarrest vanaf 7 Maart 1955; voorts ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. Het fiat-executie werd op 11 Juni 1955 verleend door de Commandant Zeemacht Ned. Antillen, de commandeur H. Bos — *Red.*].

### Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 mei 1955.

*President:* Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoors G. A. van den Berg en A. van Houte.

*Het tenlastegelegde levert niet op het verspreiden, het openlijk tentoonstellen of het openlijk aanbieden van voor de eerbaarheid aanstotelijke afbeeldingen of het tot dat doel in voorraad hebben dier afbeeldingen.*

*Voor „tentoonstellen“ is meer vereist dan „laten zien“, terwijl „openlijk“ is te interpreteren als „op een voor ieder die het zien wil, „op een voor het publiek waarneembare wijze“. „In voorraad hebben“ is niet hetzelfde als „voorhanden hebben“. Van „aanbieden“ is eerst sprake wanneer aan de derde te kennen wordt gegeven dat het betreffende voorwerp verkrijgbaar is.*

*Vrijspraak.*

(W.Sr. art. 240).

### DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. B., geb. 20 September 1934, dpl. soldaat, beklagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij in of omstreeks de maand Augustus 1954 te Meppel, „althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening een aantal foto's, toebehorende aan W. Kikkert, althans aan „een ander dan hem, beklagde, heeft weggenomen;

„2e. dat hij, op of omstreeks 5 of 6 Januari 1955 te Breda, althans „in Nederland, enige hem bekende foto's waarop naakte vrouwen en „een naakte man in diverse ontuchtige houdingen voorkwamen en „daardoor aanstotelijk waren voor de eerbaarheid, om verspreid en/of „openlijk tentoongesteld te worden, in voorraad heeft gehad en/of „openlijk aan Plender, van Leusen en van der Meij of anderen ten toon „heeft gesteld of aangeboden“;

*ten aanzien van het sub 1e ten laste gelegde:*

Overwegende dat, daar beklaagde ten tijde in de telastelegging aangegeven, geen militair in de zin der Wet was, de Krijgsraad niet bevoegd is om te erkennen over de persoon van beklaagde;

*ten aanzien van het sub 2e ten laste gelegde:*

Overwegende, dat blijkens een Justitiële verklaring van 12 Maart 1955 te Assen opgemaakt en ondertekend door de Commandant van de „A“-batterij van de 42ste Afdeling Veldartillerie, beklaagde op genoemde datum sedert 30 September 1954 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem sub 2e ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande:

dat naar het oordeel van de Krijgsraad — welk oordeel de Krijgsraad baseert op de door beklaagde ten processe afgelegde verklaringen en op de verklaringen van de door de brigade Breda der Koninklijke Marechaussee blijkens daarvan opgemaakt ambtsedig proces-verbaal m P. 12/55 dd. 14 Januari 1955 gehoorde personen — de feitelijke gang van zaken is geweest:

dat beklaagde op 5 of 6 Januari 1955 op kamer 111 van de Seeligkazerne te Breda aan een aantal aldaar aanwezige — waaronder de bij de telastelegging genoemde — militairen 15 of minder, naderhand door de Koninklijke Marechaussee in beslag genomen foto's heeft laten zien, welke foto's, naar de Krijgsraad uit eigen waarneming heeft bevonden, voor het merendeel beantwoorden aan de daarvan bij de telastelegging gegeven omschrijving en welke foto's voor het merendeel aanstotelijk moeten worden geacht voor de eerbaarheid;

dat de foto's onder de toen op die kamer aanwezige militairen van hand tot hand zijn gegaan en door die militairen zijn bekeken;

dat echter, wil een veroordeling van beklaagde kunnen volgen, moet komen vast te staan, dat beklaagde, gelijk hem is ten laste gelegd, deze foto's om verspreid en/of openlijk tentoongesteld te worden in voorraad heeft gehad en/of openlijk heeft tentoongesteld of aangeboden, zijnde een en ander naar het oordeel van de Krijgsraad niet het geval;

Overwegende te dien aanzien:

dat niet is gebleken, dat beklaagde met de foto's enige andere bedoeling heeft gehad dan deze aan anderen te laten zien, dus te vertonen;

dat hieruit volgt, dat niet bewezen is, dat het beklaagdes bedoeling was deze foto's te verspreiden, daar onder verspreiden dient te worden verstaan het aan derden afleveren dan wel blijvend afstaan;

dat evenmin bewezen is, dat het beklaagdes bedoeling was deze foto's openlijk ten toon te stellen, daar naar 's Krijgsraads oordeel voor tentoongestellen meer is vereist dan een simpel „laten zien“, terwijl bovendien de qualificatie „openlijk“ — te interpreteren als „op

„een voor ieder die het zien wil, op een voor het publiek, waarneem-  
„bare wijze" — gezien de plaats, waar en de kring van personen, aan  
wie beklaagde de foto's liet zien, op de handelwijze van beklaagde niet  
toepasselijk moet worden geacht;

dat derhalve, afgezien nog van de vraag, of beklaagde geacht kan  
worden de foto's in voorraad te hebben gehad, welk begrip, te meer  
nu de Wet elders dan in artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht  
ook spreekt van het „voorhanden hebben" (artikel 214 van het Wet-  
boek van Strafrecht), ongetwijfeld niet te ruim mag worden geïnter-  
preteerd, niet bewezen is, dat beklaagde de foto's om verspreid en/of  
openlijk tentoongesteld te worden, in voorraad heeft gehad;

dat in verband met de door de Krijgsraad hierboven gegeven inter-  
pretatie ook niet bewezen wordt geacht, dat beklaagde de foto's open-  
lijk heeft tentoongesteld;

dat tenslotte hetgeen beklaagde met de foto's heeft gedaan, naar  
's Krijgsraads oordeel niet valt onder het begrip „openlijk aanbieden",  
aangezien, behoudens hetgeen hierboven reeds ten aanzien van de  
qualificatie „openlijk" werd overwogen, van aanbieden eerst sprake  
kan zijn, indien aan derden wordt te kennen gegeven, dat enig voor-  
werp bij de aanbieder verkrijgbaar is en zulks al dan niet onder het  
vertonen van dat voorwerp;

dat het verschil tussen beklaagdes handelen en het „aanbieden"<sup>m</sup> in  
de zin van artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht naar het oor-  
deel van de Krijgsraad duidelijk tot uiting komt in de redactie van  
artikel 240 bis van het Wetboek van Strafrecht, waar „aanbieden"<sup>n</sup>  
wèl wordt onderscheiden van „blijvend of tijdelijk afstaan", „in handen  
„geven"<sup>3</sup> en „vertonen", welke handelingen niet uitdrukkelijk in de  
Wet zouden behoeven te zijn vermeld, indien zij reeds een „aanbieden"<sup>n</sup>  
zouden impliceren;

dat nu beklaagdes handelingen zeer wel kunnen worden omschreven  
als „tijdelijk afstaan", „in handen geven" en/of „vertonen", deze han-  
delingen niet kunnen worden gebracht onder de omschrijving van het  
misdrijf van artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht, waarop de  
tenlastelegging kennelijk is toegesneden; . . . enz.

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 6 april 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. A. J. J. H.  
van Dilst en Majoor S. C. Brands.

*Raadman:* Mr W. van der Meij.

*Door misbruik van zijn invloed als meerdere (dpl. vaandrig) zijn  
mindere (dpl. soldaat) overhalen hem een militaire vrachtauto te laten  
besturen.*

*Beklaagde onwaardig geacht in de beklede rang te blijven dienen; verlaging tot de stand van soldaat, laagste klasse.*

(W.M.Sr. art. 25, 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. v. d. P., geb. 19 September 1933, dpl. vaandrig, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als vaandrig in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht:

„PRIMAIR: op 16 October 1954 te Rotterdam, althans in Neder- „land, door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover de dienst- „plichtig soldaat Ch. A. Jansen, deze heeft overgehaald om op voor- „melde datum als bestuurder van het militaire motorrijtuig, geken- „tekend 68937, hem, beklaagde, van Rotterdam naar Delft en weer „terug naar Rotterdam te rijden, zonder dat hij, beklaagde, noch ge- „noemde Jansen voor deze rit toestemming of opdracht van een hier- „toe bevoegde meerdere hadden bekomen, terwijl daaruit enig nadeel „kon ontstaan;

„SUBSIDIAIR: op 16 October 1954 te Rotterdam en Delft, opzettelijk „wederrechtelijk op thans niet met juistheid aan te geven voor het „openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen en op die welke „genoemde plaatsen verbinden, het motorrijtuig, gekentekend 68937, „toebehorende aan de Staat der Nederlanden, heeft gebruikt, door op- „zettelijk als inzittende van Rotterdam naar Delft en terug naar Rot- „terdam over bovenvermelde wegen zich te laten rijden, zonder dat „hij, beklaagde, noch naar hij wist de bestuurder van dit motorrijtuig „voor deze rit toestemming of opdracht van een hiertoe bevoegde „meerdere hadden bekomen”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 16 October 1954 in werkelijke dienst was als dienstplichtig vaandrig van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 101e Verbindings Bedieningsbataljon 2e Radio Compagnie te Bergen op Zoom; dat hij op genoemde datum te Rotterdam door foutieve aanwending van zijn invloed als meerdere tegenover de dienstplichtig soldaat Ch. J. Jansen deze ertoe bewogen heeft, nadat deze hem, be- klaagde, er uitdrukkelijk op had gewezen, dat dat niet mocht, op die- zelfde datum als bestuurder van het militaire motorrijtuig Ford 3-ton- ner 68937 hem van Rotterdam naar Delft en terug naar Rotterdam te rijden, zonder dat hij noch Jansen, naar hij, beklaagde, wist voor deze rit van enige bevoegde meerdere opdracht of toestemming had ge- kregen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Christiaan Andries Jansen;

dat hij op 16 October 1954 te Rotterdam door beklaagde na tegen- sribbelen zijnerzijds er uiteindelijk toe gebracht is om op voormelde



datum als bestuurder van een militaire 3-tonner, gekentekend 68937 daarmede van Rotterdam naar Delft en terug te rijden, zulks ofschoon beklaagde, noch hij, naar hij wist voor deze rit van enige bevoegde autoriteit opdracht of toestemming hadden gekregen;

Overwegende, dat het ongeoorloofd gebruik van legervoertuigen financieel nadeel voor het Rijk kan doen ontstaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover „een mindere deze overhalen iets te doen, terwijl daaruit enig nadeel „kan ontstaan“;*

*Post alia:*

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit onwaardig acht om in de door hem beklede rang van vaandrig te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

---

### **Krijgsraad te Velde West.**

Vonnis van 15 april 1955.

*President:* Lt. Kol. Mr J. Th. Buurman van Vreeden; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor Mr W. Kasten.

*Met een militair motorrijtuig gereden over een voor het openbaar verkeer openstaande weg, zonder dat aan hem een rijbewijs is afgegeven.*

*Op grond van het nog niet ingetrokken K.B. van 10 April 1939 Stb. 181 geldt nog steeds „oorlogsgevaar“; op grond van artikel 45 W.V.W. en het uitvoeringsbesluit geldt artikel 9 van die wet derhalve in casu niet.*

*„Motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de krijgsmacht“ omvat de militaire motorrijtuigen, welke immers organisatorisch bestemd zijn om gebezigd te worden ten behoeve van de krijgsmacht.*

*Schuldigverklaring; qualificatie; vrijspraak.*

(W.V.W. art. 9, 45).

### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. H. M., geb. 3 September 1929, beroeps-sergeant Korps Commando Troepen, beklaagde,

Gezien: . . . enz.:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 18 September 1954 te circa 11.45 uur in de gemeente Rucphen als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekentekend 43843, daarmede heeft gereden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Schietbaan, zonder dat aan hem, beklaagde, door de Commissaris van de Koningin in de provincie waar hij op dat tijdstip woonde, dan wel door de Minister van Verkeer en Waterstaat een rijbewijs voor het besturen van een motorrijtuig als waarmede beklaagde over die weg reed, was afgegeven, zodanig ingericht als door de Minister voornoemd is voorgeschreven, en in de Staatscourant bekend gemaakt en welk bewijs zijn geldigheid niet had verloren, noch ingevolge artikel 27 der Wegenverkeerswet was ingevorderd en behoorlijk leesbaar was";

Overwegende, dat de Krijgsraad de telastelegging in dier voege verbetert, dat tussen de woorden „tweewielig" en „motorrijtuig" wordt ingevoegd het woord „militair" door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat de Krijgsraad, gezien een desbetreffend verzoek van beklaagde dd. 31 Maart 1955 en gehoord de Auditeur-Militair, heeft bepaald, dat het onderzoek in deze zaak buiten tegenwoordigheid van beklaagde zal plaatsvinden;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 5 October 1954 opgemaakt en gesloten door Cornelis de Bruijn, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 18 September 1954 te omstreeks 11.45 uur zag, dat een persoon, gekleed in de militaire uniform van de Koninklijke Landmacht, als bestuurder van een tweewielig militair motorrijtuig, gekentekend 43843 daarmede reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Schietbaan, gelegen in de gemeente Rucphen; dat die bestuurder op een door hem, verbalisant, gegeven teken het voertuig tot stilstand bracht; dat die persoon op eerste vordering niet aan hem, verbalisant, ter inzage afgaf het voor dat motorrijtuig vereiste rijbewijs; dat die persoon desgevraagd opgaf te zijn genaamd: Bernardus Hendrikus M., geboren 3 September 1929 te Oldenzaal, wonende te Roosendaal, . . . straat 52, sergeant;

Overwegende, dat blijktens een door de Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Brabant afgegeven schriftelijke verklaring dd. 25 Maart 1955 aan Bernardus Hendrikus M., geboren 3 September 1929 te Oldenzaal, wonende te Roosendaal, . . . straat 52, geen rijbewijs werd afgegeven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 9 eerste lid van de *Wegenverkeerswet*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 9 van de *Wegenverkeerswet* en juncto artikel 100 van het *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende echter, dat ingevolge het gestelde in artikel I van het Koninklijk Besluit van 1 April 1953 no. 167, houdende vaststelling van nadere regelen ter uitvoering van artikel 45 van de *Wegenverkeerswet* in geval van oorlogsgevaar onder meer artikel 9 van die *Wet* niet geldt ten aanzien van motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten;

Overwegende, dat blijkens het Koninklijk Besluit van 10 April 1939, Stbl. 181 de toestand van oorlogsgevaar in de zin waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, geacht wordt aanwezig te zijn, welk Koninklijk Besluit nog niet is ingetrokken en derhalve nog steeds van kracht is;

Overwegende, dat derhalve de in artikel 9 van de *Wegenverkeerswet* voorkomende bepalingen nopens rijbewijzen ten tijde dat het bewezenverklarde feit werd begaan, niet van kracht waren op de bestuurder van een ten behoeve van de strijdkrachten gebezigd motorrijtuig;

Overwegende, dat „motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de „strijdkrachten” niet in feitelijke zin moet worden gelezen, doch aldus moet worden verstaan, dat daaronder worden begrepen militaire motorrijtuigen, immers organisatorisch bestemd om gebezigd te worden ten behoeve van die strijdkrachten;

Overwegende, dat het motorrijtuig in de bewezenverklaring bedoeld blijkens de daarop voorkomende kentekenen, een dergelijk militair motorrijtuig was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat het bewezenverklarde ten aanzien van beklaagde niet oplevert een strafbaar feit en hij mitsdien daarvan moet worden vrijgesproken;

[Dictum: verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit; spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

---

### **Krijgsraad te velde West.**

Vonnis van 18 mei 1955.

*President:* Kolonel Mr Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Kapitein W. F. B. Proper.  
*Raadsman:* Kapitein W. G. Tibben.

*Aan zijn schuld te wijten zijn dat gevaar ontstaat voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg: zich op een onbewaakte overweg bevonden met een door hem bestuurd motorvoertuig toen een sneltrein naderde, zijnde een aanrijding slechts voorkomen door krachtig remmen van de trein.*

(W.Sr. art. 165).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. L., geb. 14 Februari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij militair was en als dienstplichtig soldaat in „werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 23 Maart 1955 „in de gemeente Ermelo te Nunspeet op de onbewaakte spoorweg- „overgang van de Eperweg het aan zijn onvoorzichtigheid en onver- „antwoordelijkheid, derhalve aan zijn grove schuld te wijten is geweest, „dat gevaar is ontstaan voor de aldaar rijdende elektrische trein No. „136 komende uit de richting Zwolle en gaande in de richting Amers- „foort, zijnde hij immers ten tijde en ter plaatse voormeld als bestuur- „der van het militaire motorvoertuig, gekenmerkt KL 01-16 rijdende „op de Eperweg uit de richting Epe in de richting Nunspeet boven- „bedoelde onbewaakte spoorwegovergang opgereden zonder zich ervan „te overtuigen, althans zonder er zich behoorlijk van te overtuigen, dat „er geen trein in aantocht was, zulks terwijl op dat tijdstip bovenge- „noemde elektrische trein met een snelheid van omstreeks 120 kilo- „meter per uur bovengemelde spoorwegovergang gelijktijdig, althans „nagenoeg gelijktijdig met het door hem, beklaagde, bestuurde motor- „rijtuig naderde en hebbende hij, beklaagde, alleen door, toen hij zich „op de spoorwegovergang bevond, plotseling gas te geven zelf vlak „voor de trein kunnen passeren, door welke bovenvermelde hande- „lingen voor voornoemde elektrische trein, derhalve voor het verkeer „door mechanische kracht over een spoorweg gevaar voor botsing en „ontsporing is ontstaan”;

*Post alia:*

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 31 Maart 1955 opgemaakt en gesloten door Adrianus Nicolaas Hoogenraad, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Nunspeet, zakelijk inhoudt als verklaring van Jan Doorneweerd:

dat hij op 23 Maart 1955 omstreeks 16.00 uur als machinist met de elektrische trein nummer 136 is vertrokken in de richting Amersfoort; dat hij met een snelheid van 120 kilometer per uur reed; dat hij ter hoogte van de onbewaakte overweg, gelegen in het baanvak Oldebroek-Nunspeet voor zich van links twee militaire motorvoertuigen in de richting van de overweg zag rijden; dat hij zag, dat deze voertuigen voor de overweg stopten; dat hij erop rekende dat deze wagens voor de overweg zouden wachten; dat de voorste wagen echter optrok en de overweg opreed; dat hij onmiddellijk de dodemansknop en de remkraan heeft aangezet en vervolgens uit de cabine naar het bagageruim is gelopen; dat het achterste gedeelte van de sneltrein ongeveer 150 meter over de overweg stond, toen de sneltrein tot stilstand kwam; dat hij, indien hij niet krachtig had afgeremd, in aanrijding zou zijn gekomen met het militaire motorvoertuig; dat door de handelingen

van de bestuurder van het militaire voertuig het spoorwegverkeer ter plaatse in gevaar werd gebracht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„aan zijn schuld te wijten zijn dat gevaar ontstaat voor het verkeer „door mechanische kracht over een spoorweg”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 165 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

---

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 20 april 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. F. C. Potjes en Majoor C. L. W. H. Baron van Voorst tot Voorst.  
*Raadsmans:* Mr Th. E. E. van Schaik.

*Ontucht met een minderjarige van hetzelfde geslacht. In dit exceptionele geval (zie de uitvoerige strafoverwegingen) geen ontslag, doch voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.*

(W.M.Sr. art. 13-15, W.Sr. art. 14a, 14b, 248 bis).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. P. D., geb. 25 Februari 1927, sergeant der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op een dag in de maand Augustus 1954 en op een dag in „de maand September 1954 te Zandvoort, als meerderjarig man, ge- „boren te Teteringen 25 Februari 1927, de minderjarige jongen Gijs- „bertus Jan P., geboren 16 Juli 1936, die niet gehuwd of gehuwd ge- „weest was en wiens minderjarigheid hij kende of redelijkerwijze moest „vermoeden, telkens opzettelijk ontuchtig bij diens blote mannelijk- „heid heeft vastgegrepen en daaraan op- en neergaande bewegingen „heeft gemaakt tot dat een zaaduitstorting plaats vond”;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Als meerderjarige met een minderjarige van hetzelfde geslacht „wiens minderjarigheid hij kent, ontucht plegen; tweemaal doch als „voortgezette handeling gepleegd”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 248 bis van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad van mening is dat in dit geval een uitzondering moet worden gemaakt op de in het algemeen geldende regel dat militairen die homoseksuele handelingen plegen uit de strijdkrachten dienen verwijderd te worden; dat de Krijgsraad deze uitzondering baseert op het inzicht van de psychiaters Berkvens en Taverne uit wier rapporten, met de algemene strekking waarvan de Krijgsraad zich kan verenigen, naar voren komt, dat beklaagdes gedrag in sterke mate te wijten is aan hetgeen hij van de zijde van een Engels hoofd-officier ondervond, dat zijn gedrag een incidenteel karakter draagt, dat de kans op recidive zeer gering te achten is, dat homoseksuele trekken niet aanwijsbaar zijn, dat een snelle definitieve afwerking van de zaak het beste is etc; dat de Krijgsraad buitendien rekening wil houden met de zeer gunstige antecedenten van beklaagde, zijn goed gedrag tijdens de bezettingstijd, zijn blijkbaar gunstige resultaten in het militaire leven; dat een en ander de Krijgsraad tot de conclusie heeft gebracht dat in dit uitzonderlijk geval er alle reden is beklaagde in de militaire samenleving te handhaven en het te betreuren zou zijn wanneer deze verdienstelijke onderofficier door dit feit begaan onder sterk verlichtende omstandigheden, voor het leger verloren zou zijn; dat de Krijgsraad zelfs van mening is dat een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf hier niet op zijn plaats is en dat de ernstige waarschuwing die beklaagde thans heeft ondervonden voldoende waarborg zal zijn om hem in den vervolge van feiten als het tenlaste gelegde te weerhouden;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 4 maanden en tot betaling van een geldboete van f 100, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 50 dagen, de gevangenisstraf voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red.J.*]

### **Krijgsraad te Velde Zuid.**

Vonnis van 25 mei 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel C. Melse en Luit.-Kolonel J. A. C. Schotte.

*Als militair opzettelijk met een mindere in rang deelnemen aan „diefstal door twee verenigde personen“.*

*Voor de toepassing van artikel 24 W.Sr. laat de Krijgsraad de algemene strafverzwaringgrond van artikel 48 W.M.Sr. buiten beschouwing en legt geldboete op.*

(W.M.Sr. art. 48; W.Sr. art. 24, 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. M. v. d. B., geb. 3 April 1929, korporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 en op of omstreeks 19 Januari 1955 te „Loon op Zand, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als korporaal „1e klasse in werkelijke dienst was bij de Schoolcompagnie van de „School Aan- en Afvoertroepen, opzettelijk telkens tesamen en in ver- „eniging met zijn inindere, de soldaat B. Stremler, althans alleen, met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen „telkens twee, althans een aantal boomstammen, toebehorende aan de „N.V. Unitas, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op twee achtereenvolgende dagen in Januari 1955 te Loon op Zand, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Schoolcompagnie van de School Aan- en Afvoertroepen, telkens samen met de soldaat Stremler, die hij rijles moest geven, twee boomstammen heeft weggenomen met de bedoeling om deze boomstammen te gebruiken als brandstof, zonder dat hij hiertoe van iemand recht of vergunning had gekregen; dat het de taak van Stremler was om te kijken of er iemand aankwam;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk met een militair van mindere rang aan het op- „zettelijk gepleegd misdrijf van „diefstal door twee verenigde personen“ „deelnemen, tweemaal doch in voortgezette handeling gepleegd“,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 310 j<sup>o</sup> 311 Wetboek van Strafrecht j<sup>o</sup> art. 48 Wetboek van Militair Strafrecht;

*Post cetera alia:*

Overwegende omtrent de op te leggen straf, dat bij de vraag of in verband met het op het feit gestelde strafmaximum artikel 24 Wetboek van Strafrecht toepasselijk is, de algemene strafverzwaringsgrond van artikel 48 Wetboek Militair Strafrecht naar het oordeel van de Krijgsraad buiten beschouwing moet worden gelaten, zodat op het feit in de zin van artikel 24, 3e lid Wetboek van Strafrecht is gesteld de straf van artikel 311 Wetboek van Strafrecht, te weten zes jaar gevangenisstraf;

Overwegende dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders; in het bijzonder met de uitzonderlijk moeilijke financiële omstandigheden, waarin beklaagde ten tijde van het plegen van deze feiten verkeerde;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis van 10 dagen — *Red.*].

#### NASCHRIFT.

*Over de vraag of onder de woorden „indien op het feit ge-  
„vangingstraf van meer dan zes jaren is gesteld” verstaan moet wor-  
den „het feit naar de wettelijke omschrijving” of het feit zoals zich dat  
in concreetis, met verzwarende of verlichtende omstandigheden voor-  
doet, w mij geen jurisprudentie bekend.*

*NOYON-LANGEMEIJER (zesde druk) deel I, blz. 163 meent dat het  
concrete feit zal moeten gelden, juist omdat de woorden „naar de  
„wettelijke omschrijving”, welke elders in de wet wel voorkomen, hier  
ontbreken. In gelijke zin POMPE (derde druk) blz. 334. Anders (dus  
zoals in bovenstaand vonnis beslist) HAZEWINKEL-SURINGA, blz. 391,  
welke mening gebaseerd wordt op de woorden „erop gesteld”, zodat  
alleen de bijzondere strafverhogende en -verminderende omstandig-  
heden in aanmerking zouden komen.*

**W .H. V .**

---

### Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van **23** maart 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel-  
Vlieger J. Benus en Majoor W. A. Freijser.

*Raadman:* Mr H. M. J. van Baren.

*Schennis der eerbaarheid waarbij een ander zijns ondanks tegen-  
woordig is.*

*Bij het bewijs gebruik gemaakt van getuigenverklaringen tegen be-  
klaagde in een andere zaak.*

*De Krijgsraad aanvaardt beklaagdes verweer dat de zinsnede in het  
proces-verbaal van zijn verhoor dat hij zich „willens en wetens heeft  
„bevonden. . .” niet door beklaagde zo geredigeerd is; deze zinsnede  
werkt niet mede aan het bewijs.*

(W.Sr. art. 239, 2°).

#### DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen  
R. C. J. v. L., geb. 19 April 1917, adjudant O.O., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij zich op of omstreeks 8 Juli 1954 te Eindhoven, opzettelijk  
„oneerbaar heeft bevonden in of nabij een op het erf van perceel  
„Oranjestraat 5 staand schuurtje, met zijn blote mannelijkheid, duide-  
„lijk oneerbaar zichtbaar voor de daarbij haars ondanks tegenwoor-  
„dige H. M. J. van Liempt, althans duidelijk zichtbaar voor zich op  
„een voor een ieder toegankelijk — tussen de Oranjestraat en Catha-  
„rinastraat gelegen — pad bevindende personen, buiten zijn broek”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken  
bevindende justitiële verklaring dd. 17 September 1954, opgemaakt  
door de Kapitein C. A. M. Poublon, commandant 314 Squadron 2e



Tactische Vliegbasis Eindhoven te Eindhoven, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij op 8 Juli 1954 zich te Eindhoven heeft bevonden in een op het erf van perceel Oranjestraat 5 staand schuurtje met zijn blote mannelijkheid buiten zijn broek; dat hij toen met de voorzijde van zijn lichaam naar de geopende deur van dat schuurtje gericht stond; dat hij toen plotseling een meisje zag staan dat naar binnen keek;

B. dat hij zijn geslachtsdeel uit zijn broek heeft gehaald omdat hij daaraan een irriterend gevoel waarnam, waarvan hij de oorzaak wilde onderzoeken;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 173/54 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 3 September 1954 door Pieter Strootman, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Henrica Maria Josefa van Liempt, geboren 4 December 1942 aan verbalisant:

dat zij op 8 Juli 1954 met enkele meisjes verstoppertje speelde in het gangetje tussen de Oranjestraat en de Catharinastraat te Eindhoven; dat zij toen bij het schuurjte achter perceel Oranjestraat 5 kwam; dat zij in de deuropening daarvan een man zag staan, die tegen haar zei: „Hier<sup>m</sup>“, daarop wijzend in het schuurtje; dat zij niet geloofde dat de door haar te zoeken meisjes daar waren en terugliep; dat zij de meisjes niet vond en toen weer in de richting van het schuurtje ging en daarin keek; dat zij toen bedoelde man zag staan met zijn gezicht naar haar toe; dat zij zag dat hij zijn broek aan de voorzijde geheel los had en dat hij zijn geslachtsdeel in de hand hield; dat de man haar riep met de woorden „kom eens kom eens“ en daarbij een wenkende beweging met zijn hoofd maakte;

Overwegende, dat ten processe zijn overgelegd en aan beklagde voorgehouden twee processen-verbaal van getuigenverhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad te Velde dd. 17 Juli 1952, in een zaak tegen beklagde, waarin opgenomen beëdigde getuigenverklaringen van Antonia Johanna Stael en Maria Radings, beiden ten tijde van dat verhoor 17 jaar oud, welke verklaringen zakelijk gelijk-luidend inhouden:

dat zij op 2 Juni 1952 te Dussen aan de kant van de Nieuwe Steeg een man gekleed in uniform in het gras zag zitten met zijn gezicht naar haar toegekeerd; dat zijn broek geheel open stond en zij zijn blote mannelijkheid duidelijk kon zien; dat zij na de man gepasseerd te zijn hoorde dat hij hen nalfloot terwijl er niemand anders in de buurt was; dat zij bij confrontatie deze man herkende; dat zij beklagde alleen van deze zaak kent;

Overwegende, omtrent het tenlaste gelegde opzet:

dat beklagdes raadsman heeft aangevoerd, dat beklagde, toen deze zijn geslachtsdeel uit de broek haalde, dit deed, omdat hij daaraan een

irriterend gevoel waarnam; dat hij op dat moment zijn omgeving vergat en zodoende er zich niet van bewust was dat hij vanaf een openbare plaats zichtbaar was, noch dat een derde in de nabijheid was en hem zou kunnen zien; dat — waar beklagdes gedrag slechts een strafwaardig karakter kreeg door de openbaarheid c.q. aanwezigheid van een derde — nu daarop het opzet niet gericht was, niet kan worden gesproken van schennis der eerbaarheid;

Overwegende, daaromtrent dat, zelfs indien het feitelijk uitgangspunt van dit verweer juist was de daaruit getrokken conclusie nog in strijd zou zijn met de jurisprudentie van de Hoge Raad omtrent dit vraagstuk; dat de Krijgsraad dit punt verder zal laten rusten aangezien bedoeld feitelijk uitgangspunt, dat n.l. beklagde zich van de openbaarheid c.q. nabijheid van derden niet bewust was, door de Krijgsraad niet wordt aanvaard; dat immers niet is in te zien dat een irriterend gevoel aan het geslachtsorgaan voor beklagde oorzaak kan zijn geweest om zijn omgeving te vergeten, terwijl een andere oorzaak niet werd gegeven; dat bovendien de verklaring van getuige van Liempt een geheel ander licht op deze zaak werpt en niet is in te zien waarom aan de waarheid van deze verklaring getwijfeld moet worden;

Overwegende, dat de Krijgsraad — op grond van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van beklagde slechts als bewijsmiddel gebezigd voor zover sub A. vermeld, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

dat hij zich op 8 Juli 1954 te Eindhoven, opzettelijk oneerbaar heeft bevonden in een op het erf van perceel Oranjestraat 5 staand schuurtje, met zijn blote mannelijkheid, duidelijk zichtbaar voor de daarbij haars ondanks tegenwoordige H. M. J. van Liempt, buiten zijn broek;

Overwegende dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende dat beklagdes raadsman heeft betoogd, dat het gebruik van gegevens uit een oude strafzaak tegen beklagde als bewijsmiddel ongeoorloofd zou zijn o.m. omdat beklagde in die zaak zich niet zou hebben kunnen verweren;

Overwegende daaromtrent dat de jurisprudentie van de Hoge Raad deze opvatting niet steunt en zelfs getuigenverklaringen uit oude zaken waarin vrijspraak (wegens gebrek aan bewijs) werd uitgesproken, heeft gebruikt in een nieuwe zaak tegen dezelfde verdachte;

dat beklagde zich **terzake** van bedoelde getuigenverklaringen tegenover de Officier-Commissaris wel degelijk heeft kunnen verweren, doch daarbij niets heeft aangevoerd dat aanleiding zou kunnen geven de betrouwbaarheid der verklaringen in twijfel te trekken;

Overwegende, dat beklagdes raadsman tenslotte heeft betoogd dat de in het proces-verbaal van beklagdes voor de Officier-Commissaris afgelegde verklaring voorkomende zin: „Ik geef toe dat ik mij willens „en wetens heb bevonden” kennelijk door een jurist geformuleerd zijn en geheel in strijd met de teneur van de gehele verklaring van beklagde, zodat niet aan te nemen is dat deze zinsnede uit de mond van

beklaagde is opgenomen althans dat de portée ervan door hem zou zijn begrepen;

Overwegende dat de Krijgsraad dit verweer als juist accepteert, reden waarom dan ook de woorden „willens en wetens oneerbaar" niet in de bewijsmiddelen zijn opgenomen;

Overwegende, dat derhalve deze middelen van verweer beklagde niet kunnen baten;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Schennis van de eerbaarheid waarbij een ander zijns ondanks „tegenwoordig is",*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 239 aanhef en 20 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red. J.*

### **Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.**

Vonnis van 27 april 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoor J. de Ronde en Majoor K. W. Woudenberg.

*Raadsman:* 2e Luitenant J. A. Gierlings.

*'s Nachts met klein licht met een motorrijwiel rijdende op de onverlichte Hoofdweg op de vliegbasis Volkel, op enige aan beklagdes linkerkant op de weg lopende militairen ingereden, waardoor één hunner werd verwond.*

*Met toepassing van artikel 24 W.Sr. geldboete opgelegd.*

(W.V.W. art. 36; W.Sr. art. 24).

#### **DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. A. v. d. B., geb. 27 Februari 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 October 1954 te Volkel, gemeente „Uden, als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel hoogst roekeloos, achteloos, onvoorzichtig, onnadenkend en ondeskundig, omstreeks 23,50 uur met klein licht (dimlicht), waardoor hij slechts ongeveer 5, in ieder geval slechts enkele meters de weg voor zich kon overzien, met een snelheid van ongeveer 40 kilometer per uur, in ieder geval met een, gezien de omstandigheden, te grote snelheid over de ter plaatse onverlichte Hoofdweg op de Vliegbasis Volkel heeft gereden, en tegen twee op genoemde weg, en gezien zijn rijrichting op de linkerwegheeft, voor hem uit lopende militairen is aangereiden, tengevolge waarvan de korporaal 1e klasse C. A. van Riel onder meer een hersenschudding, in ieder geval zodanig lichamenlijk letsel bekam, dat hij gedurende meerdere weken, althans dagen,

„zijn ambtsbezigheden als beroepsmilitair van de Koninklijke Lucht-  
„macht niet kon verrichten“;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft  
verklaard:

dat hij op 27 October 1954 te Volkel gemeente Uden, ais bestuurder  
van een tweewielig motorrijwiel om circa 23.45 uur over de Hoofdweg  
van de Vliegbasis Volkel heeft gereden; dat deze weg onverlicht was;  
dat hij zelf klein licht voerde en in staat was de weg voor hem ca. 7  
meter te overzien; dat hij reed met een snelheid van ca. 25 kilometer;  
dat hij op de linkewegheft reed; dat hij plotseling voor zich uit drie  
militairen zag lopen, direct heeft geremd maar niet meer kon voor-  
komen dat hij tegen twee van hen aanreed; dat hem naderhand bleek  
dat een van deze de korporaal I van Riel was; dat van Riel tengevolge  
van deze aanrijding meerdere weken zijn werkzaamheden niet kon  
verrichten;

Overwegende, dat Gerrit Eilof Regnerus Ter Horst, oud 20 jaar,  
wonende te Amsterdam, werkstudent, door de Officier-Commissaris  
als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en bevestigd:

dat hij op een dag in October 1954 heeft gezien, dat een motor-  
rijwiel op de hoofdweg van de vliegbasis Volkel tegen de middelste  
van drie aan de linkerkant van deze weg lopende militairen aanreed;  
dat de snelheid van dit motorrijwiel voor de aanrijding naar zijn  
mening ongeveer 40 Km. per uur bedroeg; dat de hoofdweg niet ver-  
licht was en het motorrijwiel een zwakke verlichting voerde;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedige proces-  
verbaal No. P. 139/54 opgemaakt en gesloten te Uden op 20 Novem-  
ber 1954 door Geert Hermanides, Marechaussée 1e klas, tevens op-  
sporingsambtenaar behorende tot de brigade Volkel, onder meer zake-  
lijk inhoudt:

als verklaring van C. A. van Riel aan verbalisant:

dat hij op 27 October 1954 over de Hoofdweg van de Vliegbasis  
Volkel liep; dat hij geen motorrijwiel heeft gehoord of gezien; dat hij  
met twee anderen aan de uiterste linkerkant van de weg liep; dat hij  
tengevolge van de aanrijding een hersenschudding en schaafwonden  
heeft opgelopen;

Overwegende, dat de zich bij de processtukken bevindende genees-  
kundige verklaring d.d. 6 November 1954 afgegeven door A. C.  
Borstlap, arts te Volkel, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij op 28 October 1954 te 00.10 uur bij de korporaal I C. van  
Riel heeft geconstateerd een snijwond aan de rechterwenkbrauw en  
verschijnselen van schedel-basisfractuur; dat hij de tijd van verhinde-  
ring van de uitoefening der ambtsbezigheden schat op plus minus zes  
weken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-  
staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen  
aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien  
verstande: . . .enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Het aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een „door hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn dat een ander zodanig „lichamelijk letsel bekomt, dat daaruit verhindering in de uitoefening „zijner ambtsbezigheden ontstaat, waarbij dat letsel door de aanrijding „is veroorzaakt“*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 50 dagen — *Red. J.*

---

### **Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.**

Vonnis van 15 juli 1955.

*President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; Leden: Majoors K. W. Wou-  
denberg en W. A. Freijser.*

*Raadsman: Kapitein Hoeks.*

*Beklaagde, korporaal, had niet voldaan aan een bevel van een korporaal plantonwacht. Geen opzettelijke ongehoorzaamheid, nu niet gesteld is dat die korporaal plantonwacht meerdere was van beklaagde. Klaarblijkelijk wordt in de tenlastelegging gezinspeeld op artikel 128 W.M.Sr. en van de gedachte uitgegaan dat de plantonwacht optreedt als spreekbuis van de wacht, aldus een troepenafdeling vertegenwoordigende, doch naur het oordeel van de Krijgsraad is zulks niet voldoende om hem met een meerdere gelijk te stellen. Wel zal een troepenafdeling zich gewoonlijk door middel van één persoon tot een derde richten, doch in casu was de band tussen de eenling en zijn afdeling niet sterk genoeg en voor die derde onvoldoende duidelijk waarneembaar.*

(W.M.Sr. art. 114, 128; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. V., geb. 12 September 1934, korporaal, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd \*):

„I. dat hij op *of omstreeks* 5 Mei 1955 te Gilze-Rijen, terwijl hij „als beroepskorporaal in werkelijke dienst was bij het Depôt Vliegtuigen en Vliegtuigmaterieel 2, in ieder geval bij de Koninklijke „Luchtmacht, nadat de sergeant J. H. A. de Vries, die geconstateerd „had dat hij zonder hoofddeksel en onder invloed van alcoholhouden- „de drank zonder vergunning op de rolbaan fietste, hem, teneinde hem „naar het bureau van het Luchtmacht Bewakingskorps te brengen, had „gelast in een ter plaatse staande jeep te stappen en daarin te blijven, „heeft geweigerd, *althans opzettelijk heeft nagelaten* aan dit dienst- „bevel te gehoorzamen, opzettelijk niet onmiddellijk in die jeep is ge- „stapt *en zich, nadat hij uiteindelijk in genoemde jeep was gekomen,* „*opzettelijk weer uit die jeep heeft laten vallen;*

„II. dat hij op of omstreeks 5 Mei 1955 te Gilze-Rijen, terwijl hij „als beroepskorporaal in werkelijke dienst was bij het Depôt Vliegtuigen en Vliegtuigmaterieel 2, in ieder geval bij de Koninklijke „Luchtmacht, nadat de tot de wacht van de Vliegbasis Gilze-Rijen be- „horende plantonwacht bij de Bavelse Poort, de Korporaal P. A. „Broers, die geconstateerd had dat hij, beklaagde, in strijd met de „voorschriften zonder hoofddeksel per rijwiel het terrein van die „Vliegbasis niet via de ingang Bavelse Poort en op ongeoorloofde „wijze, althans zeer vermoedelijk op ongeoorloofde wijze had betreden, „hem, beklaagde, had gelast stil te houden en te stoppen, heeft ge- „weigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te ge- „hoorzamen en zonder meer is doorgereden“;

*Post alia:*

Overwegende, wat betreft het sub II ten laste gelegde, dat de Krijgsraad niet uit wettige en overtuigende bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken; dat overigens ook indien het bewijs van het hier ten laste gelegde wel zou zijn geleverd, de Krijgsraad toch niet tot een veroordeling had kunnen komen, vermits het ten laste gelegde feit niet bij enige wet is strafbaar gesteld, waar op geen enkele wijze is gesteld dat korporaal Broers meerdere was van beklaagde; dat wel in de tenlastelegging gesteld is dat Broers behoorde tot een wacht en plantonwacht was, waarbij kennelijk wordt gezinspeeld op de inhoud van artikel 128 Wetboek van Militair Strafrecht en waarschijnlijk van de gedachte is uitgegaan dat de plantonwacht optrad als spreekbuis van de wacht, a.h.w. een troepenafdeling

\*) Het sub I ten laste gelegde is, met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten, bewezen verklaard. (Red.)

vertegenwoordigende, doch dat naar het oordeel van de Krijgsraad zulks niet voldoende is om hem met een meerdere gelijk te stellen; dat weliswaar een troepenafdeling zich wel altijd door middel van één persoon tot een derde zal richten, doch dat dan, om van meerdere te kunnen spreken in de zin van art. 128 Wetboek van Militair Strafrecht, de band tussen die eenling en zijn afdeling sterker en voor die derde duidelijker waarneembaar moet zijn, dan in het hier aanwezige geval;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande [volgt het niet-gecursiveerde deel van het sub 'I. ten laste gelegde — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens het ten processe overgelegde uittreksel straflijst beklagde door zijn commandant reeds ter zake van voormeld feit krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 4 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaar — *Red.*].

---

### **Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.**

Vonnis van 27 april 1955.

*President:* Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoor J. de Ronde en Majoor K. W. Woudenberg.

*Raadsman:* Mr J. A. H. Verhagen.

*Zware mishandeling: een sergeant steekt een andere sergeant met een geopend zakmes in de buik.*

*Beroep op noodweer verworpen, in de eerste plaats omdat niet gebleken is dat de aangevallene ook een mes in de hand had, maar bovendien omdat vaststaat dat beklagde het eerst een mes ter hand genomen had. Hij die zich zonder noodzaak in een gevaar-situatie plaatst kan zich niet met vrucht op noodweer beroepen.*

*Geldboete.*

(W.Sr. art. 24, 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. V., sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 November 1954 te Volkel (Uden) opzettelijk mishandelend Alex Ozinga gewelddadig met een mes, althans „met een scherp puntig voorwerp, in diens onderlichaam heeft gestoken, gesneden, geslagen of gestompt, waardoor Ozinga pijnlijk „werd getroffen en bloedend verwond en een zwaar lichamelijke letsel „uitmakende circa 6 cm diepe verwonding met een arteriele bloeding „in zijn onderlichaam kreeg”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de nacht van 29 op 30 November 1954 op de Vliegbasis de sergeant-vlieger Ozinga met een geopend mes in diens lichaam heeft gestoken; dat hij vervolgens zag dat door Ozinga's overhemd bloed te voorschijn kwam;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ainctsedig proces-verbaal No. P. 152154 opgemaakt en gesloten te Uden op 14 December 1954 door Herman van de Ham, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Volkel, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van A. J. Ozinga aan verbalisant:

dat hij in de nacht van 29 op 30 November 1954 naar zijn kamer ging op de vliegbasis Volkel; dat de daar aanwezige sergeant H. V. een zakmes nam en dit opende; dat deze een stap in zijn richting deed en met de hand, waar hij het mes in had, naar hem sloeg; dat hij daarna zag dat zijn veldbroek aan de linkerzijde onder het bloed zat en dat zijn hemd doorweekt was van bloed;

*Post alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden geyualificeerd als:

„*Mishandeling zwaar lichamelijke letsel tengevolge hebbend*”,  
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat weliswaar namens beklaagde is aangevoerd, dat beklaagde gehandeld heeft in noodweer doch dit verweer door de Krijgsraad wordt verworpen, nu niet is komen vaststaan, zoals door de raadsman is gesteld, dat Ozinga een mes in de hand had, terwijl bovendien, zelfs al ware dit het geval geweest en zelfs indien Ozinga met een geopend mes in de hand een stap in beklaagdes richting had



gedaan, dit nog geen aanleiding kan zijn tot een beroep op noodweer nu vaststaat dat beklaagde zelf de eerste was die een mes ter hand nam tijdens de ruzie met Ozinga; dat immers hij die zich zonder noodzaak zelf in een gevaarssituatie plaatst zich daarna niet meer met vrucht op noodweer kan beroepen; dat ook liet namens beklaagde gevoerde verweer, dat beklaagde gehandeld zou hebben onder overmacht ook al om deze reden faalt;

[Volgt, na overweging, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd, veroordeling tot een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen — *Red.*].

## ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

### Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 8 november 1954.

*Voorzitter:* Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. H. Scholten en Mr A. C. W. J. Gispén; *Militaire leden:* Ir M. Tans en P. P. W. v. Leeuwen.  
*Gem. verweerder:* Kapt. M.A., A. Lugtenburg.

*Klager was op 1 Maart 1951, wegens ongenoegzame woonruimte en in verband met de gezondheidstoestand van zijn echtgenote, in Ede gaan wonen. Hij vroeg de Minister van Oorlog hem aan te merken als wegens bijzondere familieomstandigheden en tegen zijn wil buiten zijn standplaats te wonen en hem in aanmerking te brengen voor voeding en huisvesting van rijkswege. Op dit verzoek beschikte verweerder afwijzend, met toevoeging dat klagers wonen buiten de standplaats geen kosten voor het Rijk tengevolge mag hebben.*

*Later verzoekt klager hem in de gelegenheid te stellen voor Rijksrekening heen en weder te reizen van zijn standplaats ('s-Gravenlzuge) naar zijn woonplaats (Ede).*

**AMBTENARENRECHT:** *Nu de eerdere beschikking van verweerder inhield dat het wonen buiten de standplaats geen kosten voor het Rijk tengevolge mag hebben en onder deze zinsnede zeker ook begrepen zijn de kosten van heen en weer reizen, volgt hieruit dat verweerder reeds eerder afwijzend op klagers verzoek heeft beslist. Naar vaste jurisprudentie is de weigering om terug te komen op een eerder genomen, de betrokkene bekend besluit, niet strijdig met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift. Beroep ongegrond.*

**CENTRALE RAAD VAN BEROEP:** *De feiten, waarop het eerste besluit zag, zijn niet dezelfde als die, gesteld bij eisers tweede verzoek. Aan het eerste besluit lag ten grondslag het feit dat eiser in 's-Gravenhage geen passende woning kon krijgen, waarom hij voeding en huisvesting van Rijkswege verzocht. Het tweede verzoek werd gedaan omdat de toestand van eisers echtgenote inmiddels zozeer was verergerd dat zijn*

*gezin in het Oosten des lands moest wonen en van een wonen in 's-Gravenhage in het geheel geen sprake meer kon zijn. Eiser heeft er aanspraak op dat de afwijzing van zijn tweede verzoek door de ambtenarenrechter ten gronde behandeld wordt. Terugverwijzing (met analogische toepassing van artikel 110 A.W.) naar het ambtenarengerecht.*

(A.W. art. 58, 110).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van H. M. Dijkman, wonende te Ede, klager (in persoon verschenen) tegen de Minister van Oorlog, verweerder,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder bij besluit van 13 April 1954 ten aanzien van klager, naar aanleiding van diens request van 5 Augustus 1953, heeft besloten de Ministeriële beschikking van 8 Januari 1953 niet te herzien en klagers verzoek af te wijzen;

Overwegende dat klager hiertegen beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd heeft gevorderd:

1. dat de aangevallen beslissing worde vernietigd;
2. dat aan klager, zonder nadere machtiging, onmiddellijk elke maand een som van f 101,— (de eerste maand f 121,—) zijnde de kosten voor een algemeen abonnement tweede klasse bij de Nederlandse Spoorwegen, op vertoon van de aangeschafte abonnementskaart worde uitbetaald;
3. dat hem alsnog een vergoeding van f 100,— per maand worde uitbetaald, vanaf 22 Augustus 1953, zijnde de door hem gevraagde datum van ingang van het heen en weer reizen tussen woonplaats en standplaats tot aan de dag van ingang van het Spoorwegabonnement, zulks onder bijbetaling van 4 % rente 's jaars;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de gronden daarbij aangevoerd, heeft geconcludeerd tot niet-ontvankelijk dan wel ongegrond verklaring van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager op 1 Maart 1951, toen hij was militair ambtenaar ter standplaats 's-Gravenhage, zijn gezin metterwoon heeft overgebracht naar Ede, zulks wegens de slechte behuizing te 's-Gravenhage en de gezondheidstoestand van zijn echtgenote;

Overwegende dat klager bij verzoek van 16 Januari 1952 aan verweerder heeft gevraagd hem aan te merken als wegens bijzondere familieomstandigheden en tegen zijn wil te wonen buiten zijn standplaats en hem diensgevolge in aanmerking te doen brengen voor voeding en huisvesting van rijkswege;

Overwegende dat klager, op 16 October 1952 nog geen antwoord van verweerder ontvangen hebbende, op die dag opnieuw een request tot verweerder heeft gericht met verzoek zijn request van 16 Januari 1952 in gunstige overweging te nemen;

Overwegende dat verweerder daarop bij besluit van 8 Januari 1953 als volgt heeft beslist:

„Gelet op lid 2 van artikel 80 van het Reglement voor de militaire „ambtenaren der Koninklijke Landmacht wordt, bij deze, alsnog goed- „gekeurd, dat de Kapitein der artillerie H. M. Dijkman, legernummer „17.06.18.002, op 1 Maart 1951 te Ede is gaan wonen met de bepaling, „dat het wonen buiten de standplaats geen kosten voor het Rijk ten- „gevolge mag hebben en dat bij weder vestiging in de huidige stand- „plaats geen aanspraak bestaat op een tegemoetkoming in de verhuis- „kosten.

„Requestrant ten antwoord op zijn verzoek mede te delen, dat de „door hem naar voren gebrachte omstandigheden, die geheel van par- „ticuliere aard zijn, geen aanleiding geven het verzoek in gunstige „overweging te nemen en dat het mitsdien bij deze wordt afgewezen.”;

Overwegende dat klager vervolgens op 5 Augustus 1953 heeft ge- vraagd om hem met ingang van 24 Augustus 1953 in de gelegenheid te stellen dagelijks voor rekening van het Rijk heen en weer reizen tus- sen zijn woonplaats Ede en zijn standplaats 's-Gravenhage, waarop verweerder het thans in beroep aangevallen besluit heeft genomen;

Overwegende dat, voor zover te deze van belang, klagers verzoek van 16 Januari 1952 inhield, hem in aanmerking te doen brengen voor voeding en huisvesting van rijkswege, waarop verweerder op 8 Januari 1953 afwijzend heeft beschikt, welke afwijzing verweerder heeft ge- handhaafd bij het aangevallen besluit, zodat dit ten aanzien van dit punt inhoudt een weigering om terug te komen op een reeds eerder genomen besluit;

Overwegende dat verweerder tevens bij het aangevallen besluit heeft afgewezen klagers, voor het eerst op 5 Augustus 1953 gedaan verzoek om in aanmerking te komen voor heen en weer reizen naar zijn woon- plaats Ede voor rijksrekening;

Overwegende dat verweerder echter reeds op 8 Januari 1953 had beslist „dat het wonen buiten de standplaats geen kosten voor het Rijk „tengevolge mag hebben en dat bij weder vestiging in de huidige stand- „plaats geen aanspraak bestaat op een tegemoetkoming in de verhuis- „kosten<sup>x</sup>;

Overwegende dat onder deze zinsnede zeker ook zijn begrepen de kosten van heen en weer reizen, waaruit volgt, dat verweerder reeds op 8 Januari 1953 ook ten aanzien van deze kosten afwijzend heeft beschikt en verweerdens afwijzing bij het aangevallen besluit ook ten aanzien van de kosten van heen en weer reizen is een weigering om terug te komen op het vorige besluit van 8 Januari 1953;

Overwegende dat de weigering van een orgaan om terug te komen op een eerder genomen, de betrokkene bekend besluit, naar vaste jurisprudentie niet strijdt met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, zodat klagers beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep ongegrond.

## Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 14 juni 1955.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); Leden: Mr P. F. Rutgers en F. A. G. Ubink.

(Zie de uitspraak hiervóór).

### DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

IN RECHTE:

Overwegende dat bij de aangevallen uitspraak, in overeenstemming met het door gedaagde ingenomen standpunt, is aangenomen, dat het in het onderhavige geding bestreden besluit, zijnde het hiervoren weergegeven besluit van 13 April 1954, niet anders is dan een weigering om terug te komen op een eerder — nl. bij het hiervoren eveneens weergegeven besluit van 8 Januari 1953 — genomen en aan eiser bekend besluit;

Overwegende dat de Raad nu allereerst moet beslissen, of dit uitgangspunt juist is;

Overwegende hieromtrent, dat het verzoek, hetwelk heeft geleid tot het besluit van 8 Januari 1953, een andere strekking had dan dat, hetwelk heeft geleid tot het besluit van 13 April 1954;

dat eiser immers bij het eerste verzoek had gevraagd „hem aan te „merken als wegens bijzondere familieomstandigheden en tegen zijn „wil te wonen buiten zijn standplaats en hem dientengevolge in aan- „merking te doen brengen voor voeding en huisvesting van rijkswege”;

dat echter het laatste verzoek, gedaan onder verwijzing naar par. 41 van de „Voorlopige regeling van de bezoldigingen van het militaire „personeel der Koninklijke Landmacht en enige daarmee verband „houdende onderwerpen (V.R.B.K.L. 1949)”, bekend gemaakt bij legerorder 1949, No. 101, ertoe strekte „hem, ingevolge L.O. 1949, „No. 101 en 205, met ingang van 24 Augustus 1953 in de gelegenheid „te stellen dagelijks voor rekening van het Rijk heen en weer te reizen „tussen zijn woonplaats Ede en zijn standplaats 's-Gravenhage”;

Overwegende dat evenwel het op 8 Januari 1953 genomen besluit tevens inhield — al was hierom door eiser niet gevraagd — een vergunning om te wonen in Ede, zijnde buiten de standplaats 's-Gravenhage, met de uitdrukkelijke bepaling, dat het wonen buiten de standplaats geen kosten voor het Rijk tengevolge mocht hebben;

dat nu bij de aangevallen uitspraak is aangenomen, dat onder deze zinsnede mede waren begrepen de kosten van heen en weer reizen tussen 's-Gravenhage en Ede, waarover eisers laatste verzoek handelt, en dat derhalve de afwijzing bij heb bestreden besluit ten aanzien van die kosten slechts is een weigering om terug te komen op het reeds op 8 Januari 1953 genomen besluit;

Overwegende dat hiertegenover echter moet worden opgemerkt, dat de omstandigheden, waarop het eerstgenomen besluit zag, niet geheel

dezelfde waren als die, door eiser gesteld bij zijn daarna op 5 Augustus 1953 gedaan verzoek;

dat toch aan het eerste verzoek en daarom ook het eerste besluit tot grondslag lag, dat eiser in 's-Gravenhage geen benedenwoning kon verkrijgen, dat eisers echtgenote op medisch advies geen trappen mocht lopen en dat hij daarom met zijn gezin niet in 's-Gravenhage zou kunnen wonen zolang hem hier geen passende woning werd aangeboden;

dat evenwel het verzoek van 5 Augustus 1953 is gedaan, omdat de toestand van eisers echtgenote inmiddels zodanig was geworden, dat zij op geneeskundig voorschrift — gegeven kort voor deze datum — in het oosten van het land verblijf moest houden, zodat van een wonen van zijn gezin in 's-Gravenhage in het geheel geen sprake meer kon zijn;

dat eiser nu van mening was en is, dat hij onder deze gewijzigde omstandigheden wel aanspraak had op een vergoeding van kosten, nl. op een vergoeding van reiskosten, en wel krachtens par. 41 van de voren genoemde „V.R.B.K.L. 1949”, maar die mening bij het bestreden besluit als onjuist is afgewezen;

dat naar 's Raads oordeel het bestreden besluit daarom niet slechts is een besluit tot niet-terugkomen op een reeds eerder genomen besluit, maar in zoverre een nieuw element bevat, dat het vroegere besluit wordt gehandhaafd ondanks dat inmiddels een nieuwe omstandigheid was ingetreden, te weten deze, dat er op geneeskundig voorschrift van een verhuizing van eisers echtgenote naar 's-Gravenhage in het geheel geen sprake meer kon zijn; welke omstandigheid eiser aanleiding heeft gegeven op 5 Augustus 1953 het verzoek in te dienen van andere strekking dan dat, hetwelk bij het vorige besluit was afgewezen, en verweerder ertoe bracht advies in te winnen bij de Inspecteur van de Geneeskundige Dienst der Koninklijke Landmacht met betrekking tot de medische noodzaak tot het wonen in Ede;

Overwegende dat eiser er aanspraak op heeft, dat de bij het bestreden besluit gedane afwijzing van eisers op 5 Augustus 1953 gedaan verzoek door de ambtenarenrechter ten gronde wordt behandeld, zodat deze zaak, met analogische toepassing van artikel 110 der Ambtenarenwet 1929, naar het Ambtenarengerecht behoort te worden teruggewezen;

Overwegende dat hierbij nog opmerking verdient, dat de Raad te dezen buiten aanmerking heeft gelaten, wat er is van eisers betoog — door hem pas gehouden, nadat het bestreden besluit was genomen, en geheel afwijkend van het tevoren door hem steeds ingenomen standpunt — dat hij, daar hij, behalve als hij verlof had, altijd nachtverblijf heeft gehouden in zijn standplaats 's-Gravenhage, hier dus woonachtig is gebleven, zodat hij gedurende de tijd, dat deze gemeente zijn standplaats was (van 1950-1954), nimmer heeft gewoond in Ede;

Overwegende dat het eerder overwogene leidt tot de volgende beslissing:

RECEPT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Wijst de zaak ter verdere berechting terug naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

## Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 27 juni 1955 \*).

Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: Mrs E. G. van Bisselick en J. J. Boasson; Militaire leden: Kapitein-luitenant ter zee van administratie F. O. van Kregten en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.

Gem. klager: Mr J. C. van Heuven, Administrateur A b.h. Min. v. Soc. Zaken en V.

Gem. verweerder: Kapt. Lt. t. Zee (A) C. P. v. d. Berg.

*Artikel 18, aanhef en onder b, van het Reisbesluit 1916 houdt in, dat de hoofden der departementen van algemeen bestuur bevoegd zijn de vergoeding wegens verblijfkosten te verminderen voor bepaalde personen, wanneer in verband met de door hen te bezoeken plaatsen of de duur der reis, dan wel op grond van andere overwegingen, een lager bedrag dan bij dat besluit is vastgesteld, geacht wordt voldoende te zijn. Uit de tekst van deze bepaling blijkt, dat bedoelde hoofden bevoegd zijn vóórdat de reis wordt aangevangen te bepalen, dat een lagere vergoeding zal worden uitgekeerd, doch niet gerechtigd zijn de aanspraken op vergoedingen wegens verblijfkosten a c h t e r a f te verminderen, aangezien in genoemd artikel onder meer wordt gesproken van „door hen te bezoeken plaatsen” en niet van „door hen be-, „zochte plaatsen”. Een vermindering tot nihil kan nimmer opleveren een „lager bedrag, dat geacht wordt voldoende te zijn”.*

(Reisbesluit 1916, artikel 7, 1e lid, en artikel 18, aanhef en onder b).

### HET AMBTENARENRECHT TE 'S-GRAVENHAGE, RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van W. A. van H., wonende te Den Helder, klager, tegen de Staatssecretaris van Marine, verweerder,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder op 16 November 1954 de navolgende brief tot de Commandant der Zeemacht in de Nederlandse Antillen heeft gericht:

„Declaratie reis- en verblijfkosten

„MAJMARNs KMROV. W. A. van H.

„Naar aanleiding van de mij bij Uw onderschrift van 21 September 1954, no. 2403/OMRA aangeboden brief van de majoor der mariniers „KMROV. W. A. van H. dd. 16 September 1954, betreffende het in „hoofde dezès genoemde onderwerp, heb ik de eer Uhoogedelgestrengè „het volgende mede te delen.

„1. Hoewel de reis naar en het verblijf in de Nederlandse Antillen „tot 4 April 1952 van vorengenoemde officier door betrokkene uit-

---

\*) Tegen deze beslissing is geen beroep ingesteld.

„sluitend op formele gronden wordt aangemerkt als een dienstreis, kan „in feite ten deze niet van een dienstreis worden gesproken.

„Het heeft mij dan ook onaangenaam getroffen dat genoemde officier — vooral ook zijn rang, ancienniteit en leeftijd in aanmerking nemende — het nodig heeft geoordeeld terzake een reisdeclaratie in „te dienen tot het bedrag, bestemd voor de zgn. „kleine uitgaven" over „een tijdvak van bijna vijf maanden.

„Ik wijs er in dit verband op, dat betrokkene tijdens het tijdvak, „waarover de onderhavige declaratie is ingediend, huisvesting en voeding van rijkswegen en de in de Nederlandse Antillen geldende bezoldiging heeft genoten.

„Zijn materiële positie was derhalve gedurende evenbedoelde periode „geheel gelijk aan die der in genoemd gebiedsdeel geplaatste officieren, „wier gezinnen in Nederland verbleven, terwijl zijn werkzaamheden „evenmin van die der laatstbedoelden verschilden. Hierbij wordt nog „opgemerkt dat hij — overeenkomstig de geldende voorschriften — „bereids met ingang van 1 November 1951 in het genot is gesteld van „de vorengenoemde bezoldiging, terwijl hij eerst op 13 November 1951 „in de Nederlandse Antillen arriveerde.

2 Het — zij het wel zeer formele — recht tot het indienen van de „onderhavige declaratie niet betwistende, hebben vorenstaande overwegingen mij er echter toe geleid te overwegen om ten deze gebruik „te maken van de mij in artikel 18, onder b van het Reisbesluit 1916 „verleende bevoegdheid om de vergoeding wegens verblijfkosten te verminderen en tevens het gedeclareerde bedrag te toetsen aan de in „artikel 7, 1e lid, van vorengenoemd besluit gestelde eis, dat dienstreizen behoren te worden gedaan op de voor het rijk minst kostbare „wijze. Wellicht ten overvloede wordt verwezen naar het gestelde in de „inleiding onder 2 van de circulaire voor de zeemacht 1756 d.

„Het is dan ook om vorenvermelde redenen dat ik betrokkene in „mijn brief van 23 Juli 1953, no. 330631/325597 <sup>1)</sup> deed verzoeken, „mij een gespecificeerde opgave van de door hem eventueel gemaakte „extra kosten te doen toekomen, teneinde te kunnen beoordelen of „door hem de nodige zuinigheid is betracht en tot welk bedrag de vergoeding voor „kleine uitgaven" zou kunnen worden verminderd.

„De kosten waarvoor het bedrag voor „kleine uitgaven" is bestemd, „zijn in de circulaire voor de zeemacht 1756 d onder de noot, behorende bij punt 232, vermeld.

3 De majoor der mariniers Van H. vermeldt thans in zijn in aanhef dezes genoemde brief, dat het hem niet mogelijk is een specificatie samen te stellen van de hogerbedoelde „kleine uitgaven" en dat „de door hem gemaakte extra kosten voortvloeien uit het feit dat hij „gerekend zou hebben op de daarvoor vastgestelde vergoeding.

„Nu betrokkene niet in staat blijkt mij een opgave te doen toekomen „van de kosten, als bedoeld in vorengenoemd voorschrift, welke hij

<sup>1)</sup> Over deze brief heeft betrokkene destijds een klaagschrift ingediend. Het militair ambtenarengerecht verklaarde het beroep niet-ontvankelijk (zie M.R.T. XLVIII blz. 133). (Red.)

„heeft gemaakt, kan hij het mij evenmin aannemelijk maken dat hij het „tijdvak, waarover de declaratie is ingediend, hogere en/of andere „kosten heeft gehad dan een officier, die in de Nederlandse Antillen „was geplaatst en dezelfde materiële voorzieningen genoot als be- „trokkene.

„4. Op grond van het vorenstaande heb ik — met gebruikmaking „van de mij in het Reisbesluit 1916, artikel 18, verleende bevoegd- „heid — thans bepaald, dat in het onderhavige geval de vergoeding „wegens verblijfkosten wordt verminderd tot nihil. In verband hiermede „zal op grond van de onderhavige declaratie geen uitbetaling aan be- „trokkene plaats vinden.

5 Ik verzoek U de majoor der mariniers KMROV W. A. van H. „met het vorenstaande in kennis te stellen.”;

Overwegende dat klager bij op 13 December 1954 bij het Gerecht ingekomen klaagschrift beroep heeft ingesteld tegen het in die brief te zijnen aanzien genomen besluit en op de door hem aangevoerde gronden kennelijk heeft bedoeld te vorderen nietigverklaring van dit besluit en voorts heeft gevorderd een bedrag van f 572,— Ant. Crt. of zoveel als het Gerecht zal goedvinden;

Overwegende dat verweerder geen contra-memorïe heeft ingediend, aangezien de redenen, welke tot de door klager aangevallen beslissing hebben geleid, reeds volledig zijn vermeld in die beslissing;

#### IN RECHTE:

Overwegende dat klager, die was aangewezen voor het maken van een dienstreis naar de Nederlandse Antillen, daar op 13 November 1951 is aangekomen;

overwegende dat een telegram van het Ministerie van Marine van 4 April 1952 met betrekking tot klager o.m. het navolgende bevatte: „aangewezen langdurig verblijf in de Nederlandse Antillen”;

Overwegende dat krachtens bijlage 4 van de Circulaire Zeemacht 1756 d houdende algemene voorschriften omtrent dienstreizen van militairen der zeemacht, voor kleine uitgaven per dag (inclusief recreatie) volgens het Reisbesluit 1916, 3e klasse, in de Nederlandse Antillen kan worden gedeclareerd Ant. Crt. f 4,—;

Overwegende dat klager over het tijdvak 13 November 1951 tot en met 4 April 1952, zijnde 143 dagen, op grond van de in de vorige overweging vermelde voorschriften heeft gedeclareerd  $143 \times f 4,— = f 572,—$  Ant. Crt.;

Overwegende dat verweerder blijkens het aangevallen besluit van mening is, dat in feite niet van een dienstreis kan worden gesproken, waaromtrent het Gerecht opmerkt, dat waar de opdracht tot de dienstreis aan klager werd verstrekt en de reis ook is volbracht, de dienstreis zonder meer vast staat, hebbende verweerder ook naar voren gebracht het — zij het wel zeer formele — recht tot het indienen van de onderhavige declaratie niet te betwisten;

Overwegende dat met name aan het karakter van een dienstreis niet afdoet, dat betrokkene daaraan op meer vergoeding aanspraak ontleent, dan wanneer hij aanstonds was gedetacheerd, noch dat hem op de reis



voeding en huisvesting van rijkswege is verstrekt, waardoor de z.g. kleine kosten miniem of geringer zullen zijn geweest — gelijk het Gerecht ook wel aanneemt — dan wanneer klager op de reis zelf in voeding en huisvesting had voorzien;

Overwegende dat thans moet worden nagegaan of verweerders bepaling dat in het onderhavige geval de vergoeding wegens verblijfkosten wordt verminderd tot nihil in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat verweerder deze vermindering heeft toegepast met gebruikmaking van het bepaalde bij artikel 18, aanhef en sub b, van het Reisbesluit 1916, inhoudende, dat de hoofden der Departementen van algemeen bestuur bevoegd zijn de vergoeding wegens verblijfkosten te verminderen voor bepaalde personen, wanneer in verband met de door hen te bezoeken plaatsen of de duur der reis, dan wel op grond van andere overwegingen, een lager bedrag dan bij dit besluit is vastgesteld, geacht wordt voldoende te zijn;

Overwegende dat uit de tekst dezer bepaling blijkt, dat de hoofden der Departementen bevoegd zijn vóórdat de reis wordt aangevangen te bepalen dat een lagere vergoeding zal worden uitgekeerd, doch niet gerechtigd zijn de aanspraken op vergoedingen wegens verblijfkosten achteraf te verminderen, aangezien in genoemd artikel onder meer wordt gesproken van „door hen te bezoeken plaatsen” en niet van „door hem bezochte plaatsen”;

Overwegende dat het aangevallen besluit, inhoudende een zodanige vermindering achteraf, derhalve in strijd is met artikel 18 van het Reisbesluit 1916;

Overwegende dat het Gerecht hieraan nog, zij het ten overvloede, wil toevoegen dat een vermindering tot nihil nimmer kan opleveren een „lager bedrag, dat geacht wordt voldoende te zijn”, zodat de toegepaste vermindering ook in zoverre strijdig is met meergenoemd voorschrift;

Overwegende dat uit het voorgaande voortvloeit, dat het aangevallen besluit niet in stand kan blijven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep gegrond;

Verklaart het aangevallen besluit nietig;

Bepaalt dat verweerder zal besluiten hetgeen hij ingevolge de algemeen verbindende voorschriften moet besluiten.

---

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### „Ingecalculeerd”.

Van de inhoud van het augustus-nummer van het M.R.T. heb ik in menig opzicht genoten. Jammer dat dit genot werd verstoord door één enkel woord op bladzijde 499, in de laatste alinea, t.w. „inge-„calculeerd”. Dit „einkalkuliert” kan hier te lande moeilijk anders dan vereenzelvigd worden met de persoon van de zg. „Führer des

„Deutschen Volkes” uit wiens „redevoeringen” de Nederlanders dit in de laatste jaren van Wereldoorlog II voor het eerst hebben leren kennen. „Alles war einkalkuliert”: Stalingrad, en alle verdere verkortingen van de frontlijn alias terugtochten en nederlagen. Het werkte dan ook in hoge mate op de lachlust hier te lande, waarvan U een goed bewijs kunt vinden op het November/December-blad van Colophon, de Verzetskalender voor 1944.

Germanismen als „ombouwen”, „omvormen” bederven onze taal al meer dan genoeg, maar laten wij dit „Hitlerisme” schuwen als een zekere ziekte.

Ik hoop, dat onze militaire rechtscolleges zullen willen medewerken tot het zuiver houden van onze Nederlandse taal en zich in het bijzonder zullen willen hoeden voor het gebruik van dit afschuwelijk en in het oog van alle Nederlanders, die de jaren 1940—1945 beleefden, zo lachwekkende „Hitlerisme”.

MR A. VAN HOUTE.

---

### **De D.D.K.-band bij de Koninklijke Marine nog steeds in gebruik.**

N.a.v. het naschrift op het vonnis van 23 maart 1955 van de Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid, opgenomen in M.R.T. XLVIII, blz. 445 e.v., zij het mij vergund de aandacht te vestigen op het feit, dat het gebruik van de „D.D.K.”-band bij de Koninklijke Marine nog steeds bestaat en zelfs vrij veelvuldig wordt toegepast.

Hoewel het mij niet bekend is of voorheen het gebruik van de D.D.K.-band voor matrozen der 1e klasse, dienstdoend-korporaal, op een desbetreffend voorschrift was gebaseerd, welk voorschrift zou kunnen zijn vervallen, tegenwoordig wordt naar mijn eigen ervaring op inrichtingen en schepen der K.M. alsook op Mariniersinrichtingen de D.D.K.-band regelmatig gebruikt als aanduiding van de dienstdoend korporaal, uiteraard naast de beschikking van het bevoegd gezag.

Het is niet uitgesloten, dat dit gebruik uit utiliteitsoverwegingen na de bedoelde afschaffing is voortgezet, dan wel opnieuw is ingevoerd, omdat het vooral t.a.v. nieuw geplaatst personeel, dat de desbetreffende beschikking niet heeft gelezen, voor de d.d. korporaal moeilijk is zijn gezag te handhaven, zonder een uiterlijk kenteken, dat aanduidt, dat hij dit gezag bezit, terwijl het tevens tegenover nieuw geplaatst personeel niet fair moet worden geacht, zonder meer tegenover een niet te herkennen meerdere te komen staan.

Uiteraard dient een beschikking van het bevoegd gezag als bovenbedoeld op een publicatiebord te blijven aangeplakt, doch de veelheid van bekendmakingen, die tegenwoordig noodzakelijk is, alsmede de, mede door die veelheid veroorzaakte, weinige interesse voor publicaties van de zijde der bemanningen, maken de veronderstelling, dat elk lid der bemanning met alle bekendmakingen op de hoogte is, zeer twijfelachtig, zo niet illusoir.

Een verdere overweging terzake is, dat door de grote personeelssterkte van de tegenwoordige inrichtingen en sommige schepen, lang

niet „iedereen, iedereen" kent, terwijl dit ook moeilijk van de bemanning kan worden geëist; ook hierdoor bestaat de mogelijkheid dat een mindere tegenover een dd. korporaal komt te staan, die niet van een uiterlijk kenteken, als zodanig, is voorzien, en dan niet weet met een d.d. korporaal te doen te hebben, waaruit insubordinaire delicten kunnen voortvloeien, die eigenlijk niet aan de schuld van de mindere kunnen worden geweten.

C. T. SCHIEMAN, Lt. t. Zee (A) 2e kl.

---

### Verkeersongeval.

Met betrekking tot het verkeersongeval hetwelk berecht werd door de Krijgsraad te Velde Zuid in zijn vonnis van 12 januari 1955 (blz. 252 van deze jaargang), waarbij een officier, commandant van een marcherende troep, werd veroordeeld wegens zijn gebrek aan zorgvuldigheid doordien hij in de vallende duisternis had gemarcheerd op een autoweg zonder maatregelen te nemen dat de troep voor het verkeer op die weg kenbaar zou zijn, vernamen wij dat de bestuurder van de auto, die op de troep was ingereden, terzake vervolgd is voor de Rechtbank te Roermond.

Bij vonnis van 19 april 1955 werd die autobestuurder door de Rechtbank vrijgesproken; bij arrest op 19 juli 1955 van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch is dit vonnis bevestigd Red.

### Aphorisme.

In een in september 1924 uitgegeven „KLEINER KATECHISMUS DER „LEBENSKUNST" trof ik het volgende aphorisme aan:

„Zur Zeit des Siebenjährigen Krieges hätte kein Sachse und auch kein Preusse an die Möglichkeit eines untrennbaren Bundes geglaubt. „Ebenso bezweifeln heutzutage die meisten Franzosen und die meisten „Deutschen die Möglichkeit der Vereinigten Staaten von Westeuropa. „Und doch schreiten wir diesem groszen Ziele zu, mag es die „gemeinheit noch so leugnen, verkennen, hindern und verspotten."

Eerst heeft de tweede wereldoorlog de juistheid van deze voorspelling bevestigd en het tot stand komen van de West-Europese Unie vertoont ons het begin van de werkelijkheid.

R. C.

---

### Bijzondere zitting van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen aan boord Ha. Ms. „Van Speijk" te Willemstad op Curaçao op 22 October 1954.

*Samenstelling Krijgsraad:*

Luitenant-Kolonel der Mariniers T. J. Rijkers, president, Luitenant ter zee der eerste klasse-Vlieger A. Ehel, Luitenant ter zee der eerste

klasse C. E. Wolderling, Luitenant ter zee der eerste klasse J. T. R. Kempers en de Luitenant ter zee van administratie der tweede klasse P. M. H. van Hulten, leden.

*In tegenwoordigheid van:*

Commandeur H. Bos, Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen, Kapitein Luitenant ter zee van administratie C. A. de Poorter (Fiscaal), Intendant der Marine in de Nederlandse Antillen, Kapitein Luitenant ter zee J. A. Bientjes (plaatsvervangend president), Chef Staf Marine in de Nederlandse Antillen, Kapitein Luitenant ter zee A. van Strien, Commandant van Hr. Ms. „Van Speijk”, Luitenant ter zee der eerste klasse S. L. de Jong, Commandant van de Marinebasis Parera, Luitenant ter zee van administratie der derde klasse K. G. Bakkenist, Secretaris.

De president opent ten 09.00 uur de bijzondere zitting.

De president doet de secretaris voorlezen de beschikking van de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen van 1 September 1954, no. 2062/CMRA, betreffende de instelling van de Zeekrijgsraad bij het Commandement der Marine in de Nederlandse Antillen.

De president geeft hierna het woord aan de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen.

De Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen wijst erop dat dit een belangrijke dag is in de geschiedenis van de militaire rechtsbedeling in de Nederlandse Antillen, daar er thans voor het eerst een Krijgsraad in dit gebied wordt geïnstalleerd. Commandant Marine der Nederlandse Antillen geeft een korte beschouwing over de voorgeschiedenis welke geleid heeft tot het instellen van deze zeekrijgsraad en splitst deze geschiedenis in twee delen, t.w. de periode vóór en na de tweede wereldoorlog.

Vóór de oorlog was er geen zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen in verband met het geringe aantal militairen, dat zich toen in de West bevond, n.l. een detachement mariniers en een klein stationschip. Er waren derhalve ook te weinig officieren om hieruit een krijgsraad te kunnen samenstellen. Bovendien deden er zich slechts weinig zaken voor, die voor verwijzing naar de zeekrijgsraad in aanmerking kwamen en de weinige zaken die voorkwamen werden ter behandeling naar Nederland gezonden.

Na de oorlog, en meer speciaal nadat de Koninklijke Marine de totale verdediging van de Nederlandse Antillen had overgenomen van de Koninklijke Landmacht, kwam er wijziging in de toestand. Immers naast het stationschip en de Marinebasis werd er een kernbataljon mariniers en een squadron van de Marine Luchtvaart Dienst in deze gebieden gelegerd. Een dringende behoefte aan een zeekrijgsraad was er echter nog steeds niet, daar het bekende „Londense<sup>m</sup> Koninklijke Besluit, gepubliceerd in Staatsblad C 65, de Commandant der Marine de mogelijkheid verschafte om de commandanten te machtigen tot het gebruik maken van een uitgebreidere strafbevoegdheid. Hiermede kon-

den de niet t  ernstige gevallen worden opgevangen en in de praktijk behoeften derhalve slechts zelden militairen ter berechting naar Nederland te worden gezonden.

In 1953 werd besloten het genoemde K.B. buiten werking te stellen, hetgeen met zich medebracht, dat alle gevallen die niet krijgsvastelijk konden worden afgedaan naar Nederland dienden te worden gezonden.

Afgezien nog van de mogelijkheid dat van deze toestand misbruik zou kunnen worden gemaakt, is het personeelstechnisch en financieel bezwaarlijk om een toch nog betrekkelijk groot aantal militairen, gedurende hun term naar Nederland terug te zenden.

De Minister van Marine nu, geconfronteerd met deze situatie, heeft derhalve besloten een Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen in te stellen.

Dit besluit kan uit een oogpunt van een juiste rechtsbedeling en tuchthandhaving slechts toegejuicht worden. Het is begrijpelijk dat een en ander een verzwaring van de taak van de benoemde officieren betekent. In het bijzonder wel voor de fiscaal. Vervolgens vestigt de Commandant der Marine er de aandacht op, dat een functie in de Zeekrijgsraad een wel bij uitstek verantwoordelijke is. Het is immers bekend, dat er tegen de uitspraken van het college geen hoger beroep mogelijk is bij het Hoog Militair Gerechtshof. Bij het nemen van beslissingen en het stellen van de eis realiseert men zich, dat de uitspraak voor de betrokken militair finaal is en dat geen gezagsdrager of macht in staat is iets aan die beslissing te veranderen.

Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen hoopt dat de te nemen beslissingen het kenmerk zullen dragen van weloverwogenheid, wijsheid en goed inzicht in de militaire verhoudingen binnen de Koninklijke Marine, en verklaart de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen voor geïnstalleerd.

De president beantwoordt de toespraak van de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen:

Het is niet voor de eerste keer dat er door een Krijgsraad in de Nederlandse Antillen zitting wordt gehouden. Het is echter wel de eerste Zeekrijgsraad. Gedurende de oorlog was er in de Nederlandse Antillen een Krijgsraad van de Koninklijke Landmacht, waarvoor echter ook Marine-personeel terecht kon staan. Deze Krijgsraad bestond uit een burger rechtsgeleerde als president, terwijl de leden deels Marine- deels Landmacht-officieren waren.

De Secretaris was eveneens een officier, terwijl de functie van auditeur-militair werd bekleed door een ambtenaar van het plaatselijk Openbaar Ministerie. Deze auditeur-militair onderhield een nauw contact met de Intendant der Marine.

Overkoepelende autoriteit tussen Koninklijke Marine en Koninklijke Landmacht was de algemeen militair Commandant, welke immer een Marine-officier was. Deze „amphibie” krijgsraad, welke de vonnissen met grote omzichtigheid wees, omdat ook toen geen beroep mogelijk was, werd direct na de tweede wereldoorlog opgeheven. Nu is er dan

een Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen en weer is er geen hoger beroep mogelijk. Wel echter is er, dank zij de autoriteiten die destijds met wijsheid de Regtspleging Zeemagt samenstelden, het fiat executie.

De taak van deze Zeekrijgsraad is zwaarder dan die van de krijgsviaden van voorheen. Thans immers is het militie-element in de Koninklijke Marine veel groter dan het beroepselement. De eerst genoemde categorie moet terug in de burgermaatschappij, welke de eventuele delinquenten zal moeten opvangen.

De president besluit met de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen te danken voor de wijze woorden welke hij het college medegegeven heeft op het pad der militaire rechtspraak en wenst ook de commandant der marine wijsheid toe bij het nemen van zijn beslissingen ten aanzien van het verlenen van het fiat executie.

De Fiscaal richt zich tot de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen en dankt hem voor het vertrouwen in hem gesteld bij zijn benoeming in deze functie.

Hij merkt op dat hij deze functie thans voor de tweede maal bekleedt, de eerste keer tijdens de tweede wereldoorlog in Australië. Hij voelde zich de eerste maal beter geporteerd voor deze functie, omdat hij op dat tijdstip vier jaren verkeer had tussen het scheepsvolk en hij daar nu minder contact mee heeft. Toch is dit bezwaar ook weer niet té groot, daar de ambtenaar van het Openbaar Ministerie in de regel ook niet afkomstig is uit het milieu, waaruit de verdachten voortkomen.

In dit opzicht voelt de fiscaal zich echter gesteund door de Zeekrijgsraad, omdat de president geruime tijd lid was van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, terwijl verder meerdere leden commandant of ex-commandant zijn. Hij brengt nogmaals naar voren dat Fiscaal en Zeekrijgsraad zijn aangewezen om recht te spreken.

De Fiscaal vraagt steun van de Allerhoogste welke geen onrecht kent en besluit met te verzekeren, dat van de zijde van de Fiscaal gerekend kan worden op een doelmatige samenwerking.

De President dankt de sprekers voor hun woorden en sluit daarop de bijzondere zitting.

### **Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.**

#### Overzicht van de totstandkoming van de Stichting MILITAIRE RECLASSERINGSBROEDERSCHAP.

Op 11 september 1954 kwam het eerste ontwerp stichtingsbrief gereed, dat de initiatiefnemers, de kapitein-luitenant ter zee Mr S. A. L'HONORÉ NABER en de majoor der infanterie K. BAKKER, in gezamenlijk overleg hadden opgesteld. Beiden waren overtuigd dat een orgaan moest ontstaan, dat militaire reclassenten kon steunen daar, waar

noodzakelijkerwijze de nuttige arbeid der bestaande reclasseringsinstellingen belemmering ondervond bij het uitoefenen van toezicht, n.l. in de steeds mobiele krijgsmacht en door de streng gehandhaafde militaire hiërarchie.

De eerstgenoemde hoofdofficier kende dit probleem uit jarenlange ervaring en als lid van de krijgsraad voor de zeemacht; de tweede kende de toestand te land als Hoofd van het Bureau Militaire Strafzaken (Sociale Dienst) van het Ministerie van Oorlog, aangezien dit bureau de verdediging van delinquenten behartigt.

Het plan, de vorm van het orgaan en de ontworpen stichtingsbrief ondervonden in militaire kringen dadelijk waardering.

Spontane hulp ondervonden de initiatiefnemers ook van de ambtenaren van het M.v.O., de heren T. VAN DEN DOOL, Administrateur A, Adviseur van de Hoofddirecteur Personeel, tevens Hoofd van de afdeling Welzijnszorg en Vorming en van Dr J. VAN WIJK, Administrateur, Hoofd van de afdeling Sociale Zaken.

Bij het Ministerie van Marine was de aangelegenheid in studie, vooral nu in Nieuw-Guinea en de Antillen een krijgsraad voor de zeemacht is gevestigd.

De militair-rechterlijke macht verklaarde zich in oktober in alle opzichten ingenomen met dit plan. Zij achtte weliswaar het toezicht op militairen meestal gemakkelijk uit te oefenen, omdat de militairen gemakkelijk bereikbaar zijn; maar een op de militaire maatschappij gerichte instelling zou voor doeltreffend toezicht zeker nodig zijn. Het toezicht behoort niet te berusten bij de eigen commandant, want de verhouding van commandant-onderschikte is van andere aard dan de verhouding van toezichthouder-ondertoezichtgestelde. Van de gevallen die de militaire rechter soms te berechten heeft, is het volgende een voorbeeld. In de toekomst zal dat te voorkomen zijn.

Een militair had een vermogensdelict begaan en één der conclusies van het omtrent hem uitgebrachte psychiatrische rapport luidde dat zijn overplaatsing naar een technisch onderdeel en tewerkstelling aldaar wenselijk was. Naderhand bleek deze man inderdaad naar een technisch onderdeel te zijn overgeplaatst, maar hij was tewerkgesteld als hulpfourier! Voeg hierbij het feit dat de vader van het meisje waarmee deze delinquent omgang had, een handelaar was in tweedehandskleding e.d., dan laar het jammerlijk resultaat van deze tewerkstelling zich gemakkelijk raden! Terwijl alles was begonnen terwille van de man.

Een militaire reclasseringsinstelling kan tijdig waarschuwen en kan helpen om een dergelijke fatale plaatsing te voorkomen of ongedaan te maken, met dit voorbehoud, dat de dienstbelangen prevaleren! In het Militair Rechtelijk Tijdschrift was het toezicht op militaire reclassenten ook reeds in beschouwing genomen door de luitenant ter zee van administratie H. A. VAN EE (1954, pag. 294/8).

De minister van oorlog en van marine Zijne Excellentie Ir C. STAF zegde reeds in november zijn volledige steun toe.

Dadelijk daarop volgde overleg van de initiatiefnemers, waartoe zij

zich toen gemachtigd wisten, met het ministerie van Justitie. Mr E. J. HOOGENRAAD, hoofdadministrateur, hoofd van de tweede afdeling van dit ministerie (straf- en staatsrecht), Mr A. VERHEUL, referendaris, hoofd van het bureau reclassering van meerderjarigen en Mr M. E. TJADEN, administrateur, hoofdinspecteur der reclassering, verleenden alle hulp bij de verdere voorbereiding.

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins BERNHARD, als Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Marine, van de Koninklijke Landmacht en van de Koninklijke Luchtmacht liet in januari na een nauwkeurig onderzoek weten met belangstelling de voortgang te zullen volgen en steun te willen verlenen aan de militaire reclassering.

Op uitnodiging van de minister van justitie, Zijne Excellentie Mr L. A. DONKER, kwamen de initiatiefnemers in maart ten departemente van justitie bijeen met vertegenwoordigers van de ministers van justitie en van oorlog en van marine, waarbij een hoofdofficier aanwezig was van de staf van de inspecteur-generaal van de Koninklijke Marine, Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht, ter bespreking van hun plannen met vertegenwoordigers van de besturen der reclasseringsinstellingen, te weten: het Nederlands Genootschap tot reclassering, de R.K. reclasseringsvereniging, Met Leger des Heils, de Protestants Christelijke reclasseringsvereniging, de Federatie van instellingen voor de zorg voor alcoholisten en de Vereniging van reclasseringsinstellingen. Op deze en volgende vergaderingen kwamen de levensbeschouwelijke richtingen ter sprake, waarbij een volkomen begrip voor het streven der beide hoofdofficieren is ontstaan.

In de maanden mei en juni zonden de reclasseringsinstellingen bericht tot nauwe samenwerking met de militaire reclassering bereid te zijn. Dat is ook in de daad omgezet door de grote hulpvaardigheid van het Nationaal Bureau voor de Reclassering tijdens de voorbereidingen der initiatiefnemers.

De Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap is een volkomen particuliere instelling; zij treedt niet concurrerend op, doch aanvullend op het werk van de burgerreclasseringsinstellingen; het toezicht op de reclassent, dat immers op basis van vrijwilligheid en vertrouwen behoort te berusten, zal naar dezelfde beginselen door de militaire reclassering worden uitgeoefend. Verder zullen echter de militaire hiërarchie verhoudingen en de onvermijdelijke overplaatsingen tot een geheel andere uitvoering van het uitoefenen van toezicht leiden, waarbij de militaire reclassering de mogelijkheden van de militaire samenleving zal benutten. Voorop staat echter, zoals het doel immers reeds omschrijft, „inachtneming van de godsdienstige overtuiging en de levensbeschouwing van degenen over wie de militaire reclassering haar zorg „uitstrekt“.

Zodra de militair uit dienst of met groot verlof gaat, neemt de burgerreclassering onmiddellijk het toezicht over. In Nederland oefent de militaire reclassering het toezicht uit namens de erkende instellingen tot reclassering, maar buiten Nederland treedt zij zelfstandig op



„voor zolang en waar ter wereld de militair zich in werkelijke militaire „dienst zal bevinden“.

Toch is er naast de zedelijke overwegingen nog een practisch belang. De krijgsmacht met haar ingewikkelde en peperdure moderne apparatuur besteedt enorme sommen aan de opleiding van haar soldaten en matrozen. Een opgeleid man te moeten verliezen betekent voor het Rijk een groot financieel nadeel; maar wie niet is te vertrouwen, moet heen! Waar voorheen een militair wegens misdraging door de krijgsraad is ontslagen uit de militaire dienst, als bijkomende straf, zal in de toekomst groter mogelijkheid groeien om dergelijke lieden dan onder de hoede van de militaire reclasseringsbroederschap nog in de dienst te kunnen handhaven. Het aantal gevallen dat bij de militaire reclasseringsbroederschap in behandeling zal komen is te schatten op ongeveer 600 jaarlijks.

De militaire reclassering zal de militaire hiërarchie eerbiedigen, maar tegelijkertijd het individu, de reclassent, steun verlenen bij de strijd om, met en voor zichzelf en voor een eerlijk bestaan.

De militaire reclasseringsbroederschap is tot stand gekomen doordat officieren en ambtenaren van oorlog, marine en justitie, waaronder velen behorend tot het Hoog Militair Gerechtshof en de krijgsraden, als stichters hebben willen optreden.

Hun namen zijn in alfabetische volgorde in de Stichtingsbrief vermeld:

Mr J. VAN DEN BERKHOF, majoor van de Militair Juridische Dienst, plaatsvervangend auditeur-militair bij de krijgsraad te velde Oost;

T. BIESMA, luitenant-kolonel der Koninklijke Luchtmacht, Commandant Luchtmacht Officiers- en Kaderschool;

Mr F. A. J. DEELEN, President van de krijgsraad voor de Landmacht in het 3e militaire arrondissement, reserve-kolonel van de Militair Juridische Dienst, President van de krijgsraad te velde Zuid;

Mevrouw Mr E. G. VAN DIEMEN-MEKKING, Hoofdofficier Marva der 2e klasse der Koninklijke Marine Reserve, Chef Marine Vrouwen Afdeling;

T. VAN DEN DOOL, Administrateur A, Adviseur Sociale Zaken en Personeelszorg van de Hoofddirecteur Personeel, tevens Hoofd van de Afdeling Welzijnszorg en Vorming van het Ministerie van Oorlog;

Mr J. W. U. DOORNBOS, President van het Hoog Militair Gerechtshof;

Dr J. G. C. H. DUBOIS, auditeur-militair bij de krijgsraad voor de Landmacht in het 3e militaire arrondissement, auditeur-militair bij de krijgsraad te velde Zuid, reserve-luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst;

Mr F. VAN DER DUSSEN, plaatsvervangend auditeur-militair bij de krijgsraad te velde West, reserve-majoor van de Militair Juridische Dienst;

H. A. VAN EE, luitenant ter zee van administratie der 2e klasse oudste categorie, secretaris van de krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage;

Dr J. P. VAN ERK, President van de krijgsraad voor de Landmacht in het 1e militaire arrondissement, reserve-kolonel van de Militair Juridische Dienst, President van de krijgsraad te velde West;

Mr B. H. VAN EVERDINGEN, auditeur-militair bij de krijgsraad voor de Landmacht in het 2e militaire arrondissement, auditeur militair bij de krijgsraad te velde Oost, reserve-luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst;

Mr D. B. A. FRANKEN, President van de krijgsraad voor de Zeemacht, gep. kapitein ter zee van administratie;

Mr D. J. VAN GILSE, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht bij het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage;

Mr P. J. LA GORDT DILLIÉ, kolonel van de Militair Juridische Dienst, Directeur van de Militair Juridische Dienst van de Generale Staf;

Mr H. H. A. DE GRAAFF, President van de krijgsraad voor de Landmacht in het 2e militaire arrondissement, reserve-kolonel van de Militair Juridische Dienst, President van de krijgsraad te velde Oost;

S. P. VAN T HOF, reserve-luitenant-kolonel der Infanterie, Hoofd-officier toegevoegd Nationale Reserve;

A. G. J. M. F. VAN DER KROON, Luitenant-Generaal van de Generale Staf, Lid van het Hoog Militair Gerechtshof;

E. N. VAN DER MINNE, Luitenant-kolonel der Cavalerie, Hoofd-officier toegevoegd Staf Inspecteur-Generaal Koninklijke Landmacht;

B. A. J. A. VAN RANDWIJK, reserve-luitenant-kolonel der Infanterie, Commandant van de Depôt voor Discipline te Nieuwersluis;

Mr H. E. VAN RENESSE, kapitein van de Militair Juridische Dienst, plaatsvervangend auditeur-militair bij de krijgsraad te velde Zuid;

Mr J. D. SCHEPERS, Luitenant-Generaal van de Generale Staf, Lid van het Hoog Militair Gerechtshof;

Mr. W. J. SMITS, auditeur-militair bij de krijgsraad voor de Landmacht in het 1e militaire arrondissement, auditeur-militair bij de krijgsraad te velde West, reserve-luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst, plaatsvervangend fiscaal bij de krijgsraad voor de Zeemacht;

Mr N. B. SPOOR, Fiscaal bij de krijgsraad voor de Zeemacht, gep. kapitein ter zee van administratie;

W. G. SIBBEN, reserve-kapitein voor algemene dienst, plaatsvervangend hoofd van het bureau Militaire Strafzaken (afdeling Sociale Zaken) van het Ministerie van Oorlog;

Mr A. J. VELDMAN, vice-president van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, plaatsvervangend President van de Krijgsraad voor de Zeemacht;

Dr J. VAN WIJK, Administrateur, Hoofd van de afdeling Sociale Zaken van het Ministerie van Oorlog;

Mr J. ZAAIJER, Advocaat-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, plaatsvervangend Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht bij het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage;

J. L. ZEGERS, Generaal-majoor-vlieger, Lid van het Hoog Militair Gerechtshof;

en de initiatiefnemers der Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap:

K. BAKKER, reserve-majoor der Infanterie, Hoofd van het Bureau Militaire Strafzaken (afdeling Sociale Zaken) van het Ministerie van Oorlog;

Mr S. A. L'HONORÉ NABER, kapitein-luitenant ter zee, lid van de krijgsraad voor de Zeemacht.

Op maandag 12 september 1955 kwamen de stichters samen onder leiding van de President van het Hoog Militair Gerechtshof Mr J. W. U. DOORNBOS, in het gebouw Pulchri Studio te 's-Gravenhage.

Ten overstaan van de Notaris R. REMMELTS en in tegenwoordigheid van genodigden is de stichtingsbrief verleden, aldus overgaande tot stichting van deze nieuwe instelling en tot aanwijzing van de bestuursleden.

Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden is, in zijn functies van Inspecteur-Generaal der Koninklijke Marine, van de Koninklijke Landmacht en van de Koninklijke Luchtmacht, Beschermheer van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.

Met deze instelling is Nederland de eerste natie ter wereld, die zich hun lot aantrekt en zich beijvert om, zoals art. 2 o.m. omschrijft: „alle „militairen, wier gedragingen of omstandigheden vóór of tijdens hun „werkelijke dienst tot justitiële of, dan wel tevens tot andere maat„regelen hebben geleid, hulp en steun te verlenen om zich te ont„wikkelen tot waardige en zelfstandige leden der maatschappij”.

Dat gezamenlijke doel heeft niettegenstaande de uiteenlopende levensbeschouwelijke richtingen tot overleg in goede harmonie geleid en met ware eendracht is thans dit eerste resultaat bereikt.

De aangewezen bestuursleden hebben dadelijk de functies als volgt verdeeld: Dr J. P. VAN ERK, voorzitter; Mr D. J. VAN GILSE, vicevoorzitter; Mr S. A. L'HONORÉ NABER, secretaris; K. BAKKER, penningmeester; L. N. VAN DER MINNE; T. BIESMA; H. A. VAN EE, algemeen adjunct; vertegenwoordiger-bestuurslid van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen Mr E. L. M. H. baron SPEYART VAN WOERDEN; vertegenwoordiger-bestuurslid van de Nationale Federatie de Nederlandse Bond tot Kinderbescherming: (nog niet benoemd). Een Raad van Bijstand en Advies uit militaire en reclasseringskringen zal het bestuur terzijde staan. Deze Raad is nog niet definitief samengesteld.

Nadat het bestuur zich had geformeerd, aanvaardde het zijn taak met de volgende toespraak van de voorzitter tot de stichters en genodigden:

Ik geloof niet, dat er één burgerplicht is, die zó zwaar drukt op het individu als de dienstplicht. Ik doel hier niet zo zeer op het feit, dat

de dienstplichtige een aanmerkelijk deel van zijn jonge leven heeft te offeren op het altaar van de Staat. Daartegenover staat toch, dat de normale jonge man gedurende zijn diensttijd iets voor zijn verdere leven meekrijgt, dat deze opoffering ruimschoots waard is en vergoedt, maar ik heb het oog op de omstandigheid, dat de dienstplichtige — mede tengevolge van het 162 artikelen tellende Wetboek van Militair Strafrecht — een veel grotere kans loopt dan zijn niet dienstplichtige medeburger, om met de strafrechter in aanraking te komen, om van de tuchtrechter maar te zwijgen.

Hier dient iets tegenover te staan. Weliswaar heeft de militair zijn eigen forum en maakte het Huis van Bewaring plaats voor het voortreffelijke Detentiecamp te Nieuwersluis voor het ondergaan van de militaire detentie als verzachte vorm van gevangenisstraf, maar actieve steun bij het overwinnen van de aan de dienstplicht nu eenmaal voor velen verbonden moeilijkheden, dat is het wat wij én in het belang van het individu én in dat van de Staat nodig hebben. Het initiatief hiertoe werd genomen door Z.K.H. Prins BERNHARD, die als Bevelhebber Nederlandse Strijdkrachten aan zijn hoofdkwartier de z.g. Sectie 9 verbond.

Met deze Sectie 9 groeide de Afdeling Sociale Zaken van het Ministerie van Oorlog met als onderafdeling het Bureau Militaire Strafzaken. En zoals wij ons nu geen dienstplicht meer kunnen voorstellen zonder het toezien oog van deze afdeling, zo kunnen wij ons ook geen militaire rechtspraak nieer denken zonder het Bureau Militaire Strafzaken.

Maar ook dit bleek nog niet voldoende tegenwicht te geven. Juist door het werk van voormeld bureau gevoelden wij hoe langer hoe meer de behoefte aan een overbruggingsorgaan, dat gedurende de diensttijd belast diende te worden met het toezicht en de reclasering van de daarvoor in aanmerking komende militairen. Het is dan ook geen wonder, dat juist in dat bureau onder de supervisie van de Afdeling Sociale Zaken en in nauw overleg met en met steun van de met de militaire rechtspraak belaste organen, de Departementen van Justitie en Oorlog en de burgerlijke reclaseringsautoriteiten, plannen werden gesmeed, die heden hebben geleid tot de oprichting van de Stichting Militaire Reclaseringsbroederschap.

Het is mij een buitengewoon voorrecht om aan die Stichting leiding te mogen geven. Ik zal dat trachten te doen, steeds indachtig aan de morele gevaren, die de militaire dienst voor het individu met zich meebrengt, en aan het feit, dat de militaire rechter in hoofdzaak te maken heeft met zeer breekbaar materiaal, n.l. jongelieden, die zich nog in hun vormingsproces bevinden en op de drempel van het maatschappelijk leven staan.

Hieronder laten wij nog het oordeel volgen van gezaghebbende zijde in verband met de totstandgekomen STICHTING MILITAIRE RECLASERINGSBROEDERSCHAP.

Prof. Mr W. P. J. POMPE, Hoogleraar te Utrecht, Voorzitter  
Centrale Raad van Advies voor het Gevangeniswezen, de Plaatselijke  
zorg en de Reclassering:

„Een initiatief dat mij zeer ter harte gaat. . . . van hart  
„dit nobele plan en hoop ten zeerste dat deze stichting zal  
„werken. . . . Het lijkt mij een voortreffelijke gedachte om  
„ering te concentreren in bepaalde groepen, waarin een zwaarte  
„riteit bestaat. Persoonlijk zou ik navolging van Uw initiatief  
„dergelijke groepen toejuichen".

President van de rechtbank te 's-Gravenhage, Mr A.

„. . . . U de verzekering van mijn belangstelling en steun  
„de te stichten Broederschap te geven".

Voorzitter van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen  
M. H. baron SPEYART VAN WOERDEN:

„. . . . Mijne gelukwensen te zenden bij de totstandkoming dezer  
„stichting en de hoop uit te spreken dat zij vele militaire reclassenten  
„ten zegen moge zijn. 12 September zal ook voor U beiden, waar U  
„zich voor de totstandkoming dezer stichting zoveel moeite hebt ge-  
„geven en zoveel pioniersarbeid hebt verricht, een dag van grote vol-  
„doening zijn. Moge zulks ook het geval zijn met de ontwikkeling der  
„stichting".

Directeur van de Protestants Christelijke Reclasseringsvereniging Mr  
A. VAN MAZIJK:

„Geluk te wensen met het bereiken van dit resultaat; moge het Uw  
„Stichting gegeven zijn gedurende een reeks van jaren werkzaam te  
„zijn ten behoeve van die militairen, die Uw hulp behoeven".

Leger des Heils, afdeling reclassering, 's-Gravenhage:

„. . . . U te complimenteren met het lofwaardig initiatief tot op-  
„richting dezer Broederschap, die naar wij vertrouwen een thans be-  
„staande leemte zal vullen en de Reclassering ten goede zal komen".

De Commandant van het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis,  
luitenant-kolonel B. A. J. A. VAN RANDWIJK:

„. . . . dat de maandenlange arbeid nu eindelijk haar beslag zal  
„krijgen. . . . overtuigd dat met de oprichting van de Stichting een  
„groot sociaal probleem ten goede van de militaire gemeenschap zal  
„zijn opgelost, althans een betere kans van slagen zal krijgen".

---

## STICHTINGSBRIEF

van de

## STICHTING MILITAIRE RECLASSERINGSBROEDERSCHAP.

### **Naam en zetel.**

#### Artikel 1.

De Stichting draagt de naam: STICHTING MILITAIRE RECLASSERINGS-  
BROEDERSCHAP en is gevestigd te 's-Gravenhage; hierna te noemen: DE  
STICHTING.

**Doel.**

## Artikel 2.

De Stichting heeft ten doel alle militairen, wier gedragingen of omstandigheden voor of tijdens hun werkelijke dienst tot justitiële of, dan wel tevens tot andere maatregelen hebben geleid, hulp en steun te verlenen om zich te ontwikkelen tot waardige en zelfstandige leden der maatschappij.

Zij oefent in Nederland toezicht uit namens de instellingen tot reclassering, mede omvattend die voor de zorg voor alcoholisten en andere verslavingszieken en der kinderbescherming.

De Stichting tracht haar doel te bereiken met inachtneming van de godsdienstige overtuiging en de levensbeschouwing van degenen over wie de Stichting haar zorg uitstrekt en van de bijzondere eisen en mogelijkheden, die aan de militaire dienst en de militaire samenleving zijn verbonden, voor zolang en waar ter wereld de militair zich in werkelijke militaire dienst zal bevinden.

**Geldmiddelen.**

## Artikel 3.

De geldmiddelen der Stichting bestaan uit:

- a. het bij de oprichting afgezonderd kapitaal;
- b. bijdragen van belangstellenden;
- c. schenkingen, erfstellingen en legaten;
- d. de opbrengst van publicaties, reproducties, collecten of soortgelijke reuenuën;
- e. de opbrengst van het kapitaal der Stichting;
- f. subsidies;
- g. alle baten, welke de Stichting verder mogen toevloeien.

**Stichters.**

## Artikel 4.

1) Stichters zijn degenen die in persoon of bij gemachtigde bij de stichtingsakte hebben gecompareerd.

2) Iedere Stichter ontvangt tevoren bericht van alle vergaderingen van het bestuur, heeft het recht die bij te wonen en aldaar een raadgevende stein uit te brengen, die zal worden genotuleerd.

**Bestuur.**

## Artikel 5.

1) Het bestuur van de Stichting bestaat uit officieren van de Koninklijke Marine, van de Koninklijke Landmacht en van de Koninklijke Luchtmacht, een burgerrechtsgeleerde deel uitmakend van de militair-rechterlijke macht, een vertegenwoordiger van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen en een vertegenwoordiger van de Nationale Federatie de Nederlandse Bond tot Kinderbescherming.

- 2) Het bestuur bestaat uit ten hoogste negen leden.
- 3) De Vereniging van Reclasseringsinstellingen en de Nationale Federatie de Nederlandse Bond tot Kinderbescherming benoemen en ontslaan elk hun vertegenwoordiger.
- 4) Het bestuur benoemt met inachtneming van voormeld maximum zoveel overige bestuursleden als het nodig acht.
- 5) Het bestuur verdeelt onderling de functies van zijn leden.
- 6) Niet benoembaar tot voorzitter, secretaris en penningmeester zijn de bestuursleden-vertegenwoordiger genoemd sub 3 van dit artikel.
- 7) Het bestuur kan bij ontstentenis van een bestuurslid tijdelijk de waarneming van diens functie aan een ander bestuurslid opdragen.
- 8) In afwijking van het vorenstaande treden voor de eerste maal als bestuursleden op: (zie hiervoren).

#### Artikel 6.

- 1) Het bestuur stelt een rooster van aftreden voor de bestuursleden vast, zodanig dat ieder jaar een derde deel van het aantal bestuursleden bij toerbeurt aftreedt. De aftredende bestuursleden zijn gedurende een jaar niet herkiesbaar.
- 2) Het lidmaatschap van het bestuur eindigt:
  - a. door aftreden ingevolge het rooster, vermeld in lid 1;
  - b. door het verstrijken van de tijd, voor welke de benoeming heeft gegolden;
  - c. door ontslag, vermeld in art. 5, lid 3;
  - d. door overlijden;
  - e. door onder-curatelestelling;
  - f. door opneming in een krankzinnigengesticht;
  - g. door veroordeling wegens misdrijf;
  - h. door het nemen van ontslag, hetwelk dient te geschieden bij aange-tekend schrijven aan het bestuur.

#### Artikel 7.

- 1) Het bestuur vergadert indien de voorzitter of tenminste drie bestuursleden dit nodig achten.
- 2) De secretaris houdt van de vergaderingen notulen, die het bestuur in een vergadering vaststelt.
- 3) De voorzitter en de secretaris ondertekenen deze notulen ten blijke dier vaststelling.

#### Artikel 8.

- 1) Het bestuur neemt besluiten bij gewone meerderheid van stemmen, behoudens het bepaalde in de artikelen 19 en 20.
- 2) Stemming over personen geschiedt schriftelijk, over zaken mondeling.
- 3) Staken de stemmen over personen dan beslist het lot; staken de stemmen over zaken dan wordt het voorstel geacht te zijn verworpen. Blanco stemmen zijn van onwaarde.

#### Artikel 9.

- 1) Het bestuur stelt een Huishoudelijk Reglement vast.
- 2) Dit reglement omschrijft de taakverdeling binnen het bestuur, alsmede de verdere regelen, die het bestuur voor een doelmatige verdeling van de werkzaamheden nodig acht, de oproeping tot vergaderingen en al hetgeen verder regeling behoeft.
- 3) Het Huishoudelijk Reglement mag geen bepalingen bevatten in strijd met deze Stichtingsbrief.

#### Artikel 10.

De bestuursleden genieten geen financiële toelagen, behoudens het recht op vergoeding van onkosten voortvloeiende uit de vervulling van hun functie.

#### Artikel 11.

Het bestuur aanvaardt nalatenschappen voor de Stichting slechts onder het voorrecht van boedelbeschrijving.

#### Artikel 12.

Eenmaal per jaar brengt het bestuur in een vergadering, toegankelijk voor de belangstellenden als bedoeld in artikel 17, verslag uit over het afgelopen kalenderjaar, legt het rekening en verantwoording af van het financieel beheer en legt het een begroting over voor het komende kalenderjaar.

#### **Dagelijks Bestuur.**

#### Artikel 13.

- 1) Voorzitter, secretaris en penningmeester vormen het dagelijks bestuur der Stichting.
- 2) Bij het Huishoudelijk Reglement kan het dagelijks bestuur de bevoegdheid worden gegeven besluiten te nemen over zaken, die een belang ter waarde van f 5.000 niet te boven gaan mits deze besluiten niet betreffen het vervreemden of bezwaren van onroerend goed.
- 3) De penningmeester beheert het vermogen van de Stichting.
- 4) Hij is bevoegd voor de Stichting kwijting te geven voor geldsommen tot ten hoogste f 500.

#### **Vertegenwoordiging.**

#### Artikel 14.

Voorzitter en secretaris vertegenwoordigen de Stichting in en buiten rechten.

#### **Raad van Bijstand en Advies.**

#### Artikel 15.

- 1) Er is een Raad van Bijstand en Advies, die het bestuur terzijde staat. De Raad telt ten hoogste twintig leden en tien plaatsvervangende leden.



2) Het bestuur benoemt de leden en de plaatsvervangende leden van de Raad van Bijstand en Advies.

3) Het bestuur nodigt uit, met inachtneming van lid 5 van dit artikel, om in de Raad van Bijstand en Advies zitting te nemen: een vlagofficier der Koninklijke Marine, een opper-officier van de Koninklijke Landmacht, een opper-officier van de Koninklijke Luchtmacht, de president of dan wel tevens leden van het Hoog Militair Gerechtshof of dan wel tevens de advocaat-fiscaal bij dat Hof; een of meer presidenten van de krijgsraden voor de zee-, de land- en de luchtmacht of dan wel tevens een of meer fiscaals en auditeurs-militair of dan wel tevens hun plaatsvervangers bij die krijgsraden of dan wel tevens leden der krijgsraden; alsmede een lid of een vertegenwoordiger van elk hoofdbestuur van de in het Huishoudelijk Reglement aan te wijzen instellingen, die zich bewegen op het gebied van de reclassering van meerderjarigen en minderjarigen.

4) Het bestuur benoemt in de Raad van Bijstand en Advies bovendien andere personen, die zich bewegen op het gebied van de reclassering, na overleg met of op voordracht van de Raad van Bijstand en Advies.

5) Het bestuur stelt een rooster van aftreden voor de leden van de Raad van Bijstand en Advies vast, zodanig dat ieder jaar een derde deel van het aantal leden van deze Raad bij toerbeurt aftreedt. Deze aftredende leden kunnen gedurende een jaar niet opnieuw zitting nemen in de Raad.

#### Artikel 16.

1) De leden van de Raad van Bijstand en Advies hebben een raadgevende stem in alle aangelegenheden, welke de Stichting betreffen.

2) Het bestuur houdt de leden van de Raad van Bijstand en Advies op de hoogte van de zaken, de Stichting betreffende. Daartoe vergadert het ten minste eenmaal per jaar met hen en overigens binnen drie weken nadat tenminste vier leden van de Raad daartoe schriftelijk de wens kenbaar hebben gemaakt.

#### **Belangstellenden.**

##### Artikel 17.

1) Belangstellenden in het werk der Stichting zijn zij wier geldelijke bijdragen het bestuur voor een zekere periode heeft ontvangen, aanvaard en op naam heeft geregistreerd.

2) Onverminderd het bepaalde in artikel 12 vinden hun aanvaarding, rechten en verplichtingen, alsmede de omvang van hun bijdragen, nadere regeling in het Huishoudelijk Reglement.

3) Het bepaalde in dit artikel is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van rechtspersonen.

## **Medewerkers.**

### Artikel 18.

- 1) Medewerkers zijn zij, die in opdracht van het bestuur der Stichting daadwerkelijk toezicht houden als omschreven in artikel 2 en persoonlijk bijstand verlenen.
- 2) Het Huishoudelijk Reglement regelt hun benoeming, rechten en verplichtingen.

## **Wijziging van de Stichtingsbrief.**

### Artikel 19.

- 1) Het bestuur kan de Stichtingsbrief slechts wijzigen bij besluit genomen met een meerderheid van tenminste twee/derde van het aantal bestuursleden.
- 2) De artikelen 2, 9, 10 en 11 kunnen slechts wijziging ondergaan bij besluit op gelijke wijze genomen als is omschreven voor de ontbinding der Stichting in artikel 20, leden 1, 2 en 3.
- 3) De artikelen 19 en 20 zullen echter nimmer wijziging kunnen ondergaan.

## **Ontbinding der Stichting.**

### Artikel 20.

- 1) Een voorstel tot ontbinding der Stichting kan het bestuur slechts doen mits het daartoe heeft besloten met een meerderheid van ten minste vier/vijfde der uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin ten minste twee/derde van het aantal bestuursleden aanwezig is.
- 2) Slechts een vergadering waartoe alle leden van het bestuur en van de Raad van Bijstand en Advies en alle nog in leven zijnde Stichters zijn opgeroepen kan een besluit tot ontbinding der Stichting nemen.
- 3) Indien in zulk een vergadering meer dan een der aanwezigen zich tegen het voorstel tot ontbinding verklaren, wordt dit geacht te zijn verworpen.
- 4) Het besluit tot ontbinding der Stichting houdt tevens de bestemming in, aan het batig saldo te geven.
- 5) Deze bestemming dient de doelstelling der Stichting zoveel mogelijk nabij te komen.

## **Liquidatie.**

### Artikel 21.

Na het besluit tot ontbinding der Stichting liquideert het bestuur het vermogen der Stichting.

---

## INGEKOMEN BIJDRAGE.

### De Wet Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren (vervolg)

door

**B. C. MANTE,**

Luitenant-Kolonel van de militair-juridische Dienst.

*Bevordering bij keuze.* De bevordering tot een vlag(opper-)officiersrang of tot een hoofdofficiersrang geschiedt ook volgens deze nieuwe wet bij keuze „uit de meest geschikte officieren". Voorts kan ten hoogste het zesde deel van de bevorderingen van luitenants ter zee der 2e klasse (jongste en oudste categorie) en eerste-luitenants bij keuze geschieden. Voor deze bevordering bij keuze komen alleen zodanige officieren in aanmerking, die boven andere officieren van gelijke rang en voorkomende in dezelfde ranglijst uitmunten en wel door, hetzij moedig en beleidvol gedrag, hetzij bijzondere talenten, kennis, geschiktheid en aanleg, hetzij aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardige ijver, hetzij bijzonder verdienstelijke verrichtingen. Een soortgelijke bepaling kwam ook voor in de thans vervallen bevorderingswetten.

In verband met de gewijzigde omstandigheden zijn thans echter een aantal uitzonderingen in de wet opgenomen. Daar de toprangen voor vrouwelijke officieren lager liggen dan voor mannelijke, geschiedt de bevordering bij keuze van vrouwelijke officieren over de gehele linie reeds bij haar, die de rang van luitenant ter zee der 2e klasse jongste categorie of eerste-luitenant bekleeden. Eveneens heeft tot de rang van luitenant ter zee van vakdiensten der 1e klasse slechts keuze-bevordering plaats, zulks in verband met de wenselijkheid om in zeer bijzondere gevallen verdienstelijke luitenants ter zee van vakdiensten der 2e klasse oudste categorie op het tijdstip van hun ontslag uit de zeedienst een hogere rang toe te kennen. Ook tot de rang van luitenant ter zee van speciale diensten der 1e klasse kan slechts bevordering bij keuze plaats vinden, omdat bij dit korps de toprang lager ligt dan bij de andere korpsen van mannelijke officieren.

Over de verhouding van de keuze-bevordering tot de normale bevordering is bij het overleg tussen regering en Staten-Generaal veel geschreven en gesproken. Een deel der vaste Commissie voor Oorlog en Marine uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal oordeelde, dat aan de ranglijst een welhaast absolute invloed wordt toegekend. De bezwaren van deze leden richtten zich tegen de in de wet opgenomen beperkingen van de mogelijkheid tot keuzebevordering. In zijn antwoord hierop verklaarde de minister van oorlog en van marine, dat hij van mening bleef, dat het in het wetsontwerp uitgewerkte systeem van bevordering op basis van een ranglijst, doch met ruime keuzemogelijkheden, voor de Nederlandse strijdkrachten en de specifiek Nederlandse aard het beste compromis vormt tussen de soms sterk divergerende belangen van de organisatie, het officierskorps als geheel en de individuele officier. Slechts op deze wijze kunnen de bezwaren der onver-

mijdelijke subjectiviteit zoveel worden geremd, dat de belangen der organisatie — waar het tenslotte primair om gaat — het best worden gediend. Indien uit beoordelingen en de o.a. daarop gebaseerde bevorderingen een te grote mate van subjectiviteit zou blijken, zou dit een slechte invloed hebben op stemming en moreel der officieren en daarmee op een goed en doelmatig functioneren van de militaire organisatie, waarvan deze officieren de voornaamste dragers zijn.

De minister ontkende, dat aan de ranglijst een absolute invloed was toegekend, integendeel, de keuzebevordering is niet aan de ranglijst gebonden, zoals de bedoelde kamerleden meenden op grond van het bepaalde in een der leden (het vierde) van de ranglijst-artikelen (5, 44 en 86), doch de aanvangswoorden van dit lid maken — aldus de minister — de keuzebevordering juist los van de ranglijst en laat de minister volkomen vrij om, los van de plaats in de ranglijst, de voor keuze in aanmerking komenden te bevorderen op een door hem wenselijk geacht tijdstip, mits zij slechts voldoen aan de vastgestelde eisen van praktische diensttijd en diensttijd in rang. Deze laatste eisen zijn minimale eisen en zelfs de kundigste officier zal toch enige tijd behoeven om zijn geschiktheid voor keuzebevordering te bewijzen.

Een bijzondere vorm van bevordering bij keuze is de *buitengewone* bevordering op grond van de artikelen 10, 49 en 91, waarin wordt bepaald, dat de Kroon zich voorbehoudt om met afwijking van een of meer bepalingen van het betrokken hoofdstuk der wet, een officier te bevorderen ter beloning van een schitterend wapenfeit of van een uitstekende militaire daad. In de bewoordingen van elk dezer artikelen komen niet meer voor — zoals voorheen in de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 — de woorden „in oorlogstijd”. Dit vindt zijn grond in het feit, dat het denkbaar is, dat in perioden, die niet formeel als oorlogstijd kunnen worden aangemerkt, nochtans militaire operatiën e.d. plaats hebben en waarbij dan ook wapenfeiten en uitstekende militaire daden kunnen worden verricht, welke beloning verdienen.

Hetgeen tot nu toe is behandeld over de bevordering en wat daarmee samenhangt, moge volledigheidshalve nog aangevuld worden met enige opmerkingen over de wettelijke redenen waarom bevordering niet plaats vindt en over het recht van de officier om alsnog bevorderd te worden, indien hij door zekere omstandigheden voor bevordering is voorbijgegaan.

*Niet bevorderd* wordt volgens de artikelen 11, 50 en 92 de officier *a.* zolang hij zich met Koninklijke machtiging tijdelijk in vreemde krijgsdienst bevindt, *b.* zolang hij op zijn verzoek op nonactiviteit is, *c.* zolang hij zich in krijgsgevangenschap bevindt of door een vreemde mogendheid is geïnterneerd, *d.* indien hij langdurig door verwonding, verminking, ziekten of gebreken, niet verband houdende met de dienst, aan de dienst is onttrokken, *e.* zolang hij is vermist.

Voor wat betreft de onder *c.* vermelde reden om niet te bevorderen wordt (anders dan in de nu vervallen wetten) geen uitzondering meer

gemaakt voor de officier, die in aanmerking komt voor een keuzebevordering, echter nog wel voor hem, die een buitengewone bevordering als hiervoor ter sprake gekomen, verdient.

De redenen, vermeld onder d en e, kwamen niet als zodanig voor in de thans vervallen bevorderingswetten. De praktijk heeft echter uitgewezen — aldus de memorie van toelichting — dat het noodzakelijk is ook in deze gevallen, althans voorlopig (zie hierna), niet te bevorderen. Hierbij moge worden aangetekend, dat de betekenisartikelen het *langdurig door verwonding, verminking, ziekten of gebreken aan de dienst onttrokken zijn* omschrijven als het wegens verwonding, verminking, ziekten of gebreken gedurende een jaar onafgebroken dan wel binnen anderhalf jaar meer dan driehonderd vijf en zestig kalenderdagen verhinderd zijn om dienst te verrichten. Onder *vermist* wordt verstaan het afwezig zijn van de officier zonder dat vaststaat dat hij overleden, krijgsgevangene, door een vreemde mogendheid geïnterneerd of ongeoorloofd afwezig is.

Vermelding verdient nog, dat voorheen regelen werden gesteld ten aanzien van de bevordering van officieren, die door de Kroon tijdelijk tot andere diensten, niet behorende tot de departementen van marine en van oorlog, werden geroepen, dan wel met die diensten werden belast. Lag in de termen „geroepen“ en „belast“ reeds besloten, dat de onderhavige officieren hiervan in hun bevordering (en in hun plaats op de ranglijst) geen nadeel mochten ondervinden, de praktijk was, dat in de — toch reeds zeer zeldzame — gevallen, dat dit geschiedde, deze officieren alsdan werden gedetacheerd en normaal bevorderd. Het werd daarom beter geacht voor deze categorieën geen afzonderlijke regelen meer te stellen. Het werd voorts niet nodig geacht hier deserteurs te vermelden, zoals wel geschiedt in de artikelen handelende over de ranglijsten, aangezien zij reeds op grond van de normale bevorderings-eisen niet voor bevordering in aanmerking komen.

Voor de zeemacht geldt nog de bepaling, dat een officier, die is aangewezen voor een langdurig verblijf buiten Nederland, doch wiens uitzending op grond van particuliere omstandigheden achterwege blijft, niet wordt bevorderd, wanneer sedert die aanwijzing een jaar is verstreken alvorens bedoelde omstandigheden hebben opgehouden een beletsel te vormen tegen zijn uitzending. Aan een bepaling als deze hebben de landmacht en de luchtmacht geen behoefte op grond van de overweging, dat bij die delen der krijgsmacht een ander systeem van uitzending naar het buitenland wordt gevolgd als bij de zeemacht, terwijl het voorts bij de landmacht en de luchtmacht naar verhouding slechts om geringe aantallen gaat.

De artikelen 12, 51 en 93, waarvoor op de regel zoals deze is neergelegd in de artikelen 3, 42 en 84 (n.l. dat aan een officier geen rang gegeven wordt, hoger dan die verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst) een uitzondering wordt gemaakt, leggen imperatief vast, dat de daarin bedoelde, door zekere omstandigheden voor bevordering voorbijgegangene, officieren een recht hebben op bevordering, wanneer

zij als het ware weer geheel „gereed<sup>n</sup> zijn voor de dienst. De gunstige bepaling, dat bevordering alsnog zal plaats hebben, ook al mocht op de dag van haar verwerkelijking in de nieuwe rang geen vacature bestaan, betreft volgens het eerste lid van de artikelen 12, 51 en 93 officieren, die niet aan de voor bevordering gestelde eisen konden voldoen, b.v. doordat zij in het belang van de dienst met een langdurige opdracht van sedentaire aard waren belast. Het tweede lid vermeldt officieren, die eervol ontslagen zijn geweest. Verwezen moge worden naar hetgeen terzake onder „Diensttijden<sup>m</sup> werd aangetekend. Het derde, vierde, vijfde en zesde lid vermelden de officieren, bedoeld onder a, c, d en e van de hiervoor besproken artikelen (11, 50 en 92). Voor a en c geldt o.a. de restrictie, dat de vreemde krijgsdienst, de krijgsgevangenschap en de internering niet langer dan vier jaren heeft geduurd en voor d dat de verwonding, verminking, ziekten of gebreken niet het gevolg zijn van eigen moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag.

De gunstige bepaling, waarover het hier gaat, geldt niet voor de officier, die op zijn verzoek op nonactiviteit is.

De ranglijstartikelen geven in het twee en twintigste lid aan hoe de plaats van de alsnog volgens de artikelen 12, 51 en 93 bevorderde officieren in de ranglijst wordt bepaald. Dit lid zegt o.a. dat bij de bevordering van een officier, als bedoeld in de laatstgenoemde artikelen, als datum van benoeming wordt aangenomen de dag, met ingang van welke de betrokken officier zou zijn bevorderd, indien de in dat artikel omschreven omstandigheden zich te zijnen aanzien niet zouden hebben voorgedaan. Hij wordt naar orde van die datum in de ranglijst gerangschikt met inachtneming van de destijds door hem ingenomen plaats in de onderlinge volgorde.

De *tijdelijke bevordering*, welke zich — zoals reeds opgemerkt — blijktens de omschrijving daarvan in de betekenisartikelen, niet tot benoeming tot de naasthogere rang behoeft te beperken (al zal benoeming tot een hogere dan de naasthogere rang tot de grote zeldzaamheden behoren), kon naar de mening van de regering in de nieuwe wet niet ontbreken. In de redactie van de ter zake dienende artikelen (13, 52 en 94) is op het zeer bijzondere van zulk een bevordering — zelfs voor het geval de tijdelijke bevordering tot de naasthogere rang plaats heeft — de nadruk gelegd, doch dit neemt niet weg, dat vooral het feit, dat een gedeelte der krijgsmacht buiten Nederland dient, ten gevolge heeft dat officieren onverwacht voor functies in het buitenland, waaraan een bepaalde rang is verbonden, moeten worden aangewezen. Dit doet zich, gelet op de internationale verhoudingen, in het bijzonder voor bij plaatsingen bij de strijdkrachten der Verenigde Naties, bij opleidings-eenheden in het buitenland, bij gealliëerde staven, als attaché enz. Komt dus in de artikelen betreffende de tijdelijke bevordering enerzijds duidelijk tot uiting, dat een tijdelijke bevordering iets bijzonders is, anderzijds dienen, wanneer eenmaal de behoefte daaraan zich opdringt, de belemmeringen om de belangen van de dienst op die wijze

voor een beperkte tijd snel en doeltreffend te behartigen, niet te talrijk te zijn. Daarom zijn voor de tijdelijke bevordering noch diensttijds-eisen, noch overige voor een definitieve bevordering gestelde eisen, voorgeschreven

Wordt een officier, die een rang tijdelijk bekleedt, ontheven van de functie, waarvoor hem die rang was verleend, dan keert hij op de dag van die ontheffing van rechtswege terug tot de rang, welke hij alsdan werkelijk bekleedt, tenzij de Kroon in bijzondere gevallen anders bepaalt. Deze laatste beperking dient, blijkens de memorie van toelichting, om de betrokken officier nog korte tijd in zijn tijdelijke rang te kunnen handhaven, b.v. in het geval van repatriëring met zijn onderdeel. Is de ontheffing een gevolg van verwonding, verminking, ziekten of gebreken, verband houdende met de dienst, dan blijft de officier de rang tijdelijk bekleden gedurende de verpleging wegens die verwonding, verminking, ziekten of gebreken, ziekteverlof daaronder begrepen.

De artikelen 14, 53 en 95 bepalen, dat de tijd gedurende welke een officier in een tijdelijke rang dient uitsluitend geldt als diensttijd in de rang, welke hij werkelijk bekleedt. In de betekenisartikelen wordt *werkelijk beklede rang* omschreven als de rang, welke de officier bekleedt volgens de ranglijst, waarin hij is opgenomen, dan wel zou zijn opgenomen, indien hij daarvan niet tijdelijk zou zijn afgevoerd.

De bepaling, dat ten aanzien van de verhouding van meerdere tot mindere de tijdelijk bevorderde militairen worden geacht de jongste der militairen van hun rang te zijn, zoals deze voorkwam in de Bevorderingswet voor de landmacht 1902, is niet opgenomen, omdat deze materie regeling behoort te vinden en ook — inmiddels — gevonden heeft in het Reglement betreffende de Krijgstucht (zie artikel 6a R.K.).

Om de mogelijkheid te scheppen de ontslagregeling van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren in haar geheel in de volgende aflevering van dit tijdschrift te bezien, mogen thans eerst in bespreking komen de overplaatsing en de bijzondere bepalingen.

**De overplaatsing.** De afdeling „Van de overplaatsing" komt alleen voor bij de hoofdstukken voor de landmacht en de luchtmacht.

Artikel 54 bepaalt in het eerste lid, dat in de aanvulling van openvallende plaatsen bij de generale staf door de Kroon wordt voorzien, hetzij door bevordering van officieren van die staf, hetzij door overplaatsing al of niet met bevordering van andere officieren, die voor de dienst bij genoemde staf een bijzondere geschiktheid bezitten en voorts (in het tweede lid), dat de Kroon zich voorbehoudt officieren van de generale staf in hun rang en ouderdom van rang, of wel met bevordering, over te plaatsen naar het wapen of dienstvak, waartoe zij voor hun overplaatsing behoorden. Een soortgelijke bepaling kwam voor in de Bevorderingswet voor de landmacht 1902, met dit verschil, dat bevorderingen als waarvan in dit artikel sprake is destijds niet in mindering kwamen van „het zesde deel" bij de bevordering bij keuze. In deze wet komt dit laatste echter niet meer voor.

Voor de luchtmacht treft men een overeenkomstige bepaling als het hier voor de landmacht vermelde artikel 54 niet aan.

Wel lopen parallel en sluiten bij elkander aan de artikelen 55 en 96. Het eerste bepaalt dat naar met name genoemde wapens en dienstvakken der landmacht, maar ook naar een dienstgroep der luchtmacht, officieren door de Kroon al of niet met bevordering kunnen worden overgeplaatst, die voor die wapens, die dienstvakken, die dienstgroep een bijzondere geschiktheid bezitten, echter met hun instemming. Volgens artikel 96 kan de officier der luchtmacht worden overgeplaatst — al of niet met bevordering en niet dan met zijn instemming — naar een andere dienstgroep dan waartoe hij behoort en naar met name genoemde wapens en dienstvakken der landmacht (dezelfde als de in artikel 55 vermelde). Het tweede lid van elk der genoemde artikelen regelt de terugplaatsing naar het wapen, het dienstvak of de dienstgroep van herkomst.

Hoewel dus het zelfstandig maken der luchtmacht zoveel mogelijk wordt nagestreefd, blijft het klaarblijkelijk vooralsnog gewenst, dat de Kroon officieren van de landmacht naar de luchtmacht en omgekeerd kan overplaatsen, indien zulks door de belangen van de dienst wordt gevorderd.

Overgang van officieren naar niet met name genoemde wapens en dienstvakken kan — zoals uit het vorenstaande moge blijken — dus niet anders plaats hebben dan langs de weg van ontslag en benoeming. Daarvoor is uiteraard ook steeds de instemming van de betrokken officier vereist.

De overplaatsing van vrouwelijke officieren wordt geregeld in de artikelen 56 en 97. Zij bepalen, dat deze officieren met haar instemming naar andere onderafdelingen der Militaire Vrouwenafdeling en naar de dienstgroep van vrouwelijke officieren der luchtmacht en omgekeerd kunnen worden overgeplaatst.

*Nonactiviteit.* De afdelingen „Bijzondere bepalingen" vangen aan met regelen omtrent de nonactiviteit. De artikelen 33, 75 en 116 bepalen in het eerste lid, dat een officier niet op nonactiviteit kan worden gesteld (dit geschiedt steeds door de Kroon), dan om een der volgende redenen: *a.* op verzoek, *b.* indien de officier niet binnen twee jaren na zijn ontslag uit het ambt van minister, hoofd van een ministerieel departement, van minister zonder portefeuille of van staatssecretaris bij een ministerieel departement is herplaatst, *c.* wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van het korps, wapen, dienstvak of de dienstgroep, waartoe hij behoort.

De nonactiviteit op verzoek werd voorheen bij de landmacht voor niet langer dan drie achtereenvolgende jaren verleend. Bij de zeemacht was de duur één jaar. Thans is deze duur voor de officieren der gehele krijgsmacht bepaald op twee jaren (tweede lid).

Daar artikel 106, laatste lid, der Grondwet bepaalt, dat krijgslieden in werkelijke dienst, het lidmaatschap van een der beide Kamers aanvaardende, gedurende dat lidmaatschap van rechtswege op nonacti-



teit zijn, is in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren vervallen de bepaling, dat een lid van een der Kamers van de Staten-Generaal bij het aanvaarden van dat lidmaatschap om die reden op nonactiviteit *gesteld* kan worden. Het vierde lid van de onderhavige artikelen zegt nu, dat „behalve in het geval, bedoeld in artikel 106, „laatste lid, der Grondwet”, een officier, „eveneens<sup>m</sup> van rechtswege op nonactiviteitstelling dadelijk na het aftreden indien herplaatsing in zijn rang niet mogelijk was, terwijl de officieren der zeemacht om deze reden in het geheel niet op nonactiviteit werden gesteld.

Nieuw is de bepaling, dat een officier, die, nadat hij is afgetreden als minister of als staatssecretaris, niet onmiddellijk kan worden herplaatst, uiterlijk na twee jaren op nonactiviteit kan worden gesteld. Volgens de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 geschiedde deze op nonactiviteitstelling dadelijk na het aftreden, indien herplaatsing in zijn rang niet mogelijk was, terwijl de officieren der zeemacht om deze reden in het geheel niet op nonactiviteit werden gesteld.

De nonactiviteit na terugkeer uit krijgsgevangenschap en na het verrichten van diensten buiten het ressort van het ministerie van oorlog e.d. en die wegens ziekte waren reeds bij de zeemacht onbekend. De regering was van mening dat zij ook voor de andere delen der krijgsmacht konden vervallen. In geval van ziekte kan, zoals bij alle overige categorieën van militairen geschiedt, ziekteverlof worden verleend en vervolgens de regeling ter zake, neergelegd in het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke landmacht, worden toegepast. Bij terugkeer na afwezigheid, hetzij wegens krijgsgevangenschap, hetzij wegens werkzaamheid elders, wordt het niet nodig en voor vele gevallen zelfs onbillijk geacht de betrokken officier op nonactiviteit te stellen.

Omtrent de nonactiviteit wegens opheffing van de betrekking of wegens verandering in de organisatie wordt thans bepaald (derde lid) dat indien de omvang van een voorgenomen afvloeiing ten gevolge van deze omstandigheden daartoe aanleiding geeft, het op nonactiviteit stellen plaats heeft naar een bepaald, vooraf door de minister van oorlog en van marine vastgesteld en aan de betrokkenen kenbaar gemaakt plan.

De op nonactiviteitstelling moet voorts aan de betrokken officier zo vroeg mogelijk, doch ten minste drie maanden tevoren, kenbaar gemaakt worden. Op deze plaats moge reeds nu worden aangetekend, dat op grond van de ontslagregeling van deze wet, de officier ook kan worden *ontslagen* wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van het korps (wapen, dienstvak, de dienstgroep) waartoe hij behoort, doch dat dit ontslag eerst kan plaats hebben nadat hij om de vermelde reden gedurende drie jaren op nonactiviteit is geweest, tenzij hij verzoekt op een eerder tijdstip te worden ontslagen.

Nu het aantal gronden voor het op nonactiviteit stellen (althans voor de landmacht en de luchtmacht) verminderd is, zijn ook de herplaatsingsmoeilijkheden voor een belangrijk deel vervallen. Thans bepaalt

nog slechts het tweede lid van de artikelen 34, 76 en 117, dat bij het intreden van tijd van oorlog (waaronder krachtens de betekenisartikelen mede moet worden verstaan de tijd waarin oorlogsgevaar aanwezig is, alsmede de tijd waarin andere buitengewone omstandigheden aanwezig zijn en de dienstplichtigen, die niet in werkelijke dienst zijn, door de Kroon geheel of ten dele buitengewoon onder de wapenen zijn geroepen) de inactiviteit op verzoek van rechtswege eindigt en de officier, na oproeping, zich zo spoedig mogelijk voor de dienst moet melden.

In de Memorie van Antwoord verklaarde de regering, dat het in het voornemen ligt de nonactiviteit op verzoek uitsluitend zonder bezwaar der schatkist te verlenen. Krachtens de thans vervallen wetten kon de officier op verzoek op nonactiviteit worden gesteld „met of zonder be-„zwaar der schatkist“.

Tenslotte moge omtrent de nonactiviteit worden aangetekend, dat een op zijn verzoek op nonactiviteit gesteld officier zonder toestemming van de minister Nederland voor niet langer dan drie achtereenvolgende maanden mag verlaten. Het werd wenselijk geoordeeld, gelet op de bevoegdheid van de minister om buitenlands verlof te verlenen aan officieren in actieve dienst en om toestemming te verlenen aan officieren van het reserve-personeel om het Rijk in Europa voor langer dan drie maanden te verlaten, ook de toestemming van gelijke strekking aan officieren op nonactiviteit aan de minister over te laten. Voorheen was de toestemming van de Kroon vereist, ook voor verblijf buiten Nederland voor korter tijd dan drie maanden.

*De titulaire rang.* De Kroon behoudt zich in de artikelen 35, 77 en 118 voor aan een officier een titulaire rang te verlenen, onmiddellijk volgend op de rang of titulaire rang, welke hij bekleedt. Daar echter, zoals reeds ter sprake kwam, de kapitein ter zee en de kolonel kunnen bevorderd worden tot schout bij nacht resp. generaal-majoor, ligt het voor de hand dat eenzelfde mogelijkheid geschapen is bij het verlenen van de titulaire rang. De uitdrukking „verlenen van een titulaire rang“ is gekozen omdat in strikte zin geen bevordering plaats heeft als een officier een hogere rang titulair verkrijgt.

Vóór de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren in werking trad berustte de in de praktijk voorkomende verleningen aan een titulaire rang niet op enige wettelijke bepaling. De behoefte aan een zodanige wettelijke bepaling werd — aldus de memorie van toelichting — echter gevoeld. De laatstvermelde artikelen voorzien dus in deze leemte.

*De status van de gepensioneerde officier.* In de bevorderingswetten van 1902 was als een der belangrijkste punten aangenomen, dat aan het op pensioen stellen van officieren vooraf gaat het verlenen van eervol ontslag uit de dienst. Werd hierdoor enerzijds aangegeven, dat de ontslagen officier opgehouden had militair te zijn, anderzijds zeggen die wetten, dat in zekere — meestal laakbare — gevallen de „rang van officier“ (op zichzelf een onjuiste term rang duidt op één

der rangen, die een officier kan bekleden, de rang van officier bestaat wettelijk niet) „verloren” kan gaan, hetgeen dus aanduidt, ook in verband met de tekst van andere artikelen van die wetten, dat in andere gevallen — bijv. een wegens langdurige dienst eervol ontslagen en dus gepensionneerd officier — die „rang” behouden blijft. Daar de regering een en ander niet consequent achtte, kwam het gewenst voor in de wet onverkort te handhaven het beginsel van ontslag uit de dienst, doch daarnaast, gelet op de traditie en eerbiedigende de blijvende gevoelens van verbondenheid der officieren met het betrokken deel der krijgsmacht, de officieren, die uit de dienst worden ontslagen met recht op dadelijk ingaand pensioen, uitsluitend ten aanzien van zekere door de Kroon te bepalen voorrechten, de status van officier te doen behouden. In het bijzonder werd gedacht, mede met het oog op het bepaalde in artikel 196 van het Wetboek van strafrecht, aan het recht tot het dragen van de militaire uniform en voorts aan het verlenen van een titulaire rang na het ontslag.

De artikelen 36, 78 en 119 bepalen thans, dat behoudens in de gevallen bij andere wetten voorzien een gewezen officier, die uit de dienst is ontslagen met recht op dadelijk ingaand pensioen, de status van officier behoudt uitsluitend ten aanzien van de door de Kroon te bepalen voorrechten. Een restrictie wordt gemaakt voor het geval de gewezen officier de staat van Nederlander of van Nederlands onderdaan verliest, vreemde adeldom aanneemt of buiten toestemming van de Kroon een ordeteken, titel, rang, waardigheid of openbare bediening, verleend of opgedragen door een vreemde mogendheid of regering, aanneemt.

De voorrechten ten aanzien waarvan een gewezen officier de status van officier behoudt zijn inmiddels neergelegd in het K.B. van 24 januari 1955, *Stb.* 55. Het zijn: het kunnen verkrijgen van een titulaire rang en het dragen van de uniform. Voor wat betreft het voorrecht van het dragen van de militaire uniform geldt de restrictie dat zulk een voorrecht mag worden genoten zolang de gepensioneerde naar het oordeel van de minister van oorlog of van marine de voorschriften betreffende het dragen van de militaire uniform, daaronder begrepen die betreffende de vergunning tot het dragen van de uniform in het buitenland, en de voorschriften betreffende het brengen en beantwoorden van de militaire groet naleeft, zoals deze voorschriften gelden voor de in dienst zijnde officieren.

Voorts treffen we in de bijzondere bepalingen nog aan, dat de Kroon zich voorbehoudt om de gewezen officieren, die zijn gepensionneerd op grond van het bepaalde in artikel 2, onder 1<sup>o</sup>, van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 of voor de landmacht 1922 en die jonger dan zestig jaren zijn, in tijd van oorlog, voor zover nodig, op te roepen om, na daartoe geschikt te zijn bevonden, in de laatstelijk door hen beklede rang of in de titulaire rang hun na hun ontslag verleend, bij hun oorspronkelijk wapen te worden benoemd (de artikelen 37, 39 en 120).

In deze wet komen — anders dan in de bevorderingswetten van

1902 — geen bepalingen meer voor betreffende het op pensioen stellen van de officier. Wel is bij de ontslagbepalingen omschreven op welke gronden een officier kan worden ontslagen. In de Pensioenwetten voor de zee- en voor de landmacht 1922 is aangegeven, welke dier gronden aanspraak geven op pensioen en elk dier pensioenwetten vormt derhalve — aldus de memorie van toelichting — de wet, geboden door artikel 68 der Grondwet, waar dit artikel spreekt over het op pensioen stellen der (militaire) officieren, zoals de onderhavige wet geboden is door hetzelfde artikel der Grondwet, waar het spreekt over de bevordering en het ontslag der officieren. (Slot volgt).

**MILITAIRE RECHTSPRAAK.**  
**Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.**

Dispositie van 2 augustus 1955.

*President:* Lt.-Kolonel der Mariniers T. J. Rijkers; *Leden:* Lt.t.Z. 1e kl. C. E. Wolderling, Majoor der Mariniers V. J. L. Blom, Lt.t.Z. 1e kl. A. W. v. d. Star, Lt.t.Z. (A) 2e kl. O.C., P. M. H. van Hulst.

*Zitting van de Zeekrijgsraad in een lokaliteit van de Marinebasis Parera te Willemstad op Curaçao*<sup>1)</sup>. Weliswaar is zulks in strijd met artikel 123 (b) R.Z., doch aangezien de enige Nederlandse oorlogsbodem in de Nederlandse Antillen de halfjaarlijkse stillig- en onderhoudsperiode ondergaat, is een normale en ongestoorde krijgsraadzitting aldaar niet gewaarborgd. Proces en procesvormen worden niet geschaad, noch beklagde en zijn verdediging benadeeld.

(R.Z. art. 123 b).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN,

Gelet op de beschikking van de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen dd. 1 September 1954 no. 2062/CMRA;

Gezien de beschikking van de Commandant der Zeemacht in de Nederlandse Antillen dd. 15 Juli 1955 no. NAP/30004/27237, houdende het bevel tot het bijeenkomen van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen teneinde recht te doen in de bij beschikking van de Commandant der Zeemacht in de dd. 12 Mei 1955 no. NAP/29506/27237 naar de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen verwezen zaak van de sergeant-vlieger J. G. de W.;

Overwegende, dat gebleken is dat het stationschip in de Nederlandse Antillen, Hr. Ms. „Willem van der Zaan”, zijnde de enige oorlogsbodem ter plaatse, wegens een halfjaarlijkse stillig- en onderhoudsperiode van 1 Augustus 1955 tot 29 Augustus 1955 gedurende dit tijdvak niet voldoet aan de eisen die een normale en ongestoorde krijgsraadzitting kunnen waarborgen;

Overwegende, dat gedurende bovengenoemde stillig- en onderhoudsperiode van Hr. Ms. „Willem van der Zaan” voor het houden van

<sup>1)</sup> Zie ook vonnis Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 28 Juli 1942 (M.R.T. XXXIX blz. 165) en voorts M.R.T. XXXEX blz. 459/460 en blz. 484. (Red.)

zittingen door de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen daartoe geschikte accommodatie beschikbaar is op het terrein van de Marinebasis Parera te Willemstad op Curaçao;

Overwegende voorts dat, alhoewel het houden van zittingen van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen op een andere plaats, in dit geval op het terrein van de Marinebasis Parera te Willemstad op Curaçao, formeel in strijd is met het bepaalde in artikel 123 b van de Regtspleging bij de Zeemagt, doch dat gezien de omstandigheden die hiertoe nopen tegen deze zittingsplaats en derhalve tegen deze afwijking geen overwegende bezwaren bestaan, omdat hierdoor noch het proces en de procesvormen geschaad worden, noch de beklaagde en zijn verdediging benadeeld wordt;

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen het noodzakelijk acht dat het tegen voornoemde beklaagde te voeren proces zo spoedig mogelijk wordt beëindigd, dat zulks mede in het belang van beklaagde is;

Gehoord het advies van de Fiscaal bij de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen;

Beveelt mitsdien, dat de door de Commandant der Zeemacht in de Nederlandse Antillen op 2 Augustus 1955 gelaste voornoemde bijeenkomst van de Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen in plaats van aan boord van het stationschip Hr. Ms. „Willem van der Zaan” zal worden gehouden in een daartoe geschikte localiteit op het terrein van de Marinebasis Parera te Willemstad op Curaçao;

Aldus gedaan en voorgelezen in de Zeekrijgsraad voornoemd in tegenwoordigheid van de Fiscaal, beklaagde en raadsman van beklaagde op 2 Augustus 1955.

## WETGEVING.

Bij Koninklijke Boodschap van 22 september 1955 zijn de hierna volgende twee wetsontwerpen houdende:

- a. nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland);
- b. aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland;  
met toelichtende memoriën, bevattende de gronden waarop zij berusten, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden. (Zitting 1955-1956-4108)

*a. Ontwerp van Wet: Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland. (Oorlogswet voor Nederland).*

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten: Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is, gelet op de artikelen 202 en 203 van de Grondwet, nieuwe regelen te stel-

len met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland <sup>1)</sup>);

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

## HOOFDSTUK I

### *Algemene bepalingen*

**Artikel 1.** In geval buitengewone omstandigheden zulks noodzakelijk maken voor de uitvoering van de militaire taak ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, kan Nederland of een gedeelte daarvan in staat van oorlog of in staat van beleg worden verklaard.

**Artikel 2.** 1. Wij stellen, op voordracht van Onze Minister-President, het begin van de staat van oorlog of van de staat van beleg vast en bepalen daarbij voor welk gebied deze staat geldt.

2. Het begin van de staat van oorlog en van de staat van beleg wordt niet op een vroeger tijdstip gesteld dan dat, waarop Ons besluit, bedoeld in het vorige lid, algemeen bekend is gemaakt op de wijze, door Ons te bepalen.

3. Ons besluit, bedoeld in het eerste lid, wordt geplaatst in het *Staatsblad*.

**Artikel 3.** 1. Wanneer de verbinding tussen de Regering en enig gebied is verbroken, kan dit in staat van beleg worden verklaard door de hoogste aldaar aanwezige militaire autoriteit, aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag.

2. Het begin van de staat van beleg wordt niet op een vroeger tijdstip gesteld dan dat, waarop het besluit, bedoeld in het vorige lid, algemeen bekend is gemaakt op de daarin bepaalde wijze.

**Artikel 4.** 1. Wanneer de staat van oorlog of de staat van beleg is ingetreden, wordt onverwijld een voorstel van wet tot het doen voortduren van die staat aan de Staten-Generaal gedaan.

2. Is, wanneer Wij een besluit, als bedoeld in artikel 2, hebben genomen, de zitting der Staten-Generaal gesloten, dan worden zij onmiddellijk door Ons in buitengewone zitting bijeengeroepen.

3. Wordt het voorstel ingetrokken of verworpen, dan nemen Wij, op voordracht van Onze Minister-President, een besluit tot beëindiging van de staat van oorlog of van de staat van beleg, met dien verstande dat het tijdstip van deze beëindiging niet later mag worden gesteld dan op het einde van de derde kalenderdag na die, waarop de intrekking of de verwerping van het voorstel plaats vond.

4. Op Ons besluit, bedoeld in het vorige lid, is artikel 2, tweede en derde lid, van overeenkomstige toepassing.

5. In het geval, bedoeld in artikel 3, wordt het in het eerste lid bedoelde voorstel van wet ingediend zodra de verbinding tussen de

<sup>1)</sup> Zie: Een staatsrechtelijke puzzle: de Oorlogswet voor Nederland en het Statuut, Ned. Juristenblad 1955 blz. 906. (Red.)

Regering en dit gebied is hersteld, tenzij de staat van beleg eerder wordt beëindigd.

**Artikel 5.** Bij de aanvang van de staat van oorlog eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid, de burgerlijke uitzonderingstoestand of de staat van beleg, doch blijven de ingevolge deze wet of de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag geldende maatregelen gedurende ten hoogste dertig kalenderdagen in stand. Een maatregel van een onder de staat van oorlog niet meer bevoegd gezag wordt alsdan beschouwd als maatregel van het ingevolge de staat van oorlog bevoegde gezag. Is er geen ingevolge de staat van oorlog tot het nemen van een maatregel bevoegd gezag, dan vervalt de maatregel terstond.

**Artikel 6.** 1. Bij de aanvang van de staat van beleg eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid, de burgerlijke uitzonderingstoestand of de staat van oorlog, doch blijven de ingevolge deze wet of de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag geldende maatregelen in stand tot nadere voorzieningen zijn getroffen. Een maatregel van een onder de staat van beleg niet meer bevoegd gezag, wordt alsdan beschouwd als maatregel van het militair gezag.

2. Internering ingevolge artikel 24 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag wordt alsdan beschouwd als bewaring ingevolge artikel 57 van deze wet.

**Artikel 7.** Behalve door overgang naar een andere buitengewone rechtstoestand, eindigt de staat van oorlog of de staat van beleg, wanneer Wij, met overeenkomstige toepassing van artikel 2, de normale rechtstoestand herstellen. Alsdan vervallen de ingevolge deze wet geldende maatregelen.

**Artikel 8.** Zo spoedig mogelijk na herstel van de normale rechtstoestand wordt van Onzentwege aan de Staten-Generaal mededeling gedaan van hetgeen verricht is ingevolge de bevoegdheden bij of krachtens deze wet toegekend.

**Artikel 9.** 1. De bevoegdheden, welke deze wet aan het militair gezag toekent, worden uitgeoefend door de militaire autoriteiten, die Wij, of, met Onze machtiging, hetzij Onze Minister van Oorlog hetzij Onze Minister van Marine in overeenstemming met Onze Minister van Oorlog, als militaire gezagsdragers aanwijzen.

2. Bij die aanwijzing wordt tevens geregeld de hiërarchische verhouding van de militaire gezagsdragers met betrekking tot de uitoefening van die bevoegdheden.

3. De aanwijzing, krachtens het eerste lid gedaan, wordt bekend gemaakt in het *Staatsblad*, in de *Nederlandse Staatscourant* en verder op de wijze, vastgesteld in het desbetreffende besluit.

**Artikel 10.** 1. Wij stellen op voordracht van Onze Minister-Prezident een instructie voor het militair gezag vast.

2. Onze Minister van Oorlog is bevoegd aanwijzingen te geven ter uitvoering aan deze instructie.

**Artikel 11.** De bevoegdheden, in de paragrafen 2 van de hoofdstukken II en III aan organen van burgerlijk gezag toegekend, worden slechts uitgeoefend, voor zover zulks met het oog op de handhaving van de openbare orde, rust of veiligheid naar het oordeel van die organen geboden is.

**Artikel 12. 1.** Verordeningen krachtens deze wet gegeven, bepalen het tijdstip waarop zij in werking treden en de wijze waarop zij worden afgekondigd.

2. Het tot de afkondiging bevoegde orgaan deelt de verordeningen zo spoedig mogelijk mede aan de daarbij betrokken Ministers en aan de overige autoriteiten, wie het aangaat.

## HOOFDSTUK II

### *De staat van oorlog*

**Artikel 13.** In het gebied, dat in staat van oorlog verkeert, gelden de bepalingen van dit hoofdstuk.

#### *§ 1. Bevoegdheden van het militair gezag*

**Artikel 14.** Algemeen verbindende voorschriften, welke vaststelling krachtens andere wetten toekomt aan organen van andere openbare lichamen dan het Koninkrijk of Nederland, kunnen mede worden vastgesteld, buiten werking gesteld, gewijzigd of aangevuld bij verordening van het militair gezag, dat zo mogelijk het bevoegde orgaan hoort.

**Artikel 15. 1.** De organen van burgerlijk gezag geven van een maatregel, welke zij krachtens deze wet hebben genomen, binnen tweemaal vier en twintig uur kennis aan het militair gezag, voor zover dit gezag niet anders bepaalt.

2. Het militair gezag is bevoegd deze maatregelen, voor zover zij in strijd zijn met zijn eigen maatregelen dan wel om andere redenen naar zijn oordeel een belemmering vormen voor de juiste vervulling van de militaire taak, met ingang van een door hetzelfde te bepalen tijdstip buiten werking te stellen.

3. Het militair gezag geeft van deze buitenwerkingstelling kennis aan het desbetreffende orgaan van burgerlijk gezag.

**Artikel 16. 1.** Het militair gezag kan organen van burgerlijk gezag werkzaamheden opdragen, welke voortvloeien uit zijn taak.

2. De opdrachten, bedoeld in het vorige lid, kunnen niet worden gegeven aan de leden van de Hoge Colleges van Staat, Onze Ministers, of de leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast.

**Artikel 17.** Het militair gezag is bevoegd, na overleg met de organen van burgerlijk gezag, wie het aangaat, de dienst der politie en en der brandweer te regelen of te wijzigen.

**Artikel 18. 1.** Het militair gezag kan de bevoegdheid van Onze Commissaris in de provincie ingevolge artikel 14, tweede lid, van de



instructie, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 september 1850, *Stb.* 62, geheel of gedeeltelijk schorsen en die van de burgemeester ingevolge artikel 219, artikel 220, eerste volzin, en artikel 222 van de gemeentewet, geheel of gedeeltelijk aan zich trekken. De politie en de brandweer treden dan, voor zoveel het militair gezag dit in verband met de uitoefening van die bevoegdheden, nodig acht, onder de bevelen van hetzelfde. De Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, oefent de bevoegdheid, bedoeld in artikel 15, tweede lid, van het Politiebesluit 1945, alsdan niet uit.

2. Voorzover het militair gezag de bevoegdheid van de burgemeester ingevolge artikel 220, eerst volzin, van de gemeentewet aan zich trekt, blijven de leden 2—5 van genoemd artikel buiten toepassing.

**Artikel 19.** Het militair gezag is bevoegd bij een ieder inlichtingen in te winnen of te doen inwinnen.

**Artikel 20.** Het militair gezag is bevoegd weg te ruimen of te doen wegruimen wat aan de uitoefening van de taak der krijgsmacht in de weg staat.

**Artikel 21.** 1. Het militair gezag is bevoegd het aanbrengen van veranderingen in, aan of op terreinen en opstallen voor te schrijven, te beperken of te verbieden.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent de uitoefening regelen stellen.

**Artikel 22.** 1. Het militair gezag is bevoegd onroerende en roerende goederen te gebruiken of te doen gebruiken, dan wel in gebruik of in eigendom te vorderen of te doen vorderen.

2. Zodra zulks naar het oordeel van Onze Minister van Oorlog mogelijk is, wordt het in gebruik gevorderde goed door of vanwege deze wederom ter beschikking van de rechthebbende gesteld. Onze voornoemde Minister doet daarvan mededeling aan de rechthebbende of brengt dit ter algemene kennis.

3. Het militair gezag is bevoegd veranderingen aan te brengen of te doen aanbrengen in, aan of op goederen, die krachtens het eerste lid in gebruik gevorderd zijn.

**Artikel 23.** 1. Het militair gezag is bevoegd de toegang tot of het gebruik van bepaalde gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen voor een bepaalde of onbepaalde tijdsduur te beperken of geheel te verbieden.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 24.** 1. Het militair gezag is bevoegd:

a. het vertoeven in de open lucht te beperken;  
b. de toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van gebieden te regelen.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in

het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 25.** Het militair gezag is bevoegd vertoningen — die van films daaronder begrepen — voor een bepaalde tijdsduur te verbieden.

**Artikel 26.** 1. Het militair gezag is bevoegd te beschikken over de inrichtingen van verreberichtgeving.

2. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent de verreberichtgeving buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

**Artikel 27.** 1. Het militair gezag is bevoegd de inlevering van wapenen, munitie, ontplofbare en anderszins voor de uit- of inwendige veiligheid gevaarlijke stoffen te bevelen.

2. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde goederen alsmede die omtrent de uitoefening van de jacht, buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

3. Het militair gezag pleegt bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, bedoeld in het voorgaande lid, tevoren voor zover mogelijk overleg met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 28.** 1. Het militair gezag is bevoegd regelen te stellen met het oog op de bescherming van de bevolking tegen de gevolgen van oorlogsgeweld en de daaromtrent bestaande wettelijke bepalingen buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

2. Het militair gezag pleegt bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, bedoeld in het voorgaande lid, tevoren voor zover mogelijk overleg met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

**Artikel 29.** 1. Het militair gezag is bevoegd regelen te stellen nopens de werkzaamheden, welke niet-militairen in het belang van de taak van de krijgsmacht moeten verrichten. Tot oproeping voor het verrichten van deze werkzaamheden zijn bevoegd het militair gezag en de door dit gezag gemachtigde officieren van de krijgsmacht.

2. De in het voorgaande lid bedoelde oproeping geschiedt door middel van het bij de regelen, krachtens het voorgaande lid gesteld, aangewezen orgaan van burgerlijk gezag, tenzij zulks voor bijzondere gevallen anders wordt geregeld.

3. Bij de uitoefening van de bevoegdheden, bij het eerste lid toegekend, wordt tevoren, voor zover mogelijk, overleg gepleegd met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

4. De rechtspositie van tewerkgestelde niet-militairen wordt bij algemene maatregel van bestuur zoveel mogelijk in overeenstemming met die van de noodwachters geregeld.

**Artikel 30.** 1. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent de beperking van de arbeidsduur, de veiligheid en de

hygiëne bij de arbeid en het tegengaan van gevaar, schade of hinder, teweeggebracht door inrichtingen, buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

2. Het militair gezag pleegt bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, bedoeld in het voorgaande lid, tevoren voor zover mogelijk overleg met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

**Artikel 31.** Het militair gezag is bevoegd weg te nemen, te beletten, te verrichten of in de vorige toestand te herstellen, dan wel te doen wegnemen, beletten, verrichten, of in de vorige toestand herstellen hetgeen in strijd met een van zijn maatregelen is of wordt gedaan of nagelaten. Dit geschiedt op kosten der overtreders, tenzij de overtreding buiten hun schuld plaats vond.

**Artikel 32.** 1. Onze Minister van Oorlog kan bij dwangbevel de ingevolge artikel 31 verschuldigde kosten invorderen,

2. Het dwangbevel wordt op kosten van de schuldenaar bij deurwaarders-exploot betekend en tenuitvoer gelegd op de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten aanzien van vonnissen en authentieke akten voorgeschreven.

3. Binnen dertig dagen na de dagtekening staat verzet tegen het dwangbevel open door dagvaarding van Onze Minister van Oorlog.

4. Het verzet schorst de tenuitvoerlegging van het dwangbevel.

#### § 2. *Bevoegdheden van organen van burgerlijk gezag*

**Artikel 33.** 1. Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester handelen bij de uitoefening van hun bevoegdheden, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, rust of veiligheid, in overeenstemming met de aanwijzingen van Onze Minister van Binnenlandse Zaken.

2. De burgemeester handelt bij de uitoefening van zijn bevoegdheden, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, rust of veiligheid, mede in overeenstemming met de aanwijzingen van Onze Commissaris in de provincie.

3. Wanneer de bevoegdheden, bedoeld in de vorige leden, niet mochten zijn uitgeoefend in overeenstemming met de aanwijzingen van Onze genoemde Minister en van Onze Commissaris in de provincie, zijn de genomen maatregelen niettemin verbindend, totdat zij zijn ingetrokken.

4. Ten aanzien van de voorschriften, welke op de voet van dit artikel zijn uitgevaardigd, blijven de leden 2-5 van artikel 220 van de gemeentewet buiten toepassing.

**Artikel 34.** 1. Onze Minister van Binnenlandse Zaken is, indien en voor zover Wij hem, op voordracht van Onze Minister-President, daartoe machtigen, bevoegd te voorzien in de uitoefening van de bevoegdheden van Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, rust of veiligheid, door die uitoefening geheel of ten dele aan zich te trekken

dan wel daarmede geheel of ten dele een ander orgaan van burgerlijk gezag te belasten.

2. Indien Onze voornoemde Minister van de bevoegdheid, bedoeld in het vorige lid, gebruik maakt, brengt hij dit terstond ter algemene kennis.

**Artikel 35.** Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester zijn bevoegd bij een ieder inlichtingen in te winnen.

**Artikel 36.** Onze Minister van Binnenlandse Zaken is bevoegd de vertoning in het openbaar dan wel in tegenwoordigheid van meer dan vijf en twintig personen van door die Minister aangewezen films voor een door hem te bepalen tijdsduur te verbieden.

**Artikel 37.** 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde zijn Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester bevoegd het vertoeven in de open lucht te beperken.

2. Wij geven bij algemene maatregel van bestuur nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid.

3. In spoedeisende gevallen kan Onze Minister van Binnenlandse Zaken nadere regelen, als bedoeld in het vorige lid, geven of zodanige reeds bij algemene maatregel van bestuur gegeven regelen wijzigen, aanvullen of buiten werking stellen. De door Onze Minister gegeven voorschriften worden op de wijze, door hem te bepalen, bekend gemaakt.

4. Binnen drie maanden na de vaststelling van voorschriften, als bedoeld in het vorige lid, worden deze door Ons bevestigd. De bevestiging geschiedt in de vorm van vaststelling van de betreffende voorschriften al dan niet gewijzigd, bij algemene maatregel van bestuur.

**Artikel 38.** 1. De bevoegdheden van Onze Commissaris in de provincie ingevolge artikel 16, tweede lid, en artikel 17 van het Politiebesluit 1945, alsmede ingevolge artikel 15 van de instructie, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 september 1850, *Stb.* 62, die van de burgemeester ingevolge de artikelen 217 en 218 van de gemeentewet, alsmede ingevolge de artikelen 15, derde lid, en 17, vijfde lid, van het Politiebesluit 1945, en die van de Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, ingevolge artikel 15, tweede lid, van het Politiebesluit 1945, worden niet uitgeoefend, voor zover het betreft het inroepen van bijstand van de Koninklijke Marechaussee of van andere onderdelen van de krijgsmacht.

2. Indien Onze Commissaris in de provincie dan wel de burgemeester voor de handhaving der openbare orde de hulp van de Koninklijke Marechaussee of van andere onderdelen van de Krijgsmacht nodig heeft, verzoekt hij deze aan het militair gezag.

**Artikel 39.** 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd de toegang tot of het gebruik van bepaalde

gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen voor een bepaalde of onbepaalde tijdsduur te beperken of geheel te verbieden.

2. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze voornoemde Minister te bepalen, bekend gemaakt.

3. De bevoegdheden, bedoeld in het eerste lid, zullen slechts in overeenstemming met het militair gezag uitgeoefend worden.

**Artikel 40.** De burgerlijke autoriteiten, met de uitoefening van enige in deze wet genoemde bevoegdheid belast, kunnen doen wegnemen, beletten, verrichten of in de vorige toestand herstellen, hetgeen in strijd met een van hun maatregelen is of wordt gedaan of nagelaten. Dit geschiedt op kosten der overtreders, tenzij de overtreding buiten hun schuld plaats vond.

**Artikel 41.** De in het vorige artikel bedoelde kosten worden ingevorderd met toepassing van de wetten van 22 mei 1845, *Stb.* 22, en van 1 juni 1850, *Stb.* 26, met dien verstande dat:

*n.* het in te vorderen bedrag wordt gelijkgesteld met inkomstenbelasting;

*b.* onder „kohier<sup>h</sup>” wordt verstaan een gewaarmerkt afschrift van de door de autoriteiten, bedoeld in het vorig artikel, aan de schuldenaar gedane kennisgeving, waarbij het bedrag van de kosten is vastgesteld;

*c.* onder „aanslagbiljet<sup>w</sup>” wordt verstaan een door de ontvanger gewaarmerkt en gedagtekend afschrift van de onder *b* bedoelde kennisgeving;

*d.* voor „belastingschuldige<sup>z</sup>” wordt gelezen: „schuldenaar”;

*e.* de door de in het vorig artikel bedoelde autoriteiten vastgestelde vervalttermijnen in de plaats treden van die, genoemd in artikel 8 van de Wet van 22 mei 1845, *Stb.* 22;

*f.* de ontvanger voor de toepassing van artikel 20 van laatstgenoemde wet geacht wordt ten deze op te treden namens het bestuur van de belastingen;

*g.* de ten uitvoerlegging van het dwangbevel door verzet wordt geschorst.

### HOOFDSTUK III

#### *De staat van beleg*

**Artikel 42.** In het gebied, dat in staat van beleg verkeert, gelden de bepalingen van dit en van het vorige hoofdstuk.

#### § 1. *Bevoegdheden van het militair gezag*

**Artikel 43.** 1. De organen van burgerlijk gezag en het in burgerlijke overheidsdienst zijnde personeel zijn verplicht de aanwijzingen van het militair gezag op te volgen.

2. Het bepaalde in het eerste lid geldt niet voor de leden van de Hoge Colleges van Staat, Onze Ministers, of de leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast.

**Artikel 44.** 1. Het militair gezag is bevoegd te voorzien in de uitoefening van de bevoegdheden van Onze Commissaris in de provincie, van de burgemeester, of van enig orgaan van burgerlijk gezag, daarmede krachtens artikel 34 door Onze Minister van Binnenlandse Zaken belast, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, rust en veiligheid, alsmede van de bevoegdheden van de Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, voor zover die niet strekken tot opsporing van strafbare feiten, door die uitoefening geheel of ten dele aan zich te trekken, dan wel daarmede geheel of ten dele organen van burgerlijk gezag of officieren te belasten.

2. De politie en de brandweer treden dan, voor zoveel het militair gezag dit nodig acht, onder de bevelen van hetzelfde dan wel van die organen van burgerlijk gezag of van die officieren.

3. Indien en voor zover het militair gezag de bevoegdheden van de burgemeester, bedoeld in de eerste volzin van artikel 220 van de gemeentewet, aan zich trekt, blijven de leden 2—5 van genoemd artikel buiten toepassing.

**Artikel 45.** 1. Het militair gezag is bevoegd elk aan de post of aan een andere instelling van vervoer of aan een inrichting van verberichtgeving toevertrouwd stuk of bericht in beslag te nemen, op te nemen, te onderzoeken, achter te houden, geheel of gedeeltelijk te vernietigen, te wijzigen, onleesbaar te maken of te verhinderen, dat het zijn bestemming bereikt.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 46.** 1. Het militair gezag is bevoegd te beschikken over de inrichtingen der postdienen.

2. Het is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent de postdienst buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

**Artikel 47.** Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent het vervoer en de bezorging van lijken buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

**Artikel 48.** 1. Onverminderd het bepaalde in de Wet verplaatsing bevolking is het militair gezag bevoegd gebieden geheel of gedeeltelijk te ontruimen.

2. Met militair gezag is bevoegd zo nodig de wettelijke bepalingen omtrent de verplaatsing van bevolking te wijzigen of aan te vullen.

3. In geval van een zodanige ontruiming is het militair gezag bevoegd te bepalen, dat de officieren, krachtens artikel 28 van de Inkwartieringswet aangewezen door Onze Ministers van Oorlog en van Marine, van hun bevoegdheden gebruik maken ten behoeve van de burgerbevolking in die gebieden.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen, en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 49.** Het militair gezag is bevoegd beperkende bepalingen vast te stellen omtrent het vervaardigen, uitgeven, voorhanden hebben, verspreiden, aanplakken, aanbrengen of in de handel brengen van geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen. Het kan een en ander ten aanzien van bepaalde geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen geheel verbieden.

**Artikel 50. 1.** Het militair gezag is bevoegd te bepalen, dat geen openbare vergaderingen of bijeenkomsten, geen besloten vergaderingen of bijeenkomsten van meer dan tien personen, of geen optochten zullen worden gehouden, dan met schriftelijke vergunning van het militair gezag.

2. Aan de vergunning kunnen voorwaarden worden verbonden.

3. Elke vergadering, bijeenkomst of optocht gaat, ook indien voor het houden daarvan vergunning is gegeven, op vordering van het militair gezag terstond uiteen.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in de voorgaande leden bedoelde bevoegdheden opdragen aan andere organen, en omtrent die uitoefening regelen stellen.

5. Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienstoefeningen.

**Artikel 51. 1.** Het militair gezag is bevoegd niet-militairen op te roepen om deel uit te maken van de krijgsmacht.

2. Zij worden van het tijdstip af, waartegen zij zijn opgeroepen, aangemerkt als militair, behorende tot dat deel van de krijgsmacht, waarbij zij zijn ingedeeld. De oproeping geldt als oproeping voor de werkelijke dienst.

3. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 52. 1.** Onverminderd het bepaalde in de Wet verplaatsing bevolking is het militair gezag bevoegd aan niet-militairen, die voor de verdediging nuttig kunnen zijn, het verlaten van een gebied te verbieden.

2. Het militair gezag is mede bevoegd het wegvoeren van goederen uit een gebied voor te schrijven of te verbieden.

3. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in de voorgaande leden bedoelde bevoegdheden opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

**Artikel 53.** Het militair gezag is bevoegd een ieder aan zijn kleding of zijn lichaam te onderzoeken of te doen onderzoeken.

**Artikel 54. 1.** Het militair gezag is bevoegd alle plaatsen ook tegen de wil van de rechthebbende te betreden en aldaar onderzoek of huiszoeking te verrichten.

2. Het militair gezag kan tot zodanig betreden of tot een zodanig onderzoek of huiszoeking een algemene of bijzondere schriftelijke last geven.

3. Tot het binnentreden in een woning tegen de wil van de bewoner wordt zodanige last alleen verstrekt aan een officier of een opsporingsambtenaar, die zich zo nodig door militairen van lagere rang kunnen doen vergezellen.

4. De officier of opsporingsambtenaar is gehouden van zijn bevindingen een proces-verbaal op te maken en dit in te leveren bij het militair gezag.

5. De wet van 21 juli 1890, *Stb.* 127, blijft buiten toepassing.

**Artikel 55.** 1. De officieren of opsporingsambtenaren, aangewezen door het militair gezag, zijn bevoegd alle voorwerpen, ten aanzien van welke ernstig vermoeden bestaat, dat zij zullen dienen tot het in gevaar brengen van de uit- of inwendige veiligheid, of uit welke aanwijzingen kunnen worden verkregen omtrent een mogelijk in gevaar brengen van die veiligheid, te onderzoeken of voor het militair gezag onder zich te nemen.

2. Van elk onder zich nemen wordt een proces-verbaal opgemaakt, hetwelk mede de redenen daarvan vermeldt. Dit proces-verbaal wordt binnen tweemaal vier en twintig uren bij het militair gezag ingeleverd en aan belanghebbende in afschrift medegedeeld. voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig wordt geoordeeld met het belang van de Staat.

**Artikel 56.** 1. Het militair gezag is bevoegd aan personen, ten aanzien van wie gegrond vermoeden bestaat, dat zij de uit- of inwendige veiligheid in gevaar zullen brengen, te bevelen het in staat van beleg verklaarde gebied te verlaten dan wel te verbieden zich daarheen te begeven of daarin terug te keren.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in liet vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

3. Onze Minister van Oorlog kan aan degene, op wie het bepaalde in het eerste lid is toegepast, een tegemoetkoming toekennen in de kosten van het levensonderhoud van hem en van degenen in wier onderhoud hij voorziet.

4. Indien iemand ingevolge het bepaalde in het eerste lid niet in de plaats zijner inwoning kan verblijven, kan Onze Minister van Oorlog hem desverlangd onderdak, verzorging en verpleging voor rekening van den lande verschaffen.

**Artikel 57.** 1. Het militair gezag is bevoegd iedere persoon, ten aanzien van wie gegrond vermoeden bestaat, dat hij de uit- of inwendige veiligheid in gevaar zal brengen, in de bewaring van Onze Minister van Justitie, of, indien en zolang dit niet mogelijk is, in militaire bewaring te stellen.

2. Van elke inbewaringstelling wordt proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal, hetwelk mede de redenen van de inbewaringstelling vermeldt, wordt binnen tweemaal vier en twintig uren in afschrift medegedeeld aan Onze Minister van Oorlog, aan de arrondissementsrechtbank van de woonplaats van de in bewaring gestelde en aan de in be-



waring gestelde. Indien mededeling van de redenen van de inbewaringstelling aan de in bewaring gestelde strijdig wordt geoordeeld met het belang van de Staat, worden deze redenen in het voor hem bestemde afschrift niet opgenomen.

3. Tegen een inbewaringstelling kunnen schriftelijk bezwaren worden ingediend bij de in het vorige lid bedoelde rechtbank. Indien de in bewaring gestelde zulks bij zijn bezwaarschrift verzoekt, is de rechtbank gehouden hem zo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen één maand na de indiening van het bezwaarschrift te horen. De rechtbank kan, ook wanneer geen bezwaarschrift is ingediend, Onze Minister van Oorlog uitnodigen haar ter zake alle nodig geachte inlichtingen te verschaffen of te doen verschaffen. Onze Minister van Oorlog is bevoegd hierbij mede te delen, dat het openbaar belang zich verzet tegen kennisneming daarvan door anderen dan de rechtbank.

4. Indien tegen een inbewaringstelling een bezwaarschrift is ingediend, brengt de rechtbank haar oordeel daaromtrent zo spoedig mogelijk ter kennis van de in bewaring gestelde en van Onze Minister van Oorlog. Na ontvangst van het advies van de rechtbank beslist Onze Minister van Oorlog onverwijld op het bezwaarschrift.

5. De rechtbank is te allen tijde bevoegd Onze Minister van Oorlog in kennis te stellen van haar oordeel omtrent een inbewaringstelling, waarvan haar overeenkomstig het tweede lid van dit artikel mededeling is gedaan.

6. In het beheer van de goederen van de in bewaring gestelde en in het waarnemen van diens belangen wordt zo nodig voorzien op de wijze, voorgeschreven in de eerste afdeling van de negentiende titel van het eerste boek van het Burgcrlijk Wetboek. Te dien einde wordt aan de Officier van Justitie bij de rechtbank van de woonplaats van de in bewaring gestelde onverwijld kennis gegeven van de inbewaringstelling. Artikel 56, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

7. Onze Minister van Oorlog bepaalt in overeenstemming met Onze Minister van Justitie, waar de inbewaringstelling geschiedt.

8. Onverminderd het bepaalde in het vierde lid wordt een in bewaring gestelde in vrijheid gesteld, zodra dit naar het oordeel van het militair gezag mogelijk is.

**Artikel 58.** Het militair gezag is bevoegd te bepalen, dat een bij de wet toegelaten vrijheidsbeneming ten uitvoer wordt gelegd in andere dan bij of krachtens andere wetten aangewezen plaatsen.

## § 2. *Bevoegdhederz van organen van burgerlijk gezag*

**Artikel 59.** 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd te bepalen, dat geen openbare vergaderingen of bijeenkomsten, geen besloten vergaderingen of bijeenkomsten van meer dan tien personen, of geen optochten zullen worden gehouden, dan met zijn schriftelijke vergunning.

2. Aan de vergunning kunnen voorwaarden worden verbonden.

3. Elke vergadering, bijeenkomst of optocht gaat, ook indien voor

het houden daarvan vergunning is gegeven, op door of namens de burgemeester gedane vordering terstond uiteen.

4. Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienstoefeningen.

**Artikel 60.** 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd een ieder aan zijn kleding en degene, die de openbare orde, rust of veiligheid verstoort of ten aanzien van wie een geground vermoeden bestaat, dat hij zich daaraan schuldig zal maken, ook aan zijn lichaam, te onderzoeken, dan wel door politie- of opsporingsambtenaren te doen onderzoeken.

2. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft in overeenstemming met Onze Minister van Justitie nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken te bepalen, bekend gemaakt.

3. Van de bevoegdheid, gegeven in het eerste lid, wordt geen gebruik gemaakt jegens militairen.

**Artikel 61.** 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd alle plaatsen ook tegen de wil van de rechtgebende te betreden dan wel door politie- of opsporingsambtenaren te doen betreden en aldaar onderzoek of huiszoeken te verrichten of door die ambtenaren te doen verrichten. Zo nodig verschaffen zij zich toegang met behulp van de sterke arm.

2. Is een zodanige plaats een woning, dan treden de politie- of opsporingsambtenaren tegen de wil van de bewoners niet binnen dan voorzien van een algemene of bijzondere schriftelijke door de burgemeester verstrekte last. Van dit binnentreden wordt een proces-verbaal opgemaakt, hetwelk binnen twee maal vier en twintig uren aan Onze Minister van Binnenlandse Zaken en aan degene in wiens woning is binnengetreten in afschrift wordt medegedeeld. In dit proces-verbaal wordt van het tijdstip van het binnentreden en van het daarmee beoogde doel melding gemaakt.

3. De ambtenaren, bedoeld in het eerste lid, kunnen zich bij het betreden door andere personen doen vergezellen. In het geval, bedoeld in het vorige lid, wordt hiervan melding gemaakt in het proces-verbaal.

4. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft in overeenstemming met Onze Minister van Justitie nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken te bepalen, bekend gemaakt.

**Artikel 62.** 1. De autoriteiten, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken aangewezen, zijn bevoegd alle voorwerpen, ten aanzien van welke ernstig vermoeden bestaat, dat zij zullen dienen tot verstoring van de openbare orde, rust of veiligheid, of uit welke aanwijzingen kunnen worden verkregen omtrent een mogelijke verstoring van de openbare orde, rust of veiligheid, te onderzoeken, in beslag te

nemen, te doen onderzoeken of in beslag te doen nemen, dan wel het gebruik daarvan te beperken of geheel te verbieden.

2. Van elke inbeslagneming wordt een proces-verbaal opgemaakt, hetwelk mede de redenen van inbeslagneming vermeldt. Dit proces-verbaal wordt binnen tweemaal vier en twintig uren aan Onze Minister van Binnenlandse Zaken en aan de belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig kan worden geoordeeld met het belang van de Staat. Voorts wordt van elke beperking en elk verbod aan Onze voornoemde Minister onverwijld kennis gegeven, onder opgave van de redenen, welke tot deze maatregel hebben geleid.

3. Ten aanzien van elke inbeslagneming, elke beperking of elk verbod kan de belanghebbende een bezwaarschrift indienen bij Onze Minister van Binnenlandse Zaken. Onze Minister beslist hierop ten spoedigste.

4. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft in overeenstemming met Onze Minister van Justitie nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken te bepalen, bekend gemaakt.

**Artikel 63.** 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde zijn Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester bevoegd aan personen, ten aanzien van wie geground vermoeden bestaat, dat zij de openbare orde, rust en veiligheid in gevaar zullen brengen, te bevelen een gebied te verlaten, of te verbieden zich daarheen te begeven of daarin terug te keren.

2. Onze Minister van Binnenlandse Zaken kan aan degene, op wie het bepaalde in het eerste lid is toegepast, een tegemoetkoming toekennen in de kosten van het levensonderhoud van hem en van degenen, in wier onderhoud hij voorziet.

3. Indien iemand ingevolge het bepaalde in het eerste lid niet in de plaats zijner inwoning kan verblijven, is Onze Minister van Binnenlandse Zaken bevoegd hem desverlangd onderdak, verzorging en verpleging voor rekening van den lande te verschaffen.

4. Wij geven bij algemene maatregel van bestuur nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in de voorgaande leden.

5. In spoedeisende gevallen kan Onze Minister van Binnenlandse Zaken nadere regelen, als bedoeld in het vorige lid, geven of zodanige reeds bij algemene maatregel van bestuur gegeven regelen wijzigen, aanvullen of buiten werking stellen. De door Onze Minister gegeven voorschriften worden op de wijze, door hem te bepalen, bekend gemaakt.

6. Binnen drie maanden, na de vaststelling van voorschriften, als bedoeld in het vorige lid, worden deze door Ons bevestigd. De bevestiging geschiedt in de vorm van vaststelling van de betreffende voorschriften, al dan niet gewijzigd, bij algemene maatregel van bestuur.

7. Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester oefenen de bevoegdheden, gegeven in dit artikel, slechts uit in overeenstemming met het militair gezag.

## HOOFDSTUK IV

### *Schadeloosstelling*

**Artikel 64.** Indien door toepassing van een der artikelen 20, 21 en 22 schade is geleden zal de rechthebbende schadeloosgesteld worden volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, tenzij bij wet of overeenkomst anders is of wordt bepaald.

2. Hetzelfde geschiedt, indien wordt aangetoond, dat wapenen, munitie of ontplofbare stoffen, ingeleverd op bevel krachtens artikel 27, eerste lid, niet aan de rechthebbende worden teruggegeven in de toestand, waarin zij bij inlevering verkeerden.

3. Onder rechthebbende in de zin van dit artikel wordt verstaan de eigenaar, de zakelijk gerechtigde, de pachter, de huurder en de huurkoper van het goed.

**Artikel 65.** 1. Indien een goed in eigendom is gevorderd, gaat de eigendom over op het tijdstip waarop aan de vordering is voldaan.

2. De eigendom gaat over vrij van alle lasten en rechten daarop rustende; alleen erfdienstbaarheden kunnen op het goed gevestigd blijven, doch niet dan met goedkeuring door of vanwege het militair gezag. Dijk- en soortgelijke lasten en alle belastingen, hoegenaamd, waarmede het gevorderde goed is bezwaard of die daarvan worden betaald, gaan van de dag van de eigendomsovergang over op de Staat.

3. In alle gevallen waarin ten gevolge van een vordering krachtens deze wet de eigendom is overgegaan van goederen, te welker aanzien ingevolge enig wettelijk voorschrift inschrijving in de openbare registers is vereist, zal het militair gezag voor inschrijving van die overgang in de daarvoor bestaande registers zorg dragen.

4. De op het ogenblik van de eigendomsovergang op het gevorderde goed rustende hypothecaire inschrijvingen worden ambtshalve doorgehaald.

**Artikel 66. 1.** Tot het verkrijgen van schadeloosstelling als bedoeld in artikel 64 moet de rechthebbende een aanvraag indienen bij Onze Minister van Oorlog.

2. Deze aanvraag dient te geschieden:

a. in het geval, dat de kennisgeving is gedaan, als bedoeld in artikel 22, tweede lid, binnen zes maanden na die kennisgeving;

b. in het geval, dat wapenen, munitie en ontplofbare stoffen, ingeleverd ingevolge artikel 27, worden teruggegeven, binnen zes maanden na deze teruggave;

c. in alle overige gevallen, binnen zes maanden na het tijdstip, waarop de artikelen 20, 21 22 en 27 ophouden te gelden.

**Artikel 67. 1.** Zo spoedig mogelijk na ontvangst van de aanvraag doch binnen zes maanden biedt Onze Minister van Oorlog een voorstel

tot schadeloosstelling aan of bericht, dat er naar zijn oordeel geen termen voor schadeloosstelling aanwezig zijn.

2. Is binnen de genoemde termijn geen voorstel of bericht door de rechthebbende ontvangen of stemt hij niet met dit voorstel of bericht in, dan kan hij de kantonrechter vragen de schadeloosstelling vast te stellen.

**Artikel 68.** 1. De bepalingen, voor burgerlijke twistgedingen geldende, zijn op de twistgedingen, bedoeld in artikel 67, tweede lid, van toepassing, voor zover daarvan in de volgende leden niet wordt afgeweken.

2. Alle rechtsvorderingen tot vergoeding van schade in artikel 67, tweede lid, bedoeld, staan ter kennisneming van de kantonrechter.

3. De vordering moet worden gedaan binnen drie maanden na het strijken van de in artikel 67, eerste lid, genoemde termijn.

4. De vordering wordt aanhangig gemaakt door de indiening in tweevoud van een met redenen omkleed verzoekschrift. De griffier zendt een exemplaar van het verzoekschrift binnen een week na ontvangst aan Onze Minister van Oorlog. Onze genoemde Minister kan aan de rechter een verzoogschrift in tweevoud overleggen. De griffier zendt een exemplaar van het verzoogschrift onverwijld aan de verzoeker.

5. Indien, hetzij in het verzoekschrift, hetzij in het verzoogschrift, hetzij in enig geschrift, binnen één week na verzending van een exemplaar van het verzoogschrift aan de verzoeker, is verzocht de zaak mondeling te mogen toelichten, of wel de rechter mondelinge toelichting nodig acht, worden de verzoeker en de door Onze Minister in diens verzoogschrift aangewezen persoon tot dat einde door de griffier opgeroepen.

6. De kosten komen ten laste van den lande tenzij de rechter in de omstandigheden van het geding termen vindt om de kosten geheel of voor een deel te compenseren, behoudens dat de kosten geheel door de verzoeker worden gedragen, indien hem niet meer wordt toegewezen dan door Onze Minister werd aangeboden.

**Artikel 69.** Indien overschrijding van de termijnen, vermeld in de artikelen 66 en 68, derde lid, de rechthebbende redelijkerwijze niet kan worden aangerekend, wordt, indien het een aanvraag betreft, als bedoeld in artikel 66, ten aanzien van het verzoekschrift en, indien het betreft vorderingen, als bedoeld in artikel 67, tweede lid, ten aanzien van die vorderingen gehandeld als waren de termijnen niet overschreden.

## HOOFDSTUK V

### *Strafbepalingen*

**Artikel 70.** 1. Overtreding van het bepaalde krachtens een der artikelen 21, 23, 24, 25, 27, eerste lid, 29, 48, 49, 50, 52 en 56, eerste lid, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden.

2. Het feit is een overtreding.

**Artikel 71.** 1. Opzettelijke overtreding van het bepaalde bij artikel 43 of krachtens artikel 49 wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

2. Het feit is een misdrijf.

**Artikel 72.** Indien het militair gezag ingevolge artikel 14 een verordening wijzigt of aanvult, kan het daarbij op geen feit een zwaardere straf stellen dan hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden.

**Artikel 73.** 1. Indien het militair gezag ingevolge een der artikelen 26, 27, 28, 30, 46 en 47 een wet of Koninklijk besluit wijzigt of aanvult, kan het daarbij op geen feit een zwaardere straf stellen dan hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste tienduizend gulden.

2. Bij wijziging of aanvulling door het militair gezag van de wet van 26 april 1884, *Stb.* 81, houdende nadere bepalingen omtrent het vervoer, de in-, uit- en doorvoer, verkoop en opslag van buskruit en andere licht ontvlambare of ontplofbare stoffen, dan wel van de Vuurwapenwet kan ook gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren worden bedreigd.

**Artikel 74.** Indien de misdrijven, bedoeld bij de artikelen 131, 132, 138, 139, 141, 143, 179—182, 184, 186 en 187 van het Wetboek van Strafrecht, worden begaan in een gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert, kunnen de bij die artikelen gestelde straffen met een derde worden verhoogd.

**Artikel 75.** Behalve de bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren, zijn met de opsporing van strafbare feiten, begaan in een gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert, belast de door het militair gezag aangewezen en daartoe beëdigde personen.

**Artikel 76.** In de gevallen, bedoeld in artikel 64, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, is in een gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert, voorlopige hechtenis toegelaten ten aanzien van overtredingen van bepalingen bij of krachtens deze wet vastgesteld, alsmede voor alle misdrijven.

## HOOFDSTUK VI

### *Slotbepalingen*

**Artikel 77.** De invorderingen, bedoeld in de artikelen 32 en 41, kunnen ook geschieden na afloop van de staat van oorlog of de staat van beleg.

**Artikel 78.** Onder maatregel wordt in deze wet begrepen een voorschift of een beslissing, dan wel de buitenwerkingstelling van een zodanige maatregel of een daarin aangebrachte wijziging of aanvulling.

**Artikel 79.** Deze wet kan worden aangehaald als „Oorlogswet voor Nederland”.

**Artikel 80.** De wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128, wordt ingetrokken.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister-president,  
Minister van Algemene Zaken,  
De Minister van Oorlog en van Marine,  
De Minister van Binnenlandse Zaken,  
De Minister van Justitie,  
De Minister van Financiën,*

## MEMORIE VAN TOELICHTING

### **Algemeen gedeelte**

#### *Noodzakelijkheid van de nieuwe wet*

Dat de wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128, ter uitvoering van het tegenwoordige artikel 202 der Grondwet, herziening behoeft, was reeds in de jaren 1914—1918 aan de hand van de toen opgedane ervaringen duidelijk geworden. De in die jaren ontworpen herzieningen hebben echter, op één uitzondering na, het *Staatsblad* nooit bereikt. Wel zijn later, o.a. bij het in werking treden van de wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen, enkele partiële wijzigingen in de wet aangebracht.

De voorbereidingen, welke van militaire zijde voor de uitoefening van het militair gezag in de jaren tussen beide wereldoorlogen werden getroffen, waren derhalve gebaseerd op de slechts weinig gewijzigde wet van 1899.

Bij deze voorbereidingen, maar nog meer bij de toepassing van de wet in het tijdvak 1939—1940, bleken opnieuw onvolkomenheden. Deze moesten voornamelijk worden toegeschreven aan het feit, dat de wet hoofdzakelijk bedoeld was om in tijden van gevaar of daadwerkelijke oorlog *in vestingen* of *versterkte liniën* de dan nodige bevoegdheden aan de *militaire* autoriteiten te kunnen verlenen.

Weliswaar verzette de wet zich niet tegen het afkondigen van een bijzondere rechtstoestand voor het *gehele* land, maar dat werd in 1899 zeker niet het meest waarschijnlijke geval geacht.

De toestand was in 1939 echter geheel anders. Reeds in de jaren 1914—1918 en de daarop volgende jaren was gebleken, dat een oorlog *niet alleen militaire maatregelen* eiste, maar dat in vrijwel alle sectoren van het maatschappelijk leven noodmaatregelen onvermijdelijk zouden zijn. Zo moet de industrie zich omschakelen op haar oorlogstaak, bestaande uit het leveren van het benodigde voor de krijgsmacht; de voedselvoorziening voor de gehele bevolking moet aan strenge regels kunnen worden gebonden, omdat van onbeperkte invoer en onbeperkt willekeurig gebruik geen sprake zal kunnen zijn en ten slotte behoren

vorderingen voor andere dan militaire doeleinden mogelijk te worden gemaakt. Op al deze en nog enkele andere gebieden zijn sedert 1938 en 1939 noodwetten tot stand gekomen.

Maar ook op militair gebied is de toestand geheel anders dan in 1899. De strijd wordt *niet meer in hoofdzaak gevoerd in liniën en stellingen*, maar voor een belangrijk deel ook daarbuiten. Oorlogshandelingen kunnen zich in en boven elk deel van het land afspelen, terwijl buiten de eigenlijke oorlogshandelingen in het gehele land nog grote militaire activiteit plaats moet vinden om de strijd niet de wapenen mogelijk te maken. In beginsel ware er dus vanuit te gaan, dat de staat van oorlog en de staat van beleg wel voor het gehele land moet kunnen gelden.

De wet van 1899 houdt geen rekening met de moderne wijze van oorlog voeren en moet daarom geheel worden herzien.

Een tweede reden, waarom de bestaande wet niet ongewijzigd kan blijven, is gelegen in de omstandigheid, dat, naast de vroeger reeds tot stand gekomen noodwetten, nog op andere gebieden van staatszorg noodvoorzieningen tot stand moeten komen en voor een deel reeds hun weg naar het *Staatsblad* vonden. Al deze voorzieningen moeten met die op militair terrein een zodanig sluitend geheel vormen, dat het voor de Regering mogelijk wordt om in oorlogstijd, als het bestaan van de Staat op het spel staat, alle beschikbare krachten en hulpbronnen gezamenlijk voor het behoud van de Staat in te zetten.

Bij de bewerking bleek een herziening niet goed mogelijk, zodat tot indiening van een geheel nieuw ontwerp, dat hierbij wordt aangeboden, moest worden overgegaan.

In dit ontwerp zijn vele van de in de bestaande wet uitgedrukte gedachten in gewijzigde vorm overgenomen; waar zulks mogelijk was is de bestaande terminologie gehandhaafd ten einde niet meer te veranderen dan strikt nodig was.

#### *Doel van de wet*

De bedoeling van de nieuwe wet is niet een wettelijke grondslag tot stand te brengen voor de totale nationale verdediging, doch wel om het voor het militaire apparaat mogelijk te maken in tijd van nood zijn taak te volbrengen. Het is voorts de bedoeling, dat de burgerlijke autoriteiten tijdens de bijzondere rechtstoestanden hun taak normaal blijven vervullen, tenzij en voor zover het militair gezag het op grond van de militaire noodzaak nodig oordeelt krachtens deze wet in te grijpen.

In normale omstandigheden bestaat de taak van het militaire apparaat uit het opleiden voor en het voorbereiden van het daadwerkelijk optreden. Deze taak wordt volbracht binnen het normale staatsrechtelijke bestel; doch indien de krijgsmacht tot daadwerkelijk optreden wordt geroepen, ontstaat een geheel andere toestand. Dan krijgt de krijgsmacht een taak buiten de kazernes en oefenterreinen, welke niet binnen het normale staatsrechtelijke bestel kan worden volbracht. De krijgsmacht zal bestaande verkeersregelingen moeten kunnen wijzigen,



zal zich op particuliere terreinen moeten kunnen begeven, zal op-ruimingen moeten kunnen verrichten, kortom tal van buitengewone bevoegdheden moeten kunnen uitoefenen.

Ongetwijfeld zou in dergelijke noodgevallen een beroep op onge-schreven noodrecht afwijking van de bestaande rechtsorde kunnen rechtvaardigen, maar naar het oordeel van de ondergetekenden is het beter niet te veel over te laten aan de improvisatie op het laatste moment. Zij achten het mede ter verhoging van de rechtszekerheid gewenst, dit noodrecht voor zover mogelijk in rechtsregels neer te leggen. Daardoor zal overschrijding van de grenzen van het geschreven recht zoveel mogelijk worden voorkomen, zullen de overige gezags-organen en de bevolking kunnen weten, hoever de bevoegdheden van de krijgsmacht gaan en zullen, zowel door de militaire als door de burgerlijke autoriteiten, op grond van deze bepalingen de nodige voor-bereidingen kunnen worden getroffen.

De ontworpen wet maakt het mogelijk, dat de daarvoor aan te wijzen militaire autoriteiten (d.w.z. zij, die het militair gezag uitoefenen in-gevolge aanwijzing volgens artikel 9) in tijden van gevaar bevoegdheden krijgen, welke zij behoeven om de krijgsmacht onder hun bevel haar taak te laten voibringen. Deze bevoegdheden zijn onmisbaar, zodra de krijgsmacht daadwerkelijk moet optreden of een dergelijk optreden op korte termijn te verwachten is.

Het in het vorenstaande aangeduide militair gezag heeft slechts de naam gemeen met het orgaan, dat van september 1944 tot maart 1946 is opgetreden. Dit werkte onder geheel andere omstandigheden en had een geheel andere taak; het trad n.l. in de plaats van de burgerlijke overheid in het pas bevrijde, nog in het operatiegebied gelegen, Neder-landse grondgebied. Het burgerlijk bestuur over dit grondgebied was grotendeels gedesorganiseerd, zodat het militair gezag op vrijwel elk gebied moest improviseren. Dat dit minder gewenste gevolgen heeft gehad is algemeen bekend. De ondergetekenden maken hiervan dan ook slechts gewag om te doen uitkomen, dat in het onderhavige wets-ontwerp een militair gezag wordt bedoeld, dat een geheel andere taak krijgt en aan andere regels is gebonden.

#### *Verhouding met de bondgenootschappelijke troepen*

De huidige bondgenootschappelijke verhoudingen in het kader van de N.A.V.O. en in het kader van de overeenkomsten van Parijs be-invloeden niet de uitoefening van het militair gezag, aangezien deze materie een zuiver nationale aangelegenheid zal zijn. Noch het Noord-Atlantisch Verdrag, noch de overeenkomsten van Parijs, voorzien in de uitoefening van bevoegdheden, als in het onderhavige wetsontwerp opgenomen, door geallieerde autoriteiten. Het ligt ook niet in de be-doeling dat zulks zal geschieden. Immers, het ingrijpen in de nationale rechtsverhoudingen kan het best geschieden door nationale autoriteiten. Ook wanneer op Nederlands grondgebied bondgenootschappelijke troepen zouden optreden, zullen de bijzondere bevoegdheden, welke

de gezamenlijke krijgsmacht — derhalve ook de bondgenootschappelijke strijdkrachten — in tijd van oorlog behoeft, uitsluitend door Nederlandse militaire autoriteiten onder verantwoordelijkheid van de Regering worden uitgeoefend.

*Verhouding met andere noodwetten, in het bijzonder met de  
Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag*

Uit het doel van de wet, zoals hiervoren omschreven, blijkt, dat het evenals bij de andere noodwetten gaat om het verlenen van ruimere bevoegdheden aan een staatsorgaan; doch er zijn verschillen. In de overige noodwetten worden weliswaar in geval van nood ruimere bevoegdheden aan enig uitvoerend orgaan, in de regel een Minister, verleend, doch uitsluitend op dat terrein van staatszorg, dat reeds tot het arbeidsveld van deze Minister behoorde.

In het onderhavige wetsontwerp kan dit systeem niet worden gevolgd en wel om twee redenen. In de eerste plaats moeten bevoegdheden worden verleend op een terrein, dat in normale tijden in het geheel niet tot de competentie van de Ministers van Oorlog en van Marine behoort en in de tweede plaats moeten de bevoegdheden worden verleend aan de autoriteiten, die het daadwerkelijke optreden van de krijgsmacht leiden, zijnde de militaire bevelhebbers.

Het verdient daarom aanbeveling, dat een afzonderlijke bijzondere rechtstoestand wordt gecreëerd, waarin de bevoegdheden van de aangewezen militaire autoriteiten tegenover de overige bestuursorganen en de burgers zo scherp mogelijk worden afgepaald.

Tijdens een dergelijke militaire uitzonderingstoestand kunnen de bevoegdheden, voortvloeiende uit de andere noodwetten, gewoonlijk zonder enig bezwaar worden uitgeoefend, daar botsingen tussen de verschillende belangen niet waarschijnlijk zijn. Mocht zulk een geval zich toch voordoen, dan zal meestal met de bepaling kunnen worden volstaan, dat de militaire maatregelen voor de landsverdediging door maatregelen van andere autoriteiten niet mogen worden belemmerd.

Een uitzondering hierop vormt de materie, welke geregeld wordt in de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag. Deze wet, welke dient ter handhaving van de inwendige veiligheid, bestrijkt ten dele hetzelfde terrein als het onderhavige ontwerp. De Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag geeft dezelfde bevoegdheden aan organen van binnenlands bestuur ten aanzien van overige bestuursorganen en van de burgers als het onderhavige ontwerp verleent aan militaire autoriteiten.

Daar het doel, waarvoor deze bevoegdheden worden verleend, verschillend is, zou het theoretisch denkbaar zijn, dat zij gelijktijdig werden verleend. Zowel het burgerlijk gezag als het militair gezag zouden dan elk dezelfde bevoegdheden kunnen uitoefenen, doch gebaseerd op verschillende wetten en dientengevolge uit hoofde van verschillend genaamde rechtstoestanden.

Deze oplossing kwam ondergetekenden ongewenst voor, daar de verwarring onder de burgers door de twee verschillend genaamde bijzon-

dere rechtstoestanden ongetwijfeld groot zou zijn, hetgeen voor de rechtszekerheid nadelig zou zijn. Bovendien zou bij de toepassing een waarschijnlijk ingewikkelde collisie-regeling niet kunnen worden gemist.

Werd het derhalve niet wenselijk geoordeeld twee bijzondere rechtstoestanden naast elkaar te laten bestaan, wel moest het mogelijk worden gemaakt, dat verschillende autoriteiten gelijktijdig gerechtigd zouden zijn tot het uitoefenen van een aantal bijzondere bevoegdheden. De Grondwet gaat, sedert daarin het nieuwe artikel 203 is opgenomen, immers uitdrukkelijk uit van de gedachte, dat de gezagsuitoefening in tijden van nood niet slechts aan de militaire autoriteiten dient te worden opgedragen, doch dat daarbij in het kader van de totale verdediging ook aan het burgerlijk gezag een essentiële taak toevalt. Een gezamenlijk optreden van beiderlei gezagsorganen is daarmee terecht in beginsel aanvaard.

Het aangewezen burgerlijke gezag zal in een bepaald geval een bevoegdheid moeten kunnen uitoefenen terwille van de inwendige veiligheid, terwijl het militair gezag op dat oogenblik aan die bevoegdheid geen behoefte heeft voor de uitoefening van de taak van de krijgsmacht.

De ondergetekenden hebben gemeend, dat het een juiste regeling zou zijn, indien ook de organen van burgerlijk gezag bij de militaire uitzonderingstoestanden met bepaalde bevoegdheden worden bekleed.

Daarbij is dan een regeling nodig om te voorkomen, dat beide categorieën van autoriteiten tegelijkertijd dezelfde bevoegdheden zouden uitoefenen of dat de ene autoriteit door het op een bepaalde wijze uitoefenen van een bevoegdheid andere belangen in ernstige mate zou schaden. Daartoe is voorafgaand overleg tussen de autoriteiten voorgeschreven voor zover dat mogelijk is (artt. 14, 17, 27, 28, 29 en 30), terwijl ook hier de militaire belangen uiteindelijk zullen moeten prevaleren (art. 15).

#### *Keuze van de twee bijzondere rechtstoestanderz*

De wet verleent bevoegdheden om met de krijgsmacht gevaar voor de uit- of inwendige veiligheid te keren. De mate van gevaar kan variëren tussen betrekkelijk gering en hoogst ernstig. In het ene geval zal het gevaar wellicht kunnen worden gekeerd zonder grote afwijkingen van de normale rechtstoestand, in het andere zullen de belangen van de bevolking in belangrijke mate moeten worden opgeofferd en zal in de bevoegdheden van andere overheidsorganen moeten worden ingegrepen om de krijgsmacht in staat te stellen de strijd onder zo gunstig mogelijke omstandigheden te voeren.

De eenvoudigste regeling zou zijn, dat er slechts één militaire uitzonderingstoestand zou bestaan, welke zou worden afgekondigd, zodra de krijgsmacht tot daadwerkelijk optreden zou worden geroepen of een dergelijk optreden op korte termijn te verwachten zou zijn. Aan de aangewezen militaire autoriteiten zou dan moeten worden

overgelaten te beslissen, welke bevoegdheden voor het voeren van de strijd zouden moeten worden uitgeoefend en in welke mate. Deze uitoefening zou dan geheel aan de plaatselijke en tijdelijke omstandigheden kunnen worden aangepast. Het systeem heeft echter drie bezwaren n.l. dat het zeer hoge eisen stelt aan de bestuurscapaciteiten van de aangewezen militaire autoriteiten, dat de invloed van de Regering slechts indirect tot gelding kan worden gebracht en tenslotte dat het psychologisch zowel tegenover de eigen bevolking als tegenover het buitenland minder gewenst is om zelfs bij een betrekkelijk gering gevaar steeds een rechtstoestand te moeten afkondigen, waaraan zeer grote en diep ingrijpende afwijkingen van de normale rechtstoestand zijn verbonden, ook al zou dan al spoedig blijken, dat van deze sterk ingrijpende bevoegdheden geen gebruik werd gemaakt.

Daartegenover zou een regeling kunnen staan van deze strekking, dat de Regering telkens aan de militaire autoriteiten een bepaalde bevoegdheid zou verlenen, indien bleek, dat deze voor de taak van de krijgsmacht nodig was. Ook aan deze oplossing zijn echter grote bezwaren verbonden. In de eerste plaats betekent het verlenen van iedere bevoegdheid het creëren van een nieuwe bijzondere rechtstoestand. Deze zou openbaar moeten worden gemaakt, daar de militaire autoriteiten de bevoegdheid juist tegenover andere bestuursorganen of tegenover de bevolking moeten kunnen uitoefenen. Het telkens wijzigen van de rechtstoestand zou voor de bevolking de nog bestaande rechtszekerheid in rechtsonzekerheid doen omslaan. Een tweede bezwaar is, dat de noodzakelijkheid van het openbaar maken het niet mogelijk maakt de uitoefening van de bevoegdheid aan plaatselijke omstandigheden aan te passen. Een derde bezwaar is, dat het belang van het daadwerkelijk optreden van de krijgsmacht veelal met zich zal brengen, dat het uitoefenen van een bevoegdheid snel moet geschieden of dat de voorbereiding er toe geheim moet worden gehouden. Het vragen aan de Regering om toestemming en de vooraf nodige openbaarmaking zijn in strijd met de noodzakelijkheid van snel en onverwacht optreden. Tenslotte dient nog het volgende in het oog te worden gehouden. Wil het militair gezag goed functioneren dan kan niet worden volstaan met het tot stand brengen van een wettelijke regeling. De militaire autoriteiten zullen grondig moeten worden voorbereid op deze voor hen ongewone taak en zij zullen nauwkeurig moeten weten, wat zij mogen en moeten doen en waarom. Deze voorbereidingen van militaire zijde waren ook vóór 1939 getroffen, waartoe o.a. de Handleiding was samengesteld voor de toepassing van de wet van 1899. Dezelfde voorbereidingen zullen ook nu weer moeten worden getroffen, doch dit kan alleen grondig en met succes geschieden als de militaire autoriteiten weten, welke bevoegdheden zij zullen krijgen. Indien dit niet vast staat — hetgeen het geval zou zijn, als elke bevoegdheid afzonderlijk door de Regering zou moeten worden verleend — is grondige voorbereiding onmogelijk en zal de toepassing in de praktijk veel te wensen overlaten.

Vooraf ter wille van de te treffen voorbereidingen moeten de bijzon-

dere rechtstoestanden in de wet zijn omschreven en moet in de wet zijn geregeld welke bevoegdheden in de verschillende gevallen mogen worden uitgeoefend.

De ondergetekenden hebben zich afgevraagd of het wenselijk zou zijn het aantal bijzondere rechtstoestanden te vergroten, waardoor de Regering een grotere keus zou krijgen ten aanzien van de mate, waarin zij in een bepaald geval bevoegdheden aan de militaire autoriteiten wenst te verlenen. Het aantal rechtstoestanden zou dan verband moeten houden met de verschillende graden van dreiging, welke denkbaar zouden zijn. Dit criterium is echter ongeschikt voor liet maken van onderscheid tussen de rechtstoestanden en ook op andere gronden was een scherpe scheiding niet te trekken.

In verband hiermede wordt dan ook voorgesteld de bijzondere rechtstoestanden van de wet van 1899 te handhaven. Weliswaar bestaat de mogelijkheid, dat bij de afkondiging van deze bijzondere rechtstoestanden bevoegdheden worden verleend, welke niet alle autoriteiten, belast met het militair gezag, nodig hebben, doch door de hiërarchieke verhouding, ook ter zake van de uitoefening van het militair gezag, kan de hoogste autoriteit, belast met het militair gezag, er voor waken, dat een onder hem gestelde militaire gezagsdrager de bevoegdheden niet uitoefent, indien plaatselijke of tijdelijke omstandigheden het niet noodzakelijk maken.

Wel is gebleken, dat de in de oude wet voorkomende verdeling van de verschillende bevoegdheden niet geheel juist was. Enkele bevoegdheden, welke in de wet van 1899 slechts onder de staat van beleg konden worden uitgeoefend, behoren reeds in de lichtste van de twee bijzondere rechtstoestanden te zijn genoemd, daar zelfs de voorbereiding tot het daadwerkelijk optreden van de krijgsmacht zonder deze bevoegdheden niet denkbaar is. Dit geldt b.v. voor de bevoegdheid om verkeersregelingen te treffen (art. 23 van de wet van 1899, artt. 23 en 24 van het ontwerp).

Een in de wet van 1899 gemaakt verschil tussen de beide rechtstoestanden betreffende het al of niet plegen van overleg met burgerautoriteiten is nu vervallen. Indien de omstandigheden het ook maar enigszins toelaten, moet dergelijk overleg worden gepleegd, mede in het belang van de nationale verdediging. Het maakt daarbij geen verschil of de staat van oorlog of die van beleg is afgekondigd. In het tijdvak 1939-1940 is dit overleg ook steeds gepleegd, zowel onder de staat van oorlog als onder die van beleg.

Gehandhaafd is een met recht bestaand verschil, gelegen in het feit, dat aantasting van de z.g. grondrechten slechts onder de zwaarste bijzondere rechtstoestand geoorloofd zal zijn artt. 45, 49, 50, 54 en 57).

### *Overgangsregeling*

Bijzondere regelingen voor de overgang van de ene naar de andere buitengewone rechtstoestand zijn noodzakelijk.

Het systeem dezer regelingen is als volgt gedacht. Bij de overgang

van een der buitengewone rechtstoestanden in een andere, blijven de op grond van eerstbedoelde uitzonderingstoestand getroffen maatregelen gedurende enige tijd van kracht, ten einde het gedurende de nieuwe uitzonderingstoestand bevoegde gezag in de gelegenheid te stellen, zich omtrent de noodzakelijkheid van het al dan niet voortduren dezer maatregelen te beraden.

Slechts bij een overgang naar de lichtste uitzonderingstoestand — de toestand van verhoogde waakzaamheid — of naar de normale rechtstoestand leek een overgangstermijn niet nodig. Daarentegen wordt voor overgang naar de toestand van de hoogste nood — de staat van beleg — voorzien in een voor onbeperkte tijd voortduren van de maatregelen, getroffen onder de daaraan onmiddellijk voorafgaande bijzondere rechtstoestand.

### *Waarborgen*

Het wetsontwerp verleent in beide rechtstoestanden aan de militaire autoriteiten grote bevoegdheden. Waar het optreden van de militaire gezagsorganen een onderdeel van de totale verdediging, nl. de militaire verdediging, tot doelstelling heeft, zal een daarop gerichte beperking bij de uitoefening dier exceptionele bevoegdheden niet kunnen worden gemist.

Deze beperking legt de wet, door slechts die bevoegdheden te verlenen, welke nodig zijn voor de vervulling van de militaire taak. Voor dit doel mag het militair gezag de verleende bevoegdheden uitoefenen.

De beoordeling hiervan is echter geenszins uitsluitend aan het inzicht van elke met militair gezag beklede commandant overgelaten.

Tngevolge artikel 9 moet tussen de verschillende militaire gezagsdragers een hiërarchieke verhouding worden vastgesteld, als gevolg waarvan de lagergeplaatste militaire gezagsdragers de hun in de wet verleende bevoegdheden slechts zullen kunnen uitoefenen in overeenstemming met de orders, welke de hoogste hier te lande met militair gezag beklede autoriteit zal geven. Deze laatste is bovendien, evenals de andere militaire gezagsdragers, gebonden aan de instructie, welke de Regering zal vaststellen en aan de aanwijzingen, welke de Minister van Oorlog ter uitvoering van deze instructie zal geven (artikel 10). Slechts op deze wijze kan de Minister van Oorlog zijn politieke verantwoordelijkheid voor het optreden van de krijgsmacht dragen.

Gelet op het feit, dat enerzijds militaire commandanten de strijd slechts dan met goed gevolg zullen kunnen voeren, als zij voldoende vrijheid van handelen hebben, doch anderzijds alle handelingen van de krijgsmacht dienen te geschieden ter uitvoering van de politiek van de Regering, is aldus, naar het oordeel van ondergetekenden, de best denkbare regeling van de competentie getroffen.

### *Aanwijzing militaire gezagsdragers*

Volgens artikel 9 moeten de militaire autoriteiten, aan wie de uitoefening van de vergaande bevoegdheden, verbonden aan het militair

gezag, zal worden toevertrouwd, bij Koninklijk besluit worden aangewezen. De bedoeling hiervan is, dat niet elke commandant van een min of meer zelfstandig onderdeel bevoegd wordt tot het op eigen gezag optreden tegenover burgers of burgerlijke bestuursorganen, terwijl evenmin de bevoegdheden uitsluitend aan de hoogste militaire chef kunnen worden verleend, daar deze dan te zwaar zou worden belast. Het ligt in het voornemen om, zoals tot nu toe gebruikelijk, de aanwijzing tot militair gezagsdrager te beperken tot enkele hooggeplaatste militaire chefs, van wie voldoende inzicht in en kennis van bestuursaangelegenheden mag worden verwacht.

### *Delegatiemogelijkheden*

Het spreekt echter vanzelf, dat de enkele met militair gezag beklede militaire chefs niet in staat zullen zijn alle bevoegdheden zelf uit te oefenen. Zij zullen daarbij gebruik moeten maken van de diensten van burgerorganen en van lagere militaire commandanten, die niet met militair gezag zijn bekleed.

Een dergelijke mogelijkheid tot uitgebreide delegatie van bevoegdheden brengt het gevaar van misbruik met zich.

Door een zorgvuldige regeling van deze delegatiemogelijkheid is er in het ontwerp naar gestreefd hiertegen zoveel mogelijk waarborgen te scheppen.

Het stelsel van de wet is, dat de bevoegdheden, welke het diepst ingrijpen in de vrijheidssfeer van de burgers, niet voor delegatie in aanmerking komen, maar door het militair gezag zelf moeten worden uitgeoefend (zie b.v. de artikelen 25, 26, 28, 46, 47, 49, 57, 58). Die bevoegdheden, welke in beperkte mate voor uitoefening door andere dan militaire gezagsdragers in aanmerking komen, zijn gebonden aan de verplichting van het militair gezag de delegatie bij verordening te regelen en daarin aan te wijzen wie gemachtigd worden (zie b.v. de artikelen 21, 23, 24, 27, 29, 35, 48, 50, 51, 52). Ten aanzien van de bevoegdheid tot het oproepen van niet-militairen voor werkzaamheden in het belang van de taak van de krijgsmacht is uit praktische overweging een afzonderlijke vorm van delegatie voorgesteld.

Tenslotte zijn er de bevoegdheden, welke op ruimer schaal gedelegeerd moeten kunnen worden — zeker in tijden, waarin de krijgsmacht handelend moet optreden — zonder dat het militair gezag belast kan worden met de verplichting de delegatie in een verordening vast te leggen; een dergelijke delegatie is met het woord „doen<sup>v</sup> aangegeven (zie b.v. de artikelen 19, 20, 22, 31, 53).

## **Artikelen**

### **Algemene inleiding**

De indeling van het ontwerp verschilt slechts weinig met die van de wet van 1899.

Het eerste verschil is een gevolg van het feit, dat thans naast de

militaire uitzonderingstoestanden ook een tweetal bijzondere rechts-toestanden mogelijk zullen zijn, ingevolge de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

Dientengevolge moet met de mogelijkheid rekening worden gehouden, dat van de ene uitzonderingstoestand in de andere wordt overgegaan. Voor deze overgangen moeten regelingen worden getroffen, welke in het ontwerp in hoofdstuk I zijn opgenomen.

Een tweede verschil betreft het opnemen van de regelingen betreffende de schadeloosstellingen in een afzonderlijk hoofdstuk. De desbetreffende artikelen moeten nl. van kracht blijven ook nadat eventueel de staat van oorlog of van beleg zal zijn opgeheven en deze regelingen behoren daarom niet te worden opgenomen in de hoofdstukken II en III bij de artikelen, welke een aanspraak op schadeloosstelling doen ontstaan.

Artikel 1. Zoals reeds in het Algemeen Deel is opgemerkt, is in dit artikel neergelegd het principe, dat de bijzondere bevoegdheden uitsluitend worden verleend wanneer dit voor de uitoefening van de militaire taak ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid noodzakelijk is.

Wanneer de omstandigheden het daadwerkelijk optreden van de krijgsmacht en de dan te vervullen taak het uitoefenen van buitengewone bevoegdheden noodzakelijk maken, kan van buitengewone omstandigheden worden gesproken. Uiteraard zijn hieronder de gevallen van oorlog en oorlogsgevaar begrepen.

Onder „de uitoefening van de militaire taak” in dit artikel bedoeld moet niet alleen de uitoefening van de militaire taak van de Nederlandse nationale krijgsmacht worden verstaan maar ook die van de krijgsmacht van Nederlands bondgenoten.

Artikel 2. De ondergetekenden zijn van mening, dat het instellen of opheffen van de bijzondere rechtstoestand niet kan zijn een zaak, welke uitsluitend door de betrokken Minister wordt bevorderd, al ware het enkel omdat bij deze aangelegenheid meerdere departementshoofden gelijkelijk als betrokken kunnen worden beschouwd.

Met het oog hierop schrijft artikel 2, eerste lid, een voordracht van de Minister-president voor. Een voordracht van een andere autoriteit dan het betrokken departementshoofd als wettelijk vereiste voor een Koninklijk besluit heeft steeds deze zin, dat daardoor — uiteraard gevallen, waarin ongeschreven noodrecht toepassing moet vinden, buiten beschouwing gelaten — een Koninklijk besluit, dat slechts door een betrokken Minister, c.q. Staatssecretaris, is uitgelokt, wordt uitgesloten. Het voorschrijven van eeri voordracht van de Minister-president mag niet worden gezien als toekenning van een bevoegdheid, welke dan door dezen uitsluitend naar eigen inzicht en op eigen gelegenheid kan worden uitgeoefend. Wanneer de wet een voordracht van de Minister-President als voorwaarde stelt voor de totstandkoming van een Koninklijk besluit als hier in het geding is, spreekt het dan ook vanzelf, dat dit als een aangelegenheid van het Kabinet zal worden behandeld, en



dat een voordracht van de Minister-President buiten de Ministerraad om, of in strijd met het gevoelen van dit college, uitgesloten is.

Het ware op zichzelf niet onjuist, in plaats van „op voordracht van Onze Minister-president" te lezen: „op voordracht van de Minister-raad", doch er bestaat, gezien het vorenstaande, geen zakelijke aanleiding tot het in het leven roepen van een divergente met soortgelijke bepalingen in de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, waarin de ook thans voorgestelde formule is gebruikt.

In het Algemeen Deel is reeds gewezen op de wenselijkheid om de staat van oorlog of de staat van beleg voor het gehele land te kunnen afkondigen, maar zulks neemt niet weg, dat ook de mogelijkheid dient te blijven bestaan om, indien de omstandigheden zulks vereisen, de staat van oorlog dan wel de staat van beleg in een deel daarvan af te kondigen. In de redactie van artikel 1 en van artikel 2, eerste lid, in fine is deze mogelijkheid tot uitdrukking gebracht.

Het tweede lid van dit artikel opent de mogelijkheid om het besluit waarbij de staat van oorlog of de staat van beleg wordt afgekondigd, op andere wijze dan de gebruikelijke bekend te maken. Gedacht wordt b.v. aan bekendmaking door middel van de radio. Wordt van deze mogelijkheid gebruik gemaakt, dan dient echter het besluit om redenen van rechtszekerheid toch nog gepubliceerd te worden in het *Staatsblad*; de aanvang van de bijzondere rechtstoestand is daarvan dan echter niet meer afhankelijk.

**Artikel 3.** Evenals artikel 2 van de Wet van 1899 geeft dit artikel de mogelijkheid om de staat van beleg in gebieden af te kondigen, welke geen contact meer hebben met de Regering. De wet van 1899 gaf deze bevoegdheid aan „het militair gezag", dat echter eerst door de afkondiging van de staat van oorlog of staat van beleg in het leven geroepen wordt. De ondergetekenden hebben het wenselijk geoordeeld, ter wille van de rechtszekerheid, uitdrukkelijk in dit artikel vast te leggen wie tot een dergelijke maatregel bevoegd is. Tevens is de tekst van het artikel verduidelijkt.

**Artikel 4.** Dit artikel correspondeert met artikel 5 van de wet van 1899. De ondergetekenden hebben echter gemeend de overmachtregeling achterwege te kunnen laten, aangezien een vijandelijke inval op zich zelf geen reden behoeft te zijn om de indiening van een wetsvoorstel achterwege te laten.

**Artikelen 5, 6 en 7.** In het algemeen moge worden verwezen naar hetgeen in de voorafgaande inleiding reeds is opgemerkt inzake het systeem van de overgang van de ene buitengewone rechtstoestand naar de andere.

Zo zal bij voorbeeld een inbewaringstelling ingevolge artikel 57 dezer wet van rechtswege eindigen bij de terugkeer naar de normale rechtstoestand, doch ook bij het intreden van de toestand van verhoogde waakzaamheid en 30 dagen na het intreden van de staat van oorlog.

In het geval echter dat de burgerlijke uitzonderingstoestand over-

gaat in de staat van beleg zal bedoelde in bewaringstelling van kracht blijven tot een nadere voorziening is getroffen, teneinde het militair gezag in de gelegenheid te stellen zich te beraden over het al dan niet continueren van deze maatregel.

Onder „normale rechtstoestand" in de artikelen 7 en 8 bedoeld, wordt begrepen elke rechtstoestand, welke niet is een van de bijzondere rechtstoestanden bedoeld in deze wet en de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

*Artikel 8.* Dit artikel correspondeert met artikel 6 van de wet van 1899. Het maakt het mogelijk het verslag over hetgeen krachtens de bevoegdheden dezer wet is verricht uit te stellen tot het tijdstip waarop de normale rechtstoestand is hersteld. Het is immers zeer wel mogelijk dat de staat van oorlog of de staat van beleg onmiddellijk wordt gevolgd door de toestand van verhoogde waakzaamheid of dat de burgerlijke uitzonderingstoestand wordt afgekondigd. Het zou naar het oordeel van de Regering in dat geval minder gewenst kunnen zijn, reeds voordat de normale rechtstoestand is hersteld, dit verslag te publiceren, aangezien de nieuwe buitengewone rechtstoestand ook eisen kan stellen ten aanzien van het geheim houden van bepaalde van de staat van oorlog of de staat van beleg over te nemen maatregelen of van de redenen, welke tot deze maatregelen hebben geleid.

*Artikel 9.* Evenals artikel 7 van de wet van 1899 regelt het eerste lid van dit artikel de aanwijzing van de militaire autoriteiten, die de bevoegdheden aan het militair gezag toegekend, zullen uitoefenen.

Het voorschrift van het tweede lid om in het besluit waarbij de militaire gezagsdragers worden aangewezen, tevens te regelen de onderlinge hiërarchische verhouding dezer autoriteiten met betrekking tot de uitoefening van die bevoegdheden heeft tot nu toe gestaan in artikel 3 van de instructie voor het militair gezag behorend bij het Koninklijk besluit van 9 december 1950, *Stb.* K 564.

Het doel van deze bepaling is reeds in het Algemeen Deel uiteengezet.

*Artikel 10.* Het belang van de juiste uitoefening van de bevoegdheden dezer wet is voor de ondergetekenden aanleiding geweest tot het voorstellen van dit voorschrift.

Artikel 21 van de wet van 1899 schreef weliswaar ook voor, dat het militair gezag moest handelen ingevolge de door de Kroon vastgestelde instructiën, maar dit artikel bepaalde zulks ten aanzien van de bevoegdheid tot het geven van bevelen aan burgerlijke besturen en de daarbij in dienst zijnde ambtenaren. Voor het overige rept de wet van 1899 niet van een instructie.

De instructie in het thans voorgestelde artikel zal dienen te zijn een algemene instructie, gericht tot de autoriteiten met de uitoefening van het militair gezag belast. Hierin zal voor deze autoriteiten in algemene lijnen worden aangegeven op welke wijze de Regering het militair gezag gehanteerd wenst te zien.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat, nu de Regering in deze

instructie haar wensen ten aanzien van het door het militair gezag te voeren beleid neer zal leggen, de instructie in de Ministerraad behandeld dient te worden. Dit komt tot uiting in het voorschrift, dat het voorstel tot vaststelling van de instructie van de Minister-President moet uitgaan. In verband hiermede zal na het tot stand komen dezer wet een hiertoe strekkende wijziging in het reglement van orde voor de Raad van Ministers bevorderd worden. Aangezien een dergelijke instructie geen details kan regelen, is in het ontwerp de Minister van Oorlog de bevoegdheid verleend de uitvoering van deze instructie nader te regelen. Ook krachtens deze bevoegdheid gegeven aanwijzingen dienen uiteraard te blijven binnen het kader van de taak van het militair gezag, zoals die is neergelegd in het stelsel der wet en in de instructie.

*Artikel 11.* De bevoegdheden, welke in de paragrafen 2 van de hoofdstukken II en III aan de organen van het burgerlijk gezag zijn toegekend, hebben dezelfde strekking als de overeenkomstige, welke in de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag aan deze organen zijn toebedeeld. Verwezen moge daarom worden naar hetgeen te dezer zake in de Memorie van Toelichting op de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag is opgemerkt.

## HOOFDSTUK II

### § 1

*Artikel 14.* Dit artikel is een uitbreiding van het eerste lid van artikel 10 van de wet van 1899; de tekst houdt rekening met de sedertdien in de Grondwet aangebrachte wijzigingen.

Verwezen worde naar het reeds in het Algemeen Deel dezer memorie opgemerkte, betreffende het overleg met de in gewone omstandigheden bevoegde organen.

Het militair gezag kan ingevolge dit artikel niet de maatregelen van de organen van burgerlijk gezag aantasten, welke zijn ontleend aan *deze wet*. Daarvoor is artikel 15 geschreven.

*Artikel 15.* Dit artikel heeft speciaal ten doel er voor te waken, dat de maatregelen, krachtens deze wet door organen van burgerlijk gezag op grond van eigen of gedelegeerde bevoegdheden genomen, niet in strijd komen met de militaire belangen.

De noodzaak hiervan is reeds in het Algemeen Deel aangegeven. Het buiten werking stellen van een gepubliceerde maatregel zal uiteraard openbaar gemaakt moeten worden.

Voor de door organen van burgerlijk gezag op grond van andere wetten genomen maatregelen, die in strijd zijn of komen met militaire belangen, moge worden verwezen naar artikel 14.

*Artikel 16.* Dit artikel geeft aan het militair gezag de bevoegdheid om, op de gebieden waarmede het als zodanig bemoeienis heeft, feitelijke werkzaamheden op te dragen aan burgerlijke ambtenaren en diensten. Daden van gezagsuitoefening vallen hier niet onder; deze

kunnen tijdens de staat van oorlog niet aan het burgerlijke gezag worden bevolen, behalve in de gevallen waarin enig ander wetsartikel uitdrukkelijk toelaat dat het militair gezag zijn bevoegdheden delegeert. Eerst bij staat van beleg zijn de burgerlijke organen ingevolge artikel 43 verplicht ook bij de uitoefening van hun eigen gezag de aanwijzingen van het militair gezag op te volgen.

*Artikel 17.* Dit artikel komt overeen met artikel 13, eerste zin van de Wet van 1899.

Voorafgaand overleg met de betrokken organen van burgerlijk gezag is hier opnieuw gebiedend voorgeschreven, aangezien ondergetekenden van mening zijn, dat onder de te verwachten gevaarlijke omstandigheden politie en brandweer zulke grote belangen behartigen, dat ingrijpen in hun werkzaamheden zonder voorafgaand overleg onder alle omstandigheden moet worden voorkomen.

*Artikel 18.* In het algemeen moge verwezen worden naar artikel 14 van de wet van 1899.

De overgang van rechtswege van de in dit artikel neergelegde bevoegdheden is thans niet meer imperatief voorgeschreven als uitvloeisel van het aan deze wet ten grondslag liggende en in het Algemeen Deel besproken algemene beginsel, dat een orgaan van burgerlijk gezag zijn bevoegdheden blijft uitoefenen, tenzij de taak van de krijgsmacht zich hiertegen verzet.

In artikel 14 van de wet van 1899 werd over beperking van de bevoegdheden van de Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, niet gesproken. Beperking van diens bevoegdheden kan echter ook noodzakelijk zijn.

*Artikel 19.* Dit artikel is een uitbreiding van artikel 9 van de wet van 1899, daar het gewenst is de bevoegdheid om inlichtingen in te winnen, niet te beperken. Het zijn niet alleen de besturen en ambtenaren, genoemd in het bedoelde artikel 9, die inlichtingen kunnen verschaffen.

*Artikel 20.* Dit artikel komt overeen met artikel 15 van de wet van 1899, doch de bepalingen omtrent de schadeloosstelling zijn in een afzonderlijk hoofdstuk opgenomen. De in genoemd artikel 15 voorkomende term „verdediging” kan te eng worden opgevat. De taak van de krijgsmacht, waarvoor de in dit artikel bedoelde bevoegdheid moet worden verleend, omvat meer dan het enge begrip „verdediging”.

*Artikel 21.* Het eerste lid van dit artikel komt overeen met het bestaande artikel 17*bis*, doch de redactie is enigszins uitgebreid omdat de bevoegdheid niet alleen tot terreinen kan worden beperkt.

Bovendien is het gewenst, dat het militair gezag ook kan bevelen, dat een verandering wordt aangebracht, indien dit voor de taak van de krijgsmacht van belang is.

*Artikel 22.* Dit artikel komt behoudens het derde lid overeen met artikel 16 van de oude wet. De tekst is verbeterd en tevens zodanig

gesteld, dat er geen twijfel behoeft te zijn in welke vorm een bepaald goed door het militair gezag kan worden gebruikt.

De uitbreiding in het derde lid is gewenst, teneinde de ingevolge het eerste lid gevorderde goederen te kunnen gebruiken overeenkomstig de uit militair oogpunt noodzakelijk geachte bestemming. Deze bepaling zal bij voorbeeld kunnen worden toegepast, indien een verdedigingsstelling op een in gebruik gevorderd terrein moet worden ingericht.

*Artikel 23.* Dit artikel is een uitbreiding van het bestaande artikel 28. Deze bevoegdheid is overgebracht naar de staat van oorlog omdat het militair gezag daaraan behoefte heeft zodra de krijgsmacht buiten zijn vredesbedrijf optreedt. Het moet dan mogelijk zijn de toegang tot commando-posten en dergelijke te verbieden of te beperken. Ook zou dan tijdelijk het gezellig verkeer beperkt moeten kunnen worden, bij voorbeeld tijdens het mobiliseren. Overigens geeft het artikel in beginsel dezelfde bevoegdheid als het genoemde artikel van de wet van 1899, alleen is de tekst ruimer.

*Artikel 24.* De hierin aangegeven bevoegdheid was in artikel 23 van de wet van 1899 opgenomen onder de staat van beleg doch het is noodzakelijk deze bevoegdheid reeds onder de staat van oorlog te verlenen, daar reeds bij de aanvang van het daadwerkelijk optreden van de krijgsmacht verkeersregelingen niet gemist kunnen worden.

De mobilisatie, concentratie en logistieke verzorging van de krijgsmacht zullen het ongetwijfeld noodzakelijk maken, dat zekere beperkingen aan het civiel verkeer worden opgelegd.

De geheimhouding van bij voorbeeld sterkte, samenstelling en verplaatsing der troepen en de directe beveiliging der krijgsmacht kunnen het daarbij noodzakelijk maken, dat de toegang tot bepaalde gebieden of het vertoeven in de open lucht worden beperkt.

*Artikel 25.* In artikel 28 van de wet van 1899 werd aan het militair gezag de bevoegdheid verleend om schouwburgen voor kortere of langere tijd te sluiten. De redactie van dat artikel was niet meer in overeenstemming met de tegenwoordige omstandigheden, zodat een ruimere redactie werd gekozen.

*Artikel 26.* Dit artikel komt overeen met artikel 38 van de oude wet, doch moest worden overgebracht naar de staat van oorlog, daar het noodzakelijk is over telegraaf- en telefoonverbindingen te kunnen beschikken, zodra troepen buiten hun vredesstandplaats moeten worden opgesteld.

*Artikel 27.* De strekking van dit artikel komt overeen met artikel 29 van de oude wet. De redactie van het artikel is evenwel enigszins verruimd teneinde gelijke tred te kunnen houden met de steeds voortschrijdende technische ontwikkeling. Voorts is dit artikel overgebracht naar de staat van oorlog, omdat reeds onder deze toestand de veiligheid der troepen en de openbare veiligheid het ongewenst kunnen doen zijn, dat niet-militairen in het bezit zijn van wapens, munitie, ontplof-

bare of anderszins voor de uit- of inwendige veiligheid gevaarlijke stoffen.

*Artikel 28.* Dit artikel komt overeen met artikel 17ter van de wet van 1899. De tekst is echter aangepast aan de terminologie van de huidige wetgeving.

*Artikel 29.* De strekking van dit artikel komt grotendeels overeen met die van artikel 12 van de wet van 1899. Uitdrukkelijk is echter de bevoegdheid tot oproeping voor de hierbedoelde werkzaamheden geregeld, aangezien deze oproeping juist het ingrijpen in de vrijheids sfeer van de burger medebrengt. Daar hier in de eerste plaats gedacht moet worden aan werkzaamheden van incidentele en locale aard is het op praktische gronden niet mogelijk om slechts het militair gezag tot oproeping bevoegd te verklaren. Naar analogie van hetgeen in artikel 28 van de Inkwartieringswet wordt bepaald, kan het militair gezag bepaalde officieren van de krijgsmacht tot oproeping machtigen. Het ligt in de bedoeling om, behalve in uitzonderingsgevallen van grote spoed, het burgerlijk bestuur in te schakelen bij dit ingrijpen in de individuele sfeer, zodat met alle belangen zoveel mogelijk rekening kan worden gehouden. Het vierde lid is aan dit artikel toegevoegd, omdat het gewenst is de rechtspositie van de tewerkgestelden — hierbij wordt voornamelijk gedacht aan voorzieningen bij ziekte en ongeval — zoveel mogelijk af te stemmen op die van de noodwachters.

*Artikel 30.* Dit artikel komt overeen met het laatste lid van artikel 12 van de wet van 1899 doch, in plaats van bepaalde wetten te noemen, wordt het beter geoordeeld de begrippen te omschrijven waaromtrent regelingen kunnen worden getroffen, evenals zulks in de artikelen 26, 27 en 28 is gedaan.

*Artikelen 31 en 32.* Deze artikelen vormen de onontbeerlijke aanvulling op de bevoegdheden van het militair gezag, teneinde zeker te stellen, dat maatregelen, welke voor het uitoefenen van de militaire taak noodzakelijk zijn, niet zullen worden gefrusteerd.

## § 2

Verwezen moge worden naar hetgeen bij artikel 11 met betrekking tot de bevoegdheden, toegekend aan organen van burgerlijk gezag, is opgemerkt.

## HOOFDSTUK III

*Artikel 43.* De strekking van dit artikel komt overeen met die van artikel 21 van de wet van 1899.

Terwijl in artikel 16 regels zijn gesteld met betrekking tot de hulpverlening, welke de organen van burgerlijk gezag aan het militair gezag dienen te verlenen om het militair gezag mogelijk te maken de aan hetzelfde toekomende bevoegdheden uit te oefenen, geeft artikel 43 het militair gezag zeggenschap over de wijze, waarop de organen van burgerlijk gezag en het in burgerlijke overheidsdienst zijnde personeel

hun eigen bevoegdheden dienen uit te oefenen. Het militair gezag krijgt door deze bepaling de mogelijkheid, voorzover het daaraan voor de volvoering van zijn taak behoefte heeft, te beschikken over de bevoegdheden, welke de organen van burgerlijk gezag bezitten, ook al kan het deze bevoegdheden niet zelf rechtstreeks uitoefenen.

Het krijgt aldus de beschikking over deze bevoegdheden naast die, welke hetzelfde elders in deze wet en in andere wetten uitdrukkelijk zijn toegekend.

Dit is noodzakelijk omdat in de staat van beleg vrijwel op elk gebied van de burgerlijke overheidsdienst bevoegdheden zullen moeten worden uitgeoefend om de taak van de krijgsmacht te vergemakkelijken.

Ten einde de noodzakelijkheid van de voorgestelde regeling te adstrueren moge het volgende voorbeeld dienen. Het zou noodzakelijk kunnen zijn, dat terwille van de aanleg van een militair werk incidenteel een overwerkvergunning moet worden verleend. Het militair gezag zou dit uit eigen hoofde slechts kunnen bewerkstelligen door met toepassing van artikel 30 van deze wet een wijziging te brengen in de Arbeidswet.

Dit is voor een incidenteel geval niet gewenst; hetzelfde kan minder ingrijpend worden bereikt door de betrokken Arbeidsinspectie op te dragen de gewenste overwerkvergunning te verlenen.

Uiteraard zullen in de instructie voor het militair gezag omtrent de uitoefening van deze bevoegdheid regelen worden gesteld, welke zo nodig op grond van artikel 10, tweede lid, van deze wet door de Minister van Oorlog door aanwijzingen betreffende de uitvoering kunnen worden uitgewerkt.

Aan de hier bedoelde bevoegdheid van het militair gezag moet inmiddels, zo mogelijk, in de wet zelf een grens worden gesteld, wil de normale constitutionele orde van zaken niet onnodig worden doorbroken. Het tweede lid van dit artikel bedoelt een begrenzing aan te geven in die zin, dat de aanwijzingen van het militair gezag niet zullen gelden voor de leden van de Hoge Colleges van Staat, de Ministers, of de leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast.

Ten aanzien van de eerst- en laatstbedoelden zal de toepassing van deze bepaling, naar het voorkomt, geen vragen oproepen. Anders kan dit evenwel liggen met de uitzondering ten aanzien van de Ministers. Het geval kan zich voordoen, dat het militair gezag aanwijzingen zal willen geven, betrekking hebbende op ambtsverrichtingen, welke weliswaar niet door de Minister persoonlijk, doch wel onmiddellijk namens die Minister worden gedaan. Het is denkbaar, dat hierdoor geraakt zou worden aan het persoonlijk beleid van die Minister, waarvoor juist de uitzondering van het tweede lid bedoeld is.

De ondergetekenden achten het onmogelijk in de wet een dusdanige regeling neer te leggen, dat dergelijke moeilijkheden in het geheel niet kunnen voorkomen; daarvoor zijn de situaties, waarvoor de bepaling zal moeten gelden, te onvoorzienbaar. Zij menen echter, dat de bedoeling van dit artikel tot haar recht zal komen, indien er van wordt uitgegaan — hetgeen in de instructie zal worden vervat — dat het

militair gezag aan een ambtenaar geen opdracht zal kunnen verstrekken om namens zijn Minister een bepaalde ambtsverrichting te doen, zolang die Minister zelf in de gelgenheid is die ambtenaar omtrent het verrichten van dergelijke ambtshandelingen te instrueren. Is de feitelijke toestand evenwel zo, dat het contact tussen Minister er. ambtenaar niet of niet tijdig tot stand kan worden gebracht en gedogen de krijgsoperatiën geen uitstel van de door het militair gezag gelaste ambtsverrichtingen, dan zal het militair belang de doorslag moeten geven. Overigens zal Ministerieel overleg bij moeilijkheden uitkomst kunnen bieden.

**Artikel 44.** Indien onder de staat van beleg, de ernstigste uitzonderingstoestand, het burgerlijk gezag niet in staat zou zijn de orde en rust met de te zijner beschikking staande middelen te handhaven, moet het militair gezag deze bevoegdheden geheel aan zich kunnen trekken of andere organen van burgerlijk gezag, dan wel officieren daarmede kunnen belasten.

Het betreft hier een uitbreiding van de bevoegdheid van artikel 18, overeenkomende met een ernstiger situatie.

Uiteraard kan het militair gezag daarbij niet treden in de bevoegdheden van de Regering op dit gebied.

**Artikel 45.** Dit artikel komt overeen mei de laatste zin van artikel 38 van de wet van 1899; de tekst daarvan is verbeterd ten einde alle mogelijkheden van censuur op berichten te omvatten.

Voor perscensuur moge verwezen worden naar artikel 49.

**Artikel 46.** Dit artikel geeft dezelfde bevoegdheid als de eerste zinsnede van artikel 38 van de wet van 1899.

**Artikel 47.** Dit artikel geeft dezelfde bevoegdheid als artikel 30 van de wet van 1899.

**Artikel 48.** De hierin vermelde bevoegdheid is voor de militaire autoriteiten onontbeerlijk, daar b.v. bij het voeren van de strijd de burgerbevolking zoveel mogelijk van het strijdtoneel moet kunnen worden verwijderd, mede in het belang van de bevolking zelf.

Het tweede lid komt overeen met het tweede lid van artikel 35 A van de bestaande wet, met dien verstande, dat de formulering er van is aangepast aan die van de artikelen 27, 28, 30, 46 en 47 van het wetsontwerp.

Daar de hier bedoelde bevoegdheid alleen zal worden toegepast in het geval, dat van de organisatie voorgeschreven in de Wet verplaatsing bevolking geen gebruik kan worden gemaakt moet deze geheel afzonderlijk staan van het bepaalde in laatstgenoemde wet.

**Artikel 49.** Dit artikel komt overeen met artikel 37 van de oude wet, doch de tekst is zodanig uitgebreid, dat alle middelen tot het openbaar maken van mededelingen daaronder kunnen vallen.

Op grond van dit artikel kunnen onder meer preventieve maatregelen worden getroffen teneinde valse alarmerende berichten tegen te gaan.



**Artikel 50.** Dit artikel komt vrijwel overeen met de artikelen 25 en 26 van de wet van 1899, echter met dien verstande, dat volgens laatstgenoemde bepaling alle vergaderingen ten gevolge van het intreden van de staat van beleg verboden zijn, tenzij het militair gezag toestemming heeft gegeven. Een dergelijk absoluut verbod is niet in overeenstemming met de aan deze wet ten grondslag liggende gedachte, dat een ingrijpen van het militair gezag slechts gerechtvaardigd is, wanneer zulks nodig is in verband met de militaire taak.

In verreweg de meeste gevallen zullen immers vergaderingen en bijeenkomsten gewoon doorgang kunnen vinden, ook al is er, ter wille van de militaire taak van de krijgsmacht, een bijzondere rechtstoestand afgekondigd. Het is echter noodzakelijk, dat het militair gezag de bevoegdheid krijgt om, zo nodig, vergaderingen, optochten en bijeenkomsten te beletten, indien daardoor de taak van de krijgsmacht kan worden belemmerd.

**Artikel 51.** Dit artikel komt zakelijk overeen met artikel 36 van de wet van 1899. Voor wat betreft het tweede lid moge worden verwezen naar artikel 68 van de wet van juni 1921, *Stb.* 841. (Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht), bij welke wet artikel 36 van de wet van 1899 werd gewijzigd. Uit praktische overwegingen is een delegatie van de bevoegdheid van het militair gezag mogelijk gemaakt, waarvan uiteraard niet dan in uiterste noodzaak gebruik zal worden gemaakt.

**Artikel 52.** De hierin vermelde bevoegdheid is neergelegd in artikel 35 van de wet van 1899. Ook hierbij moet nu rekening worden gehouden met de Wet verplaatsing bevolking.

**Artikelen 53, 54 en 55.** Deze artikelen bevatten bevoegdheden, welke noodzakelijk zijn ten einde b.v. met succes een z.g. vijfde colonne te kunnen bestrijden en teneinde een controle te kunnen houden op de nakoming van de getroffen maatregelen.

De bevoegdheid van artikel 54 komt zakelijk overeen met artikel 39 van de wet van 1899.

**Artikel 56.** De hierin vermelde bevoegdheid komt overeen met die van artikel 33 van de wet van 1899 doch bevat enige nadere regelingen omtrent het levensonderhoud van hen op wie de bevoegdheid wordt toegepast.

**Artikel 57.** De redactie van dit artikel komt in het algemeen overeen met dien van artikel 24 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

Het voorschrift van het derde lid wijkt echter af van het overeenkomstige voorschrift van artikel 24 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

Als toelichting op deze afwijking moge het volgende dienen.

Artikel 24 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag schrijft voor, dat de Minister van Binnenlandse Zaken voor de behandeling van een bezwaarschrift inzage zal verschaffen van alle stukken, welke op een internering betrekking hebben. Het ontworpen

artikel schrijft voor, dat de Minister van Oorlog slechts de nodige inlichtingen zal verschaffen. Deze beperking achten de ondergetekenden verantwoord. De tijd immers, waarin het militair gezag van de bevoegdheid van artikel 57 gebruik kan maken, is de meest ernstige toestand, waarin ons land kan verkeren. Het zou in een dergelijke toestand gevaarlijk kunnen zijn alle gegevens betreffende een inbewaringstelling mede te delen. Zulks zou de geheimhouding van sommige militaire aangelegenheden, welke juist dan van uitnemend belang zijn, in gevaar kunnen brengen. Het is immers zeer wel mogelijk, uit een dossier, betreffende een in bewaring gestelde, op te maken in hoeverre de Regering b.v. op de hoogte is van een spionageketen, waarvan de in bewaring gestelde een schakel is.

Het ter inzage verschaffen van een dergelijk dossier zou met het landsbelang onverenigbaar kunnen zijn.

*Artikel 58* Dit artikel is nieuw en is nodig, omdat onder deze omstandigheden geen zekerheid zal bestaan, dat de wettelijk aangewezen plaatsen te allen tijde bereikbaar en bruikbaar zijn.

## HOOFDSTUK IV

### *Schadeloosstelling*

Ondergetekenden zijn bij het samenstellen van de bepalingen inzake de schadeloosstelling uitgegaan van de artikelen 17 en 29 van de thans van kracht zijnde Oorlogswet. Evenwel hebben zij gemeend, met het oog op de ervaring, welke in de praktijk bij de toepassing werd opgedaan, deze regeling niet geheel ongewijzigd te moeten handhaven. De wijzigingen welke de ondergetekenden in de bepalingen inzake de schadeloosstelling hebben gemeend te moeten aanbrengen komen neer op het vereenvoudigen van de procedure voor de rechter voor de gevallen dat een gelaedeerde zich niet kan verenigen met de hem aangeboden schadeloosstelling. Deze regeling beoogt een snelle en eenvoudige afwikkeling mogelijk te maken. Een gelijke regeling werd destijds ook in de Belemmeringenwet Landsverdediging opgenomen.

De gang van zaken volgens deze artikelen zal aldus zijn: de rechthebbende, die schade heeft, wendt zich tot de Minister van Oorlog met verzoek om schadeloosstelling. De Minister doet hierop een voorstel tot schadeloosstelling. Stemt de rechthebbende daarmee niet in, dan kan hij zich wenden tot de kantonrechter. Deze procedure kan middels een eenvoudig verzoekschrift aanhangig gemaakt worden. In artikel 69 wordt de mogelijkheid geopend voor de rechthebbende, die buiten zijn schuld de termijnen vermeld in de artikelen 66 en 68 heeft overschreden, alsnog schadeloosstelling te vorderen.

*Artikel 64.* De bepaling van het tweede lid van artikel 29 van de huidige Oorlogswet is thans hier ondergebracht.

Het derde lid bevat een limitatieve opsomming van degenen, die rechten kunnen doen gelden op schadeloosstelling, een opsomming welke in hoofdzaak overeenkomt met die van de Algemene Vorde-

ringswet 1939 en het Algemeen Vorderingsbesluit 1940. Nu de huurder mede als rechthebbende wordt genoemd moet daaraan thans worden toegevoegd de pachter.

*Artikel 65.* Nu artikel 22 de mogelijkheid opent van vordering in eigendom van roerende en onroerende goederen, is het wenselijk regelen te stellen ten aanzien van het tijdstip van de eigendomsovergang, de op het goed rustende rechten en lasten, de inschrijving in de openbare registers en de doorhaling van hypothecaire inschrijvingen. Zulks is geschied in dit artikel, waarbij een regeling wordt voorgesteld welke nagenoeg gelijklopend is aan die welke in het Algemene Vorderingsbesluit 1940 voorkomt.

*Artikel 66.* Voorgesteld wordt de termijn voor indiening van een verzoek om schadeloosstelling te verlengen tot zes maanden, daar gebleken is, dat een maand in vele gevallen te kort is in verband met de dan heersende toestand.

*Artikel 67.* De bewoordingen van dit artikel wijken enigszins af van het tweede lid van artikel 17 van de thans geldende Oorlogswet.

Artikel 17 voorziet alleen in het geval dat de rechthebbende van oordeel is dat hij schade heeft geleden. De thans gekozen redactie schept de mogelijkheid dat de Minister van Oorlog te dezer zake eveneens zijn oordeel uitspreekt over de vraag of er schade geleden is. Immers de toepassing van de artikelen 20, 21 of 27, eerste lid, zal niet steeds schade met zich mede behoeven te brengen.

Voor letter c van dit artikel is een redactie gekozen volgens welke de termijn niet gaat lopen wanneer de staat van oorlog overgaat in de staat van beleg of omgekeerd.

## HOOFDSTUK V

### *Strafbepalingen*

*Artikel 74.* Artikel 74 komt overeen met artikel 30 der Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag; het noemt dezelfde artikelen van het Wetboek van Strafrecht.

Uitbreiding van deze reeks van aangehaalde artikelen met de typisch op het krijgsbedrijf betrekking hebbende strafbepalingen uit dat Wetboek leek minder juist, nu een regeling van dit meer eigenlijke „oorlogsstrafrecht" reeds bij een afzonderlijke wet is geschied.

*Artikel 76.* In oorlogstijd kunnen allerlei, overigens als licht gewaardeerde, misdragingen ernstige gevolgen hebben.

Meer in het bijzonder ontbreekt dan dikwijls de termijn om zulke misdragingen met straf te keren vóór het te laat is, zodat ingeval van vrees voor herhaling de verdachte in voorlopige hechtenis moet kunnen worden genomen.

*Artikel 78.* Dit artikel is in de wet opgenomen teneinde zeker te stellen, dat door het militair gezag aangebrachte wijzigingen in wetten

en verordeningen vervallen zodra de staat van oorlog of de staat van beleg wordt opgeheven.

*De Minister-President,  
Minister van Algemene Zaken,  
W. DREES.*

*De Minister van Oorlog en van Marine,  
C. STAF.*

*De Minister van Binnenlandse Zaken,  
BEEL.*

*De Minister van Justitie,  
L. A. DONKER.*

*De Minister van Financiën a.i.,  
W. DREES.*

*b. Ontwerp van Wet: Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland.*

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is de bestaande wetgeving aan te passen aan de Oorlogswet voor Nederland,

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

## **Artikel I**

In de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Artikel 5 wordt gelezen als volgt:

„Bij de aanvang van de toestand van verhoogde waakzaamheid eindigt in het betrokken gebied de burgerlijke uitzonderingstoestand, de staat van oorlog of de staat van beleg en vervallen de ingevolge deze wet of de Oorlogswet voor Nederland geldende maatregelen.“

B. Artikel 6 vervalt.

C. Artikel 7 wordt gelezen als volgt: .

„Bij de aanvang van de burgerlijke uitzonderingstoestand eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid, de staat van oorlog of de staat van beleg, doch blijven de ingevolge deze wet of de Oorlogswet voor Nederland geldende maatregelen gedurende ten hoogste dertig dagen in stand. Een maatregel van het militair gezag wordt alsdan beschouwd als maatregel van het ingevolge de burgerlijke uitzonderingstoestand bevoegde gezag. Is er geen ingevolge de burgerlijke uitzonderingstoestand bevoegd gezag, dan vervalt de maatregel aanstonds.“

D. Artikel 8 wordt gelezen als volgt:

Behalve door de overgang naar een andere buitengewone rechts-toestand, eindigen de toestand van verhoogde waakzaamheid en de burgerlijke uitzonderingstoestand, wanneer Wij, met overeenkomstige toepassing van artikel 2, de normale rechtstoestand herstellen. Alsdan vervallen de ingevolge deze wet geldende maatregelen.

E. In artikel 10, derde lid, wordt in plaats van „voorschriften, beslissingen of maatregelen gegeven of genomen” gelezen: „maatregelen, genomen”.

F. In artikel 10, derde lid, vervallen de woorden: „geschorst, vernietigd of”.

G. In artikel 26, eerste lid, wordt in plaats van „voorschriften, beslissingen of maatregelen” gelezen: „maatregelen”.

H. In artikel 26, tweede lid, onder b en e, wordt in plaats van „artikel” gelezen: „lid”.

I. Na artikel 32 wordt een nieuw artikel 32a gevoegd luidende:  
„Onder maatregel wordt in deze wet begrepen een voorschrift, een beslissing alsmede de buitenwerkingstelling van een zodanige maatregel of een daarin aangebrachte wijziging of aanvulling.”

## **Artikel II**

In het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Na artikel 37 wordt ingevoegd een artikel 37a, luidende als volgt:

„Wanneer een kind wordt geboren op een plaats, met welke uit hoofde van oorlog of binnenlandse onlusten alle gemeenschap is afgesneden, moet ten aanzien van de akte van geboorte worden gehandeld als bij algemene maatregel van bestuur is of zal worden bepaald.”

B. Na artikel 60 wordt ingevoegd een artikel 60a, luidende als volgt:

„Wanneer een persoon overlijdt op een plaats, met welke uit hoofde van oorlog of binnenlandse onlusten alle gemeenschap is afgesneden, moet ten aanzien van de akte van overlijden worden gehandeld als bij algemene maatregel van bestuur is of zal worden bepaald.”

C. In artikel 995 wordt na de eerste komma ingevoegd:  
„uit hoofde van oorlog of binnenlandse onlusten afgesneden, dan wel”.

## **Artikel III**

In het Wetboek van Strafvordering wordt de volgende wijziging aangebracht:

Na artikel 561 wordt ingevoegd een artikel 561a, luidende:

„Indien de staat van beleg is afgekondigd kan de Koning bepalen, dat de beslissingen van bepaalde gerechtshoven, arrondissementsrecht-

banken of kantongerechten, niettegenstaande de artikelen 557—560, ten uitvoer kunnen worden gelegd. Zodra de uitvoering van een beslissing een aanvang heeft genomen, vervallen de gewone rechtsmiddelen."

#### **Artikel IV**

Het tweede lid van artikel 1 van de wet van 10 januari 1920, *Stb.* 11, wordt als volgt gelezen:

„De voorschriften bij of krachtens de artikelen 2 tot en met 8 dezer wet gegeven, alsmede de ingevolge die voorschriften genomen maatregelen kunnen, zolang en voor zoveel gebieden in staat van oorlog of in staat van beleg verkeren, door het militair gezag worden geschorst en gewijzigd."

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister van Oorlog en van Marine,  
De Minister van Binnenlandse Zaken,  
De Minister van Justitie,*

#### **MEMORIE VAN TOELICHTING**

In geval het ontwerp Oorlogswet voor Nederland tot wet wordt verheven, zal het noodzakelijk zijn in enige andere wetten bepaalde daarmee samenhangende wijzigingen aan te brengen. Zulks te doen bij de slotbepalingen van het ontwerp Oorlogswet voor Nederland zou die slotbepalingen al te zeer doen uitdijen. Het kwam de ondergetekenden derhalve beter voor, een afzonderlijke „invoeringswet" te ontwerpen.

#### **Artikel I**

De Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag in haar huidige vorm kent nog slechts twee bijzondere rechtstoestanden, namelijk de in die wet zelve geregelde.

Zij voorziet dan ook wel in hetgeen geschiedt bij overgang van een dier burgerlijke toestanden in de andere, doch geeft geen bijzondere voorschriften voor de overgang van of naar een militaire uitzonderingstoestand. Het is duidelijk, dat zich op de grens van burgerlijke en militaire fasen tal van juridische problemen voordoen, voor welke de wetgever een oplossing moet vinden. De hierop betrekking hebbende bepalingen zullen even nauw verband houden met de materie der Oorlogswet voor Nederland als met die van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag. Het is dan ook slechts een kwestie van wetstechnische doelmatigheid, in welke wet men ze wil plaatsen.

Nu is bij het opstellen van het ontwerp Oorlogswet voor Nederland het beginsel aanvaard, dat het al dan niet gehandhaafd blijven van oude maatregelen onder de nieuwe rechtstoestand afhankelijk behoort te zijn van de vraag, in hoe sterke mate die nieuwe rechtstoestand een noodtoestand is.

Hoe meer dit laatste het geval is, des te sterker eist het belang van de veiligheid van de Staat, dat de oude maatregelen gehandhaafd blijven, zodat geen vacuum kan ontstaan. Hoe meer daarentegen de nieuwe rechtstoestand de normale rechtstoestand benadert, des te meer eist de rechtszekerheid der burgers het spoedig of zelfs onmiddellijk vervallen van maatregelen uit een vorige fase. Het criterium is dus niet, uit welke toestand, doch naar welke toestand de overgang plaats vindt.

Enerzijds zijn derhalve bepalingen nodig voor de overgang *naar* de staat van oorlog of de staat van beleg; anderzijds bepalingen voor de overgang naar de toestand van verhoogde waakzaamheid of de burgerlijke uitzonderingstoestand.

De eerstgenoemde vinden hun natuurlijke plaats in de Oorlogswet voor Nederland; voor de laatstgenoemde is de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag meer aangewezen. Daar die wet echter ook de overgang tussen de burgerlijke fasen onderling moet regelen, dient zij regelen te bevatten voor de overgang naar de toestand van verhoogde waakzaamheid *uit* elk der drie andere fasen en naar de burgerlijke uitzonderingstoestand *uit* elk der drie andere fasen. Hiervoor dient het bepaalde in artikel 1, onder A en C, van het nevengaande ontwerp. Hoe een bepaalde fase eindigt, vindt men dus beschreven in het artikel, dat handelt over het begin van de volgende fase.

Slechts voor het geval een buitengewone rechtstoestand eindigt doordat de normale rechtstoestand intreedt zijn afzonderlijke artikelen opgenomen. Voor de burgerlijke fasen vindt men die in artikel I, onder D.

Onder E, G en I wordt een gedefinieerd begrip „maatregel“ ingevoerd, overeenkomend met dat van artikel 78 van het ontwerp Oorlogswet voor Nederland.

De onder F voorgestelde schrapping van de woorden „geschorst en vernietigd“ uit het derde lid van artikel 10 is noodzakelijk, aangezien van een zodanige schorsing en vernietiging geen sprake kan zijn.

De onder H aangegeven wijziging strekt tot verbetering van een misstelling.

### **Artikelen II en III**

De materie, welke bij deze artikelen in de wetboeken wordt ingevoegd, is thans geregeld bij de artikelen 31, 32 en 40 van de oude wet op de staat van oorlog en de staat van beleg (van 23 mei 1899, *Stb.* 128). Zij behoort in de Oorlogswet voor Nederland eigenlijk niet thuis, daar het hier geen maatregelen ter wille van de krijgvoering of van het tegengaan van onlusten betreft, doch voorziening in de belangen, welke normale verzorging door de krijg is verstoord.

De op artikel 31 der wet van 1899 berustende algemene maatregel van bestuur van 1 april 1909, *Stb.* 87, gewijzigd bij Koninklijk besluit van 29 maart 1927, *Stb.* 61, kan in stand blijven, mits daaraan een nieuwe, buiten de Oorlogswet voor Nederland gelegen basis wordt gegeven. Hiertoe dienen de ontworpen artikelen 37a en 60a van het Burgerlijk Wetboek. De voorgestelde tekst bezigt de woorden „is of zal worden bepaald“ teneinde duidelijk te doen uitkomen dat de ge-

noemde algemene maatregel niet opnieuw uitgevaardigd behoeft te worden.

Artikel 32 der oude wet kan vervallen. Hierin kan worden voorzien door verruiming van de bevoegdheden, die in artikel 995 van het Burgerlijk Wetboek aan de openbare ambtenaren worden toegekend. Een afzonderlijk voorstel zal daarvoor worden ingediend.

Ook artikel 40 onzer huidige wet op de staat van oorlog en de staat van beleg zal door een nieuwe voorziening moeten worden vervangen, daar juist in woelige tijden de bestraffing van misdragingen niet stagneren mag.

Intussen voldoet het bestaande artikel niet geheel aan de eisen der rechtszekerheid, daar over de vraag, of een rechter van een beroep kan kennis nemen, zeer gemakkelijk twijfel kan bestaan. Deze twijfel steeds ten voordele van de veroordeelde te doen strekken zou weer te kort doen aan de eisen, die de handhaving der strafwet juist in die omstandigheden stelt.

Het lijkt dus een beter systeem, dat de Koning, wanneer Hij de verbindingen te zeer bemoeilijkt of bedreigd acht, de opschortende werking der gewone rechtsmiddelen uitdrukkelijk buiten werking kan stellen. Tevens dient dan het met in te dienen of ingediende gratieverzoeken verbandhoudende uitstel van executie tijdelijk te worden afgeschaft. De Koning stelde dus de artikelen 557—560 van het Wetboek van Strafvordering geheel buiten werking.

De mogelijkheid om de rechtsmiddelen in te stellen of gratie te verzoeken behoeft hierbij niet weg te vallen, doch het vonnis is uitvoerbaar „bij voorraad". Zodra echter de executie een aanvang heeft genomen, vervalle het rechtsmiddel voorgoed, en het blijve zelfs vervallen na de intrekking van het Koninklijk besluit, daar het vooruitzicht van herleving van het rechtsmiddel anders de morele kracht der straf zou ondermijnen en het ook niet wenselijk is de gerechten te belasten met een nabehandeling van ten dele reeds voldongen feiten. Het recht van gratie blijft natuurlijk te allen tijde bestaan.

#### **Artikel IV**

Artikel 1, tweede lid, van de wet van 10 januari 1920, *Stb.* 11, houdende nadere voorzieningen betreffende de grensbewaking, zoals deze is gewijzigd door de wetten van 29 juni 1925, *Stb.* 308, en 16 september 1939, *Stb.* 203, bepaalt dat de voorschriften krachtens deze wet gegeven, alsmede de ingevolge deze voorschriften genomen maatregelen voor zolang en voor zoveel het gebieden betreft, welke in staat van oorlog of in staat van beleg verkeren, door een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen gezag kunnen worden geschorst en gewijzigd. Aangezien het militair gezag verantwoordelijk is voor de handhaving van de uit- en inwendige veiligheid in deze omstandigheden, ligt het naar het oordeel van de ondergetekenden voor de hand, dat het militair gezag als het gezag, bedoeld in artikel 1 van deze wet wordt aangewezen.

De omslachtige procedure van aanwijzing bij algemene maatregel



van bestuur is in verband hiermede naar het oordeel van de ondergetekenden dan ook overbodig.

*De Minister van Oorlog en van Marine,*  
C. STAF.

*De Minister van Binnenlandse Zaken,*  
BEEL.

*De Minister van Justitie,*  
L. A. DONKER.

---

## OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

### Aftrek van voorlopig arrest door de militaire rechter.

Op pagina 497 e.v. van Deel XLVIII van dit Tijdschrift vindt men een vonnis van de Krijgsraad te Velde „Zuid“ der Koninklijke Landmacht gepubliceerd, waarbij enige militairen werden veroordeeld tot 14 dagen militaire detentie met bepaling dat bij de tenuitvoerlegging van deze straf geheel in mindering zullen worden gebracht 14 dagen streng arrest, door hen reeds als krijgstuuchtelijke straf voor het onderwerpelijke feit ondergaan.

In zijn naschrift onder dit vonnis wijst VERMEER er terecht op dat „rekening houden met“ nog niet hetzelfde is als „in aftrek brengen“. De door hem gebruikte argumentering lijkt mij zonder meer juist. Jammer is het dat deze zaak niet in appèl voor het Hof is gebracht opdat dit zich ook eens over de betekenis van artikel 57 W.K. had kunnen uitspreken.

Maar al ben ik het dan met VERMEER's argumentatie eens, dit geval brengt mij toch weer twee gevallen, die ik gedurende het laatste jaar ter vervolging kreeg, voor ogen, waarbij zich ook het geval van al dan niet toelaatbare aftrek van arrest voordeed.

Het eerste geval \*) speelde, althans wat het eerste bedrijf betreft, in Curaçao. Een marinier 2e klasse werd door zijn commandant gestraft met verlaging tot de stand van marinier 3e klasse terzake van verschillende feiten, onder meer opleverende opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, bedreiging van een meerdere met geweld en feitelijke insubordinatie. Hij was terstond na het plegen van het feit in arrest gesteld en wel op 20 Februari 1954. Na bestraffing werd door betrokkene op 8 Maart 1954 beklag ingediend, welk beklag na onderzoek door Commandant Marine Antillen op 22 Maart 1954 ongegrond werd verklaard. Hierop volgde inroeping eindbeslissing Hoog Militair Gerechtshof zijdens gestrafte dd. 27 Maart 1954, hetgeen — naar te verwachten viel — leidde tot onbevoegdverklaring van de strafoplegger en vernietiging van de straf door het Hoog Militair Gerechtshof bij beschikking van 15 Juni 1954.

Daar intussen de straf van verlaging met ingang van 25 Maart 1954 was tenuitvoergelegd, moest nu betrokkene zijn streep terug hebben,

---

\*) Dit geval wordt ook besproken door F. O. van Kregten, in M.R.T. XLVIII (1955), blz. 423 v.

maar bovendien alsnog naar de Krijgsraad C.Z.M. worden verwezen, hetgeen geschiedde bij beschikking van 6 Juli 1954. Tevens werd hij weer in arrest gesteld en naar Nederland gezonden ter berechting, waar hij op 20 Augustus 1954 arriveerde en vervolgens op 16 September 1954 berecht werd en veroordeeld tot 105 dagen gevangenisstraf met aftrek van de volle 105 dagen arrest en invrijheidstelling bij dispositie. Dit arrest viel in feite te splitsen in twee fasen. De eerste fase, het arrest van 20 Februari 1954 tot 24 Maart 1954 was een arrest van rechtswege, gebaseerd op artikel 17 Wet op de Krijgstucht. De tweede fase, van 6 Juli 1954 t/m 16 September 1954, was justitiëel voorlopig arrest krachtens de beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad, derhalve berustend op artt. 8 en 9 Rechtspleging Zee-macht.

Als waarnemend Fiscaal heb ik mij op het standpunt gesteld dat het van rechtswege ondergaan arrest van 20 Februari tot 24 Maart 1954 geheel voor aftrek in aanmerking kwam, al ware het alleen maar omdat door de vernietiging van de krijgstuchtelijke straf de zaak terugkeert in de staat als ware niet krijgstuchtelijk gecorrigeerd en het dan toch wel hoogst onbillijk zou zijn deze vrijheidsbeneming gewoon weg te cijferen. De Zeekrijgsraad dacht er kennelijk net zo over want, gelijk boven reeds vermeld, trok ook dit College het gehele „arrest“ af. Desgelijks deed in appèl het Hoog Militair Gerechtshof bij sententie van 14 December 1954, daarbij echter weder voegende de door de Krijgsraad niet uitgesproken bijkomende straf van verlaging tot de stand van marinier in de laagste klasse. De Zeekrijgsraad spreekt van de tijd „in streng arrest“, het Hof van de tijd „in arrest“ doorgebracht.

Een identiek geval kreeg ik in 1955 voor de Krijgsraad te Velde „West“ te behandelen. Daar was een soldaat aanvankelijk gestraft met 4 maanden tuchtklasse, welke straf na beklag eerst gehandhaafd werd maar tenslotte bij beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof werd vernietigd, aangezien het een geval van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van langer dan één dag in tijd van oorlog betrof. Hier was betrokkene krachtens artikel 20 der Wet op de Krijgstucht van rechtswege in arrest geplaatst in afwachting van zijn overbrenging naar Nieuwersluis. Op de dag van de eindbeschikking van het Hoog Militair Gerechtshof werd dit arrest opgeheven. Hij had 5 weken in dit „arrest“<sup>x</sup> gezeten. De Krijgsraad veroordeelde hem conform de eis tot 5 weken gevangenisstraf met aftrek van dit gehele arrest + 4 maanden strafklasse. Hier geldt natuurlijk hetzelfde billijkheidsargument voor algehele aftrek.

Ook kan zich nog de figuur voordoen dat een gestrafte, die van rechtswege in arrest is ex artikel 17 of 20 Wet op de Krijgstucht, zich niet beklaagt, maar dat vóór de straf is tenuitvoergelegd de naast hogere commandant, van de zaak kennis krijgende, de straf schorst omdat hij verwijzing naar de Krijgsraad meer opportuun acht. Ook dan is er een periode van krijgstuchtelijk voorarrest, die billijkheids-halve in de straf verdisconteerd behoort te worden.

Natuurlijk spreekt artikel 27 Wetboek van Strafrecht alleen over

„voorlopige hechtenis" omdat nu eenmaal dit de term van het Wetboek van Strafvordering is. Dit artikel 27 is in artikel 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht toepasselijk verklaard. Maar dat men daarbij zich de vage grenzen tussen Militair Straf- en Tucht recht gerealiseerd heeft, wil er bij mij niet in. Ik zou er veel voor voelen om hier in plaats van „voorlopige hechtenis" te lezen „vrijheidsbeneming „krachtens de militaire wetten".

En als men eenmaal zo ver is, kan men dan de Krijgsraad te Velde „Zuid" nog euvel duiden dat zij 14 dagen streng arrest aftrekt?

Mr W. J. SMITS.

### **Is de overheid gebonden aan toezeggingen jegens de ambtenaren?**

In het Nederlands Juristenblad van 22 oktober 1955 treffen wij op blz. 822 en 823 onder bovenstaande titel de volgende verhandeling aan de hand van de Griffier van het militair ambtenarengerecht te 's-Gravenhage Mr B. L. DE REGT:

De jurist, die zich nimmer met het ambtenarenrecht heeft bezig gehouden, zal allicht geneigd zijn deze vraagstelling wat vreemd te vinden, er van uitgaande dat de hem zo vertrouwde regel „pacta sunt „servanda" ook voor de overheid tegenover zijn ambtenaren geldt. Dit is echter niet het geval. Indien bijv. bij de aanstelling van een ambtenaar hem t.a.v. zijn promotie bepaalde toezeggingen zijn gedaan, die later niet worden gehonoreerd en de betrokkene er zich bij het Ambtenarengerecht over beklagt dat de gedane toezegging niet is nagekomen, krijgt hij nul op het request. Immers door de klager de in uitzicht gestelde promotie niet te verlenen kan de overheid geen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift hebben geschonden, en een zodanige schending moet aanwezig zijn wil de ambtenaar een te zijnen aanzien genomen besluit of uitgesproken weigering met vrucht kunnen aantasten (art. 58 der Ambtenarenwet 1929). Wel kan de ambtenaar nog een beroep doen op gepleegd „détournement de pou- „voir", maar het is duidelijk dat het uiterst moeilijk is om te bewijzen dat de overheid van haar bevoegdheid — in casu dus om iemand niet te bevorderen — kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven. In ons voorbeeld zal het overheidslichaam, door te stellen de betrokkene bij nader inzien toch niet geschikt genoeg te hebben bevonden, reeds hebben aangetoond van haar bevoegdheid geen onoirbaar gebruik te hebben gemaakt.

Het feit, dat een ambtenaar aan overheidstoezeggingen geen rechten kan ontfen, is meermalen geconstateerd en wel als een leemte in de rechtspositie van de ambtenaar gevoeld (zie bijv. Mr Ir M. M. VAN PRAAG, Algemeen Nederlands Administratief Recht, blz. 263).

Opvallend is daarom de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep te Utrecht van 6 juni 1955 inzake een tijdelijke onderwijzeres tegen B. en W. van Rotterdam, waaruit valt af te leiden dat de Centrale Raad van mening is dat de overheidstoezeggingen aan de ambtenaar

het administratief orgaan wel degelijk kunnen binden. De onderwijzeres had er zich over beklagd dat zij, na ongeveer een half jaar tijdelijk werkzaam te zijn geweest, met een opzeggingstermijn van een week werd ontslagen. Zij had aangevoerd, dat, hoewel de formele aanstelling daarvan niet repte, in feite bedoeld was het aangaan van een dienstverband op langen termijn en het daarom in strijd moest worden geacht met de goede trouw dat reeds na betrekkelijk korte tijd het dienstverband werd beëindigd. Hierop aansluitend werd nu in de uitspraak overwogen „dat de Raad wil aannemen, dat bij de door „de Gemeentelijke Inspecteur van het Onderwijs te Rotterdam met „eiseresse gevoerde besprekingen uitzicht is geopend op een dienst- „verband van vrij lange duur, maar dat niet is gebleken, dat daarbij „enige concrete toezegging is gedaan; dat het eiseresse overigens „bekend had kunnen zijn, dat een toezegging van een ambtenaar, zo „deze al gedaan ware, het gemeentebestuur slechts kan binden, ingeval „deze ambtenaar daartoe opdracht had of het doen van dergelijke „toezeggingen anderszins binnen het kader van zijn bevoegdheden lag; „dat daarvan echter niet is gebleken en het door eiseresse ook niet „aannemelijk is gemaakt; dat eiseresse, wilde zij op dit punt zekerheid „hebben, er daarom op had moeten toezien, dat het besluit tot aan- „stelling een bepaling in de door haar verlangde geest bevatte dan wel, „dat dit besluit vergezeld ware geweest van een brief van het gemeente- „bestuur, waarbij een haar gedane toezegging zou zijn bevestigd“;

Uit deze overwegingen kan dus worden geconcludeerd, dat, wanneer de onderwijzeres een bepaalde toezegging had kunnen produceren, zij de nakoming zou hebben kunnen afdwingen.

De Centrale Raad zou dan echter geen nietigheid wegens strijd met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift hebben kunnen uitspreken, maar dan zou waarschijnlijk tot de vaststelling van een — althans voor het ambtenarenrecht — nieuw algemeen rechtsbeginsel hebben moeten besluiten, dat een vertaling zou kunnen zijn van het reeds genoemde „pacta sunt servanda“. Tevens zou dan zijn uitgesproken dat dit algemene rechtsbeginsel geacht moet worden te behoren tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften en dat schending daarvan leidt tot nietigverklaring van het aangevallen besluit.

De Centrale Raad heeft reeds eerder de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften aangevuld met een algemeen rechtsbeginsel. Zo zijn wegens schending van het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid waarop de ambtenaar aanspraak heeft, reeds verscheidene malen terugvorderingen van te veel betaald salaris, in gevallen waarin de ambtenaar redelijkerwijs op de juistheid van de berekening van het uitgekeerde mocht vertrouwen, ongedaan gemaakt.

Of echter de Centrale Raad inderdaad zal komen tot het aannemen van een zo ver strekkend algemeen rechtsbeginsel als hierboven als mogelijk is verondersteld, kan slechts met belangstelling worden afgewacht.

# INHOUD

van deel XLVIII, 1955.

	Blz.		Blz.
Aanbieden . . . . .	627	Afpersing door twee verenigde personen . . . . .	244
Aangelegenheid. Een bevel in een — vreemd aan de belangen van de dienst . . . . .	240	Aftrek van 14 dagen streng arrest van 14 dagen militaire detentie . . . . .	497
Een — onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere . . . . .	250	— van voorlopig arrest door de militaire rechter . . . . .	727
Aanhouden van een zaak voor het horen van nadere getuigen door de Off.-Comm. . . . .	491	Afwezigheid. Zie bij Ongeoorloofde afwezigheid. . . . .	
Aanrijding de dood van een ander tengevolge hebbend . . . . .	513	Afwezigheidsdelict. Qualificatie — . . . . .	546
veroorzaakt door in strijd met bord model 14 en bord model 17 links langs een parkeerpleintje te rijden . . . . .	553	Ambtenaren. Is de Overheid gebonden aan toezeggingen jegens de — ? . . . . .	729
— van 2 zich te voet bewegende militairen aan de uiterste rechterkant van de weg . . . . .	558	Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen . . . . .	294
— van enige aan beklaagdes linkerkant op de weg lopende militairen . . . . .	641	Nogmaals — . . . . .	603
Aantijging. Tegen beter weten in een — tegen een meerdere ingebracht . . . . .	174	Aphorisme . . . . .	657
Aanvulling van vonnissen met de zinsnede: „Nu het primair telastegelegde bewezen is, kan een onderzoek naar het subsidair telastegelegde achterwege blijven . . . . .	436, 438	Arrest Zie ook Voorlopig — . . . . .	
Achterzeiling. Desertie door — van het K.L.M.-vliegtuig, waarmede beklaagde naar Nieuw Guinea zou worden gebracht . . . . .	431	Het in — stellen van een marinier was onrechtmatig, vermits die bevoegdheid niet aan een opsporingsambtenaar is toegekend, doch aan een (hulp) Off. v. Just. . . . .	44
— van een gedeelte van een reis van Australië naar Nieuw Guinea . . . . .	618	Gestraft zijnde met streng — tijdens het luchten gevlucht en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven; niet dienstdoende . . . . .	164
Administratie. Normaliter is het plicht van de militaire — om te veel uitbetaald salaris van een ambtenaar terug te verdienen . . . . .	64	Gestraft zijnde met licht — en strafdienst (licht arrest ondergaande doch geen strafdienst verrichtende) zich opzettelijk ongeoorloofd van zijn schip verwijderd en ongeoorloofd afwezig gebleven, niet dienstdoende . . . . .	166
Advies van de A.-M. Tegen het — een zaak niet naar de krijgsraad verwezen . . . . .	155	Arrest van rechtswege. Is — (art. 17-20 W.K.) voorlopig arrest? . . . . .	423
Afdeling. Elementen van een —	563	Artikel 135 W. M. Sr. . . . .	23
		Artikelen 138 en 139 W. Sr. De — . . . . .	215
		Artikel 138 W. M. Sr. . . . .	264
		Auto. . . . .	
		Zie Onrechtmatig. . . . .	

	Blz.
Band. De D.D.K.-band bij de Kon. Marine nog steeds in gebruik	656
Bebouwde kom. In strijd met de verkeersvliegregels op een hoogte van 400 à 500 feet boven de — gevlogen . . .	28
Bedreiging. Feitelijke — van een meerdere met geweld . . .	183
Mondelinge — van een meerdere inet enig kwaad in dienst gepleegd . . . . .	323
Mondelinge — van een meerdere met enig kwaad . . . . .	545, 621
Beginselen van Strafrecht. Verscheidene — worden ook gehuldigd in het militaire tuchtrecht . . . . .	261
Beklagrecht.	
Zie ook Beklagzaken.	
Het inroepen van de eindbeslissing van het H.M.G. inzake strafoplegging is een beklag over de door de beklagmeerdere genomen beslissing en niet over de oorspronkelijke bestraffing . . . . .	129
Akte van berusting getekend als gevolg van onjuiste voorlichting nietig verklaard . . .	359
Beklagzaken.	
Zie ook Beklagrecht.	
Het uit onervarenheid verkeerd behandelen van een zaak door een commandant levert geen krijgstuchtelijk vergrijp op . . . . .	131
Klager heeft blijk gegeven van zijn onbekwaamheid om toezicht op de handelingen van de bestuurder van een motorrijtuig uit te oefenen, doch zijn tekortschieten te dien aanzien kan geen krijgstuchtelijk vergrijp opleveren . . . . .	355
De afdelingcoïndant als bedoeld in art. 41 W.K. is niet bevoegd de straf van verlagings op te leggen . . . . .	355, 359
Akte van berusting, getekend als gevolg van onjuiste voorlichting, nietig verklaard.	
Verlagings behoort te geschieden met aanduiding van de bepaalde klasse, indien de verlaagde behoort tot een onderdeel waar mindere militairen in klassen zijn verdeeld . . .	359

	Blz.
Geen krijgstuchtelijke straf mag worden opgelegd met het doel de nakoming van een uitsluitend morele verplichting te verkrijgen; beklag gegrond . . . . .	481
Klager heeft zich schuldig gemaakt aan een ander vergrijp dan dat waarvoor hij werd gestraft; beklag gegrond . . . . .	483
Een hoofdofficier berustte aanvankelijk in een hem opgelegde straf en liet de beklagtermijn verstrijken. Toen de chef daarop de strafreden wijzigde, stond het beklag weer open . . . . .	568
Bekrachtigen van verbintenissen	206
Belediging. Mondelinge — van een meerdere (kapitein) . . . . .	157
— van een meerdere (patr.cdt.) in dienst gepleegd . . . . .	230
— van een meerdere (kapitein) in dienst gepleegd . . . . .	323
— van een marechaussee 2e kl. door een korporaal . . . . .	563
Berekening van de tijd van de werkelijke diensttijd binnen de keerkringen doorgebracht en aan krijgsverrichtingen deelgenomen voor verhoging van pensioen . . . . .	524
Beroep. Een ontzetting uit het — van vlieger . . . . .	150
Beschadiging; 2 motorvoertuigen tegenover elkaar gesteld, vol gas gegeven en tegen elkaar doen drukken . . . . .	555
Beschikking van het H.M.G. tot verwijzing van een zaak . . . . .	155
Besluit. De leer van het onaanvastbare — en de militair der zeemacht . . . . .	6
Bestuurder van een vliegtuig. Op roekeloze wijze als — daarmede zo laag gevlogen, dat een stuk luchtdoelgeschut werd aangeraakt en een manschap lichamelijk letsel bekwam . . . . .	124
Betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen. Regeling inzake — . . . . .	205

	Blz.		Blz.
Bevel.		Bewijs. Voor het — getuigenverklaringen gebruikt uit een andere zaak . . . . .	638
Zie ook Dienstbevel.		<b>Boekaankondiging.</b> F. b. <i>Spits</i> , Naar een Europees Leger . . . . .	70
Onbevoegd gegeven —; geweigerd te voldoen aan — om in de laadbak van een D.A.F. truck te stappen, welk — in strijd was met het bedieningsvoorschr. van dat type vrachtwagen . . . . .	30	L. G. C. A. M. <i>Schneider</i> , Collectieve veiligheid. Een studie over het Handvest der Verenigde Naties, Uniting for Peace en het Noord Atlantisch Verdrag . . . . .	70
— zonder dienstbelang . . . . .	37	Mr L. W. M. M. <i>Drabbe</i> , Deelneming van leken aan de strafrechtspleging . . . . .	527
— in een aangelegenheid, welke vreemd is aan de belangen van de dienst . . . . .	162, 240	— Wet voor het res. pers. der krijgsmacht met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen . . . . .	594
— Niet voldaan aan een — van een politieambtenaar om na een ongeval een motorrijtuig te verplaatsen, welk bevel gegeven zou zijn in verband met het opsporen van een strafbaar feit, niet strafbaar, daar het — slechts gegeven kon worden in verband met de veiligheid van het verkeer of de veiligheid op de weg . . . . .	180	Bord. In strijd met — model 14 en — model 17 links langs een parkeerpleintje gereden . . . . .	553
Bevelhebber van enige wacht.		Botsing. Aan zijn schuld, bij gelegenheid van een — met een door hem bestuurd motorrijtuig, de dood van een ander te wijten zijn . . . . .	236
Als — (wachtdct.) zich op een krib gelegd en in slaap gevallen na zich vooraf met een draad aan een pols met een buitenstaande schildwacht wacht te hebben verbonden . . . . .	58	— Als feitelijk bestuurder tijdens een les tegen stilstaande auto gereden; geen toerekenbare schuld in strafrechtelijke zin, onervarenheid . . . . .	242
Wacht, bestaande uit 2 soldaten van dezelfde klasse, zonder dat aangegeven was, wie als — (wachtdct.) zou fungeren . . . . .	248	Braak. Diefstal door middel van — . . . . .	110
Als — (wachtdct.) een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen; als — in slaap gevallen . . . . .	336	Brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht aan officieren-jurist. Toekenning van het — . . . . .	78
Bevelsverhouding in 1946 tussen Landm. en Zeem. in Ned.-Indië . . . . .	601	Buitenland. Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in het — Diefstal in het — . . . . .	537 537
Bevordering. Nogmaals — naar keuze . . . . .	136	Bunkerkolon ruilen voor vis. Bevel tot — is een aangelegenheid, welke vreemd is aan de belangen van de dienst . . . . .	162
— bij keuze . . . . .	138	Bijzondere Zitting van de Zee-krijgsraad — in Nieuw Guinea . . . . .	216
Passeren voor — van een sergeant tot sergeant-majoor . . . . .	454	— in de Nederlandse Antillen . . . . .	657
Examen afgelegd onder het oude bevord. voorschr. geeft bij gebreke van een overgangsbepaling in het nieuwe bevord. voorschr. geen aanspraak op — . . . . .	577	Zie ook Zitting.	
Tijdelijke — . . . . .	611	Circulaire Zeemacht 493. De Commissie bedoeld in de — ingesteld door de daarin bedoelde Cdt. voor onderzoek naar verloren gegane inventarisgoederen kon niet geacht worden	
Bevordering en Ontslag Beroeps-officieren. De Wet — . . . . .	609, 673		

Blz.

op te treden krachtens algemeen verbindend voorschrift met betrekking tot deze Cdt. zelf, indien dat onderzoek zou leiden tot aansprakelijkstelling van deze . . . . . 255

Colonne. Militaire — . . . . . 225

Commissie bedoeld in de Circulaire Zeemacht 493, ingesteld door de daarin bedoelde Cdt. voor onderzoek naar verloren gegane inventarisgoederen kan niet geacht worden op te treden krachtens algemeen verbindend voorschrift met betrekking tot deze Cdt. zelf, indien dat onderzoek zou leiden tot aansprakelijkstelling van deze . . . . . 255

Curaçao. Interregionaal recht; meined afgelegd in een civiel proces op — . . . . . 46

Cursus. Zie Schriftelijke — voor res. off.

**D.D.K.band** bij de Kon. Marine nog steeds in gebruik. De — 656

Deelneming met een mindere in rang aan diefstal door 2 verenigde personen . . . . . 636

Desertie in tijd van oorlog gepleegd. Gestraft zijnde met streng arrest tijdens het luchten gevluht en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven; niet dienstdoende . . . 164

—, hebbende zich naar het buitenland verwijderd; gestraft zijnde met licht arrest en strafdienst (licht arrest ondergaande doch geen strafdienst doende) zich opzettelijk van het schip verwijderd en afwezig gebleven; niet dienstdoende . . . . . 165

—, terwijl hij is dienstdoende; behorende tot het wachsvolk als uitkijk dienstdoende, opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en ongeoorloofd afwezig gebleven . . . . . 167

— in tijd van oorlog terwijl de schuldige was dienstdoende . 325

Desertie door „achterzeiling” van het K.L.M.-lijnvliegtuig, waarmede beklaagde naar Nieuw Guinea zou worden gebracht 431

Blz.

— na ommeekomst van verlof . . 433

— door na niet behoorlijke terugmelding na detachering naar huis te gaan . . . . . 436

—, Doleuze naast culpose . . . 602

— door achterzeiling van een gedeelte van een reis van Australië (Sydney) naar Nieuw Guinea . . . . . 618

Detentie (militaire). Gedeeltelijke voorw. mil — . . . . . 28

— opgelegd terzake van een commuun delict . . . . . 178

Voorw. geldboete en voorw. mil. — . . . . . 240

De straf van 1 maand mil. — is niet doeltreffend wanneer daarop 27 dagen voorarrest in mindering worden gebracht 304

Voorw. mil. — . . . . . 311

Gedeelt. voorw. mil. — . . . 546

Diefstal door middel van braak . 110

— subs. verduistering telastgelegd; wegneming bewezen, oogmerk niet, eigenlijk krijgst. vergrijp . . . . . 429

— in het buitenland . . . . . 537

Dienst. In — gepleegd . . . . 323

Dienstbelang. Bevel zonder — 37

Welk — noopte om op het vertoon van het mil. legitimatiebewijs te blijven aandringen nadat het legitimatiebewijs van de Nederl. Spoorwegen getoond was? . . . . . 230

— -dienstbevel . . . . 445, 487, 517

Dienstbevel. Zie ook Bevel.

Het (enige) element van het — . . . . . 145

— -dienstbelang 445, 487, 517, 529, 602

Dienstdoende (Redact. ged.) . . 1

Meerdaadse samenloop van overtreding ener wachtplichting en ongeoorloofde afwezigheid, terwijl hij is — . 52

Behorende tot het wachsvolk als uitkijk — opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en ongeoorloofd afwezig gebleven . . . . . 167

Niet —; gestraft zijnde niet streng arrest tijdens het luchten gevluht en opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven . 164



	Blz.
Niet —; gestraft zijnde met licht arrest en strafdienst (licht arrest ondergaande doch geen strafdienst verrichtende) zich opzettelijk van het schip verwijderd en afwezig gebleven . . . . .	165
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en desertie, — gepleegd . . . . .	325
<b>Diensttijden</b> . . . . .	<b>616</b>
Donderslag. Misbruik van een — verstrekt voor oefeningen . .	57
Verduistering van een —, verstrekt voor oefeningen . . .	63
Examen afgelegd onder het oude bevorderingsvoorschrift geeft bij gebreke van een overgangsbep. geen aanspraak op bevord. op grond van het nieuwe bevord. voorschr. . . . .	577
Erratum . . . . .	114, 368
Feit. — in verwijzing en — in bevelschrift moeten hetzelfde materiële gebeuren betreffen, hetwelk <i>onderwerp der vervolging</i> is . . . . .	166
Feitelijke bedreiging met geweld . . . . .	183, 540
Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog meermalen gepleegd . . . . .	157
— door een dpl. soldaat gepleegd tegenover een schildwacht .	246
— in tijd van oorlog gepleegd . . . . .	181, 540
— door rukken en trekken . . .	317
— door toedienen van een slag .	323
— lichamenlijk letsel tengevolge hebbende . . . . .	317
— door een meerdere aan de uniformjas te grijpen en daaraan te rukken . . . . .	334
Poging tot — in tijd van oorlog . . . . .	621
<b>Feiten.</b> De — waarop een besluit v. d. M.v.O. op een verzoek is genomen, zijn niet dezelfde als die bij een 2de verzoek gesteld . . . . .	647
<b>Fiat executie</b> . . . . .	310, 314, 539, 542, 620, 627

	Blz.
Foto v. Dr L. M. <b>Rollin Couquer</b> , Redactielid M.R.T. 1903-1955 . . . . .	371
<b>Gebruik.</b> Zie Onrechtmatig.	
Generale preventie. Vanwege de minderwaardige gedraging (opzett. ongehoorz. meermalen gepleegd) van een soldaat, een zeer strenge straf nodig geacht mede om herhaling te voorkomen . . . . .	236
Getuigenverklaringen. Voor het bewijs — gebruikt uit een andere zaak . . . . .	638
Gevaar. In — brengen van de veiligheid op de weg . . . . .	119
— doen ontstaan voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg . . . . .	633
Hij die zich zonder noodzaak in — situatie plaatst kan zich niet met vrucht op noodweer beroepen . . . . .	645
Geweld. Als militair getuige zijnde van een door een mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk nagelaten de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van — naar vermogen aan te wenden . . . . .	110
Gewetensbezwaren tegen het verichten van burgerlijke staatsdienst . . . . .	574
Groot verlof. Opzettelijke ongehoorzaamheid door een met — huiswaarts gezonden doch nog in uniform geklede dienstplichtige . . . . .	123
Handhaving van de Krijgstucht. Taak van de militaire rechter om de Overheid te steunen bij de — . . . . .	155
Heling . . . . .	110
Immunisatie. Oplegging van de verplichting tot — tegen cholera, enz. aan de militairen van de Kon. land-macht en de Kon. luchtmacht . . . . .	204
Wet — militairen . . . . .	365
<b>Indonesische militairen.</b> Misdrijven gepleegd door — in Nieuw Guinea . . . . .	598

	Blz.
<b>Informatiën.</b> Heropenen van de — voor de Off.-Comm. . . . .	491
Ingecalculeerd . . . . .	655
Instituut. Het onderwijs bij het Kon. — voor de Marine te Willemsoord in diverse onder- delen van het recht . . . . .	403
Insubordinatie. Zie <b>Feitelijke</b> insubordinatie.	
Interregionaal recht . . . . .	263
— Meeneed afgelegd in een civiel proces op Curaçao . . . . .	46
In voorraad hebben . . . . .	627
Inwerkingtreding van: Wetten samenhangende met de Verdragen van Genève van 12 Augustus 1949 . . . . .	143
Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en Wet voor voor het reserve-personeel der krijgsmacht . . . . .	144
Joy-riding. Zie Onrechtmatig.	
Jubileumnummer ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het M.R.T. . . . .	369, 422
Justitiële Statistiek . . . . .	198, 584
Kazernedegradaties . . . . .	461
Knevelarij. Het als verkoper hogere prijzen dan de voor- geschrevene vorderen in een Marcandi toko is geen — . . . . .	40
Korporaal-plantonwacht. niet ge- steld dat deze meerdere was van de korporaal-beklaagde . . . . .	643
Korpscommandant. De — als Verwijzingsofficier . . . . .	289
Krijgsmacht. Wijziging van de aanduiding der — in de Grond- wet . . . . .	592
Laagvliegen. Op roekeloze wijze als bestuurder van een vlieg- tuig daarmede zo laag ge- vlogen, dat een stuk luchtdeel geschut werd aangeraakt en een manschap lich. letsel be- kwam . . . . .	124
Leeftijd van 50 jaar. Het berei- ken (overschrijden) van de — kan een ontslaggrond zijn voor een officier, die niet meer	

	Blz.
ten volle voor de waarneming van do dienst geschikt wordt geacht, ter beoordeling door de Kroon . . . . .	187
Leer, De — van het onaantast- bare besluit en de militair der zeemacht . . . . .	6
Legger. Gemeentelijke — van openbare wegen en voetpaden	550
Legitimatiebewijs. Welk dienst- belang noopte om op het ver- tonen van het militair — te blijven aandringen nadat het — van de Ned. spoorwegen getoond was . . . . .	230
Letsel. Zie <b>Lichamelijk</b> letsel.	
<b>Lichamelijk</b> letsel. Aan schuld te wijten zwaar — veroorzaakt door aanrijding . . . . .	113, 550
Aan schuld te wijten zwaar — veroorzaakt door het over- halen van de trekker van een met een losse patroon geladen geweer . . . . .	332
— veroorzaakt door enige vuist- slagen, waardoor enige tan- den afbraken . . . . .	441
Aan schuld te wijten — door aanrijding . . . . .	641
Liftverbod voor militairen . . . . .	79, 483
Links, op een verenigingspunt van wegen, langs een parkeer- pleintje gereden . . . . .	553
Lopen over verboden grond. Bij het uitvoeren van een op- dracht de borden „Verboden toegang” niet gezien en zo- doende over verboden grond gelopen . . . . .	108
Maatregelen van beveiliging. Na- gelaten de vereiste — van de troep te nemen, tengevolge waarvan een auto op de Mar- cherende colonne is ingere- den; gevolgen de dood van een ander en lichamelijk letsel van een ander . . . . .	252
Maatregelen van geweld. Als militair getuige zijnde van een door een mindere ge- pleegd misdrijf opzettelijk na- gelaten de door het belang der zaak gevorderde — naar vermogen aan te wenden . . . . .	110

	Blz.		Blz.
Marechaussee. De taak van de Koninklijke — in het raam van de politie-organisatie . . .	265	Misdrijven gepleegd door Indonische militairen in Nieuw Guinea . . . . .	598
Marine Wakerskorps. Niet voldoen aan een vordering van een ambtenaar van het — tevens onbez. rijksveldw. door een matroos . . . . .	97	Mishandeling. — en — zwaar lichamenteel letsel tengevolge hebbende; bij nachtelijke oefening een los schot gelost op de benen van een militair van de tegenpartij en een los schot op de borst van een andere militair . . . . .	328
Mededeling. Opzettelijk nagelaten de Overheid een — te doen, waartoe de schuldige van ambtswege verplicht was	176	— zwaar lichamenteel letsel tengevolge hebbende; uit een pistool een scherpe patroon afgeschoten op een wachtcdt. en een scherpe patroon afgeschoten op een wachtsoldaat .	342
Meerdere in burger. Ongehoorzaamheid jegens een — . . .	509	— door het toebrengen van 2 vuistslagen op de mond waardoor enige tanden afbraken .	441
Meineed. Interregionaal recht, — afgelegd in een civiel proces op Curaçao . . . . .	46	— zwaar lichamenteel letsel tengevolge hebbende veroorzaakt door een steek met een geopend zakmes in de buik . .	645
Militaire detentie. Zie Detentie.		Motorvoertuigen gebezigd ten behoeve van de krijgsmacht . .	631
Militaire Reclasseringsbroederschap, Stichting — . . . . .	660	Munitie. Voorhanden hebben van — door een militair is volgens de Vuurwapenwet niet strafbaar, indien deze — tot zijn uitrusting behoort . . . . .	105
Militair-rechtelijke vereniging. De taak van de Koninklijke Marechaussee in het raam van de politie-organisatie (lezing)	265	Nalaten. Als militair getuige zijnde van een door een mindere gepleegd misdrijf opzettelijk nagelaten de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden . .	110
Militair strafrecht. De ontwikkeling van het — in de laatste 50 jaren . . . . .	373	Tegen het advies van de A.M. nagelaten een zaak te verwijzen . . . . .	155
Militair-rechtelijk Tijdschrift. Jubileumnummer ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het — . . . . .	369, 422	Opzettelijk nagelaten de Overheid een mededeling te doen, waartoe de schuldige van ambtswege verplicht was . .	176
Militair tuchtrecht. Zie Tuchtrecht.		Nagelaten de vereiste maatregelen van beveiliging van de troep te nemen, tengevolge waarvan een auto op de marcherende colonne is ingereeden; gevolgen de dood van een ander en lichamenteel letsel van een ander . . . . .	252
Minderung. In — brengen van 14 dagen streng arrest op 14 dagen mil. detentie . . .	497	Narco-analyse . . . . .	219
Minister van Oorlog en van Marine. Voorwoord ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het M.R.T., door de — <i>Ir. C. Staf</i> . . . . .	369		
Misbruik van een donderslag, verstrekt voor oefeningen . .	57		
Misbruik van zijn invloed als meerdere. — als wachtmeester de besturing van een militaire auto van een mindere (militaire chauffeur) overgenomen — als vaandrig een soldaat (militaire chauffeur) overgehaald hem een militaire vrachtauto te laten besturen . . . . .	347 629		

	Blz.		Blz.
Nationale Reclasseringsdag 1955 . . . . .	608	— door geen gevolg te geven aan de opdracht om deel te nemen aan een bivakoefening . . . . .	55
Natuurlijke voortzetting van een weg. Persoonlijke opvatting over de — . . . . .	495	— tengevolge van samenspanning . . . . .	61
Nietigheid. Telastelegging niet nietig al is de plaatsaanduiding (gemeente) in de verwijzingsbeschikking en de gewijzigde telastelegging verschillend, daar deze ook de eigenlijke plaats van het feit vermeldt . . . . .	335	— meermalen gepleegd; in eerste aanleg als voortgezette handeling behandeld; in appèl geen voortgezette handeling aangenomen . . . . .	100
Nietig-verklaring van strafopleggingen. Ambtshalve —	294, 603	— door niet te voldoen aan een order van een patrouillecdt. om zich te melden. . . . .	110
Nieuw Guinea. Zeekrijgsraad in — . . . . . W		— door eigendunkelijk afwijken van een door een meerdere bevolen route . . . . .	119
Geen tijd van oorlog in — . . . . .	311	— door een met groot verlof huiswaarts gezonden doch nog in uniform geklede dpl. soldaat . . . . .	123
Misdrijven gepleegd door Indonesische militairen in — . . . . .	598	— meermalen gepleegd door een voor herhalingsoefeningen opkomend dpl. soldaat . . . . .	157
Onaantastbaar besluit. De leer van het — en de militair der zeemacht . . . . .	6	— door te weigeren van de fiets af te stappen en de naam op te geven naar aanleiding van een krijgstuchtelijk vergrijp . . . . .	181
Onbezoldigd rijksveldwachter. Niet voldoen aan een vordering van een ambtenaar van het Marine Wakerskorps tevens — door een matroos . . . . .	97	— Een luitenant verbod op 15 Sept. een sergeant-menage-meester om etensresten te verkopen aan burgers; op 18 Sept. verkocht hij weer etensresten aan burgers . . . . .	185
Onderscheidingsteken. Als soldaat — van vaandrig gedragen . . . . .	114	— Opzettelijk niet voldaan aan het bevel om zich bij zijn onderdeel te melden . . . . .	228
Onderwijs. Het — bij het Kon. Instituut voor de Marine te Willemsoord in diverse onderdelen van het recht . . . . .	403	— Ondanks het bevel om gedurende een meerdaagse oefening geen motorrijtuigen te besturen. toch tijdens die oefening een motorrijtuig bestuurd . . . . .	234
Onervarenheid. Het uit — verkeerd behandelen van een zaak door een commandant levert geen krijgstuchtelijk vergrijp op . . . . .	129	— Geweigerd te voldoen aan de order om zich behoorlijk te kleden en mede te gaan naar het politiebureau . . . . .	236
Geen toerekenbare schuld in strafrechtelijke zin; als feitelijke bestuurder tijdens een les tegen een stilstaande auto gereden . . . . .	242	— aan een schildwacht . . . . .	246
Ongehoorzaamheid. A Opzettelijke — (in tijd van oorlog gepleegd):		— Als verkoper in een Marcanditoko in strijd met de hem gegeven order artikelen tegen te hoge prijzen verkocht . . . . .	301
— door een bestuurder van een straalvliegtuig; in strijd met de verkeersregels op een hoogte van 400 à 500 feet boven de bebouwde kom gevlogen . . . . .	28	— Blijven weigeren om zijn naam en stamboeknummer op te geven . . . . .	304
		— door 2 of meer militairen gezamenlijk . . . . .	311
		— Geweigerd de naam op te geven . . . . .	317

- |   |  |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>— Geweigerd een autobus te verlaten . . . . . <b>323</b></li> <li>— Niet voldaan aan een schriftelijke reisopdracht van een officier van gezondheid om naar zijn onderdeel terug te keren . . . . . <b>325</b></li> <li>— meermalen gepleegd aan een schildwacht . . . . . <b>337</b></li> <li>— Opzettelijk nagelaten op het commando „Geeft Acht” de houding aan te nemen en daarin volhard na op de strafbaarheid daarvan te zijn geweest . . . . . <b>439</b></li> <li>— Opzettelijk nagelaten te voldoen aan de order van een marechaussee, lid van een Garnizoenpatrouille om zich op een bepaalde plaats op te stellen en aan de order van een wachmeester der Kon. Marechaussee om zich naar de kazerne te begeven; dienstbelang, dienstbevel . . . . . <b>445</b></li> <li>— Geen —, daar aan het bevel geen dienstbelang te grondslag . . . . . <b>487</b></li> <li>— Aan het bevel lag een dienstbelang, opvoedkundige maatregel, ten grondslag . . . . . <b>517</b></li> <li>— door een korporaal jegens een marechaussee 2e kl. . . . . <b>563</b></li> <li>— tweemaal gepleegd met recidive . . . . . <b>620</b></li> <li>B Aan onachtzaamheid te wijten ongehoorzaamheid. <ul style="list-style-type: none"> <li>— jegens een meerdere in burger <b>509</b></li> </ul> </li> <li>Ongeoorloofde afwezigheid. <ul style="list-style-type: none"> <li>Wetende dat verlof op 1 Mei inging, op 30 April vertrokken, welke datum abusievelijk op verlof pas was ingevuld . . . . . <b>99</b></li> <li>— in tijd van oorlog niet langer dan 4 dagen durende . . . . . <b>325</b></li> <li>— in het buitenland . . . . . <b>537</b></li> <li>— qualificatie . . . . . <b>546</b></li> </ul> </li> <li>Onrechtmatig. Het in arrest stellen van een marinier door een opsporingsambtenaar was —, vermits die bevoegdheid niet aan een opsporingsambt. is toegekend maar aan een (hulp) off. v. just. . . . . <b>44</b></li> <li>— gebruik van een aan een ander toebehorende auto <b>239, 317, 337, 347, 560</b></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Blz. <ul style="list-style-type: none"> <li>Ontevredenheid. Zie Betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen.</li> <li>Onthouden. Een aangelegenheid — aan de kennisneming van een bevoegde meerdere . . . . . <b>250</b></li> <li>Ontslag. Eervol — van een hoofdofficier op grond van art. 39, sub 4°, der Bevoord.wet voor de landmacht 1902 . . . . . <b>187</b></li> <li>Ontslag en Verlaging . . . . . <b>365</b></li> <li>Onttrekken. — aan de vervulling van een bepaald soort van dienstverplichtingen. Door ziekte voor te wenden en niet van bewegingsvrijheid terug te keren aan „vuurdoop” onttrokken . . . . . <b>121</b></li> <li>— aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen . . . . . <b>552</b></li> <li>Ontucht. Plegen van — als ambtenaar met een aan zijn gezag onderworpen persoon . . . . . <b>340</b></li> <li>— met iemand beneden 16 jaar . <b>504</b></li> <li>— met een minderjarige van hetzelfde geslacht . . . . . <b>559, 635</b></li> <li>Ontvankelijkheid. Appèl niet-ontvankelijk, vermits beklagde slechts 10 dagen toekomen om te appelleren; indien het appèl wel ontvankelijk ware geweest zou het H.M.G. geen termen gevonden hebben de opgelegde straf te verzachten <b>237</b></li> <li>Ontwikkeling van het Militaire Strafrecht. De — in de laatste 50 jaren . . . . . <b>373</b></li> <li>Ontzetting uit het beroep. Een — van vlieger . . . . . <b>150</b></li> <li>Onwaardig in de beklede rang te dienen . . . . . <b>630</b></li> <li>Oogmerk een ander voor bestrafing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren . . . . . <b>250</b></li> <li>Openbare weg. Een weg kwam niet voor op de gemeentelijke legger van —, maar stond open voor het verkeer . . . . . <b>550</b></li> <li>Openlijk tentoonstellen . . . . . <b>627</b></li> <li>Oproeping. Opzettelijk niet voldoen aan een wettige — voor de werkelijke dienst . . . . . <b>35, 489</b></li> </ul> </li> <li>Blz. <ul style="list-style-type: none"> <li>Ontevredenheid. Zie Betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen.</li> <li>Onthouden. Een aangelegenheid — aan de kennisneming van een bevoegde meerdere . . . . . <b>250</b></li> <li>Ontslag. Eervol — van een hoofdofficier op grond van art. 39, sub 4°, der Bevoord.wet voor de landmacht 1902 . . . . . <b>187</b></li> <li>Ontslag en Verlaging . . . . . <b>365</b></li> <li>Onttrekken. — aan de vervulling van een bepaald soort van dienstverplichtingen. Door ziekte voor te wenden en niet van bewegingsvrijheid terug te keren aan „vuurdoop” onttrokken . . . . . <b>121</b></li> <li>— aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen . . . . . <b>552</b></li> <li>Ontucht. Plegen van — als ambtenaar met een aan zijn gezag onderworpen persoon . . . . . <b>340</b></li> <li>— met iemand beneden 16 jaar . <b>504</b></li> <li>— met een minderjarige van hetzelfde geslacht . . . . . <b>559, 635</b></li> <li>Ontvankelijkheid. Appèl niet-ontvankelijk, vermits beklagde slechts 10 dagen toekomen om te appelleren; indien het appèl wel ontvankelijk ware geweest zou het H.M.G. geen termen gevonden hebben de opgelegde straf te verzachten <b>237</b></li> <li>Ontwikkeling van het Militaire Strafrecht. De — in de laatste 50 jaren . . . . . <b>373</b></li> <li>Ontzetting uit het beroep. Een — van vlieger . . . . . <b>150</b></li> <li>Onwaardig in de beklede rang te dienen . . . . . <b>630</b></li> <li>Oogmerk een ander voor bestrafing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren . . . . . <b>250</b></li> <li>Openbare weg. Een weg kwam niet voor op de gemeentelijke legger van —, maar stond open voor het verkeer . . . . . <b>550</b></li> <li>Openlijk tentoonstellen . . . . . <b>627</b></li> <li>Oproeping. Opzettelijk niet voldoen aan een wettige — voor de werkelijke dienst . . . . . <b>35, 489</b></li> </ul> </li> </ul> |
|---|--|

	Blz.
— bedoeld in art. 5 Inentingswet; geen gevolg gegeven aan een —; wettige reden van verhinderling . . . . .	567
Opsporing. Politie en — . . . .	411
Opsporingsambtenaar. Het in arrest stellen van een marinier door een — was onrechtmatig, vermits die bevoegdheid niet aan een — is toegekend, maar aan een (hulp) off. v. just. . .	44
Opvoedkundige maatregel en bevel . . . . .	487, 517, 519
Opzet om pijn of letsel toe te brengen. Afvuren van scherpe schoten op enkele meters afstand houdt voldoende omschrijving van opzet in . . . .	342
Overgangsbepaling. Gevolg van het ontbreken van een — in het nieuwe Bevord. voorschr. Landmacht . . . . .	577
Overheid. Is de — gebonden aan toezeggingen jegens de ambtenaren? . . . . .	729
Overmacht. Als schildwacht op post gesteld zijnde bij een munitiemagazijn in het schildershuisje gaan zitten en in slaap gevallen. Vrijspraak; —; beklagde was lijdende aan slaapaanvallen . . . . .	250
Overtreding van art. 25 W.V.W.	350
Overzichten van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges. Zie Justitiële Statistiek.	
Passeren voor bevordering van een sergeant tot sergeant-majoor . . . . .	454
Patrouille. Opzettelijke ongchoorzzaamheid en mondelinge belediging van een marechausee 2e kl., tijdelijk gescheiden van de — waarvan hii deel uitmaakte, door een korporaal	563
Pensioen. Berekening van de tijd van de werkelijke diensttijd binnen de keerkriegen doorgebracht en aan krijgsverrichtingen deelgenomen voor verhoging van — . . . . .	524

	Blz.
<b>Persoonlijke</b> opvatting over de natuurlijke voortzetting van een weg . . . . .	495
Plaats van het plegen van een strafbaar feit. Waar wordt het misdrijf van urt. 45, lid 2, Dpl.wet gepleegd? . . . .	459
Plaatsaanduiding. Telastlegging niet nietig al is de — (gemeente) in de verwijzingsbeschikking en de gewijzigde telastlegging verschillend, daar deze ook de eigenlijke plaats van het feit vermeldt .	335
Poging tot feitelijke insubordinatie . . . . .	621
Politieambtenaar. Niet voldaan aan een bevel van een — om na een ongeval een motorrijtuig te verplaatsen, welk bevel gegeven zou zijn in verband met het opsporen van een strafbaar feit, niet strafbaar, daar het bevel slechts gegeven kon worden in verband met de veiligheid van het verkeer of de veiligheid op de weg . . . . .	180
Politie en opsporing . . . . .	411
Politie-organisatie. De taak van de Kon. Marech. in het raam van de — . . . . .	265
Preventie. Zie Generale preventie.	
Primovaccinatie. Zie Vaccinatie.	
Prijzen. Het als verkoper hogere — dan de voorgeschrevene vorderen in een Marcanditoko is geen knevelarij . . . .	40
Publicatie (uitlezen van een vonnis) . . . . .	28, 308, 323, 537
Qualificatie. — perikelen . . . .	223
— van het afwezigheidsdelict	546, 602
Rangen . . . . .	614
Ranglijsten . . . . .	615
Recht. Het onderwijs bij het Kon. Instituut voor de Marine te Willemsoord in diverse onderdelen van het — . . . . .	403

	Blz.		Blz.
<b>Reclasseringsbroederschap. Stichting Militaire</b> — . . . . .	660	Schadeloosstelling ingevolge art. 16 O.W. . . . .	450
Overzicht van de toestand-koming van de — . . . . .	660	Schennis der eerbaarheid . . . . .	638
Oordeel van gezaghebbende zijde in verband met de — . . . . .	666	Schildwacht. Een militair die met ongeladen pistool, gestoken in de tas, welke aan zijn kop-pel hing, als — op post is ge-steld, geniet ook als zodanig de bescherming van de wet en is verplicht de plichten als zodanig na te komen . . . . .	168
Stichtingsbrief van de — . . . . .	667	Als — op post gesteld zijnde bij een munitiemagazijn in het schilderhuisje gaan zit-ten en in slaap gevallen. Vrij-spraak; overmacht; beklaagde was lijdende aan slaapaanval-len . . . . .	250
Redactiecommissie. Wijziging — van het M.R.T. . . . .	462	— Eigendunkelijk zijn post ver-laten en zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst niet naar behoren kan ver-richten . . . . .	444
Reis naar het buitenland in ver-band met het reisbesluit 1916 . . . . .	581	Schip. Territoir is — . . . . .	72
— met nog niet in dienst ge-stelde kruiser „De Ruyter”, zie hiervóór . . . . .	581	Schneider, L. G. C. A. M. Collec-tieve veiligheid. Een studie over het Handvest der Ver-enigde Naties, de Resolutie Uniting for peace en het N.A.-Verdrag (boek-aank.) . . . . .	70
Resolutie. Zie onder Beschikking.		Schriftelijke cursus voor <b>res.-off.</b> . . . . .	520
Revaccinatie. Zie Vaccinatie . . . . .	204	Schuld. Aan zijn —, bij gelegenheid van een botsing met een door hem bestuurd motor-rijtuig, de dood van een ander te wijten zijn . . . . .	236
Rollin Couquerque, Dr L. M. Foto van —, Redactielid M.R.T. 1903—1955 . . . . .	371	Geen toerekenbare — in straf-rechtelijke zin; onervarenheid; als feitelijk bestuurder tijdens een les tegen stilstaande auto gereden . . . . .	242
Rijbewijs. Met mil. motorrijtuig gereden zonder — . . . . .	631	Aan zijn — de dood en zwaar lichamenlijk letsel van anderen te wijten hebben . . . . .	252
Rijopdracht aan militaire chauffeur om ritten te maken voor particuliere doeleinden van de opdrachtgever (aangelegenheid vreemd aan de belangen van de dienst) . . . . .	240	Aan zijn — te wijten zwaar lichamenlijk letsel . . . . .	332
— ingevuld door daartoe onbevoegde M.T.O.O.; de daarop gemaakte rit was wederrechtelijk . . . . .	560	Slaapaanvallen. Als schildwacht op post gesteld zijnde bij een munitiemagazijn in het schil-derhuisje gaan zitten en in slaap gevallen. Vrij-spraak; overmacht; beklaagde was lij-dende aan — . . . . .	250
Salaris. Normaliter is het plicht van de militaire administra-tie om te veel uitbetaald — van een ambtenaar terug te vorderen . . . . .	64	Souvereiniteit . . . . .	77
Samenloop. Meerdaadse — van overtreding ener wachtver-plichting en ongeoorloofde af-wezigheid, terwijl hij is dienst-doende . . . . .	52		
— (samenhang of verband) van een eigenlijk krijgst. vergrijp en een strafbaar feit . . . . .	542		
Samenweefsel van verdichtsels. Ziekte voorgewend en niet van bewegingsvrijheid terug-gekeerd om „vuurdoop”, te ontgaan . . . . .	121		
Bijzonder verlof gekregen op een onwaar verhaal . . . . .	552		

	Blz.
Spits, F. C. Naar een Europees leger (boekank.) . . . . .	70
Spoorweg. Gevaar doen ontstaan voor het verkeer door mechanische kracht over een — . . . . .	633
Staf, Ir C., Minister van Oorlog en van Marine. Voorwoord ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het M.R.T. . . . .	369
Statistiek. Zie Justitiële Statistiek.	
Stichting Militaire Reclasse- ringsbroederschap . . . . .	660
Overzicht van de totstand- koming van de — . . . . .	660
Oordeel van gezaghebbende zijde in verband met de — . . . . .	666
Stichtingsbrief van de — . . . . .	667
Straf. In eerste aanleg opgelegde — in hoger beroep te licht bevonden . . . . .	104
Streng — opgelegd ter wille van de generale preventie . . . . .	236
— van 1 maand mil. detentie onder aftrek van 27 dagen voorarrest is niet doeltreffend . . . . .	304
In eerste aanleg opgelegde — in hoger beroep gewijzigd, daar het H.M.G. deze — min- der toepasselijk achtte, om- dat beklagde na de uitspraak in eerste aanleg met groot verlof was vertrokken . . . . .	439
Strafreden. Zie Wijziging strafreden.	
Strafuitsluitingsgrond in de zin van art. 358, 3e lid, W.Sr. Het vonnis in eerste instantie had een beslissing behoren te geven op een beroep op — . . . . .	574
Strafverzwarende omstandigheid. De volharding in de ongehoor- zaamheid telaste gelegd met: „opzettelijk bleef weigeren zijn naam en stamboeknum- mer op te geven" drukt vol- doende feitelijk de — van art. 114, 1°. W.M.Sr. uit . . . . .	304
Strafverwaringsgrond van art. 48 W.M.Sr. . . . .	636
Subsidiaire telastlegging. Aan- vulling van vonnissen met de zinsnede: Nu het primair	

	Blz.
telastegelegde bewezen is, kan een onderzoek naar het sub- sidiair telastegelegde achter- wege blijven . . . . .	436, 438
Taak. De — van de Kon. Marech. in het raam van de politie- organisatie . . . . .	265
Tot de — van de mil. justitie behoort de Overheid te steu- nen bij de handhaving van de krijgstucht . . . . .	509
Tentoonstellen . . . . .	627
Territoir is schip . . . . .	72
Terugverwijzing van een zaak naar de C.O. . . . .	487, 554, 556
— naar de Off.-Comm. . . . .	491
— naar het Ambtenarengerecht . . . . .	647
Terugvorderen. Normaliter is het plicht van de militaire admi- nistratie om te veel uitbe- taald salaris van een ambte- naar terug te vorderen . . . . .	64
Tevredenheid. Zie Betuigingen van — en ontevredenheid aan militairen.	
Toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt . . . . .	347
Toepassing van de straf van ver- laging. De — . . . . .	81
Toezeggingen. Is de Overheid ge- bonden aan — jegens ambte- naren? . . . . .	729
Toezichthoudende militaire be- stuurder. Is art. 36 W.V.W. op — toepasselijk . . . . .	607
Toezichthouder van een les- nemend bestuurder; als — onvoldoende toezicht gehou- den (niet ingegrepen) . . . . .	513
Tuchtrecht. De grenzen van het militaire — . . . . .	465
Tuchtrecht en verwijzing . . . . .	400
Tijd van oorlog . . . . .	74
Het handhaven van het begrip — belet krijgstucltelijke af- doening van sommige feiten . . . . .	99
Geen — in Nieuw Guinea . . . . .	311
Tijdelijke bevordering . . . . .	611
Uitkijk. Behorende tot het wachtvolk en als — dienst-	



	Blz.		Blz.
doende opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en ongeoorloofd afwezig gebleven; dienstdoende . . . . .	167	slag, verstrekt voor oefeningen . . . . .	63
Uitlezen van een vonnis. Zie Publicatie.		— door een magazijnbeheerder . . . . .	308
Uitrusting. Voorhanden hebben van munitie door een militair is volgens de Vuurwapenwet niet strafbaar, indien deze tot zijn — behoort. . . . .	105	Verkeersongeval . . . . .	657
De M.v.O. is bevoegd te bepalen welk wapen tot de — van een militair behoort . . . . .	105	Verkeersregelaar . . . . .	320
Unglucksmarsh. Der — nach der Britannia-Hütte vor Militar Kassationsgericht . . . . .	595	Verkeersvliegeregels. In strijd met de — op een hoogte van 400 a 500 feet boven bebouwde kom gevlogen . . . . .	28
Urteil. Ein exemplarisches —. Der Unglücksmarsch nach der Britannia-Hütte vor Militar Kassationsgericht . . . . .	595	Verlaging. De toepassing van de straf van — . . . . .	81
Valselijk opmaken van een verlofpas, enz. . . . .	546	Ontslag en — . . . . .	365
Valse naam opgeven aan bevoegd gezag; aan meerdere die aanhield . . . . .	337	— behoort te geschieden met aanduiding van de bepaalde klasse, indien de verlaagde behoort tot een onderdeel waar mindere militairen in klassen zijn verdeeld . . . . .	359
Veiligheid op de weg. In gevaarbrengen van de — . . . . .	119	Verlof. Ongeoorloofde afwezigheid, wetende dat — op 1 Mei inging, op 30 April vertrokken, welke datum abusievelijk op verlofpas was ingevuld . . . . .	99
Veiligheidsmaatregel. Verijdelen van een — t.a.v. een openbare landweg . . . . .	178	Opzettelijke ongehoorzaamheid door een met groot — huiswaarts gezonden, doch nog in uniform geklede dienstplichtige . . . . .	123
Verbandacte om het Koninkrijk der Nederlanden als beroeps-officier te dienen . . . . .	480	Bijzonder — gekregen op een onwaar verhaal (samenweefsel van verdichtfels) . . . . .	552
Verbintenissen. Bekrachtigen van — . . . . .	206	Verlofpas. Ongeoorloofde afwezigheid, wetende dat verlof op 1 Mei inging, op 30 April vertrokken, welke datum abusievelijk op — was ingevuld . . . . .	99
Verboden toegang. Bij het uitvoeren van een opdracht de borden „—” niet gezien en zodoende over verboden grond gelopen . . . . .	108	— valselijk opgemaakt . . . . .	546
Verdichtfels. Zie Samenweefsel van —.		Vermindering van vergoeding wegens verblijfkosten . . . . .	652
Verdragen van Genève van 12 Augustus 1949. Inwerking-treding van wetten samenhangende met de — . . . . .	143	Verplichting tot immunisatie. Op-legging van de — tegen cholera, enz. aan de militairen van de Kon. landmacht en de Kon. luchtmacht . . . . .	204
Verduistering. — van een donder-		Verwijzing	
		Beschikking van het H.M.G. tot — van een zaak naar de Krijgsraad . . . . .	155
		Tuchtrecht en — . . . . .	400
		— na krijgstuuchtelijke afdoening	497
		— naar de C.O. . . . .	40, 487, 554, 556
		Zie ook Terugverwijzing van een zaak.	

	Blz.
Verwijzingsofficier. De Korpscommandant als — . . . . .	289
Verrijdelen van een veiligheidsmaatregel t.a.v. een openbare landweg . . . . .	178
Verzwaren van straf in appèl . . . . .	99
Vleselijke gemeenschap met dochter beneden 16 jaar en idem met dochter van 12 jaar . . . . .	503
Vlieger. Een ontzetting uit het beroep van — . . . . .	150
Voetganger. Van de — mag verwacht worden, dat hij in het belang van eigen en anders veiligheid, indien hij gedwongen is een rijbaan te volgen, zoveel mogelijk links van de weg loopt . . . . .	559
Voorhanden hebben . . . . .	627
Voorkeur. Uit de woorden „bij —” in art. 81 Inv.wet Mil. Straf- en Tucht recht moet worden opgemaakt, dat het vervolgend orgaan zich daarover uitspreekt . . . . .	172
Voorlopig arrest. Zie ook Arrest. Is arrest van rechtswege (art. 17—20 W.K.) — ? . . . . .	423
Aftrek van — door de militaire rechter . . . . .	727
Voorraad. In — hebben . . . . .	627
Voorrang. Geen — gegeven aan het verkeer dat van rechts naderde . . . . .	550
Voorrangsvierening. Bij — moet de <i>gehele</i> weg worden vrijgelaten . . . . .	160
Voorrechten ten aanzien waarvan een gewezen officier der krijgsmacht de status van officier behoudt . . . . .	259
Voortgezette handeling. Opzettelijke ongehoorzaamheid meermalen gepleegd; in eerste aanleg —; in appèl geen — . . . . .	99
Voorwaarde. Bijzondere — . . . . .	
Voorwaardelijke militaire detentie. (Gedeeltelijke —) . . . . .	28

	Blz.
Voorwoord ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het M.R.T. . . . .	369
Vordering van een ambtenaar van het <b>Marine Wakerskorp</b> s tevens onbezoldigd <b>rijksveldwachter</b> . Niet voldoen aan een — door een matroos . . . . .	97
Vragenbus . . . . .	261, 459
Vrijlaten van de gehele weg bij voorrangsvierening . . . . .	160
Vrijwaren. Een ander voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring — . . . . .	250
Vuurdoop. Ziekte aangewend en niet van bewegingsvrijheid teruggekeerd om — te ontgaan . . . . .	121
Vuurwapenwet. Voorhanden hebben van munitie door een militair is volgens de — niet strafbaar, indien deze tot zijn uitrusting behoort . . . . .	105
De M.v.O. is bevoegd te bepalen welk wapen tot de uitrusting van een militair behoort . . . . .	105
Vijftigjarig bestaan van het M.R.T. Jubileumnummer ter gelegenheid van het — . . . . .	369-422
Waarschuwing . . . . .	
Wachtcommandant. Zie Bevelhebber van enige wacht.	
Wachthebbende. Zich als — van zijn wachtobject verwijderd en zonder rijbewijs opzettelijk en wederrechtelijk gebruik gemaakt van eens anders motorrijwiel . . . . .	61
Wapen. De M.v.O. is bevoegd te bepalen welk wapen tot de uitrusting van een militair behoort . . . . .	105
Wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig. Zie Onrechtmatig.	
Weg. Zie Openbare weg.	
Wegenverkeerswetgeving. De — en de militair . . . . .	93, 225
Weigering om een besluit te nemen. Een verzoek van de	

	Blz.		Blz.
Minister om inlichtingen over een ingediende reisdeclaratie is geen — . . . . .	133	Wijziging strafreden. Een hoofd-officier berustte aanvankelijk in opgelegde straf en liet de beklagtermijn verstrijken. Toen de Chef daarop de strafreden wijzigde, stond het beklag weer open . . . . .	568
Weigering om terug te komen op een eerder, betrokkene bekend, besluit . . . . .	647	Y-splitsing. Bij de — dient zowel voor het rechtsaf als linksaf vervolgen van de weg het voorgeschreven teken gegeven te worden . . . . .	495
West-Europese zelfverdediging .	207	Zaakbeschadiging. Zie ook Beschadiging. Het uit wraak stuksnijden van schoenen van een meerdere . . . . .	34
Wetgeving.		Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea .	72
Ontwerp van Rijkswet tot schrapping van de art. 198 en 199 in de Grondwet met Mem. v. Toel. . . . .	590	Zelfbevrijding in het (militaire) tuchtrecht . . . . .	261
Ontwerp van Wet tot wijziging van de aanduiding der „Krijgsmacht“ in de Grondwet met Mem. v. Toel. . . . .	592	Ziekte in de zin van art. 82 W.Sr. Valt onder — ook verwonding waardoor enige tanden afbreken? . . . . .	441
Ontwerp van wet: Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland) met Mem. v. Toel. . . . .	683	Zitting. Zie ook Bijzondere zitting van de Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea en in de Nederlandse Antillen. — van de Zeekrijgsraad in een localiteit van de Marinebasis Parera in strijd met art. 123(b) R.Z. . . . .	682
Ontwerp van Wet: Aanpassing van de bestaande Wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland met Mem. v. Toel. . . . .	722		
Wettige reden van verhindering. Geen gevolg gegeven aan oproeping in art. 5 Inentingswet . . . . .	567		
Wraak. Het uit — stuksnijden van schoenen van een meerdere; zaakbeschadiging . . .	34		

# WETSBEPALINGEN

## behandeld in deel XLVIII, 1955

Art.	Blz.	Art.	Blz.
<b>X et van 15 Mei 1829 (Stb. 28)</b>		<b>Wetboek van Militair Strafrecht.</b>	
<b>houdende Algemene Bepalingen der</b>		2 . . . . .	46
<b>Wetgeving van het Koninkrijk.</b>		4 . . . . .	46
10 . . . . .	46	11 . . . . .	28, 59, 100, 121, 178, 240, 304, 311, 434, 437, 439, 545
<b>Wetboek van Strafrecht.</b>		12 . . . . .	304
5 . . . . .	460	13-15 . . . . .	28, 55, 121, 240, 311, 317, 439, 545, 635
14a . . . . .	513, 635	23 . . . . .	504, 540, 621
14b . . . . .	513, 635	25 . . . . .	59, 81 e.v., 100, 336, 630
23 . . . . .	550, 559	26 . . . . .	61, 237, 323, 517
24 . . . . .	162, 252, 550, 559, 636. 641, 646	48 . . . . .	636
27 . . . . .	437	60 . . . . .	123
37 . . . . .	504	62 . . . . .	123
37a . . . . .	431, 504	67 . . . . .	509
40 . . . . .	250, 574	69 . . . . .	169
45 . . . . .	621	76 . . . . .	183, 323
55 . . . . .	252, 504, 513	97 . . . . .	52, 100, 314, 323, 325, 537, 546
56 . . . . .	100, 504	98 . . . . .	164, 166, 167, 228, 325, 431, 434, 437, 552, 616, 618
57 . . . . .	252, 504	99 . . . . .	52, 164, 166, 167, 325, 537, 618
74 . . . . .	200	101 . . . . .	552
82 . . . . .	441	102 . . . . .	546
84 . . . . .	114, 340	108 . . . . .	157, 183, 231, 323, 545, 563, 621
138 . . . . .	215	113 . . . . .	174
139 . . . . .	215	114 . . . . .	28, 30, 37, 55, 61, 100, 110, 116, 119, 123, 145, 157, 181, 185, 228, 231, 234, 237, 246, 301, 304, 311, 317, 323, 325, 337, 347, 439, 445, 487, 517, 529 e.v., 563, 621, 644
165 . . . . .	634	115 . . . . .	509
180 . . . . .	44	116 . . . . .	183, 540
184 . . . . .	97, 180	117 . . . . .	157, 181, 246, 317, 323, 334, 540, 621
196 . . . . .	114	120 . . . . .	157, 181, 246, 317, 323, 334, 621
207 . . . . .	46	128 . . . . .	110, 231, 246, 445, 563, 644
239 . . . . .	638	129 . . . . .	52, 59, 61, 167, 169, 174, 248, 250, 322, 336, 444, 497
240 . . . . .	627	131 . . . . .	121
245 . . . . .	504	132 . . . . .	176, 542
247 . . . . .	504	135 . . . . .	23-27, 28
248 bis . . . . .	635	138 . . . . .	264, 347, 630
249 . . . . .	340, 504	139 . . . . .	248
258 bis . . . . .	559		
266 . . . . .	44		
267 . . . . .	44		
300 . . . . .	328, 342, 441, 646		
307 . . . . .	234, 252, 513		
308 . . . . .	125, 252, 332		
309 . . . . .	125		
310 . . . . .	429, 491, 537		
311 . . . . .	110, 636		
312 . . . . .	244		
317 . . . . .	244		
321 . . . . .	63, 308		
350 . . . . .	34		
366 . . . . .	40		
416 . . . . .	110		
435 . . . . .	337		
461 . . . . .	108		

Art.	Blz.
140 . . . . .	162. 240. 445
143 . . . . .	110. 347
150 . . . . .	35. 489
160 . . . . .	556
162 . . . . .	178

**Wet op de Krijgstucht.**

2 . . . . .	40. 441. 487. 542. 554
17 . . . . .	423
20 . . . . .	423
50 . . . . .	568
56 . . . . .	1-5
57 . . . . .	59, 445, 497, 644
58 . . . . .	40, 97, 108, 114, 322, 351, 429, 441, 487, 554, 556
60 . . . . .	351, 542
65 . . . . .	481, 483, 568
68 . . . . .	130, 132, 481, 483, 568
70 . . . . .	568

**Reglement betreffende de Krijgstucht.**

6a . . . . .	677
--------------	-----

**Invoeringswet Militair Strafen Tuchtrecht.**

74 . . . . .	509
81 . . . . .	173
89 . . . . .	72
90 . . . . .	72
91 . . . . .	72

**Wetboek van Strafvordering.**

29 . . . . .	220
53 . . . . .	44
57 . . . . .	44
358. 3e lid . . . . .	574

**Rechtspleging bij de Landmagt.**

15 . . . . .	155. 509
63 . . . . .	220
163 . . . . .	491
211 . . . . .	237
249 . . . . .	491

**Rechtspleging bij de Zeemagt.**

122 . . . . .	72
123b . . . . .	
190 . . . . .	308
197-199 . . . . .	218
204 . . . . .	308. 537
209 . . . . .	218

**Wet Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren.**

1 . . . . .	611, 614
2 . . . . .	612
3 . . . . .	617, 675

Art.	Blz.
5 . . . . .	615. 674
6 . . . . .	617. 618
7 . . . . .	617
10 . . . . .	674
11 . . . . .	674. 676
12 . . . . .	617. 675. 676
13 . . . . .	676
14 . . . . .	677
33 . . . . .	678
34 . . . . .	680
35 . . . . .	680
36 . . . . .	681
37 . . . . .	681
39 . . . . .	681
40 . . . . .	611, 614
41 . . . . .	612
42 . . . . .	617, 675
44 . . . . .	615, 674
45 . . . . .	617, 618
46 . . . . .	617
49 . . . . .	674
50 . . . . .	674, 676
51 . . . . .	617, 674, 675, 676
52 . . . . .	676
53 . . . . .	617, 676
54 . . . . .	677
55 . . . . .	678
56 . . . . .	678
57, 8° . . . . .	198
75 . . . . .	678
76 . . . . .	680
77 . . . . .	680
78 . . . . .	681
82 . . . . .	611, 614
83 . . . . .	612
84 . . . . .	617, 675
86 . . . . .	615, 674
87 . . . . .	617, 618
88 . . . . .	617
91 . . . . .	674
92 . . . . .	674
93 . . . . .	617, 675, 676
94 . . . . .	676
95 . . . . .	677
96 . . . . .	678
97 . . . . .	672, 678
116 . . . . .	678
117 . . . . .	680
118 . . . . .	680
119 . . . . .	681
120 . . . . .	681

**Bevorderingswet voor de Landmacht 1902.**

39. 4° . . . . .	188
------------------	-----

**Wet voor het Reserve-Personeel der Krijgsmacht.**

49. 8° . . . . .	198
------------------	-----

Art.	Blz.		
			Reisbesluit 1916.
		17 . . . . .	652
		18 . . . . .	652
		19 . . . . .	582
			Reisbesluit 1952.
		18 . . . . .	582
			Dienstplichtwet.
		45 . . . . .	460
			Dienstweigeringswet.
		5 . . . . .	574
			Wet immunisatie militairen. (Stb. 1953. 432).
		2 . . . . .	204
		3 . . . . .	204
			Inentingswet 1939.
		7 . . . . .	567
			Wegenverkeerswet.
		9 . . . . .	61. 631
		25 . . . . .	57. 119. 161. 242.351. 554
		29 . . . . .	320
		36 . . . . .	113. 234. 513. 550.558. 607. 641
		37 . . . . .	61, 116, 239, 317, 337, 347, 542, 560
		42 . . . . .	320
		45 . . . . .	631
			Wegenverkeersreglement.
		1, eerste lid. z . . . . .	225
		27 . . . . .	554
		28 . . . . .	495
			Vuurwapenwet.
		3 . . . . .	106
			Wet op de staat van oorlog en beleg.
		16 . . . . .	450
			Kazerneringsreglement.
		22 . . . . .	461
			Wet bescherming Staatsgeheimen.
		Tekst . . . . .	286
			Ambtenarenwet 1929.
		3. tweede lid onder b . . . . .	255
		24 (1). . . . .	134
		58. 5e lid . . . . .	65, 577, 648
		60 (2). . . . .	134
		110 . . . . .	648
			Wet Reserve-Personeel Landmacht 1905.
5 . . . . .	520		
			Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953.
. . . . .	576		
			Bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der Luchtmacht 1952. (L.O. 1952 nr. 196 L.M.)
2 . . . . .	454		
			Regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen. (Min. Besch. ter uitvoering v. art. 98. derde lid juncto het tweede lid onder a Regl. mil. ambt. der Kon. Landm.)
. . . . .	205		
			Kon. Besl. v. 24 Januari 1955. (Stb. 55).
			Voorrechten ten aanzien waarvan een gewezen officier der krijgsmacht de status van officier behoudt.
			259. 681
			Pensioenwet voor de Zeemacht 1922.
2 . . . . .	524. 681		
6 . . . . .	524		
9 . . . . .	524		
11 . . . . .	524		
12 . . . . .	524		
13 . . . . .	524		
15 . . . . .	524		
19 . . . . .	524		
			Wet van 14 Januari 1954. Stb. 5).
132 . . . . .	524		
			Kon. Besl. v. 6 Febr. 1954. (Stb. 45).
			(Taken van de Kon. Marechaussee).
Tekst . . . . .	276		
			Kon. Besl. v. 7 Aug. 1950. Stb. 21. (Dienstvoorschrift betreffende legitimatieplicht).
Tekst . . . . .	282		
			Reglement Rechtstoestand militairen zeemacht.
97, 1e lid . . . . .	65		
			Circulaire Zeemacht 493.
. . . . .	255		

Art.	Blz.
<b>Militaire Ambtenarenwet 1931.</b> <b>(Stb. no. 519).</b>	
2 . . . . .	255
6 . . . . .	134
<b>Reglement voor de militaire</b> <b>ambtenaren der Kon. Landmacht.</b>	
11 . . . . .	

Art.	Blz.
12, lid 1 . . . . .	206
98, derde lid onder a . . . . .	205

**Verdrag van Brussel.**

West-Europese Unie . . . . .	207
------------------------------	-----

**STRAF.. TUCHT- EN ADMINISTRATIEF-  
RECHTELIJKE BESLISSINGEN**  
opgenomen in deel XLVIII, 1955

	Blz.		Blz.
<b>MILITAIRE STRAF- EN TUCHT- RECHTSPRAAK.</b>		<i>Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage.</i>	
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>		4 maart 1949 . . . . .	487
4 augustus 1953 . . . . .	493	6 mei 1954 . . . . .	97
14 augustus 1954 . . . . .	238	24 juni 1954 . . . . .	160
24 augustus 1954 . . . . .	435	24 juni 1954 . . . . .	228
24 augustus 1954 . . . . .	548	8 juli 1954 . . . . .	162
7 september 1954 . . . . .	436	22 juli 1954 . . . . .	52
14 september 1954 . . . . .	54	22 juli 1954 . . . . .	99
14 september 1954 . . . . .	99	12 augustus 1954 . . . . .	37
14 september 1954 . . . . .	103	12 augustus 1954 . . . . .	40
14 september 1954 (Besch.) . . . . .	155	12 augustus 1954 . . . . .	164
6 oktober 1954 . . . . .	170	16 september 1954 . . . . .	46
9 november 1954 (Besch.) . . . . .	129	16 september 1954 . . . . .	165
14 december 1954 . . . . .	127	30 september 1954 . . . . .	44
14 december 1954 . . . . .	440	2 december 1954 . . . . .	167
21 december 1954 (Besch.) . . . . .	131	16 december 1954 . . . . .	230
28 december 1954 . . . . .	316	20 januari 1955 . . . . .	301
15 februari 1955 (Besch.) . . . . .	355	3 februari 1955 . . . . .	304
15 februari 1955 (Besch.) . . . . .	480	3 februari 1955 . . . . .	429
1 maart 1955 (Besch.) . . . . .	359	17 maart 1955 . . . . .	489
1 maart 1955 (Besch.) . . . . .	483	12 mei 1955 . . . . .	431
22 maart 1955 . . . . .	346	<i>Krijgsraad bij de Zeemacht in Nieuw Guïnea.</i>	
22 maart 1955 . . . . .	353	25 januari 1955 . . . . .	308
29 maart 1955 . . . . .	306	25 januari 1955 . . . . .	311
3 mei 1955 (Resol.) . . . . .	509	28 april 1955 . . . . .	540
17 mei 1955 (Besch.) . . . . .	571	28 april 1955 . . . . .	618
31 mei 1955 . . . . .	506	13 juni 1955 . . . . .	537
28 juni 1955 . . . . .	516		

	Blz.
<i>Krijgsraad bij de Zeemacht in de Nederlandse Antillen.</i>	
10 juni (uitgesproken 11 juni) 1955 . . . . .	620
2 augustus 1955 (disp.) . . . . .	682

	Blz.
<i>Krijgsraad te velde Oost.</i>	
16 april 1953 . . . . .	491
27 augustus 1953 . . . . .	58
3 september 1953 . . . . .	55
3 december 1953 . . . . .	542
3 december 1953 . . . . .	545
26 maart 1954 . . . . .	28
3 Juni 1954 . . . . .	436
18 juni 1954 . . . . .	546
23 juni 1954 . . . . .	105
23 juni 1954 . . . . .	168
23 juni 1954 . . . . .	234
25 juni 1954 . . . . .	236
29 juni 1954 . . . . .	108
1 juli 1954 . . . . .	57
7 juli 1954 . . . . .	109
7 juli 1954 . . . . .	113
28 mei 1954 . . . . .	433
15 juli 1954 . . . . .	183
22 juli 1954 . . . . .	239
2 september 1954 . . . . .	114
2 september 1954 . . . . .	240
21 september 1954 . . . . .	185
21 september 1954 . . . . .	439
24 september 1954 . . . . .	242
12 oktober 1954 . . . . .	314
21 oktober 1954 . . . . .	317
29 oktober 1954 . . . . .	320
22 december 1954 . . . . .	157
10 december 1954 . . . . .	550
13 januari 1955 . . . . .	321
12 mei 1955 . . . . .	627
9 juni 1955 . . . . .	510

	Blz.
<i>Krijgsraad te velde voor de Luchtmacht Oost.</i>	
26 maart 1954 . . . . .	28

	Blz.
<i>Krijgsraad te velde West.</i>	
30 juni 1954 . . . . .	172
7 juli 1954 . . . . .	174
28 juli 1954 . . . . .	61
28 juli 1954 . . . . .	176
18 augustus 1954 . . . . .	30
26 augustus 1954 . . . . .	116
26 augustus 1954 . . . . .	119
31 augustus 1954 . . . . .	178
2 september 1954 . . . . .	34
15 september 1954 . . . . .	63
16 september 1954 . . . . .	244
13 oktober 1954 . . . . .	121

	Blz.
20 oktober 1954 . . . . .	180
27 oktober 1954 . . . . .	123
3 november 1954 . . . . .	246
10 november 1954 . . . . .	248
1 december 1954 . . . . .	323
8 december 1954 . . . . .	325
22 december 1954 . . . . .	328
5 januari 1955 . . . . .	332
12 januari 1955 . . . . .	334
26 januari 1955 . . . . .	335
26 januari 1955 . . . . .	337
26 januari 1955 . . . . .	340
26 januari 1955 . . . . .	342
9 maart 1955 . . . . .	441
16 maart 1955 . . . . .	347
16 maart 1955 . . . . .	552
23 maart 1955 . . . . .	555
23 maart 1955 . . . . .	558
6 april 1955 . . . . .	629
15 april 1955 . . . . .	631
27 april 1955 . . . . .	513
18 mei 1955 . . . . .	633
8 juni 1955 . . . . .	553
8 juni 1955 . . . . .	517

	Blz.
<i>Krijgsraad te velde Zuid.</i>	
28 april 1954 . . . . .	35
28 juli 1954 . . . . .	181
3 november 1954 . . . . .	250
12 januari 1955 . . . . .	252
12 januari 1955 . . . . .	559
2 februari 1955 . . . . .	503
16 februari 1955 . . . . .	443
16 februari 1955 . . . . .	494
16 februari 1955 . . . . .	560
23 februari 1955 . . . . .	497
9 maart 1955 . . . . .	563
20 april 1955 . . . . .	635
25 mei 1955 . . . . .	636

	Blz.
<i>Krijgsraad te velde voor de Luchtmacht Zuid.</i>	
22 september 1954 . . . . .	124
5 januari 1955 . . . . .	350
23 maart 1955 . . . . .	445
23 maart 1955 . . . . .	567
23 maart 1955 . . . . .	638
27 april 1955 . . . . .	641
27 april 1955 . . . . .	645
15 juli 1955 . . . . .	643

	Blz.
<i>Commandant 1e Legerkorps.</i>	
1 april 1955 (Besch.) . . . . .	568

	Blz.
<i>Hoge Raad der Nederlanden.</i>	
4 maart 1955 . . . . .	450



	Blz.		Blz.
Gerechtshof te Leeuwarden (2de Kamer).		Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.	
23 februari 1954 . . . . .	574	17 mei 1954 . . . . .	187
<b>ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak.</b>		10 september 1954 . . . . .	64
Centrale Raad van Beroep.		10 september 1954 . . . . .	133
7 december 1954 . . . . .	192	4 oktober 1954 . . . . .	576
22 februari 1955 . . . . .	255	8 november 1954 . . . . .	647
23 maart 1955 . . . . .	524	20 december 1954 . . . . .	519
10 mei 1955 . . . . .	454	23 maart 1955 . . . . .	524
10 mei 1955 . . . . .	580	27 juni 1955 . . . . .	581
31 mei 1955 . . . . .	650	27 juni 1955 . . . . .	652
14 juni 1955 . . . . .	650		

## BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel XLVIII, 1955

	Blz.		Blz.
Prof. Mr J. M. van Bemmelen. De ontwikkeling van het Militaire Strafrecht in de laatste vijftig jaren . . . . .	373	Brig.-Generaal Kon. Mar. W. Kist. Politie en opsporing . . . . .	411
Vice-Admiraal F. T. Burghard. Tuchtrecht en verwijzing . . . . .	400	Kapt.-Lt. t. Zee (A) F. O. van Kregten. De leer van het on-aantastbare besluit en de militair der zeemacht . . . . .	6
Majoor Mr H. J. F. Bijvoet. Artikel 135 Wetboek van Militair Strafrecht . . . . .	23	Is arrest van rechtswege (art. 17-20 W.K.) voorlopig arrest? . . . . .	423
De artikelen 138 en 139 wetboek van Strafrecht . . . . .	215	Lt. t. Zee (A) 1e kl. A. D. van Leeuwen. „Het (enige) element van het dienstbevel" . . . . .	145
Dienstbevel . . . . .	529	Lt.-Kol. M.J.D., B. C. Mante. De Wet Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren . . . . .	609, 673
Desertie . . . . .	602	Mr J. H. van Overbeek. Qualificatie-perikelen . . . . .	223
Kapt. t. Zee b.d. W. van den Donker. Bevordering bij keuze . . . . .	138	Artikel 138 W.M.Sr. . . . .	264
Lt. t. Zee (A) 2e kl. H. A. van Ee. De toepassing van de straf van verlaging . . . . .	81	Vice-Admiraal b.d. A. S. Pinke. Bevelsverhouding in 1946 tussen Land- en Zeemacht in Ned. Indië . . . . .	601
Ontslag en Verlaging . . . . .	365	R.C. Territoir is schip . . . . .	72
Kapt. t. Zee H. A. W. Goossens. Het onderwijs bij het Kon. Instituut voor de Marine te Willemsoord in diverse onderdelen van het recht . . . . .	403	Souvereiniteit . . . . .	77
Kolonel M.J.D. Mr P. J. la Gordt Dillie. De Korpscommandant als Verwijzingsofficier . . . . .	289	West-Europese zelfverdediging . . . . .	207
Lt.-Kol. M.J.D. Mr L. F. de Groot. De Wegenverkeerswetgeving en de Militair . . . . .	93, 225	Misdrijven gepleegd door Indonésische militairen in Nieuw Guinea . . . . .	593
Mr A. van Houte. Tijd van oorlog Ingecalculeerd . . . . .	74, 655	Aphorisme . . . . .	657

	Blz.		Blz.
Redactie. Dienstdoende . . . . .	1	Lt. t. Zee (A) 2e kl. C. T. Schie-	
Bijzondere zitting van de Zee-		man. De D.D.K.-band bij de	
krijgsraad in Nieuw Guinea.		Kon. Marine nog steeds in	
enz. . . . .	216	gebruik . . . . .	656
Zelfbevriiding in het straf- en		Mr W. J. Smits. Aftrek van voor-	
tuchtrecht . . . . .	261	lop <sup>1</sup> arrest door de militaire	
Is art. 36 Wegenverkeerswet		rechter . . . . .	
toepasselijk op de toezicht-		W.H.V. Interregionaal recht . . .	263
houdende militaire bestuur-		Dienstbevel . . . . .	602
der? . . . . .	607	Majoor M.J.D., Dr E. de Vlugt.	
Nationale Reclaseringsdag		Een ontzetting uit het beroep	
1955 . . . . .	608	van vlieger . . . . .	150
Verkeersongeval . . . . .	657	Kolonel Kon. Mar. J. van Waning.	
Bijzondere zitting van de Zee-		De taak van de Koninklijke	
krijgsraad in de Nederlandse		Marechaussee in het raam van	
Antillen enz. . . . .	657	de politie-organisatie . . . .	265
Stichting Militaire Reclasse-		Lt.-Kol. M.J.D., Mr P. Westerdijk.	
ringsbroederschap . . . . .	660	Ambtshalve nietig-verklaring	
S. Narco-analyse . . . . .	219	van strafopleggingen . . . .	294
Kazernedegradaties . . . . .	461	De grenzen van het militaire	
Mr B. L. de Regt. Is de Overheid		tuchtrecht . . . . .	465
gebonden aan toezeggingen		Nogmaals: Ambtshalve nietig-	
jegens de ambtenaren? . . . .		verklaring van strafopleggin-	
Lt.-Generaal Mr J. D. Schepers.		gen . . . . .	603
Nogmaals „Bevordering naar			
keuze" . . . . .	136		